

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Nurgül SARAÇOĞLU

HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİ'NDE KENT AVUKATLIĞI

Eski Çağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Nurgül SARAÇOĞLU

HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİ'NDE KENT AVUKATLIĞI

Danışman

Doç. Dr. Nuray GÖKALP ÖZDİL

Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2023

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Nurgül SARAÇOĞLU'nun bu çalışması, jürimiz tarafından Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Mustafa Adak	(İmza)
Üye (Danışmanı)	: Doç. Dr. Nuray GÖKALP ÖZDİL	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Mesut KINACI	(İmza)
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Nurşah ŞENGÜL	(İmza)
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Elif AKGÜN KAYA	(İmza)

Tez Başlığı: Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde Kent Avukatlığı

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :10/02/2023

Mezuniyet Tarihi : 26/02/2023

(İmza)
Prof. Dr. Engin KARADAĞ
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum ‘‘Hellenistik ve Roma Dönemleri’nde Kent Avukatlığı’’ adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(imza)

Nurgül SARAÇOĞLU

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Nurgül Saraçoğlu
Öğrenci Numarası	20165217001
Enstitü Ana Bilim Dalı	Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Nuray GÖKALP ÖZDİL
Tez Başlığı	Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde Kent Avukatlığı
Turnitin Ödev Numarası	2019494937

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 296 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 21/02/2023 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 29

alıntılar dahil % 31'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe: Tezin birincil kaynaklarını oluşturan yazıtların internette yer alıyor olması.

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)

Doç. Dr. Nuray GÖKALP ÖZDİL

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
TEŞEKKÜR	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KENT AVUKATLARI

1.1. Avukatlık Türleri	4
1.2. Yabancı Avukatlar	9
1.3. Elçilik ve Kent Avukatlığı	10
1.4. Kent Avukatlarının Tahkim Davalarında Öne Sürdükleri Deliller	17

İKİNCİ BÖLÜM

ANTİK DÖNEM'DE HUKUK EĞİTİMİ

2.1. Klasik Dönem'de Hukuk Eğitimi	20
2.2. Hellenistik Dönem'de Hukuk Eğitimi	29
2.3. Roma Dönemi'nde Hukuk Eğitimi	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HELLENİSTİK DÖNEM KENT AVUKATLIĞI

3.1. Hellenistik Dönem Dava Örnekleri	52
3.1.1. Samos ve Priene	54
3.1.2. Priene ve Magnesia	61
3.1.3. Delphi ve Amphissa	63
3.1.4. Phithiotis Thebai ve Halos	64
3.1.5. Hierapytna ve Itanos	66
3.1.6. Abdera ve Maroneia	68
3.1.7. Miletos ve Priene	69

3.1.8. Pergamon, Priene ve Ephesos Kentlerinin Romalı <i>Publicanus</i> 'larla aralarındaki Anlaşmazlık	70
3.1.9. Kos ve Kalymna	75
3.1.10. Mytilene ve Pitane	79
3.2. Hellenistik Dönem'de Uluslararası İlişkiler	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ROMA DÖNEMİ KENT AVUKATLIĞI

4.1. Eyalet Valilerinin Görev ve Yetki Alanları	93
4.2. Kentlerin Romalı Yöneticilerle Aralarındaki Sorunlar	103
4.3. Kentlerin Diğer Kentler ve Şahıslarla Aralarındaki Sorunlar	118
4.3.1. Smyrna Kentinin Avukatı Marcus Antonius Polemon	123
4.3.2. Kibyra Kenti'nin Avukatı Quintus Veranius Philagros	128
4.3.3. Daulis Kenti ve Memmius Antiokhos Arasındaki Arazi Anlaşmazlığı	129
4.3.4. Maionia Kenti ve Valerius Apollonides Arasındaki Anlaşmazlık	132
4.3.5. Herakleia Salbake Kentinin Avukatı L. Aburnius Tuscianus	133
4.3.6. Amisos Kenti ve Iulius Piso Arasındaki Anlaşmazlık	135

BEŞİNCİ BÖLÜM

KENT AVUKATLARININ KENTLERDEKİ SOSYAL KONUMU VE DİĞER KAMU

GÖREVLERİ	138
SONUÇ	144
TESTIMONIA	147
Edebi Kaynaklar	147
Epigrafik Kaynaklar	162
KISALTMALAR	272
KAYNAKÇA	275
ÖZGEÇMİŞ	297

KISALTMALAR LİSTESİ

bkz.	bakınız
ca.	yaklaşık
col.	sütun
çev.	çeviren
dn.	dipnot
ed(s).	editör(ler)
krş.	karşılaştırınız
M.Ö.	milattan önce
M.S.	milattan sonra
no.	numara
para.	Paragraf
rev.	revize
s.	sayfa
str.	Satır
vac.	<i>vacat</i>
vd.	ve devamı
vdd.	ve devamının devamı
T.	<i>Testimonia</i>

ÖZET

Bu çalışmada Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde kentlerde görev alan avukatlara odaklanılmaktadır. Yazıtlar ve edebi kaynaklar aracılığıyla kurum avukatlarına da değinilmektedir. Ancak bu çalışmada sadece, kentlerini başka kentlere, şahıslara, Helenistik Krallıklara ya da Roma Cumhuriyeti'ne/İmparatorluğu'na karşı savunan kent avukatlarına odaklanılmaktadır. Bu avukatlar, yazıtlardan anlaşıldığı kadarıyla, farklı isimlerle anılmaktadır. Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde Asia Minor, adalar ve Kıta Yunanistan'da yer alan kent avukatları çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Kent avukatlarının görevleri, davalar aracılığıyla kentlerin genel olarak karşı karşıya kaldığı sorunlar ve kentlerin yöneticileriyle, Helenistik Krallar, Romalı yöneticiler veya imparatorlarla sürdürülen diplomatik ilişkiler değerlendirilerek, alanda literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir. Yapılan bu çalışma için, öncelikle tüm Asia Minor, adalar ve Kıta Yunanistan'da kent avukatlarının yer aldığı Eski Yunanca ve Latince yazıtlar toplanmış ve Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Ardından, antik yazarlarda bilhassa kent avukatlarının yer aldığı davalar, antik yazarların değerlendirmeleri tespit edilerek Türkçe'ye kazandırılmıştır. Bir sonraki aşamada ise edebi kaynaklar ve epigrafik kaynakların bahsettiği hususlar yorumlanmış ve modern literatür ile -her ne kadar bu konuda genel ifadeler belirtip ayrıntılı bir bilgi vermeseler de- değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında toplanan yazıtlar ve derlenen edebi kaynaklar amaca uygun şekilde tasnif edildikten sonra Hellenistik ve Roma Dönemi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

İncelenen veriler ışığında, kentlerin Hellenistik Dönem'de kendi aralarında arazi-sınır sorunları yaşadıkları, Roma Dönemi'nde ise genellikle Romalı yöneticilerle sıkıntılar yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hellenistik ve Roma Dönemleri, Kent Avukatlığı, Avukatlık, Tahkim, Uluslararası İlişkiler.

SUMMARY

City Advocacy in Hellenistic and Roman Periods

This study focuses on lawyers who worked in cities during the Hellenistic and Roman Periods. Institutional lawyers are also mentioned through inscriptions and literary sources. However, this study focuses only on city lawyers who defended their cities against other cities, individuals, Hellenistic Kingdoms or the Roman Republic/Empire. As far as the inscriptions reveal, these lawyers are called by different names. The study aims to contribute to the literature in the field by evaluating the duties of city lawyers in Asia Minor, the islands and continental Greece during the Hellenistic and Roman periods, the problems faced by the cities in general through the cases encountered, and the diplomatic relations with the rulers of the cities, Hellenistic kings, Roman rulers or emperors.

For this study, first of all, Ancient Greek and Latin inscriptions from all Asia Minor, the islands and Continental Greece, in which city lawyers were present, were collected and translated into Turkish. Then, the cases in which the city lawyers were particularly involved in the ancient writers, the evaluations of the ancient writers were identified and translated into Turkish, and in the next stage, the issues mentioned by literary sources and epigraphic sources were interpreted. It has been tried to be evaluated with the modern literature, although they do not give detailed information on this subject with general expressions. The inscriptions and literary sources collected within the scope of the study were classified in accordance with the purpose and analysed comparatively for the Hellenistic and Roman periods.

In the light of the analyzed data, it is understood that in the Hellenistic Period, the cities mostly experienced land-boundary problems among themselves, while in the Roman Period they mostly had problems with the Roman administrators.

Keywords: Hellenistic and Roman Periods, City Lawyership, Advocacy, Arbitration, International Relations.

TEŞEKKÜR

Tezimin başlangıcından, tamamlanmasına kadar geçen süreçte, bana değerli bilgileriyle her zaman yön gösteren, emek ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli tez danışmanım Doç. Dr. Nuray Gökalp Özdil'e teşekkürlerimi sunarım. Tez izleme komitesinde yer alan, tezimde dikkat etmem gereken hususlarla ilgili değerli görüş ve fikirleriyle beni bilgilendiren değerli hocalarım Prof. Dr. Mustafa Adak ve Dr. Öğr. Üyesi Nurşah Şengül Çokbankır'a teşekkürü bir borç bilirim.

Doktora eğitimim boyunca maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemen sevgili annem Nezahat Özdemir, sevgili babam Sabri Saraçoğlu ve sevgili kardeşim Recep Saraçoğlu'na ve motivasyon desteği için Şakir'e teşekkür ederim. Tez sürecim boyunca beni yüreklendiren ve destekleyen sevgili arkadaşlarıma teşekkür ederim.

GİRİŞ

Tarihin her döneminde insanlar arasında sorunlar yaşanmıştır. Bu sorunların hukukla çözülmeye başlanmasından itibaren, insanlar mahkemede yargıçlar önünde kendilerini savunabilme fırsatına sahip olmuşlardır. Ancak herkes kendini savunmaya muktedir değildir. İnsanların hem kendilerini ifade edebilme güçlüğü yaşamaları hem de yasalar konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları kendilerini savunacak başka bir kişiye ihtiyaç duymalarına neden olmuştur. Bu ihtiyaç da profesyonel hukukçular aracılığıyla giderilmeye başlanmıştır. Bu şekilde avukatlık profesyonel bir meslek kolu haline gelmiştir.

Bir toplum içinde bir arada yaşayan insanlar arasında şahsi sorunlar yaşandığı gibi kentler arasında da birtakım problemler ortaya çıkmıştır. Klasik Dönem’le birlikte kentler aralarındaki sorunları hukuki yollarla çözmeye başlayınca kendilerini savunacak avukatlara ihtiyaç duymuşlardır. Bu durumda kent ve şahıs avukatlığı olarak iki farklı avukatlı ortaya çıkmıştır. Kent avukatlarının dahil oldukları davalar ile şahıs ve kurum avukatlarının dahil oldukları davaların niteliği birbirinden farklıdır. Şahıs avukatları müvekkillerinin hakkını sivil davalarda savunurken, kent avukatları ise sonucu toplumun tümünü ilgilendiren kamu davalarında kentleri savunmuşlardır.

Çalışmanın konusunu oluşturan kent avukatları epigrafik kaynaklar ve edebi eserlerde çeşitli isimlerle anılmışlardır. Epigrafik ve edebi kaynaklarda isimleri *syndikos*, *ekdikos*, *proegoros*, *synegoros*, *prodikos* ve *synagonistes* olarak geçmektedir. Modern araştırmacılar çoğunlukla kentler arasındaki sorunlar ve yabancı yargıçlık sistemine odaklanmaktadır. Julien Fournier’nin *Les Syndikoi, Representans juridiques des cites Grecques sous le Hautempire Romain* (2007) isimli makalesinde Roma İmparatorluk Dönemi’ndeki kentlerin yasal temsilcileri olan *syndikos*’ları anlatmıştır. Kent avukatlarından olan *ekdikos* ve *syndikos* arasındaki farklara değinmiştir. Konuyla alakalı olarak yine Fournier *Representing the rights of a city* (2021) isimli makalesinde ise bir Yunan şehrinin çıkarlarını mahkeme önünde temsil etmek üzere atanan bir kamu avukatı olan *ekdikos*’luk görevine odaklanmaktadır. Hellenistik Dönem’in devletlerarası tahkimlerinde geniş çapta tasdik edilen bu makam, İmparatorluk Dönemi’nde de önemini korumuştur.

Kent avukatlarının görevlerinin ve nasıl savunma yaptıklarının saptanmasında yardımcı olan Hellenistik ve Roma Dönem’inde görülmüş davaların içeriklerini anlatan kaynaklar mevcuttur. Marcus Niebuhr Tod’un kaleme aldığı *International arbitration amongst the Greeks* (1913) isimli eserinde Yunan kentleri arasında yaşanan anlaşmazlıklar üzerine görülen davalar hakkında bilgi vermektedir. Aynı zamanda avukatların mahkemede

savunma yaparken, iddialarını desteklemek için yer verdikleri deliller de incelenmiştir. Epigrafik veriler ve antik kaynaklar aracılığıyla kentler arasındaki davaları aktaran bir diğer kaynak ise Sheila L. Ager tarafından kaleme alınmış olan *Interstate Arbitrations in the Greek World, 337-90 B.C.* (1996)'dir. Bu çalışmada, Hellenistik Dönem'de Yunan kentleri arasındaki uluslararası tahkim davası örneklerine yer verilmektedir. Uluslararası tahkim, kaynaklar tarafından Arkaik Dönem'den itibaren Hellenistik Krallar ve Roma Cumhuriyeti gibi diğer güçler tarafından kullanılan ve teşvik edilen bir Yunan geleneği olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu tahkim sistemi, kentlere anlaşmazlık yaşadıkları sorunlarla ilgili, her iki tarafın da kabul ettiği üçüncü bir tarafın kararına başvurarak anlaşmazlıkları çözmelerine olanak sağlamıştır.¹ Kentler arasındaki davaların sebepleri, çözüm yolları ve yabancı yargıçlık sistemi hakkında geniş bilgiler barındıran bu çalışma, Hellenistik Dönem'de kentler arasındaki dava prosedürlerini anlamak açısından oldukça faydalıdır. Ana Magnetto'nun *Interstate Arbitration and Foreign Judges* (2016) isimli çalışması yine uluslararası tahkim ve yabancı yargıçlık sistemi hakkında bilgiler vermektedir. Kentler arasındaki dava örneklerine yer vererek, yabancı yargıçların seçimleri konusunda bilgiler barındırmaktadır.

Bu çalışmada, çalışmanın birincil kaynaklarını oluşturan epigrafik ve edebi kaynaklar ışığında kentlerin diğer kentlerle, şahıslarla ve Romalı memurlarla aralarında görülen davalar araştırılarak Helenistik ve Roma Dönemi'nde kent avukatlarının görevleri ve yer aldıkları davaların kapsamı incelenmiştir. Ayrıca, kent avukatlarının görevlerinin süreklilik durumu da değerlendirilmiştir. Bir diğer deyişle, kent avukatlarının mesleklerini düzenli olarak sürdürme ya da dava süresince çalışma durumları incelenmiştir. Bütün bu değerlendirmeler, Helenistik Dönem ile Roma Dönemi arasındaki farklılıkları aydınlatma konusunda yardımcı olmaktadır. Ayrıca, avukatların yer aldığı yazılı kaynaklar aracılığı ile kentlerin Roma ile ilişkilerinde hiyerarşinin işleme şekli, avukatların hangi aşamada konuya dahil oldukları, hangi konularda kent avukatlarına başvurulduğu da incelenmiştir. Kent avukatlarının ilgilendiği çeşitli davalar bulunmaktave bu davalar çalışmanın somut kısmını oluşturmaktadır. Davaların arkasında ise kentler ve yöneticiler arasındaki ilişkiler yer almaktadır. Ayrıca, Roma İmparatorluk Dönemi'nde, eyalet bazında kurulan mahkemeler, açılan davalar ve bunların içeriği, avukatların bu davalardaki fonksiyonları gibi hususlar da detaylı şekilde incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Kent avukatlarının onurlandırıldığı yazıtlar incelenerek, iyi bir avukatın niteliği, eğitimi, avukatlık dışında kentlerde üstlendikleri diğer görevler, ekonomik durumları, kentler

¹ Magnetto, 2016: 1.

için üstlendikleri *euergesia* faaliyetleri, sosyal yaşamdaki konumu gibi hususlar açıklanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla, yazıtlar ve antik yazarların günümüze ilettiği kaynaklar kullanılarak kent avukatlığı ile ilgili bahsedilen her türlü veri, araştırma için değerlendirilmiştir.

Ayrıca, kentler adına avukat gibi hareket eden elçilerin yetkilerinin resmi kent avukatlarından farkını ve kent avukatlarının bir davaya hazırlanırken ne tür verilerden yararlandıkları da açıklanmıştır. Bu şekilde çalışma kapsamında kent avukatlığının ilgili dönemler çerçevesindeki yeri, önemi ve etkileri incelenerek değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM KENT AVUKATLARI

1.1. Avukatlık Türleri

Antik Dönem’de sorunlar sadece şahıslar arasında yaşanmamıştır. Antik Dönem’de şahıs avukatlığının dışında bir de kamu avukatları mevcuttur. Bunlar kamu yararına hareket eder ve kenti diğer kentlere, kurumlara, şahıslara, kral ve de imparatorlara karşı savunmaktadırlar. Bu memurlara kent avukatı denmektedir. Hem şahıs avukatlarının hem de kent avukatlarının temel görevi birinin adına savunma yapmak olsa da işlevleri birbirlerinden farklıdır. Şahıs avukatının görevi bir şahsı sivil bir davada diğer bir şahsa karşı savunmak, onun bu davada avantajlı olmasını sağlamaktır. Kent avukatının en temel görevi kent adına bir kamu davasında savunma yapmak, kendi kentinin haklarını korumak ve diğerlerine karşı avantaj elde etmektir. Şahıs avukatlarının yer aldığı davalar bireysel, kent avukatlarının yer aldığı davalar ise kamusaldır. Kentler çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Sınır komşularıyla aralarındaki sınır sorunları, bölge sorunları, alacak-verecek sorunları, kentlerin kendilerine ait bölgelerin Hellenistik krallar tarafından ele geçirilmesi ve ardından kentlerin daha önce elde ettikleri hakların devam etmesi gibi ve bunun dışında Romalı yöneticilerle aralarındaki sorunlar, kentlerin yaşadıkları genel sorunları oluşturmaktadır.

Kent avukatlarını tanımlamak için *syndikos* (σύνδικος), *ekdikos* (ἔκδικος), *proegoros* (προήγορος), *synegoros* (συνήγορος), *prodikos* (πρόδικος), *defensor civitatis* gibi çeşitli terimler ve fiiller kullanılmıştır. *Syndikos* (σὺν+δίκη) terimi, bir başkasının davasını, yargıçlar önünde savunan bir avukatı tanımlamak için kullanılmıştır.² Kelimenin tam anlamıyla “bir sürece katılan”, “bir davaya eşlik eden” anlamındadır.³ Bunun yanı sıra, *syndikos* terimi, *synegoros* teriminin eş anlamlısı olarak da kullanılmıştır.⁴ Aynı şekilde “συνδικεῖν” (savunma yapmak) fiilinin kullanımı “συνηγορεῖν” ve “συναγωνίζεσθαι” fiillerinin kullanımından farksızdır.⁵ Hepsinin anlamı “birini ya da bir şeyi savunmak”tır. M.Ö. 180-179 yılları arasına tarihlenen bir kararname yazıtında, Delphi ve Amphissa kentleri arasında yaşanan anlaşmazlıkta, Olympiodoros oğlu Atinalı Apollodoros’un görevinden bahsederken “συναγωνίζεσθαι” fiili kullanılmıştır (T.51. str. 3-4).

² Smith, 1843: 934, bkz. “syndicos”.

³ Andriolo, 2002: 11.

⁴ Kahrstedt, 1932: 1331 vd.

⁵ Smith, 1843: 934, bkz. “syndicos”; 935, bkz. “synegoros”.

Proegoros terimi ise πρό + ἄγορος (ἀγορεύω) kelimelerinin birleşmesiyle türemiş bir terimdir. Kelime anlamı olarak “birinin karşısında konuşan, konuşma yapan” anlamındadır. *Proegoros*’un terim anlamı ise birinin adına konuşan, biri adına savunma yapan kişidir. *Synegoros* terimi ise σύν + ἄγορος (ἀγορεύω) kelimelerinin birleşmesiyle oluşan bir terimdir. Kelime anlamı ise “birinin lehine konuşan, birinden yana konuşan” demektir. Kentlerin avukatlığını yapmış, kentleri mahkeme önünde savunmuşlardır. Roma Dönemi’ne tarihlenen bir onurlandırma yazıtında, Marcus Gavius Gallicus isimli bir kişinin Attaleia kentinin daimi *synegoros* ve *proegoros*’u olduğundan bahsedilmektedir (T.41. str. 12-13: συνήγορον καὶ προήγορον τῆς πατρίδος διηνεκῆ).

Syndikos ve *ekdikos* terimlerinin Roma’da karşılığı; halkın savunucusu, halkın temsilcisi anlamına gelen *defensor civitatis* olarak kabul edilmektedir.⁶ Iustinianus’un *Digesta*’sında *syndikos*’un Latince *defensor civitatis* için kabul edilen Hellenice çevirisi olduğu açıkça belirtilmektedir.⁷ *Ekdikos*, çoğunlukla bir kentin kendisini mahkemede temsil etmesi için atanan kişi anlamına gelmektedir.⁸ *Ekdikos*’lar hem Hellenistik Dönem hem de Roma İmparatorluk Dönemi’nde kentleri, toplulukları, birlikleri, köyler gibi bir sivil nüfusun ara kategorilerini, meclis ve *gerousia* gibi oluşturulmuş organları ve hatta dernekleri bile savunmuşlardır. Ancak hiçbir zaman bireylerin çıkarlarını savunmamış gibi görünmektedirler.⁹ Örneğin, Ephesos kentinde bulunan ve M.S. 211-212 yıllarına tarihlenen bir onurlandırma yazıtında, Ulpius Apollonios Plautus isimli bir kişinin Ephesos kentinin *boule*’sinin *ekdikos*’u (avukatı) olduğu belirtilmektedir.¹⁰ Bir başka örnek ise Nikomedeia kentinde ele geçirilmiş olan ve M.S. 2. yüzyıla tarihlenen bir mezar yazıtıdır. Yazıt *gerousia* avukatı olan Titus Flavius Iulius Secundus’a aittir.¹¹ *Ekdikos*’lar *gerousia*’nın bünyesinde hem hukuki işleri yürütmek hem de mali meseleleri çözmek üzere uzmanlaşmış memurlar olarak görev alırlardı.¹²

Ekdikos, Hellenistik Dönem’de kent içinde ve de kent dışında görülen davalara katılmış ve kentlerin çıkarları doğrultusunda kent adına savunma yapmıştır. Hellenistik

⁶ Mason, 1974: 42 bkz. “*ekdiko*”, 89 bkz. “*syndiko*”, 184 bkz. “*defensor civitatis esse*”.

⁷ Iustin. *Dig.* 50.4.1.2; 4.18.13. Ayrıca bkz. Frakes, 1994: 340; Frakes, 2018: 132; Gizewski, 1997: 362; Seeck, 1901: 2365 vd.

⁸ Benzinger, 1905: 2160 vd.

⁹ Fournier, 2021:175-194 para. 8.

¹⁰ *I.Ephesos* 740: “[ή] βουλή | τῆς πρώτης πασῶν καὶ | μεγίστης καὶ ἐνδοξοτά | τῆς μητροπόλεως τῆς | ἱερωτάτης Ἀρτέμιδος | καὶ τρις νεωκόρου τῶν | Σεβαστῶν κατὰ τὰ δό | γματα τῆς ἱερᾶς συνκλή | του καὶ τὴν θείαν | κρίσιν Ἐφεσίων πόλεως | Οὔλπ(ιον) Ἀπολλώνιον | Πλαῦτον φιλοσέβαστον | βουλῆς δῆμου γραμμα | τέα, τὸν ἐαυτῆς ἔκδικον, | ἀσιάρχην ἀποδειχθέντα, | πατέρα ἱεροκηρῦκων, βούλαρ | [χον —]...”

¹¹ Çokbankır Şengül, 2016: 260: “Τ. Φλ. Ἰούλιος | Σεκοῦνδος | ἔγδικος Ἄδρ | [ι]ανῆς γερου | σίας ζήσα[ς] | κοσμίως | καὶ ἀμέμπ[ως] | ἔτη λθ’ | χαίρετε. Hadriane *Gerousia*’sının avukatı, T. Fl. Iulius Secundus şerefli ve kursosuz bir şekilde 39 yıl yaşadı. Selam olsun.”

¹² Çokbankır Şengül, 2016: 261; Giannakopoulos, 2008: 571;

Dönem'e ait yazıtlarda *syndikos* ve *ekdikos* memuriyetlerinin her ikisi de belgelenmektedir. *Ekdikos* ve *syndikos*'lar görev alanlarına göre ya da göreve atanma şekillerine göre ayırt edilmektedir.¹³ Cicero Cilicia valiliği sırasında, Mylasa ve Alabanda kentlerinin banker Cluvius'tan borç aldıklarını ve geri ödemediklerini Asia *propraetor*'u Thermus'a¹⁴ yazar ve bu kentlerin Roma'ya *ekdikos*'larını göndermeleri rica eder. Burada kentlerden *ekdikos*'larını Roma'ya kendi kentlerini savunmak ve kentler için bir karara varmak üzere göndermeleri beklenir. Cicero'nun mektubu Hellenistik Dönem'de *ekdikos*'ların kent dışındaki davalarla ilgilendiklerini ortaya koymaktadır.¹⁵ Magnesia kentinde bulunan bir yazıt, Magnesia ve Priene kentleri arasında bir sınır sorunu yaşandığına değinmektedir.¹⁶ Magnesia ve Priene kentleri arasında yaşanan sınır anlaşmazlığı nedeniyle Mylasa kentinden hakimler, bu iki kente hakemlik yapmak üzere, anlaşmazlığın yaşandığı bölgeye gitmişlerdir. Dava, hakemlik yapan Mylasa kentinde değil, anlaşmazlık yaşanan yerde görülmüştür. Bu davada da *ekdikos*'lar kentleri adına avukatlık yapmışlardır.¹⁷ Mylasa kentinden iki yazıtta yine *ekdikos* terimi geçmektedir. Birinci yazıtta “mahkemeye çıkan *ekdikos*'lardan”, diğesinde ise *ekdikos*'un kentinin hakkını pek çok kez savunduğundan bahsedilmektedir.¹⁸ Bu yazıtlardan *ekdikos*'ların Hellenistik Dönem'de yerel davalara da baktıkları anlaşılmaktadır.

Syndikos ise Hellenistik Dönem'de kent sınırları dışında görülen davalarda yer almaktadır. Belirli bir dönemde devamlı surette göreve gelen bir memur değil, sadece bir sefere mahsus özel davalarda görevlendirilmektedir. Örneğin, Hellenistik Dönem'e tarihlenen, Kyklades Adaları'ndan Keos'ta bulunan bir kararname yazıtında kent tarafından gönderilen *syndikos*'ların (ο[ἰ] σὺ]νδικοὶ οἱ [ἀ]ποσταλέντες ὑπὸ τῆς πόλεως) kentin çıkarları doğrultusunda savunma yaptıklarından bahsedilmektedir.¹⁹ “Kent tarafından gönderilen” ifadesiyle, *syndikos*'ların Hellenistik Dönem'de kent dışında görev aldıkları anlaşılmaktadır.

Hem Hellenistik Dönem hem de Roma Dönemi'nde de kentlerin kendilerini temsil edecek yasal avukatları olmuştur. *Ekdikos*, Roma Dönemi'nde ise valinin resmi temsilcisi ve vali ile kent arasında tüm işlere aracılık eden düzenli bir memur haline gelmektedir.²⁰ Roma Dönemi'nde en azından Asia Minor'un bazı kentlerinde düzenli, daha geniş yetkilerle donatılmış ve yıllık olarak seçilerek göreve gelen düzenli bir memuriyet olmuştur.²¹ Örneğin,

¹³ Dmitriev, 2005: 213.

¹⁴ Q. Minucius Thermus M.Ö. 51 yılı Asia *propraetor*'udur. Bkz. *MMR* II, 243; *Cic. Att.* 5.13.2; 20.10; 21.14.

¹⁵ *Cic. Fam.* 13.56.1.

¹⁶ T.23a. str. 9-11: οἱ καὶ ἐπελθόντες [ἐπὶ τὴν χώραν ἡ]μέρας καὶ πλείονας διήκουσαν παραχρημά τε ἐπὶ τῶν τόπων [καὶ μετὰ ταῦτα ἐν] τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ ἐμ Μυοῦντι.

¹⁷ Magnesia ve Priene kentleri arasındaki anlaşmazlık Üçüncü Bölüm'de detaylıca incelenecektir.

¹⁸ *I.Mylasa* 132 str. 8-9; *I.Priene* 134. str. 3-6.

¹⁹ *IG* XII,5. 538. str. 5-6.

²⁰ Liebenam, 1900: 303; Magie, 1950: 648; Marquardt, 1873: 522.

²¹ Fournier, 2007: 26.

Plinius tarafından anlatılan Amisos kentinin *ekdikos*'u düzenli bir memur gibi görünmektedir.²² Lydia Bölgesi kentlerinden Silandros için bu durum kesindir. Silandros kentinde M.S. 150-154 yıllarına tarihlenen bir memurlar listesi, üç yıllık memurlar topluluğunun tekrar eden sıralarını göstermektedir: her yıl iki *arkhon*, iki *agoranomos* ve iki *ekdikos* kaydedilmiştir.²³

Ekdikos'lar *demos* tarafından seçilmektedir. Tesalya Triikka kentinde bulunan ve M.S. 2. yüzyıla tarihlenen bir yazıttan, Akhaia *proconsul*'ü tarafından hakemlik yapmak için Triikka'ya gelen hâkimlerin önünde, *ekdikos*'ların kentin çıkarlarını savundukları anlaşılmaktadır.²⁴ Yazıtlar *ekdikos*'ların kentin Roma yönetimi ile arasında bir köprü görevi gördüğünü ve *ekdikos*'ların içeride görülen davalarla ilgilendiklerini desteklemektedir.

Roma Dönemi'nde, kentler yaşadıkları sorunları öncelikle eyalet valisine bildirerek, valinin kendilerini yönlendirmelerini beklemektedirler. Burada devreye düzenli bir memuriyet olan *ekdikos* girmektedir. Kentler diğer kentlerle, şahıslarla ya da Romalı yöneticilerle olan sıkıntılarını öncelikle valiye bildirmekte ve kendi kentlerinin haklarını korumaya çalışmaktadırlar. Aslında kentlerin yaşadıkları sorunları öncelikle eyalet valisiyle paylaşmaları bir tercih değil, bir zorunluluktur. Claudius Dönemi'nde, *Proconsul* Gnaeus Domitius Corbulo'nun Kos halkına yazdığı mektubu, bir durum karşısında öncelikle valiye danışmanın zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Corbulo mektubunda, kendisini bilgilendirmeden direkt imparator ile iletişim kurup bir davaya itiraz eden Kos halkını kesin bir dille uyarmaktadır. Özellikle kendi yetki alanında olan konularla ilgili olarak öncelikle kendisinin bilgilendirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Ayrıca kentlerin 2.500 *denaria* güvence bedeli ödemeleri gerektiğini bildirmektedir.²⁵ Roma Dönemi'nde, asılsız suçlamaların önüne geçmek ve her sorun ile imparatoru meşgul etmemek adına, dava açabilmek için bir güvence bedeli istenmektedir.

Syndikos'un Roma Dönemi'ndeki görevi Roma yönetimi önünde kentin haklarını ve çıkarlarını korumaktır. İmparator veya vali önünde kentin meşgul olduğu bir sorunu savunmak görevleri arasındadır.²⁶ *Ekdikos* ve *syndikos*'luk memuriyetleri üstlenilen görevler açısından birbirleriyle aynı gibi görünmektedirler. Ancak *ekdikos* kent içinde ve dışında

²² Plin. *epist.* 10.110. Bkz. Bölüm 4.3.6. "Amisos Kenti ve Iulius Piso Arasındaki Anlaşmazlık".

²³ SEG 49, 1685 str. 10-33: " ἔτους · σλς · ἄρχοντες | Κορνίλιος · Ρύθμος ·, Λαίλιος Νίγρος | ἀγορανόμοι | Ἀλέξανδρος Κρίτωνος, Ἀρτεμίδωρος Κρί[τωνος] | ἔκδικοι | Δαμόνεικος Ἀσκληπίδου · Τειμόθεος β' | ἔτους σλς ἄρχοντες | Ἀλέξανδρος Κρίτωνος, Ἀρτεμίδωρος Κρίτωνο[ς] | ἀγορανόμοι | Ἰ(ούλιος) Διονύσιος, Πρεῖμος Δεσκούλου | ἔκδικοι | Κορνίλιος Ρύθμος ·, Λαίλιος Νίγρος | ἔτους - σλη' - ἄρχοντες | Ἰ(ούλιος) Διονύσιος ·, Πρεῖμος Δεσκούλου | ἀγορανόμοι | Χρυσέρωσ Φιλεταίρου, Ἀπολλώνιος Πισίδου | ἔκδικοι | Ἀλέξανδρος Κρίτωνος ·, Ἀρτεμίδωρος Κρίτωνο[ς] | ἔτους σλθ · ἄρχοντες | Ἀπολλώνιος Πισίδου ·, Χρυσέρωσ Φιλεταίρου | ἀγορανόμοι | Ἰ(ούλιος) · Θρέπτος, Φιλείνος Ἀρτεμᾶ | ἔκδικοι | Ἰ(ούλιος) · Διονύσιος, Πρεῖμος Δεσκούλου.

²⁴ Monceaux, BCH 7 (1883): 57.

²⁵ SEG 29, 751= *I.Cos Segre* ED 43.

²⁶ Levy, 1899: 275; Perrot vd., 1872: 35.

faaliyet gösteren düzenli bir memurken, *syndikos* ise kent dışında faaliyet gösteren ve imparator veya vali huzurunda sadece tek bir davayı yürütmek için atanan bir memurdur. Kent dışında görülen özel davaların avukatlığını yapmak görev alanını oluşturmaktadır.²⁷ *Ekdikos*'un ismi sıklıkla kent memuriyetleri arasında anılmaktadır.²⁸ Atina'da bulunan ve M.S. ca. 124 yılına tarihlenen yağ ticareti yasasını içeren yazıtın, Hadrianus Yasası'nın bir parçası olduğu düşünülmektedir. Bu yazıtta temyiz prosedürünü içeren bilgiler bulunmaktadır. Yazıtta göre; imparator veya vali huzurunda özel bir dava için savunma yapacak *syndikos*'lar *demos* tarafından seçilerek göreve gelmektedirler.²⁹

Kritik durumlarda kentler hukuki bilgileri ve hatiplik yetenekleri en güçlü avukatlara güvenmişlerdir.³⁰ Örneğin, Klasik Dönem sonunda Atinalılar ve Deloslular arasında Delos Tapınağı'nın kontrolü ve yönetimi hakkındaki anlaşmazlıkta Amphiktiones hakemlik yapmıştır. Halk Meclisi tarafından bu davada kendilerinin lehine avukatlık (σύνδικος) yapması için Aiskhines seçilmiş ancak Areopagos Meclisi bu seçimi onaylamayı reddederek Aiskhines yerine Hypereides'i avukat olarak seçmiştir.³¹

Avukatların kurayla değil, seçilerek göreve gelmeleri birden fazla yazıtta karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Priene kentinde bulunmuş ve M.Ö. 196-192 yıllarına tarihlenen bir yazıtta, Samos ve Priene kentleri arasında arazi anlaşmazlığı yaşandığı anlaşılmaktadır. Rhodos, iki kent arasında hakemlik yapmıştır. Samos ve Priene kentinin avukatları seçilerek göreve gelmişlerdir. Bir başka örnek ise yine Priene kentinde bulunmuş ve M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenen Krates isimli bir avukatın onurlandırma yazıtıdır. Krates, Miletos ve Priene kentleri arasında yaşanan anlaşmazlıklarda iki kez kent avukatı seçilmiştir. Seçilerek göreve gelen avukatlara bir diğer örnek de Magnesia kentindedir. Magnesia kentinde bulunan ve M.Ö. 190-140 yılları arasında tarihlenen bir yazıttan, Mylasa kentinin hakemlik yaptığı sınır anlaşmazlığı davasında avukatlık yapan kişilerin, seçilerek göreve geldikleri anlaşılmaktadır.³²

Syndikos'lara bir diğer örnek ise Laodikeialı Polemon'dur. M.S. 2. yüzyılda yaşamış bir *sophist*'tir. Laodikeia'da doğmuş, ancak yaşamının büyük bir kısmını Smyrna'da geçirmiştir. Polemon, Smyrna kentinin tapınakları ve haklarını imparatorluk mahkemesi

²⁷ Iustin. *Dig.* 50.4.18.13: “*Defensores quoque, quos Graeci syndicos appellant, et qui ad certam causam agendam vel defendendam eliguntur, laborem personalis muneris adgrediuntur*”.

²⁸ Chapot, 1904: 271; Magie, 1950: 648-649; Marquardt, 1873: 522.

²⁹ *IG II²* 1100, str. 54-56: “ἐάν δὲ ἐκκαλέσῃται τις ἢ ἐμέ ἢ τὸν ἀνθύπατον, χειροτονεῖται συνδίκους ὁ δῆμος”. Cortés-Copete, 2019: 114.

³⁰ Tod, 1913: 119.

³¹ Plut. *Mor.* 850A: “συστάντος δὲ πρὸς Δηλίου ἀμφισβητήματος, ποτέρους δεῖ προῖστασθαι τοῦ ἱεροῦ, αἰρεθέντος Αἰσχίνου συνειπεῖν, ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή Ὑπερείδην ἐχειροτόνησεν.”

³² Bkz. T.21. str. I.14: “δικαιολογησ[μένω]ν τῶν αἰρεθέντων ὑπὸ μὲν Σαμίων. T.26. str. 125: ἀ[πο][δεδειγμένος καὶ αὐτὸς ἕκδικος; T.23d. str. 3: ἠρέθησαν ἐγδικοί”.

önünde savunmak için kent avukatlarından biri olarak seçilmiştir. İmparator Antoninus Pius huzurunda avukatlık yapmak üzere seçilmiş, ancak mahkemeye katılmadan vefat etmiştir (T.9). Bu metinden de anlaşılacağı üzere *syndikos*'lar imparator ve Romalı yöneticiler karşısında savunma yapan ve sadece o dava için atanmış kişilerdir.

Teknik olarak iki memuriyet (*syndikia* - *ekdikia*) birbirine çok benzemektedir. Her ikisinin de görevi kenti bir başka kente, şahsa, imparatora ya da Romalı yöneticilere karşı savunmaktır. Görevleri aynı gibi gözükse de, yazıtlar hem *syndikia* hem de *ekdikia* memuriyetlerini üstlenmiş kişilerin var olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Prusias ad Hypium kentinde bulunan ve M.S. 212 yılına tarihlenen bir onurlandırma yazıtında, Aster oğlu Domitius'un hem *ekdikos*'luk hem de sık sık *syndikos*'luk yaptığı yazmaktadır (T.10 str. 7-8). Epigrafik belgelerde her iki memuriyeti de üstlenen kişilerin olması, küçük de olsa aralarında farklar olduğunu ve tek bir kişinin kariyeri boyunca sırasıyla *ekdikos* ve ardından aynı şehir adına *syndikos* makamlarını üstlenebilmesi, bunların sadece aynı iş için iki farklı unvan olmadığını kanıtlamaktadır.³³ Ephesos kentinde Marcus Antonius Albus onuruna yazılan bir yazıtta ise, Albus'un kenti adına *synegoros*'luk aynı zamanda da *ekdikos*'luk yaptığını göstermektedir.³⁴ *Synegoria* da hukuki temsile dayanmaktadır. Ancak aynı kişinin iki memuriyeti de üstlenmesi, aralarında farklar olduğuna vurgu yapmaktadır.

1.2. Yabancı Avukatlar

Hellenistik Dönem'de, hakimler karşısında kentlerin haklı olmayı istemeleri ve davayı kaybettikleri takdirde kentlerinin uğrayacağı zararı göz önüne aldıklarında, en iyi avukatları görevlendirme gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Kentler bu gereksinimlerini gidermek için kimi zaman rotalarını topraklarının dışına çevirmişlerdir. Kendilerini daha iyi savunabilmek ve davaları kazanmak için işlerinde çok iyi olan ünlü yabancı avukatları tutmaya başlamışlardır. Bu konu hakkında yazıtlardan yola çıkarak birkaç örnek verilebilmektedir: Kalymna ve Koslu Diagoras'ın çocukları arasında çıkan alacak-verecek anlaşmazlığında, Smyrna ve Phokaia arasındaki anlaşmazlıkta, Abdera ve Maroneia arasındaki sınır anlaşmazlığında ve Delphi ile Amphissa arasındaki bölge ve sınır anlaşmazlığında yabancı avukatlara yer verilmiştir.

Kalymna ve Kos arasındaki anlaşmazlığı anlatan yazıt Kalymna kentinde bulunmuştur ve M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenmektedir. Kalymna ve Koslu Diaogoras'ın çocukları arasındaki alacak-verecek davasında, Antigonos Monophthalmos'un oğlu Kral Demetrios'un talimatı üzerine Knidos kenti hakemlik yapmıştır. Anlaşmazlık, Koslu alacaklıların Kalymna kentine

³³ Fournier, 2021: 175-194 para. 8.

³⁴ *I.Ephesos* III, 614 C.

verdikleri kredinin ödenip ödenmemesi hakkındadır. Kosluların bir, Kalymnalıların ise üç avukatı vardır. Koslu Diagoras'ın çocuklarının yaşı küçük olduğu için, onların avukatlığını yasal vasileri olan Koslu Philinos üstlenmiştir. Kalymnalıların avukatları ise Alkinos oğlu Kalymnalı Eksakestos, Aristolas oğlu Kalymnalı Aratophantos ve Prytanis oğlu Miletoslu Hekatonymos'tur. Bunların arasındaki en ünlü avukat ise Prytanis oğlu Hekatonymos'tur. Kendisi Miletoslu olduğu halde Kalymnalıları savunmuştur (T.45). Kalymna kentinin Hekatonymos sayesinde davayı kazanması üzerine, Hekatonymos'a Kalymna vatandaşlığı hakkı bahşedilmiştir (T.46). Priene'de bulunan ve M.Ö. ca. 190 yılına tarihlenen bir kararname yazıtından, Smyrna ve Phokaia arasındaki bir anlaşmazlıkta, Phokaia kentinin Poseidonios oğlu Prieneli Apollodoros'un uzmanlığından yararlandığı anlaşılmaktadır.³⁵ Yazıtı göre Apollodoros oylanarak seçilmiştir. Smyrna ve Phokaia arasında nasıl bir anlaşmazlık olduğu hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Ancak Apollodoros'un Smyrnalıları karşı Phokaia'nın avukatlığını yaptığı anlaşılmaktadır.

Bir başka örnekte ise, M.Ö. 180 yılında Delphi ve Amphissa arasında yaşanan sınır anlaşmazlığında Olympiodoros oğlu Atinalı Apollodoros karşımıza çıkmaktadır. Apollodoros, bu davada bölge ve tartışmalı topraklar hakkında karar alma mücadelesinde Delphi'nin iddialarını desteklemek ve savunmak adına yer almıştır. Apollodoros *synagonistes* (τὸ συναγωνί[ξ]ασθαί) olarak görev almıştır (T.51). Diğer bir yazıttan da Abdera ve Maroneia kentleri arasında bir sınır anlaşmazlığı yaşandığı öğrenilmektedir. Meydana gelen anlaşmazlık üzerine, Abdera kenti kurucu kenti olan Teos kentinden kendilerine bu davada yardımcı olmalarını istemiştir. Teos kenti de avukatlık ücretini kendisi karşılayarak, Abdera kenti adına Miletos kentinden bir avukat tutmuştur (T.22).

1.3. Elçilik ve Kent Avukatlığı

Saygın memuriyetler ve potansiyel olarak külfetli *leitourgia*'lar³⁶ listesinin üst sıralarında, adli veya diplomatik bağlamlarda şehirlerinin sözcüsü olarak hizmet etmek üzere seçilen vatandaşlar bulunmaktadır. Kent avukatlığı ve elçilik görevi bu saygın memuriyetler arasında yer almaktadır. Öte yandan, diplomatik bir görevin veya bir davanın başarısı, şehri temsil etmek üzere seçilen kişinin diplomatik becerilerine, adli niteliklerine ve hitabet yeteneğine bağlı olduğundan, bu görev ille de en cömert vatandaşlara gitmemiştir.³⁷

Gerek kentlerarası, gerek Hellenistik krallara gerekse Romalı yöneticiler ve imparatorlara yapılan bu elçilikler, çeşitli nedenlerle yapılmışlardır. Elçilik hem Hellenistik

³⁵ I.Priene B – M 101.

³⁶ *Leitourgia* kelimesinin temel anlamı bir kişinin şahsi harcamalarıyla, halk için gerçekleştirilen hizmettir. Dmitriev, 2005: 18 dn. 23.

³⁷ Bekker-Nielsen, 2008: 77.

Dönem’de hem de Roma Dönemi’nde oldukça önemli bir görev olmuştur. Kentler, elçiler vasıtasıyla kendi kentleri için gerek isteklerde bulunmuş gerekse bir sorun karşısında diğerlerinden yardım istemişlerdir. Hellenistik Dönem’de kentler bir sorun yaşadıkları zaman Hellenistik krallardan bu sorun ile ilgilenmelerini beklemişlerdir. Roma Dönemi’nde ise öncelikle eyalet valileri olmakla birlikte imparatorlardan sorunları ile meşgul olmalarını dilemişlerdir. Roma yönetimi altındaki kentler birtakım imtiyazlar elde etmek amacıyla, bir uygulamasından dolayı imparatora teşekkür etmek amacıyla ya da imparatorun çağırması dolayısıyla ya da bazen sadece imparatorların doğum günü vs. vesilesi ile ancak bir çeşit göze hoş görünme amacıyla Roma’ya seyahat etmişlerdir.³⁸ Roma’nın Asia Eyaleti’ni kurmasıyla birlikte kentler mevcut haklarını korumak amacıyla, Roma Senatosu’na ve valilere elçilikler düzenlemişlerdir. Örneğin, M.Ö. ca. 130-110 yılları arasına tarihlenen ve Klaros’taki Apollon Klarios Tapınağı’nda bulunan iki yazıt, özgür Kolophon kentinin önde gelen vatandaşlarından Ptolemaios ve Menippos’u onurlandırmaktadır. Her iki kişi de, yeni eyaletin ilk kuşağı sırasında, şehirlerinin hukuki bağımsızlığını ve Roma vatandaşlarının dahil olduğu büyük davalarda bile kendi mahkemelerinin karar verme hakkını korumak amacıyla Roma’ya ve eyalet valilerine yapılacak olan elçilik görevini üstlenmişlerdir.³⁹ Roma’nın doğuya nüfuz etmesiyle birlikte kentler Roma ile daha yakın diplomatik ilişkiler kurma isteği içine girmişlerdir. Örneğin M.Ö. 2. yüzyılın sonlarına doğru Roma, Epidauros kentinin elçisi *kalos kai agathos* olarak nitelenen Aristophantes oğlu Arkhelaos aracılığıyla kent talebi doğrultusunda, kent ile bir “dostluk ve müttefiklik (φιλία καὶ συμμαχία)” antlaşması imzalamıştır.⁴⁰ Bir başka örnek ise Peloponnesos’daki Trozenis kentinde bulunan bir onurlandırma kararnamesi, dostluk ve müttefiklik antlaşmasını güvence altına almak için amacıyla Roma’ya yapılan elçiği yöneten bir hayırseveri anmaktadır.⁴¹ Bir antlaşma ilişkisi, tamamen sembolik olmaktan ziyade, bir şehre toprak haklarının korunması ve Roma Senatosu’na doğrudan ve daha etkili bir şekilde dilekçe verme imkanı gibi belirli somut faydalar sağlamaktadır. M.Ö. 2. ve 1. yüzyıllarda Roma ile Yunan şehir devletleri arasında büyüyen “dostluk” ağı ve anlaşma ilişkileri, Roma’nın müttefik *polis*’leri içeren anlaşmazlıklarda hakem olarak rolünün artmasıyla sonuçlanmıştır.⁴²

Ancak Roma İmparatorluk Dönemi’nde bazı imparatorlar kentlerin elçilerinin Roma’ya seyahatini kısıtlama yoluna gitmişlerdir. Örneğin Antoninus Pius Dönemi için böyle bir kısıtlama söz konusudur. Eyaletlerden gelen elçilere sınırlama getirmek imparatorun idari

³⁸ Akdoğu Arca, 2001: 161.

³⁹ *SEG* 39, 1243-1244. Ayrıca bkz. Mitchell, 1999: 26.

⁴⁰ *IG* IV², 1. 63.

⁴¹ *IG* IV 791, str. II. 4–5: “εἰς Ῥώμαν ὑπὲρ φιλίας καὶ συμμαχίας”.

⁴² Girdvainyte, 2020: 212-213.

politikasının bir sonucu olmasıyla birlikte; bu sınırlamadaki asıl hedef, elçilerin masraflarını ödeyen kentlerin mali yükünü hafifletmektir. İmparator ayrıca taleplerinin önem dereceleri göz önünde bulundurulmaksızın elçilerin Roma'ya akın etmelerini ve zaman kaybına yol açmalarını da önlemek istemiş olmalıdır.⁴³ İsteklerinin önem derecesine göre değerlendirilen elçilerin bazıları bizzat Roma'da bulunmuştur; ancak daha az önem arz eden konular söz konusu olduğunda; elçilerin istekleri, vali tarafından imparatora iletilmiştir. Elçilerin Roma'ya seyahatini kısıtlama uygulaması, Hadrianus Dönemi'nde başlamıştır. Hadrianus'tan itibaren, Roma'ya gelmeleri onaylanan elçilere yazılan cevap nitelikli mektupların sonuna bir ilave koyularak bu elçilerin masraflarının, temsil ettikleri kentler tarafından ödenmesi gerektiği belirtilmiştir.⁴⁴ Ancak Hadrianus'un bu uygulamasına rağmen, elçilik görevini karşılığında hiçbir ücret almadan yerine getirmeyi vadeden bazı kişiler de mevcuttur. Örneğin, M.S. 120 yılına tarihlenen bir yazıtta, İmparator Hadrianus, Ephesos *gerousia*'sına, elçi Cascellius Ponticus'a, ancak elçisi ücretsiz olarak yerine getireceğine söz vermemişse, masraflarını karşılamayı tavsiye etmiştir. Cascellius'un seyahat ödeneği hakkı mevcuttu, ancak muhtemelen bu itibarlı elçilik görevine seçilme şansını artırmak için bu ödeneği reddetmeyi tercih etmiştir.⁴⁵

Elçilik faaliyetlerinin masrafları için kentler tarafından bir ödenek sağlansa da, Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde bu görev bir çeşit hayırseverlik (*euergesia*) olgusuna dönüşmüştür. Epigrafik belgeler, elçilerin çoğunun zor ve de masraflı olan bu görevi kent için hiçbir ücret talep etmeden yerine getirdiklerini, masraflarını kendilerinin karşıladığını ortaya koymaktadır. Örneğin, Amyzon kentinde bulunan bir yazıtta Pankrates oğlu Hermias isimli bir kişi onurlandırılmaktadır. Yazıt M.Ö. 203-190 yılları arasında tarihlenmektedir. Pankrates oğlu Hermias, Kral Antiokhos'a elçi olarak gitmiştir. Elçilik görevinden doğan masrafları da kendi kaynaklarından karşılamıştır.⁴⁶ Bir diğer örnekte ise, Priene kentinde bulunan ve M.Ö. 129 yılından sonraya tarihlenen bir kararname yazıtından, Kydimos oğlu Moskhion'un kendi kaynaklarından harcama yaparak, Priene kenti adına elçilik yaptığı anlaşılmaktadır. Moskhion, halkın yararına pek çok kez krallara – Demetrios ve Ptolemaios'a- ve diğer kentlere elçi olarak gitmiş ve bu elçilik görevlerini Priene halkına hediye olarak yerine getirmiştir. Moskhion kendi inisiyatifiyle, Priene kentinin elçiler için sağladığı ödeneği

⁴³ Yılmaz Hanedar, 2007: 52.

⁴⁴ SEG 29, 1107: “ὅ καὶ τὸ ἐφόδιον δοθήτω, εἰ μὴ π[ρ]οῖκα ὑ[π]ερέσχηται πρεσβεύσειν”.

⁴⁵ *I.Ephesos* V, 1486. str. 13-15. Ayrıca bkz. Dmitriev, 2005: 150-151.

⁴⁶ Robert, *Amyzon*: no. 18, str. 4-6: ἀπαχθέντων τε τῶν ἱερῶν σωμάτων κατὰ πόλεμον ἐπρέσβευσεν πρὸς βασιλῆ Ἀντίοχον τοῖς ἰδίοις ἀναλώμασιν.

almayı reddetmiştir.⁴⁷ Halkı kurtarmak ve onlara fayda sağlamak konusunda kendisini kanıtlayan Kydimos oğlu Moskhion, halk tarafından yaldızlı ve mermerden bir heykelle ödüllendirilmiştir.⁴⁸

M.S. 140 sonrasında tarihlenen bir onurlandırma yazıtından Roma ve Lydai vatandaşı olduğu öğrenilen, Gaius Iulius Heliodoros da kendi kenti ve Lykia Birliği adına imparatora elçi olarak gitmiştir. Hangi sebeple gerçekleştirildiği ve sonucunda ne elde edildiği bilinmeyen bu elçilik görevleri için herhangi bir ücret almamış ve masraflarını da kendisi karşılamıştır.⁴⁹ Lydai'ın önde gelen seçkinlerinden Voltinia *tribus*'una kayıtlı Iulia gens adıyla Gaius Iulius Heliodoros, Gaius Antius A. Iulius Quadratus'un yardımıyla çocuklarıyla birlikte Roma vatandaşlığını kazanmıştır. Bunun, Quadratus'un M.S. 109-110 yılında Asia *proconsul*'ü olarak görev yaptığı sırada meydana geldiği düşünülmektedir.⁵⁰ Gaius Iulius Heliodoros onurlandırıldığı bir başka yazıtta ise “seçkin-mükemmel bir *rhetor*” olarak nitelendirilmektedir. Yazıtta Gaius Iulius Heliodoros'un hitabet konusundaki becerisi, “seçkin, mükemmel ve diğerlerinden üstün” anlamlarına gelen ἔξοχος⁵¹ sıfatı ile ifade edilmiştir. Lydai kenti ve Lykia Birliği adına yaptığı bu elçilik görevlerine seçilmesinin sebeplerinden biri şüphesiz, hitabet konusundaki yeteneği, diğeri ise Romalı üst düzey yetkililerle arasında olan iyi iletişimdir.⁵² Roma İmparatorluk Dönemi'nde hitabet konusundaki ustalıkları sayesinde, elçilik yaptıkları kentler adına oldukça önemli ayrıcalıklar elde eden kişiler bilinmektedir: Laodikeialı Polemon, Aelius Aristeides ve Prusalı Dion Khrysostomos gibi.

Kentler, Roma'ya yapılan bu elçiliklerden önemli haklar ve ayrıcalıklar elde etmişlerdir. Örneğin, İmparator Traianus M.S. 101-102 yıllarında Miletos'u Didyma'daki Apollon Tapınağı'na bağlayan on mil uzunluğundaki kutsal yolu onartmıştır.⁵³ Bu yol onarım projesi çift dilli bir mil taşı ile belgelenmiştir.⁵⁴ İmparator Traianus tepelerin düzleştirilmesini ve vadilerin doldurulmasını gerektiren önemli bir yolun inşasının başından sonuna kadar

⁴⁷ *I.Priene* 108. str. 153-155, 159-162: “[τὴ]ν δὲ πρ[ε]σβεΐα[ν ἐ]κ τῶ[ν ἰ]δίω[ν ἐτέ]λεσεν; 165-167: [πρὸς] τε [β]α[σι]λεῖς κ[αὶ] πόλεις ἐπετέ[λε]σεν ἀπάσ[α]ς [τὰς π]ρεσ[βε]ΐας συμφερόντως τῶι δήμωι, τὰς πρ[ο]τέρας [μὲν] δωρεάν”.

⁴⁸ Ma, 2013: 93.

⁴⁹ *TAM II*, 143. str. 20-22: “πε]πρεσβευκό[τα καὶ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα] δωρεάν [ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Λυκίων] ἔ<θν>ους”.

⁵⁰ Adak, 2013: 459-475; Uzunbaslan, 2017: 45.

⁵¹ Liddell ve Scott, 1996: 599, bkz. “ἔξοχος”.

⁵² *TAM II*, 141. str. 6-7:” ῥήτορα ἔ[ξ]οχον”.

⁵³ *I.Didyma* 55: “Imp. Caes. divi Nervae f. / Nerva Traianus Aug. Germ. / pontifex max. trib. pot. cos. / [I] III pp. viam necessariam / [s]acris Apollinis Didymei / intuitus et in hoc quoq(ue) / utilitates Milesiorum exci/sis collibus conpletis / vallibus instituit con/[sum]mavit dedicavit per / [Q. Iuli] umBalbum procos. / [cura]m agente L. Passerio / [Rom]ulo legato pro pr”. Krş. *I.Didyma* 56.

⁵⁴ *I.Didyma* 57.

sorumluluğunu üstlenmiştir.⁵⁵ Aynı zamanda Miletos için devasa bir *nymphaeum* yaptırmıştır.⁵⁶

Roma İmparatorluk Dönemi'nde hem eyaletler hem de müttefikler için kullanılan ortak terim *socii*, tabi olmak yerine eşit olmayan bir ortaklık ilişkisini akla getirmektedir. İmparatorluk yönetiminin “talep ve yanıt” modeli bile, büyük ölçüde yukarıdan aşağıya bir modeldir; Roma imparatorları veya yetkilileri, emperyal sorun çözmede herhangi bir ortaklık yerine eyalet şikayetleri üzerine hareket etmişlerdir.⁵⁷ Bu tür talepler doğudaki şehirler tarafından Helenistik krallara gönderilen dilekçelerle tam olarak paraleldir.⁵⁸ Elçilerin genel olarak görevi kentin haklarını korumak ve yeni haklar elde etmek ve de kenti savunmak olmuştur.

Elçilik ve kent avukatlığı zaman zaman birbirine çok benzese de aynı işleve sahip görevler olduklarını söylemek zordur. *Syndikos* ve *ekdikos*'lar tüm şehrin idari düzeylerinde faaliyet gösterebiliyorken, elçiler için böyle bir durum söz konusu değildi.⁵⁹ Her şeyden önce, *ekdikos* 'luk ve elçilik görevleri arasında yetki farkı mevcuttur. Cicero'nun M.Ö. 51 yılında Asia *propraetor*'u Thermus'a yazdığı mektubunda Mylasa ve Alabanda kentlerinden Roma'ya elçiler yerine *ekdikos*'larını göndermelerini istemesi de bu yetki farkından kaynaklanmaktadır. Çünkü kentler adına bir karara varmak ya da bir anlaşma yapmak elçilerin yetki alanında değildir. Cicero'nun söz konusu mektubu elçi ve avukat arasındaki farkı net bir şekilde ortaya koymaktadır.⁶⁰ Cicero'nun bakış açısına göre, Roma'ya *ekdikos*'ları göndermek, anlaşmazlığı Roma'daki bir mahkemede çözenin en kesin ve en etkili yoluydu. Ancak elçiler sadece bir sözcü iken, *ekdikos*'ların bir mahkeme önünde davacı veya sanık olarak savunma yapma gücü vardı- üstün etkinliğinin yargısı buradan gelmektedir.⁶¹

Ayrıca yazıtlarda hem *ekdikos*'luk hem de elçilik görevlerini yerine getirmiş kişilere ulaşmak mümkündür. Daha önce bahsedilen, Priene kentinde bulunan ve M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenen bir onurlandırma yazıtında, Krates isimli bir kişinin hiçbir ücret almadan hem elçilik hem de *ekdikos*'luk görevini üstlendiği yazmaktadır. Krates, hem *publicanus*'larla yaşanan tuzlaların sahipliği sorununda hem de Miletos kentiyle yaşanan sınır sorununda Priene kentini temsil etmiştir (T.26).

⁵⁵ Mitchell, 2014: 228.

⁵⁶ Jones, 1978: 107.

⁵⁷ Morrell, 2022: 434.

⁵⁸ Welles, *RC*: no 15: Antiokhos II'nin Erythrai'a, kentin özerklik ve vergiden muafiyet talebini kabul ettiğini beyan eden mektubu bu duruma bir örnektir. Ayrıca bkz. Morrell, 2022: 436.

⁵⁹ Dmitriev, 2005: 127.

⁶⁰ Cic. *Fam.* 13.56.1. Krş. Dmitriev, 2005: 215.

⁶¹ Fournier, 2021: 175-194, para. 20.

İmparatorluk Dönemi'nde *ekdikos*'luk ve elçilik görevi arasındaki ayrım devam etmektedir.⁶² Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise bu iki görevi yerine getirmiş kişiler mevcuttur. Bu tekrarlayan ilişki, iki memuriyetin hem benzer hem de farklı olduğunu göstermektedir. Her ikisi de klasik Romalı hukukçuların *munus personale* dedikleri şeyi temsil ederler: yani, düzenli siyasi organların bir parçası olmayan, belirli bir göreve katkı sağlayan bir hizmettir.⁶³ *Syndikia*, *ekdikia* ve elçilik mali katkı talep eden *munus patrimonii*'nin aksine, yalnızca görevi üstlenen kişinin beceri ve enerjisini gerektiren bir *munus personale*'ydi. Bu nedenle, *ekdikos* olarak seçilen kişi, görevi sırasındaki bazı görevliler masrafları karşılasa bile, kendi masraflarını karşılamakla yasal olarak yükümlü değildi.⁶⁴ Ancak avukatlık ve elçilik görevlerinden doğan masrafları karşılayan kişiler bilinmektedir. Knidos kentinde bulunan ve kesin olmamakla birlikte İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen bir onurlandırma yazıtı Eukration oğlu Androneikos'un hem *ekdikos*'luk yaptığı hem de elçilik yaptığını belirtmektedir. Her iki görevi de ücret almadan, hediye olarak yerine getirmiştir.⁶⁵

Hem *ekdikos*'luk hem de elçilik görevlerini icra eden kişilere diğer örnekler ise şöyledir: Miletos'da bulunan ve M.Ö. 6-5 yıllarına tarihlenen bir onurlandırma yazıtında, Gaius Iulius Eukrates isimli bir kişinin hem *ekdikos*'luk hem de elçilik yaptığı kaydedilmiştir. Ayrıca, eyalet valisiyle dostluğunu kullanarak elde ettiği şeyler için de övülmektedir.⁶⁶ Thyateira kentinde bulunan, M.S. 1-2. yüzyıla tarihlenen bir onurlandırma yazıtından T. Flavius Aleksandros'un Roma'ya giderek imparator huzurunda elçilik yaptığı ve aynı zamanda *ekdikos*'luk yaptığı anlaşılmaktadır.⁶⁷ Etenna kentinde bulunan Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bir onurlandırma yazıtında, Bryon isimli bir kişinin hem *ekdikos*'luk hem de elçilik görevlerini üstlendiğine değinilmektedir (T.39, str. 11-13). Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen, Aphrodisias kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtından, Adrastos oğlu Peritas'ın hem elçilik hem de *ekdikos*'luk görevini yerine getirmiş olduğu anlaşılmaktadır (T.35 str. 29-30).

Syndikos'lar ve elçiler arasında benzer farklar vardır. Örneğin, M.S. 3. yüzyıl başına tarihlenen Ephesos kentinden bir onurlandırma yazıtında bir kişinin *syndikos*'luk dışında elçilik yaptığı belgelenmiştir.⁶⁸

⁶² Dmitriev, 2005: 215.

⁶³ Just. *Dig.* 50.4.14.1. Ayrıca bkz. Fournier, 2021: 175-194, para.18.

⁶⁴ Fournier, 2021: 175-194, para. 18.

⁶⁵ *SEG* 47, 1573, str. 6-8: “πρεσβεύσαντα ὑπὲρ τῆς πόλεως πλεονάκις δωρεὰν καὶ ἐκδικίας τελέσαντα δωρεὰν”.

⁶⁶ T.29B. str. 16. Krş. Chaniotis, 2004b: 385.

⁶⁷ T.43. str. 8-12.

⁶⁸ *I.Ephesos* III, 802. str. 9-18.

Çeşitli isimlerle anılan kent avukatları elçilerle zaman zaman işlev olarak aynı görevi üstlenmiş olsalar da hem Hellenistik Dönem hem de Roma Dönemi'nde bu iki memuriyetin varlığını sürdürmesi, aralarında farklar olduğunu kanıtlar niteliktedir. Ancak bu fark, elçilerin kentlerinin haklarını savunma, kent adına savunma yapma ya da kentin çıkarlarını gözetme konusunda değildir. Aralarındaki fark avukatların kent adına karar verme ve anlaşma yapma yetkisine sahip olup, elçilerin böyle bir yetkiye sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Yazıtlarda avukat gibi hareket ederek, kentleri adına savunma yapan elçilere rastlanılmaktadır. Örneğin, Teos kentinde bulunan ve M.Ö. 166 yılına tarihlenen bir yazıtta, Abdera kenti iki Teoslu elçiyi onurlandırmaktadır. Thrakia Kralı Kotys, Abdera'ya ait olan topraklarda hak iddia ederek, topraklarını ele geçirmiştir. Abdera kenti de kurucu kenti olan Teos'tan bu durumda kendilerine yardımcı olmasını rica etmiştir. Teos kenti onların yardım çağrısını geri çevirmeyerek, Epikouros oğlu Amymon ve Athenaios oğlu Megathymos'u Abdera kenti adına elçilik yapmaları için Roma'ya göndermiştir. Teoslu elçiler, Kotys'un kendi oğlu ve beraberindeki elçilere karşı Roma Senatosu önünde Abdera kentini savunmuş ve ellerinden alınan toprakların kendilerine geri verilmesi için mücadele etmişlerdir.⁶⁹ Teos tarafından konuyla ilgilenmek üzere görevlendirilmiş elçiler, konuyla alakalı üstün çaba göstererek birer avukat gibi davranmışlardır.⁷⁰ Teoslu elçilerin bir avukat gibi hareket ettikleri bu davanın sonucu bilinmemektedir.

Alabanda kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtında, adının Pyrrakos olduğu düşünülen bir kişinin, olasılıkla Mithradates Savaşları sırasında, kenti için masraflarını kendisi karşılayarak yaptığı elçilik görevlerinden bahsedilmektedir. Vergi muafiyeti hakkında Roma'ya elçi olarak gidip, yapılan toplantıda kendisini bir avukat gibi sunarak kent yararına vergi muafiyeti hakkını elde etmiştir.⁷¹

M.S. 2. yüzyıla tarihlenen, Ephesos kentinden bir onurlandırma yazıtında, P. Vedius Antoninus isimli bir kişinin Roma Senatosu ve imparator huzurunda elçilik yaptığına değinilmektedir.⁷² Bir başka örnek ise, Thyateira kentinden Metrophanes oğlu T. Flavius Aleksandros, Roma'ya giderek imparator önünde elçilik yapmıştır.⁷³ Söz konusu yazıtlarda Roma'ya giderek elçilik yapan kişiler imparatorlar ve senato önünde avukat gibi hareket etmişlerdir.

⁶⁹ *Syll.*³ 656.

⁷⁰ Ager, *Arbitrations*: 496.

⁷¹ *SEG* 45, 1500. Krş. Gökalp Özdiç, 2018: 65-66.

⁷² *I.Ephesos* III, 728. str. 18-21; Krş. *I.Ephesos* III, 802. str. 9-18.

⁷³ T.43. str. 8-12. Krş. *SEG* 47, 1573.

1.4. Kent Avukatlarının Tahkim Davalarında Öne Sürdükleri Deliller

Bir avukatın savunma yaparken elinde bulunan en etkili güçlerden biri şüphesiz hitabet yeteneğidir. Ancak konuşmasının dikkate alınabilmesi için somut kanıtlara da ihtiyacı vardır. Avukatlar davalara hazırlık süreçlerinde pek çok bilgiyi savunmalarını desteklemek için kullanmaktadırlar. Kanıtlar, yerel halkın sözlü tanıklıklarından, yeminli ifadelerden, devlet arşivlerinden alınan belgelerden, geçmiş anlaşmalara ve anlaşmalara atıfta bulunan yazıtlardan, tarih eserlerindeki bilgilerden ve hatta eski efsanelerden, alıntılardan oluşabilmektedir.⁷⁴ Kararname yazıtlarında hakimler her ne kadar avukatların yaptıkları savunmaları ve öne sürdükleri delilleri özet olarak sunmuş olsalar da, bazı yazıtlar bu deliller hakkında ayrıntılı bilgi vermektedirler.

Hellenistik ve Roma Dönemleri'ne ait yazıtlar incelendiğinde, şahitlerin ifadelerinin davalarda birer kanıt niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır. Örneğin, M.Ö. 2. yüzyılda Thessalia'nın Pelasgiotis Bölgesi'nden Kondaia kenti ile komşu bir kent arasında yaşanan sınır sorununda, Kondaia'lılar savunmalarında yerel halktan şahitlere yer vermişlerdir. Kondaia'lılar kendilerine şahitlik edecek dört kişi bulmuşlardır ve hiç biri de Kondaia'lı değildir. Askirisli Ladikos isimli bir çoban bölgeyle ilgili Kondaia'lıların lehine şahitlik yapmıştır. Hem kendi bilgisini hem de büyüklerinden duyduğu bilgileri mahkemede hakimlerle paylaşmıştır (str.5-18). Ladikos konuşmasına “şahsen yargıçlara gösterdiğim arazi” diyerek başlamaktadır. Bu, Ladikos'un önce arazinin denetimi sırasında mahkemeye heyetine eşlik ettiği ve ardından Myous'taki son oturumda ifadesini tekrarladığı anlamına gelmektedir.⁷⁵ Kondaia'lılar lehine şahitlik yapan bir diğer kişi ise Mopseion'dan Antaios'tur (str. 21-30). Mopseion'dan diğer üç kişi de Kondaia lehine şahitlik yapmıştır.⁷⁶ M.Ö. 218 yılından sonraya tarihlenen bir yazıttan, Thessalia'nın Perrhaibia Bölgesi'nden Gonnoi kenti ve Makedon komşusu Herakleion kenti arasındaki sınır sorununda Philippos V'in görevlendirdiği memurlar tarafından hakemlik yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu davada da Menippos isimli bir kişinin tanıklığına başvurulmuş ve o da Gonnoi kentinin lehine şahitlik yapmıştır. Tıpkı Kondaialılar lehine şahitlik yapan Askirisli Ladikos gibi Menippos da bir çobandır.⁷⁷

Bir tanık mahkemeye şahsen gelemeyecekse, kendi devletinde yeminli ifade verebilmekte ve bu daha sonra mühürlenip mahkemeye iletilmekteydi. Örneğin, Kos ve Kalymna kenti arasındaki borç anlaşmazlığında, mahkemede şahsen bulunamayacak olan şahitlerin kendi kentlerinde yöneticiler ve muhalif taraf önünde ifade vermelerine karar

⁷⁴ Ager, *Arbitrations*: 15.

⁷⁵ Magnetto, 2016: 14.

⁷⁶ IG IX, 2. 521; Ager, *Arbitrations*: no 70.

⁷⁷ Ager, *Arbitrations*: no 54.

verilmiştir (T.45. str. 45-75). Bir başka örnek ise Temnos ve Klazomenai arasındaki anlaşmazlıktır. M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen bir kararname yazıtından Temnos ve Klazomenai arasındaki bir anlaşmazlıkta Knidos kentinin iki kent arasında hakemlik yaptığı bilinmektedir. İki kent arasındaki anlaşmazlığın Klazomenailuların Temnos'a ait olan kutsal alana saldırdığı iddiasından çıktığı anlaşılmaktadır. Knidoslu hakimler konuyla ilgili tanıklar ve kanıtların sunulmasını istemişlerdir. Söz konusu dava tanıkların beyanları üzerine açılmıştır. Temnoslular ise olasılıkla başka kişiler tarafından kendilerine verilen ikinci elden bilgilerle suçlamalarda buldukları için, iddialarını kanıtlayamamıştır. Klazomenailulara karşı yöneltilen suçlamaları kanıtlayamadıkları için, Knidoslu hakimler tarafından dava düşürülmüştür.⁷⁸ Mahkemede fiziki olarak yer alamayacak tanıkların ifadeleri, mühürlenerek güvence altına alınmıştır.

Kent avukatlarının şahitlikler yanında savunmalarını desteklemek için tarih bilgilerini ön plana çıkararak, pek çok tarih yazarının eserlerine başvurdukları anlaşılmaktadır. Örneğin, M.Ö. 196-192 yılları arasına tarihlenen bir yazıttan, Samos ve Priene kentleri arasında bölge sorununda Rhodos iki kent arasında hakemlik yapmıştır. Rhodos kentinin hakemliğinde her iki tarafın avukatları savunmalarını desteklemek için çeşitli kanıtlar ileri sürmüşlerdir. Avukatlar iddialarını desteklemek için tarih yazarlarına atıfta bulunmuşlardır. Samoslu avukatlar tarihçilerin eserlerine başvururlarken, Prieneli avukatlar devlet arşivleri ve krallar tarafından kendilerine gönderilen mektuplar olmak üzere pek çok resmi belgeden faydalanmışlardır. Samoslu avukatların atıf yaptıkları tarihçilerin; dördü Samoslu: Ouliades, Olympikhos, Douris and Euagon, ikisi Ephesoslu: Kreophylos ve Eualkes ve Khios'lu Theopompos, hepsinin Samosluların sadece Phygela'yı aldıklarını yazdığı ortaya çıkmıştır.⁷⁹ Sadece Miletoslu Maiandrios⁸⁰ Batinetis, Karion ve Dryoussa'yı Samosluların aldığını yazmıştır. Ancak Maiandrios'un eserine şüpheyle yaklaşılmaktadır (T.21). M.S. 25 yılında İmparator Tiberius önünde görülen Sparta ve Messenia arasındaki davada da tarih yazarlarının eserleri birer kanıt olarak sunulmuştur. Ayrıca Messenia ve Sparta arasındaki dava duygulara başvurmanın akıl kadar önemli olabileceğini göstermektedir. Çünkü Messenialılar Herakleidai efsanesine atıf yaparken, Spartalılar ise şairlerin yazdıklarını delil olarak sunmuşlardır. Bu dava avukatların edebi bilgilerinin de kuvvetli olduğunu göstermektedir.⁸¹ Yazıtların itibarıyla

⁷⁸ Ager, *Arbitrations*: no 71.

⁷⁹ Yazıtta adı geçen tarihçiler için bkz. FGH 76 (Douris), 115 (Theopompos), 417 (Kreophylos), 418 (Eualkes), 535 (Euagon), 538 (Ouliades), 537 (Olympichos).

⁸⁰ FGH 491 (Maiandrios).

⁸¹ Tac. *Ann.* 4.43.1-3. Krş. Ager, *Arbitrations*: no 50, 159; Tod, 1913: 134.

birleşen bu asil ozanlar ve tarihçilere yapılan başvuru, Messenialılara bu tapınağın ve sınır bölgesi şeridinin yol açtığı uzun tahkimler dizisinde altıncı zaferlerini kazandırmıştır.⁸²

Arkaik Dönem'deki bir tahkim ise Atina'nın Salamis üzerindeki iddiasını iletirmek için Homeros'un eserlerinden elde ettikleri delilleri ortaya koyduğunu gözler önüne sermektedir. Bir iddiaya göre Solon, Sparta'lı hakimler önünde Salamis üzerindeki iddiasını desteklemek için Homeros'un şiirine iki mısra ekleyerek okumuştur.⁸³ M.Ö. 150-133 yılları arasında Mytilene ve Pitane kentleri arasındaki anlaşmazlıktan dolayı Pergamonlu hakimlerin karar verdikleri tahkim davasında da tarihi delillere ve ayrıca imparator mektuplarına başvurulmuştur (T.18). Avukatların tahkim davalarında kentlerini savunurken başvurdukları delilleri detaylıca anlatan bir başka kararname yazıtı ise M.Ö. 112 yılına tarihlenen Hierapytna ve Itanos kentleri arasındaki bölge anlaşmazlığıdır. Itanoslular ilk olarak Gortynalıların kendilerine gönderdiği bir mektubu delil olarak sunmuşlardır (T.49A. str. 110-120). Tartışma konularından biri olan Leuke Adası'yla ilgili, Hierapytnalıların kendilerinin Itanoslulara gönderdiği bir başka mektubu da delillerin arasına koymuşlardır (T.49A. str. 125-130). Ayrıca Kral Ptolemaios'un da kendilerine gönderdiği bir mektuba da yer vermişlerdir. Itanoslular yararlandıkları resmi belgeler sayesinde Hierapytnalılara karşı olan davayı kazanmışlardır.

Hem anlaşmazlıkların duruşması sırasında belgesel kanıtların üretilmesi hem de kendilerinin daha önceki kararlarına yapılan atıflar, toplulukların normalde kararların doğrulanmış kopyalarını kamu arşivlerinde sakladıklarını göstermektedir. Kentler arasındaki davalarda, vali kararının onaylı nüshalarını saklamak tarafların sorumluluğundaydı. Gelecekte yaşanacak olası bir sınır anlaşmazlığında, önceki karar ya da kararlar delil olarak sunulabilmekteydi.⁸⁴ Örneğin, M.S. 114 yılında Delphi ve komşu kent Ambrossios arasındaki sınır anlaşmazlığı davasında C. Avidius Nigrinus'un kararı Cassius Longinus tarafından verilen mevcut karara atıfta bulunmaktadır.⁸⁵

⁸² Tod, 1913: 135.

⁸³ Plut. *Sol.* 10; Quin. *Inst. Or.* 5.11.40; Strab. *Geog.* 9.1.10. Krş. Tod, 1913: 134.

⁸⁴ Burton, 2000: 202, 214.

⁸⁵ *F.Delphes* III, 4. 290-291.

İKİNCİ BÖLÜM

ANTİK DÖNEM'DE HUKUK EĞİTİMİ

Avukatların, görevlerini en iyi şekilde icra edebilmeleri için çok iyi bir eğitim almış olmaları gerekmektedir. Avukat olabilmek için tek bir konuda alınan eğitim yeterli değildir. Bir avukatın en iyi şekilde savunma yapabilmesi için çeşitli konularda bilgi sahibi olması gerektiğinden, dil bilgisi, tarih, coğrafya, matematik ve hitabet konularında eğitim almış olması şarttır. Tarih ve coğrafya eğitimleri bir avukata yapacağı savunma hakkında yardımcı olmaktadır. Polybios *Historiai* adlı eserinde, “Bir insanın kendisini siyaset hayatına hazırlaması ve bu uğurda kendisini yetiştirmesi için en hakiki usul tarih ihtisas etmektir.”⁸⁶ diyerek tarih öğreniminin önemi vurgulamıştır. Tarih bilgisi iyi olan bir kişi, savunma esnasında konuyla alakalı olarak geçmişten örnekler verebilir, savunmasını destekleyerek daha güçlü hale getirebilmektedir. Örneğin, Demosthenes demokrasiyi savunmuş ve Atina’yı işgal etmek isteyen II. Philippos’a karşı söylevler vermiştir. Atinalıları II. Philippos’la barış imzalamamak; aksine ona karşı savaşmaya teşvik etmek için, *I. Philippik Söylevi*’nde tarihten örnekler vererek, Atina’lıların daha önce Peloponnesos Savaşı’nda Sparta’lıları bozguna uğrattıklarını hatırlatmıştır.⁸⁷ Tarihi ve edebi bilgiler (şiir vs.) konuyla alakalı kanıt toplarken de faydalı olmaktadır. Örneğin, M.Ö. 196-192 yıllarına tarihlenen Priene ve Samos arasındaki arazi anlaşmalığını içeren bir kararname yazıtından, tarafların avukatlarının iddialarını desteklemek için, tarih yazarlarının eserlerinden faydalandıkları anlaşılmaktadır (T.21).

Bütün bu bilgilere sahip olduktan sonra en önemlisi hakimlerin karşısında savunma yapabilmektir. Özellikle hitabet eğitimi bir avukat için çok önemlidir. Her şeyden önce bir avukatın iyi bir diksiyonla kendinden emin bir şekilde konuşabilmesi gerekmektedir. Bunun yolu da iyi bir hitabet eğitimi ve birikimden geçmektedir.

2.1. Klasik Dönem’de Hukuk Eğitimi

Hellenistik Dönem hukuk eğitimini anlayabilmek için öncelikle Klasik Dönem eğitim sistemine ve bunun beraberindeki değişikliklere değinmek gerekmektedir. Çünkü dönemin siyasal ve sosyal olayları diğer şeyler gibi eğitimi de etkilemektedir. Klasik Dönem’de Antik Yunan eğitim sistemi, M.Ö. 5. yüzyıla kadar sadece ahlak ve beden eğitimi ilkerine

⁸⁶ Polyb. *Hist.* 1.1, 2: “ἐπει δ’ οὐ τινὲς οὐδ’ ἐπὶ ποσόν, ἀλλὰ πάντες ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀρχῆ καὶ τέλει κέχρηται τοῦτω, φάσκοντες ἀληθινωτάτην μὲν εἶναι παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν, ἐναργεστάτην δὲ καὶ μόνην διδάσκαλον τοῦ δύνασθαι τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν τὴν τῶν ἀλλοτρίων περιπετειῶν ὑπόμνησιν.”

⁸⁷ Dem. *Phil.* 4.24.

dayanmaktaydı. Atina eğitiminde ön plana çıkan *kalokagathia* bir idealdi.⁸⁸ *Kalokagathia* beden ve ahlak bakımından iyi yetişmiş güzel insan olmanın karşılığıydı.⁸⁹ Herodotos'ta *kalokagathia*'nın bir tanımını bulmak mümkündür: Solon önce Mısır'a ardından Sardes'e, Kroisos'a gitmiştir. Kroisos kendisini insanların en talihlisi olarak gördüğü için, saraydaki ihtişamı gören Solon'a mutluluk konusunda herkesi geride bırakan birini tanıyıp tanımadığını sormuştur. Solon bu soruya Atina'lı Tellos cevabını verince, Kroisos nedenini öğrenmek istemiştir. Solon, Tellos'un zengin bir ülkede yaşadığını ve *kalos kai agathos* çocuklara sahip olduğunu söylemiştir. Tellos'un zenginliği, iyi yetişmiş evlatlara sahip oluşundan kaynaklanmaktadır. Elbette burada kastedilen, sadece iyi eğitim almak değil, aynı zamanda erdemli olmaktır.⁹⁰

Aristokratik kültürün en önem verdiği şey bedensel eğitimdi. Çocuklar *paidotribes*'ler denetiminde çeşitli spor müsabakalarına hazırlanır, at binmeyi, disk ve cirit atmayı, uzun atlama, boks ve güreş öğrenirlerdi. Beden eğitiminin amacı bedeni ve dolayısıyla karakteri geliştirmek ve güçlendirmektir.⁹¹ Fiziksel eğitim aynı zamanda ordunun güç, dayanıklılık ve savaşa hazırlık gibi ideallerini yansıtan bir eğitimdi.⁹²

Ancak Pers Savaşları sonrası (M.Ö. 5. yüzyıl) demokratik bir gelişim içine giren Atina'da siyasal, sosyal ve eğitim alanındaki yerleşik aristokratik kültür inançları yerini *sophist* kültürü olarak adlandırılan, insanı merkeze alan ve onun sosyal sorunlarıyla ilgilenen yeni bir kültür anlayışına bırakmıştır.⁹³ *Sophist*'ler M.Ö. 5. yüzyıl Yunanistan'ındaki entelektüel devrimde önemli bir rol oynayan gezici profesyonel öğretmenler ve diplomatlardır.⁹⁴ En eski temsilcileri M.Ö. ca. 490-420 yılları arasında yaşamış olan Abderalı Protagoras, M.Ö. ca. 485-390 yılları arasında yaşamış olan Leontinoilü Gorgias, M.Ö. 480-411 yılları arasında yaşamış olan Rhamnoslu Antiphon, Keoslu Prodikos ve Elisli Hippias'tır.⁹⁵ *Sophist*'ler kentten kente gezerek ders vermiş ve vermiş oldukları dersler karşılığında ücret almışlardır. Eğitimi ücretli hale getiren ilk *sophist* Abderalı Protagoras'tır.⁹⁶ Platon'a göre, "insanları eğitmek (παιδεύειν ἀνθρώπους)" Protagoras'ın sanatının kendi tanımıdır.⁹⁷ *Sophist*'lerin bu ideallerinin amacı, siyasal alanda bireyin gereksinimlerini ön

⁸⁸ Dürüşken, 2001: 13.

⁸⁹ Gökalp Özdil, 2018: 55.

⁹⁰ Hdt. 1.30. Krş. Gökalp Özdil, 2018: 55-56.

⁹¹ Marrou, 1956: 40.

⁹² Lynch, 1972: 36.

⁹³ Dürüşken, 2001: 14.

⁹⁴ Jarratt, 1987: 67.

⁹⁵ Marrou, 1956: 79.

⁹⁶ Plat. *Prot.* 349a.

⁹⁷ Plat. *Prot.* 317b; Krş. Marrou, 1956: 79.

planda tutarak insanda güçlü bir kişilik oluşturmak ve onun devlet üzerine düşünmesini ve düşündüğünü iletmesine olanak tanımaktır.⁹⁸

Demokratik düzende Halk Meclisi'nde halkı ikna etme, Halk Mahkemesinde kalabalık jüriye karşı kendini savunmak için *rhetorika*⁹⁹ (hitabet) büyük bir önem kazanmıştır. Bunun için *sophist*'ler öğrencilerine derslerinde hitabet sanatını öğretmişlerdir. Ayrıca *rhetorika*, aristokratik kültürde soyluların kalıtımsal ayrıcalık olarak sundukları erdem, kalıtımsal değil, öğretilbilir, öğrenilebilir ve sonradan edinilebilir bir şey olduğunu kanıtlamak için iyi bir yöntemdir.¹⁰⁰ *Sophist*'lere göre "doğruluk ya da gerçek" bireysel ve geçici olduğundan, herhangi bir insan için doğru, ikna olabileceği şeydi. Bu yüzden eğitim, genellikle öğrencilere bir sorunu iki yönlü bir bakış açısıyla değerlendirmeyi ve çözüme ulaştırmayı öğretmek yapıyordu. Öğrencilere *rhetorika*'nın genel kuralları öğretilip, pratik konuşma dersleri verilmekteydi. Eğitimciler öğrencilerin kopya edip çalışması için çeşitli konularda (şiir, ahlak, siyaset, hukuk vb.) konuşma metinleri düzenliyorlardı.¹⁰¹ Protagoras'ın, herhangi bir önermenin lehinde veya aleyhinde tartışmanın mümkün olduğunu öğreten ilk kişi olduğu söylenmektedir. Her türlü tartışmayı kazanmak *sophist*'lerin eğitimlerinin ilk yönü olmuştur.¹⁰²

Öğrencilerine iyi bir vatandaş olmayı öğreten Protagoras, bunun edebiyat bilgisine sahip olmak ve toplum önünde konuşma yapmaktan geçtiğine inanmaktaydı.¹⁰³ Protagoras, dili gramer bakımından incelemiş ve kelimeleri eril, dişi ve cansız olmak üzere üç gruba ayırmıştır.¹⁰⁴ Ayrıca fiilleri zamanlarına göre ayırmış ve zamanların önemini vurgulamıştır. Cümleleri dilek, soru, yanıt, buyruk olmak üzere dört gruba ayıran da odur. Ayrıca tartışma yarışmaları da düzenlemiştir.¹⁰⁵

Protagoras'ın çağdaşı bir diğer *sophist* ise Leontinoilü Gorgias'tır. Gorgias da eğitimin dil ve *rhetorika* açısından geliştirilmesi konusunda hassas davranmıştır. Diğer *sophist*'ler öğrencilerine politika sanatını öğretme (*politike tekhnē*) ve başarı sözü verirken, Gorgias öğrencilerini sadece konuşmada iyi yapabileceğini iddia etmiştir.¹⁰⁶ Gorgias gösteri söylevinin (*epideiktik* söylevin) ve bu tür söylevlerde sık sık kullanılan bir dizi değişmecenin

⁹⁸ Dürüşken, 2001: 17.

⁹⁹ *Rhetorika*: Sözbilim: Bir konuya ilişkin duygu ve düşüncelerin seçkin bir dille anlatılmasının yollarını gösteren ya da söz sanatlarını inceleyen bilgi dalı; amacı ikna etmek olan konuşma bilimi; yazılı eserlerde duygu ve düşüncelerin ortaya çıkış nedenlerini gösteren ve bunların anlatımında başvurulacak yöntemleri inceleyen bir edebiyat türüdür. Dürüşken, 2001: 131.

¹⁰⁰ Dürüşken, 2001: 15; Şenel, 1971: 317;.

¹⁰¹ Dürüşken, 2001: 15.

¹⁰² Marrou, 1956: 82-83.

¹⁰³ Jarrett, 1973: 6.

¹⁰⁴ Aristot. *Rhet.* 407 b5.

¹⁰⁵ Diog. Laert. IX, 52-55.

¹⁰⁶ Plat. *Men.* 95c. Krş. Bons, 2007: 40.

(sözcük ve anlam sanatları, mecaz) bulucusudur. Şiire uygulanan edebi teknikleri düzyazıya uygulayarak düzyazının da süslenebileceğini ortaya koymuştur.¹⁰⁷

Bunların dışında Gorgias *rhetorika* terimini hiç kullanmamıştır. Ancak *rhetorika* yerine *logos* (söz, sav) terimini kullanmıştır. Aristoteles ve Platon için ve hatta Gorgias için ve genel olarak *sophist*'ler için *rhetorika*, diğerlerini, özellikle de hukuk mahkemelerinde veya siyasi forumlarda büyük grupları ikna etme sanatıdır. Gorgias *logos*'ları başkalarını, isteklerini yapmaya ikna etmek için bir dizi araç kullanıyormuş gibi tasvir eder ve *rhetorika*'nın ya da en azından *logos*'un ikna sanatı olduğu görüşü, Gorgias'ın kendi sözleriyle bile doğrulanmış gibi görünmektedir.¹⁰⁸ Ona göre *rhetorika* bir sanattır; konusu da hukuki ve siyasi konular başta olmak üzere insana dair her şeydir.¹⁰⁹ Ayrıca ona göre konuşmacı, sözlerinin büyüyle dinleyicilerini heyecana sürükleyen bir psikologtur. Platon, Gorgias'ın *rhetorika*'sının amacını “dinleyicinin ruhunu ikna etme” olarak tanımlamaktadır.¹¹⁰ Bu nedenle onun *rhetorika*'sının kulak üzerinde yüzeysel bir etkiden daha fazlası olduğunu, aslında dinleyicinin ruhuna ulaştığını ve onu etkilediğini düşündüğü açıktır.¹¹¹

Antiphon gibi bazıları da sadece mahkeme konuşmaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Hazırladıkları dava metinleri hayal ürünü konular üzerine olmasına rağmen, bir *logographos*'un elinden çıkmış gibi gerçek davaları andırmaktadır. Öğrenciler bu yazılı metinlerle gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri bir davanın çözümünü öğrenmeye çalışmışlardır.¹¹² *Sophist*'ler çeşitli konular üzerine konuşma yapabilmek için, hitabet sanatının yanında öğrencilerine matematik, geometri, astronomi ve müzik alanlarında da eğitim vermekteydiler.¹¹³

Sophist'lerin tanımlayıcı özelliklerinden biri de ücret alma uygulamalarıdır.¹¹⁴ Platon ve Aristoteles bu kişilerin kendilerinden ders almak isteyenlerden ücret aldıklarını belirtmektedir.¹¹⁵ *Sophist*'ler bu sebeple, Platon ve Aristoteles gibi filozoflarca ve hatta Aristophanes tarafından da eleştirilmişlerdir. Platon, *sophist* terimini “zengin delikanlılar peşinde koşan, kazanç düşkününü bir avcı” olarak tanımlar.¹¹⁶ Ksenophon, “*Sophist*'ler zengin gençlerin peşinden koşarlar; ancak filozoflar herkesin dostudur ve insanların servetine ne

¹⁰⁷ Dürüşken, 2001: 18.

¹⁰⁸ Gagarin, 2001: 276.

¹⁰⁹ Plat. *Gorg.* 451d.

¹¹⁰ Plat. *Gorg.* 452e.

¹¹¹ Segal, 1962: 105.

¹¹² Dürüşken, 2001: 15.

¹¹³ Plat. *Prot.* 318e.

¹¹⁴ Corey, 2002: 189.

¹¹⁵ Plat. *Men.* 91b; Plat. *Prot.* 310d, 313c, 349a; Plat. *Gorg.* 519c-d; Plat. *Soph.* 223a, 224c, 226a; Aristot. *soph. el.* 1.165a21.

¹¹⁶ Plat. *Soph.* 231d.

saygı duyarlar ne de onurunu düşürürler.”¹¹⁷ der. Aristoteles’e göre ise: *sophizm* gerçek değil sahte bir bilimdir ve *sophist* de gerçek değil, sahte bir bilim taciridir.¹¹⁸ Ancak *sophist*’lerin eleştirildikleri tek konu ders karşılığında ücret almaları değil, aynı zamanda eğitim yöntemleridir. Platon *rhethorika* sanatının bir kandırmaca olduğunu düşünmektedir.¹¹⁹ Platon ve Aristoteles’in *sophistik* kültür anlayışında asıl karşı çıktıkları şey, devletle ilgili derin sorunların irdelenmesi söz konusu olduğunda, doğruların saptırılma tehlikesiydi.¹²⁰ Ayrıca Aristoteles *sophist*’lerin eğitimini systemsiz bulur ve sadece anlık ortaya çıkan bir sorunu çözmeye yönelik olduğunu belirtir.¹²¹ Aristophanes de bu düşüncelere benzer bir yaklaşımla *Nephelai* (Bulutlar) adlı eserinde *sophist*’leri eleştirmektedir. Eserde, Strepsiades isimli yaşlı bir adam bir hayli borçlanır ve alacaklılarından kurtulmak için evinin yakınındaki Sokrates isimli bir *sophist*’in okuluna gitmeye karar verir. Kendisi yaşlı olduğundan öğrenme konusunda sıkıntı yaşar ve kendisinin yerine okula oğlu Pheidippides’i gönderir. Pheidippes okulda ikna etmenin inceliklerini öğrenir ve alacaklılardan kurtulmayı başarır. Ancak öğrendiklerini kötüye kullanıp, babasına şiddet uygulamaya başlar. Babasına uyguladığı şiddet konusunda ne kadar haklı olduğunu ispatlamaya çalışır. Babası oğlunu Sokrates’in okuluna gönderdiği için son derece pişman olur ve okulu yakar.¹²² Aristophanes bu eserde *sophist*’leri haksız akıl yürütme yollarını öğreten kişiler olarak eleştirmektedir.

Sophist’ler insanı ve insanla ilgili olan şeyleri araştırmaya yönelen ilk kişilerdir. Teorik eğitimden çok pratik eğitime önem vermişlerdir. Onlarla birlikte eğitim ve öğretim ahlak ve beden eğitiminin ötesine geçmiştir. M.Ö. 5. yüzyıldan bir hukuk okulu olduğu bilinmemektedir. Yöntemlerinden dolayı eleştirilmiş olsalar da, bu dönemde hukuk eğitimi hitabet dersleri kapsamında *sophist*’ler tarafından verilmiştir. Bu kapsamda gençlere güzel konuşma ve tartışma sanatını öğretmişlerdir. Ayrıca dil ve üslup üzerine çalışmalar yapmış ve söylevlerde dinleyiciler üzerinde heyecan yaratan duyguları incelemişlerdir. Hukuk eğitimi de rhetorika, tarih ve felsefe öğretimi çerçevesinde vermişlerdir.

Sokrates, Platon ve Aristoteles gibi filozoflar, hukuk ve hukuk eğitimi, ahlak felsefesi çerçevesinde ele almışlar ve onu, iyi bir vatandaş yetiştirmek için verilmesi gereken bir eğitim olarak görmüşlerdir.

Önde gelen filozofların eğitim anlayışlarında da *kalokagathia* olgusunun var olduğu görülmektedir. Sokrates’e (M.Ö. 469-399) göre insan eğitiminin amacı; “insan ve yurttaşlık

¹¹⁷ Ksen. *Cyn.* 13.9.

¹¹⁸ Aristot. *soph. el.* 1.165a21.

¹¹⁹ Plat. *Gorg.* 453a.

¹²⁰ Dürüşken, 2001: 19.

¹²¹ Aristot. *soph. el.* 183b36 vd.

¹²² Aristoph. *Nub.*

erdeminde”, “insanları güzel ve iyi yapmak”tır.¹²³ Sokrates, bir öğretmen ya da eğitimcinin insanları erdemde “güzel ve iyi” yapma becerisine sahip olan kişi olduğuna inanır; eğitimde başarı, insanları insani erdemde ve yurttaşlık erdeminde “güzel ve iyi” olmaya teşvik etmektir.¹²⁴ Sokrates, soru-cevap yöntemi ile tüme varım methodunu kullanmıştır. Erdem ve bilginin aynı şeyler olduğunu savunmuştur. Ona göre, ahlakta üstün, erdemli olmak bilgiye bağlıdır; ancak doğru bilgi doğru eyleme vardırır. Böylece ahlaklılığın özü “iyi”yi bilmektir. Erdem ve mutluluk arasında da bağ kurarak, erdem ve mutluluğun yüksek bir ahlakla elde edilebileceğini savunmuştur.¹²⁵ Hukuk eğitimini, ahlak ve genel çizgileri ile felsefe içinde vermiştir.¹²⁶

Platon’a (M.Ö. 427-348) göre, Eski Yunan’da bir çocuğun eğitimi evde başlar. Okul çağı geldiğinde ise, anne-babalar için çocuğun yazmayı ya da harp çalmayı öğrenmesinden ziyade iyi davranışlar edinmesi daha önemlidir. Çocuklar okuma-yazma öğrendikten sonra onlara büyük şairlerin, kahramanların zaferlerini öven şiirleri ezberletilirdi. Bunun amacı çocuklarda kahramanlara benzeme isteği uyandırmaktır. Harp öğretmenleri de çocuğa kötü davranışlardan kaçınıp, ölçülü olmayı öğretirler. Ayrıca sağlıklı bir bedenleri olsun, savaştan ve güç işlerden korkmasınlar diye beden eğitimi öğretmenine gönderilirlerdi.¹²⁷ *Kalokagathia*, geleneksel olarak *gymnasion*’larla ilişkilidir. Platon, *kalokagathia*’nın müzik ve spor arasındaki bir sinerjiden geldiğine inanmaktadır. Mükemmelliğin örneklerini sunan şiirin, spor aktiviteleriyle meşgul olmaya devam eden gençlerin kolay etkilenebilir ruhlarını etkilemesi beklenmektedir.¹²⁸ Platon, devlet, ahlak ve özellikle sosyal ahlak konuları üzerinde dururken, devlet ve kanunlar ile ilgili ideal bir görüntü çizmiş, hukuku bu çerçevede ele almış ve hukukun şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.¹²⁹ Ahlakı, birey ahlakından çok, toplum ahlakı veya sosyal ahlak olarak benimsediği için ideal bir devlet görüntüsü vermiştir. Toplum hayatının ahlak ilkelerine göre düzenlendiği durumda, kişilerin mutlu olabileceğini vurgulamıştır.¹³⁰ Platon *Nomoi* (Yasalar) adlı eserinde ise, cesaret, ölçülülük, olgunluk ve adaletin, devlet olgunluğunu sağlayan ana erdemler olduğunu ve bunun da hukuk anlayışıyla gerçekleştiğini belirtmiştir.¹³¹ Platon, M.Ö. 387 yılında *Akademia*’yı kurmuş ve bu düşüncelerini öğrencilerine aktarmıştır.

¹²³ Plat. *Apol.* 20b1: “αὐτὸ καλὸν τε καὶ ἀθὼ ποιήσειν”; 20b4-5: “ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς”.

¹²⁴ Yonezawa, 2016: 3.

¹²⁵ Gökberk, 2007: 46.

¹²⁶ Yıldız, 2010: 120.

¹²⁷ Plat. *Prot.* 325d-326c.

¹²⁸ Reid, 2017: 265.

¹²⁹ Yıldız, 2010: 120.

¹³⁰ Plat. *Polit.* 427-432. Krş. Gökberk, 2007: 59-61.

¹³¹ Plat. *Nom.* 630 c-d, 661 d, 713 d-e, 715 b, 716 a-b; Krş. Yıldız, 2010: 121.

Aristoteles'in (M.Ö. 384-322) eğitim anlayışında da *kalokagathia* olgusu söz konusudur. Ona göre *kalokagathia* erdemlerin birleşiminden ortaya çıkan "erdem"dir.¹³² Aristoteles, bir insanın, kendisi için güzel olan iyi şeylere sahip olduğu için ve kendisi için bile güzel işler yapan kişi olduğu için asil olduğunu ve güzel şeylerin de erdemler ve erdemden kaynaklanan eylemler olduğunu belirtir.¹³³ Soylularla ilişkilendirilen zenginlik ve asil doğumdan farklı olarak, Aristoteles'in *kalokagathia*'sı pasif bir şekilde miras alınmak yerine aktif bir çalışma sergileyerek elde edilir. Zenginlik, asil doğum ve güç *kalokagathia*'ya uygundur.¹³⁴ Bunları uygun kılan şey ise, miras olarak almış olması değil, bu tür iyi şeyleri faydalı bir şekilde kullanabilmesidir.¹³⁵ Aristoteles, M.Ö. 334 yılında Lykeion'u kurmuştur. Dersler mantıksal ve felsefi bir yöntemle verilmiştir. Aristoteles'in devlet, toplum felsefesi ahlak anlayışına bağlıdır. Ona göre sosyal bir yaratık olan insan, ahlaki olgunluğa ancak devlet ve toplum içinde erişebilmektedir.¹³⁶ Adaleti, toplum hayatının en temel erdemi olarak görmektedir. *Rhetorika* adlı eserinde hitabet sanatını sistemli bir şekilde anlatmıştır. *Rhetorika*'yı "belli bir durumda elde var olan inandırma yollarını kullanma yetisidir" şeklinde açıklar.¹³⁷ Aristoteles'e göre üç tür söylev vardır: politik söylev, adli söylev ve gösteri söylevi.¹³⁸

Demokrasiyle birlikte Atina'da vatandaşlar Halk Mahkemelerinde (*Heliaia*) yargıç (*dikastes*) olarak görev yapmaya başlamışlardır. M.Ö. 4. yüzyılda Perikles Dönemi'nde *dikastes*'lere, hizmetleri karşılığında kamu kaynaklarından belirli bir ödeme yapılması kararlaştırılmış¹³⁹ ve bu durumun sonucunda da *dikastes* olabilmek için gereken şartlara uyan Atina'luların hukuk sistemine katılması teşvik edilmiştir.¹⁴⁰ Yargıçlara ödenen hizmet bedeli üç *oboloi*'dur¹⁴¹. Bu durumda yargıçlık, Atina'lı vatandaşlar için kazançlı bir iş kolu olmuştur. Solon yasalarıyla birlikte her vatandaşa dava açma hakkı tanınmış ve bunun sonucu olarak davaların sayısı da artmıştır. Ancak Atina demokrasisinin yozlaşmaya başlamasıyla birlikte, *sykophantes* (ihbarcılık, jurnalcılık) olarak adlandırılan yeni bir meslek türü ortaya çıkmıştır.¹⁴² Atina'da kamu adına davaları soruşturan düzenli bir "savcılık" makamının olmaması nedeniyle önemi zamanla giderek artan *sykophantes*'ler için bir süre sonra "kötü

¹³² Reid, 2022: 126.

¹³³ Aristot. *Eud. Eth.* 8.1248b.

¹³⁴ Aristot. *Eud. Eth.* 8.1249a.

¹³⁵ Reid, 2022: 126.

¹³⁶ Gökberk, 2007: 69-80.

¹³⁷ Aristot. *Rhet.* 1355b26.

¹³⁸ Aristot. *Rhet.* 1.3.3.

¹³⁹ Plut. *Per.* IX.

¹⁴⁰ Aktan ve Yay, 2021: 8-9;

¹⁴¹ Altı *obol* bir *drakhmi*'ye eşdeğerdir.

¹⁴² Sina, 2016: 425.

niyetli davacılar” yakıştırmaları bile yapılabiliştir.¹⁴³ Bunun temel nedenleri arasında, *sykophantes* kavramının zamanla bir meslek adına karşılık gelecek şekilde ciddi bir tahribata uğraması ve bir tür “profesyonel davacı” gibi görülmeye başlamasıdır. Ortaya çıkan bu durumda şüphesiz mevcut yargı sisteminin özelliklerinin de etkisi büyüktür.¹⁴⁴ Davaların artması ve yargıçlığın kazançlı bir meslek olarak görülmesiyle, Atina’nın yargı sisteminde bozulmalar meydana gelmiştir. Aristophanes, *Sphēkes* (Eşek Arıları) adlı eserinde bozulan yargı sistemini eleştirmiştir. Yargıçlara ücret ödenmesiyle birlikte, herkes yargıçlık işini bir gelir kaynağı olarak görmeye başlamış ve birbirini dava eder olmuştur. Eserde Philokleon (Kleonsever yani Kleon adlı yöneticiyi sever anlamında bir isimdir.) isimli bir kişinin oğlu Bdelykleon (Kleon karşıtı, Kleon’dan nefret eden anlamında bir isimdir.) bu duruma karşı çıkar ve babasını mahkemeye göndermek istemez. Babası çeşitli oyunlara başvurur; ancak kaçamaz. Yargıç arkadaşları eşek arısı kılığında onu almaya gelirler. Herkese ağır cezalar verdikleri için yazar onları eşek arılarına benzetmiştir. Bdelykelon ile aralarında tartışma yaşanır ama tartışmayı Bdelykleon kazanır. Babasıyla aralarında söz yarışması yapmaya karar verirler. Bdelykelon bu söz yarışmasından da galip çıkar. Babasına oyalanması için bir mahkeme kurarlar. Yazarın görüşünü savunan Bdelykleon, babasını yargıçlık hastalığından kurtarır.¹⁴⁵

Demosthenes Klasik Dönem sonunda hukuk eğitimiyle ilgili anlatılmaya değer bir *rhetor*’dur (M.Ö. 384-322). Plutarkhos’un aktardığına göre, Demosthenes’in hitabet sanatına ilgisi, o dönemin en ünlü hatiplerinden olan Kallistratos’u mahkemede Oropos şehriyle ilgili bir davayı savunurken izlemesiyle başlamıştır. Demosthenes, Kallistratos’un dile olan hakimiyetiyle herkese ve her şeye hükmedebilmesine hayran kalmıştır.¹⁴⁶ Bir yandan kendisini hitabet konusunda geliştirmeye çalışırken, bir yandan da Isaios’tan ders almıştır.¹⁴⁷ Demosthenes babasını yedi yaşındayken kaybetmiş ve vasileri babasından kalan mirası iyi yönetememişlerdir. Ergenlik yaşına gelince, babasının mirasını yok eden vasilerine dava açmış ve onlara karşı iddialarını destekleyecek konuşmayı kendisi yazmıştır. Kendi haklarını savunmak için girdiği hitabet, kendisine beceri ve başarı kazandırmıştır.¹⁴⁸ Demosthenes, hitabet sanatında pratik eğitimin ne kadar önemli olduğunun bir kanıtı gibidir. İlk defa halk önünde konuşma yaptığında, konuşması uzun cümleleri ve kötü telaffuzu nedeniyle sıkıcı bulunmuş ve dinlenmemiştir. Bunun yanı sıra sık sık nefes almak için sözüne ara vermesi

¹⁴³ Rhodes, 1992: 82.

¹⁴⁴ Kundakçı, 2018: 258.

¹⁴⁵ Bkz. Aristoph. *Vesp.*

¹⁴⁶ Plut. *Dem.* 5.1-3.

¹⁴⁷ Plut. *Dem.* 5.4.

¹⁴⁸ Plut. *Dem.* 6.1-2.

yüzünden konuşması anlaşılmaz bir hal almıştır.¹⁴⁹ Plutarkhos'a göre o, dilindeki pelteklığı ve telaffuz problemini çözmek için ağzına küçük çakıllar koyup saatlerce okuma çalışmaları yapmıştır. Nefes darlığına çözüm bulmak için de dik yokuşları tırmanırken şiirler okumuştur. Ayrıca evde büyük bir aynanın karşısına geçip sözlerini tekrarlamıştır.¹⁵⁰ Demosthenes zayıflıklarının farkında olan biriydi ve bunların üstesinden gelebilmek ve diksiyon, ses ve jestler dahil olmak üzere konuşmasını geliştirmek için disiplinli bir şekilde çalışmıştır. Demosthenes aynı zamanda hem özel hukuk davalarında kullanılmak üzere konuşmalar yazan bir *logographos* hem de bir avukattır. Bir başkasını suçlamak ya da suçlamalara karşı kendini savunmak isteyen her vatandaş konuşmayı kendisi yapmak zorundaydı. Ancak herkes konuşma yazmak konusunda yeterli beceriye sahip olmadığı için *logographos*'lara olan ilgi büyüktü. Demosthenes'in vasilerinden biri olan Aphobos'a karşı konuşmalarındaki becerisi, bir *logographos*'a ihtiyaç duyan zengin kişiler tarafından fark edildi; bundan dolayı kısa sürede hizmetleri için iyi bir ücret ödemeye istekli zengin ve güçlü müşteriler edindi. Demosthenes, o dönemin önde gelen *rheto*r'u, eğitimcisi ve devlet adamı olan Aiskhines tarafından eleştirilmiştir. Aiskhines Demosthenes'in kaba ve küstah biri olduğunu düşünmektedir. Ona göre Demosthenes, sırf itiraf etsin diye, bir insana karalayıcı suçlamalarda bulunan biridir. Onun kelimeleri manipüle etmede usta olduğunu ve insanları kolayca kandırabileceğini dile getirmiştir. Ayrıca kendi mirasını bitirdikten sonra şehirdeki zengin gençleri avlayarak geçimini sağlayan biri olduğuna inanmaktadır.¹⁵¹ Aiskhines, Demosthenes'i müvekkillerinin argümanlarını rakiplerine ifşa etmekle suçlamıştır.¹⁵² Örneğin, Demosthenes'in banker Phormion için bir konuşma metni yazdığını ve bu konuşma metnini Phormion için idam cezası isteyen Apollodoros isimli kişiye ilettiğini iddia etmiştir.¹⁵³ Demosthenes, *logographos*'luk ve avukatlık mesleğinin yanında siyasetle de ilgilenmiştir. Demokrasiyi savunarak, II. Philippos'a karşı söylevler vermiştir. Aiskhines'in aksine Cicero, Demosthenes'i hiçbir eksiği olmayan "mükemmel bir hatip" olarak tanımlamaktadır.¹⁵⁴ Quintilianus ise Demosthenes'in aynı nesilde yaşayan on dikkate değer hatip arasında en büyüğü olduğunu düşünmektedir. Ayrıca Demosthenes'i "hitabet modeli" olarak övmüştür.¹⁵⁵

Klasik Dönem'de hukuk eğitimi *sophist*'ler aracılığıyla belli bir ücret karşılığında *rheto*rika eğitimi kapsamında verilmiştir. *Sophist*'lerin eğitim anlayışına daha önce belirtilen

¹⁴⁹ Plut. *Dem.* 6.3.

¹⁵⁰ Plut. *Dem.* 11.1-2.

¹⁵¹ Aiskhin. *Tim.* 166-170.

¹⁵² Aiskhin. *Ktes.* 173.

¹⁵³ Aiskhin. *Fals. Leg.* 165.

¹⁵⁴ Cic. *Brut.* 35.

¹⁵⁵ Quin. *Inst. Or.* X, 1.76.

nedenlerle karşı çıkan Sokrates, Platon ve Aristoteles gibi filozoflar ise hukuk eğitimini ahlak felsefesi kapsamında vermişlerdir. Klasik Dönem incelendiğinde hukuk eğitimi almak isteyen kişilerin *sophist*'lerin hizmet bedelini ve eğitim alabilmek için seyahat masraflarını karşılayabilmeleri için ekonomik anlamda refah içinde olmaları gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

2.2. Hellenistik Dönem'de Hukuk Eğitimi

Hellenistik Dönem, Aleksandros'un fetihleriyle Pers İmparatorluğu'nu kontrolü altına almasıyla (M.Ö. 334-323) başlayıp, Ptolemaios Hanedanlığı'nın Actium Savaşı'ndan sonra M.Ö. 30 yılında devrilmesiyle sona ermiştir.¹⁵⁶ Aleksandros'un fetihleriyle doğu ve batı¹⁵⁷ kültürel etkileşim içine girmiştir. Hellen'lerde farklı kültürlerle karşı direnmenin ve kendi kültürünü yaymanın en etkili yollarından biri eğitim ve elbette okullar olarak görülmüştür.¹⁵⁸ Aleksandros'un doğuya yaptığı seferler bu iki farklı kültürün ekonomiden şehirciliğe, bilimden eğitime kadar pek çok alanda kaynaşmasına olanak sağlamıştır. Yunan kültürünün doğuya vermiş olduğu en büyük etki bilim ve felsefe dilinin Yunanca olmasını sağlamasıdır.¹⁵⁹ Aleksandros'un İmparatorluğu ve onun ardılı olan Hellenistik Krallar Yunan dilinin kullanımını Akdeniz'in doğusuna yayarak Yunanca'nın, yenice Yunanca konuşmaya başlayan yerlerde ve zaten Yunanca konuşan Asia Minor'un bazı yerlerinde ortak bir dil haline gelmesini sağlamışlardır.¹⁶⁰ Aleksandros'un Pers İmparatorluğu'nu fethetmesinden sonra Asia'da yüzlerce yeni kent kurulmuştur. Bu koloni kentler Yunan ve Makedon yönetici sınıfı, Seleukoslar ve Ptolemaioslar tarafından yönetilmiş; ancak kent devletlerinin, tipik kurumlarıyla donatılmışlardır: Meclis, Mahkemeler, Halk Meclisi ve *gymnasion* gibi. Hellenistik Dönem öncesinde eğitim daha çok özel okullarda yapılmıştır. Hellenistik Dönem'le birlikte, yeni *gymnasion*'lar kurulmasıyla eğitim büyük oranda özel sektöre ait bir iş olmaktan neredeyse çıkmış ve devletin yürütmesi gereken bir faaliyet halini almıştır.¹⁶¹

Hellenistik eğitim biçiminde, *paideia* artık çocuğun bir insan olması için onu donatan bir teknik değil, aksine daha derin bir anlam kazanarak tüm yaşamı kaplayan mükemmel bir insan ideali oluşturma işlemine dönüşmüştür.¹⁶² Hellenistik Dönem'de eğitim çocuk yedi yaşına geldiğinde başlayıp yirmi yaşına kadar sürmekteydi. Altı yaşına kadar aile içinde

¹⁵⁶ Austin, 2006: 1.

¹⁵⁷ Ege Denizi etrafında yer alan Yunan dünyası batıyı, Mısır'dan Hindistan'ın batısına kadar uzanan bölge de doğuyu temsil etmektedir.

¹⁵⁸ Dinç, 2021: 73.

¹⁵⁹ Coşkun, 2011: 99.

¹⁶⁰ Vanderspoel, 2010: 124.

¹⁶¹ Hansen, 2006: 134.

¹⁶² Dürüşken, 2001: 25.

birtakım ahlaksal bilgilerin alınmasından sonra devam edilen ilkokul ve ortaokul düzeyindeki eğitimin amacı, çocuğu felsefe, *rhetorika* ve tıp gibi yüksek eğitim konularına hazırlayıcı bilgilerle donatmaktı.¹⁶³

İlkokul düzeyindeki eğitimde, okuma-yazma ve basit çapta matematik dersleri verilmekteydi. Bu aşamada öğretmen (*grammatistes*) çocuğa harflerin biçimlerini, adını ezberletir ve de hecelemeyi öğretirdi. *Grammatistes*'ler, çocuklar alfabeyi öğrendikten sonra, kolaydan zora doğru olacak şekilde hece kurmayı öğretirlerdi. Bu aşamada tüm heceler öğrenilmeden, herhangi bir kelime oluşturulmaya çalışılmazdı.¹⁶⁴ Çocuklar harfleri öğrenip söylenenleri anlamaya başlayınca sırasıyla Homeros, Hesiodos, Theogonis gibi büyük şairlerin şiirleri okutulmaktadır.¹⁶⁵ Çocuklar ilkokulda okuma-yazma ve matematik gibi derslerden sonra *kitharistes*'ten müzik dersi, *paidotribes*'lerden de beden eğitimi dersi almaktaydılar.

Edebiyat eğitiminin üç aşamasının (ilk, orta ve yüksek) her biri için özel bir öğretmen bulunmaktadır. İlkokul öğretmeni *grammatistes*'ten sonra edebiyat eğitimi dil bilgisi öğretmeni olan *grammatikos* tarafından verilmekteydi.¹⁶⁶ Yaklaşık 12 yaşlarında başlanan dil bilgisi okullarında *grammatikos*'lar aracılığıyla işlenen ders programları *rhetorika*'ya bir ön alıştırma niteliği taşımaktadır. Bu okulların amacı, ileride *rhetor* olacak kişiye zihinsel bir gelişim ve hareketlilik kazandırarak kendini en iyi biçimde ifade etmesini sağlamaktır. Dil bilgisi okullarında Homeros'un eserlerine ağırlık verilmektedir. Homeros'un *Ilias* ve *Odysseia* adlı destanları dil bilgisi çalışmaları için yararlı bir zemin oluşturmasının yanında, tarihsel bilgiler, mitoloji, coğrafya ve din açısından da oldukça zengin kaynaklardır. Bunların yanında Hesiodos ve Rhodos'lu Apollonios da edebiyat çalışmalarında yararlanılan yazarlardır. Ayrıca Kallimakhos, Aiskylos, Sophokles, Euripides ve Menandros gibi şairlerin eserleri de ders programları arasındadır.¹⁶⁷ Hellenistik Dönem okullarında ağırlıklı olarak şiir çalışmalarının yanı sıra düz yazı çalışmaları da yapılmıştır. Herodotos, Ksenophon, Lesbos'lu Hellanikos ve Thukydidis gibi tarih yazarlarının eserlerine de yer verilmiştir. Ancak düz yazı çalışmaları *rhetorika* okullarına bırakılmış ve yükseköğretimin bir parçasını oluşturmuştur.¹⁶⁸

Hellenistik Dönem'de Yunan kentleri hükümlerlik hakkını elinde bulunduran halkın (*demos*) yaptığı toplantılarda (*ekklesia*) seçilen memurlar ve bunların oluşturdukları kurullar (*boule*, *gerousia*) aracılığıyla idarelerini sağlarlar, kendi kanunlarını kendileri yapıp

¹⁶³ Marrou, 1956: 147 vd.

¹⁶⁴ Marrou, 1956: 212.

¹⁶⁵ Bilgiç, 2014: 331.

¹⁶⁶ Marrou, 1956: 223.

¹⁶⁷ Dürüşken, 2001: 26-27.

¹⁶⁸ Marrou, 1956: 228.

uygularlar (*autonomia*) ve mümkün olduğunca kendi kendilerine yetmeye çalışırlardı (*autarkheia*). Dış işlerinde ise bu kentler *hegemonial* devlete tabi olmak (Hellenistik Krallıklar gibi), ona belirli bir miktar vergi ödemek ve gerektiğinde kara ve deniz kuvvetleri sağlamakla yükümlüydüler. Bu, kentin doğrudan doğruya kendisini ilgilendiren bir takım yerel, ekonomik ve toplumsal meselelerini kendi imkanları ile halletmeye çalışması anlamına gelmekteydi.¹⁶⁹ Yönetimde Hellenistik bir kralın ya da Roma valisinin olması kentin eğitimle bizzat ilgilenmesini etkilememiştir. Bu sebeple eğitimin maliyetinin karşılanması daima kent tarafından çözülmesi gereken sorunlar arasında olmaya devam etmiştir.¹⁷⁰

Kentlerde yaşamın devamlılığı için yapılan işler *arkhe* ve *leitourgia* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. *Arkhe* kent tarafından seçilmiş memurlarca üstlenilmiş görevlerdi.¹⁷¹ *Leitourgia* ise kişinin üstlendiği memuriyetin tüm masraflarını kendisinin karşılaması suretiyle yerine getirilen görevlerdi. Halk için çalışmak, kente hizmet etmek, topluma hizmet anlamlarına gelmektedir.¹⁷² Kentlerdeki zengin kişiler *leitourgia* denilen *gymnasiarkhos*'luk, *agonothetes*'lik gibi memuriyetleri üstlenmek zorundaydı. Öncelikle üstlenilmek istenilen memuriyet için belli bir miktar ödenip, sonrasında ise üstlenilen memuriyetin tüm masrafları görevi üstlenen kişi tarafından karşılanmaktaydı. Karşılığında maaş almazlardı. *Leitourgia* zorunlu bir memuriyet olmamasına karşın, pek çok kişinin bir memuriyeti birden çok kez hatta ömür boyu üstlendikleri ve kentleri için mecbur olduklarından çok daha fazla harcama yaptıkları yazıtlar aracılığı ile anlaşılmaktadır. Örneğin, M.Ö. 1. Yüzyıla tarihlenen ve Kyme kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtından, ismi belli olmayan bir kişinin dört kez *gymnasiarkhos*'luk yaptığı ve ömür boyu *gymnasiarkhia* görevini yerine getirme sözü verdiği anlaşılmaktadır.¹⁷³ Kentlerdeki zengin kişiler, artık sadece üstlendikleri görevden doğan masrafları karşılamakla kalmamış, kentin ihtiyacı olan diğer şeyleri de kendi gelirlerinden karşılamaya başlamışlardır. Bu kişilerin kent içinde yapılan binaların yapım ve onarımından doğan masrafları karşıladıkları, kıtlık, deprem vs. gibi doğal afetlerde yiyecek-içecek ve para dağıtımını yaptıkları, para ya da arazi bağışlayarak vakıflar kurdukları bilinmektedir. Artık bu görevler söz konusu kişiler için bir zorunluluk olmaktan çıkmış ve gönüllük esasına dayalı olmuştur. Topluma gönüllü olarak hizmet eden kişilere *euergetes* (hayırsever) denmektedir. Cömert, seçkin kişilere verilen onursal bir unvan olan *euergetes*, εὐεργετῆν τὴν πόλιν “şehre hayırda bulunmak, yardım etmek” ifadesinden türemiştir.¹⁷⁴ Zengin kişiler, kentlerine karşı

¹⁶⁹ Akdoğan Arca, 2001:140.

¹⁷⁰ Dinç, 2021: 73.

¹⁷¹ Dinç, 2021: 34.

¹⁷² Dmitriev, 2005: 17; Finley, 1999: 151; Lewis, 1960: 177.

¹⁷³ *I.Kyme* 102, 3-4.

¹⁷⁴ Zuiderhoek, 2009: 6.

yapmış oldukları bu hayırseverlik işleri sayesinde çeşitli şekillerde onurlandırılmışlar ve kendilerine hayırsever (εὐεργέτης), vatansever (φιλόπατρις), onursever ve ünsever (φιλότιμος) gibi unvanlar verilmiştir. Bu durum zengin vatandaşlar ve kent arasında bir çeşit değiş-tokuş işine dönüşmüştür. Kişiler kentlere yardım etmişler ve karşılığında çeşitli onur ve unvanlarla ödüllendirilmişlerdir.

Kentlerin sıkıntı yaşadıkları durumları iyileştirmeye çalışan bu hayırseverlerin eğitim alanında da katkıları olmuştur. Hellenistik Dönem’de Asia Minor’da kurulmuş üç vakıf okulu bulunmaktadır. Kyaneai kentinde bulunan ve M.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen bir kararname yazıtından bir şahıs tarafından kurulmuş olan bir vakıf okulu hakkında bilgi edinilmektedir.¹⁷⁵ Pinara vatandaşı olan Amyntas oğlu Antikharis Kyaneai kentinde vakıf yoluyla bir okul kurmuştur. Yazıtın üst tarafı son derece tahrip olmuştur; ancak 4. satırda 6.000 *drakhmi*’lik bir miktar okunabilmektedir. Bu da muhtemelen Antikharis’in vakıf için bağışladığı anaparadır. Antikharis bu bağıştan dolayı Apollon Tapınağı’nda tunçtan bir heykel dikirtme, adadığı altarda *ephebos*’ların da katıldığı bir törenle bir boğa kurban etme ve ön sırada oturma hakkına sahip olmuştur.¹⁷⁶ Pinara vatandaşı Antikharis’i onurlandıran grup sadece *neoi*’dur. Muhtemelen kendisinin okul vakfı da sadece *neoi*’ları kapsamaktadır. Bir diğer okul vakfı da Miletos’taki Eudemos’un okul vakfıdır.¹⁷⁷ M.Ö. 206-205 yıllarında, Thallion oğlu Eudemos kendisi ve kardeşleri Menandros ve Dion adına, özgür çocukların eğitimi için on *talanton* gümüş bağışında bulunmuştur. Para yüzde on faiz getirecek şekilde devlet bankasına yatırılmıştır.¹⁷⁸ Yazıtta söz konusu paranın nasıl harcanacağına ilişkin bilgiler detaylıca verilmektedir.¹⁷⁹ Okul vakıflarına bir başka örnek ise Teos kentinde bulunan ve M.Ö. 2. yüzyılın başına tarihlenen Osenimos oğlu Polytroos’un kurduğu okul vakfını anlatan yazıttır.¹⁸⁰ Polythroos, “tüm özgür doğmuş çocukların eğitimi” için 34.000 *drahmi* bağışlamıştır. Yazıtta vakfın işleyişiyle ve bağışlanan paranın nasıl kullanacağıyla ilgili detaylı bilgiler mevcuttur. Yazıttan öğrenildiğine göre “erkek ve kız çocuklarının eğitimi” için üç *grammatodidaskalos*’un tayin edilmesi istenmektedir.¹⁸¹ Hellen’lerde kız çocuklarının eğitimine kısaca bakıldığında onların kızlarını okula gönderdikleri konusunda Teos’taki bu yazıttan daha erkene ait net bir bilgi bulunmamaktadır.¹⁸² Hellenistik Dönem’de kentlerin içinde buldukları siyasi koşullar eğitim alanını da etkilemiştir. Kentlerde *euergetizm*

¹⁷⁵ Heberdey - Kalinka, *Südwestliches Kleinasien*: 28,28.

¹⁷⁶ Dinç, 2021: 76.

¹⁷⁷ *Syll.*³ 577.

¹⁷⁸ Marrou, 1956: 161.

¹⁷⁹ Eudemos Vakıf Okulu yazıtı hakkında detaylı bilgi için bkz. Dinç, 2021: 77-86.

¹⁸⁰ *Syll.*³ 578.

¹⁸¹ *Syll.*³ 578, 7-10: “τὸς παῖδας καὶ τὰς παρθένους”.

¹⁸² Dinç, 2021: 86.

olgusunun artması da eğitimi olumlu yönde etkilemiştir. Çocukların aldıkları ilk ve ortaokul seviyesindeki eğitim, onları yüksek eğitime hazırlamaya yönelikti. Bu seviyedeki okulları bitiren çocuklar, felsefe, *rhetorika* ve tıp gibi yüksekokullara gitmekteydiler.

Hellenistik Dönem’de, Klasik Dönem’de de olduğu gibi özellikle hukuk eğitimi veren bir okul bulunmamaktadır. Hukuk eğitimi özellikle hitabet ve dil bilgisi eğitimine odaklıdır. Aleksandros’un M.Ö. 334-323 yılları arasındaki fethi ve ardılları tarafından Yunanistan, Asia Minor, Suriye ve Mısır’da krallıkların kurulması sonucu Hellen kültürü Yunanistan’dan Güney İtalya ve Doğu Akdeniz boyunca Sicilya’ya yayılmıştır. Dolayısıyla Yunanca yönetim, ticaret ve eğitim dili haline gelmiştir. Yunanca dil bilgisi ve *rhetorika* okulları her kent ve önem arz eden her kasabada görülmeye başlamıştır.¹⁸³ *Sophist*’lerle başlayan *rhetorika* eğitimi, Hellenistik Dönem’de artarak devam etmiştir.

Hellenistik Dönem *rhetorika* okullarında, konusunda deneyimli bir *rhetor*’un yönetiminde dersler verilmekte ve bu derslerde öğrencilere öncelikle *rhetorika* terimleri öğretilmekteydi. Sonraki çalışmalarda ise *rhetor* tarafından seçilen metinler okutulmakta ve teknik açıdan incelenmekteydi. Temnos’lu Hermogoras, Isokrates’in okulundan sonra ikinci büyük *rhetorika* okulunu açmıştır. (M.Ö. 150). Hermogoras, felsefecilerin konularına da eğilerek, felsefe ile *rhetorika* arasında bir uzlaşma arayışına girmiştir.¹⁸⁴ Hermogoras’ın *rhetorika* alanına en büyük katkısı, çeşitli tartışmaya açık durumlarda söz konusu sorunu bulmak için ayrıntılı bir sistem olan *stasis* (bir davanın temel sorunu) kuramı olmuştur.¹⁸⁵ Quintilianus, Hermogoras’ın temel kuramı olan *stasis* üzerine bir uzman gibi eğildiğini ve bu alanda özellikle Cicero’nun teknik *rhetorika* bilgilerinde etkin bir kaynak oluşturduğunu belirtmiştir.¹⁸⁶ Hermogoras’ın sistemi, kısa sürede *rhetorika* sanatını ileri düzeyde öğrenmek isteyen Roma’lıların etkisiyle, yüksek eğitim aşamasına dönüşmüştür. Bu sebeple Hermogoras’ın ileri düzeyde *rhetorika* eğitim-öğretiminin bulucusu olarak kabul edilmiştir.¹⁸⁷ Temnos’lu Hermogoras kendi yarattığı sistemi bir el kitabında toplamıştır. Ancak eser kayb olduğu halde, daha sonraki yazarlar tarafından bazı ayrıntıların eklenmesiyle yeniden kurgulanmış ve bu sistemin Roma *rhetorika* incelemelerinde etkin bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.¹⁸⁸

Rhetorica ad Herennium adlı Roma eğitiminin temel el kitabından edinilen bilgilere göre Hellenistik ve Roma *rhetorika*’sının genel kuramı şu şekilde özetlenebilir:

¹⁸³ Kennedy, 1994: 80.

¹⁸⁴ Dürüşken, 2001: 28-29.

¹⁸⁵ Kremmydas ve Tempest, 2013: 15; Vanderspoel, 2010: 131.

¹⁸⁶ Quin. *Inst. Or.* 2.21.21; 3.3.9; 3.5.4. Dürüşken, 2001: 29.

¹⁸⁷ Kennedy, 1963: 319-320.

¹⁸⁸ Dürüşken, 2001: 30; Kennedy, 2001: 23.

Aristoteles'ten beri klasik *rhetorika*'da ikna edici üç tür konuşma çeşidi vardır: *genos symbouleutikon*, *genos epideiktikon* ve *genos dikanikon*.¹⁸⁹

Genos symbouleution (*genus deliberativum*) terimi siyasi konuşma, öğüt veren ya da aksini kanıtlayan konuşma manasına gelmektedir. Siyasi konulu her olay, örneğin savaş, barış ittifak, meclislere yönelik müzarekeci konuşmalar, bir generalin savaştan önce askerlerine verebileceği tavsiye ve öğütler, Hellenistik kentler ve federal devletler arasındaki yoğun diplomatik faaliyeti yansıtan elçilerin konuşmaları ya da yabancı bir müttefikle anlaşma yapılması vs. bu konuşmanın içeriğini oluşturmaktadır.¹⁹⁰ Siyasi konuşma bizi bir şeyi yapmaya ya da yapmamaya teşvik eder.¹⁹¹ Eğer dinleyiciler gelecek hakkında bir hüküm verecekse, bu tür konuşma *symbouleutikon* (συμβουλευτικόν)'dur. Ana konusu da bir fayda ya da avantaj (τό συμφέρον) sağlamaktır.¹⁹² Aristoteles'e göre bu tür konuşmanın zamanı daima gelecek zamanla ilgilidir. Demosthenes'in Atina'da demokrasiyi savunup, Atina halkını II. Philippos'la anlaşma yapmamaya ve aksine onunla savaşmaya teşvik ettiği *I. Philippik Söylevi*, *symbouleutik* konuşmaya güzel bir örnektir.¹⁹³

Genos epideiktikon ya da *panegyrikon* (*genus demonstrativum*) terimi gösteri amacı taşıyan, dolayısıyla süslü bir şekli olan tören konuşmasıdır. İkna etmekten çok zevk alınmasına yönelik bir konuşma çeşididir.¹⁹⁴ Eğer dinleyiciler gerçekleştirilen eylemler hakkında bir yargıda bulunmayacaksa, bu tür konuşmaya *epideiktik* (ἐπιδεικτικόν) söylev denir. Bu tür konuşmanın na konusu da övgü ve onur (τό καλόν)'dur.¹⁹⁵ Aristoteles'e göre gösteri söylevinin amacı birini övmek ya da yermektir. *Epideiktik* söylevin zamanı da şimdiki zamandır. Çünkü birini yerme ya da övme işlemi, orada bulunan topluluk önünde yapıldığı için, *epideiktik* söylevin zamanını şimdiki zaman olarak belirlemiştir.¹⁹⁶ Dinleyiciler konuşmayı, onların değerlerine ilişkin ortak görüşü yeterince ifade edip etmediğini görmek için onurla karşılaştırarak ölçmekteydiler.¹⁹⁷ Cenaza törenleri ve festivaller gibi kamusal etkinlikler, *epideiktik* söylevler aracılığıyla yurttaşlık ideolojisinin yansıtılabileceği bir platform sunmaktaydı.¹⁹⁸

Genos dikanikon (*genus iudiciale*) ise mahkeme konuşması, adli konuşma; suçlama ya da savunma konuşması anlamlarına gelmektedir. Eğer dinleyiciler geçmişle ilgili bir yargıda

¹⁸⁹ Aristot. *Rhet.* 1.3.3. Krş. Marrou, 1956: 268.

¹⁹⁰ Dürüşken, 2001: 30; Kremmydas ve Tempest, 2013: 6; Usher, 2010: 220.

¹⁹¹ Aristot. *Rhet.* 1.3.3.

¹⁹² Kennedy, 2001: 21.

¹⁹³ Dem. *Phil.* 4.24.

¹⁹⁴ Dürüşken, 2001: 31.

¹⁹⁵ Kennedy, 2001: 21.

¹⁹⁶ Aristot. *Rhet.* 1.3.4.

¹⁹⁷ Carey, 2010: 239.

¹⁹⁸ Kremmydas ve Tempest, 2013: 2.

bulunacaklarsa, bu konuşma mahkeme konuşmasıdır. Konuşmanın ana konusu ise adalettir (δικαικόν).¹⁹⁹ Mahkemede avukatların konuşma biçimi olan bu türün amacı bir kişinin davranışını savunmak ya da suçlamaktır.²⁰⁰ Hellenistik Dönem’de asıl amacı hukuk eğitimi vermek olan okullar bulunmadığı için, avukat olmak isteyen ya da hukuk eğitimi almak isteyen kişiler çeşitli konuşma tarzlarının öğretildiği bu *rhetorika* okullarına gitmişlerdir. Derslerde öğretilen adli hitabet de hukuk eğitiminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Adli hitabet dersleri, genç avukatlara genellikle gerçek bir davada jüri karşısına çıkmadan önce hayali konuşmalar yapma şansı vermekteydi.²⁰¹

Cicero, mevcut olan üç konuşma türünün, beş bölümden oluştuğunu dile getirmektedir.²⁰² Bu bölümler *rhetorika*’nın temel kurallarıdır. Birinci kural; buluş (*Hereusis-inventio*) üzerinde konuşulacak olan davanın temel sorununun ve bu sorunu kanıtlamak ya da çürütmek için kullanılacak uygun kanıtların düşünülüp bulunmasıyla ilgili olan ilk aşamadır ve çok önemlidir. Çünkü konuşmacı bütün yeteneğini, zekasını ve bilgisini buluşlarıyla gösterecektir.²⁰³ İkinci kural; düzenleme (*taksis- dispositio*); bu aşamada, *inventio* işlemi sırasında bulunan kanıtlar etkin bir sonuca götürecek şekilde bir araya getirilmektedir. Konuşmanın düzenleme bölümü genellikle aşağıdaki sırayla dört bölümden oluşmaktadır: *exordium* (giriş); *narratio* (vakanın hakikatinin ifadesi); *confirmatio* (kanıtlama); ve *peroratio* (sonuç).²⁰⁴ Üçüncü kural ise yalın, orta ve süslü gibi türlerden oluşan konuşma biçimidir (*leksis, hermenei- elocutio*). *Rhetorika* çalışmasının beş kategorisinden üçü (*inventio, dispositio, elocutio*) araştırma için faydalı bir taslak sağlamaktadır.²⁰⁵ Dördüncü kural olan bellek (*mneme- memoria*) klasik *rhetorika* el kitaplarının en az üzerinde durduğu konudur. Bunun temel nedeni, bellek konusunun *rhetorika* kuramı içinde görülmemesidir.²⁰⁶ Beşinci ve son kural ise telaffuz (*hypokrisis- pronuntiatio*) birçok *rhetor* ve özellikle Demosthenes’e göre *rhetorika*’nın en önemli bölümüdür. Konuşmanın sonucunu belirmesi açısından özen gösterilmesi gereken bir konudur. Bu bölüm ses ve jestler olarak ikiye ayrılmaktadır. Sesin uygun tarzda alçalıp yükseltilmesi (ses kontrolü), vurgulama, duraklama ve ifadeye yeniden başlama gibi özellikler ile el hareketleri, bedenün uygun şekilde hareketi, göz ve yüz ifadeleri gibi özellikler söyleyiş tarzının etkin olup olmasını sağlayan önemli ifade biçimleridir.²⁰⁷ Kısacası *pronuntiatio*, sesin yerleştirilmesinden vücudun kullanımına kadar, günümüzde

¹⁹⁹ Kennedy, 2001: 21.

²⁰⁰ Aristot. *Rhet.* 1.3.3. Dürüşken, 2001: 31.

²⁰¹ Marrou, 1956: 227.

²⁰² Cic. *de Or.* 1.35.142.

²⁰³ Dürüşken, 2001: 31.

²⁰⁴ Reed, 2001: 179.

²⁰⁵ Reed, 2001: 171-172.

²⁰⁶ Dürüşken, 2001: 36.

²⁰⁷ Dürüşken, 2001: 37.

genellikle “diksiyon” olarak adlandırılan her şey dahil olmak üzere, tüm konuşma alanını kapsamaktadır.²⁰⁸ Quintilianus’a göre söyleyiş konusunda kuramsal bilgiden çok, başkalarının konuşma biçimlerini görerek alıştırmayı yapmak öğrenim açısından daha faydalıdır.²⁰⁹ Konuşma bölümlerinin arasında ileride avukat olacak kişilerin özellikle alıştırmayı yapması ve kendilerini geliştirmeleri gereken bir konudur.

Mahkemeler, *stoa*’lar gibi, seyircilerin her an onaylarını veya retlerini dile getirmeye hazır olup, olayları izleyebilecekleri yarı açık alanlardı. Yargıçlar aynı zamanda düşüncelerini araya sokmaya ve bir konuşmacının sözünü kesmeye meyilliydi ve bu kadar büyük yargıç topluluğundan gelen gürültünün bir konuşmacı için oldukça rahatsız edici olduğu kesindir. Bazı durumlarda, bir davalı ya da davacının konuşmasını bile engelleyebilmekteydiler. Ancak iyi eğitilmiş ve yetenekli bir konuşmacı, yargıçların mırıldanarak konuşmalarından, kendi delilleri için onay ifadeleri ortaya çıkararak veya onları rakibine karşı hoşnutsuzluğunu ifade etmeye teşvik ederek yanıt verebilir ve hatta kendi lehine manipüle edebilirdi.²¹⁰

Hellenistik Dönem’de Yunanistan, Asia Minor ve Ege Adaları yüksek eğitim merkezleri arasındadır. İkinci yüzyılın sonlarında ve birinci yüzyılın başlarında, bir dizi ünlü hatip ve *rhetorika* öğretmeni söz konusu yerlerde faaliyet göstermekteydi. Örneğin, M.Ö. 2. yüzyılda yaşamış olan Mytileneli *rhetor* Diophanes Yunan öğretmenler arasında en üst sıralarda yer almıştır.²¹¹ Cicero, Mytileneli Diophanes’in Yunanistan’da zamanının en iyi hatibi olduğunu söylemektedir. Ayrıca kendisi de iyi bir konuşmacı olan Tiberius Gracchus Diophanes’in öğrencilerinden biridir.²¹² M.Ö. 170-90 yılları arasında yaşamış olan *rhetorika* öğretmeni ve Rhodoslu dil bilgisi uzmanı olan Dionysios Thrax, M.Ö. 2. yüzyılda İskenderiye Kütüphanesi’nin şefliğini yapmıştır.²¹³ Bir başka ünlü dil bilimi öğretmeni ise Kilikia Bölgesi’ndeki Mallos kentinden Krates’tir.²¹⁴ Pergamon’daki dil bilgisi okulunda öğretmendi ve aynı zamanda baş kütüphanecilik görevini de üstlenmiştir. M.Ö. 168 yılında Pergamon kentinden Roma’ya elçilik görevi için gitmiştir.²¹⁵ M.Ö. 2. yüzyılda yaşayan bir diğer *rhetorika* öğretmeni ise yine Kilikia Bölgesi’nden Tarsoslu Arkhidamos’tur.²¹⁶ M.Ö. 1. yüzyılda Apollonios Molon da denen Alabandalı Apollonios tarafından Rhodos Adası’nda bir *rhetorika* okulu kurulmuştur.²¹⁷ Sonradan Rhodos’a yerleşen ve orada oturmaya başlayan

²⁰⁸ Baldwin, 1924: 67.

²⁰⁹ Quin. *Inst. Or.* 11.3.

²¹⁰ Cooper, 2010: 209-210.

²¹¹ Smith vd., 1968: 41, bkz. “Diophanes of Mytilene”.

²¹² Cic. *Brut.* 104.

²¹³ Smith vd., 1968: 40, bkz. “Dionysius Thrax”.

²¹⁴ Strab. *Geog.* 14.5.16.

²¹⁵ Smith vd., 1968: 33, bkz. “Crates of Mallus”.

²¹⁶ Smith vd., 1968: 11, bkz. “Archidemos of Tarsus”.

²¹⁷ Kennedy, 1994: 96.

hitabet sanatının en büyük ustası olan Apollonios Molon yine bir Alabandalı olan hatip Menekles'den Rhodos'tan dersler almıştır. Rhodosluların elçisi olarak iki kez Roma'ya giden Apollonios Molon aldığı eğitimin sonucunda Marcus Tillius Cicero ve Gaius Julius Caesar'a da dersler vermiştir.²¹⁸ Bir diğer önemli kişi ise M.Ö. 1. yüzyılda yaşamış olan Nysalı Aristodemos'tur. Rhodos ve Nysa'da iki *rhetorika* okulu bulunan Aristodemos yaşlılık çağında coğrafyacı Strabon'a ders vermiştir.²¹⁹ Marcus Tullius Cicero'nun da kendilerinden ders aldığı Hellenistik Dönem'in diğer önemli *rhetorika* öğretmenleri ise, Adramytteionlu Ksenokles, Magnesialı Dionysios ve Stratonikeialı Menippos'tur.²²⁰ Cicero, M.Ö. 79 yılında Atina'da *rhetorika* öğretmeni olan Syriyalı Demetrius'tan da dersler almıştır.²²¹

Yunanistan, Asia Minor ve Ege Adaları Hellenistik Dönem'de *rhetorika* eğitimi veren okullar açısından oldukça zengindir. O dönemde hukuk eğitimi *rhetorika* eğitiminin bir dalı olarak verilmektedir. Cicero örneğinden anlaşılacağı üzere, avukat olmak isteyen kişiler dönemin önemli hitabet sanatı ustalarından dersler almışlardır.

2.3. Roma Dönemi'nde Hukuk Eğitimi

Roma'da hukuk mesleği, kent rahipleri, *sacerdotes publici* ve rahipler topluluğunda başlamıştır.²²² Bu rahip-avukatlar, her türlü resmi ya da resmileştirilmiş hukuk eğitimini reddetmişlerdir.²²³ Rahipler topluluğu üyeleri hukuku birbirlerinden, özellikle de daha yaşlı ve çeşitli hukuki görevlerini yerine getiren deneyimli meslektaşlarını izleyerek öğrenmişlerdir. Erken Roma hukuku bu rahipler tarafından korunmuş ve geliştirilmiştir.²²⁴ Hukuki uzmanlık başlangıçta yönetici sınıfı seçkinlerinin mülkiyetindeydi.²²⁵ Resmi hukuk eğitiminin rahip-avukatlar tarafından reddedilmesinden dolayı uzun zamandır gizli bir bilim olan bu hukuk ilmi M.Ö. 254 yılında, yasaları öğrenmek isteyen kişiler tarafından kendisine sorulan soruları yanıtlamaya hazır olduğunu ilan eden ilk *pleb* kökenli *pontifex maximus* Tiberius Coruncanius tarafından yayınlandı. Bundan sonra hukuk bilgisi herkese açık hale geldi.²²⁶ Hukuk eğitmeni ve aynı zamanda hukuk danışmanı olan Tiberius, Roma hukukunun sonraki dönemini ele alan tek resmi eğitimciydi. Hukuk alanına yaptığı katkılar ve etkileri çok önemliydi.²²⁷

²¹⁸ Plut. *Caes.* 3.1; Smith vd., 1968: 8, bkz. "Apollonios Molon"; Aydın Tavukçu, 2015: 238-239.

²¹⁹ Strab. *Geog.* 14.1.48.

²²⁰ Plut. *Cic.* 4.4.

²²¹ Cic. *Brut.* 315.

²²² Iustin. *Dig.* 1.2.2.6: "Omnium tamen harum et interpretandi scientia et actiones apud collegium pontificum erant, ex quibus constituebatur, quis quoquo anno praeesset privatis. Et fere populus annis prope centum hac consuetudine usus est".

²²³ Chroust, 1955: 509.

²²⁴ Chroust, 1955: 510.

²²⁵ Riggsby, 2015: 444.

²²⁶ Iustin. *Dig.* 1.2.2.35, 38; Sherman, 1908: 500.

²²⁷ Karakocalı, 2016: 43.

Roma'da hukukun bilim olarak ortaya çıkması, *ius privatum*'un (özel hukuk) *ius sacrum*'dan (kutsal hukuk) ayrılması ve *pontifex*'lerin, özel hukuk üzerindeki etkisinin azalması sonucunda olmuştur. Bu din adamlarının yerine laik hukukçuların görev alması, Roma hukukunun bilim dalı olarak kurulması için önemli bir adım olmuştur.²²⁸ Roma Cumhuriyet Dönemi'nin ortalarında hukuk uygulaması yavaş yavaş rahip olmayan kimselerin eline geçmiştir. Rahip olmayan ilk avukatlar M.Ö. 200 yılı civarında ortaya çıkmıştır.²²⁹ Cumhuriyet Dönemi'nde hukuk eğitimi, tanınmış bir lidere gayri resmi çıraklık etmek anlamına gelmekteydi. Eğitim, onların tavsiyelerini okumak, istişarelerine katılmak ve cevaplarını not etmekten ibaretti. Avukatlık eğitimi için siyasi sınıfın geleceği parlak gençlerinin gittiği resmi *rhetorika* okulları mevcuttu. Özellikle adli hitabet bu tarz okulların müfredatının bir parçasıydı.²³⁰

Roma siyasal olarak üstünlük kurduğu Eski Yunan dünyasının toplumsal ve düşünsel idealleriyle karşılaştığında, gelişmiş olan bu yeni kültür ile kendi gelenekçi yerel kültürü arasında belli bir bocalama süreci geçirmiştir. Eski Yunan kültürü ve bu kültürün en iyi yayılım aracı olan Eski Yunan *rhetorika* sanatı ile bu sanatın uygulayıcıları şiddetli bir tepki ile karşılaşmıştır.²³¹ Cumhuriyetçi hukukçular Eski Yunan idealleri ve kavramlarına çok az önem verip ya da hiç ilgi göstermemişlerdir.²³² Roma geleneğinin evrensel bir eğitim sistemine kapalı olmasından kaynaklanan bu durum, özellikle toplumun soylu ve tutucu sınıfında iç huzursuzluklara neden olmuştur.²³³ Bunların başında Cato (M.Ö. 234-149) gibi Roma tarihinin şekillenmesinde etkili isimler de bulunmaktadır.²³⁴ Yaşlı Cato değersiz ve cahil bir toplum olarak nitelediği Yunanların edebiyatının, Roma ulusunu değiştirip bozacağına inanarak, Romalı gençleri bu yeni kültür akımından uzak tutmaya çalışmıştır.²³⁵ Cato, tek suçluyu Yunan etkisi olarak gördüğü toplumsal değişime dair düşüncelerini; "İmkanlarımız gün be gün daha iyi ve mutlu yarınlara açılmakta ve yaşam alanımız büyümektedir. Ama tam da ikisi birden, aldatıcı bir cazibeye sahip Yunanistan ve Asia'yı hakimiyet altına alıp, krallarının hazinelerine sahip oluyoruz derken, onların bize sahip olmasından korkuyorum..." diyerek açıklamaktadır.²³⁶ Cato'ya göre *patrici*'ler için olan

²²⁸ Yıldız, 2010: 123.

²²⁹ Chroust, 1954: 105-106.

²³⁰ Crook, 1995: 42.

²³¹ Dürüşken, 2001: 39.

²³² Chroust, 1954: 128.

²³³ Dürüşken, 2001: 39.

²³⁴ Çığır Akyol, 2021: 1037.

²³⁵ Suet. *de rhet.* 1.

²³⁶ Liv. 34.4.

eğitim noktası, konuşma ve tartışmadaki parlaklıktan ziyade pratik duyarlılık ve ahlaki dürüstlüktü.²³⁷

Suetonius'tan Yunan *rhetorika* ve felsefe eğitimine karşı çıkıldığı, hatta yasaklandığı öğrenilmektedir. Ancak tüm yasak ve resmi kararların aksine, Suetonius *rhetorika* sanatının yavaş yavaş yararlı ve onurlu görülmeye başlanarak Roma toplumunun eğitim sistemine girdiğini belirtmiştir.²³⁸ Cicero, Yunan *rhetor*'larla tanışmadan önce, sanat kuralları ve alıştırma yöntemlerinden habersiz olan gençlerin, daha sonra Yunan *rhetor*'ları dinleyip Yunan Edebiyatı'nı tanıyıp, onlardan ders alınca, *rhetorika* sanatı için yanıp tutuştuklarından söz etmektedir.²³⁹ Romalı gençlerin Eski Yunan *rhetorika*'sına karşı olan ilgileri devlet yasaları ile engellenmeye çalışılsa da, M.Ö. 91 yılında daha hararetli bir biçim kazanmış ve *rhetorika* sanatı *Latini rhetores* (Latin *rhetor*'lar) aracılığıyla, okullarda latince öğretilmeye başlanmıştır.²⁴⁰

Geç Cumhuriyet ve Erken İmparatorluk Dönemi'nde Roma'da okul eğitimi ideal olarak birbirini izleyen üç aşamaya bölünmüştür. İlk aşamada, çocuklara okur-yazarlık ve aritmetik dersleri verilmiştir. On iki yaşına gelen çocuklara geniş çaplı dil bilgisi ve edebiyat dersleri verilerek, Eski Yunanca ve Latince şiir ve düz yazı metinleri okutulmuştur.²⁴¹ Bu aşamadaki derslerin amacı çocukların zihinlerini kuramsal *rhetorika* bilgilerini ve *oratio* biçimlerini kavrayacak duruma getirip, öğrencileri bir üst seviye olan *rhetorika* okullarına hazırlamaktır. Hellenistik Dönem edebiyat okulu modeline uygun olarak düzenlenen bu okullarda *grammaticus*'lar (dil bilgisi ve edebiyat öğretmeni) ders vermekteydiler. Dil bilgisi okullarında önceden hazırlanmış olan herhangi bir ders müfredatı ya da okulu denetleyecek bir devlet organı olmadığı halde, ideallerde, yöntemlerde ve yapılan alışımlarda *grammaticus*'lar arasında genel bir fikir birliğinin olduğu anlaşılmaktadır.²⁴² Bu durum, Latin *grammaticus*'ların eğitim aldıkları Eski Yunan okullarında uygulanan genel eğitim çizgisini sürdürmelerinden kaynaklanmaktadır.²⁴³ Roma'daki dil bilgisi ve edebiyat okullarında Yunanlardan farklı olarak, Yunanca ve Latince olmak üzere çift dilli bir eğitim verilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde edebiyat okullarında Yunanca daha ayrıcalıklı bir yer tutmuştur. Suetonius'a göre dil bilgisini Roma'ya getiren ilk kişi Malloslu Krates'tir. Ayrıca bahsettiği çoğu isim de Yunandır.²⁴⁴ Öğrenciler dil bilgisi ve edebiyat okullarını bitirdikten sonra ise

²³⁷ Walker, 2000: 74.

²³⁸ Suet. *de rhet.* 1.

²³⁹ Cic. *de Or.* 1.14.

²⁴⁰ Dürüşken, 2001: 41.

²⁴¹ Sciarrino, 2015: 227.

²⁴² Çığır Akyol, 2021: 1034; Dürüşken, 2001: 48; Wilkins, 1914: 55.

²⁴³ Wilkins, 1914: 55; Dürüşken, 2001: 48.

²⁴⁴ Suet. *de gramm.* 2-3.

eğitimin son aşaması olan *rhetorika* okullarına gidip *rhetor*'lardan konuşma yapma ve hitabet sanatı konusunda ders almışlardır.²⁴⁵

Suetonius'un aktardığına göre, Cicero'nun elimize ulaşmamış olan Marcus Titinnius'a yazdığı bir mektubunda, ilk Latince *rhetorika* öğretmeminin Lucius Plotius Gallus olduğu yazmaktadır. Cicero'nun kendisi de Plotius Gallus'tan ders almak istemiş, ancak zihnin Yunanca alıştırma ile daha iyi eğitilebileceğine inanan, geniş deneyime sahip bazı kişilerin tavsiyeleri üzerine kendisinden ders almamış ve bunun pişmanlığını yaşamıştır. Söz konusu mektuptan anlaşıldığına göre Plotinus Gallus'un *rhetorika* eğitimine karşı çıkılmasının nedeni Yunan *rhetorika* sanatının Latince anlatılmış olmasıdır.²⁴⁶ Cicero'nun Marcus Titinnius'a yazdığı mektubun tarihi M.Ö. 93 ya da 92 yılı olmalıdır.²⁴⁷ Cicero'nun *de Oratore* adlı eserinde Lucius Licinius Crassus, Roma'lı gençlerin *rhetorika* eğitimine hazırlık aşamasında aldığı eğitimin, Yunan'ların aldığı eğitim kadar olmadığını vurgulayarak, *ensor yasası*²⁴⁸ ile Latin *rhetorika* eğitiminin yasaklanmasının nedenini açıklamaktadır. Crassus Yunan'ların konuşma alıştırma çalışmalarının yanında karakter eğitimi de aldığını, oysa Roma *rhetorika* okullarında gençlerin yeteneklerinin köreldiğini ve utanç verici tarzda bir küstahlık kazandıklarını belirtmiştir.²⁴⁹

Roma Cumhuriyet Dönemi'de okullarda dil bilgisi ve edebiyat derslerini desteklemek için, müzik, felsefe, matematik, geometri, astronomi gibi genel konuların da işlendiği bilinmektedir.²⁵⁰ Cicero tarafından *artes liberales* ya da *liberatis disciplina* şeklinde Latinceleştirilmiş olan bu eğitim biçiminin amacı; her konuda uzmanlık bilgisi öğretmek yerine, sadece uzmanlaşacağı bilgi dalının kullanımında yardımcı olacak genel ilkeleri öğretmektir.²⁵¹ Bu uygulama Hellenistik Dönem'in *enkyklios paideia* eğitim biçiminin Roma'daki bir yansımasıdır.²⁵² Cicero bu konu hakkındaki düşüncesini şu şekilde açıklar: "Gerçekten benim düşünceme göre, hiç kimse, her türlü önemli konunun ve sanatın bilgisine erişmedikçe tam tamına mükemmel bir hatip (*orator*) olamaz".²⁵³ Hellenistik Dönem *rhetorika* eğitiminde olduğu gibi, Roma Cumhuriyet Dönemi *rhetorika* okullarında *rhetorika* eğitimi beş kural çerçevesinde verilmiştir. Roma Cumhuriyet Dönemi'nde pek çok Yunan *rhetor*'un Roma'ya giderek *rhetorika* dersi verdiği bilinmektedir. Örneğin, M.Ö. ca. 105-23 yılları arasında yaşamış olan Pergamonlu Apollodoros, Pergamon'da doğmasına rağmen,

²⁴⁵ Sciarrino, 2015: 227.

²⁴⁶ Suet. *de rhet.* 2.

²⁴⁷ Gwynn, 1926: 64.

²⁴⁸ *Censor yasası* için bkz. Suet. *de rhet.* 1.

²⁴⁹ Cic. *de Or.* 3.93-94. Krş. Dürüşken, 2001: 42.

²⁵⁰ Cic. *de Or.* 1. 8-12.

²⁵¹ Dürüşken, 2001: 50-51; Çığır Akyol, 2021: 1035.

²⁵² Dürüşken, 2001: 50.

²⁵³ Cic. *de Or.* 1.20.

Roma'da bir *rhetorika* okulu kurmuştur. Çoğunlukla adli söylev üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca Apollodoros Roma'da Augustus'a hitabet dersi vermiştir.²⁵⁴ Roma'da ders veren bir diğer *rhetorika* öğretmeni ise Menedemos'tur. Menedemos Roma'ya giderek, M.Ö. 97- 92 yılları arasında Roma'da ders vermiştir. Menedemos, *rhetorika* yeteneğinin ancak kişinin özel bir siyaset bilgisi edindikten sonra mümkün olduğunu savunmuştur. Hem siyasi hem de adli savunma konusunda deneyimli olduğu görülmektedir.²⁵⁵ M.Ö. 1. yüzyılda Roma'da hitabet dersleri veren bir başka öğretmen ise Larissa'lı Philon'dur. Atina'daki *Akademia*'ya başkanlık eden Philon,²⁵⁶ M.Ö. 88 yılında Roma'ya giderek, orada bir *rhetorika* ve felsefe okulu kurmuştur.²⁵⁷ Marcus Tullius Cicero da kendisinden ders almıştır.²⁵⁸

Roma Cumhuriyet Dönemi'nin adli hatip sınıfının en seçkin temsilcisi, Yunan *rhetorika* öğretmenlerinden de dersler almış olan Marcus Tullius Cicero'ydu (M.Ö. 106-43). Felsefe ve *rhetorika* üzerine dersler aldıktan sonra M.Ö. 81 yılında avukatlık ile ilgili çalışmalarına başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi *rhetorika* eğitimine ilişkin en kapsamlı bilgi Cicero ve eseri *de Oratore*'den (*Orator Üzerine*) edinilmektedir. Cicero M.Ö. 55 yılında yazdığı bu eserinde iyi bir konuşmacıda bulunması gereken özellikleri anlatırken, zaman zaman hukukçudan, özellikle avukattan da söz etmiştir.²⁵⁹ Cicero devlet adamı, felsefeci ve hatip üçlemesini birbirinden ayırmadığından, hatibin bilgi bütünlüğü için, eğitiminde edebiyat, tarih, hukuk, siyasal bilim, felsefe (ahlak, mantık ve psikoloji) ve *rhetorika*'yı ayrılmaz birer disiplin olarak görmektedir.²⁶⁰ Ona göre, *rhetorika*'da, bilginin diğer dallarıyla birlikte eğitim alınmadıkça büyük bir hatip olunamaz.²⁶¹ Cicero bir hatipte mantıkçıların keskinliği, filozofların bilgeliği, şiir dili, hukukçuların hafızası, *tragedia* yazarlarının sesi ve en iyi sanatçıların jestlerinin bulunması gerektiğini savunmuştur.²⁶² *Rhetorica ad Herennium* adlı *rhetorika* el kitabında, ses eğitimi bir hatibin hazırlıklarının makul, hatta temel bir parçası olarak kabul edilmekte ve ideal bir hatip, bir kadın veya bir aktör gibi konuşmadan ses esnekliğini elde edebilen biri olarak tasavvur edilmektedir.²⁶³ Ses eğitimine dikkat çeken Cicero, çeşitli teorik bilgilerle donatılan hatibin, hitabette tek ve en üstün gücünün söylem olduğunu dile getirmektedir. Ona göre söylem yeteneği olmayan, en yüksek zihinsel kapasiteye sahip bir konuşmacıya itibar edilemezken; orta derecede yeteneklere sahip biri, bu

²⁵⁴ Smith vd., 1968: 6-7, bkz. "Apollodoros of Pergamum".

²⁵⁵ Smith vd., 1968: 75, bkz. "Menedemos".

²⁵⁶ Cic. *de Or.* 3.110.

²⁵⁷ Cic. *Tusc.* 2.9.

²⁵⁸ Plut. *Cic.* 3.1.

²⁵⁹ Cic. *de Or.* 1.87-201.

²⁶⁰ Smith vd., 1968: 27, bkz. "Cicero, M. Tullius"; Dürüşken, 2001: 53.

²⁶¹ Cic. *de Or.* 2.5.

²⁶² Cic. *de Or.* 1.127.

²⁶³ Cic. *Rhet. ad Her.* 3.11.20. Ayrıca bkz. Gleason, 1995: 104.

kaliteyle en yeteneklileri bile geride bırakabilir.²⁶⁴ Marcus Fabius Quintilianus da *Institutio Oratoria* adlı eserinde ses eğitime vurgu yaparak, sesin eğitimle gelişebileceğini ifade etmiştir.²⁶⁵

Yukarıda değinildiği gibi, Hellenistik Dönem ve Roma Cumhuriyet Dönemi'nde avukat olmak isteyen kişiler için başlı başına hukuk eğitimi veren herhangi bir okul bilinmemektedir. Bununla birlikte, avukat olacak kişilerin dil bilgisi ve *rhetorika* okullarında eğitim aldıkları bilinmektedir. Bu okullarda hukukla ilgili temel kavramları öğrenmişlerdir. Ancak Roma İmparatorluk Dönemi'ne gelindiğinde, hukuk alanıyla ilgili profesyonel öğretmenler tarafından hukuk eğitimi veren ve profesyonel hukukçular yetiştiren okullar kurulmaya başlanmıştır. İmparatorluk zamanında Roma, Aleksandreia, Kaesareia, Atina ve Berytos'ta hukuk okulları kurulmuştur.²⁶⁶ Dil bilgisi ve *rhetorika* okullarıyla karıştırılmaması gereken bu gerçek hukuk okulları, kısa süre sonra, o zamanın en seçkin hukukçularından bazılarını, özellikle de ne siyasete girmek ne de hukuk uygulamalarını yeni emperyal rejimin kısıtlayıcı politikaları altında sürdürmek isteyenlerini, öğretmen olmaları konusunda cezbetmiş ve dolayısıyla bu kişiler hukuk öğretmeyi veya yasal antlaşmalar yazmayı tercih etmişlerdir.²⁶⁷ Daha sonrasında Iustinianus, Kaisareia, Atina ve Aleksandreia hukuk okullarını kapatırken, konununun tartışılmaz olduğunu öne sürerek onu Berytos Hukuk Okulu'nu açık bırakma kararı almıştır.²⁶⁸ İmparatorluğun pek çok şehrinde *rhetorika* okulları kurulmuştur ve hukukta bazı temel sistematik eğitimler sunmuş olduklarından, küçük ölçekli hukuk okulu olarak sınıflandırılabilirler.²⁶⁹

M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın başları Roma dünyasının edebiyat, sanat, hitabet, tarih ve felsefe anlayışında birtakım değişikliklerin, yeni yaklaşımların baş gösterdiği bir dönem olmuştur. Felsefe, hitabet, edebiyat ve tarih çalışmalarında klasik temaların kendini göstermeye başladığı bu döneme, Philostratos'un adlandırmasıyla II. *Sophistik* Dönem denmektedir.²⁷⁰ Roma İmparatorluk Dönemi'nde *rhetorika* okullarının sayısının artmasında II. *Sophistik* Dönem etkili olmuştur. Roma İmparatorluğu'nun M.S. 1.-2. yüzyıllarda sağladığı siyasal istikrara paralel olarak yeniden toparlanan, ekonomik ve kültürel alanlarda canlanan Yunan dünyasında, *sophist*'ler tekrar etkin olmaya başlamışlardır. Ancak bu canlanma kendiliğinden olmamıştır, Roma imparatorlarının Yunan kültürüne karşı gösterdikleri özel ilgi

²⁶⁴ Cic. *de Or.* 3.213; 3.219; 3.224; 3.227;

²⁶⁵ Quin. *Inst. Or.* 11.3.14-65.

²⁶⁶ Kassir, 2010: 51.

²⁶⁷ Chroust, 1955: 516.

²⁶⁸ Kassir, 2010: 52.

²⁶⁹ Chroust, 1955: 515.

²⁷⁰ Phil. *vit. soph.* 481. Krş. Akgün, 2013: 49; Akgün Kaya, 2022: 113; Bowersock, 1969; Bowie, 1970: 3.

bu noktada dikkate değerdir.²⁷¹ Roma İmparatorluk Dönemi'nde M.S. 1.-3. yüzyıllar arasında Asia Minor başta olmak üzere Atina entelektüel faaliyetlerin merkezi olmuştur. *Rhetorika* sanatı, edebiyat ve felsefe eğitimi almak isteyen genç ve zengin Yunanlar bu merkezlere akın etmişlerdir. Ephesos, Smyrna, Pergamon ünlü *sophist*'lerin, filozofların ve *rhetor*'ların (hatiplerin) okullarına ev sahipliği yapan Asia Minor'daki önemli kentlerdir.²⁷²

Bir *rhetor* ve avukat olan Smyrnalı Nicetes Sacerdos II. *Sophistik* Dönem'in kurucusu olarak kabul edilmektedir. Smyrna'da bir *rhetorika* okulu bulunmaktadır. Niketes Sacerdos öğrencilerinin konuşmasını dinlemeyi reddedip, örnek oluşturması açısından ilkeler üzerine ders vermeyi tercih etmiştir. Bazıları onu sınıftan uzakta topluluk önünde konuşmaktan korkmakla suçladığında, kendisini kınayanlardan çok onu öven bir toplulukla karşılaştığını söylemiştir. İmparator Nerva'nın daveti üzerine Avrupa'da bazı yerleri gezmiştir.²⁷³ Philostratos'a göre Smyrnalı *sophist* Niketes hitabet sanatının kurucusudur. Smyrna'da harika bir adam ve muhteşem bir hatip olarak yüksek onurlara layık görülmüştür. Hukuki konularda oldukça başarılı bir avukat olmakla birlikte *sophistik* konularla ilgilendiği zaman da bir *sophist* olarak en iyisini yapmıştır.²⁷⁴

Klazomenailı *sophist* Skopelianos (M.S. ca. 40-115) kariyerine II. *Sophistik* Dönem'de önemli eğitim merkezinden biri olan Smyrna kentinde devam etmiş ve kendi kenti Klazomenai yerine büyük bir kent olan Smyrna'da bir okul açmayı tercih etmiştir.²⁷⁵ Çok güçlü bir *rhetor* olan Skopelianos'un Okulu, sadece Smyrna civarındaki kentlerden gelen öğrencileri değil, aynı zamanda Mısır, Mezopotamia ve Atina'dan gelenleri de çekmiştir.²⁷⁶ Skopelianos, pek çok kez İmparator Domitianus'a elçi olarak gitmiştir. En önemlisi de Domitianus'un üzüm bağı yasası ile ilgili olarak imparatora elçi olarak gitmiş ve sadece Smyrna değil, tüm Asia Eyaleti adına bu yasaya karşı çıkmıştır.²⁷⁷ Aynı zamanda *arkhiereus*'lerin (ὁ ἀρχιερέυς)²⁷⁸ soyundan gelen Skopelianos da Asia'nın *arkhiereus*'liğini

²⁷¹ Kaçar, 2014: 197.

²⁷² Akgün Kaya, 2016a: 231; Kaçar, 2014: 197.

²⁷³ Smith vd., 1968: 79-80, bkz. "Nicetes Sacerdos".

²⁷⁴ Phil. vit. Soph. 511-513. Ayrıca bkz. Akgün Kaya, 2022: 121 dn. 1.

²⁷⁵ Akgün Kaya, 2022: 116.

²⁷⁶ Phil. vit. Soph. 518.

²⁷⁷ Phil. vit. Soph. 520-521. İmparator Domitianus, Asia halkının ayaklanmasının nedeni olarak şarabı gördüğü için üzüm bağlarının sökülmesini emretmiş ve yeni asmaların dikilmesini yasaklamıştır. Üzüm ve şarap Anadolu halkının önemli bir geçim kaynağı olduğu için halk, imparatoru bu kararından vazgeçirmek için Roma'ya bir elçi göndermeye karar vermişlerdir. İmparatora gidecek elçiler hitabet konusunda son derece yetenekli, ikna kabiliyeti yüksek ünlü *sophist*'ler arasından seçilmekteydi. Skopelianos da bu elçilik görevinin sonunda imparatoru asma bahçelerinin sökülmesi kararından vazgeçirmiş ve üstüne asma dikmeyen kişilerin cezalandırılacağı bir kararla kentine dönmeyi başarmıştır. Akgün Kaya, 2022: 117.

²⁷⁸ ὁ ἀρχιερέυς (İmparator kültü başrahibi) dini işleriyle ilgili kentlerin en önemli ve saygın memuriyetidir. Bu görev hem kent düzeyinde hem de eyalet düzeyinde gerçekleştirilmektedir. Oldukça masraflı bir görev olduğundan kentlerin en soylu ve zengin kişileri tarafından üstlenilmektedir. Akgün Kaya, 2022: 116; Bowersock, 1965: 112.

yapmıştır.²⁷⁹ Smyrna kentinde *rhetorika* okulu olan bir başka kişi ise M.S. ca. 88-144 yılları arasında yaşamış olan Laodikeia'lı Marcus Antonius Polemon'dur. *Sophist* ve avukat Polemon'un, II. *Sophistik* Dönem'in önemli kültür merkezlerinden biri olan Smyrna kentinde açtığı okulu sayesinde pek çok kişi kendisinden ders almak için Smyrna'ya gelmiştir.²⁸⁰

Lykia Bölgesi'nin en ünlü *sophist*'lerinden biri M.S. 150'li yıllarda doğan Herakleides'tir. Atina ve daha sonra Smyrna'da *rhetorika* dersleri vermiştir. M.S. 193-209 yılları arasında Atina'daki *rhetorika* kürsüsünün başkanlığını yapmıştır. Bu görev bir *sophist*'in, resmi olarak bir *sophist* olduğunun onanması ve imparatorluk tarafından kabul edilmesi anlamına gelmektedir. Ancak, Naukratisli Apollonios ve onun takipçisi Dolikhesli Marcianus ile tartışması, *rhetorika* kürsüsündeki bu görevi kaybetmesine neden olmuştur.²⁸¹ Smyrna'ya yerleşerek burada okul açmıştır. Herakleides'in Smyrna'da okul açması, Ionia, Lydia, Phrygia ve Karia'lı gençlerin onunla çalışmak için Smyrna'ya akın etmesine neden olmuştur. Lykialı Herakleides hitabet dersleri vermek dışında, kent ve eyalet bazında birtakım memuriyetleri de üstlenmiştir. Çok seçkin bir soydan gelen Herakleides Lykia'nın *arkhiereus*'liğini yapmıştır.²⁸²

II. *Sophistik* Dönem'in son derece önemli bir başka kültür merkezi de Ephesos kentidir. Son derece saygın *rhetorika* öğretmeni Ephesoslu Titus Flavius Damianos bu kentte *rhetorika* dersleri vermiştir. Ephesos'ta pek çok yazıtta onurlandırılan Damianos²⁸³ oldukça cömert biriydi ve bir öğretmen olarak; uzak bölgelerden gelip eğitim almak isteyen parasız öğrencilerden ders ücreti almayıp onların derslerine katılmalarına izin vermiştir. Onun ününden dolayı Ephesos'a gelen öğrencilerle her zaman ilgilenmiştir. Kent ile ilgili olarak da; masrafları kendisine ait olmak üzere, kamu binalarının ve Tanrıça Artemis'in ünlü tapınağının restore edilmesine yardım etmiştir. Hukuk konusunda diğer *sophist*'lerden daha yeteneklidir. Smyrna'da Aristeides'in, Ephesos'ta ise Hadrianus'un derslerine katılmıştır.²⁸⁴

II. *Sophistik* Dönem'in ünlü isimlerinden biri L. Vibullius Hipparkhos Tiberius Claudius Attikos Herodes'tir (M.S. 101-177). Varlıklı bir aileden gelen Herodes Attikos'un çocukluğu Roma'da geçmiştir. Atina'ya dönünce eğitimine Knidoslu Theagenes ve Tralleisli Munatios ile başlamıştır. Tyroslu Tauros ile Platon felsefesini, Atinalı Secundus ile *rhetorika*

²⁷⁹ Phil. vit. Soph. 515.

²⁸⁰ Marcus Antonius Polemon hakkında detaylı bilgi Dördüncü Bölüm'de anlatılacaktır.

²⁸¹ Phil. vit. Soph. 613: “Εκπεσὼν δὲ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀθήνησι ξυστὰν τῶν ἐπ’ αὐτὸν τῶν Ἀπολλωνίου τοῦ Ναυκρατίτου ἐταίρων, ὃν πρῶτος καὶ μέσος καὶ τελευταῖος Μαρκιανὸς ὁ ἐκ Δολίχης ἐγένετο”. Ayrıca bkz. Smith vd., 1968: 54, bkz. “Heracleides of Lycia”; Akgün Kaya, 2015: 36.

²⁸² Phil. vit. Soph. 613: καὶ ἀρχιερεὺς Λυκίων ἐγένετο, τὴν δὲ λειτουργησίαν οὕσαν οὐ μεγάλου ἔθνους Ῥωμαίων μεγάλων ἀξιοῦσιν.

²⁸³ I.Ephesos 672a, 672b, 678, 735, 811, 2100, 3029, 3051, 3080, 3081.

²⁸⁴ Phil. vit. Soph. 605-607. Ayrıca bkz. Smith vd., 1968: 34, bkz. “Damianus of Ephesus”; Akgün Kaya, 2016b: 263-265.

sanatı üzerine çalışmıştır. Herodes, babası Attikos'un zenginliği ve sahip olduğu ilişkiler sayesinde Atina'da erken yaşlarda önemli memuriyetler de üstlenmiştir. M.S. 118'de Atina adına İmparator Hadrianus'a elçi olarak gitmiş; ancak konuşmasında başarılı olamamıştır. Olasılıkla bu olaydan sonra da Skopelianos'un öğrencisi olmuştur.²⁸⁵ Ayrıca zamanının ünlü *sophist*'leri Polemon ve Favorinus'tan da dersler almıştır.²⁸⁶ Bahsedilen bu kişiler o dönemde Atina ve Asia Minor'da hitabet dersleri veren kişilerden sadece birkaçıdır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde *rhetorika* okullarının sayısı gittikçe artmış ve Roma İmparatorluğu'nun doğusunda Syria Eyaleti'ndeki Berytos kentinde bir hukuk okulu da açılmıştır. Bu hukuk okulunun ne zaman kurulduğuna dair net bir bilgi olmamakla beraber, bazı görüşler mevcuttur. M.S. 3. yüzyılda Neokaisareia'nın piskoposu olan Gregorios Taumatourgos'un eserlerinde, Berytos'un hukuk araştırmaları için önemli bir merkez olmasından ilk kez bahsedilmektedir.²⁸⁷ Edward Gibbon'a göre Berytos'taki hukuk okulunun kuruluşu, İmparator Alexander Severus'un zamanından (M.S. 222-235) itibaren başlamıştır.²⁸⁸ Hukuk profesörü Scipio Gentilis bu okulun kuruluşunu Augustus'un hüküm sürdüğü yıllara dayandırırken; Karl Hase ise Actium Zaferi'nden (M.Ö. 31) kısa bir süre sonra kurulduğunu savunmaktadır.²⁸⁹ Ancak Gregorios Taumatourgos'un Berytos'taki hukuk okulundan "hukuk araştırmaları için önemli bir merkez" olarak bahsetmesi, bu okulun temellerinin onun zamanından önce atıldığını ve çoktan belli bir üne kavuştuğunu gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla Taumatourgos'un M.S. 239 yılında yayınlanan eserinden çok önce kurulmuş olduğu fikri ağır basmaktadır. Berytos Hukuk Okulu, diğer hukuk okulları ile karşılaştırıldığında en iyi bilinenidir. Öyle ki Eunapius, Libanius, Zakharias ve Iustinianus tarafından "Yasaların Anası" (ἡ μητὴρ τῶν νόμων) olarak anılmıştır. M.S. 551-555 yıllarındaki depremler nedeniyle tahribata uğrayan okul, M.S. 560 yılında yangınla yok olana kadar eğitim vermeye devam etmiştir.²⁹⁰

Augustus'la birlikte imparatorluk fermanlarının ve kararnamelerin hukukçular tarafından kaydedilip arşivlenmesine başlanmıştır. Hukuk danışmanları her yeni kararın dayanağı olacağı yasal emsallerin ve yorumların tarihi olarak durabilecek imparatorluk fermanlarını arşivlemeye başladıkları için, hukuk bilimi imparatorluk yönetiminin bir işlevi

²⁸⁵ Herodes Attikos hakkında detaylı bilgi için bkz. Akgün Kaya, 2016a: 245-258.

²⁸⁶ Phil. vit. Soph. 564: "ὡς μὲν δὴ Πολέμονα καὶ Φαβωρίνον καὶ Σκοπελιανὸν ἐν διδασκάλοις ἑαυτοῦ ἦγε καὶ ὡς Σεκούνδῳ τῷ Ἀθηναίῳ ἐφοίτησεν, εἰρημένον μοι ἤδη, τοὺς δὲ κριτικὸς τῶν λόγων Θεαγένηι τε τῷ Κνιδίῳ καὶ Μουνατίῳ τῷ ἐκ Τραλλέων συνεγένετο καὶ Ταύρῳ τῷ Τυρίῳ ἐπὶ ταῖς Πλάτωνος δόξαις".

²⁸⁷ Sartre, 2005: 289.

²⁸⁸ Gibbon, 1987: 30.

²⁸⁹ Collinet, 1925: 16-17.

²⁹⁰ Yıldız, 2010: 132.

haline gelmiştir.²⁹¹ Dolayısıyla hukukçulara ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Berytos'taki hukuk okulu da muhtemelen hukukçulara duyulan ihtiyaçtan dolayı kurulmuştur. Çünkü Berytos kenti, doğu eyaletleriyle ilgili olan Roma imparatorluk fermanlarının bir arşiv deposu olarak hizmet vermesi amacıyla seçilmiştir. Bu fermanlar ve kararnameler Latince'den Yunanca'ya çevrilmiş, yayınlanmış ve arşivlenmiştir. Bu işlev ilk olarak M.S. 196 yılında belgelenmiştir ancak Berytos kenti fermanların ve kararnamelerin arşiv deposu olarak hizmet vermeye daha öncelardan başlamıştır.²⁹²

Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki en meşhur hukuk okulu olan Berytos Hukuk Okulu'na kabul edilmenin bazı kriterleri mevcuttu. Berytos Hukuk Okulu bir fakülte düzeyinde eğitim verdiği için potansiyel öğrencilerden halihazırda dil bilgisi, hitabet ve ansiklopedik bilgilerinin mevcut olması beklenmekteydi. Aynı zamanda öğrencilerin hem Yunanca hem de Latince dilini iyi derecede bilmeleri gerekirdi. Çünkü öğretimin temeli olan klasik Roma hukukunun kaynakları, klasik yasal belgeler ve imparatorluk yasaları gibi, çoğunlukla Latince yazılmıştı. Öğrenciler bu hazırlık eğitimini devlet okullarında ya da özel öğretmenler tutarak da alabilmekteydiler.²⁹³ Roma eyaletlerinde yaşayan avukatların hem eğitim alabilmeleri açısından hem de kendi kentleri ya da eyaletlerde yaşanan sorunları içeren davalarda yer alabilmeleri için çok iyi derecede Latince öğrenmiş olmaları gerekmektedir. Hukuk eğitimi alacak olan kişiler de hukuk okulları için gerekli ön koşu sağlamak için, daha önce belirtilen *rhetorika* okullarına gitmişlerdir.

Berytos Hukuk Okulu'nun eğitim vermeye başladığı yıllara ait müfredatı ve süresiyle ilgili bilgiler mevcut değildir. Ancak 5. yüzyıldan İustinianus'a kadar, öğretmenler derslerde, imparatorluk yasalarından ya da Ulpianus gibi önde gelen klasik Roma'lı hukukçuların eserlerinden pasajlara kendi yorumlarını da ekleyerek tartışır ve analiz ederlerdi. Daha sonra genel yasal ilkeleri ifade eder ve bunları güncel ve gerçek davalardan esinlenen yasal sorunları çözmek için kullanırlardı.²⁹⁴ Derslerin güncel ve gerçek davalar üzerinden anlatılması, öğrencilere pratik yapma şansını vermektedir. Bu okuldaki eğitim beş yıl sürmekteydi. Öğrenciler üç yıl boyunca derslere katılmış, dördüncü yılı ise özel olarak Paulus'un *Responsa*'sını çalışarak geçirmişlerdir. İmparatorluk yasalarını incelemek için beşinci yılda da devam etme gibi bir seçenekleri mevcuttu.²⁹⁵ Hukuk öğrencilerinin birinci sınıftakileri *Dupondii* (Acemiler), ikinci sınıftakileri *Edictales* (Emirnameciler), üçüncü sınıftakileri meşhur Roma hukukçusu Aemilius Papinianus (M.S. 140-212) ile ilişkilendirerek

²⁹¹ Walker, 2000: 91.

²⁹² Kassir, 2010: 52; Mommsen, 1901: 139-144.

²⁹³ Collinet, 1925: 81-83.

²⁹⁴ Collinet, 1925: 245; Mousourakis, 2003: 363.

²⁹⁵ Collinet, 1925: 224-240; Sheppard, 1999: 295.

Papinianistae, dördüncü sınıftakileri *Lytai*, beşinci sınıftakileri ise *Prolytai* olarak adlandırılmaktadırlar.²⁹⁶

Dupondii denilen birinci sınıf öğrencileri *Digesta*'nın ilk dört kitabından sorumluydular. Roma İmparatorluğu'nda en yaygın bilinen madeni paranın (*dupondius*)²⁹⁷ değeriyle çağırılırlardı. *Edictales* denilen ikinci sınıf öğrencileri, *Digesta* çalışmasında *Edicta Magistratum*'u içeren beşinci kitaptan yirminci kitaba kadar sorumluydular. *Papinianistae* denilen üçüncü sınıf öğrencileri üçüncü yılda *Digesta*'nın yirmi birinci kitabından yirmi sekizinci kitabına kadar çalışmışlardır. *Digesta*'nın bu bölümleri üçüncü sınıf öğrencilerine adını veren Aemilius Papinianus'un fikirleri gibi konuları içeriyordu. *Lytai* diye adlandırılan dördüncü sınıf öğrencileri ise o yıl boyunca *Digesta* çalışmasını bitirmekteydiler. Sonrasında ise en zor konuların çözümüne yetkin olarak kabul edilmekteydiler. Daha sonraki sene ise el yazmaları ve diğer şeyleri çalışmışlardır. Bu aşamada olan öğrencilere de *prolytai* denilmiştir.²⁹⁸

Bu okul elit ailelere mensup bireylerin gidebileceği bir okuldur. Çünkü okula kabul edilebilmek için dil bilgisi ve hitabet eğitimi almış olma şartı aranmaktadır. Ayrıca okulun bulunduğu kente seyahat edebilmek ve orada yaşayabilmek de belli bir maddi birikime işaret etmektedir. Yazıtlardan Roma İmparatorluk Dönemi'nde, Küçük Asia kentlerinde de Berytos Hukuk Okulu'nda eğitim almış kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Pamphylia'nın doğusunda yer alan Kolybrassos kentinden bir mezar yazıtında, Berytos Hukuk Okulu'nda eğitim almış bir kişiye rastlanılmaktadır.²⁹⁹ Yazıtta adı geçen kişi Troilos oğlu Konon (Κόνων)'dur. Konon, hukuk ve tıp okullarıyla ünlü Berytos kentine, Latin edebiyatı ve hukuk eğitimi almak için gitmiştir. Konon da babası gibi avukattır.³⁰⁰ Kolybrassoslu hukukçu Konon, Berytos Hukuk Okulu'nda okuduktan sonra Kaisareia Maritima, Antiokheia, Nikomedeia ve son olarak da Mısır'daki Thebai'da imparatorluk hizmetinde görev yapmıştır.³⁰¹ Son olarak da Thebai'da yargıç yardımcısı olarak görevlendirilmiştir. Ancak genç yaşta öldüğü için Mısır'daki uzmanlık görevi muhtemelen tek resmi görevidir. Bu yazıt Küçük Asia'da hukuk eğitimi ve hukuk uzmanı olarak çalışma konuları açısından oldukça önemli bir yazıttır. Bean ve Mitford yazıtı harf karakterlerinden dolayı M.S. 2. yüzyıl sonuna tarihlenmektedirler. Berytos kenti, ilk kez M.S. 239 yılında Gregorios Taumatourgos'un eserlerinde "hukuk araştırmaları için önemli bir merkez" olarak anılmaktadır. Ancak Bean ve Mitford'un tarihlenmesine göre,

²⁹⁶ Adıvar, 1953: 15; Buckland, 1921: 49; Collinet, 1925: 224-240; Sheppard, 1999: 295.

²⁹⁷ *Dupondius*: Roma tarihinde düzenli olarak basılan ve en değersiz para birimi olarak bilinen *As*'ın iki katı değerinde olan para birimidir.

²⁹⁸ Sheppard, 1999: 295-296.

²⁹⁹ Bean – Mitford, *Rough Cilicia* II: 74-76, no 49.

³⁰⁰ Bean – Mitford, *Rough Cilicia* II: no 48.

³⁰¹ *Steinpigramme* IV: 166.

Berytos Hukuk Okulu'nun adıyla ilk kez Konon'un mezar yazıtında karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla Bean ve Mitford, Kolybrassos yazıtındaki Berytos Hukuk Okulu'nun kuruluş tarihini daha öne çekmektedir. Ancak J. F. Gilliam'a göre "ἡγημὼν Θηβαίδοϛ" ifadesinden dolayı M.S. 298 yılı sonrasına tarihlenmelidir. Çünkü bu garnizon, Thebai ayrı bir eyalet yapıldığında, Diocletianus Dönemi'nde (M.S. 284-305) kurulmuştur.³⁰² Merkelbach ve Stauber de Berytos'un, Roma'nın artık imparatorluğun başkenti değil, Constantinopolis'in başkent olduğu dönemde bir hukuk okulu olarak geliştiğini ifade ederek, Gilliam'ın tarihlemesini kabul etmişlerdir.³⁰³

Gregorios Taumatourgos da yerel bir *rhetorika* okuluna gittikten sonra Latince öğrenmiş ve ardından Berytos'taki ünlü hukuk okulunda eğitim almaya niyetlenmiştir. Ancak Berytos'a gitmek için yola çıkmasına rağmen, Berytos yerine Kaisareia'ya gitmiştir.³⁰⁴ Orada filozof ve teolog olan Origenes ile tanışmış ve ondan dersler almıştır.³⁰⁵ Roma'nın Syria Eyaleti'ndeki bu okul doğuda görev yapan pek çok hakim ve valinin eğitim görmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Doğuda kurulan hukuk okullarının en önemlilerinden biri de Constantinopolis'te kurulan hukuk okuluydu. Bu kentin kuruluşu yıllarında kurulan ve Constantinopolis'in en eski yüksekokulu denilebilecek okula eklenmiş olan hukuk bölümünün kesin tarihi bilinmemektedir. Roma'nın ikiye ayrılması ve bu kentin başkent olması ile birlikte, İmparator Constantinus'un (M.S. 324-337), kentte bir yüksekokul kurduğu, Atina dışında, Afrika ve Syria eyaletlerinden öğretmenler getirtildiği sanılmaktadır. Hem süre ve hem de ders programı, Roma, Berytos ve Constantinopolis okullarında aynı şekilde uygulanıyordu. Her sınıfta okutulan dersler belliydi. M.S. 7. yüzyıla kadar bu dersler Yunanca ve Latince okutulmaktaydı. Berytos Hukuk Okulu'ndakine benzer bir ders programı uygulanmıştır.³⁰⁶

Doğuda kurulan hukuk yüksekokulları dışında, batıda da benzer okullar kurulmuştur. Klasik Yunan eğitiminin verildiği bir kültür merkezi olan Atina *Akademia*'sında felsefe ve *rhetorika* dersleri verilmekteydi. Roma Dönemi'nde ise burada hukuk eğitimi de verilmeye başlanmıştır. Felsefe ve hukuk eğitimi veren bu okul M.S. 4. Yüzyılda Hıristiyanlığın yayılmasıyla önemini yitirmiştir. Sonunda imparator Iustinianus'un Hıristiyanlık dışında eğitim veren okullara karşı uyguladığı reform sırasında kapatılmıştır.³⁰⁷

³⁰² Gilliam, 1974: 149; Krş. Bean – Mitford, *Rough Cilicia* II: 74-76.

³⁰³ *Steinepigramme* IV: 166-167.

³⁰⁴ MacDougall, 2016: 25.

³⁰⁵ MacDougall, 2016: 25; Van Dam, 1982: 273.

³⁰⁶ Yıldız, 2010: 135-138.

³⁰⁷ Yıldız, 2010: 139.

Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemleri'nde kurulan hitabet ve hukuk okulları aracılığıyla hukuk eğitimi verilmiştir. Ancak iyi bir avukat olabilmek için, teorik eğitim kadar pratik de çok önemlidir. Derslerde öğrenilen bilgilerin uygulandıkları yerlerde bulunarak, bunları deneyimlemek gerekmektedir. Dolayısıyla bir avukat adayının da mahkemelerde bulunup oradaki havayı soluması, deneyimli avukatların nasıl savunmalar yaptıklarını, hangi özelliklere sahip olduklarını, olaylar karşısında verdikleri tepkileri gözlemlenmeleri gerekmektedir. Örneğin, M.Ö. 1. yüzyılda, ünlü bir hatip olan Cicero, bu özelliği yanında, çeşitli felsefe ekollerine (Akademi, Epikürosçuluk, Stoa) mensup öğretmenlerden ders alırken, aynı zamanda, o dönemin ünlü hukukçusu Scaevola'nın yanında, davaların karışık sorunları ile yetişmişti. Cicero böylece hem tarih ve felsefe gibi geniş bir kültür almış ve hem de söz söyleme sanatını öğrenmiş, ayrıca da mahkemede konuşmalara ilişkin bilgi edinmiştir.³⁰⁸ Alıştırma yapmayı gerekli bulan Genç Plinius da, Valerius Paulinus'a yazdığı tarihi belirsiz olan mektubunda, kendisinin konuşma yaparken bir gencin tam yedi saat boyunca mahkemede bulunup tecrübe edinmesinden söz etmektedir.³⁰⁹ Bir diğer mektubunda ise, erkeklerin hukuki kariyerlerinin *centumviral*³¹⁰ mahkemelerindeki davalarda başladığını belirtmiştir.³¹¹ Duruşma sırasında yaşanabilecek şeyleri önceden tecrübe etmek, kendileri savunma yaparken o durumlar karşısında nasıl tepki vermeleri gerektiğini öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Çünkü savunma sırasında bir avukatın tek rakibi, davalı-davacının avukatı olmayabilir. Plinius, Maximus'a yazdığı mektubunda, Licinnius adlı avukatın mahkemede savunma tarzını anlatırken, avukatların resmi olmayan yardımcılardan söz etmektedir.³¹² Duruşma esnasında seyircilerin bağışmaları, alkışları vb. unsurlar avukatların resmi olmayan yardımcıları veya karşıtlarıdır. Plinius arkadaşı Erucius Clarus'a hitaben yazdığı başka bir mektubunda ise, Pompeius Saturninus isimli bir avukatın mahkemede

³⁰⁸ Cic. *de Leg.* s. X. Krş. Yıldız, 2010: 125.

³⁰⁹ Plin. *epist.* 4.16: “*Gaude meo, gaude tuo, gaude etiam publico nomine: adhuc honor studiis durat. Proxime cum dicturus apud centumviros essem, adeundi mihi locus nisi a tribunali, nisi per ipsos iudices non fuit; tanta stipatione cetera tenebantur. Ad hoc quidam ornatus adulescens scissis tunicis, ut in frequentia solet fieri, sola velatus toga perstitit et quidem horis septem. Nam tam diu dixi magno cum labore, maiore cum fructu. Studeamus ergo nec desidiae nostrae praetendamus alienam. Sunt qui audiant, sunt qui legant, nos modo dignum aliquid auribus dignum chartis elaboremus. Vale*”.

³¹⁰ Roma'da muhtemelen Servius Tullius tarafından kurulan eski bir sivil yargı mahkemesidir. İlk başta yüz kişilik olan bu mahkeme, daha sonra yüz beş kişiye çıkarılmıştır. Plinius zamanında ise bu sayı yüz seksene yükselmiştir (Plin. *epist.* 6. 33). Ayrıca bkz. Christoph, 1997: 1064-1065; Kubitschek, 1899: 1935 vd.

³¹¹ Plin. *epist.* 2.14, 2: “*Ad hoc pauci cum quibus iuvat dicere; ceteri audaces atque etiam magna ex parte adolescentuli obscuri ad declamandum huc transierunt, tam irreverenter et temere, ut mihi Atilius noster expresse dixisse videatur, sic in foro pueros a centumviralibus causis auspicari, ut ab Homero in scholis*”.

³¹² Plin. *epist.* 2.14, 9-11: *Primus hunc audiendi morem induxit Larcius Licinus, hactenus tamen ut auditores corrogaret. Ita certe ex Quintiliano praeceptore meo audisse me memini. Narrabat ille: 'Assectabar Domitium Afrum. Cum apud centumviros diceret graviter et lente (hoc enim illi actionis genus erat), audit ex proximo immodicum insolitumque clamorem. Admiratus reticuit; ubi silentium factum est, repetit quod abruperat. Iterum clamor, iterum reticuit, et post silentium coepit. Idem tertio. Novissime quis diceret quae sit. Responsum est: "Licinus." Tum intermissa causa "Centumviri," inquit, "hoc artificium periit."*

savunma tarzından ve iyi eğitilmiş bir kişi olduğundan bahsetmektedir. İlk satırda bu şahsın yazdığı dizelerin özelliklerinden söz ederek, entelektüel gücüne vurgu yapmaktadır. Bu avukatın son derece iyi eğitilmiş olması ve hitabet sanatına hakim olması onun diğer avukatlar arasında öne çıkmasını sağlamıştır. Avukat olabilmek için alıştırma yapmanın gerekli olduğunu savunan Plinius, hitabet sanatına hiç ilgi duymayan ancak davalarını mümkün olan en kısa sürede çözmek isteyen avukatların tembelliğinden şikayet etmektedir.³¹³

³¹³ Plin. *epist.* 6.2, 5-6. Krş. Sherwin-White, 1998: 181.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HELLENİSTİK DÖNEM KENT AVUKATLIĞI

Hellenistik Dönem’de, kentler arasında arazi-sınır sorunları, alacak-verecek sorunları, kutsal alanların kullanımı gibi pek çok konuda sorun yaşanmıştır. Asia Minor, Kıta Yunanistan ve adalarda da yaşanan sorunların büyük bir çoğunluğunu arazi-sınır sorunları oluşturmaktadır. Hellenistik Dönem’de kentler aralarında gelişen sorunları savaşla çözme yönteminden uzaklaşmış ve bu sorunları daha barışçıl bir yöntemle çözmeye odaklanmışlardır. Bu sebeple aralarındaki sorunları çözmek için üçüncü bir kentin hakemliğine başvurmuşlardır. Ancak anlaşmazlıkları sona erdirmek ve diğer kentlerle aralarındaki savaşları önlemek için üçüncü tarafın hakemlik olgusunun kökeni Hellenistik Dönem’den daha eskilere dayanmaktadır. Herodotos’un Mardonius’a attettiği, “Yunanlar aynı dili konuştukları için, aralarındaki sorunları habercilerle, elçilerle veya savaşmak yerine herhangi bir şekilde bitirmeleri gerekir.³¹⁴” sözlerine rağmen, veriler Yunanların tahkimi M.Ö. 6. yüzyıldan beri kullandıklarını göstermektedir.³¹⁵

Hellenistik Dönem’de üçüncü taraf diplomasisi daha önemli hale gelmiştir. II. Philippos’un Atina ve Thebaililerle M.Ö. 338 yılında yapmış olduğu Khaironeia Savaşı’ndan önceki dört yüz yıllık süreçte sadece 60 tane tahkim davası örneği bilinirken, savaştan sonraki iki yüz elli yıllık süreçte üçüncü tarafların müdahil olduğu yüz elli- iki yüz civarında tahkim ve arabuluculuk davası olduğunu kanıtlayan belgeler vardır.³¹⁶ Hellenistik Dönem’le birlikte uluslararası tahkim oldukça önem kazanmış ve artmıştır. Kentler, bu dönemde diğer kentlerden, şahıslardan, Hellenistik krallardan ve Roma’nın doğuda hakimiyetinin başlamasıyla birlikte Roma Cumhuriyet’inden hakemlik konusunda yardım almışlardır.

Hakemlik durumunda yapılacak ilk iş eğer kentler arasındaki iletişim savaş vb. sebeplerle kesilmiş ise bu iletişimi yeniden canlandırmaktır. Hakemlik sürecinin başlaması için, öncelikle tartışmalı iki kent arasında hakem olacak kent, kişi ya da dönemin egemenlerine elçiler göndermek zorundaydılar. Taraflardan biri tartışmalı diğer tarafı tahkime başvurmak için resmi olarak davet edebilirdi. Ancak bu davet karşı taraf için zorlayıcı bir etki oluşturmamaktaydı ve eğer hakemliğe gitmek istemezse bunu reddedebilirdi.³¹⁷ Bu davete

³¹⁴ Hdt. 7.9b.2: “τοὺς χρεῖν ἐόντας ὁμογλώσσους κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχησι”.

³¹⁵ Magnetto, 2018: 85.

³¹⁶ Ager, *Arbitrations*: XIII-XV; Ozan Karahan, 2019: 964.

³¹⁷ Ager, *Arbitrations*: 8. Örneğin, Delphi ve Amphissa kentleri arasındaki anlaşmazlıkta, Amphissa kenti Rhodos’un hakemliğinde görülecek olan davaya katılmayı reddetmiştir: bkz. Bölüm 3.1.3. “Delphi ve Amphissa”.

karşı tarafın olumlu cevap vermesi durumunda ise hakemliğe gitme konusunda taraflar fikir birliğine varmış oluyordular.

Prosedüre ilişkin ayrıntılar mahkeme kurulmadan önce hazırlanan yönerge aracılığı ile sabitleştirilmekteydi. Devletlerin ortak yasaları olmadığı için bu yönerge her yeni tartışmada yenilenmek zorundaydı. Söz konusu yönerge, hakemlik için belirli bir zaman sınırı koymaktaydı ve sorunun bu belirlenmiş zaman içerisinde halledilmesi gerekirdi.³¹⁸ Tartışmalı olan kentlerden hakem olmasını istedikleri kente bir davet gidebileceği gibi, zaman zaman üçüncü taraflar da kentleri aralarındaki sorunları çözmek için ilk adımı atmışlardır. Örneğin Pitane ile Mytilene arasındaki tartışmada kavgalı kentler Pergamon'dan kendilerine bir elçi heyeti geldikten sonra bu kentin hakemliğine ortak olarak karar vermişlerdir (T.18) Belirlenen hakem kent adli prosedürü yürütecek olan kişilerden oluşan bir komisyon seçerdi (κρίται, δικασταί). Sınır hakemliğinde bu komisyonun küçük olması sınırları çizilecek olan *territorium*'un incelenmesinde kolaylık sağlamaktaydı. Bundan sonra mahkeme yeri belirlenmekteydi.³¹⁹

Kentlerin aralarındaki sorunları mahkeme ve diplomatik yollarla çözmeye daha çok ağırlık vermeleri üzerine, kentler kendilerini üçüncü bir taraf önünde temsil edecek kişilere ihtiyaç duymuşlardır. Bu kişiler de çeşitli isimlerle anılan kent avukatlarıdır. Bu avukatlar şahıs ya da kurum avukatlarından ayrı olarak, kentlerini uluslararası davalarda temsil etmişlerdir. Davalarda hakemler tarafından verilecek kararların her iki taraf tarafından kabul edilecek olması sebebiyle avukatların bu davalardaki rolü ve sorumluluğu çok büyüktür. Avukatlar davalara titizlikle hazırlanmış, kendi iddialarını destekleyecek kanıtlar kullanmaya önem vermişlerdir.

3.1. Hellenistik Dönem Dava Örnekleri

Hellenistik Dönem'de kentler arasındaki sorunların büyük çoğunluğunu bölge ve sınır sorunları oluşturmuştur. Kentler ekonomik sebeplerle arazi anlaşmazlıkları yaşamışlardır. Çünkü bu topraklarda bulunan otlaklar, meralar, su kaynakları, ormanlar, ekilebilir alanlar ve belki de taş ve maden ocakları kentlerin yaşamlarını idame ettirmedeki başlıca kaynaklar olmalıydı.³²⁰ Bu sebeple kentler arazilerin sahipliği konusunda birbirleriyle yıllarca hatta yüzyıllarca mücadele halinde olmuşlardır. Hellenistik Dönem'deki savaşlar, çok fazla boş arazinin bulunması ve buna bağlı olarak geniş arazi parçalarının krallar tarafından sık sık hediye edilip, satılması yani el değiştirmesi ve mevcut savaş ortamında alınan kararların

³¹⁸ I.Priene 27 str. 8: “ἐν ἡμέρη]αις ἑκατὸν εἴκοσι. Miletos ve Priene kentleri arasındaki anlaşmazlıkta yüz yirmi günlük bir zamandan söz edilmektedir”.

³¹⁹ Akdoğan Arca, 2008: 83.

³²⁰ Akdoğan Arca, 2008: 62.

yeterince uygulanamaması gibi sebeplerle sınır anlaşmazlıkları sık sık gündeme gelmiştir. Örneğin, M.Ö. 167-146 yılları arasına tarihlenen bir yazıtta göre, Hypata ve Erythrai kentleri, kendi bölgelerini ayıran ve belki de askeri önemi olan bir dağın mülkiyeti konusunda anlaşmazlığa girmişlerdir.³²¹ Görünüşe göre Hypata kenti, Erythrai tarafından Hypata'nın hakkı olmayan bölgeyi gasp etmekle suçlanıyordu. Hypata kenti davada davalı konumundadır; çünkü “mahkemede kendini savunan” anlamına gelen “ἀπόδικος πόλις” olarak anılmaktadır. Khalkis iki kent arasında hakemlik yapmıştır. Her iki taraf da Khalkis'in hakemliğini isteyerek kabul etmiş ve her iki devletin avukatları (οἱ προδικέοντες ὑπὲρ ἐκ[α]τερᾶν τᾶν πολιῶν) prosedür üzerinde anlaşmıştır. Hypata, ihtilafli arazinin haksız işgali suçlamasından beraat etmiş ve Erythrai ile Hypata arasındaki tüm suçlamalar düşmüştür. Yazıtın II. kısmında bu davada yer alan Khalkisli yargıçlarla Hypatalı avukatların (*ekdikos*) bir isim listesi de yer almaktadır. Hellenistik Dönem'de görülen arazi anlaşmazlığı davalarına bir diğer örnek ise, bir tahkim davasında avukat olarak verdikleri hizmetlerden dolayı iki vatandaşın onurlandırılmalarını kaydeden bir yazıttan öğrenilmektedir (T.52). Tahkim davası, Tenos'tan gelen bir mahkeme tarafından Zaraks'ın Lakonia topluluğu ile bu kararnameyi yayınlayan bilinmeyen bir devlet arasında yürütülmüştür. Bu devlet Epidauros Limeralı olabilir; Zaraks ile sınır anlaşmazlığı olan bir devlet için önceki araştırmacılar tarafından önerilen Azopos ya da Kotyrta'dan daha iyi bir varsayımdır.³²² Epidauros Limeralı avukatlar (δικαιολογηθέντες) Zenon'un oğulları Angeles ve Theodoros adında iki kardeştir. Zaraks ile su kaynakları, gözetleme kulesi olabilecek bir zirve ve bir liman gibi işaretleri içeren topraklar üzerindeki bir anlaşmazlıkta kentlerinin davasını savunmuşlardır (T.52 str. 4-8). Davalarını kazanmışlardır, ancak Zaraks'ın avukatları bu kez Tenos mahkemesi önünde ikinci bir duruşma taleplerinde başarılı olmuşlardır (T.52 str. 11 vd.). Epidauros kararnamesi, davalarını kaybetme tehlikesi içinde olduklarını ve daha sonra karşılaşacakları cezanın ağırlığını vurgulamaktadır (T.52 str. 14-15). Buna göre, Zenon'un oğulları davayı tekrar kazanmayı başardıkları için yaptıkları hizmetlerin değeri vurgulanmaktadır. Araksa kentinde bulunan ve M.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen, Demetrios oğlu Araksalı Orthagoras'ı için kentine yaptığı hizmetlerden dolayı onurlandıran kararnameden Araksa ile komşu bir kent arasında bir anlaşmazlık yaşandığı anlaşılmaktadır.³²³ Orthagoras'ın zor zamanlarda kentine sunduğu çeşitli hizmetler arasında federal bir tahkimde avukatlık yapmak da vardır. Araksa kenti bir komşusuyla Soasa'daki bir toprak parçası üzerinde toprak anlaşmazlığı yaşamıştır. Dava, üyeler arasında anlaşmazlık çıktığında bazı federal birliklerde adet olduğu üzere, Lykia

³²¹ IG IX,2. 7. Söz konusu yazıtın tarihlenmesi için bkz. Ager, *Arbitrations*: 347.

³²² Ager, *Arbitrations*: 223 dn. 2.

³²³ SEG 37, 1218.

Birliği'nin kendisi tarafından tahkime götürülmüştür.³²⁴ Demetrios oğlu Orthagoras, Araksa kenti ile komşu bir kent arasındaki davada hem elçi hem de avukat (ἀγωνιστής) olarak görev almıştır.³²⁵ Orthagoras'ın Araksa ve komşu kent arasındaki davayı Araksalılar adına kazandığı açıktır. Sözü edilen bu üç yazıttan avukatların bu tahkim davalarında kentler adına kritik görevler üstlendiklerini söylemek mümkündür. Ancak yazıtlar, bu kişilerin iyi birer avukat olduklarını belirtmeler de avukatlık faaliyetleri hakkında detaylı bilgi vermemektedir. Orthagoras ayrıca Araksa kenti adına birçok kez elçilik yapmıştır.

Ayrıca kredi ve borç alışverişinden doğan sorunlardan kaynaklanan davalar da görülmektedir. Roma'nın Asia Eyaleti'ni kurmasıyla birlikte, Romalı *publicanus*'larla kentler arasında vergi toplama ve tuzlaların sahipliği konularında sorunlar yaşandıkları anlaşılmaktadır.

3.1.1. Samos ve Priene

Samos ve Priene kentleri arasında bölge sorunu yaşanmıştır. Bu kentler arasında yaşanan bölge sorunu, kentler arasında çıkan yeni bir tartışma değil, aksine uzun bir tarihsel sürece sahip olan anlaşmazlık yaklaşık dört yüzyıl sürmüştür.³²⁶ Anlaşmazlığa yol açan arazi, Mykale Yarımadası'nın kuzeyinde bir şerit halinde uzanmaktadır. Anaia Ovası olarak bilinen tartışmalı arazi üzerinde üç bölge söz konusudur. Söz konusu bölgeler, Batinetis olarak bilinen arazi, düzlük alandaki Karion Kalesi ve çevresinde yer alan Dryoussa'dır. Batinetis, Anaia Ovası'nın batı bölümünde yer alırken, Dryoussa denilen arazi ise Batinetis'in batısında yer alan tepelik bir alandır. Bu bölge aslında M.Ö. 700'lere kadar Karia'ya ait Melia kentinin topraklarıdır. M.Ö. 700 yılının başında, Ionia'lılar ve Karia'lılar arasında yaşanan Melia Savaşı'nda Ionia Birliği tarafından ele geçirilmiş ve vatandaşlarının kibri yüzünden tahrip edilen³²⁷ topraklar Samos ve Priene kentlerinin de dahil olduğu komşu kentler (*polis*) arasında paylaştırılmıştır.³²⁸ İki kent tarafından da talep edilen alan, Samos için önemli bir tahıl kaynağı oluşturması ve Priene'nin bir taraftan Mykale Dağlarının eteklerinde diğer taraftan Maiandros vadisinin dağlık kesiminde yer alması anlaşmazlığın sebebi olduğu düşünölmektedir. Priene'nin yeterli hububat üretmek için ne gibi olanaklara sahip olduğunu

³²⁴ Ager, *Arbitrations*: 366.

³²⁵ SEG 37, 1218 str. 49-54: ἐνστάνας τε ἡμεῖν ἀγωνος περὶ τῆς ἐν Σοάσοις χώρας πρὸς τοὺς ἀμφισβητοῦντας ὑπερ αὐτῆς, ἀποσταλεῖς πρευσβευτῆς πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθὸς ἀγωνιστῆς ἐγένετο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ εἰς τὸ πάντα τὰ συμφέροντα τῷ δήμῳ ἡμῶν περιγενέσθαι καὶ ἐν μηδενὶ ελαττωθῆναι: “Araksa halkı ile rakiplerimiz arasında Soasa'daki bir toprak parçası yüzünden çıkan anlaşmazlıkta, Orthagoras *koinon*'a elçi olarak gönderildi ve sözde ve eylemde o kadar iyi bir savunucu olduğunu kanıtladı ki, halkın yararına olan her şeyi güvence altına aldı.”

³²⁶ Sherwin-White, 1985: 80; Tod, 1913: 135

³²⁷ Vitr. 4.1.4-5: “*haec Melite propter civium adrogantiam ab his civitatibus bello indicto communi consilio est sublata*”.

³²⁸ T.21. str. 47- 56, 102-118; Ager, *Arbitrations*: no 26.

bilmiyoruz, ancak nüfusu desteklemek için ekilebilir arazi sıkıntısı, antik çağda çoğu yerde kalıcı bir sorundu. Dolayısıyla düzlük alanın tahıl yetiştirmeye elverişli olması Samos ve Priene'nin bölgeye sahip olmak istemesindeki ana neden olarak görülmektedir.³²⁹ Epigrafik kaynaklar, Hellenistik kralların da uzun bir tarihsel sürece sahip anlaşmazlık hakkında arabuluculuk yaptığını belgelemektedir.

Lysimakhos'un iki kent arasında arabuluculuk yaptığı Priene ve Samos kentlerine gönderdiği mektuplardan anlaşılmaktadır. Lysimakhos bu mektuptan yaklaşık iki yıl önce Priene'yi dış saldırılardan korumuş ve kurtarmıştır. Priene'nin Kral Lysimakhos için aldığı meclis kararı ve Lysimakhos'un Priene kentine gönderdiği mektup, Priene kentine Magnesialıların, Pedies ve Demetrios'a bağlı bazı askerlerin saldırdığını göstermektedir.³³⁰ Lysimakhos'un mektubu Prienelilerin kendisine getirdiği meclis kararına bir cevap yazısıdır. Kral Lysimakhos'un kente neler bağışladığı bilinmemektedir, bu konu ile ilgili bir madde meclis kararında da geçmemektedir. Bu durum bazı ayrıcalıkların elçiler tarafından sözlü olarak talep edilmiş olma ihtimalini düşündürmektedir.³³¹ Lysimakhos bu sefer de kentin Samos Adası ile aralarında olan bir arazi anlaşmazlığında kilit bir rol oynamaktadır. Mektuba göre Prieneliler arazi anlaşmazlığı konusunda kralı kendilerini dinlemeye ikna etmişlerdir.³³²

Lysimakhos'un Samoslulara gönderdiği mektup M.Ö. 283/282 yılına tarihlenmektedir (T.47). Ancak iki kent arasındaki arazi sorunu hakkında bir karar vermesi için Kral Lysimakhos'a başvuru yapan ilk taraf Priene'dir. Prieneliler, Magnesia ve Pedies ile aralarında olan çatışmada kenti koruyup kurtarmasından kaynaklanan iyi dipomatik ilişkilerden dolayı Kral Lysimakhos'un kendi yararlarına bir karar vereceğini düşünmüş olmaları oldukça kuvvetlidir. Prieneliler, Kral Lysimakhos'u önce kendi davalarına ikna etmişler ve o da, Priene'nin elçileri tarafından yapılan suçlamalara yanıt vermesi için Samos'tan bir heyet çağırmıştır. Yapılan ön toplanmadan sonra Lysimakhos, Priene halkının kendisine yanlış bilgi verdiğini fark etmiş ve kararını açıklamadan önce resmi bir duruşma düzenleyerek tarafları uzlaştırmaya çalışmıştır (T.47. str. 1-13).

Lysimakhos'un Samos kentine yazdığı mektupta iki kentin bölgeyi aralarında daha önceden paylaştıklarından bahsedilmektedir. Lysimakhos iki kent arasında arabuluculuk yapmadan önce de kentler arasında Batinetis bölgesi hakkında sorun yaşandığı yazıttan anlaşılmaktadır. Karia Satrabı Lygdamis yönetiminde Kimmerler bu bölgeyi ele geçirmiş; bölgede yaşayan tüm Samos ve Priene vatandaşları bölgeyi terk etmeye zorlanmışlardır.

³²⁹ Carlsson, 2010: 137; Güler, 2022: 45.

³³⁰ Lund, 1992: 145, 168. Priene'nin meclis kararı için bkz. OGIS 11; *I.Priene* 14. Lysimakhos'un Priene'ye gönderdiği mektubu için bkz. Welles, *RC*: no 6.

³³¹ Welles, *RC*: 44.

³³² Arslan, 2019: 44; Sherwin-White, 1985: 80.

Bundan üç yıl sonra söz konusu topraklar Priene kentine bırakılmıştır. Prieneliler ile sınırlı sayıda Samoslu Batinetis'e geri dönmüşlerdir. Samosluların Batinetis'e tekrar yerleşimci göndermesinin ardından aralarında bir çatışma çıktığını, Samosluların Miletos'un da yardımıyla kendi topraklarına saldırdıklarını ve buraları ele geçirdiklerini iddia etmişlerdir. Plutarkhos, Samos ve Priene arasındaki savaşın altı yıl sürdüğünü ve iki kent arasındaki savaşta bin kadar Samoslunun öldürüldüğünü dile getirmektedir.³³³ Ardından Priene kenti tarafından Bias elçilik yapması için, Samos'a gönderilmiş ve taraflar arasında bir anlaşmaya varılmıştır. Orada ikamet eden Samos vatandaşları bölgeyi terk etmiştir (T.47. str. 21-24). Bölge tekrar Priene kentinin hakimiyetine geçmiştir. Aradaki üç yüz yıllık süreç hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Prieneli elçiler Lysimakhos'tan önceden beri sahip oldukları bölgenin tekrar kendilerine verilmesini istemişlerdir. Prieneliler, Kral Lysimakhos'un mektubundan da anlaşıldığı gibi Batinetis bölgesinin başlangıçtan beri (ἔξ ἀρχῆς) hem tarihsel anlatılarında ve geleneklerinde hem de iddialarında kendilerine ait olduğunu öne sürmüşlerdir. Buna göre mektupta Prieneliler, Lygdamis'in bölgeyi yağmalamasının ardından tekrar bölgeye geldiklerini ve bu sırada bölgede herhangi bir Samoslunun yaşamadığını iddia etmişlerdir (T.47. str. 27-32). Dolayısıyla Priene kenti arazinin kontrolünün Lysimakhos'a başvuru yapılmasından yaklaşık üç yüzyıl önceye kadar kendilerinde olduğunu kanıtlamaya çalışmışlardır. Bu noktada uzak ve mitolojik geçmiş hem kanıt ve belge sunumu hem de kentlerin benimsediği kimlik ve siyaset açısından önemli olmuştur.³³⁴ Yazıtın alt tarafı kırık olduğu için Lysimakhos'un kararının ne olduğunu bilmek mümkün değildir. Prieneliler başından beri topraklara sahip olduklarını iddia etmelerine rağmen Lysimakhos'a başvuru yaptıkları tarihte, Prienelilerin söz konusu topraklara hakim olmadıkları anlaşılmaktadır. Muhtemelen de Lysimakhos'un kararı Samos kentinin lehine olmuştur; çünkü Priene'de Lysimakhos'un kararıyla ilgili herhangi bir belge bulunmamaktadır.³³⁵

Lysimakhos'un arabuluculuğu, iki kent arasındaki sorunun nihai çözümü olmamıştır. M.Ö. 196-192 yılına tarihlenen Rhodos'luların iki kent arasındaki tahkim kararı, bunu kanıtlamaktadır. Samos ve Priene kentleri Batinetis, Karion ve Karion çevresindeki Dryoussa toprakları hakkında tekrar anlaşmazlığa düşmüş ve bu kez de Rhodos kentinden bu hususta arabuluculuk yapmalarını istemişlerdir. Rhodos'luların *demos*'u iki kentin anlaşmazlık yaşadığı yerler hakkında hakemlik yapmaları için, Kallikseinos oğlu, Nikasidamos'un evlatlığı Euphraniskos, Eudamos oğlu Agesandros, Polemakleus oğlu Timagoras, Teisylos

³³³ Plut. *Mor.* 295F-296B.

³³⁴ Güler, 2022: 44.

³³⁵ Ager, *Arbitrations*: no 26; Tod, 1913: no 59, 135-136.

oğlu Nikostratos, Hekatonymos oğlu ...andros'u hakim olarak seçmişlerdir (T.21. str. 1-10). Davayı savunmak ve kendi kentlerinin lehinde bir sonuç almak üzere her iki kent de kendi avukatlarını görevlendirmişlerdir. Samosluların avukatlarının isimlerinin yazdığı satırlar okunmadığı için kimlerin avukatlık yaptığı bilinmemektedir (T.21. str. 15-16). Prienelilerin beş avukatı vardır; Samosluların da beş avukatının olması muhtemeldir.³³⁶ Prienelilerin avukatları ise öz babası Artemiodoros olan, Poseidonios oğlu Apollodoros, Apollonios oğlu Kallikrates, Parrhasios oğlu Parrhasios, Aristodemos oğlu Metrodoros, Anytos oğlu Alkisthenes'tir (T.21. str. 16-20). Her iki kentin avukatlarının kentlerini savunmak için birden fazla fırsatları olmuştur. Çünkü Rhodos'lu hakimler kentlerin avukatlarının savunmalarını Rhodos'taki Dionysos Tapınağı'nda, iki tarafın da hakimleri götürdükleri yerlerde, Karion Kalesi'nde ve Ephesos'taki Artemis Tapınağı'nda dinlemişlerdir (T.21. str. 20-24). Her iki kentin avukatları çok çeşitli kaynaklardan faydalanarak ve kendi iddialarını kanıtlamaya çalışmışlardır.

Yazıtta Melia Savaşı'dan sonra, bölgenin kentler arasında paylaştırıldığından bahsedilmektedir. Samoslu avukatlar Miletoslu tarihçi Maiandros'un yazdıklarını kanıt göstererek, Batinetis, Karion ve Dryoussa'nın kendilerine ait olduğunu kanıtlamaya çalışmışlardır (T.21. str. 53-54). Buna karşılık olarak Prieneli avukatlar M.Ö. 300'de Hieron'un *tyran*'lık dönemini, Karion'u ellerinde tuttuklarına kanıt göstermişlerdir.³³⁷ *Tyran* Hieron tarafından kentten sürülen bazı vatandaşlar Karion kalesinin garnizon komutanını ve gözcüleri öldürmüş ve kaleyi ellerinde tutmuşlardır. *Tyran* etkisiz hale getirildikten sonra kente geri geldiklerini belirtmişlerdir. Avukatlar, Hieron'un *tyran*'lığı sırasında kaleyi ellerinde tuttuğunu kanıtlamışlardır. Ayrıca bu konuyla ilgili olarak *tyran*'ın, kaleyi ellerinde tutan Priene vatandaşlarına gönderdiği kararnameyi, Kral Demetrios ve Lysimakhos'a gönderilen kararnameleri ve Rhodos'a gönderilen kararnameleri delil olarak Rhodos'lu hakimlere göstermişlerdir. Priene'li avukatlar delil olarak pek çok resmi belge kullanmışlardır. Ayrıca bu arazilerin bir kısmının satışa çıkarıldığını belirtmişlerdir (T.21. str. 65-90).

Samos kentinin avukatları tartışmalı olan toprakların kendilerine ait olduğunu kanıtlamak için, Melia Savaşı'nı ve toprağın paylaşılmasını anlatan tarih yazarlarının eserlerine atıf yapmışlardır. Samoslu avukatlar, Miletoslu Maiandrios ve ona ek olarak dört Samoslu tarih yazarının eserlerinden faydalanarak, Hieron'un *tyran*'lığı döneminde Karion kalesinin Prieneliler tarafından ellerinden zorla alındığını iddia etmişlerdir. Prieneli avukatlar

³³⁶ Ager, *Arbitrations*; 208. Ancak her iki tarafın da avukat sayılarının eşit olması gibi bir kural yoktur. Pergamon kentinin, Sardeis ve Ephesos kentleri arasında yaptığı tahkimde, Sardeislilerin beş; Ephesosluların ise yedi avukatı vardır: Ager, *Arbitrations*: no 170.

³³⁷ Tyran Hieron ile ilgili diğer kaynaklar için ayrıca Bkz. *I.Priene B – M* 6; Paus. 7.2.10.

ise resmi arşiv belgeleri ve kral mektuplarını delil göstermişlerdir. Rhodoslu hakimler sunulan kanıtları araştırmak için dördü Samoslu: Ouliades, Olympichos, Douris and Euagon, ikisi Ephesoslu: Kreophylos ve Eualkes ve Khioslu Theopompos olmak üzere yedi tarihçinin hepsinin tarih eserlerini incelemiştir. Rhodos'lu hakimler, incelemelerinin ardından, yazıları zaten şüpheli bulunan Miletoslu Maiandrios dışında, diğer tüm yazarların Samos'a sadece Phygela kasabasının verildiğini anlattıkları sonucuna varmışlardır. Samoslu avukatların neden bu tarih yazarlarını delil olarak gösterdiklerini anlamak zordur. Çünkü yararlandıkları beş tarih yazarından dördü Samosludur ve Samoslu tarihçiler de, Melia Savaşı'ndan sonra Samoslulara sadece Phygela'nın verildiğini kaydetmişlerdir (T.21. str. 120-124). Tarihçilerden sadece Miletoslu Maiandrios Karion ve Dyroussa'nın Samos'a ait olduğunu yazmıştır.

Yazıttan anlaşıldığı üzere Samoslular Batinetis bölgesi için Lysimakhos'a elçi gönderdiklerinde, Karion bölgesi hakkında herhangi bir suçlamada bulunmamışlardır. Ayrıca Prieneliler Karion çevresindeki toprakları satışa sunduklarında bile bir itirazları olmamıştır. Prieneli avukatlar da Lysimakhos'a gönderilen mektubu delil gösterip, Lysimakhos'un arabuluculuk yaptığı davada Samosluların Karion kalesi ve çevresindeki toprakların işgali hakkında herhangi bir suçlamada bulunmadıklarını dile getirmişlerdir.

Yazıttan Asia'ya geçtiği sırada Aleksadros Megas'ın (T.21. str. 145-148), Kral Demetrios ve Lysimakhos'un (T.21. str. 75-76) bu sorunla ilgilendiği anlaşılmaktadır. Samos ve Priene arasındaki bölge sorununun III. Syria Savaşı'na kadar devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu dönemde Simon isimli bir *epistates* bu sorunla ilgilenmiştir (T.21. str. 134-135). Antigonos III Dason da iki kent arasındaki sorunla ilgilenmiştir (T.21. str. 141). Samos ve Priene arasındaki bölge sorununa Hellenistik krallar, Aleksandros Megas, Lysimakhos, Seleukoslar ve Antigonoslar, müdahil olmuşlardır. Rhodoslu beş hakim her iki kentin avukatları tarafından yapılan savunmaları çeşitli yerlerde dinlemiştir. Ayrıca anlaşmazlık yaşanan bölgelere giderek, yaşanan sorunu bizzat yerinde inceleme şansını yakalamışlardır. Yazıttan, Rhodoslu hakimlerin tarafların savunmalarında kullandıkları resmi belgelerin, atıf yapılan tarihçilerin eserlerinin titizlikle inceledikleri kanaatine varılmaktadır. Tüm avukatlar dinlenip, onların iddiaları araştırıldıktan sonra bu bölgenin Priene'ye ait olduğuna karar vermişlerdir (T.21. str. 155-157). Rhodoslu hakimler bu davada iki tarafa da eşit mesafede durmuşlardır. Tarafsız bir tavır takınarak, her bir iddiayı en ince ayrıntısına kadar araştırmışlardır.

Yazıtta avukatları belirtmek için, savunma yapmak, hakkını korumak anlamına gelen “δικαιολογέομαι” fiili kullanılmıştır (T.21. str. 13-14). Prienelilerin avukatları, Priene kentini

savunabilmek ve kente avantaj sağlamak için pek çok resmi belge, kararnameler ve kral mektuplarından faydalanmışlardır. Kendilerinden önceki dönemlerde gelişen durumlardan haberdar olmaları savunmalarını güçlendirmiştir. Ayrıca savunmada kullanılan resmi belgeler ve kral mektupları da, yine söz konusu avukatların arşiv bilgilerinin de iyi olduğunu kanıtlamaktadır. Tarih yazarlarının verdikleri bilgiler, özellikle sınır ve bölge anlaşmazlıklarında etkili birer kanıt olmuşlardır. Yerel tarihin sayısının arttığı Hellenistik Dönem’de, bu tür eserlerin bir toprak parçasının geçmiş tarihine kanıt olarak ve mevcut sınırlarını belirlemede yardımcı olarak kullanılması pek de şaşırtıcı değildir. Bu davada Samoslu avukatların yararlandıkları tarih yazarlarının eserleri, her ne kadar Samosluların aleyhine tanıklık yapsalar da, Prieneliler açısından davanın seyrini olumlu yönde etkilemiştir.³³⁸

Rhodoslu hakimler de yaptıkları sıkı incelemelerden sonra Batinetis, Karion ve çevresindeki Dryoussa Bölgesi’nin Prienelilere ait olduğuna karar vermiştir. Rhodos kentinin Prienelilerin lehine karar vermesinde, avukatların yaptıkları savunmanın etkisi çok büyüktür. Avukatların savunma esnasında iddialarını desteklemek için başvurdukları yöntemler göz önünde bulundurulduğunda, kendilerinin tarih bilgilerinin ön planda olduğu görülmektedir. Ayrıca Prienelilerin bazı avukatları muhtemelen hukuk uzmanıydılar. Metrodoros Bargylia’da, Kallikrates ise Iasos’ta yabancı hakim olarak görev almıştır. Poseidonios oğlu Apollodoros ise Priene kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtına göre, Smyrna ve Phokaia kentleri arasındaki anlaşmazlığın çözümünde yer almıştır.³³⁹ Görünüşe göre Poseidonios oğlu Apollodoros Smyrna ve Phokaia kentleri arasındaki anlaşmazlıkta Phokaia kentinin avukatı olarak yer almıştır. Kendisi bu göreve Priene’nin elçisi olarak seçilmiştir. Ancak söz konusu yazıtta, Smyrna ve Phokaia kentleri arasındaki anlaşmazlığın sebebi hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Görünüşe göre bir anlaşmaya varmada aracı olan Apollodoros’a karşı Phokaia’lıların gösterdikleri son derece dostane tavır, tahkimdeki nihai kararın Phokaia’dan yana olduğunu düşündürülebilir.³⁴⁰

Bu avukatlar bir mahkemede işleyişin nasıl olduğunu, iddialarını desteklemek için nasıl deliller kullanmaları gerektiğini bilen kişiler olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak Prienelilerin avukat seçme konusunda çok titiz davrandıklarını, en güvendikleri ve başarılı buldukları avukatları seçtiklerini söylemek mümkündür.

Pek çok Hellenistik kralın hakemlik yaptığı iki kent arasındaki anlaşmazlık sona ermemiş ve M.Ö. yaklaşık 190’lı yıllarda Rhodos iki kent arasında hakem olmuştur. Ancak

³³⁸ Ager, *Arbitrations*: 209.

³³⁹ Ager, *Arbitrations*: 208; *I.Priene* 47 (Metrodoros); *I.Priene* 54 (Kallikrates); *I.Priene* 65 (Apollodoros).

³⁴⁰ Ager, *Arbitrations*: no 91.

bulunan iki Roma Senatosu kararı, Rhodos tahkiminin de başarısızlıkla sonuçlandığını göstermektedir. Samos ve Priene kentleri, Rhodos tahkiminden sonra da eskiden beri tartışları arazi hakkında Roma Senatosuna başvurmuşlardır. Senato kararlarından anlaşıldığı üzere iki kent arasındaki anlaşmazlıkla ilgili olarak M.Ö. 188 yılında *proconsul* Manlius Vulso tarafından bir karar verilmiştir. Manlius Vulso'nun kararıyla ilgili herhangi bir yazıt bulunmamaktadır; ancak iki senato kararından kendisinin iki kent arasında hakemlik yaptığı ve bir karara vardığı açıkça anlaşılmaktadır (T.24. str. 1-5; T.25. str. 4-8). Manlius Vulso'nun iki kent arasındaki anlaşmazlıkta, Rhodos'un verdiği kararı değiştirip, araziyi Samoslulara verdiği anlaşılmaktadır.³⁴¹ Davadaki ilk Roma kararının, yani Manlius Vulso'nun kararının rüşvetin sonucu olduğu iddia edilmiştir. Ancak ancak Manlius'un siyasi kaygılarla da etkilenmiş olabileceğini eklemek gerekir.³⁴² Asia'nın genel yerleşim düzeni, çeşitli devletlerin Roma ile ilişkilerinin komisyon tarafından alınan kararları etkilediğini ve Samos'un Antiokhos ile savaş sırasında Roma'nın müttefikleri için stratejik bir değer olduğunu kanıtladığını göstermektedir.³⁴³

Bu iki kent Manlius Vulso'nun kararından yaklaşık elli yıl sonra Samos ve Priene kentlerinin temsilcileri, aynı arazi hakkındaki anlaşmazlık üzerine Roma'ya başvuru yapmışlardır. Daha önce de değinildiği gibi iki tane senato kararı vardır. İlk yazıtın tarihi tam belli olmamakla birlikte, ikinci yazıttan kısa bir süre önce yazılmış olması oldukça muhtemeldir. İkinci yazıtta ise *consul* Servius Fulvius Flaccus'un adı geçmektedir. Buradan yola çıkarak yazıt M.Ö. 135 yılına tarihlenebilmektedir.³⁴⁴ M.Ö. 140 civarındaki dönemde Romalıların giderek daha fazla doğrudan veya dolaylı olarak Yunan anlaşmazlıklarının çözümüne dahil olmaları gerçeği, muhtemelen Priene'yi şansını yeniden denemeye teşvik etmiştir. Senato, en azından bazı zamanlarda, görevi başka bir Yunan devletine devretmek yerine, tartışmaları dinlemeye ve bir tahkim yürütmeye açıkça hazırды. Bu sebeple, Samos ve Priene'den avukatlar davalarını doğrudan senatoya sunmuşlardır. Samos ve Priene kentlerinin avukatları birbirlerinin önünde, tartışmalı olan araziler hakkında daha önce verilen kararlara vurgu yaparak savunmalarını yapmışlardır. Prienelilerin avukatları, M.Ö. 190'lı yıllardaki Rhodos tahmini kanıt olarak sunarken, Samoslular ise M.Ö. 188 yılında Manlius Vulso'nun kararını delil göstererek savunma yapmışlardır. Her iki yazıt da Manlius Vulso'nun Rhodosluların tahkimini bozmasını onaylayacağına dair aynı kararı kaydetmiştir. Roma

³⁴¹ Ager, *Arbitrations*: no 99; Akdoğan Arca E. N., 2008: 166 vd.; Güler, 2022: 52; Ozan Karahan, 2019: 974; Shipley, 1987: 197-198.

³⁴² Ager, *Arbitrations*: 271. Manlius Vulso'nun açgözlülük konusunda belli bir ünü vardı, bkz. Polyb. *Hist.* 21.35.4.; Liv. 38.42.11; 38.45.

³⁴³ T.24. str. 4-8. Ayrıca bkz. Ager, *Arbitrations*: 271; Shipley, 1987: 197-198.;

³⁴⁴ Ager, *Arbitrations*: 456; Akdoğan Arca E. , 2008: 173; Broughton, 1951-1986: cilt I, s. 488-489.

Senatosu, tüm delilleri titizlikle inceleyen ve tartışmaya konu olan arazilerde bizzat inceleme yapmış olan beş Rhodoslu hakimin hükmünün uygun olduğuna karar vermişlerdir (T.24-25).

Üçüncü yazıtta da Rhodos tarafından belirlenen sınırların tespit edilememesi nedeniyle senatonun isteğiyle yeniden sınır çizilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu görev de muhtemelen üçüncü bir kent olarak Mylasa'ya devredilmiştir. Sınır tespitinin yapılması ile ilgili olan üçüncü yazıt, ikinci kararın yazılı olduğu bölümün hemen altında M.Ö. 135'ten sonraki yakın bir tarihe, muhtemelen M.Ö. 130'lara, işaret etmektedir.³⁴⁵ Samos ve Priene arasındaki uzun yıllardır devam eden anlaşmazlığın en son Roma Senatosu'nun verdiği kararlarla sonlandığı düşünülse de M.Ö. 91/90 yılları arasına tarihlendirilen Erythrai ve Sardeis'in Priene ve Miletos arasındaki bir anlaşmazlıktan kaynaklı olarak yargıçlık yaptıkları onurlandırma yazıtından küçük bir alan için devam ettiği anlaşılmaktadır.³⁴⁶

3.1.2. Priene ve Magnesia

Bu yazıt dizisindeki dava, Priene ve Magnesia kentleri arasında yaşanan bir sınır sorununu konu edinmektedir. Priene ve Magnesia kentleri sınır sorunu yaşamış ve bu sorunu kendi aralarında çözememişlerdir. İki kent de ortak kararla Roma Senatosu'ndan, tartışmalı topraklar hakkında iki kent arasında tahkim yapmasını istemişlerdir (T.23b. str. 3-4). İki kent de barışçıl bir şekilde Roma Senatosu'ndan çıkacak karara göre hareket etmeye karar vermişlerdir. Roma, her iki kenti de kendilerine dost ve müttefik olarak betimlemektedir (T.23b. str. 8-9). Roma Senatosu'nda her iki tarafın elçileri de dinledikten sonra, senatoda *praetor* Marcus Aemilius'un iki kent arasında hakemlik yapacak ve sınırları belirleyecek olan özgür bir kenti belirlemesine karar verilmiştir (T.23b. str. 11-12). Muhtemelen, Romalılar her iki kenti de kendilerine dost ve müttefik olarak gördükleri için, Priene ve Magnesia arasında yaşanan anlaşmazlıkta kendileri hakemlik yapmayıp, başka özgür bir kentin hakemlik yapmasına karar vermişlerdir. *Praetor* Marcus Aemilius'un Mylasa kentine gönderdiği mektubundan, iki kent arasındaki tahkim için Mylasa kentini seçtiği anlaşılmaktadır (T.23b. str. 2-3). Senato kararında ortaya konan temel gereklilik, tartışmalı arazinin, Roma ittifakına girdikleri sırada iki devletten hangisine sahipse ona verilmesiydi. Bunun Yunan tahkim teorisi ve prosedürüne yaklaşımıyla çok az ilgisi olduğu açıktır; bunun yerine, Yunan sisteminin Roma tarafından kendi amaçlarına ve düşünce biçimlerine göre manipüle edilmesinin bir örneğidir.³⁴⁷ Roma tarafından mahkeme heyetine anlaşmazlıklarda tarafların Roma ile olan hukukuna göre hareket etmesi konusunda talimatlar verilmiştir. Arazi

³⁴⁵ Ager, *Arbitrations*: 456; Ozan Karahan, 2019: 974.

³⁴⁶ *I.Priene* 121. str. II. 25-26; ἔτι δὲ πρὸς Σαμίους | ὑπὲρ τε τῶν κατὰ τὴν χώραν καὶ τὴν ἐξαιτήσιν τῶν ἀνδροφόνων. Ayrıca bkz. Güler, 2022: 53.

³⁴⁷ Ager, *Arbitrations*: 327.

anlaşmazlıklarında Roma'nın dostu ya da ittifak halinde olduğu kentlerin lehine karar verilmesi istenmekteydi.³⁴⁸

Yazıttan iki kent arasında bir sınır sorunu olduğu anlaşılmasına rağmen, tartışmaya konu olan yerlerin neresi olduğunu anlamak olanaksızdır. Çünkü yazıtta söz konusu yerler için “tartışmalı toprak” ifadesi kullanılmıştır (T.23a. str. 9-10). Ancak M.Ö. 180’lerde Magnesia ve Miletos kentleri arasında Myous topraklarının mülkiyeti yüzünden savaş çıkmıştır. Magnesia ve Priene kentinin eskilere dayanan bir husumeti olmasına rağmen, Priene kenti Magnesia ve Miletos arasındaki savaşta Magnesia’nın müttefiki olmuştur. Magnesia ve Miletos arasındaki savaşa son veren tahkim neticesinde, Myous topraklarının büyük bir bölümü Magnesia ve Miletos kentleri arasında bölüştürülmüştür. Belki de Priene ve Magnesia arasındaki anlaşmazlıkta söz konusu olan topraklar Myous’un eski arazilerinin bir parçasıydı. Priene, savaşın çözümünde müttefiki Magnesia tarafından ihanete uğradığını hissetmiş ve arzu edilen topraklar üzerinde kendi iddiasını ortaya koymuş olabilir. Priene’nin ilk iddialarını hangi noktada ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir.³⁴⁹

Myulasalıların *demos*’u, Priene ve Magnesia arasındaki anlaşmazlıkta hakemlik yapmaları için en seçkin kişileri hakim olarak seçmişlerdir. Myulasalı hakimler, Magnesia ve Priene kentlerinin avukatlarını (*ekdikoi*) önce anlaşmazlık yaşanan yerlerde, ardından da son oturum için toplandıkları Myous’taki Apollon Tapınağı’nda sabırla dinlemişlerdir.³⁵⁰ Yazıttan anlaşıldığı üzere Myulasalıların hakemliği sırasında Magnesia ve Priene kentleri arasında birden fazla sorun yaşanmaktadır. Prieneliler, Magnesialıların kendilerine haksızlıklar yaptıklarını iddia etmişlerdir. Aynı davada Myulasalılar bu konularda da yargılamada bulunmuşlardır (T.23b. str. 22-24). Ayrıca yazıttan Roma’ya yapılan itirazın ve bunu takip eden Myulasalıların kararının, aynı konuda ikinci kez yapılan tahkim olduğu anlaşılmaktadır. (T.23a. str. 11-13; T.23b. str. 26-28).

Myulasalıların dava hakkındaki kararı ayrıntılı bir şekilde yazılmamıştır. Bir özet niteliğindedir. Prieneli avukatlar dava görülürken, Priene topraklarına saldırıldığını, evlerin yakıldığını ve de sığırlarının çalındığını iddia etmişlerdir. Bu konuyla ilgili Lysandros diye bir Prieneli vatandaşın sınırları belirlemede görevlendirildiğini ve bu konudaki başarısızlığı yüzünden yargılandığını bildirmişlerdir. Ancak buna rağmen, neden hiçbir Prienelinin oraları savunmadığı ya da korumadığı bir soru işareti oluşturmuştur. Eğer gerçekten o bölge Priene’ye ait olsaydı, Prienelilerin saldırıya uğradıkları zaman savunma yapmaları beklenirdi.

³⁴⁸ Ozan Karahan, 2019: 971.

³⁴⁹ Ager, *Arbitrations*: no 120. Magnesia ve Priene kentleri arasındaki sorun için bkz. Ager, *Arbitrations*: no 25; Magnesia ve Priene’nin Miletos’a karşı müttefikliği için bkz. Ager, *Arbitrations*: no 109.

³⁵⁰ Magnetto, 2016: 14.

Ayrıca Lysandros'un yargılandığı söylenmesine rağmen, kendisi hakkında hükümde geçen hiçbir cezanın uygulanmadığı kanıtlanmıştır. Eğer Lysandros'a karşı gerçek bir suçlama olsaydı, mutlaka sonucunda bir cezaya çarptırılması gerekirdi. Ayrıca Lysandros'u bu göreve atadığı söylenen Dionysos'un da cezanın uygulandığı söylenen zamanlarda Priene'de olmadığı, ya elçilik için Roma'da olduğu ya da sürgünde olduğu belgeler yoluyla kanıtlanmıştır (T.23c. str. 8-28).³⁵¹

Priene'li avukatlar bu davada, kendilerini haklı göstermek için asılsız açıklamalar yapmış; ancak onların bu beyanları ve Magnesialı avukatların savunmaları sayesinde Magnesialıların lehine bir karar çıkmasına sebep olmuştur. Mylasa kenti iki tarafı da dinledikten sonra Magnesialıların haklı olduklarına karar vermiştir.

Magnesialılar, Mylasa kentinin hakemliğinde Prineliilerin *demos*'unu ikinci kez yenilgiye uğrattıklarını beyan etmişlerdir. Buradan Mylasa'nın hakem olduğu davanın bir temyiz davası olduğu anlaşılmaktadır. Magnesia *demos* ve *boule*'si kentlerinin hakkını gayretle savundukları için seçilen avukatların onurlandırılmalarına ve ayrıca davada görev alan tüm avukatların isimlerinin yazılmasına karar vermiştir (T.23a. str. 15-16, 20-25).

Magnesia ve Priene arasındaki davada Magnesia kentinin avukatları; Sosikratos oğlu Dionysios oğlu Dionysios, Demokrates oğlu Pythodoros, Euphemos oğlu Pausanias, Androtimos oğlu Protion, Prytanis oğlu Pronides, Alkinos oğlu Epikouros, Aiskhron oğlu Artemidoros, Aristokrates oğlu Aleksandros, Leonteus oğlu Apollodoros, Andron oğlu Aristokrates, Epikrates oğlu Dionysios, Theophilos oğlu Bakkhylos'tur (T.23.d). Magnesia'nın avukatlarından Euphemos oğlu Pausanias'ın oğlu (?) Pausanias oğlu Euphemos, M.Ö. 112-111 yılları arasında Magnesia kentinin hakemliğinde görülen Itanos ve Hierapytna kentleri arasındaki davada, Magnesia kentinin görevlendirdiği hakimlerden biridir (Εὐφρήμου τοῦ [Παυσανίου] (T.49A str. 2-3)).

3.1.3. Delphi ve Amphissa

Delphi kentinin Olympiodoros oğlu Atinalı Apollodoros'u onurlandırdığı yazıttan, Delphi kentinin komşu bir kentle bölge ve sınır sorunu yaşadığı anlaşılmaktadır. Yazıtta topraklar yüzünden hangi kentle tartışmalı oldukları belirtilmemiştir. Ancak Atinalı Apollodoros'un kent adına avukatlık görevini üstlendiği açıktır (T.51. str. 3-4). Apollodoros bu davada *synagonistes* olarak yer almaktadır.

Her ne kadar hangi kentle sorun yaşadıkları belirtilmese de, Delphi kentinin Rhodoslu hakimleri onurlandırdığı bir başka yazıtta benzer ifadeler kullanılması üzerine, iki

³⁵¹ Tod, 1913: 141-142.

kararnamenin de aynı olaydan kaynaklandığını göstermektedir.³⁵² Söz konusu tahkim davası Delphi ve Amphissa arasında yaşanan bölge sorunundan kaynaklanmaktadır. Delphi kentinin, Rhodos kentinden Amphissa ile yaşadıkları sorun karşısında hakemlik yapmalarını istemesi üzerine, Rhodoslu dokuz hakim davada yer almıştır. Ancak Amphissa kenti temsilcilerini göndermeyi reddetmiş, dolayısıyla yargılama yapılamamıştır.³⁵³ Gerçekleşmeyen tahkim Mantias'ın *arkhon*'luğu sırasında muhtemelen M.Ö. 180/179'da meydana gelmiştir. Yazıtta geçen bir ifadede Atinalı Apollodoros'un kentin talep ettiği süre boyunca Delphi'de kaldığı belirtilmektedir (T.51. str. 7). Rhodoslu hakimlerin yer aldığı davada, Amphissa kentinin davaya katılmayı reddedip, temsilci göndermemesi sonucunda yargılama yapılamamış olması da, Apollodoros'un umulandan daha uzun süre Delphi'de kalmak zorunda olmasını açıklamaktadır.

Dava sonuçlanmamasına rağmen, avukat Apollodoros'un bu mücadelede tereddüt etmeden kendini yardım etmeye adanmış olması, kendisinden istenilen süre boyunca Delphi'de kalması ve kente karşı gösterdiği iyi niyetinden dolayı pek çok onurla onurlandırılmıştır. Kendisine ve soyundan gelenlere vergiden muafiyet, dokunulmazlık, kentin sahip olduğu tüm oyunlarda ayrıcalıklı oturma hakkı, mülkiyet hakkı Pythia ve Soteria oyunlarında *theodorokos* olma hakkı gibi pek çok imtiyaz tanınmıştır (T.51. str. 11-14).

Delphi ve Amphissa arasında yaşanan tartışmanın, 10 yıl önce M. Acilius Glabrio'nun faaliyetleriyle bağlantılı olması muhtemeldir.³⁵⁴ M.Ö. 191 yılından Romalı *consul* M. Acilius Glabrio Aitolia'nın Delphi üzerindeki etkisini azaltmak için, Aitolialılara ve komşu kenti Amphissa'ya ait olan pekçok mülke el koymuş ve bunları Delphi kentine ve tapınağına bağışlamıştır.³⁵⁵ Amphissalılar M.Ö. 190 yılında Romalılar tarafından sürüldükleri toprakların bir kısmını boşaltmamış olabilirler.³⁵⁶ Böylece tahkim girişiminin Delphi tarafından geldiği ve Amphissalıların da neden davaya katılmadıkları anlaşılmaktadır.

3.1.4. Phthiotis Thebai ve Halos

M.Ö. 145-137 yılları arasına tarihlenen bu yazıt, Phthiotis Thebai ve Halos kentleri arasındaki bölgesel rekabetten bahsetmektedir. Phthiotis Thebai ve Halos kentleri Thessalia'daki Akhaia Phthiotis bölgesi'nin doğusunda yer almaktadır. M.Ö. 2. yüzyıl ortalarında tahkim ile sonuçlanan bu rekabet, iki kasabayı bir önceki yüzyılda üçüncü bir tarafın hakemliğini aramaya itmiş olabilir. Anlaşmazlık yaşanan bölge bir tapınak ve kutsal

³⁵² Ager, *Arbitrations*: no 117; Syll.³ 614.

³⁵³ Syll.³ 614. 13-14.

³⁵⁴ Syll.³ 609; Ager, *Arbitrations*: 245-247.

³⁵⁵ *Consul* M. Acilius Glabrio'nun bağışladığı mülkler için bkz. Syll.³ 609-610.

³⁵⁶ Bourguet, 1911: 463.

olarak belirlenmiş bir araziyi içermektedir; bu sebeple kutsal alan üzerindeki yargılamanın dini bir tarafı da söz konusuydu.

Yazıt iki ayrı belgeyi kapsamaktadır. Yazıtın ilk kısmı her iki kasabanın temsilcileri tarafından kabul edilen anlaşma metni yer almaktadır (T.53. str. 1-23). Temsilcilerin isimleri yazıtın ilk satırlarında belirtilmiştir. Temsilciler; *tagos*'lar³⁵⁷ ve vatandaşlardan oluşmaktadır. İki tarafın temsilcileri, anlaşmazlık yaşanan yerlerle ilgili olarak kimin hakemlik yapacağına birlikte karar vermişlerdir. Ortak kararlar Omphalion oğlu Larissalı Makon'un iki taraf arasında hakemlik yapmasına karar verilmiştir (T.53. str. 11-12). Phthiotis Thebai ve Halos, alışılmadık dışında bir karar alıp, hakemlik yapması için bir kent ya da Thessalia Birliği yerine bir şahsı seçmişlerdir. Makon'u hakem olarak seçme kararının, tamamen Thessalia Birliği'nde aktif bir birey olarak itibarından ileri gelmiş olması mümkündür.³⁵⁸ Her iki kent, aralarındaki anlaşmazlıkların çözülmesi için gönüllü bir şekilde bir şahsı seçmişlerdir. Ancak bu görev muhtemelen Thessalia Birliği'nin kararı ile verilmiştir. Yazıtta Thessalia Birliği'nin yöneticilerinin görünmesi, birliğin takviminin kullanılması ve de başka bir Thessalia kenti olan Melitaia'dan şahitlerin varlığı, Thessalia Birliği'nin bu davaya müdahil olduğunu göstermektedir.

Makon'un vereceği kararın bağlayıcı olmasına ve belirli bir süre içinde gerçekleştirilmesine karar verilmesi, iki taraf arasında yapılan anlaşmanın hükümleri arasındadır. Ayrıca Makon tarafından verilen kararların kentlerden biri tarafından kabul edilmemesi ya da kararlara uyulmaması halinde, anlaşmayı bozan tarafın diğer kente beş talent ödemesine karar verilmiştir (T.53. str. 17-19). Kentlerin sorun yaşadıkları bölge hakkında bir tahkim kararının yazılmış olması, iki kent de kararlara uyduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca yazıtın birinci kısmında, kentler arasındaki anlaşmanın ve Makon tarafından verilecek kararın, iki sütun üzerine yazılmasına karar verilmiştir. Aynı yıl içerisinde ise birinin Delphoi'a, diğerinin ise Larissa'daki Apollon Kerdaios tapınağına yerleştirilmesine karar verilmiştir (T.53. str. 15-16). Ayrıca anlaşmanın sonucu, diğer iki yazıtın da Thebai'daki Athena Tapınağı'na ve diğerinin ise Halos'taki Artemis Tapınağı'na yerleştirilmesinden bahseder (T.53. str. 20-22). Makon'un kararının dört tapınakta birden yazılmasına karar vermeleri, büyük ihtimalle tarafların tahkim kararlarına uymalarını garanti altına almaları içindir.

Yazıtın ikinci kısmında ise hakem olarak seçilen Omphalion oğlu Larissalı Makon, kentlerin anlaşmazlık yaşadıkları kutsal araziler hakkındaki kararını içermektedir (T.53. str.

³⁵⁷ *Tagos*, bir lider veya general için Thessalia'da kullanılan bir unvandı. Özellikle de Thessalia Birliği'nin askeri lideriydi. Smith-Anthon, 1843: 945, bkz."Tagus".

³⁵⁸ IG IX, 2. 215.

24-50). Makon, her iki kentin avukatları ile birlikte, anlaşmazlık yaşanan bölgeyi gezmiş ve orada kentlerin avukatlarının iddialarını dinlemiştir. Yazıtta avukatları belirtmek için “her iki kent tarafından gönderilenler” (μετὰ τῶν ἀ[πεσταλμ]ένων ὑφ’ ἑκατέρας τῆς πόλεως) ifadesine yer verilmiştir. Kentlerin avukatları Makon’un önünde kendi delillerini sunma ve bu sorunu tartışma fırsatı bulmuşlardır (T.53 str. 25-28). Bu davada Melitaia kentinden şahitlere de yer verilmiştir.

Makon, kutsal toprakların kentlerin ortak kontrolüne bırakılması ve her iki tarafın da özel kullanımı için faydalanmasına karar vermiştir (T.53. str. 40-42). Toprak anlaşmazlığı sorununu çözenin yanı sıra, Makon kutsal toprakların gelirleri ve kutsal alanı idare etmenin ortak maliyetleri ile ilgili başka kararlar da vermiştir. Bunlardan biri kutsal toprakların gelirlerinden, tanrılar için kurban kesilmesidir (T53. str. 42-45).³⁵⁹

3.1.5. Hierapytna ve Itanos

M.Ö. 112 yılında iki Girit kenti olan Hierapytna ve Itanos kentleri arasında bölge sorunu yaşanmıştır. Anlaşmazlığa konu olan yerler Zeus Diktaios’un kutsal alanı ve Leuke Adası’dır. İki kent arasındaki anlaşmazlıkta hakem olması için Roma tarafından Magnesia kenti seçilmiştir. Ancak iki kent arasındaki bu anlaşmazlık geçmişe dayanmaktadır. Itanoslular komşu kentleri olan Praisoslular tarafından taciz edildiklerinde arazilerinin ve adalarının savunulması için Mısır Kralı Ptolemaios’dan yardım talep etmişlerdir (T.49A. str. 40-42). Bu şekilde arazilerini ellerinde tutmuşlardır. Siyasi olarak Itanos, Mısır’ın Girit’teki merkezi olmuş ve M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı boyunca Arsinoe ve Thera gibi Mısır garnizonlarını barındırmıştır.³⁶⁰ Ancak M.Ö. 146’da Ptolemaios Philometor’un ölümünün ardından, Girit’te büyük bir savaş patlak vermiş ve Hierapytna kenti düşmanı Praisos kentine saldırmış ve tahrip etmiştir. (T.49A. str. 45-47). Romalılar Girit’teki bu savaşı araştırmak üzere Servius Sulpius’un başkanlık ettiği bir komisyon gönderdiler. Bu komisyon muhtemelen M.Ö. 143 yılında gönderilmiştir. Hierapytna kenti, Servius Sulpicius’un desteğini elde etmişlerdir.³⁶¹ M.Ö. 140 yılında *consul* Gaius Laelius, iki kent arasındaki anlaşmazlık hakkında karar vermesi için Magnesia kentini hakem olarak seçmiştir (T.49B. str. 22-24). Magnesia kenti senato kararı uyarınca adanın ve arazinin atalarından beri Itanoslulara ait olduğuna karar vermiştir (T.49B. 26-28). Ancak iki kent arasındaki anlaşmazlığın devam etmesi üzerine, *consul* Lucius Calpurnius Piso M.Ö. 112 yılında ikinci kez Magnesia kentini hakem olarak atamıştır (T.49A. str. 19-21). Magnesia kenti hakemlik görevi için oldukça

³⁵⁹ Ager, *Arbitrations*: no 153.

³⁶⁰ Bosanquet, 1939/40: 73.

³⁶¹ Bosanquet, 1939/40: 73.

isteklidir. Magnesialılar eskilerden kalma düşmanlıkları çözmek ve iki kent arasında dostluğu inşa etmek için ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışırlar (T.49A. str. 14-17). Onları uzlaştırmaya çalışmak dostların görevidir. Magnesialıların bu davayı istekli bir şekilde kabul etmelerinin sebebi budur.³⁶² Magnesialıların seçtikleri hakimler, Artemis Leukephryene Tapınağı'nda kurbanlar kesip, her iki tarafın önünde yemin ettikten sonra, kentlerin avukatlarının savunmalarını dinlemişlerdir (T.49A. str. 25-30). Ancak Magnesia kenti anlaşmazlıklar hakkındaki savunmaları dinledikten sonra, aslında tamamen kendi kararlarını vermemişlerdir.³⁶³ Çünkü verilecek kararlar ilgili Roma'nın talimatları mevcuttur (T.49A. str. 21-23). Magnesia kentinden istenilen tek şey; Servius Sulpicius ve elçi heyetinin Girit'e gönderilmesine neden olan savaşın başlamasından bir gün önce tartışmalı arazi ve adaya hangi tarafın sahip olduğunu tespit etmektir (T.49B. str. 60-70).

Hakimler her iki tarafı da dinledikten sonra, nihai kararı vermeden önce kentleri bir araya getirmeye, onları ortak noktada birleştirmeye ve eskiden beri var olan dostluğu tekrar kurmaya çalışmışlar; ancak başarılı olamamışlardır. Hakimler oylayarak karar vermek istememelerine rağmen buna mecbur kalmışlardır. Çünkü her iki taraf da uzlaşmaya yanaşmamıştır (T.49A. str. 32-37).

Yazıtta kent avukatlarını tanımlamak için savunma yapmak anlamına gelen “διαδικάζομαι” fiili kullanılmıştır. Hierapytnalılar Itanosluların Zeus Diktaios'un kutsal alanını işgal ettiklerini iddia etmişlerdir. Ancak Magnesialı hakimler tartışmalı olan arazinin sınırları belirlendikten sonra, arazinin Hierapytnalıların iddia ettikleri gibi kutsal alan olmadığı ortaya çıkmıştır (T.49A. str. 78-81). Itanoslu avukatlar pek çok belge ile iddialarını desteklemişlerdir. Yararlandıkları belgelerden biri Gortynalıların Itanoslulara gönderdiği mektuptur. Gortynalılar Praisosluların Leuke Adası hakkında bir keşif yapmak ya da fethetmek üzere düzenlemeler yaptıklarını hissettikleri için Itanosluları bir mektupla uyarılmışlardır (T.49A. str. 110-120). Ayrıca Itanoslu avukatlar Hierapytnalıların kendilerine yazdıkları bir mektubu da kanıt olarak kullanmışlardır. Söz konusu mektupta, Hierapytnalılar Praisosluların teknesinin Leuke Adası'dan getirildiğini yazarak Itanoslulara haber vermişlerdir (T.49A. str. 125-130). Ptolemaios'un kendilerine gönderdiği mektupları birer delil olarak mahkemeye sunmuşlardır. Magnesia'nın Hierapytnalıları karşı Itanosluların lehine verdiği karar, Itanos'un tarihi belgelerine ve Itanosluların Ptolemaioslarla, Roma'yla ve diğer Girit kentleriyle olan ilişkilerine sık sık atıfta bulunmaktadır.³⁶⁴

³⁶² Chaniotis, 2004a: 185.

³⁶³ Ager, *Arbitrations*: no 158.

³⁶⁴ Magnetto, 2018: 102.

Bütün bu belgeler yanında Magnesialı hakimler kararlarının arkasındaki gerekçeyi ve arazi üzerindeki mülkiyet iddiasını (kyrie) desteklemek için kullanılabilecek argümanlar hakkında teorik bir açıklama verirler.³⁶⁵

“Ya atalarından miras olarak aldıkları için ya da para karşılığında satın aldıkları için ya da mızrakla ele geçirdikleri için ya da daha üstün bir güçten onları aldıkları için toprak üzerinde mülkiyet hakkına sahip olunur (T.49A. str. 132-134).”

İddia ettikleri tartışmalı bölgenin aslında kutsal topraklar olduğu Hierapytnalıların kanıtlarının bir parçasıydı; ancak Itanoslular bu iddianın doğru olmadığını kanıtlamışlardır. Ayrıca Hierapytnalılar kutsal alana bina inşa ederek kendi delillerini ciddi şekilde olumsuz etkilemişlerdir.³⁶⁶ Magnesialı hakimler tüm delilleri göz önünde bulundurarak, söz konusu arazinin ve Leuke Adası'nın atalarından beri Itanoslulara ait olduğuna karar vermişlerdir.

3.1.6. Abdera ve Maroneia

Teos kentinde bulunan yazıtta, Abdera kentinin *demos*'u Teos kentinin *demos*'unu onurlandırmaktadır. M.Ö. 190 yılına tarihlenen yazıtta, Abdera kenti ve komşu kent Maroneia arasındaki sınır anlaşmazlığından bahsedilmektedir. Maroneia kentinin, Abdera'luların atalarından kalma topraklarında hak iddia etmesi üzerine, Roma senatosuna başvurulmuş ve senato kararıyla Erythrai kenti iki kent arasında hakem olarak tayin edilmiştir (T.22B. str. 31-34). Bunun üzerine Abdera kenti, davada kendilerini savunmaları için Teos kentinden yardım istemiştir. Abdera kentinin Teos kentinden yardım istemesinin sebebi, Teosluların Abdera kentinin kurucuları olmalarıdır.

Teos kenti, Abderalıların bu yardım çağrısını geri çevirmeyip, Erythrai kentinin hakemlik yapacağı davada hukuki iddiaları araştırmak için kendi *synedros*'larını seçmişler ve de bir kişiyi de bu iddiaları mahkemede sunmak için görevlendirmişlerdir (T.22B. str. 38-43). Teoslu *synedros*'ların görevi, görünüşe göre, soruşturmada sunulacak olan, Abderalıların arazi üzerindeki iddiasını destekleyen kanıt dosyasını hazırlamaya yardımcı olmaktır.³⁶⁷ Ancak davanın ölçeği göz önüne alındığında tek bir kişinin yeterli olmayacağına kanaat getirip, kendilerini desteklemesi için yabancı bir kentten avukat (συναντιληψόμενον) tahsis etmeyi uygun görmüşlerdir (T.22B. str. 45-48). Bunun için avukatlık ücretini (μισθός)³⁶⁸ kendileri ödeyip, Miletos kentinden bir avukat tahsis etmişlerdir. Kentler arası tahkim davalarında,

³⁶⁵ Chaniotis, 2004a: 186.

³⁶⁶ Ager, *Arbitrations*: 446.

³⁶⁷ Adak ve Thonemann, 2022: 47.

³⁶⁸ Μισθός terimi, doktorlar gibi yetenekli profesyoneller tarafından alınan ücretler için düzenli olarak kullanılmaktadır: *IG* XII,4. 1. 109 str. 28 [Kos, M.Ö. 2. yüzyıl]; *IG* XII,1. 1032 str. 14 [Karpethos, M.Ö. 2. yüzyıl] ve filozoflar *IG* XII,6. 1. 128 str. 22 [Samos, M.Ö. ca. 200].

başka şehirlerden avukat tahsis eden birkaç başka Hellenistik şehir örneği mevcuttur.³⁶⁹ Abdera kenti, Teos kenti ve onlar tarafından tahsis edilen Miletos'lu avukat sayesinde yargılamada Maroneia kentine karşı haklı çıkmıştır (T.22B. str. 35-52).

Abdera ve Maroneia kenti arasında gelişen sınır sorunu, Thrakia Kralı Kotys ile gelişen sınır sorunuyla benzerlik göstermektedir. Thrakia Kralı Kotys'ün, Abdera toprakları üzerinde hak iddia etmesi üzerine, Abdera kenti Roma'ya gidecek elçilere ihtiyaç duymuş ve kurucuları olan Teoslulardan bu hususta yardım talep etmişlerdir. Teos kenti de yine bu yardım talebini geri çevirmeyip, Epikouros oğlu Amymon ve Athenaios oğlu Megathymos'u elçi olarak seçip Roma'ya göndermişlerdir.³⁷⁰

3.1.7. Miletos ve Priene

Miletos ve Priene kentleri Ionia Bölgesi'nde bulunan ve birbirlerine sınırları olan iki kenttir. Aralarında birden fazla anlaşmazlık meydana gelmiş ve diğer kentler ise bu iki kent arasında hakemlik yapmışlardır. Tespit edilmiş olan yazıtlardan, Smyrna kentinin Miletos ve Priene kentleri arasında hakemlik yaptığı anlaşılmaktadır. M.Ö. 188 yılından sonraya tarihlenen söz konusu yazıt, Priene kentindeki Athena Polias tapınağında bulunmuştur. Yazıtın ilk satırlarında, Miletos ve Priene arasında tartışmalı bir toprak parçasını içeren bir tahkimle ilgili mektup kalıntılarını içermektedir. İkinci kısmından ise iki kent arasındaki sınırın Smyrnaların *demos*'unun kararına göre belirlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Aynı konu hakkında Smyrna kentinin *demos*'unun daha önce de karar verdiği görülmektedir.³⁷¹

Ancak Priene kentinin agorasında bulunan iki ayrı yazıttan, daha önce aralarında sınır sorunu yaşadıkları görülen iki kentin, M.Ö. 1. yüzyılın başlarında tekrar sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Miletos ve Priene arasındaki davayı M.Ö. 90'ların sonuna tarihlemek mümkündür.³⁷² İlk yazıt Priene vatandaşı Krates için uzunca bir onurlandırma yazıtıdır. Krates, Priene kenti için pek çok görev üstlenmiştir. Elçilik Krates'in üstlendiği görevlerden biridir. Kenti için Roma yönetici Gaius Iulius Caesar'a elçi olarak gitmiş ve bu elçiliğin masraflarını kendisi karşılamıştır. Priene'nin dahil olduğu pek çok anlaşmazlıkta kent avukatı olarak görev yapmıştır. Yazıtın (T.26) 123-133 satırları arasında Priene ve Miletos kentleri arasındaki sorundan bahsetmektedir. Roma Senatosu iki kent arasında görülecek davada, Erythrai kentinin hakem olmasına karar vermiştir. Dava Sosikrates'in *stephanephoros*'luğu sırasında görülmüştür. Krates bu davada kenti için kent avukatlığı (*ekdikos*) yapmıştır. Dava Erythrai kentinde gerçekleşeceği için, kendisi bu davaya hazırlanarak Erythrai kentine

³⁶⁹ Bkz. Birinci Bölüm: 1.2: "Yabancı Avukatlar".

³⁷⁰ *Syll.*³ 656.

³⁷¹; *I.Priene* 27; Ager, *Arbitrations*: no 100; Welles, *RC*: no 46.

³⁷² *I.Priene*: 219-20; Ager, *Arbitrations*: no 171.

gitmiştir. Erythrai kentinin tiyatrosunda görülen davada kenti için savunma yapmış ve önemli konularda ve özellikle denize inme hakkı konusunda yasal delilleri hakimlere sunmuştur. Yazıttan Krates'in bir avukat ekibi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak anlaşılan Krates bu davada Priene kentinin baş avukatı olarak görev almıştır. Priene kentinin avukatlarının yaptıkları savunma sayesinde Erythrai kenti davayı Priene kentinin lehine sonuçlandırmıştır. Krates kent için en iyi ve başarılı şekilde avukatlık görevini yerine getirmesi dışında, dava için yaptığı kişisel hazırlıkların masraflarını da kendisi karşılamıştır. Hem kendi kentini Miletoslulara karşı haklı çıkarmış hem de bu dava hazırlığından doğan masraflardan kentin etkilenmemesini sağlamıştır.

Ancak yazıtın (T.26) 143-151 satırları arasına gelindiğinde, Akrisios'un *stephanephoros*'luğu sırasında Miletos ve Priene kentleri arasında tekrar bir sorun yaşandığı görülmektedir. İki kent arasındaki sorunda hakemlik yapması için yine Erythrai kenti seçilmiştir. Bu davada da Krates diğer avukatlarla birlikte Priene kentinin avukatlığını yapmıştır. Bu tahkim için yine diğer avukatlarla birlikte Erythrai kentine gitmiştir. Yazıt, Miletos'lularla tekrar gelişen sorunun, aslında daha önce Erythrai kenti tarafından sonuca bağlandığını belirtmektedir. Yazıtta Krates'in görevini tanımlamak için “ἐγδικος” terimi kullanılmıştır.

Ancak bir başka onurlandırma yazıtında Miletos ile Priene arasındaki sorunların devam ettiği görülmektedir.³⁷³ Erythrai kentinin hakemliği başarısız olmuştur. Bu sefer de senato Sardeis kentinden iki kent arasında hakemlik yapmasını istemektedir. Miletoslular bir hileyle Prieneli rakiplerinden daha avantajlı olmayı denemişlerdir. Miletosluların başvurdukları hile ise yargılamadan kaçmaktır (δὲς πεφυγοδ[ικηκότων]). Miletosluların iki kere yargılamadan kaçmaları, Erythraılıların tahkiminin başarısızlığına ve başarısız bir Sardeis tahkimine işaret ediyor olabilir.³⁷⁴

3.1.8. Pergamon, Priene ve Ephesos Kentlerinin Romalı *Publicanus*'larla aralarındaki Anlaşmazlık

Pergamon kralı III. Attalos'un ölümüyle, Pergamon Krallığı'nın toprakları miras yoluyla Roma'ya geçmiştir. III. Attalos'un kendisi Roma'nın Pergamon Krallığı'nın topraklarının hakimi olmasını vasiyet etmiştir. Romalılar da Batı Anadolu topraklarını eyalet olarak ilan etmiş ve bu eyalate kıtanın ismi olan Asia adını vermişlerdir.³⁷⁵ Böylece Roma

³⁷³ I.Priene 120.

³⁷⁴ Ager, *Arbitrations*: no 171; Tod, 1913: no 49.

³⁷⁵ Strab. *Geog.* 13.4.2.

Anadolu'daki ilk eyalati olan Asia Eyaleti'ni M.Ö. 129 yılında savaşmadan kurmuştur. Kraliyet mülkleri ise *ager publicus*'a, yani devlet arazisine dönüştürülmüştür.³⁷⁶

Pergamon Krallığı Attalus'un M.Ö. 133'te vefatından sonra Roma'ya devredilmişti, ancak toprağın fiilen mülkiyeti ve Asia eyaleti olarak düzenlenmesi, Aristonikos'un isyanı nedeniyle M.Ö. 129'a kadar ertelenmişti.³⁷⁷ M.Ö. 123'te G. Sempronius Gracchus tarafından çıkarılan *Lex Sempronia de Provincia Asia* (Asya Eyaleti Hakkındaki Sempronia Yasası) ile vergilerin *publicanus*'lar aracılığı ile toplanması sistemi getirilmiştir.³⁷⁸ Bu da M.Ö. 123 yılında yetkilendirilene kadar hiçbir *publicanus*'un Asia'da vergi toplamadığı anlamına gelmektedir.³⁷⁹ *Lex Sempronia* ile *publicanus*'lar daha fazla kar elde etmek amacıyla, doğal olarak, hak iddia edebilecekleri tüm toprakları vergilendirmeye çalışmışlardır. Bu durum da kentler ve *publicanus*'lar arasında sorunlar yaşanmasına sebep olmuştur. Saldırganlıkları, kendi kontrolleri altında olmayan toprak kategorilerine -kimi şehirlerin toprakları ve tapınaklara ait yapılar- vergi koyma girişimlerinde aleyhlerine karar verildiği bilinen davalarla tasdik edilmektedir.³⁸⁰

Pergamon kenti ve Romalı *publicanus*'larla yaşanan anlaşmazlık hakkında Ephesos³⁸¹, Smyrna (T.27) ve Adramytteion³⁸² kentlerinde birbirinin aynı üç adet kararname yazıtı bulunmaktadır. Roma Senatosu, Pergamon kentinin topraklarını *publicanus*'ların müdahalesinden korumaya karar verdiğinde, uygulanabilir örnek niteliğindeki kararının nüshaları Adramytteion, Smyrna ve Ephesos'ta yayınlanmıştır, muhtemelen üç kent de *conventus* merkezi oldukları için seçilmişti.³⁸³ *Publicanus*'ların, Pergamon kentinin *territorium*'unun bir kısmından vergi almak istemeleri üzerine aralarında anlaşmazlık yaşanmış ve Pergamon kenti durumu Roma'ya bildirmiştir. Bunun üzerine, senato tarafından Roma'daki bir görevlinin, bir danışma kuruluyla birlikte, halkın *territorium*'unun bir kısmından vergi aldığına dair şikayetinin soruşturulması ve Pergamon'un gerçek sınırlarının belirlenmesine karar verilmiştir (T.27. str. 1-20).³⁸⁴ İki taraf arasındaki arazi anlaşmazlığını çözmek için Roma'lı bir görevli, muhtemelen *praetor urbanus*, emredildiği gibi bir soruşturma yürütmüş ve elli beş senatörden (ve *equites*?) oluşan danışma kuruluna danışarak kararını vermiştir (T.27. str. 23-53) Ancak karar metni oldukça zarar görmüştür (T.27. str. 47 vd.). Pergamon kenti adına Roma Senatosu'na müracaat eden kişiler, yazıtta elçi

³⁷⁶ Orhun, 2018: 305.

³⁷⁷ Sherk, *RDGE*: 67.

³⁷⁸ Malay, 1992: 144-145.

³⁷⁹ Sherk, *RDGE*: 67.

³⁸⁰ Magie, 1950: 166.

³⁸¹ Petzl, 1985: 70-71.

³⁸² *IGR* IV, 262.

³⁸³ Mitchell, 1999: 26-27.

³⁸⁴ Magie, 1950: 166; Sherk, *RDGE*: 68.

(Περ[γαμηνὸς πρεσβευτὰς) olarak anılmakla birlikte, elçilerin kimler olduğu belirtilmemiştir. Roma'da senato mahkemesi önünde kendi kentlerinin *publicanus*'larla ilgili şikayetini beyan etmiş ve Pergamon kentinin haklarını savunmuşlardır. Bu görev sadece elçilik görevi olarak düşünülmemelidir. Görevleri, Priene kenti ve *publicanus*'larla aralarında olan davada Prieneli Krates'in üstlendiği kent avukatlığı (*ekdikos*) görevine denk kabul edilmelidir. Roma Senato'su çekişmeli taraflar arasındaki davada başka bir kenti hakem olarak görevlendirmemiştir. Ancak senato tarafından görevlendirilen kişilerin konuyla alakalı inceleme yapmalarına, Pergamon kentinin sınırlarının yeniden belirlenmesine ve bir karar vermelerine hükmedilmiştir.

Ephesos, Adramytteion ve Smyrna'da bulunan yazıtların tarihlemeleri konusunda çeşitli görüşler mevcuttur. Magie, yazıtları M.Ö. 101 yılına tarihlemektedir. Danışma kurulununun 33 numaralı satırındaki Cn. oğlu Lucius Domitius'un M.Ö. 94 yılı *consul*'ü olması gerektiğini düşünmektedir, bu da onun M.Ö. 129'da danışma kuruluna üye olamayacak kadar genç olduğunu göstermektedir.³⁸⁵ Ancak onun bu görüşü pek kabul görmemiştir. Maggie dışındaki araştırmacılar (Passerini, Rostovtzeff, Broughton, Taylor ve diğerleri) yazıtları M.Ö. 129 yılına tarihlemişlerdir.³⁸⁶ Smyrna'dan mevcut belgelerin keşfine kadar, Asia'da *publicanus*'lar tarafından M.Ö. 123 sonrasına kadar hiçbir vergi toplanmadığı düşünülmekteydi.

Miletos ve Priene kentleri arasında yaşanan anlaşmazlıkta Priene kentinin avukatlığını üstlenen Krates, Romalı *publicanus*'larla yaşanan sorunda da Priene kentinin avukatlığını yapmıştır. M.Ö. 1. yüzyılda Romalı *publicanus*'lar ve Priene kenti arasında yaşanan sorun Athena Polias'a ait olan tuzlalar hakkındadır. Ancak bir vergilendirme meselesi değil, daha ziyade bu tuzlalara kimin sahip olduğu konusunda bir anlaşmazlıktır.³⁸⁷ Prieneliler, geleneksel olarak Tanrıça Athena Polias'ın mülkü olduklarını ilan ederek bu tuzlalara sahip çıkmışlardır. Asia Eyaleti'nin kurulması ve Gracchus reformlarının ardından Romalı *publicanus*'lar ve tuz müteahhitleri, bölgeden elde edilen gelirler üzerinde hak iddia etmiş görünmektedirler.³⁸⁸ Söz konusu yazıt *publicanus*'ların vergilendirmeden ziyade sivil bir bölgeye sahip olma girişimlerini ortaya koymaktadır. Krates kenti adına, konuşma hazırlamış ve Asia *proconsul*'ü Gaius Iulius Caesar'ı³⁸⁹, Prienelilerin el koydukları tuzlaların aslında muhafaza edildiğini düşündüğünü bildirmeye ikna etmiştir. Senato tarafından bir karar çıkana kadar tuzlalara dokunulmamasını rica ederek, tuzlaların hakimiyetini muhafaza etmiştir (T.26. str. 112-120).

³⁸⁵ Magie, 1950: 1055vd. no 25; Sherk, *RDGE*: 72.

³⁸⁶ Sherk, *RDGE*: 72; Tibiletti, 1957: 37 dn. 19.

³⁸⁷ Wallace, 2014: 38.

³⁸⁸ Ager, *Arbitrations*: 508.

³⁸⁹ Broughton, 1951-1986; cilt 2 s. 22: M.Ö. 92-90 yılları arasında Asia'da faaldir.

Senato, tahkimi Erythrai kentine devrettiğinde, Krates kendi kentinin avukatı olarak tayin edilmiştir. Erythrai'ye giderek ve kent'in tiyatrosunda Priene kentinin yasal delillerini ortaya koymuştur.³⁹⁰ *Publicanus*'larla olan dava Sosikrates'in *stephanephoros*'luğu döneminde meydana gelmiştir.

Publicanus'larla tekrar sorun yaşanmış ve bu konuyla alakalı olarak *praetor* Lucius Lucilius ile görüşmüştür. *Praetor* Lucius Lucilius ile görüşmek için Ephesos kentine gitmiştir (T.26. str. 134-143). Krates, bir avukat ekibiyle çalışmıştır, ancak kendisinin baş avukat olduğu açıktır. Yaptığı elçilikler ve avukatlıklar sayesinde kentini diğer kentlere ve Romalı *publicanus*'lara karşı haklı çıkarmıştır. Özellikle tuzlaların sahipliği konusunda kentini Romalı *publicanus*'lara karşı, Roma önünde haklı çıkarması kendisinin avukatlık mesleğinde ne denli iyi olduğunu gözler önüne sermektedir.

Priene kentinin *publicanus*'larla yaşadığı anlaşmazlığın bir benzeri de Ephesos kentinde yaşanmıştır. *Publicanus*'lar ve Ephesos arasında yaşanan sorun Strabon tarafından aktarılmaktadır:

“Kaistros Irmağı'nın denize döküldüğü yerden sonra, denizden içeriye doğru boşalan Selunisia adında bir göl vardır. Bundan sonra Selinisia'yla karışan bir göl daha gelir, her ikisi de büyük gelir sağlar. Kutsal sayılan bu gelirden krallar tanrıçayı yoksun kıldılar; fakat Roma'lılar bunu ona geri verdiyse de *publicanus*'lar kendi çıkarları için bunu tekrar ele geçirdiler; fakat söylendiğine göre, Artemiodoros, bir elçi heyetiyle gönderilmiş ve her iki gölü de tanrıça için geri almış ve aynı zamanda, isyancı olan ve davası Roma'da karara bağlanmış bulunan Herakleitos hakkındaki davayı da kazanmış olduğundan, dönüşünde kent onun altından yapılmış bir tasvirini tapınağa koymuştur. Gölün iç tarafındaki تنها bir yerinde Agamemnon tarafından yaptırıldığı söylenen bir tapınak vardır.”³⁹¹

Ephesos'taki Artemis kutsal alanı, Küçük Asia'daki tanrıçanın en önemli tapınaklarından biriydi ve aynı zamanda sahip olduğu hatırı sayılır mal varlığı ve özel vatandaşlar tarafından oraya yatırılan tüm paralar nedeniyle en zenginlerinden biriydi.³⁹² Pergamon kralları tarafından ele geçirilen iki gölün gelirleri, Roma tarafından Tanrıça Artemis'e geri verilmiş; ancak *publicanus*'lar göllerin gelirleri üzerinde hak iddia etmişlerdir.

³⁹⁰ Fournier, 2021: para. 13.

³⁹¹ Strab. *Geog.* 14.1.26: μετὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Καῦστρου λίμνη ἐστὶν ἐκ τοῦ πελάγους ἀναγεομένη (καλεῖται δὲ Σελινουσία) καὶ ἐφεξῆς ἄλλη σύρρους αὐτῇ μεγάλας ἔχουσαι προσόδους, αἷς οἱ βασιλεῖς μὲν ἱερὰς οὔσας ἀφείλοντο τὴν θεόν, Ῥωμαῖοι δ' ἀπέδοσαν: πάλιν δ' οἱ δημοσιῶναι βιασάμενοι περιέστησαν εἰς ἑαυτοὺς τὰ τέλη, πρεσβεύσας δὲ ὁ Ἀρτεμίδωρος, ὧς φησι, τὰς τε λίμνας ἀπέλαβε τῇ θεῷ καὶ τὴν Ἡρακλεῶτιν ἀφισταμένην ἐξενίκησε κριθεῖς ἐν Ῥώμῃ: ἀντὶ δὲ τούτων εἰκόνα χρυσοῦν ἀνέστησεν ἡ πόλις ἐν τῷ ἱερῷ. τῆς δὲ λίμνης ἐν τῷ κοιλοτάτῳ βασιλέως ἐστὶν ἱερόν: φασὶ δ' Ἀγαμέμνονος ἴδρυμα.

³⁹² Rosillo-López, 2017: 73.

Bu gelirler, sadece balık avlamayı değil, aynı zamanda tuz üretimini de kapsıyor olabilir.³⁹³ M.Ö. 104 yılında Artemiodoros'un Roma'ya elçiliği tapınağın göllerden gelen gelirlerini muhafaza etmesini sağlamıştır. Artemiodoros, aslında yerel bir coğrafyacıdır. Artemiodoros'un coğrafi bilgisi *publicanus*'larla yaşanan sorunda kendisine faydalı olmuştur. Marzano, tapınağa ait olan kıyı lagünleri ile deniz arasında bir sınır çizmenin zorluğunu hesaba katmıştır. Bir coğrafyacının bu tür sınırları belirlemede teknik becerilere sahip olması, Artemiodoros'un elçilikte bulunmasını açıklamaktadır.³⁹⁴ Her ne kadar Roma'ya gidişi elçilik olarak aktarılmış olsa da, Artemiodoros Roma Senatosu önünde *publicanus*'lara karşı kendi kenti Ephesos adına savunma yapmış ve Artemis'e ait olan göllerin gelirlerinin geri kazanılmasında kentine yardımcı olmuştur. Aslında Artemiodoros yaptığı resmi olarak elçiliktir; ancak kendisi bir avukat gibi hareket etmiştir.

Hellenistik Dönem sonlarına doğru Küçük Asia'yı sömürmeyi amaç edinmiş ve bu amaç doğrultusunda yapabildiği kadar çok araziye vergiye bağlamaya kalkışmıştır. Uygulanan bu politikanın sonucu olarak da pek çok kent ve tapınak çeşitli konularda kendileriyle tartışma içine düşmüştür. Pergamon, Ephesos ve Smyrna kentlerine ek olarak, Boiotia'daki Oropos kenti de *publicanus*'larla anlaşmazlık yaşamıştır. Roma Senato'su tarafından M.Ö. 73 yılında Romalı *publicanus*'lara (δημοσιῶναι) karşı Orospos kentini destekleyen bir mektup gönderilmiştir.³⁹⁵ Senatonun karar mektubuna dayanarak, M.Ö. 74'ten kısa bir süre önce Romalı *publicanus*'ların Oropos topraklarındaki davranışlarıyla ilgili olarak üç Oropos'lu temsilcinin Roma Senatosu'na başvurmak için seçilmiştir.³⁹⁶ Seçilen temsilciler ise; Olynpikhos oğlu Hermodoros (Amphiaraos'un mevcut rahibi), Theodoros oğlu Aleksidemos ve Theoteles oğlu Demainetos'tur. Kentin temsilcilerinin konuşmalarından *publicanus*'lar ile kent arasındaki sorunun nedeni anlaşılmaktadır.

Publicanus'larla Oropos kenti arasındaki anlaşmazlık, Lucius Cornelius Sulla'nın Amphiaraos Tapınağı'na toprak bağışlamasına dayanmaktadır. Söz konusu toprak Oropos kenti ile limanlarını da kapsamaktadır. Sulla bu toprağın şiddetten uzak kalması şartıyla vergiden muaf tutmuştur. Ancak sonradan *publicanus*'lar, tanrının Olympos tanrılarının *pantheon*'una dahil olmadığı gerekçesiyle, bu topraklardan ve tapınağın gelirlerinden vergi almak istemişlerdir.³⁹⁷ Ancak Roma Senato'sunun kararı Oropos kenti lehine olmuştur.

³⁹³ Carusi, 2008: 83-84.

³⁹⁴ Marzano, 2013: 61-62; Rosillo-López, 2017: 74.

³⁹⁵ Syll.³ 747. Krş. Sherk, 1984: 85-87; Wilding, 2022: 209.

³⁹⁶ Konu, Lucius Licinius Lucullus ve Marcus Aurelius Cotta *consul* olduklarında (Syll.³ 747. str. 3-4) M.Ö. 74 yılında senatonun önüne getirilmiş ve nihai karar M.Ö. 73 yılında verilmiş gibi görünmektedir. Wilding, 2022: 193.

³⁹⁷ Syll.³ 747. str. 18-29.

Roma Senato'sundan Oropos kenti lehine karar çıkmasının önemli bir sebebi, Roma'ya gönderilen elçilerdir. Çünkü Hermodoros'un Romalılar arasında özel bir statüye sahip olduğu, çünkü onların müttefiki olarak adlandırıldığı iki kez belirtilmektedir.³⁹⁸ Hermodoros'un bu statüyü nasıl elde etmiş olabileceği hakkında daha fazla bilgi yoktur; Sherk, onu Mithridates'e karşı savaş sırasında Roma'ya sadakat yoluyla elde etmiş olabileceğini öne sürmektedir.³⁹⁹ İkinci olarak, elçiliğin vergi muafiyeti iddialarının temeli olan Amphiaros'un tanrısal statüsüne ilişkin bir noktaya değinmesi gerekiyordu. Kültün rahibi olan Roma'nın yakın bir müttefiki tarafından sunulan deliller, davanın sonucu üzerinde gerçek bir fark yaratabilirdi.⁴⁰⁰ *Publicanus*'larla olan davada, Roma'ya gönderilen elçiler kentin elit kesiminden kimselerdir. Ayrıca elçilerin Roma ile olan ilişkileri de davanın Oropos kentinin lehine sonuçlanmasını sağlamıştır. Ancak M.Ö. 74 yılında başvuru yapılmasına rağmen, dava M.Ö. 73 yılında sonuçlanmıştır. Oropos'luların konu ile ilgili bir avukatının olmaması ve önemli senatörlerin *publicanus*'lar için desteği, sonuçtaki gecikmeleri açıklayabilir.⁴⁰¹

3.1.9. Kos ve Kalymna

M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenen I. yazıt (T.45), Hellenistik Dönem'de sıkça görülen arazi-sınır anlaşmazlıklarının aksine, Kos ve Kalymna kentleri arasında yaşanan borç sorununu konu edinmektedir. II. yazıt (T.46) ise Kalymna kentini, Koslu alacaklılara karşı savunan Miletoslu Hekatonymos için bir onurlandırma yazıtıdır. Yazıt Kalymna kentindeki Apollon Tapınağı'nda bulunmuştur. Bu yazıt sayesinde, Hellenistik Dönem'de kentlerin diğer kentler, Hellenistik Krallar ve Romalı yöneticiler dışında şahıslarla da sorun yaşadıkları görülmektedir. Bu tür borç anlaşmazlıklarının sınır anlaşmazlıklarına oranla çok az olması ve bir devletin vatandaşlarının sorunlarının nasıl kamu sorununa dönüştüğünü göstermesi açısından önemli bir yazıttır. Ayrıca yazıt devletlerarası bir dava sürecinin yasal işleyişiyle ilgili detaylı bilgiler vermektedir.⁴⁰²

Kalymna kenti, Kos vatandaşı olan Pausimakhos ve Hippokrates isimli şahıslardan kredi almışlardır. Borcun ödenmediği iddiasıyla, Kalymna kentine dava açanlar ise Pausimakhos'un torunları, Diagoras'ın çocuklarıdır. Kos kenti Diagoras'ın çocuklarının Kalymnalılara karşı yürüttüğü davayı üstlenerek, davanın boyutunu büyütüp kamu davası

³⁹⁸ *Syll.*³ 747. str. 17-18; 50-51.

³⁹⁹ Sherk, 1984: 87.

⁴⁰⁰ Rosillo-López, 2017: 74.

⁴⁰¹ Rosillo-López, 2017: 74.

⁴⁰² Saraçoğlu, 2021: 277.

haline getirmiştir. Taraflar sorunu kendileri çözemedikleri için, Knidos kenti bu davada hakemlik yapmıştır.

Knidos kentinin *boule* ve *demos*'u öncelikle *strategos*'ların önerisiyle (γνώμα στρατηγῶν)⁴⁰³ iki kent arasındaki davanın işleyişinin nasıl olacağı konusunda karar vermişlerdir.⁴⁰⁴ Kos kentinden Diokles oğlu Philinos, Aristodamos, Aglaos, Teisias ve Aristeus Diagoras'ın çocukları adına, Kalymna'luların borçlarını ödemedikleri iddiasıyla Kalymna kentine karşı dava açmışlardır (T.45A. str. 5-6). Bunun üzerine Kalymna halkı da karşı suçlamalarda bulunmak üzere avukatları (*prodikos*) Aratidas, Epigonos,, ...sthenes ve Thebadas'ı göndermişlerdir (T.45A. str. 9-14).

Bu görüşmede taraflar arasında görülecek olan davanın gününün belirlenmesine karar verilmiştir. Diagoras'ın çocuklarının Kalymnalılara karşı yaptıkları suçlama metninin beş gün içinde *strategos*'lara teslim edilmesine, aksi halde davanın düşmesine karar verilmiştir. Aynı şekilde Kalymnalı avukatların da Diagoras'ın çocuklarına karşı yaptıkları suçlama metninin *strategos*'lara teslim edilmesine, aksi takdirde davanın Diagoras'ın çocuklarının lehine sonuçlanmasına karar verilmiştir (T.45A. str. 14-25). Knidos'un *stratego*i heyetinin görevi; davayla ilgili tüm belgeleri toplayıp tanıkların sorgulamasını yapmak suretiyle duruşmayı yönetmek ve savunmalar bittikten sonra oylamayla hakimlerin kararlarını almaktır. Kalymna kentinin avukatı Miletoslu Hekatonymos'un onurlandırıldığı bir başka yazıttan ise, tarafların sorunu kendi aralarında çözemedikleri için, Knidos kentinin davada Kral Demetrios'un⁴⁰⁵ talimatıyla ([διάτ]αγμα Διαματρ[ου]) hakemlik yaptığı anlaşılmaktadır (T.46. str. 10-12).

Ayrıca yargılama yapacak hakimlerin yemin etmesine ve yemin metninin de şu şekilde olmasına karar verilmiştir: “*Zeus, Apollon Lykios ve Gaia (şahidimdir ki) muhaliflerin yeminli ifadelerini mümkün olan en adil görüşle yargılayacağım ve eğer gerçekleri söyleyormuş gibi görünüyorsa, (sadece o) tanığa göre yargılamayacağım. Ne ben ne de benimle birlikte olan başka bir erkek veya kadın bu davalardan ötürü hiç kimseden parayla veya herhangi bir (şey) aracılığıyla hediye almadık. Eğer yeminime uyarsam benim için iyi olurken, yemini tutamazsam ise zıt şeyler olacaktır* (T.45A. str. 27-33).”

⁴⁰³ *Strategos*'luk en genel anlamıyla bir ordunun lideri ve komutanı anlamına gelmektedir. Ancak Hellenistik Dönem'de *strategos*'ların kent yönetiminde üst düzey bir heyet olarak ayrı ayrı görevlere sahip oldukları görülmektedir. Bazen karar alınırken “στρατηγῶν γνώμη” (*strategos*'ların önerisiyle/dilekçesiyle) şeklinde karışımıza çıkmaktadırlar. Bir kent memuru olarak *strategos* hakkında detaylı bilgi için bkz. Çağ, 2017: 281-295.

⁴⁰⁴ Saraçoğlu, 2021: 277.

⁴⁰⁵ Yazıtta sözü edilen Kral Demetrios, Antigonos Monophthalmos'un oğlu I. Demetrios'tur. M.Ö. 306 yılında Kıbrıs'ın ele geçirilmesinin ardından Antigonos Monophthalmos (306-301) ve oğlu I. Demetrios (306-283) kral (*basileus*) unvanı almışlardır: Plut. *Demet.* 17, 18; Kınacı ve Ekici, 2019: 417; Saraçoğlu, 2021: 277. Kral Demetrios MÖ 305 yılında Rhodos'u kuşatmış ve yaklaşık bir yıl süren bu kuşatmanın ardından “Şehirlerin Kuşatıcısı (Πολιορκητής/Poliorketes)” unvanını almıştır: Plut. *Demet.* 20.5, 42.6; Demir, 2018: 221; Wheatly, 2016: 57.

Dava sürecinde her iki tarafın da kullanacakları belgelerin mühürlenmiş bir şekilde Knidos kentinin *strategos*'larına teslim edilmesine karar verilmiştir. Ayrıca tarafların yapacakları savunma süresine ve tarafların kaç tane avukatları olabileceğine karar verilmiştir. Buna göre her iki taraf da dört avukat bulundurabilecektir (T.45A. str. 33-42). Her iki taraf da dört avukat bulundurma hakkına sahipken, Kos kenti bir, Kalymna kenti ise üç avukat bulundurmaya tercih etmiştir. Yazıtın devamında davada yapılacak şahitliklerle ilgili prosedürün nasıl olması gerektiği ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Yazıtta göre yargıçlar önüne çıkabilecek şahitlerin Knidos kentine gelmelerine; fakat gelemeyecek olanların da nedenini belirterek kendi kentlerinde kent yöneticileri önünde ifade vermelerine karar verilmiştir. Ayrıca yargıçlar önünde ifade veremeyecek şahitler, kendi kentlerinde ifade verirlerken muhaliflerin de orada bulunabilmelerine ve kentlerin muhaliflerin güvenliğini sağlamalarına karar verilmiştir. Tüm konuşmacılar dinlendikten sonra, *strategos*'ların hızlıca oylamasına karar verilmiştir. (T.45A. str. 45-75). Knidos kentinin *strategos*'larının başkanlık ettiği, 204 kişilik bir mahkeme heyeti kurulmuştur.

Pausimakhos ve Hippokrates, Kalymna kentine kredi vermişlerdir. Kredi M.Ö. 360 yılı civarında verilmiş olabilir.⁴⁰⁶ Bu iki alacaklı hayatta olmadıkları için kendi soylarından gelenler bu davayı devralmışlardır. Hippokrates'in payı ilk önce oğlu Kleomedes tarafından takip edilmiş, onun da vefatı üzerine Kleomedes'in oğlu Kleophantes tarafından takip edilmiştir. Pausimakhos'un oğlu Diagoras da hayatta olmadığı için onun payına düşen kısmı takip etmek çocuklarına kalmıştır. Ancak Diagoras'ın çocukları henüz küçük oldukları için, onları Philinos isimli bir şahıs temsil ederek Kos kentinin avukatlığını yapmıştır. Pausimakhos verilen kredinin 5'te 4'ünden sorumluyken, Hippokrates ise 5'te 1'inden sorumluydu. Borcun ödenip ödenmediği konusundaki tartışma, alacaklıların iki kişi olmasından kaynaklanmaktadır.⁴⁰⁷ Kalymnalılar, Kleomedes ve Kleophantes'e verilen krediden dolayı tüm borcu ödediklerini düşünmekteydiler. Bununla birlikte Diagoras'ın çocuklarının iddiası bu borcun tamamının ödenmediği yönündeydi. Kos'lulara göre Kalymna kentinin Pausimakhos'un torunlarına hala otuz *talent* borcu vardı. Diokles oğlu Kos'lu Philinos Diagoras'ın çocukları adına konuştu, Kalymnalıların şehrinin (avukatları) ise Prytanis oğlu Miletos'lu Hekatonymos, Alkinos oğlu Kalymna'lı Eksakestos ve Aristolas oğlu Kalymna'lı Aratophantos'tu. Ancak Diagoras'ın çocuklarının avukatı Philinos'un yaptığı savunmanın, Knidos'lu hakimleri ikna edemediği anlaşılmaktadır. Knidos kenti 204 kişiden oluşan bir mahkeme kurmuştur. İki kent arasında görülen dava sonucunda hakimler oylayarak karar vermişlerdir. Hakimlerin kararı Kalymna kentinin lehine olmuştur. 204 kişiden 78'i

⁴⁰⁶ Ager, *Arbitrations*: 80.

⁴⁰⁷ Ager, *Arbitrations*: no 21.

Kalymna kentinin haksız olduğuna dair oy verirken, 126'sı ise Kalymna kentinin lehine oy vermiştir. Dolayısıyla Kalymna kenti kendine yöneltilen suçlamalardan beraat etmiştir. Ancak yazıtta Knidoslu hakimlerin hangi sebeple Kalymna kentini haklı gördüklerine dair bir görüş yer almamaktadır (T.45B. str. 1-39).

Ayrıca Knidoslu hakimlerin iki kent arasındaki davada hızlıca bir karar vermesi talimatı vardır.⁴⁰⁸ Ancak kentler arasındaki anlaşmazlıklarda öncelikle tarafları uzlaştırmaya çalışan hakimler mevcuttur.⁴⁰⁹ Hierapytna ve Itanos kentleri arasındaki anlaşmazlıkta, Magnesia kentinin tutumu buna örnek gösterilebilir. Magnesia kenti Hierapytna ve Itanos kentleri arasında yaşanan anlaşmazlıkta, öncelikle iki kenti birbirleriyle anlaşmaya ikna etmeye çalışmış; fakat başarılı olamadıklarında davaya ilişkin kararın oylanarak verilmesine karar vermişlerdir.⁴¹⁰

Knidos'lu hakimler, Kos ve Kalymna kentinde bulunmamıştır. Muhtemelen anlaşmazlık bir sınır/bölge sorunundan kaynaklanmadığı için kentleri ziyaret etme gereksinimi duymamışlardır. Davayla ilgili tüm yazılı belgelerin Knidos kentine ulaşması, iki kent arasında hakimlik yapmaya yetmiştir.

Diagoras'ın çocuklarının avukatlığını yasal vasileri olan Philinos üstlenirken, Kalymna kentinin avukatlığını (*prodikos*) Prytanis oğlu Miletoslu Hekatonymos, Alkinos oğlu Kalymnalı Eksakestos ve Aristolas oğlu Kalymnalı Aratophantos üstlenmişlerdir. Bu avukatlar arasında en dikkati çeken kişi Prytanis oğlu Miletoslu Hekatonymos'tur. Kalymna halkı Miletoslu Hekatonymos'tan Diagoras'ın çocuklarıyla yaşanan borç anlaşmazlığında kendilerini savunmasını istemiştir. Kral Demetrios'un talimatı üzerine Knidos'ta kurulan mahkemede Kalymna kentini savunmuş ve başarılı olmuştur. Kalymna kenti tarafından Hekatonymos'un seçilmesi büyük ihtimalle onun bu konudaki ününden kaynaklanmaktadır. Davayı kaybetmeleri sonucunda ödeyecekleri parayı düşünerek, en iyi avukatı bulma konusunda rotalarını Kalymna dışına çevirmişlerdir. Davanın kazanılması üzerine Kalymna kenti kendisine duyduğu minneti belirtmek için Hekatonymos'u onurlandırmıştır. Hekatonymos'un beraberinde iki Kalymnalı avukat vardır; fakat Miletoslu Hekatonymos Kalymna kentinin baş avukatıdır.⁴¹¹ Ayrıca kendisine vatandaşlık hakkı, mülkiyet hakkı, *proedria* hakkı ve vergiden muafiyet hakkı verilmiştir (T.46. str. 1-27).

⁴⁰⁸ T.26. A. str. 74-75: “συντελε[σθέντων δὲ τῶν λόγ]ων διδόντω τοῖ στρατα[γο]ῖ τὰς ψάφου[ς αὐτίκα μάλα] (konuşmalar bittikten sonra *strategos*'lar hızlıca oylama yapacaklar)”.

⁴⁰⁹ Tod, 1913: 124.

⁴¹⁰ *Syll.*³ 685 str. 31-37.

⁴¹¹ Marnetto, 2018: 90.

Yazıtlarda kimi zaman avukatların davalarda nasıl savunma yaptıkları ve hangi delillere yer verdikleri hakkındaki bilgileri sunmaktadır.⁴¹² Ancak söz konusu yazıtta, kent avukatlarının yaptıkları savunmanın detaylarına yer verilmemiştir. Ancak Kalymna kentinin avukatlarının oldukça iyi bir savunma yaptıkları açıktır. 204 hakimden yalnızca 78 tanesi Kalymna kenti aleyhine oy kullanmıştır. Davanın Kalymna kenti lehine sonuçlanması üzerine, kent kendisine duyduğu minneti göstermek için Hekatonymos'u onurlandırmıştır.

3.1.10. Mytilene ve Pitane

Asia Minor anakarası üzerinde bulunan Pitane kenti ile karşı kıyı komşusu Mytilene arasında anlaşmazlık yaşanmıştır (T.18). Her iki kent de anakara üzerinde bulunan belirli bir toprak parçası üzerinde hak iddia etmişlerdir. Pergamon kentinde bulunan uzunca kararname yazıtı, iki kent arasındaki tahkim davasının detayları hakkında bilgi vermektedir. Pergamon kararname yazıtındaki krala yapılan atıf, Pergamon monarşisinin M.Ö. 133 yılındaki bitiminden ve Asia Eyaleti'nin kurulmasından önceye işaret etmektedir. Harf karakterleri de Attalos Krallığı'nın yönetiminin geç dönemlerine işaret etmektedir. Bu nedenle M.Ö. 150 sonrası ancak M.Ö. 133'den önce olması tahmin edilebilir.⁴¹³

Kararname yazıtı dört bölümden oluşmaktadır: Pitanelilerin kararı (T.18. str. 1-45), Mytilenelilerin kararı (T.18. str. 46-88) ve Pergamonluların kararı (T.18. str. 89-156). Yazıtın ilk kısmı, Pitaneliler kararında, Mytilene ve Pitane'nin dost ilişkilerini onarmak için gönderilen elçilere teşekkürünü içermektedir. İkinci kısım, Pitanelilerinkiyle aynı amaç ve terimlerle yazılmış olan Mytilenelilerin kararnamesini içermektedir. Üçüncü kısım, mahkemede tarafların avukatları tarafından sunulan delillerin bir özeti ve Pergamonluların dava hakkındaki kararını içermektedir.⁴¹⁴

Yazıt Pitane kentinin kararnamesiyle başlamaktadır. Pitane'nin kararı, Pergamon tarafından Pitane ve Mytilene arasındaki sorunları çözmek için Pergamon'dan Pitane'ye gönderilen bir elçiliğe yanıt olarak verilmiştir. İki kent arasında bir anlaşma yapmak üzere beş kişilik aynı elçi grubunu hem Pitane hem de Mytilene'ye göndermişlerdir. Yazıtta göre Pergamon'dan iki kente gönderilen elçiler; Eudemos oğlu Bakhios, Athenodoros oğlu Apollodoros, Asklepiades oğlu Diogenes, Attalos oğlu Megistermos ve Asklapon oğlu Skapon'dur (T.18. str. 1-7). Hem Pitane hem de Mytilene'nin karar metinleri aynı terimleri içermekte olup, bu arabuluculuğu gönüllü bir şekilde kabul etme konusunda hemfikirlerdir. Pitane ve Mytileneliler Pergamon elçi heyetinin iyi niyetini kabul etmiş ve aralarındaki

⁴¹² Bkz. Bölüm 1.4. "Kent Avukatlarının Tahkim Davalarında Öne Sürdükleri Deliller".

⁴¹³ Ager, *Arbitrations*: 404, no 146.

⁴¹⁴ Tod, 1913: no 59.

anlaşmazlığı tahkim yoluyla çözmeyi kabul etmişlerdir. Aynı zamanda hizmetlerinden dolayı Pergamonlulara bol bol teşekkürlerini sunmuşlar ve kendilerini “dost ve akraba” olarak nitelemişlerdir. Görünüşe göre bu beş kişilik elçi heyeti Pitane ve Mytilene kentlerinin her ikisini de o kadar etkilemiş ki, aynı beş elçiyi hakem kurulu olarak görev yapmak üzere seçmişlerdir (T.18. str. 26vd., 68vd.). Pitane Attalos Hanedanlığı’na mensup bir kent olsa da, Mytilene seçilen hakemlerin objektifliği konusunda bir şüpheye düşmemiştir.⁴¹⁵ Hakemlik yapacak yapacak elçilerin Pergamon kenti tarafından değil, çekişmeli taraflar Mytilene ve Pitane kentleri tarafından aday gösterildikleri açıktır.

İki kent arasındaki temel sorun anakarada bulunan *territorium* sorunudur (T.18. str. 33-34, 74-75). Bununla birlikte, Pitane ve Mytilene’nin çözülmesi gereken başka anlaşmazlıkları olmuş olabilir (T.18. str. 36vd., 77vd.). Kurulan mahkemenin, her iki tarafın sunduğu tanıklığı dinleyip, delilleri inceledikten sonra ve nihai hükmü vermesine karar verilmiştir (T.18. str. 29vd., 71vd.). Ayrıca Pergamonlu elçilerin verilecek olan nihai kararın kopyasının taraflara verilmesi kararlaştırılmıştır. Her iki taraf da Pergamonlu elçilerin verecekleri kararın “kesin ve reddedilemez” olmasını kabul etmişlerdir (T.18. str. 31-32).⁴¹⁶ Pergamonlu hakimler tartışmalı olan araziye inceledikten sonra, taraflar tarafından sunulan arşiv belgeleri ve tarihi delillerin incelenmesi ve dava hakkındaki son kararın verilmesi Pergamon’da olmuştur.

Söz konusu davada çekişmeli tarafları, Pergamonlu hakem heyetinin önünde, kentlerin *ekdikos*’ları savunmuşlardır (T.18. str. 110).⁴¹⁷ Ancak her iki tarafın da avukatlarının kimler olduğuna dair herhangi bir bilgi edinilememiştir. Pitanelilerin avukatları tarihsel kanıtlar⁴¹⁸ sunarak, Mytilene ile aralarında sahipliği konusunda anlaşmazlığa düştükleri toprak parçasını Hellenistik Kral I. Antiokhos Soter’den (M.Ö. 280-261) satın aldıklarını iddia etmişlerdir. Anlaşılan o ki, tartışmalı arazi M.Ö. 281 yılında I. Seleukos Nikator’un (M.Ö. 306-280) Kroupedion Savaşı’nda yendiği Lysimakhos’dan (T.18. str. 132: Σελεύκου τῆι πρὸς Λυσίμαχον μάχηι ἐπικρατήσαντος) aldığı *territorium*’un parçasıdır (T.18. str. 132-134). I. Seleukos’un Lysimakhos’a karşı kazandığı zafer, I. Seleukos ve ardılı I. Antiokhos’u toprağın yasal sahibi yapmış ve onlara bu toprağı satabilme hakkını vermiştir.⁴¹⁹ Pitaneli avukatlar söz

⁴¹⁵ Ager, *Arbitrations*: 403; Akdoğu Arca, 2008: 119.

⁴¹⁶ T.18. str. 31-32. Krş. Benzer kararlar: Ager, *Arbitrations*: no 33, 83, 92, 109.

⁴¹⁷ T.18. str. 110: ἐκατέρων ἐγδικούντων ἐξεθέμεθα.

⁴¹⁸ T.18. str. 125: ὁμοίως ἐκ τῶν ἰσ[τοριογράφων – –]. Krş. Tod, 1913: 142.

⁴¹⁹ Ager, *Arbitrations*: 404; Chaniotis, 2004a: 196; Chaniotis, 2005: 459; Fournier, 2021: 175-194 *para.* 12; Magie, 1950: 84; Tod, 1913: no 59.

konusu arazinin I. Antiokhos'tan (M.Ö. 360-281) üç yüz seksen *talent* karşılığında satın alındığını iddia etmişlerdir.⁴²⁰

M.Ö. 112 yılına tarihlenen Hierapytna ve Itanos arasındaki arazi anlaşmalığı hakkındaki kararnamede, Magnesialı hakimler bir toprak parçasına nasıl sahip olunabileceğini teorik olarak açıklamışlardır. “Satın almak ya da savaşmak suretiyle sahip olmak”, toprak üzerinde mülkiyet hakkına sahip olma yöntemleri arasında sayılmaktadır.⁴²¹ Ayrıca Hellenistik Dönem’de toprak satın alan kral ya da başka kentler de bilinmektedir. Örneğin, I. Attalos Aigina’yı M.Ö. 210 yılında Aitolialılardan satın almıştır⁴²²; Rhodos ise Kaunos’u M.Ö. 197 yılı civarında iki yüz *talent*’e Ptolemaioslardan satın almıştır.⁴²³ Bu örnekte de Seleukoslar araziye savaş yoluyla, Pitaneliler de satın alma yoluyla elde etmişlerdir.

Arazi satın alınması elbette ki tek başına sahiplik iddiası için yeterli bir temel değildir: satıcı, satılan nesnenin yasal sahibi olmalıdır.⁴²⁴ Aksi takdirde mülkiyet hakkı geçersiz sayılmaktadır. Pergamonlu hakimlerin kararında alıntılanan birçok belge, bu satın alma işleminin yasal olup olmadığı, Pitane’nin araziye yasal sahibinden satın alıp almadığı, yani I. Seleukos’un Kouropedion’da zafer kazanıp kazanmadığı konusunda şüpheye yer bırakmıyor (T.18. str. 133-144).⁴²⁵ Yazıttan anlaşıldığı üzere, Pergamon Kralı Philetairos (M.Ö. 343-263), Pitane kentine bir miktar bağışta bulunmaktadır. Philetairos’un Pitane kentine yaptığı bağışın tam miktarı öğrenilememektedir; ancak en az otuz *talent* bağış yapmıştır. Bu bağış sayesinde Pitane I. Antiokhos’tan bir miktar toprak satın alma şansına sahip olmuştur (T.18. str. 135-136). I. Antiokhos’un bu sırada kentin kralı olduğu açıktır ve Philetairos ise *euergetes* konumundadır.⁴²⁶

Pitaneli avukatlar bu toprak parçasını nesillerdir ellerinde tuttıklarını beyan etmiş ve ayrıca daha modern ve daha ikna edici deliller de göstermişlerdir.⁴²⁷ Avukatlar bu satın alma işleminin kanıtı olarak ve I. Antiokhos’un yanı sıra I. Eumenes’ten (M.Ö. 263-241) Pitane’nin arazisinin mülkiyetini kabul eden mektupları sunmuşlardır. I. Antiokhos’un Pitanelilere gönderdiği mektubun, Ilion, Delos ve Ephesos’taki tapınaklarda steller üzerine yazıldığını ve mektuplarda arazinin mülkiyet hakkının Pitane’lilere ait olduğunu belirtildiğini kanıtlamayı başarmışlardır (T.18. str. 138-140).⁴²⁸ Pergamon *akropolis*’indeki Athena Tapınağı’na dikilen

⁴²⁰ T.18. str. 133-134: τὴν βασιλείαν Ἀντίοχος τὴν πεδιάδα χώραν αὐτοῖς ἐπόλησεν τάλαντων τριακοσίων τριάκοντα καὶ προσεισέπραξεν ἄλλα τάλαντα πεντήκοντα.

⁴²¹ Bkz. 3.1.4: “Hierapytna ve Itanos”.

⁴²² Polyb. *Hist.* 22.8.10.

⁴²³ Polyb. *Hist.* 30.31.5-6. Krş. Chaniotis, 2004a: 203; Dmitriev, 2010: 157-158.

⁴²⁴ Chaniotis, 2004a: 203.

⁴²⁵ Chaniotis, 2005: 459.

⁴²⁶ Akdoğu Arca, 2008: 120; Allen, 1983: 19; Magie, 1950: 729 dn. 9.

⁴²⁷ Tod, 1913: 143.

⁴²⁸ Tod, 1913: 142-143.

bir yazıtla doğrulanmıştır. Ayrıca avukatlar I. Eumenes'in yönetimi devraldığında Pitane'nin söz konusu arazi üzerindeki mülkiyet hakkını tanıdığını da kanıtlamışlardır (T.18. str. 141-143). I. Eumenes, Pitane'ye yazdığı bu mektupta (muhtemelen Pitane halkının isteği üzerine) benzersiz ve neredeyse gereğinden fazla bir sıfat kombinasyonu kullanarak bu toprak parçasının tamamen onların kontrolü altında olduğunu kesinlikle açıklığa kavuşturmuştur: bu mektubu her zaman için (εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον) tartışılmaz (ἀναμφισβήτητον) ve kabul edilmiş (ὁμολογουμένην) sınırsız (παγκτητικὴν) mülkiyet hakkı verdiğini onaylamıştır.⁴²⁹

Pitaneli avukatların sağladığı bu resmi belge ve mektupların incelenmesi sonucunda, Pergamonlu hakimler söz konusu tartışmalı arazinin Pitane kentine ait olduğuna dair nihai kararı vermişlerdir. Ancak Mytilene'nin avukatları, arazinin silah zoruyla kendilerinden alınmış olduğu için, arazinin yasal olarak hala kendilerine ait olduğunu iddia etmişlerdir. Mytilenelilerin bu iddiasının nedeni, muhtemelen I. Seleuskos'un bu toprağı onlardan değil, Lysimakhos'tan almış olmasıydı.⁴³⁰

Pitanelilerin yaklaşık yüz sene önce satın aldıkları toprağın kendilerine ait olduğunu kanıtlamaya çalışırlarken yararlandıkları tarihsel belge ve kral mektupları, Pergamonlu hakimlere kendi lehlerine karar vermesi dışında yapacak bir şey bırakmamıştır. Söz konusu avukatların tarih ve arşiv bilgileri ön plandadır. Davanın sonucundan anlaşılacağı üzere, hitabet konusunda da iyi oldukları düşünülmelidir. Mytileneli avukatların ise Pitaneli avukatların sundukları resmi belgeler karşısında çaresiz kaldıkları açıktır.

3.2. Hellenistik Dönem'de Uluslararası İlişkiler

Hellenistik Dönem tarihçilerinin, kralların büyük savaşlarına odaklanmalarından dolayı, kentlerin birbirleriyle savaşmayı bırakıp ortak düşmana "Hellenistik Krallar" karşı birleştikleri şeklinde düşünülmesine sebep olmuştur.⁴³¹ Ancak Hellenistik Dönem'de kentler arasındaki sorunlar ve anlaşmazlıklar varlığını sürdürmektedir. Sorunlar ve anlaşmazlıklar yanında, daha önceki dönemlerde olduğu gibi Hellenistik Dönem'de de kentler arasında bir takım anlaşmaların yapıldığı bilinmektedir. Klasik Dönem'de kentler arasındaki en yaygın anlaşmalar hücum ve savunma ittifakları, *symmakhiai*'ydi.⁴³² İki kent arasındaki *symmakhia* anlaşması, bir savaşı sonlandırmaktan çok başlatmak anlamına gelmektedir.⁴³³ Ancak Hellenistik Dönem'de kentler arasında dostluk "*philiai*" anlaşmaları daha yaygın hale gelmiştir. *Symmakhia*'nın anlamı bir savaşta birlik olmak, beraber hareket etmek anlamına

⁴²⁹ Chaniotis, 2004a: 188-189.

⁴³⁰ Chaniotis, 2004a: 211 dn 75.

⁴³¹ Shipley, 2000: 101.

⁴³² Adcock ve Mosley, 1975: 189.

⁴³³ Ryder, 1965: 72.

gelirken, *philia* ise tarafların birbirlerine karşı düşmanlık beslememesi ve birbirlerine karşı düşmanca tavırlarda bulunmamaları anlamına gelmektedir. Yapılan anlaşmaların içeriklerindeki değişim ve bu tarz dostluk anlaşmalarının artması, kentlerin uluslararası sorunlarda daha barışçıl bir yol izlediklerini düşündürmektedir.

Bu barışçıl yaklaşım kentler arasında yaşanan sorunların çözümünü de etkilemektedir. Kentler aralarında gelişen arazi-sınır anlaşmazlıkları, borç sorunları, kutsal alanların kullanımı gibi sorunları hukuk yoluyla çözmeye odaklanmışlardır. Uluslararası tahkim üçüncü bir kent, bir şahıs, kral ya da M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren Roma'nın hakemliğinde anlaşmazlığın çözülmesine izin veren bir diplomasi aracı olmuştur.⁴³⁴ Kentler arasında görülen tahkim davalarının fazla olmasının birkaç muhtemel sebebi mevcuttur. M.Ö. 4. yüzyılda ortak barış (*κοινή ειρήνη*) kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte, anlaşmazlıkların diplomatik yollarla çözümüne ve savaşın patlak vermesini önlemeye yönelik ilgi artmıştır. Hellenistik Dönem'de uluslararası tahkime artan ilgiyi açıklayan bir diğer faktör ise, bu yüzyılların yeni siyasi atmosferiydi.⁴³⁵ Ayrıca kentlerin savaş masraflarından kaçınmak istemeleri de sebep olarak gösterilebilir.

Hellenistik Dönem'de görülen tahkim davalarının çoğunu sınır sorunları oluşturmaktadır. Dolayısıyla kentler çoğunlukla komşu kentlerle sorunlar yaşamaktadırlar. Kentler sorunlarını kendileri çözemedikleri durumlarda, üçüncü bir tarafın ara buluculuk ya da hakemliğine başvurmuşlardır. Ara buluculuk ya da tahkim anlaşmazlık içinde olan kentlerden biri tarafından ya da her iki tarafın ortak kararıyla başlatılabilirken, üçüncü bir tarafın uzlaştırmayı önermesiyle de başlatılabilirdi.⁴³⁶ Anlaşmazlık yaşayan iki kentin ortak bir kararla başka kent ya da bir şahsı hakem olarak belirmesi, aslında bir sorun karşısında bile bir anlaşmaya varabildiklerinin göstergesi olabilir.

Kentler hakemlik yapacak kentleri belirlerken tarafsızlık ve adalet olgusu ön plana çıkmıştır. İncelenen yazıtlardan, hakimlerin duruşmadan önce tarafsız olacaklarına ve en adil görüşle karar verecekleri yönünde yeminler ettikleri bilinmektedir. Örneğin, M.Ö. 3. yüzyılda Kos ve Kalymna kentleri arasındaki borç anlaşmazlığı davasında Knidoslu hakimler en adil şekilde yargılama yapacaklarına yemin etmişlerdir:

“Zeus, Apollon Lykios ve Gaia (şahidimdir ki) muhaliflerin yeminli ifadelerini mümkün olan en adil görüşle yargılayacağım ve eğer gerçekleri söylemiyormuş gibi görünüyorsa, (sadece o) tanığa göre yargılamayacağım. Ne ben ne de benimle birlikte olan başka bir erkek veya kadın bu davalardan ötürü hiç kimseden parayla veya herhangi bir (şey)

⁴³⁴ Magnetto, 2016: 4.

⁴³⁵ Ager, *Arbitrations*: 19-20.

⁴³⁶ Carlsson, 2010: 109.

aracılığıyla hediye almadık. Eğer yeminime uyarsam benim için iyi olurken, yemini tutamazsam ise zıt şeyler olacaktır (T.26. A.27-33).”

Diğer bir örnek ise Klazomenai ve Temnos kentleri arasında yaşanan tahkim davasıdır. Bu tahkim, büyük ölçüde, iki devletin aralarında daha yeni biten bir savaşın ardından birbirlerine baskı yaptıkları yönündeki suçlamalarla ilgiliydi. Knidos kenti anlaşmazlık yaşayan iki kent arasında hakemlik yapmıştır. Bu tahkim davasında da hakimler en adil şekilde yargılama yapacaklarına, tek bir şahitin beyanına göre karar vermeyeceklerine ve de rüşvet almayacaklarına dair yemin etmişlerdir.⁴³⁷ M.Ö. 112 yılında Itanos ve Hierapytna kentleri arasında Leuke adasının sahipliği hususunda yaşanan anlaşmazlık neticesinde, Roma Magnesia kentine iki kent arasında hakemlik yapmasını rica etmiştir. Magnesia kentinden giden on sekiz hakim, öncelikle Artemis Leukephryene tapınağına giderek sunular yapmış ve her iki kentin temsilcilerinin önünde yemin etmişlerdir (T 32. A 26-28).

Kentler arasında hakemlik yapacak hakimlerin tarafsız olacaklarına inanılması son derece önemlidir. Öyle ki, M.Ö. 180/179 yıllarına tarihlenen bir yazıtta, Delphi kenti Rhodoslu hakimleri onurlandırmaktadır. Delphi ve Amphissa kentlerinin yaşadıkları sınır sorunu karşısında Delphi kenti Rhodos kentinden yaşanan anlaşmazlıkla ilgili hakemlik yapmasını istemiştir. Rhodos kenti hakemlik yapmayı kabul etmiş ve dokuz vatandaşını göndermiştir. Ancak Amphissa kenti avukat göndermeyi reddedip, davaya katılmamıştır. Delphililer, Rhodoslu hakimlerin kendilerine aşırı iyi niyet gösterdiklerinden bahsetmektedirler.⁴³⁸ Söz konusu onurlandırma yazıtından anlaşılacağı üzere Rhodos kentinin Delphi kentine karşı gösterdiği bu aşırı iyi niyet, yargılamanın ne derece adil ve tarafsız yapılacağı konusunda kuşkuya yol açmaktadır. Hakem seçiminin ortak kararlar olmaması ve hakimlerin tutumu bu yargılamanın neden yapılamadığının sebebi olabilir.

Kentlerin hakem seçiminde dikkat ettikleri diğer bir konu ise, yargılamayı yapacak kentin veya şahsın saygınlığıydı.⁴³⁹ Çünkü hakem ne kadar itibarlı olursa, hükmü de o kadar geçerli olurdu. M.Ö. 431 yılında Atina ve Sparta arasında bir savaş patlak vermeden önce iki devlet arasında bir tahkim yapılması önerildi; ancak Sparta tarafından bu öneri reddedildi. Bunun bir sebebi iki devlet arasındaki sorunların büyüklüğüdür. İkinci sebep ise iki devlet arasında hakemlik yapacak kadar itibarlı bir hakem bulamayacak olmalarıdır.⁴⁴⁰ Çünkü Atina ve Sparta dönemin en büyük iki gücüydü. Yargı kararının uygulanabilmesi için en az iki kent

⁴³⁷ SEG 29, 1130 str. 28-35.

⁴³⁸ F. Delphes III, 3. 383 str. 25-28.

⁴³⁹ Ager, *Arbitrations*: 11.

⁴⁴⁰ Ager, *Arbitrations*: 20.

kadar güçlü bir kentin hakemlik yapması şarttır. Çünkü yargı kararlarına uymak ya da uymamak kentlerin elindeydi.

Kentler her zaman hakemlik yapması için en itibarlı kent ya da kişileri seçmeye özen göstermiştir. Sorunlar karşısında hakemlik yapması için bir kent değil de bir şahsın seçilmesi yaygın bir uygulama değildir; ancak kentler her zaman en iyi hakemi seçmeye çalışmışlardır. Örneğin, Themistokles'in Korkyra ve Korinthos arasındaki anlaşmazlıkta hakemlik yapması için davet edildiği söylenmektedir.⁴⁴¹ Korinthosluların Korkyralılara yirmi talent ceza ödemesine karar vermiştir.⁴⁴² Themistokles'in hakem olarak tercih edilmesinin sebebi muhtemelen zeka ve bilgelik konusundaki ününden kaynaklanmaktadır. M.Ö. 145-137 yılları arasında tarihlenen bir kararname yazıtından Phitiotis Thebai ve Halos kentleri arasında bölgesel rekabetten dolayı anlaşmazlık yaşanmaktadır. İki kent ortak kararlar, Larisalı Makon'u hakem olarak seçmişlerdir (T.53). İki kentin ortak kararlar Omphalion oğlu Larisalı Makon'u seçmelerinin sebebi, Makon'un Thessalia Birliği'nde aktif bir birey olarak itibarından ileri gelmiş olması mümkündür.

Hellenistik Dönem'le birlikte kentler yaşadıkları anlaşmazlıklar nedeniyle, Hellenistik Krallara mücaarat etmişlerdir. Şüphesiz ki kentlerin Hellenistik krallardan sorunlarıyla ilgilenmelerini istemeleri, kralın vereceği kararın her iki kent tarafından bağlayıcı olacağı fikridir. Yunanlar Aleksandros ve haleflerinden, imparatorluklarının barış ve istikrarını tehdit eden iç çekişmeleri çözmek için samimi bir arzuya, tarafsız bir yargıya, önlerine getirilen ihtilafların soruşturulmasında zahmet çekmeye istekli olan adamlar buldular.⁴⁴³ Hellenistik krallar kendilerinden önce gelişen sorunlara da müdahale etmişlerdir. M.Ö. 283-282 yılları arasında tarihlenen Lysimakhos'un Samos'a gönderdiği mektubundan, Kral Lysimakhos'un Samos ve Priene kentleri arasında yaşanan sınır sorununda ara buluculuk yaptığı bilinmektedir. Lysimakhos'un Samoslulara gönderdiği mektubundan, iki kentin çok önceden beri anlaşmazlık yaşadıkları topraklar hakkında karar verdiği anlaşılmaktadır (T.47). Söz konusu tahkim Lysimakhos'un Thrakia ve Asia Minor'u kontrol ettiği yıllarda gerçekleşmiştir. Lysimakhos iki kentin de temsilcilerini dinledikten sonra karar vermiş ve tahkim sürecini açıkça tarafsız bir şekilde yürütmüştür. Lysimakhos tarafından muhtemelen Samoslular lehine verilen tahkim kararı muhtemelen Lysimakhos'un hükümdarlık süresi boyunca sürmüştür. Her ne kadar bu davada Lysimakhos Priene kentini desteklemiyor gibi görünse de, Kral Lysimakhos ve Priene kenti arasında iyi ilişkiler olduğunu destekleyen

⁴⁴¹ Tod, 1913: 92.

⁴⁴² Plut. *Them.* 24.

⁴⁴³ Tod, 1913: 180.

kanıtlar da mevcuttur.⁴⁴⁴ Priene kentinde, M.Ö. ca. 285 yılına tarihlenen Kral Lysimakhos için bir onurlandırma yazıtı bulunmaktadır. Lysimakhos, Magnesia ve Pedies ile Priene kentleri arasındaki sıkıntılarda Priene kentini desteklemiştir. Bundan dolayı Priene kenti de krala olan minnettarlığını göstermek için kendisini altından bir taçla taçlandırmaya, agorada bronzdan bir heykelinin dikilmesine ve heykelin yanına da krala ait bir sunak yerleştirilmesine karar vermiştir.⁴⁴⁵ Ayrıca Lysimakhos'un Priene'nin bu kararına cevap olarak bir mektup gönderdiği bilinmektedir.⁴⁴⁶ Kral Lysimakhos'un M.Ö. 283-282 yılları arasında gerçekleştirdiği tahkim kararı bozulmuş ve iki kent aynı topraklar hakkında tekrar sorun yaşamışlardır. M.Ö. 196-192 yılları arasında Rhodos kenti tarafından hakemlik yapılmış ve Rhodos'lular toprakların Priene kentine ait olduğuna vermiştir (T.21). Söz konusu yazıttan, Kral Lysimakhos dışında Kral Aleksandros, Antiokhos II Theos, Antigonos III Doston ve Kral Ptolemaios'un görevlendirdiği Antiokhos'un da iki kent arasındaki anlaşmazlığa müdahil oldukları anlaşılmaktadır (T.21. str. 132-155). Kentler anlaşmazlık karşısında dönemin güçlü kişi ve kentlerine aralarında hakemlik yapması için başvurmuşlardır. Ptolemaios dışındaki Hellenistik krallar iki kent arasındaki anlaşmazlıkta bizzat hakem olmuşlardır. Ancak tahkim kararı bir kral tarafından verilse dahi, kentlerin kararlara uyup uymama gibi bir özgürlükleri vardır. Samos ve Priene arasındaki anlaşmazlığın uzun yıllar devam etmesi bu duruma örnek niteliğindedir.

Ancak hakemlerin vereceği kararların bağlacısı olması için bazı önlemler alınmıştır. Hakemlerin verecekleri kararı kabul etmeme ya da kararları ihlal etme durumlarında, ihlal eden tarafın diğer tarafa para cezası ödemesi gibi kararlar alınmıştır. Bunlar hakemler tarafından verilen kararlara sadık kalma ve kentler arasında gelecekte yaşanacak olası anlaşmazlıkları önlemek için alınan kararlardır. Örneğin, Phitiotis Thebai ve Halos kentleri arasındaki anlaşmazlıkta hakemlik yapan kişi Larisa'lı Makon'un kararının bağlayıcı olması için, kentlerin Makon tarafından verilen kararların kabul edilmemesi ya da kararlara aykırı hareket etmeleri durumunda karşı tarafa beş gümüş *talent* ceza ödemesine karar verilmiştir (T.53. str. 17-19). M.Ö. 194-166 yılları arasına tarihlenen bir kararname yazıtı, Paros ve Naksos adaları arasında bir anlaşmazlığa dikkati çekmektedir. İki kent arasında ne tür bir anlaşmazlık yaşandığı bilinmemektedir. İki kent ortak kararlar Erythrai kentinden aralarında hakemlik yapmasını rica etmişlerdir. Erythrai kenti karar vermiş ve ayrıca geçmişteki hiçbir suçlama, iddia ya da davanın gelecekte hiçbir yükümlülüğü olmadığını eklemiştir. Erythrai kenti gelecekteki olası bir anlaşmazlıkta tekrar dava açmak yerine, şartları ihlal eden tarafın

⁴⁴⁴ Ager, *Arbitrations*: 93.

⁴⁴⁵ *OGIS* no 11.

⁴⁴⁶ *OGIS* no 12; Welles, *RC*: no 6.

diğer tarafa para cezası ödemesine karar vermiştir. Bu ceza şehirler için yirmi, şahıslar için ise beş *talent*'tir.⁴⁴⁷ Bir diğer önlem ise uluslararası anlaşmaların önemli tapınakların duvarlarında yayınlanmasıdır. Burada verilen kararın anlaşmazlık yaşayan iki kent ve hakem olan kent arasında kalmamasını, verilen kararların uluslararası boyuta taşınmasını hedeflenmektedir. Bu da hakemlerin verdikleri kararların bağlayıcı olması hususunda yardımcı olmuştur. Örneğin, Erythrai kenti, Paros ve Naksos hakkında verdiği kararın bir kopyasını her iki kente, ayrıca birini de muhtemelen Delos'a göndermiştir.⁴⁴⁸ Bir diğer örnek ise, Phitiotis Thebai ve Halos kentleri arasındaki anlaşmazlıkta, hakem Makon'un verdiği kararın bir kopyasının Delphoi'a, diğerinin ise Larissa'daki Apollon Kerdaios tapınağına yerleştirilmesine karar verilmesidir. (T.53. str.15-16). Diğer iki yazıttan birinin Thebai'daki Athena Tapınağı'na ve diğerinin ise Halos'taki Artemis Tapınağı'na yerleştirilmesine karar verilmiştir (T.53. str. 20-22). Makon'un kararının dört tapınakta birden yazılmasına karar vermeleri, büyük ihtimalle tarafların tahkim kararlarına uymalarını garanti altına almaları içindir.

Hellenistik Dönem'de özellikle Asia Minor'da, kral ve kent arasındaki ilişki, bazı yönlerden, kentler arasındaki anlaşmazlıkları tahkim yoluyla çözme yöntemine elverişliydi. Bir kent özgür olabilir ya da bir hükümdar tarafından az ya da çok kontrol edilen bir bölgede yer alabilirdi. Hükümdarlar, tartışmalı devletlerin sınırları dışında tarafsız bir gücü, aynı zamanda taraflara anlaşmalarını hatırlatmak için kalıcı bir varlıktı. Bu durum hükümdarın bakış açısına göre, şehir devletleriyle ters düşmeden istediği genel barış ve istikrarı elde etmenin faydalı bir yöntemiydi.⁴⁴⁹ Bazı durumlarda anlaşmazlıkları çözmeleri için kentler kendileri krallara gönüllü olarak başvurmuşlardır, Samos ve Priene kentlerinin M.Ö. 283 yılı civarında Lysimakhos'a başvurmaları gibi; diğerlerinde ise krallar ilk adımı atarak, kendi görüşlerini kabul ettirmeye zorlamışlardır.⁴⁵⁰ Örneğin Antigonos Monophthalmos'un Teos'a gönderdiği iki mektuptan Teos ve Ledebos kentleri arasında *synoikismos* antlaşması yapmaya zorladığı anlaşılmaktadır. Bu planlanan *synoikismos*'un tarihi Antigonos'un hükümdarlığının son yıllarına denk gelmektedir (M.Ö. ca. 303). Antigonos'un mektupları, iki kentin birleşmesiyle ilgili bir takım düzenlemeleri içermektedir. Aynı zamanda kendisi, meydana gelecek herhangi bir sorunda, Mytilene kentinin hakemlik yapmasına da karar vermiştir.⁴⁵¹ Teos ve Lebedos

⁴⁴⁷ IG XII,5: no 128; Ager, *Arbitrations*: no 83.

⁴⁴⁸ IG XII,5: no 128B str. 19-21.

⁴⁴⁹ Ager, *Arbitrations*: 20-22.

⁴⁵⁰ Ager, 1991: 89.

⁴⁵¹ Ager, *Arbitrations*: no 13; Welles, *RC*: no 3. Antigonos Monophthalmos, Teos ve Lebedos kentleri dışında, bölgesinde bulunan diğer kentleri de *synoikismos*'a zorlamıştır. Bkz. Strab. *Geog.* 13. 1. 52.

kentleri arasındaki *synoikismos* girişimi, Antigonos I'in M.Ö. 301'de ölümünün ardından terk edilmiştir.⁴⁵²

Hellenistik Krallar kentler arasındaki sorunlarda bazen direkt hakem olmuşlardır, Samos ve Priene kentleri arasında Kral Aleksandros, Kral Lysimakhos, Kral Antiokhos II Theos ve Antigonos III Doson'un hakemlik yaptıkları gibi (T.21. str. 132-155), bazen de üçüncü bir kente hakem olması için talimat vermişlerdir. M.Ö. III yüzyılda Kos ve Kalymna arasındaki anlaşmazlıkta, Kral Demetrios Poliorketes'in talimatıyla Knidos kenti hakemlik yapmıştır (T.45). M.Ö. ca. 302 yılına tarihlenen diğer bir yazıtta ise Antigonos Monophtalmos'un talimatıyla Kos kenti, Klazomenai ve Teos kentleri arasında yaşanan sınır anlaşmazlığında hakem olmuştur.⁴⁵³ Ayrıca Hellenistik hükümdarların hakemlik yapmaları kendilerinin itibarlarını arttırmaları için önemli bir fırsat yaratabilirdi. M.Ö. 252 yılında Roma ve Kartaca arasında yaşanan I. Pön Savaşı'nda, Kartacalılar Mısır Kralı Ptolemaios II'den kendilerine iki bin *talent* borç vermesini istemişlerdir. Ancak Ptolemaios II hem Roma'nın hem de Kartaca'nın dostluğunu kaybetmemek için borç vermeyi reddedip, onun yerine iki devlet arasında ara buluculuk yapmayı teklif etmiştir. Ptolemaios II tarafsız davranmış ancak teklifi reddedilmiştir. Ptolemaios II açısından bakılacak olursa, Roma ve Kartaca arasında Pön anlaşmasının kurulmasını sağlamak kendine oldukça itibar sağlayacaktı.⁴⁵⁴

M.Ö. III. yüzyıl sonlarına doğru Roma'nın doğuda nüfuzunun artmasıyla birlikte, kentler aralarındaki anlaşmazlıkların nihai kararını vermesi için Roma'ya elçiler göndermeye başlamışlardır. Doğu Akdeniz'de Roma'nın yükselişi, Yunan kentlerine Hellenistik hükümdarlara katılan ve yerini yavaş yavaş değiştiren yeni bir büyük güç sağladı.⁴⁵⁵ Ancak Roma kendi çıkarlarıyla ilgili konularda olan ara buluculuğu kabul etmekte isteksiz görünmektedir.⁴⁵⁶ Kendisiyle dost ve müttefik olan kentlerin tahkim davalarında direkt hakem olmak yerine, başka bir kenti iki kent arasındaki anlaşmazlıkta hakem olarak tayin etmeyi tercih etmektedir. Roma, Yunan dünyasındaki anlaşmazlıkların çözümüne sadece mecbur kaldığında müdahil olmuştur. Bu rol teklif edilmesine rağmen, Senato'nun çatışan Yunan devletleri için bir "tahkim mahkemesi" olma niyeti yoktur. Romalı hakemler, ilk olarak anlaşmazlığın nedenini öğrenen Senato (*senatus*) tarafından kendilerine verilen yetkiye dayanarak hareket etmişlerdir. Anlaşmazlıklar genellikle Roma yetkilileri (*proconsul*, vali) veya özel olarak görevlendirilen elçiler ve *decemviri* tarafından kendilerine sorunu yerinde

⁴⁵² Richard, 2007: 33-43.

⁴⁵³ Ager, *Arbitrations*: no 15.

⁴⁵⁴ Ager, *Arbitrations*: no 35.

⁴⁵⁵ Marshall 1980: 626-661.

⁴⁵⁶ Magnetto, 2016: 27.

çözme ve aldıkları kararları uygulama yetkisi veren hazırlanmış talimatlarla çözüldü.⁴⁵⁷ Ancak bazen Roma Senatosu'nun kendisi de davaları dinleyebilmektedir.⁴⁵⁸

M.Ö. 166 yılında Thrakia Kralı Kotys ve Abdera kenti arasında yaşanan toprak anlaşmazlığında, Kotys sorunun çözülmesi için Roma'ya başvurmuştur. Abdera kenti de kurucu kentleri olan Teos kentinden bu konuda yardım istemiş ve Teoslu elçiler avukat gibi hareket ederek Roma senatosu önünde Abdera kenti adına savunma yapmışlardır.⁴⁵⁹ M.Ö. 196'dan sonrasına tarihlenen Larisalı (Thessalia) Nysandros için onurlandırma yazıtından, Pteleion ve Larisa Kremaste kentleri arasında toprak sorunu yaşandığı ve Nysandros'un Pteleion kentinin avukatlığını yaptığı anlaşılmaktadır.⁴⁶⁰ Yazıtta anlaşmazlık karşısında Roma'nın sorunu kendisi mi çözdüğü ya da başka bir kent ya da kişiyi mi görevlendirdiği hakkında bilgi yoktur. Anlaşılan iki kent arasındaki anlaşmazlık için nihai karar Roma senatosu tarafından verilmiştir.

Ancak Roma Senatosu sıklıkla üçüncü bir tarafı hakem olarak seçmektedir. M.Ö. ca. 175-160 yılları arasına tarihlenen bir kararname yazıtından Magnesia ve Priene kentlerinin aralarındaki sınır anlaşmazlığı nedeniyle Roma Senatosu'ndan hakemlik yapmasını istedikleri anlaşılmaktadır (T.23). Roma senatosu her iki kenti de “dost ve müttefik” olarak nitelendirmiştir (T.23b. str. 8-9). Roma Senatosu *praetor* Marcus Aemilius'un iki kent arasında hakemlik yapacak kenti belirlemesine karar vermiştir. Marcus Aemilius'un Mylasa kentine gönderdiği mektuptan, iki kent arasında hakemlik yapması için Mylasa kentini seçtiği anlaşılmaktadır. M.Ö. ca. 138 yılında, Messenia ve Sparta arasındaki anlaşmazlıkta Miletos kentinden hakem olması istenmiştir. Daha önce M.Ö. 146-145 yıllarında *consul* Mummius tarafından bölge Messenia'ya verilmiştir. Mummius'un *consul*'lüğünden birkaç sene sonra tekrar anlaşmazlık yaşamaya başlamışlar ve bu sefer de hakem olmaları için Miletos kenti seçilmiştir. Ancak Roma Senatosu Miletos kentine sınırsız yetki vermemiştir. Miletos kentinden istenilen, Mummius *consul* ya da *proconsul*'ken, toprağın hakimiyetinin kimde olduğunun belirlenmesidir.⁴⁶¹ Arazi anlaşmazlığı vakalarında, görevlendirilen hakimlere en çok, o eyalet Roma ile ittifaka veya dostluğa girdiğinde, arazi hangi kente aitse ona vermeleri talimatı verilmektedir.⁴⁶² Roma tarafından gerçekleştirilen tahkim davalarında, özellikle arazi anlaşmazlıklarında, Roma'nın dost ve müttefiklerini desteklediğini söylemek mümkündür.

⁴⁵⁷ Piegdoń, 2018: 27.

⁴⁵⁸ Ager, *Arbitrations*: 26.

⁴⁵⁹ *Syll.*³ 656.

⁴⁶⁰ *IG IX*, 2. 520.

⁴⁶¹ Ager, *Arbitrations*: no 159; Tod, 1913: no 1.

⁴⁶² Ager, *Arbitrations*: 27.

Hellenistik Dönem’de kentler uluslararası tahkim söz konusu olduğunda, birlikler (*koinon*) de güçlü bir mercii olarak görmektedirler. Kentler üyeleri oldukları birliklerin *syndrion*’larına başvurularını yapmaktadırlar. Klasik Dönem’in Akhaia Birliği (Κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν) M.Ö. 4. yüzyılın sonunda dağılmış; ancak M.Ö. 281-280 yılında yeniden canlanmıştır.⁴⁶³ Akhaia Birliği *syedrion*’u bir mahkeme olarak çağırmak yerine, tahkim görevini birliğin üye kentlerine devretme eğilimindeydi.⁴⁶⁴ M.Ö. 242 ve 238 yıllarında Akhaia Birliği’nin ricası üzerine Epidauros ve Korinthos arasındaki sınır sorununda Megara kenti hakemlik yapmıştır.⁴⁶⁵ M.Ö. ca. 150 yılında her ikisi de Akhaia Birliği üyesi olan Megalopolis ve Thouria kentleri arasında hakemlik yapması için birliğin kurucu üyelerinden olan Patrai kenti hakem olarak seçilmiştir.⁴⁶⁶ M.Ö. 214-3 yılları arasında Melitaia and Ksyniai arasındaki sınır sorununda, Akhaia birliği tahkim görevini bir kente devretmek yerine kendisi gerçekleştirmiştir.⁴⁶⁷ Hellenistik Dönem’de birlikler üyeleri olan kentler arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesinde önemli bir rol oynamışlardır.

⁴⁶³ Rhodes, 2007: 6.

⁴⁶⁴ Ager, *Arbitrations*: 24.

⁴⁶⁵ Ager, *Arbitrations*: no 38.

⁴⁶⁶ Ager, *Arbitrations*: no 145.

⁴⁶⁷ Tod, 1913: no 28.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ROMA DÖNEMİ KENT AVUKATLIĞI

Roma Dönemi'nde de kent avukatlarına olan ihtiyaç ortadan kalkmamıştır. Aksine Roma ile arada bir köprü görevi görmektedirler. Kentler yine diğer kentlerle, Romalı yöneticilerle ve şahıslarla sorunlar yaşamışlar ve kent avukatları da bu yasal süreçte en önemli yardımcıları olmuştur. Hellenistik Dönem'de kent avukatlığı görevini üstlenen *ekdikos* ve *syndikos*'ların Roma Dönemi'nde de varlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Ancak bu memuriyetlerin görev alanlarında küçük değişiklikler olmuştur. *Ekdikos*, Roma Dönemi'nde valinin resmi temsilcisi ve vali ile kent arasında tüm işlere aracılık eden düzenli bir memur haline gelmektedir.⁴⁶⁸ *Syndikos* ise kent dışında görülen davalarla görevlendirilmeye devam etmektedir. Romalı yöneticiler ve krallar huzurunda gerçekleşen davalarda avukatlık görevini üstlenmiştir. *Syndikos*'lar Hellenistik Dönem'de kent dışında görülen özel davalara bir defaya mahsus seçilmişlerdir, *syndikos*'ların görev alanı Roma Dönemi'nde de değişmemiştir. Ancak *ekdikos*'lar Hellenistik Dönem'de kent dışında görülen davalarla da ilgilenirlerken⁴⁶⁹, Roma Dönemi'nde vali ve kent arasında bir aracı konumuna gelmişlerdir. Roma'nın eyalet haline getirdiği yerlerde uyguladığı *conventus* sistemi nedeniyle, valilerin mahkeme kurduğu yerlerde *ekdikos*'lar kentleri adına görev almışlardır. Roma Dönemi'nin yeni bir gelişmesi, hukuk uzmanlarının profesyonelleşmesi ve artan önemiydi. Bu uzmanlara hem yerel hukuk konularında valiler tarafından danışılabilir hem de söz konusu uzmanlar yerel dava sahipleri tarafından Roma yasaları hakkında bilgi edinmek için kullanılabilirdi, böylece maddi hukuktaki homojenleştirme eğilimlerini kolaylaştırabilirdi.⁴⁷⁰

Kent avukatlığı görevinin anlamı Roma Dönemi'nde de değişmemiştir, ancak uygulamada küçük değişiklikler mevcuttur. Roma'nın doğuya yönelmesiyle birlikte, bir eyaletleşme süreci başlamıştır. Roma, Yunan kentlerinin çeşitli bahanelerle aralarında savaşarak her defasında arabuluculuk yapmak üzere kendisini davet etmeleri karşısında M.Ö. 148'de Orta Yunanistan'ı işgal etmiş, diğerlerine ibret olması için de Korinthos'u tahrip etmiştir. Akhaia Birliği'ni dağıtarak kentlerin bir kısmını tabiiyetine dahil etmiş, Atina ve Sparta ile de dostluk antlaşması yapmıştır.⁴⁷¹ Böylece Yunanistan tek bir eyalet olmasa da,

⁴⁶⁸ Liebenam, 1900: 303; Magie, 1950: 648; Marquardt, 1873: 522.

⁴⁶⁹ Cic. *Fam.* 13.56.1.

⁴⁷⁰ Kantor, 2015: 12.

⁴⁷¹ Atlan, 1970: 100.

Makedonya eyaletinin idaresi altına girmiştir.⁴⁷² M.Ö. 29 yılında Augustus tarafından Makedonya eyaletinden ayrılıp ayrı bir eyalet haline getirilmiştir.

Roma'nın Asia Minor'da kurduğu ilk eyalet Asia Eyaleti (*Provincia Asia*) olmuştur. Son Pergamon Kralı III. Attalos, Roma halkını Pergamon Krallığı'na varis olarak atamıştır. III. Attalos'un öldüğünde ve başkent Pergamon ve diğer bazı kentlerin statüsü için hükümler verdikten sonra krallığı Roma halkına bıraktığında, M.Ö. 133 yılında Asia'nın eyaletleşme süreci başladı.⁴⁷³ Ancak II. Eumenes'in oğlu kılığına giren Aristonikos, Pergamon Krallığı'nın hakimiyeti konusunda Roma'ya karşı ayaklandı. Hatırı sayılır bir başarı da elde etti.⁴⁷⁴ M.Ö. 129 yılında Aristonikos isyanı Roma tarafından bastırıldı.⁴⁷⁵ Manlius Aquillius'un başkanlık ettiği senato komisyonunun M.Ö. 129-128 yıllarında yeni eyaleti düzenlediği düşünülmektedir.⁴⁷⁶ Asia eyaletinin kurulmasıyla Roma Doğu Akdeniz'de de egemen konuma yükseldi.

Roma'nın doğuda kurduğu eyaletler arasında üç eyalet miras yoluyla kurulmuştur. İlki Asia Eyaleti, ikincisi Bithynia Eyaleti ve üçüncüsü ise Galatia Eyaleti'dir. M.Ö. 75 yılında ölen Bithynia kralı IV. Nikomedes de Pergamon kralı III. Attalos gibi krallığının varisi olarak Roma'yı tayin etmiştir. Vasiyet yoluyla Bithynia Krallığı'nın topraklarının sahipliği Roma'ya geçmiş, buradan hareketle Bithynia Eyaleti kurulmuştur.⁴⁷⁷ Pontus Kralı Mithradates Eupator'un bölgedeki siyasi hırslarını ciddi şekilde tehdit eden bu hamlenin ardından, Roma ile Mithradates Eupator arasında devam eden siyasi mücadele kesinlikle daha şiddetli hale geldi.⁴⁷⁸ Pompeius Mithradates Eupator ile M.Ö. 67 yılında girdiği bu zorlu çatışmadan, Roma adına başarılarına bir yenisini daha ekleyerek, M.Ö. 64/63 yılında Mithradates Eupator'un oluşturduğu tehditi ortadan kaldırmıştır.⁴⁷⁹ Bu kavgadan sonra Pompeia Yasası'nın çıkarılmasıyla Pompeius, ilhak ettiği Pontus krallığını batısındaki mevcut Bithynia eyaleti ile birleştirerek Anadolu'nun kuzeyinde Pontus-Bithynia adında yeni bir eyalet kurdu.⁴⁸⁰ Kral Amyntas'ın vasiyeti üzerine M.Ö. 25 yılında Augustus tarafından imparator eyaleti olarak kurulmuş olan eyalet, imparatorun atadığı *legatus*'lar (= *legati Augusti pro praetore*) tarafından yönetildiler.⁴⁸¹

⁴⁷² Mansel, 1984: 487.

⁴⁷³ Dmitriev, 2005: 7.

⁴⁷⁴ Jones, 1971: 58.

⁴⁷⁵ Dmitriev, 2005: 7; Jones, 1971: 58.

⁴⁷⁶ Strab. *Geog.* 14.1.38; Dmitriev, 2005: 7; Grainger, 2002: 351; Rigsby, 1979: 39-40.

⁴⁷⁷ App. *Mith.* 7; Liv. *Perioch.* XCIII; Magie, 1950: 320.

⁴⁷⁸ Baz, 2013: 284.

⁴⁷⁹ Arslan, 2007: 446-483.

⁴⁸⁰ Bekker-Nielsen, 2008: 28; Eck, 2007: 190; Marek, 2003: 36.

⁴⁸¹ Kaya, 2005: 25.

Roma Anadolu'da kurduğu diğer eyaletleri, miras yoluyla kurmamıştır. Cilicia M.Ö. 102 yılında, bu yılın *praetor*'u Marcus Antonius'un *provincia*'sı olarak, yani bir eyalet olarak değil bir *magistrat*'ın görev-eylem alanı olarak tayin edilmişti.⁴⁸² Henüz *consul*'lük yapmadığı halde *proconsul* olarak, yani *consul* yetkisiyle donatılmış olarak Kilikia'ya giden Marcus Antonius'a verilen görev, korsanlara karşı yapılacak savaşın komutanlığıydı.⁴⁸³ Marcus Antonius'un başarısızlığının ardından, Roma Senatosu M.Ö. 92 yılında Sulla'yı Cilicia'da görevlendirdi.⁴⁸⁴ Ancak Kilikia'nın gerçek anlamda bir eyalet olarak düzenlenmesi Cn. Cornelius Dolabella'nın valiliği döneminde olmuştur.⁴⁸⁵

Lykia Eyaleti, Claudius'un hükümdarlığı sırasında M.S. 43 yılında kurulmuştur. Lykia-Pamphylia çifte eyaletinin kurulma tarihi ise Vespasianus'un hükümdarlığı sırasında M.S. 70-71 yıllarıdır.⁴⁸⁶

4.1. Eyalet Valilerinin Görev ve Yetki Alanları

Roma'nın hakimiyet kurduğu yerleri eyaletleştirmesi sonucunda kentler eyaletlere bağlanmıştır. Eyaletler de imparator eyaletleri ve senato eyaletleri olarak iki gruba ayrılmaktadır. İmparator eyaletlerindeki valiler *Legatus Augusti propraetore* unvanıyla, senato eyaletlerindeki valiler ise *proconsul* unvanıyla anılmaktadır. *Proconsul*'ler kurayla belirlenerek eyaletlerde görevlendirilirdi. Olağanüstü durumlar dışında bir yıllığına göreve gelirlerdi. *Legatus Augusti propraetore*'ler ise imparator tarafından atanır ve değiştirilene kadar görevde kalırlardı.⁴⁸⁷

Hem Cumhuriyet Dönemi'nde hem de İmparatorluk Dönemi'nde Roma valilerinin *imperium* yetkileri (en yüksek askeri ve sivil emretme yetkisi) vardı. Ancak valilere bu yetkiler belirli bir süre için ve görevlendirildikleri eyalet sınırları içinde geçerli olmak koşuluyla verilmekteydi.⁴⁸⁸ Valilerin sahip oldukları *imperium* yetkisine istinaden; mali, adli ve askeri konuları içeren dört önemli görevi bulunmaktadır. Vali yerel yetkilileri ve özel vergi toplayıcılarını (*publicanus*) denetlemek zorundaydı. Valiler kentlerdeki çeşitli işlerin hesaplarını gözden geçirir ve büyük ölçekli bina projelerini kontrol ederdi. Mali görevlerinin dışında, vali bir eyaletin en yüksek hakimiydi⁴⁸⁹ ve ölüm cezası gerektiren davalar onun huzurunda görülürdü. Bu görevlerin dışında vali bir orduyu yönetirdi. Önemli eyaletlerde

⁴⁸² Kaya, 2005: 17.

⁴⁸³ Sherwin-White, 1976: 8 vd.

⁴⁸⁴ App. *Mith.* 57.

⁴⁸⁵ Cic. *Verr.* 2.1.43. Krş. Magie, 1950: 285; Sherwin-White, 1976: 10.

⁴⁸⁶ Adak ve Wilson, 2012: 1 vd.

⁴⁸⁷ Millar, 1966: 157.

⁴⁸⁸ Ertekin, 2008: 363.

⁴⁸⁹ Arnold 1974, 59; Lintott 1993: 54.

lejyonlar, diğerlerinde ise sadece yardımcı kuvvetler bulunurdu. Vali emrindeki kuvvetleri, organize eşkıyalık faaliyetlerini durdurmak için kullanabilirdi.⁴⁹⁰

Eyalet valilerinin, yetkilerini kötüye kullanmaları sonucunda bazı suçlar ortaya çıkmıştır: *crimen maiestatis*, *peculatus* ve *crimen repetundae*. *Crimen maiestatis*; bir eyalet valisinin görevlerini yerine getirirken ihmal ve kusurda bulunması, kendisine verilen yetki ve görevlerin sınırlarını aşması bu kapsamda değerlendirilecek suçlar arasındadır. Örneğin kumandası altındaki askeri kuvvetleri başka bir eyalete sokması, onun yerine başka bir vali tayin edildiği halde eyaleti terk etmemesi ve askeri kumandayı halefine devretmemesi, yetkisi olmadan asker toplaması ve ordu teşkil etmesi, yetki almadan savaş ilan etmesi, yeni vergiler koyması, vergi oranlarını yükseltmesi vb. konuları içermektedir.⁴⁹¹

Peculatus (zimmet suçu); bir eyalet valisinin, eyaletteki devlet gelirlerini veya mülklerini zimmetine geçirmesi *peculatus* suçu kapsamındadır. M.Ö. 59 yılında Caesar tarafından *peculatus* suçuna ilişkin *lex Iulia Peculatus*⁴⁹² adlı bir kanun çıkarılmış, bu kanun Iustinianus Dönemi'ne kadar yürürlükte kalmıştır.⁴⁹³

Crimen repetundae (rüşvet ve haraç suçu); bir valinin katıldığı mahkemelerde rüşvet alması, bazılarına para karşılığı bir takım imtiyazlar vermesi, muafiyetler sağlaması, özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde *publicanus*'larla işbirliği içine girerek fazla vergi toplanmasına yardım etmesi, Romalı tefecilerin yüksek faizlerle eyaletlilere borç vermelerine göz yumması, hatta onlarla işbirliği yapması vb. suçları kapsamaktadır.⁴⁹⁴ *Tribunus plebis* olan Lucius Calpurnius Piso, rüşvet suçlarına karşı ilk yasa öneren kişi olmuştur. M.Ö. 149 yılında *crimen repetundae* ile ilgili *lex Calpurnia* yasası çıkmıştır.⁴⁹⁵ Bunun akabinde eyalet valilerinin yargılanması için *quaestiones perpetuae de repetundis* adı verilen mahkemeler kurulmuştur. Bunlar senatörlerden oluşan daimi mahkemelerdi ve zimmete geçirilen şeylerin basitçe iade edilmesini emredebilirdi.⁴⁹⁶ Bu tür suçlar için *quaestiones perpetuae de repetundis* mahkemeleri kurulmadan önce davalar *recuperator*'lardan oluşan bir jüri tarafından görülmekteydi.⁴⁹⁷ M.Ö. 123 yılında *tribunus plebis* olan Gaius Gracchus tarafından önerilen *lex Sempronia de repetundis* yasasıyla, eyalet valilerinin yargılanacağı mahkemelerdeki jürilerin senatör sınıfından değil, atlı sınıfına mensup Roma vatandaşlarından oluşturulması

⁴⁹⁰ Ertekin, 2008: 364.

⁴⁹¹ Iustin. *Dig.* 48.4.1.1. "*Crimen maiestatis*", detaylı bilgi için bkz. Berger, 1953: 453; Ertekin, 2008: 365; Mommsen 1899, 537-594.

⁴⁹² Berger, 1953: 555.

⁴⁹³ Iustin. *Dig.* 48.13.1; *Cod. Iust.* 9.28; Berger, 1953: 623-24; Ertekin, 2008: 365.

⁴⁹⁴ Iustin. *Dig.* 48.11.6-7; Berger, 1953: 675; Brunt, 1961: 191; Ertekin, 2008: 365-366.

⁴⁹⁵ Cic. *Brut.* 27.106; Cic. *Off.* 2.21.75.

⁴⁹⁶ Richardson, 1978: 1.

⁴⁹⁷ Liv. 43.2.

sağlandı.⁴⁹⁸ Cumhuriyet Dönemi'nde *repetundae* suçlarına ilişkin son yasa, M.Ö. 59 yılında Caesar tarafından *Lex Iulia de Repetundis* adıyla çıkarılmıştır.⁴⁹⁹ Tüm bu süreç Iustinianus Dönemi'nin sonuna kadar imparatorluk yasalarının temelini oluşturmuştur.⁵⁰⁰

Augustus tarafından M.Ö. 7-6 yıllarında yayınlanan Kyrene fermanları oldukça önemli adli metinlerdir. İlk dört ferman sadece Kyrene kentiyile ilgili kararlardır. M.Ö. 4 yılına tarihlenen beşinci ferman ise bir senato kararıdır. Eyalet valilerinin yargılanma süreciyle ilgili yeni düzenlemeleri içermektedir ve tüm imparatorluk için geçerlidir. Bu yasadaki düzenleme ve uygulamalar şu şekildedir:

“Atalarımız müttefiklerimizin davalarını görmeleri ve haksız yere el koyulmuş mallarını geri almaları için mahkemeler kurmuşlardı. Fakat bu kanunlar bazen külfetli ve zahmetli olduğundan ya da fakir veya hasta kişilerin tanık olarak çağrılmasından yaşanan zorluklar yüzünden, senatonun bu kararı kanunlaştıktan sonra devlet veya şahıslar tarafından haksız yere alı koyulan mallarını geri almak isteyen müttefiklerimize sağlanan haklara göre, suçlanan kişi sadece sonu ölüm cezası istenebilen suçlamalarla mahkemeye çıkarılmayacak, aynı zamanda davacılar senatoyu toplama yetkisine sahip bir memur önüne çıkacak ve davalarını anlatacaklardır. Memur bunları hemen senatonun karşısına getirecek ve davacıların adına senatoda konuşmasını istedikleri avukatı görevlendirecektir. Eğer kanunen bu mecburi kamu görevinden muaf tutulmuşsa, avukatlar buna rağmen görev yapmaya zorlanamazlar. İleri sürülen suçlar bir jüri tarafından dinlenebilir; davalıyı senatoya çıkaracak olan memur aynı gün kura ile ya Roma'da ya da kentin yirmi mil civarındaki dört consul, tıpkı üç praetor gibi ve senatodan oy kullanma hakkına sahip, Roma'da bulunan veya kentin yirmi mil civarındaki iki kişiyi daha seçecektir. Bu şekilde belirlenen dokuz üye sadece sanığın işlemekle itham edildiği suçları inceleyecek ve otuz gün içinde karar verecektir. Kura çekimini yürüten memurun duruşmalara başkanlık etmemesi, onun yokluğunda ise bunu kıdemli bir consul'ün yerine getirmesi, senato'nun isteğine bağlıdır. Bu kişiye davacının İtalya'da bulunan tanıklarını toplama görevi verilecektir. Tanıklar özel tazminat davalarında beş, resmi tazminat davalarında ise ondan fazla olmayacaktır. Senato, seçilen jüri üyelerinin, bağlayıcı karar ne olursa olsun fikirlerini açıkça söyleyeceklerini taahhüt eder.”⁵⁰¹

Kyrene kararnamesinden anlaşılacağı üzere, eyalet valilerinden davacı olacak taraflar öncelikle senatoyu toplama yetkisine sahip bir memur önünde şikayetlerini dile getireceklerdir. Davanın kabul edilmesi için ilkin senatodan izin alınması gerekmektedir.

⁴⁹⁸ Sherwin-White, 1982: 18.

⁴⁹⁹ Cic. *Vat.* 29; Berger, 1953: 555.

⁵⁰⁰ Iustin. *Dig.* 48.11; *Cod. Iust.* 9.27.

⁵⁰¹ *SEG* 9, 8; Sherk, 1984: 127-132.

Dava kabul edildiği takdirde, senatörlerden oluşan bir jüri tarafından incelenecektir. Dolayısıyla senatör sınıfına mensup davalılar, yine senatör sınıfına mensup bir jüri tarafından incelenecektir. Bu durum senatörlerin kendi sınıflarına mensup bir sanık aleyhinde karar vermelerini oldukça zorlaştırmıştır.

Plinius'un Iulius Valerianus'a yazdığı bir mektubunda, Sollers isimli bir *praetor*'un arazisinde pazar yeri kurmak için senatodan izin istediğinden, ancak Vicetia sakinlerinin buna karşı çıktığından bahsedilmektedir. Bu dava için Vicetia'lılara Tuscilius Nominatus avukat olarak görevlendirilmiş, ancak kendisi senatoya gelmemiştir.⁵⁰² Nominatus daha sonra savunmasını yapmak için senatoya çağrıldığında, kendisine arazisinde pazar kurmak için izin almaya çalışan bir senatörün isteklerine özellikle senatoda karşı gelmemesinin tavsiye edildiğini söylemiştir. Bu gerekçelendirmenin üzerine Nominatus kendisine gösterilenden daha kötü bir tutumla yaklaşılacağı konusunda uyarılmıştır.⁵⁰³ Plinius'un mektupları, jürinin tamamen senatörlerden oluşmasının davacılar ve onların savunucuları üzerindeki olumsuz etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Dion Khrysostomos da Tarsos'luları kendilerini yönetenleri sık sık şikayet etmemeleri konusunda uyarmıştır: "Sizin bazı yöneticilerin zalim olduklarını ispatlamanız ve bunları şikayet etmeniz, sanıldığı gibi aksine, kentinizin (=Tarsos'un) hiçbir işine yaramadı. Birilerinin öyle olduğunu göstermek ve yalnızca kendinize değil, başkalarına da yardımcı olabilmek için, ve Zeus aşkına, sonradan gelen yöneticilerin daha sıkıntı verici bir hataya düşmemesi için onların cezalarını çekmeleri size mantıklı göründü. Ancak bu, kentinizi nefret edilesi bir duruma soktu; ayrıca, doğanız gereği memnuniyetsiz olduğunuz ve birilerini kolayca suçlayabildiğiniz söylendi. Sık sık şikayetçi olmanız, ithamların yanlış olduğunun bir kanıtı olarak görünür, hele ki, yöneticiler hakkındaki bir suçlama yöneticilerin önüne gidiyorsa. Zira, insanlar çok kötü muamele gördüğünüz için değil, yönetilmek istemediğiniz için bir düşmanlık doğduğundan şüphelenirler."⁵⁰⁴ Ona göre eyalet sakinlerinin bir senatörü senato önünde suçlamaları, çok sert muamele görmelerinden için değil, Roma otoritesine boyun eğmeye isteksiz olmaları nedeniyle ortaya çıkmıştır. Yönetici olan kimselerin yalnızca görmezden gelinemeyecek kadar büyük hatalar yaptığı ortadaysa dava edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Aksi takdirde kişiyi kızdırmak ve öfkesini kente doğrultmaktan başka bir işe yaramayacağını da ekler.⁵⁰⁵ M.S. 117-181 yılları arasında yaşamış olan Aelius Aristeides ise yasaların herkes için ortak olduğunu ve yönetilenlerin başlarındaki yöneticilerle (*magistratus*)

⁵⁰² Plin. *epist.* 5.4.

⁵⁰³ Plin. *epist.* 5.13.

⁵⁰⁴ Dion. Chr. *Orat.* 34.9. Ayrıca bkz. Sönmez Yakut, 2017: 261.

⁵⁰⁵ Dion. Chr. *Orat.* 34.40-41.

ilgili olarak yasaya aykırı bir duruma maruz kaldıklarında imparatora sığındıklarını dile getirmektedir.⁵⁰⁶ Davaların senatörler huzurunda görülmesinin, eyalet sakinleri tarafından dava edilip, yargılama sonucunda ceza alan Romalı yöneticiler de mevcuttur.

Kyrene Kararnamesi'ne göre dokuz kişilik jüri sanığın işlemekle itham edildiği suçları inceleyerek, otuz gün içinde karar verecektir. Ancak kararnameye rağmen, davaların bazen bir yıla kadar uzadığı da bilinmektedir.⁵⁰⁷ Söz konusu kararnameyle, değişiklik yönünde alınan kararlara bir yenisi daha eklenmiştir. O zamana kadar haraç davaları *quaestiones perpetuae de repetundis* isimli mahkemelerde görülürken, kararnameyle birlikte bu görev senatoya devredilmiştir. Ayrıca tüm tanıkların Roma'da bulunması zorunluluğu, eyaletlerin ekstra bir yük altına girmesine sebep olmuştur. Tanıkların ulaşım masrafları eyaletler tarafından karşılanmak zorunda kalmıştır.

Rüşvet ve haraç suçunu oluşturan *Crimen repetundae* valilere verilen yetkilerden kaynaklanmaktadır. Valilerin bu suçu işlemelerine neden olan bir diğer görev ise mahkemelerdeki yargılama görevidir. Latince *contio*⁵⁰⁸ ve *concilium*⁵⁰⁹ kelimeleriyle aynı kökten gelen *conventus* sözcüğü, “bir araya gelme, toplanma” anlamlarına gelmektedir.⁵¹⁰ Hukuki anlamda ise, eyalet valilerinin eyalet sınırları içinde her yıl belirli günlerde ve yerlerde düzenledikleri gezici mahkeme toplantıları *conventus* olarak adlandırılmıştır.⁵¹¹ Gezici mahkemelerin kurulduğu belirli bir coğrafi alanı ifade eden *conventus* teriminin Eski Yunanca karşılığı olarak *διοικησις* (*dioikesis*) kelimesi kullanılmıştır.⁵¹² *Dioikesis* kelimesi Eski Yunanca kontrol etmek, yönetmek anlamlarına gelen *διοικέω* (*dioikew*) fiilinden türemiştir. *Conventus* kelimesi, belgelerde genellikle *iuridicus* veya *iurisdictio* kelimeleriyle birlikte kullanılmıştır. Bazen mahkeme bölgesinin merkezi yapılan veya valinin mahkeme kurduğu kentin adıyla birlikte (örneğin *conventus Sardinianus*= Sardis *conventus*'u) ya da sadece *iurisdictio* sözcüğü kullanılırdı.⁵¹³ Roma Cumhuriyet Dönemi'nde söz konusu gezici mahkemelerin kurulduğu kentler ve bu kentlere bağlı olan yerleşim yerleri *Senatus* tarafından belirlenir ve bu mahkeme bölgeleri ise *conventus iuridicus* olarak adlandırılırdı.⁵¹⁴

⁵⁰⁶ Ael. Ar. *Orat.* 26, 65.

⁵⁰⁷ Tac. *Ann.* XIII. 43.

⁵⁰⁸ Bir rahip ya da magistratin çağrısıyla vatandaşların bir araya geldiği toplantı.

⁵⁰⁹ Halk toplantısı, toplanma, bir araya gelme.

⁵¹⁰ Burton, 1975: 92; Doğançlı, 2019: 213; Kaya, 2002: 1; Kornemann, 1900: 1173; Strothmann, 2003: 759.

⁵¹¹ Plin. *epist.* 10.58: “... *conventum incohaturus*...: mahkeme kurmak üzereyken.” Ayrıca bkz. Arslan, 2007: 264; Doğançlı, 2019: 213; Jones, 1971: 61; Kornemann, 1900: 1173-1174; Stora, 1998: 77; Strothmann, 2003: 759.

⁵¹² *CIG* III 3902b; Strab. *Geog.* 13. 4. 12; Dion. Chr. *Orat.* XLV.6; XLV.10; Burton, 1975: 92, 97; Doğançlı, 2019: 214; Jones, 1971: 61; Kaya, 2002: 1; Magie, 1950: 1059 no 41.

⁵¹³ Burton, 1975: 92 vd.; Doğançlı, 2019: 214; Kaya, 2002: 1; Kornemann, 1900: 1173 vd.

⁵¹⁴ Doğançlı, 2019: 214.

İmparatorluk dönemine gelindiğinde ise bu *conventus* merkezleri ve sınırları imparatorun izni olmadan değiştirilemezdi.⁵¹⁵

Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren Roma eyaletlerinde kurulan birlik *conventus civius Romanum*⁵¹⁶ olarak adlandırılmaktadır. Kuruluş amaçları da eyaletlerde yerleşik Romalı vatandaşlar ve ticaretle uğraşanların çıkarlarını korumaktır. Ephesos kentinde bulunan ve M.S. 43-44 yıllarına tarihlenen Latince bir onurlandırma yazıtından söz konusu birliğin ticaretle uğraşan Romalı vatandaşlar tarafından oluşturulduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır.⁵¹⁷ Ancak mahkeme bölgesi anlamına gelen *conventus iuridicus*'ların Roma İmparatorluk Dönemi'nin başlarında ortaya çıktığı düşünülmektedir.⁵¹⁸ Roma eyalet valisi, davalara bakmak, talepleri dinlemek ve anlaşmazlıkları çözmek için yıllık adli görev turunda her bir *conventus* merkezini ziyaret ederdi.⁵¹⁹ Yılın belli dönemlerinde *conventus* merkezlerinde kurulan gezici mahkemelerdeki davalara bizzat eyalet valisi ya da onun görevlendirdiği temsilcileri (*legati proconsulis*) başkanlık ediyordu.⁵²⁰

Asia Eyaleti'nde *Conventus* merkezi olan kentlerin hepsi özgür kent statüsünde yer alan kentlerdi. Bu merkezlere bağlı olan kentlerin de büyük bir bölümü kendi sikkelerini basma hakkına sahip olan özgür veya özerk kentlerdi.⁵²¹ Özgür kent statüsünde yer alan kentlerde yargılamalar kentlerin kendi yasalarına göre yapılmaktaydı. Bundan dolayı, valinin mahkemesine tabii olanlar, eyaletlerin özgür olmayan kentlerinde veya köylerinde yaşayanlar ile bu eyaletlerde yaşayan ve kendi aralarında *conventus civium Romanum*'u kurmuş olan Roma vatandaşlarıydı.⁵²² Davacılar yaşadıkları sorunlarla ilgili şikayet dilekçelerini önceden verirlerdi, ancak bu dilekçe veren herkesin mahkemeye çıkabileceği anlamına gelmemektedir.⁵²³ Daha önce *Proconsul* Gnaeus Domitius Corbulo'nun Kos halkına gönderdiği mektupta da belirtildiği gibi, kentler sorunlarını eyalet valilerinin belli dönemlerde

⁵¹⁵ Calp, 1955: 142.

⁵¹⁶ *Conventus civium Romanum*: iş adamları ve vergi mültezimleri (*publicanus*)'nin yerleştikleri her kentte kurdukları birliklerdir. Bu sivil birlikler buldukları kentin yönetiminden bağımsızdılar. Kendi birlik meclisleri, memurları ve hazineleri vardı. Ancak içinde buldukları kentin meclisiyle ortak kararlar çıkarabiliyorlar, diğer kentlerdeki Roma'lı vatandaşlarla birlikleriyle ortak hareket edebiliyorlardı. Birbirleriyle ve Roma vatandaşı olmayanlarla aralarındaki davalara eyalet valisi bakıyordu. Kaya, 2017: 211; Kornemann, 1900, 1181. Böyle şirket-cemiyetler, Ege Adaları, Asia Minor ve de özellikle kıyı kısımları, hatta Suriye, Petra'da bulunmaktadırlar. Augustus Dönemi'nde, her önemli kentte yer almaktaydılar. Şüphesiz, en büyükleri Delos'taydı. Bir diğer büyük olanı ise, Pergamon'daydı. Gökalp Özdil, 2008: 44.

⁵¹⁷ *I.Ephesos VII,1 no. 3019: "Ti(berio) Claudio Caesari Aug(usto) Germa(nico) imper(atori), pont(ifici) max(imo), trib(unicia) pot(estate) III | co(n)s(uli) III, p(atri) p(atriciae) conventus c(ivium) R(omanorum) qui in Asia n(egotiantur), curam agentibus || T(ito) Camurio T(iti) f(ilio) Qu(i)r(ina) Iusto trib(un) mil(itum) | leg(ionis) XIII Geminae | et L(ucio) Manlio L(ucii) f(ilio) Col(lina) Marito: ... Asia'da işle (ticaretle) meşgul olan Roma'luların birliği..."*

⁵¹⁸ Kornemann, 1900: 1181; Magie, 1950: 162.

⁵¹⁹ Edmondson, 2006: 255.

⁵²⁰ Arslan, 2000: 42; Arslan, 2007: 264; Burton, 1975: 97; Doğançlı, 2019: 215; Kaya, 2002: 6.

⁵²¹ Kantor, 2015: 8; Kaya, 2002: 5. Asia Eyaleti'nin özgür kentleri hakkında ayrıca bkz. Jones, 1971: 61 vd.

⁵²² Kaya, 2002: 5.

⁵²³ Burton, 1975: 101; Magie, 1950: 171.

kentleri gezerek kurduğu mahkemelerde çözmek zorundalardı. Mahkeme jürileri, mahkemenin yapıldığı kentte yaşayan Roma vatandaşları arasından seçilmekteydi. Söz konusu mahkemelerde valinin kararı kesindi, yani vali kararı genellikle temyiz edilemezdi.⁵²⁴ Eyalet valilerinin ve onların yardımcılarının (*legatus iuridici*), Roma’da siyasete yön veren güçlü sınıflara mensup olan Roma’lı banker ve vergi mültezimlerinin (*publicani*), halka yüksek faizle borç vermeleri ve vergi toplarken yaptıkları haksızlıklar karşısında adil olmaları pek mümkün görünmemektedir. Çünkü bu iki grubun çoğu Atlı Sınıfı’nın (*ordo equester*) temsilcileriydiler.⁵²⁵ İşini adil ve dürüst bir şekilde yerine getirmeye çalışan valiler, görev süresi sonunda bir şekilde suçlanıp, atlı sınıfının oylarıyla mahkum edilme tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Örneğin Asia Eyaleti’nin valisi Quintus Mucius Scaevola (M.Ö. 94) ve *legatus*’u Publius Rutilius Rufus halkı Roma’lı istismarcılara karşı koruyarak halkın sempatisini kazanmışlardır. Ancak Publius Rutilius Rufus Roma’ya döndüğünde atlı sınıfının etkisiyle haksız yere suçlanıp, mahkemeye çıkarılmıştır.⁵²⁶

Conventus sisteminin tarihçesi göz önüne alındığında, ilk defa M.Ö. 2. yüzyılda Sicilya’da ortaya çıktığı düşünülmektedir.⁵²⁷ Asia da eyalet haline geldikten sonra, Sicilya’da olduğu gibi, Asia Eyaleti de pek çok *conventus* bölgesine ayrılmıştır. Örneğin, M.Ö. 55-49 yıllarına tarihlenen ve Miletos’ta ele geçirilmiş olan, eyalet valisi tarafından Miletos’lulara yazılmış bir mektup Asia Eyaleti’ndeki *conventus* merkezleri hakkında bilgiler vermektedir. Söz konusu mektuptan edinilen bilgilere göre, Miletos, Ephesos, Tralleis, Alabanda, Mylasa, Smyrna, Pergamon, Sardeis ve Adramytteion kentleri *conventus* merkezlerini oluşturmaktadır. Yazıtta *conventus* merkezlerine bağlı kentler hakkında bilgi verilmemiştir.⁵²⁸ Phrygia’nın *conventus* merkezlerinin- Kibyra, Synnada, Apameia ve Philomelium- hiç birinin adının yazıtta geçmemesi nedeniyle, Phrygia’nın geçici olarak Cilicia Eyaleti’ne bağlı olduğu bu tarihleme makul görünmektedir.⁵²⁹ M.S. 23-79 yılları arasında yaşamış olan Yaşlı Plinius da *Naturalis Historiae* (Doğa Tarihi) adlı eserinde Asia Eyaleti’nin *conventus* merkezleri ve bu

⁵²⁴ Doğancı, 2019: 215; Kaya, 2002: 6; Magie, 1950: 171.

⁵²⁵ Kaya, 2002: 6.

⁵²⁶ Burton, 1975: 94 vd.; Kaya, 2002: 6; Magie, 1950: 171 vd. P. Rutilius Rufus hakkında detaylı bilgi için bkz. Münzer, 1914: 1269-1280. P. Rutilius Rufus davası hakkında detaylı bilgi için bkz. Bauman, 1983: 382 vd.

⁵²⁷ Doğancı, 2019: 214; Strothmann, 2003: 759.

⁵²⁸ Sherk, *RDGE*: no 52, II. 42 vd.: “δι’ ἅσ [αἰτίας] / πρὸς τε τὸ κοινόν τῶν Ἑλλήνων γέγραφα, [πρὸς] | [ὁ]μᾶς Ἐφεσίους, Τραλλιανούς, Ἀλαβανδεῖς, Μ[υ]-[λ]ασεῖς, Σμυρναίους, Περγαμηνούς, Σαρδιανο[ύς,] | Ἀδραμυτηνούς, ἵνα τε ὑμεῖς πρὸς τὰς ἐν τῇ δ[ιοι][κ]ήσει τῇ ἰδίᾳ πόλεις διαποστείλησθε ἐν τε τῷ ἐπ[ι] | φανεστάτῳ τόπῳ ἐν στυλοπαραστάδι ἐπιλίθου λευκοῦ ἐνχαραχθῆναι φροντίσητε τ[αῦ] | τα τὰ γράμματα, ἵνα κοινῶς πάσῃ τῇ ἐπαρχείᾳ[ι τὸ] | δίκαιον ἐσταμένον ἢ εἰς τὸν αἰὲ χρόνον, αἶ τε ἄλλαι πᾶσαι πόλεις καὶ δήμοι τὸ αὐτὸν παρ’ αὐτοῖς ποιήσωσιν, εἰς τε τὰ δημόσια ἀποθῶνται νομο[φυλά]κια καὶ χρηματιστήρια. τὴν δὲ αἰτίαν δι’ ἣν ἑλλη[ν]ικοῖς ἔγραψα, μὴ ἐπιζητήσητε· κατὰ νοῦν γὰρ [ἔσ]χον, μὴ τι παρὰ τὴν ἐρμηνείαν ἔλασσον τὰ [γεγραμ]μ[έ]να νοῆσαι δύνησθε· τὴν δὲ ἐπιστολὴ[ν ἔδωκα] | [Τι]μοκλῆι Ἀναξαγόρου καὶ Σωσικράτη Πυ[θ]ιονος | [πρ]εσβευταῖς Μαγνήτων τῶν πρὸς τ[ῶ]ι Μαιάν[ο]φι. ἔρρωσθε.” Ayrıcı bkz. Burton, 1975: 93; Doğancı, 2019: 214; Jones, 1971: 61 vd.; Kaya, 2002: 2; Magie, 1950: 1060 no 42.

⁵²⁹ Burton, 1975: 93.

merkezlere bağlı kent ve topluluklarına da yer vermiştir. Plinius'un eserinin beşinci kitabında verilen listenin kaynağı bilinmemektedir. Ancak onun Augustus Dönemi'nde, muhtemelen kayıtları Agrippa tarafından tutulan eyaletle ilgili resmi devlet arşivini kullanmış olabileceği düşünülmektedir.⁵³⁰ Bu eserin beşinci kitabında verdiği listedeki *conventus* merkezleri şöyledir: Philomelium, Kibyra, Synnada, Apameia, Alabanda, Sardeis, Smyrna, Ephesos, Adramytteion ve Pergamon.⁵³¹ M.S. 40-41 yıllarına tarihlenen Didyma'dan bir yazıt Asia Eyaleti'nin on üç ayrı kentinden toplanan on üç *neopoioi*'un listesini içermektedir.⁵³² Miletos'ta yeni bir tapınak kurmak ve İmparator Caligula'nın heykelini dikmekle görevli olan bu *neopoi*'ların her biri bir *conventus* merkezini temsil ettiği için, on üç tane *conventus* merkezi olduğunu düşünmek gerekir.

Bu *neopoioi*'ların da söz konusu merkezlerin ya da bu merkezlere bağlı kentlerin önde gelen vatandaşları olduğu düşünülmelidir.⁵³³ Yazıtta geçen *neopoioi*'ların temsil ettiği mahkeme bölgeleri ise Synnada, Miletos, Pergamon, Alabanda, Kyzikos, Apameia, Kibyra, Ephesos, Adramytteion, Philomelium, Halikarnassos, Smyrna ve Sardeis'tir. Geç Cumhuriyet Dönemi'ne kıyasla Tralleis ve Mylasa kentleri statülerini kaybetmiş, yerlerini Kyzikos ve Halikarnassos kentleri almıştır.⁵³⁴

Yaşlı Plinius, Asia ve Baetica Eyaletleri'ndeki *conventus* sistemi hakkında ayrıntılı bilgiler verirken, başka kaynaklardan bu sistemin varlığının kesin olarak tespit edildiği Bithynia-Pontos, Mısır ve Cilicia gibi eyaletlerin *conventus* bölgelerinden bahsetmemektedir.⁵³⁵ Örneğin, Bithynia-Pontos Eyaleti'nde *conventus* sisteminin varlığı tespit edilmiştir. Genç Plinius'un çağdaşı olan Dion Khrysostomos (M.S. 40-120), doğduğu kent olan Prousa kentini överken, sahip olduğu üç büyük ayrıcalıktan birinin Prousa kentinin "mahkeme düzenleme hakkı" olduğunu ısrarla belirtmiştir.⁵³⁶ Ayrıca görev süresi boyunca Bithynia-Pontos Eyaleti'ni gezerek, iş başında olan bir imparatorluk valisinin güzel bir örneği olan Genç Plinius da, Prusa'da mahkeme kurmak üzere olduğundan açıkça bahsetmektedir.⁵³⁷ Bu durum, Bithynia-Pontus Eyaleti'nde *conventus* sisteminin ilk olarak İmparator Traianus Dönemi'nde uygulanmaya başlandığı düşüncesini akla getirmektedir. İmparator Traianus'un Bithynia-Pontus Eyaleti'ne *legatus Augusti pro praetore* unvanıyla vali olarak atadığı Genç

⁵³⁰ Burton, 1975: 93; Kaya, 2002: 1-2; Magie, 1950: 1059 no 41.

⁵³¹ Plin. *nat.* 5.95; 5.105-106; 5.109; 5.111; 5.120, 5.122; 5.126.

⁵³² *I.Didyma*, no 148.

⁵³³ Burton, 1975: 93 dn. 12; Kaya, 2002: 2-3.

⁵³⁴ Burton, 1975: 93.

⁵³⁵ Buton, 1975: 97; Doğançcı, 2019: 215.

⁵³⁶ Dion. Chr. *Orat.* 40.10; 40.33; 45.6; 45.10. Diğer iki ayrıcalık ise genişletilmiş bir meclis ve belirli bina projeleri için izindi Burton, 1975: 97 dn. 48.

⁵³⁷ Burton, 1975: 97.

Plinius'un mektupları ve Prousalı Dion Khrysostomos'un bazı Söylevleri eyaletteki *conventus* sistemi hakkında önemli ipuçları vermektedir.⁵³⁸

İmparator Traianus tarafından özel olarak görevlendirilen Bithynia-Pontos Eyaleti'nin valisi Plinius'un mektupları ve Dion Khrysostomos'un Söylevleri *civitas stipendaria*⁵³⁹ statüsündeki Nikaia, Prusa ad Olypnum, Nikomedeia ve Amastris ile *civitas libera* statüsündeki Amisos ve Byzantion kentlerinin en azından bir süreliğine *conventus* merkezi olduklarını göstermektedir.⁵⁴⁰ Gaius Iulius Caesar'ın *colonia* statüsü verdiği Sinope kentinin de İmparator Traianus Dönemi'nde *conventus* merkezi olduğu anlaşılmaktadır.⁵⁴¹

Eyalet valileri gezici mahkemelerde Romalı vatandaşların ya da özgür olmayan kentlerin davalarına bakardı. Özgür kentlerin kendi mahkemelerini düzenleme hakları bulunmaktaydı. Ancak Bihtynia-Pontos Eyaleti'nin valisi Plinius'un İmparator Traianus'a gönderdiği mektuplardan anlaşıldığı üzere, *colonia* ve *civitas libera* statüsündeki bu kentlerin iç işlerine müdahale etmiştir. Bu durum valinin tüm eyaleti kapsayan *imperium* yetkisiyle, kentlerin daha sonra özgürlüklerini kaybetmesiyle ya da kentlerin özerkliklerinin başta adli konularda olmak üzere büyük oranda sınırlandırılmış olmasıyla açıklanabilir.⁵⁴² Ancak Genç Plinius ve Gaius Iulius Cornutus Tertullus gibi *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valilerin eyalete olağanüstü yetkilerle gönderilmesi, valilere eyaletteki ayrıcalıklı kentlerin de iç işlerine müdahale etme yetkisini vermiştir.⁵⁴³

Daha önce de değinildiği gibi, Yaşlı Plinius Cilicia Eyaleti'deki *conventus* sisteminden söz etmemiştir. Ancak M.Ö. 57 yılı dolaylarında Phrygia ve Lykaonia bölgeleri Asia Eyaleti'nden ayrılıp Cilicia Eyaleti'ne bağlanmıştır. Phrygia ve Lykaonia bölgelerinin Cilicia Eyaletine bağlanmasıyla, Laodikeia, Apameia, Synnada ve Philomelion *conventus*'ları ile bu *conventus*'lara bağlı Kibyris ve Isauria bölgeleri Cilicia valisinin yetki alanı içerisine girmiştir.⁵⁴⁴ M.Ö. 51 yılında Cilicia Eyaleti'ne vali olarak atanan Marcus Tullius Cicero kaleme aldığı mektuplarında Cilicia Eyaleti'ndeki mahkeme bölgelerinden bahsetmektedir. Cilicia Eyaleti'ne ulaşan Cicero'nun öncelikli hedefi emrindeki askeri birlikleri bir araya getirip devam eden Parth tehdidine karşı derhal önlem almak olmuştur.⁵⁴⁵ Bu nedenle 31 Temmuz'da geldiği Laodikeia'da üç gün geçirdikten sonra beş Ağustos'ta Apameia'ya, on

⁵³⁸ Doğanç, 2019: 215.

⁵³⁹ *Civitas stipendaria*: eyalet valisinin yönetimine (*imperium*) tabii olan, Roma hazinesine vergi vermekle yükümlü olan kentlerdir. Eyaletlerdeki kentlerin pek çoğu *civitas stipendaria* statüsündelerdir. Doğanç, 2019: 215; Eilers, 2010: 274; Kaya, 2017: 209.

⁵⁴⁰ Plin. *epist.* 10. 58, 60, 81, 96, 97, 110; Dion. Chr. *Orat.* 45. 6; Plin. *nat.* 5.149. Ayrıca bkz. Baz, 2013: 269; Burton, 1975: 97; Doğanç, 2019: 215; Jones, 1971: 159; Sherwin-White, 1998: 640.

⁵⁴¹ Strab. *Geog.* 12.3.11. Jones, 1971, 166; Magie, 1950, 459; 414, nr. 33; Oktan, 2008: 69.

⁵⁴² Doğanç, 2019: 215; Jones, 1971: 61.

⁵⁴³ Eck, 2000: 266-292.

⁵⁴⁴ Magie, 1950: 383-384; Tozan, 2016: 110.

⁵⁴⁵ Cic. *Fam.* 15.2; Lintott, 2008: 258; Tozan, 2016: 111.

Ağustos'ta Synnada'ya, 16 Ağustos'ta Philomelion'a ulaşan Cicero, bu merkezlerde bulunduğu kısa sürede yine de idari ve adli konular ile ilgilenmiştir.⁵⁴⁶

5 Ocak'ta kış daha çok bastırmadan eyaletinin Torosların ötesindeki mahkeme bölgeleri ile ilgilenmek üzere yola çıkan Cicero, Kıbrıs'a bizzat giderek burada mahkeme kuramayacağından ve oradaki Roma vatandaşlarını kendi huzuruna çağırmak da yasal olmadığından, adadaki davalara bakması için *praefectus* olarak görevlendirdiği Q. Volusius'u göndermiştir.⁵⁴⁷ Cicero Torosların ötesinde geçirdiği M.Ö. 50 yılı kışında muhtemelen kış şartları ve bölgenin yer şekillerinin engebeli ve seyahate çok olanak vermemesinden dolayı diğer mahkeme bölgelerini ziyaret etmeyip daimi olarak Laodikeia'da bulunmuştur. Titus Pomponius Atticus'a yazdığı bir mektubunda, Laodikeia'da Kibyra ve Apameia bölgeleri için bir mahkeme düzenleyerek davalarına baktığından, ardından yine Laodikeia'da Synnada, Pamphylia, Lykaonia ve Isauria bölgeleri için mahkeme düzenlediğinden bahsetmektedir.⁵⁴⁸ Bu esnada kent devletlerinin yöneticilerinin yaptığı yolsuzlukları ve zimmethlerine geçirdikleri paraları araştırmak için kentlerin arşivlerinde son on yılı kapsayan bir inceleme başlatmıştır. Yolsuzluk yapanların suçlarını itiraf ettirerek, bu yolla edindikleri paraları kentlere geri ödemelerini sağlamıştır.⁵⁴⁹

Eyaletlerde adaletin uygulanmasının en önemli aracı olan “gezici mahkemeler” eyaletin başkentinden uzaktaki kırsal bölgelerde yaşayan halk için önemli bir avantaj olarak kabul edilmektedir.⁵⁵⁰ Bir kent için mahkeme bölgesinin merkezi olmak bir ayrıcalık sayılmaktaydı. Valinin geçici mahkeme oturumlarını düzenlemek için bir kentte kaldığı süre boyunca, o kente kendi davalarını görmek için dışarıdan çok sayıda insan gelmekteydi. Bu sayede kentin iş yaşamı canlanmakta, ticareti ve refahı artmaktaydı.⁵⁵¹ Dion Khrystostomos da bir kentin *conventus* merkezi olmasının; kentin saygınlığının artması, davaları için başka kentlere gitmek zorunda kalmamaları, dışarıdan çok sayıda insanın gelmesi ve böylece kent ekonomisinin canlanması vb. gibi birçok avantajı olduğuna değinmektedir.⁵⁵² Dion Khrystostomos'a göre, bu gezici mahkemelerin olduğu dönemler, dava sahipleri, jüri üyeleri, hatipler, soylular, hizmetliler, köleler, kadın satıcıları, katırcılar, seyyar satıcılar, fahişeler ve zanaatkarlar gibi hayatın her kesiminden sayısız insanı bir araya getirir. Sonuç olarak, sadece satacak malı olanlar en yüksek fiyatları elde etmekle kalmaz, aynı zamanda şehirdeki hiç

⁵⁴⁶ Cic. *Att.* 5.15.1; 5.16.2-3; 5.20.1; *Fam.* 3.8.5-6; 15.4.2.

⁵⁴⁷ Cic. *Att.* 5.21.6

⁵⁴⁸ Cic. *Att.* 5.21.9; 6.2.4; Burton, 1975: 99.

⁵⁴⁹ Cic. *Att.* 6. 2.5.

⁵⁵⁰ Doğancı, 2019: 216.

⁵⁵¹ Kaya, 2002: 6.

⁵⁵² Dion. *Chr. Orat.* 45.6. Bekker-Nielsen, 2008: 47; Burton, 1975: 102; Doğancı, 2019: 2016; Kaya, 2002: 6; Salmeri, 2002: 69.

kimse işsiz kalmaz.⁵⁵³ Ayrıca *conventus* merkezi olan kentler Roma tarafından belirlenmekteydi. Doğal olarak Roma tarafından tanınmışlık ve seçilme duygusu da başlı başına seçilen kentin vatandaşlarının gururlanmasını sağlamaktaydı.

Kentlerin mahkeme bölgelerinin merkezi olmalarını, kent ekonomisi ve saygınlığına fayda sağlamasının yanı sıra bazı zararlar da vermekteydi. Emrindeki memurlarıyla birlikte kalabalık bir heyet halinde gelecek olan valiyi ağırlama gerekliliği, *conventus* merkezi seçilen bir kent için olumsuzluk sayılmaktadır. Kent halkı valinin masraflarını karşılamak zorunda olmasa da, valilerin Roma'nın etkin politik adamları olmaları, kentlerin valileri memnun etme gayreti içinde olmalarına sebep olmaktadır. Vali ve beraberindeki heyetin masraflarını karşılamak, *conventus* merkezi seçilen kentleri ekonomik açıdan olumsuz etkilemiştir. Masraflarını kendi cebinden karşılamakta direnen tek vali, M.Ö. 94-92 yıllarında valilik yapmış olan Scaevola'dır.⁵⁵⁴

Eyalet valilerinin adli turlarını gerçekleştirdikleri sırada, bazı varlıklı kimseler kentlerde birden fazla görev üstlenmişlerdir. Örneğin, Apameia kentinde bulunan ve M.S. 2. yüzyıla tarihlenen bir onurlandırma yazıtından, Tiberius Claudius Mithridatianos isimli bir kişinin, Apameia kentinde kurulan mahkeme dönemi boyunca, hem *gymnasiarkhos*'luk hem de *agoranomos*'luk görevini üstlendiği anlaşılmaktadır. Şehrin, pazardaki erzak maliyetlerini arttıran ve *gymnasion*'lardaki tüm yağı tüketen ziyaretçilerle dolup taşıdığı sırada, *gymnasiarkhos*'luk görevini, kamu fonlarından bu iş için ayrılan 15.000 *denaria*'yı kabul etmeksizin, masrafları kendi cebinden karşılayarak yerine getirmiştir. Ayrıca, oğlu Tiberius Claudius Granianos'un *gymnasiarkhos*'luğu sırasında şehrin düzenli olarak *gymnasiarkhia* için ayırdığı 15.000 *denaria*'yı kendisinin karşılayacağına ve mahkeme süresince *gymnasion* için gereken tüm yağı alacağına söz vermiştir.⁵⁵⁵

4.2. Kentlerin Romalı Yöneticilerle Aralarındaki Sorunlar

Roma'nın Kıta Yunanistan, Adalar ve de Asia Minor'u eyalet haline getirmesi sonucu, özgür kent statüsünde olan kentler eyaletlerin bir parçası haline gelmiştir. Eyaletler, Romalı valiler tarafından yönetilmeye başlamıştır. Roma hakimiyet kurduğu yerleri vergiye tabii tutmuştur. Bu durum da Hellenistik Dönem'den farklı olarak, kentlere anlaşmazlık yaşanacak bir taraf daha oluşmasına sebep olmuştur. Roma Dönemi'nde kentler, kentler ve şahıslar dışında Romalı valiler ve vergi mültezimleriyle (*publicanus*) sorunlar yaşamışlardır. Ancak

⁵⁵³ Dion. Chr. *Orat.* 35.15. Gleason M. , 1995: 241.

⁵⁵⁴ Doğancı, 2019: 216; Kaya, 2002: 7.

⁵⁵⁵ IGR IV, 788 str. 5-6: “γυμνασιαρχήσαντα δι' ἀγοραίας καὶ ἀγορανομήσαντα δι' ἀγοραίας: geçici mahkeme boyunca *gymnasiarkhos*'luk ve *agoranomos*'luk yapan.” IGR IV, 790. Ayrıca bkz. Dmitriev, 2005: 135; Gleason, 2006: 235.

valilerle olan sorunlarda kentler çoğu zaman tek başlarına değil eyalet olarak hareket edip, Romalı yöneticiler karşısında sıkıntılarını dile getirmektedirler. *Publicanus*'lar ve valilere karşı açılan davalarda eyaletleri yine avukatlar temsil etmiştir. Bu noktada kent avukatlarının, eyalet avukatlarına evrildikleri gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bir kentin haklarını ve çıkarlarını korumakla görevli olan kent avukatlarının, bir eyaletin haklarını ve çıkarlarını korumakla görevli olan eyalet avukatlarıyla aynı göreve sahip oldukları düşünülmelidir.

Eyaletleri yöneten Romalı valilerin görevlerini kötüye kullanmaları sonucu birtakım suçlar doğmuştur. Eyaletlere bağlı olan kentler kimi zaman tek başlarına kimi zaman da bütün bir eyalet olarak, kendilerini yöneten valileri dava etmişlerdir. Augustus'tan Traianus'a kadar geçen süreçte valilerin "görevi kötüye kullanma (*repetundae*)" suçundan yargılandıkları davalarda, Bithynia önemli bir yere sahiptir. M.S. 10'dan 110 yılına kadar Bithynia-Pontos Eyaleti için yedi tane *repetundae* davası bilinmektedir.⁵⁵⁶

Bithynia'nın *proconsul*'ü olan M. Granius Marcellus, M.S. 15 yılında vatana ihanet (*maiestatis*) ve zimmetine para geçirme (*peculatus*) suçlarından yargılanmıştır.⁵⁵⁷ Granius Marcellus, kendi *quaestor*'u Caepio Crispinus ve onun destekçisi Romanus Hispo tarafından *maiestatis* ve *peculatus* ile suçlanmıştır. Tiberius hakkında lekeleyici şeyler söylemesi, Caesar'ların heykellerini kaldırıp yerine kendi heykellerini koyması ve Augustus heykelinin başını keserek yerine Tiberius'unkini koymakla itham ediliyordu.⁵⁵⁸ Granius Marcellus, Augustus'un ölümünden kısa bir süre önce yani M.S. 14 yılında Bithynia valisi olmuştur. Hakkındaki vatan hainliği (*maiestatis*) suçlamasından beraat eden Granius Marcellus, yasalara aykırı bir şekilde gelir elde etmek suçundan yargılanması ayrı bir komisyona devredilmiştir.⁵⁵⁹ Granius Marcellus'un mahkum edilip edilmediği konusu belirsizdir.

Bithynia *proconsul*'ü Gaius Cadius Rufus M.S. 49 yılında rüşvet alma (*repetundae*) suçlamasıyla dava edilmiştir.⁵⁶⁰ Cadius Rufus'un İtalya kökenli bir aileye mensup olduğu düşünülmektedir.⁵⁶¹ Hangi tarihler arasında valilik yaptığı tartışma konusudur. Ancak Cadius Rufus'un eyalet valisiyken bastırıldığı sikkeler onun valilik yaptığı tarihin belirlenmesine yardımcı olmaktadır.⁵⁶² Cadius Rufus'un *proconsul*'lüğü sırasında Bithynia'da basılan sikkeler İmparator Claudius'un oğlu Tiberius Claudius Caesar Britannicus'un portresini taşımaktadır.⁵⁶³ Claudius'un oğlu Britannicus unvanını M.S. 43 yılında aldığı için, Cadius

⁵⁵⁶ Bekker-Nielsen, 2008: 86; Brunt, 1990: 90 vd.

⁵⁵⁷ Tac. *Ann.* I.74. Ayrıca bkz. Brunt, 1990: 90; Magie, 1950: 505.

⁵⁵⁸ Tac. *Ann.* I. 74.

⁵⁵⁹ Magie, 1950: 505.

⁵⁶⁰ Brunt, 1990: 92.

⁵⁶¹ Rémy, 1989: 26-27.

⁵⁶² Doğancı, 2007: 186.

⁵⁶³ RG: 236, nr. 6 (Pl. XXXV, 4); RG: 401, nr. 35 (Pl. LXVI, 11).

Rufus'un *proconsul*'lük görevi de M.S. 43 yılından önceye tarihlendirilemez. Cadius Rufus'un görev aldığı yıl, Claudius ve Messalina'nın oğlunun Britannicus unvanı aldığı M.S. 43 yılıyla, annesi Messalina'nın öldüğü M.S. 48 yılı arasında olmalıdır.⁵⁶⁴ Görev süresinin sonunda M.S. 49 yılında *repetundae* suçlamasıyla Bithynia Eyaleti tarafından dava edilmesinden dolayı, M.S. 47-48'de Claudius Dönemi'nde vali olarak görev yaptığı düşüncesi ağır basmaktadır. Eyalet valisi Gaius Cadius Rufus, Claudius'un son dönemlerinde Bithynialılar tarafından rüşvet alma (*repetundae*) suçlamasıyla senatoya şikayet edilmiş ve görülen dava sonucunda suçlu bulunmuştur (T.1-A).⁵⁶⁵ Suçlu bulunmasının ardından senatodan ihraç edilmiştir. Ancak M.S. 69 yılında Otho tarafından tekrar senatörlüğe iade edilmiştir (T.1-B).⁵⁶⁶ *Proconsul* C. Cadius Rufus'un yargılandığı davada, davacılar tek bir şehir olarak değil, Bithynia'lılar olarak anılmaktadırlar.⁵⁶⁷ Cadius Rufus'un rüşvet suçlamasıyla yargılandığı ve suçlu bulunduğu, Tacitus'un *Annales* adlı eserinden öğrenilmektedir. Suçlamayı Bithynia Eyaleti'nin yaptığı bilinmektedir, ancak eserde tarafların avukatlarının kimler olduğu belirtilmemiştir. Bu eksik bilgilere rağmen Bithynia Eyaleti'nin avukatının, kent avukatlarıyla aynı doğrultuda bir görev üstlendiği düşünülmelidir. Senato karşısında bir topluluğun haklarını savunmuş bir kamu avukatı olarak değerlendirilmelidir. Cadius Rufus'un M.S. 69 yılında Otho tarafından tekrar senatörlüğe iade edilmesine rağmen, M.S. 49 yılında senato önünde görülen davada, Bithynia Eyaleti'nin avukatının yaptığı savunma sayesinde suçlu bulunmuş ve cezalandırılmıştır.

Bithynia-Pontos Eyaleti'nin hakkında dava açtığı diğer bir kişi ise Iunius Cilo'dur. Iunius Cilo, Tacitus'un *Annales* adlı eserinde M.S. 49'da Pontos'un *procurator*'u olarak anılmaktadır. Cilo, Kimmer Bosporus'unda hak iddia eden Mithridates'i Roma'ya boyun eğdirmek üzere harekete geçmiş ve bu işinden dolayı *consularia insignia*⁵⁶⁸ ile ödüllendirilmiştir.⁵⁶⁹ L. Zuckermann Cilo'nun Bithynia'daki görevinin uzunluğuna dikkat çekmiştir ve Cadius Rufus'un halefi P. Pasidienus eyalete gelinceye kadar geçici olarak eyaleti kontrol ettiğine inanmaktadır.⁵⁷⁰ Iunius Cilo M.S. ca. 52 yılında Bithynia Eyaleti tarafından hakkında rüşvet alma (*repetundae*) suçlamasıyla dava edilmiştir.⁵⁷¹ Cassius Dio'ya göre, Cilo Bithynia'daki imparatorluk arazilerinin *procurator*'uyken, rüşvet aldığı

⁵⁶⁴ Rémy, 1989: 26-27.

⁵⁶⁵ Tac. Ann. XII. 22. 6.

⁵⁶⁶ Ayrıca bkz. Magie, 1950: 1400, no 6.

⁵⁶⁷ Bekker-Nielsen, 2008: 86.

⁵⁶⁸ *Consularis insignia*: Roma İmparatorluk Dönemi'nde, yüksek rütbeli subaylara *consul*'lük yapmadan verilen *consul*'lük nişanıdır. Bu unvan neredeyse "fahri *consul*" unvanına eşdeğerti. Smith, 1875: 357, bkz. "Consularis".

⁵⁶⁹ Tac. Ann. XII. 21. Ayrıca Bkz. Magie, 1950: 1397, no 4.

⁵⁷⁰ Doğancı, 2007: 192; Harris ve Ryde, 1980: 878.

⁵⁷¹ Brunt, 1990: 92.

suçlamasıyla dava edilmiş ve yargılanmıştır. Duruşma esnasında Bithynia'lı tanıklar Iunius Cilo'ya karşı yüksek sesle itiraz etmişlerdir. Ancak İmparator Claudius, neden bu kadar bağırduklarını anlamayarak, ne dediklerini sormuştur. Narcissus ise Claudius'a gerçeği söylemeyip, Bithynia'luların Iunius Cilo'ya şükranlarını sunduklarını dile getirmiştir. Bunun üzerine İmparator Claudius Iunius Cilo'nun görev süresini iki yıl daha uzatmıştır (T.2).⁵⁷² Cilo bu davadan aklanmıştır. Ancak aklanma sebebinin imparatorun dikkatsizliğine borçlu olduğu düşünülmektedir. M.S. 53-55 yıllarında Iunius Cilo ikinci kez Bithynia *procurator*'u olarak görev yapmıştır. İmparator Nero Dönemi'nin başlarında eyaleti *procurator* unvanlı Iunius Cilo yönetmiştir.⁵⁷³ Iunius Cilo M.S. 53-55 yıllarında Bithynia-Pontos eyaletinin *procurator*'u olurken, Attius Laco da M.S. 54-55 yılında eyaletin *proconsul*'ü olmuştur.⁵⁷⁴ Nero'nun hükümdarlığının başlarında, Nikaia tarafından hem Iunius Cilo hem de Attius Laco'yu onurlandırmak amacıyla basılan farklı boyutlardaki iki bronz sikke darp edilmiştir.⁵⁷⁵ Sikkelerde hem Iunius Cilo hem de Attius Laco'nun isimleri yer almaktadır. Bu durumda, bu iki yüksek Roma memuru eyaletlerinde eş zamanlı olarak *procurator* ve *proconsul* gibi hareket etmişlerdir.⁵⁷⁶ Nikaia'da bulunan bu sikkeler, senato eyaleti olan Bithynia-Pontos Eyaleti'nin *proconsul* ve *procurator*'ların birlikte yönettiklerini düşündürmektedir.⁵⁷⁷ Ayrıca Cassius Dio'nun İmparator Claudius'un Cilo'nun *procurator*'luğunu iki yıllığına yenilediğine dair ifadesi, Nikaia'da bulunan sikkeler tarafından doğrulanmaktadır.⁵⁷⁸ Bithynia-Pontos Eyaleti ve rüşvet almakla suçlanan *procurator* Iunius Cilo arasındaki davanın sonucu bilinmesine karşın, tarafların avukatlarının kimler olduğu hakkında bilgi verilmemiştir. Buna rağmen söz konusu davada eyalet avukatının adı bilinmese de, görevinin "kamu avukatı" olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kamu davası kapsamında değerlendirilmesi gereken bir dava ise Bithynia-Pontos Eyaleti'nin *proconsul*'ü Tarquitius Priscus ve Bithynia'lular arasındaki davadır. M. Tarquitius Priscus, M.S. 52 yılında, Afrika *proconsul*'ü Statilius Taurus'un altında *legatus provinciae Africae* olarak görev yapmıştır (T.3-A). Görevleri sonunda eyaletten dönüşünde, Tarquitius Priscus kendi *proconsul*'ü Statilius Taurus'u *lex repetundarum* uyarınca rüşvet alma suçlamasıyla dava etmiştir. Statilius Taurus, senato henüz bir karar vermeden önce, bu suçlamalara dayanamayarak yaşamına son vermiştir. Ancak bu olay sonucunda, Tarquitius

⁵⁷² Ayrıca bkz. Magie, 1950: 541.

⁵⁷³ Baz, 2014: 52; Marek, 2003: 48.

⁵⁷⁴ Bosch, 1935: 83, 88; Rémy, 1989: 29.

⁵⁷⁵ Heichelheim, 1944: 177.

⁵⁷⁶ Doğanç, 2007: 192.

⁵⁷⁷ Heichelheim, 1944: 177.

⁵⁷⁸ Magie, 1950: 1397, nr. 4.

Priscus da muhbirlik yaptığı için senatodan ihraç edilmiştir (T.3-A).⁵⁷⁹ Ancak birkaç yıl içinde affedilmiştir, çünkü Nero Dönemi'nde M.S. 61 yılından önce Bithynia'luların *proconsul*'ü olmuştur. Tarquitius Priscus *proconsul*'lük görevini M.S. 59-60 yılında yapmış olmalıdır. Tacitus *Annales* adlı eserinde M.S. 61 yılında Bithynia Valisi M. Tarquitius Priscus'un Bithynialılar tarafından *repetundae* suçlamasıyla dava edildiğini aktarmaktadır (T.3-B).⁵⁸⁰ Bithynia'luların görev sürelerinin sonunda birçok kez Romalı *proconsul* ve memurları dava ettikleri bilinmektedir. Dolayısıyla Tarquitius Priscus'un da görev süresinin sonunda dava edilmiş olma ihtimali yüksektir. Dolayısıyla Tarquitius Priscus'un valilik görevini M.S. 59-60 yılına tarihlemek mantıklı olacaktır.⁵⁸¹ Bithynialar vali Tarquitius Priscus'u zorla para almak suçlamasıyla dava etmişlerdir. Senato önünde görülen dava neticesinde Priscus suçlu bulunmuş ve tekrar senatodan ihraç edilmiştir. Priscus'un daha önce Afrika *proconsul*'ü Statilius Taurus'u rüşvet alma suçlamasıyla itham etmiş olmasından dolayı, kendisinin de rüşvet alma suçlamasıyla yargılanıp, suçlu bulunması senatoyu oldukça memnun etmiştir (T.3-B). Tacitus, söz konusu davayla ilgili olarak tarafların avukatlarının isimlerine yer vermemiştir. Ancak daha önceki davalarda olduğu gibi Bithynia Eyaleti ve M. Tarquitius Priscus arasındaki davada da görev alan avukatları, eyalet sakinleri adına avukatlık ettiği için bir kamu/kent avukatı olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Bithynialılar Romalı eyalet valilerini ve memurlarını şikayet etmek ve haklarını aramak konusunda hiç çekinmemişlerdir. Ancak M.S. 61 yılında Tarquitius Priscus ile Bithynia Eyaleti arasında görülen davadan sonra uzunca bir süre eyalet yöneticileriyle aralarında herhangi bir dava görülmemiştir. Yine de haklarında hukuki bir işlem olmaması, eyalet ve yöneticileri arasında sorunların yaşanmadığı anlamına gelmemektedir. Kentlerin gelişmesi kentler arasındaki rekabetin artmasına sebep olmuştur. Kentler özellikle eyaletin başkenti olma konusunda ciddi bir yarış içine girmişlerdir. Rakip kentin yapılarından daha büyük ve gösterişli yapılar inşa etmek bu rekabetin bir parçası haline gelmiştir. Kentler arasındaki bu rekabet, düzenlenen festivallerde de kendini göstermektedir. Flavius Hanedanlığı Dönemi'nde eyalet valilerinin kentler arasındaki çekişmeleri kendi çıkarları doğrultusunda kullandıkları da görülmektedir. Yolsuzluk suçlamalarıyla karşı karşıya kaldıklarında Roma yöneticileri bu şehirler arasındaki rekabeti kullanarak, bir şehri kendi yanına çekip, yaptıkları yolsuzlukları örtbas edebiliyorlardı.⁵⁸² Oysa Flavius Hanedanlığı'ndan önce, daha önce değinildiği gibi, Bithynia-Pontos Eyaleti'nin valileri rüşvet

⁵⁷⁹ Magie, 1950: 1421, nr. 69; Rémy, 1989: 29.

⁵⁸⁰ Brunt, 1990: 93.

⁵⁸¹ Doğancı, 2007: 196; Rémy, 1989: 29.

⁵⁸² Dion. Chr. *Orat.* 44.11-12; Yazgı, 2017: 177-178.

almak suçlamasıyla dava ettikleri bilinmektedir. Bu rüşvet alma suçlamaları Flavius'lar Dönemi'nde görülmesi de, Traianus Dönemi'nde tekrar başlamıştır. M.S. 61 yılındaki Tarquitius Priscus davasından tam kırk bir yıl sonra Bithynia Eyaleti ve yine bir vali arasında sorun yaşandığı gözlemlenmektedir.

Bithynia-Pontos Eyaleti'nin sorun yaşadığı bir diğer eyalet valisi ise Gaius Iulius Bassus'tur. Bassus muhtemelen Asia kökenlidir.⁵⁸³ İmparator Domitianus tarafından sürgüne gönderilmiş, ancak İmparator Nerva tarafından geri çağırılmıştır.⁵⁸⁴ Sürgünden döndükten sonra M.S. 101-102 yılında Bithynia-Pontos Eyaleti'nin *proconsul*'ü olmuştur. M.S. 103 yılında Bithynia-Pontos Eyaleti, eyalet valisi Gaius Iulius Bassus hakkında rüşvet suçlamasıyla dava açmıştır.⁵⁸⁵ Genç Plinius, Cornelius Ursus'a yazdığı mektubunda, Iulius Bassus'un valiliği ve yargılama süreci hakkında detaylı bilgilere yer vermiştir. Tarafların avukatlarının isimlerine ve nasıl savunma yaptıklarına da değinmiştir. Bithynia Eyaleti Iulius Bassus'u suçlamış ve davayı takip etmek üzere Roma'ya bir temsilci heyeti göndermiştir (T.4-A, 3). Theophanes adlı politikacı Bithynia Eyaleti adına *proconsul* Iulius Bassus'u suçlayan baş davacılardan biridir. Valiyi gasp ve hırsızlık yapmaktan suçlamıştır.⁵⁸⁶ Bu davada, Varenus Rufus (T.4-C), Gaius Pomponius Rufus ve Theophanes Bithynia Eyaleti'nin avukatlığını yapmışlardır.⁵⁸⁷ *Proconsul* Gaius Iulius Bassus'un baş avukatı ise Genç Plinius'tur. Genç Plinius dışında Iulius Bassus'un avukatlığını yapan diğer kişiler ise Lucceius Albinus (T.4-A, 13), M. Iunius Homullus ve Ti. Catius Caesius Fronto'dur (T. 4-A, 15).⁵⁸⁸ Plinius'un aktardığına göre, davacılara (Bithynia Eyaleti) altı saat, davalıya ise dokuz saat savunma yapma hakkı tanınmıştır (T.4-A, 9). Theophanes, valiyi hak edilmemiş kişisel kazanç elde etmek, görevi kötüye kullanmak ve yolsuzluk niyetiyle hediye alıp vermekle suçlamıştır.⁵⁸⁹ Plinius'un mahkemede Iulius Bassus'u savunmak amacıyla yaptığı savunma tam beş saat sürmüştür. Kendisinden sonra Iulius Bassus'un diğer avukatları da kalan sürede savunma konuşmalarını yapmışlardır. Plinius, Iulius Bassus'un yanında yer alarak, suçlamayı davacıların avukatlarından Theophanes'in Bassus'a karşı olan kişisel düşmanlığına bağlamıştır.⁵⁹⁰ Savunmasında özellikle Domitianus Dönemi'nde Bassus ve ailesinin haksızlığa uğradığını, küçük düşürülüp itibarsızlaştırılmaya çalışıldığını öne sürmüştür. Ancak yine Bithynia Valisi Iulius Bassus'un, Kanunlara göre yasaklanmış olan "hediye kabul

⁵⁸³ Sherwin-White, 1966: 749.

⁵⁸⁴ T. 4-A, 2: "a Domitiano relegatus est; revocatus a Nerva sortitusque Bithyniam rediit reus."

⁵⁸⁵ T. 4-A. Ayrıca bkz. Brunt, 1990: 94; Sherwin-White, 1966: 749.

⁵⁸⁶ Sherwin-White, 1966: 759.

⁵⁸⁷ T.4-A, 3; Sherwin-White, 1966: 755.

⁵⁸⁸ Sherwin-White, 1966: 743, 749, 751.

⁵⁸⁹ Baz, 2013: 278.

⁵⁹⁰ Magie, 1950: 601.

etmek” eylemini gerçekleştirdiği inkar edilemez.⁵⁹¹ Plinius’un itibar kaybından kurtardığı yaşlı ve deneyimli bir adam olan Bassus’un Plinius’un söylediği kadar temiz olduğuna ve arkadaşlarından hediye almaktan başka bir şey yapmadığına inanılması beklenemez. Çünkü kendisinin aleyhinde pek çok delil vardı.⁵⁹² Kendisini gasptan suçlu ilan etme önerisinin reddedilmesinin ardından, senato üyeliğini sürdürmesine izin verirken, özel bir komisyon⁵⁹³ tarafından belirlenecek miktarı eyalete iade etmesini emreden bir önerge kabul edildi.⁵⁹⁴ Plinius’un savunması ve karşı tarafın avukatlarından Thephanes’in kişisel husumetinden dolayı Iulius Bassus beraat etmiştir. Plinius’un savunduğu Iulius Bassus ne senatodan ihraç edilmiş ne de sürgüne gönderilmiştir (T.4-B) Sadece para cezasına çarptırılmıştır. Ancak kendisi senatodan ihraç edilmese de, hediye olarak sunduğu şeyler yolsuzluk olarak kabul edilmiştir. Plinius’un Bithynia valiliği sırasında İmparator Traianus’a yazdığı mektuplardan, Iulius Bassus’un dürüstlüğüne karşı duyulan güvenin azaldığı ve bunun sonucunda da eyalet valiliği yaptığı süre boyunca yaptığı tüm eylemlerin iptal edildiği anlaşılmaktadır. Buna göre Iulius Bassus’un kararnameleri iptal edilmiş ve kendisi tarafından mahkum edilen herkesin iki yıl içinde temyize gitmeleri halinde, davalarının yeniden görülmesine karar verilmiştir (T.4-D; T.4-E). Plinius tarafından oldukça detaylı bir şekilde anlatılan bu davada, Bithynia Eyaleti’nin üç, *proconsul* Iulius Bassus’un ise dört avukatı bulunmaktadır. Plinius tarafların avukatlarının kimler olduğuna değinmesinin yanında davanın işleyişi hakkında da bilgiler vermiştir. Bu bilgiler doğrultusunda mahkemede davacı tarafın altı saat, davalı tarafın ise dokuz saat konuşma yapma hakkına sahip olduğu öğrenilmektedir. Plinius ve diğer avukatlar sayesinde Iulius Bassus suçlamalardan beraat etmiş ancak yine de güvenilirliğini yitirdiği için vermiş olduğu kararların iptal edilmesine karar verilmiştir. Bu dava, Roma hakimiyeti sonucu eyaletleşme sürecine giren kentlerde kent avukatlığının, eyalet avukatlığına dönüşmesine oldukça iyi bir örnektir. Gaius Iulius Bassus Bithynia Eyaleti tarafından hırsızlık yaptığı gerekçesiyle suçlanmış olmasına rağmen, Bithynia Eyaleti’nin başkenti Nikaia kenti tarafından onurlandırılmıştır.⁵⁹⁵

Bithynia-Pontos Eyaleti tarafından dava edilen bir diğer vali ise Varenus Rufus’tur⁵⁹⁶. Valinin Bithynia’daki görev yılları M.S. 105-106 olarak kabul edilmektedir. Edebi

⁵⁹¹ Magie, 1950: 601.

⁵⁹² Brunt, 1961: 202.

⁵⁹³ Genel olarak senato tarafından atanan yargıçlardan oluşan komisyon ya suçun kabul edilmesinden sonra ya da mahkumiyetten sonra atanırdı ve yalnızca zararların değerlendirilmesiyle ilgiliydi. Bkz. Anderson, 1927: 48.

⁵⁹⁴ Magie, 1950: 1458, no 17.

⁵⁹⁵ *I.Mus. Iznik I*, no 53: [ἀγα]θηῖ τὸ[χητ]· | ἡ πρώτη τῆς | ἐπαρχείας πό- | [λις] Νεΐκαια εὐ- | [χα]ρισ[τ]εῖ [Γ]αίω | [Ιο]υλ[ί]ω Βάσσω | [τῶ] μ[εγά]λῳ(?) κα[ὶ] | [λαμπροτ(?)]άτω ἀν- | [θυπά]τω. “Uğurlu olsun; eyaletin başkenti Nikaia [büyük ve ünlü] *proconsul* Gaius Iulius Bassus’a teşekkürlerini sunar.”

⁵⁹⁶ PIR III, 384 no 177; Hanslik, 1955: 375-376; Sherwin-White, 1966: 60-61.

kaynaklardan Varenus Rufus⁵⁹⁷ ya da sadece Varenus⁵⁹⁸ olarak tanınan bu valinin adı epigrafik belge olarak Bilecik Müzesi'nde kaydedilen bir yazıtta ilk kez geçmektedir. Söz konusu yazıtta valinin adı Varenus Rufus değil, Rufius Varenus olarak kaydedilmiştir. Yazıtta geçen Rufius Varenus senatörün isminin doğru şekli olmalıdır. Yazıtta İmparator Traianus Dacicus unvanıyla anılmaktadır. Traianus bu unvanı M.S. 102 yılında almıştır. Ayrıca hükümdarlığının 6. yılı olduğu da belirtilmiştir. Bithynia Eyaleti'nin valisinin de Rufius Varenus (Ρουφίου Οὐάρηνοῦ ἀνθυπάτου) olduğu yazmaktadır. Yazıttan edinilen bu bilgilerden yola çıkarak Rufius Varenus'un Bithynia'daki görev yılı M.S. 105-106 yılına değil, kesin olarak M.S. 102-103 yılına tarihlendirilmektedir.⁵⁹⁹ Kendilerini yöneten eyalet valilerini dava etmekten hiç çekinmeyen Bithynia'lılar, Gaius Iulius Bassus'dan kısa bir süre sonra Rufius Varenus'u da dava etmişlerdir. Plinius Cornelius Ursus'a yazdığı mektubunda "Yine Bithynia'lılar" diye başlayarak davayı anlatmaktadır (T.5-A). Plinius'un bu ifadesi Bithynia'lıların valileri dava etmek konusunda bir ünlerinin oluştuğunu düşündürmektedir. Rufius Varenus'un yargılanma süreci, Plinius'un beşinci kitabında yer alan mektupların hepsinin aynı tarihte yazıldığı teorisi üzerine Mommsen tarafından M.S. 105-106 yıllarına tarihlendirilmektedir.⁶⁰⁰ Mommsen'in Rufius Varenus davasıyla ilgili tarihlemesi, Varenus'u Iulius Bassus'un hemen ardılı olarak gören ve Bithynia *proconsul*'lüğü M.S. 102-103 yıllarına yerleştiren diğer araştırmacılar tarafından kabul edilmiştir.⁶⁰¹ Ancak Premerstein ise Rufius Varenus'un Bithynia *proconsul*'lüğü görev yılını M.S. 100-101 yıllarına tarihlemiştir. Söz konusu davanın başlangıcının M.S. 102 yılından geç olamayacağını belirtmiştir.⁶⁰² Plinius'a göre Gaius Iulius Bassus ve Rufius Varenus'a karşı açılan iki dava arasında kısa bir süre (=breve tempus) vardır. Daha önce değinildiği gibi, Rufius Varenus'un adının zikredildiği yazıt sayesinde Bithynia'daki görevi kesin olarak M.S. 102-103 yılına tarihlendirilmektedir. Buna göre Plinius'un da iki dava arasındaki zamanı "kısa bir süre" olarak değerlendirmesinden yola çıkarak, Rufius Varenus'a karşı açılan dava görev süresinin sonuna M.S. 103 yılına tarihlendirilebilir. Rufius Varenus Bithynia-Pontos Eyaleti'nin *proconsul*'ü olmadan önce Gaius Iulius Bassus'a karşı açılan davada eyaletin avukatlığını yapmıştır. Sonrasında Bithynia-Pontos Eyaleti'ne *proconsul* olarak atanan Varenus'un görev süresi bitince, hakkında *repetundae* davası açılmıştır (T.5-A). Rufius Varenus, Iulius Bassus'a karşı açılan davada eyaletin avukatlığını yaparken, Bassus'un avukatı ise Genç Plinius'tur.

⁵⁹⁷ T.5-A: Varenum Rufum.

⁵⁹⁸ Dion. Chr. *Orat.* 48, 1: "τῷ κρατίστῳ Οὐάρηνοῦ".

⁵⁹⁹ Akyürek Şahin, 2012: 92, 94-95.

⁶⁰⁰ Magie, 1950: 1458, nr. 18; Mommsen, 1906: 383.

⁶⁰¹ Magie, 1950: 1458, nr. 18.

⁶⁰² Premerstein, 1934: 78.

Ancak kendisine karşı açılan davada ise kendisini Plinius savunmuştur (T.5-A). *Proconsul*'e karşı suçlamayı yapan Bithynia'lıların temsilcisi ise Fonteius Magnus'tur (T.5-A, 4; T.5-E, 6).⁶⁰³ Plinius, Fonteius Magnus'un konuşmasını "içerik ve kapsam arasında ayırım yapamayan" ve "çok laf söyleyip az kanıt gösteren biri" olarak tanımlamaktadır. Varenus, kendisini suçlayanların itirazlarına rağmen, senatoyu kendi lehine tanıklık yapacak kişileri çağtırmaya ikna etmiştir (T.5-A, 2; T.5-B, 1; T.5-D, 11). M.Ö. 4 yılında yürürlüğe giren *Repetundae* Yasası'na göre, sadece davacıların, zaten halihazırda Roma'da bulunan tanıkları çağtırmaya hakkı vardı. Ancak davalının böyle bir hakkı bulunmamaktadır.⁶⁰⁴ Varenus'un avukatlığını yapan kişiler arasında, daha önce Iulius Bassus'un avukatlığını yapmış olan M. Iunius Homullus⁶⁰⁵ da bulunmaktaydı. Plinius Homullus'un mahkemede yetenekli, güçlü ve parlak bir konuşma yaptığına değinmektedir (T.5-A, 6). Plinius, Rufius Varenus'un avukatlarından biri olan ve Homullus'tan sonra konuşma yapan C. Avidius Nigrinus'un⁶⁰⁶ konuşmasını da kısa ve öz, aynı zamanda asaletli ve zarafetli olarak nitelendirmektedir (T.5-A, 6; T.5-E, 2-6). Ancak asıl dava başlamadan önce, eyalet konseyinden Claudius Polyenus isimli bir elçi Roma'ya gelerek davanın düşürülmesini istemiştir (T.5-E, 6; T.5-F, 1).⁶⁰⁷ Fakat eyaletin avukatı Fonteius Magnus, Rufius Varenus'un yargılanması konusunda ısrar edince, dava İmparator Traianus'a götürülmüştür. Plinius Bithynia'lılar ve *proconsul* Rufius Varenus arasındaki davanın akıbeti hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. Ancak görünüme göre, Varenus'un Bithynia'dan bulduğu tanıklar nüfuzlu kişilerdi ve *koinon* içinde bölünmeye neden olmuştu; üyeler de muhtemelen bunun davayı zayıflatacağını düşünüp suçlamaları geri çekmişlerdir. Belki de Varenus'un yanında yer alan eyalet sakinleri heyette çekince yaratmış, eyaletten çıkan tanıkların Varenus'un savunmasını güçlendirirken, kendi davalarını zayıflatacağını düşünmüşlerdir.⁶⁰⁸ Bithynia'lıların valileri Varenus'a karşı suçlamalarını geri çekmelerinin altında belki de Prusa'daki huzursuzluğa müdahalesi ile burada ve diğer şehirlerdeki meclislerin yeniden toplanmasına ön ayak olması yatmaktadır.⁶⁰⁹ Plinius mektuplarında söz konusu davayı anlatırken, avukatların hitabet yönüyle ilgili açıklamalarda da bulunmuştur. Bithynialıların avukatı Fonteius Magnus'un hitabet tarzını çok uzun ve sıkıcı bulduğu için eleştirirken, Varenus'un avukatları hakkındaki görüşü çok daha olumlu yöndedir. Plinius'un Bithynia-Pontos Eyaleti'nin *proconsul*'lü olan Gaius Iulius Bassus ve Rufius Varenus'un Bithynia'lılara karşı avukatlığını yapmış olması, eyalet sakinleri hakkında

⁶⁰³ Magie, 1950: 601; Sherwin-White, 1966: 747.

⁶⁰⁴ *SEG* 9, 8; Magie, 1950: 601, 1458 nr. 19.

⁶⁰⁵ Sherwin-White, 1966: 749.

⁶⁰⁶ Sherwin-White, 1966: 753.

⁶⁰⁷ Bekker-Nielsen, 2008: 86, 132; Magie, 1950: 601.

⁶⁰⁸ Brunt, 1961: 213; Brunt, 1990: 79.

⁶⁰⁹ Dion. Chr. *Orat.* 48.1. Ayrıca bkz. Brunt, 1961: 214; Ergin, 2009: 459.

bilgi sahibi olmasını sağlamıştır. Bithynia'nın senatoryal valiler yönetimindeki düzensiz durumunun devam etmesi, sonunda Traianus'u Plinius'u kendi temsilcisi olarak yönetmek için eyalete göndererek, eyaletin kontrolünü doğrudan ele geçirmeye yöneltmiştir.⁶¹⁰ Plinius'un bu davalarda yer alması belki de İmparator Traianus'un eyalet valisi olarak Genç Plinius'u görevlendirmesinde etkili olmuştur.

M.S. 10-110 yılları arasında Bithynia-Pontos Eyaleti ve Romalı yöneticiler arasında yedi tane dava görüldüğü yukarı anlatılmıştır. Roma'nın hakimiyet kurduğu diğer eyaletlerde de iki sınıf arasında benzer anlaşmazlıklar olduğu bilinmektedir. Roma'nın Küçük Asia'daki bir diğer eyaleti de Asia Eyaleti'dir. Asia Eyaleti de kendilerini yöneten Roma'lularla zaman zaman anlaşmazlıklar yaşamıştır. M.S. 10-110 yılları arasında Asia Eyaleti ve Roma'lı yöneticiler arasında görülmüş beş tane dava bilinmektedir.

Asia Eyaleti tarafından hakkında dava açılan valilere bir örnek Lucius Valerius Messalla Volesus'tur. Volesus M.S. 5 yılında *consul*'lük yapmıştır. Muhtemelen altı yıl sonra da Asia Eyaleti'nin *proconsul*'ü olmuştur.⁶¹¹ M.S. 11-12 yılında Asia *proconsul*'lü olan Volesus Roma'da ünlü bir ailenin üyesiydi ve babası kendisinden önce Asia'nın yöneticiliğini yapmıştır. Asia *proconsul*'lüğü sırasında bir günde üç yüz kişiyi idam ettiği ve bunun krallara yakışır bir durum olduğuyula övündüğü söylenmektedir.⁶¹² Genç Seneca bunun bir öfke değil, daha büyük ve tedavi edilemez bir kötülük olduğunu belirtmektedir.⁶¹³ Bu sebeple Messalla Volesus, halka zulmetmek ve halkı gasp suçlamalarıyla Asia Eyaleti tarafından dava edilmiştir.⁶¹⁴ Bu suçlama ne kadar abartılı olursa olsun, yargılanmak üzere senatonun önüne çıkarılmasından ve söz konusu davanın sıradan bir rüşvet davası olmadığından şüphe etmek için hiçbir sebep yoktur. Augustus'un kendisi, ileri yaşına rağmen, merhamet gösterilmemesini açıkça teşvik eden bir tavsiye gönderecek kadar bu davada yer almış ve Messalla Volesus, Senato'nun resmi kararıyla mahkum edilmiştir.⁶¹⁵ Augustus'un Messalla Volesus aleyhindeki iddianamesini ve davayla ilgili Senato'nun kararnamesi de başka bir davada emsal olarak kabul edilmiştir.⁶¹⁶ Messalla Voluses davasında tarafların avukatları hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Avukatlar hakkında herhangi bir bilgi yer almamasına rağmen, tarafların kendilerini savunan avukatları mutlaka olmalıdır.

Asia Eyaleti'nin dava ettiği bir diğer vali ise Gaius Iunius Silanus'tur. Silanus M.S. 10 yılında P. Cornelius Dolabella ile birlikte *consul*'lük yapmıştır. M.S. 20-21 yılında Asia

⁶¹⁰ Magie, 1950: 602.

⁶¹¹ Magie, 1950: 489, 1347 nr. 60. Volesus Messala'nın kariyeri için bkz. *PIR* III 371 vd., no. 96.

⁶¹² Sen. *de Ira* II. 5.5.

⁶¹³ Sen. *de Ira* II. 5.5: "Non fuit haec ira sed maius malum et insanabile."

⁶¹⁴ Brunt, 1990: 90.

⁶¹⁵ Magie, 1950: 489.

⁶¹⁶ Tac. *Ann.* III. 68.

Eyaleti'ne *proconsul* olarak atanmıştır.⁶¹⁷ Görevinin sonuna gelip Roma'ya geri döndüğünde ise, M.S. 22 yılında Asia Eyaleti tarafından rüşvet aldığı ve şiddet uyguladığı yönünde iddialarla suçlanmıştır.⁶¹⁸ Aynı zamanda *ex-consul* Mamercus Scaurus, *praetor* Iunius Otho ve *aediles* Bruttidius Niger tarafından hem Augustus'un tanrılığını inkar etmekle hem de Tiberius'un hükümranlığını reddetmekle suçlanmışlardır (T.6-A). Yani Gaius Iunius Silanus vatan hainliği (*maiestas*) ve zimmete para geçirmek (*repetundae*) suçlarından yargılanmıştır (T.6-B). Tacitus *Annales* adlı eserinde, Asia Valisi Silanus'un davasında bulunan avukatların, tüm Asia'nın en iyi hatipleri olduklarını ve Silanus'un hem onlar kadar deneyimli olmadığını hem de ölüm korkusu gibi en iyi hatipleri bile zorda bırakacak bir duygu içinde olduğunu belirtmiştir (T.6-B). Asia Eyaleti avukatlarının en iyi hatiplerden oluşmasının yanı sıra İmparator Tiberius'un tutumu da dava sürecinde etkili olmuştur. Bazı durumlarda imparatorların sanıklara düşmanca bir tutum izlemeleri, kendilerinin yasalara duyduğu katı bir saygıdan ziyade siyasi ve kişisel görüşlerinden kaynaklanmış olabilir.⁶¹⁹ Bu davada da İmparator Tiberius, Silanus'a öfkeli bir ses tonuyla ve bakışlarıyla baskı yapmaktan kaçınmamış ve birçok sorusuyla Silanus'u zor durumda bırakmıştır (T.6-B). Çünkü Asia Valisi Silanus'u vatan hainliği ile suçlayan kişilerden ikisi Seianus'un⁶²⁰ adamlarıydı.⁶²¹ İmparator Tiberius, Augustus'un Asia Eyaleti'nin M.S. 11-12 yılı *proconsul*'ü Voluses Messala hakkındaki iddianamesini emsal gösterip, senatonun onun hakkındaki hükmünün okunmasını emretmiştir. Sonuç olarak, Senatus'ta bu şikâyete ilişkin henüz herhangi bir şey yapılmadan İmparator Tiberius duruma el koymuş, bunun sonucunda Gaius Silanus'un malı, mülkü müsadere edilip, kendisi Kythnos Adası'na sürgüne gönderilmiştir.⁶²² Ayrıca, annesinden Silanus'a kalan malların oğluna devredilmesine karar verilmiştir (T.7-C). Kısacası Asia Eyaleti'nin Valisi Gaius Iunius Silanus rüşvet, eyalet sakinlerine zulmetme ve vatan hainliği suçlarından hüküm giymiş ve sürgüne gönderilmiştir. Daha önce de değinildiği gibi, bir avukatın iyi bir savunma yapabilmesi için hitabet konusunda son derece iyi durumda olması gerekmektedir. Tacitus Asia Eyaleti ve *proconsul* Gaius Iunius Silanus arasındaki davayı anlatırken, eyalet sakinlerinin söz konusu davayı kazanmak için hitabet konusunda en iyi olduklarını düşündükleri kişilere kendilerini savunma görevini verdiklerini belirterek, mahkemelerde güzel ve etkili konuşabilmenin önemini vurgulamaktadır.

⁶¹⁷ Syme, 1978: 160.

⁶¹⁸ T.6-A; Brunt, 1990: 91; Smith, 1872: 821, bkz. "Silanus".

⁶¹⁹ Brunt, 1990: 85.

⁶²⁰ Lucius Aelius Seianus, İmparator Tiberius'un arkadaşı ve danışmanıdır. Tiberius kendisinden "işlerimde ortağım (*socius laborum*)" olarak bahsetmektedir. Bkz. Tac. Ann. IV. 2.

⁶²¹ T.6-A (Iunius Otho); Iuv. Sat. 10.83 (Bruttidius Niger).

⁶²² Baz, 2019: 180; Magie, 1950: 505.

Asia Eyaleti sakinleri eyaletin *proconsul*'ü Gaius Iunius Silanus'u M.S. 22 yılında dava ettikten sonra, bu sefer de M.S. 23 yılında Asia Eyaleti'nin *procurator*'u olan Gnaeus Lucilius Capito'yu Roma'ya şikayet etmişlerdir.⁶²³ Asia Eyaleti sakinleri *procurator* Gnaeus Lucilius Capito'yu valinin yetkisini üzerine alarak asker toplamaya girişmekle suçlamışlardır (T.7-A; B).⁶²⁴ *Procurator* Capito'nun valinin yetkilerini gasp etmesi ve askeri gücü kullanması İmparator Tiberius'un emirlerine karşı gelmek demektir (T.7-A). Çünkü Tiberius Dönemi'nde bir *procurator* tarafından yönetilen gelir kaynaklarının "köleler ve özel fonlar" olduğu söylenmektedir.⁶²⁵ O günlerde imparatorluk fonlarını yöneten görevlilerin, geleneksel gelirleri toplamaktan başka bir şey yapmalarına izin verilmiyor ve anlaşmazlık durumunda, forumda ve yasalara göre, sıradan vatandaşlarla eşit koşullarda yargılanmaları gerekiyordu (T.7-B, 5). Bir önceki davada olduğu gibi, bu davada da İmparator Tiberius duruma el koyarak sorunu çözüme kavuşturmuştur⁶²⁶ ve *procurator* Gnaeus Lucilius Capito mahkum edilerek, sürgüne gönderilmiştir. Eyalet sakinleri sadece valilerle değil, Bithynia Eyaleti'nin *procurator*'u Iunius Cilo⁶²⁷ örneğinde de olduğu gibi, aynı zamanda diğer Roma'lı yetkililerle de çeşitli sorunlar yaşamışlardır. *Procurator* Lucilius Capito'nun cezalandırılmasından ötürü teşekkürlerini sunmak için, Asia kentleri İmparator Tiberius'un kendisine, annesi Livia'ya ve senatoya bir tapınak kurmak için izin istemişlerdir (T.7A). Senato M.S. 23 yılında Asia Eyaleti'nin sakinlerine İmparator kültü kurmalarına izin vermiştir. Ancak hangi kentte kurulacağı konusuna karar verememişlerdir. Asia kentlerinin elçileri tek tek Roma'ya giderek kültün neden kendi kentlerinde kurulması gerektiği konusunda onları ikna etmeye çalışmışlardır. Sonuç olarak Senato, imparator kültü tapınağının Smyrna kentinde kurulmasına karar vermiştir.⁶²⁸ Bu kararla Smyrna kenti birinci *neokoros* unvanına sahip olmuştur.⁶²⁹ Asia Eyaleti ve *procurator* Gnaeus Lucilius Capito arasındaki davayı aktaran Tacitus ve Cassius Dio, tarafların avukatlarıyla ilgili bilgilere yer vermemişlerdir. Kendilerinden bahsedilmemiş olsalar da davalarda tarafların avukatları mutlaka olmalıdır. Burada da yine toplumu etkileyen bir durum yaşanması sebebiyle, tarafların avukatları kent/eyalet avukatı olarak kabul edilmelidir.

Asia Eyaleti'nin anlaşmazlık yaşadığı bir başka Romalı görevli ise Publius Celer'dir. Asia Eyaleti *procurator*'u olan Publius Celer hakkında M.S. 57 yılında gasp suçlamasıyla

⁶²³ Baz, 2019: 180; Brunt, 1990: 91.

⁶²⁴ Barrett vd., 2016: 121; Magie, 1950: 506.

⁶²⁵ Magie, 1950: 490.

⁶²⁶ Baz, 2019: 180.

⁶²⁷ Brunt, 1990: 92.

⁶²⁸ Tac. *Ann.* IV. 55-56. Ayrıca bkz. Baz, 2019: 180; Kılıç, 2012: 386-388.

⁶²⁹ Burrell, 2004: 38-42.

Asia Eyaleti tarafından dava açılmıştır.⁶³⁰ Ancak dava sonuçlanmamıştır. Çünkü imparatorların kimi zaman davalara müdahil olup, davanın sonucunu etkiledikleri bilinmektedir. Tacitus *Annales* adlı eserinde İmparator Nero'nun Asia *procurator*'u Celer'i beraat ettiremediği için, Asia Eyaleti ve Celer arasındaki davanın Celer yaşlılıktan ölene kadar sürdüğünü ifade etmektedir (T.8). M.S. 54 yılında Asia *proconsul*'ü Marcus Iunius Silanus'u öldürmekte yaptığı hizmet nedeniyle korunduğu iddia edilmektedir. Agrippina oğlunun olası rakibi olmasından korktuğu için, Augustus'un büyük-büyük torunu olan Silanus'u, Nero göreve geldikten hemen sonra Celer aracılığı ile zehirletmiştir. Suçlamalar ne kadar ciddi olsa ve yasalar ne kadar eyaletlerin yanındaymış gibi görünse de, iş davayı sonuçlandırmaya gelince Senato hafif cezalar vererek hangi tarafta olduğunu belli etmekteydi.⁶³¹ M.S. 57 yılında Lykia Eyaleti'nin gaspla suçladığı Lykia Eyaleti'nin *legatus*'u T. Clodius Eprius Marcellus da ceza almaktan kurtulmuştur.⁶³² Tlos kenti tarafından onurlandırılan Eprius Marcellus'un görev süresi boyunca Tlos kentine bir miktar lütufta bulunduğu anlaşılmaktadır; ancak kendisine yöneltilen suçlama gasptır (*repetundae*).⁶³³ Lykia Eyaleti kovuşturmada başarısız olmuştur, ancak Marcellus'un beraat etmesinin masumiyetinden çok, sahip olduğu nüfuzdan kaynaklandığı söylenmektedir. Aslında bu etki o kadar büyüktü ki, kendisini suçlayanlardan bazıları masum bir insanı tehlikeye attıkları gerekçesiyle sürgünle cezalandırılmıştır.⁶³⁴ Bu davanın sonunda Marcellus verdiği rüşvetler sayesinde aklanmış, cezalandırılanlar ise davacılar olmuştur (T.8, 4). Üstelik cezalandırılmak yerine ödüllendirilerek daha sonra üç yıllığına (M.S. 70-73) Asia *proconsul*'lüğü görevine getirilmiştir.⁶³⁵ Söz konusu iki davada yine davalı ve davacıların avukatları hakkında bilgi verilmemiştir. Ancak bu davalar, avukatların davalarda tek karşıtlarının davacı-davalı avukatı olmadığını anlaşılması açısından iyi birer örnektirler. Asia Eyaleti'nin *procurator*'u Publius Celer davasında İmparator Nero adaletin yerine gelmesini engellerken, Lykia Eyaleti'nin *legatus*'u T. Clodius Eprius Marcellus davasında adaletin yerine gelmesini engelleyen ise senato olmuştur. Yine başka eyaletlerden imparatorların müdahil olduğu bunlara benzer davalar bilinmektedir. İki Afrika eski Valisi Sulpicius Camerinus ve Pomponius Silvanus da haklarındaki iddialara rağmen imparator tarafından temize çıkarılmıştır. Bunlardan biri birkaç

⁶³⁰ Brunt, 1990: 92; Magie, 1950: 562-563.

⁶³¹ Ergin, 2009: 461.

⁶³² Brunt, 1990: 93; Magie, 1950: 563.

⁶³³ TAM II, 562 = IGR III, 553: “Τλωέων ὁ δῆμος | Ἐπριον Μάρκελλον ...”

⁶³⁴ Magie, 1950: 533.

⁶³⁵ Eck, 1983: 287-292.

kişiyeye karşı şiddet uyguladığı, diğeri ise davacılaraya tanık bulmak için süre tanımadığı için suçlanıyordu.⁶³⁶

Cossutianus Capito⁶³⁷ eyalet sakinleriyle davalık olan bir diğeri Romalı görevlidir. Tacitus, Cossutianus Capito'dan ilk olarak, M.S. 47'de Valerius Asiaticus'un yargılanması ve intihar etmesinin ardından, o ve Publius Suillius Rufus'un yasal bir avukat olarak hizmet etme karşılığında ödemeleri kabul ettikleri için *Lex Cincia* ile tehdit edildiklerinde bahseder.⁶³⁸ Çünkü avukatlık ödül düşünmeden gerçekleştirilmesi gereken onurlu bir kamu hizmeti olarak görülüyordu. M.Ö. 204 yılında kabul edilen bir halk oylaması olan *Lex Cincia*, Romalı avukatların ve hukuk danışmanlarının hizmetleri için ödeme kabul etmesini yasaklıyordu.⁶³⁹ Bununla birlikte Cossutianus Capito ve Publius Suillius Rufus İmparator Claudius'un hoşgörüsünü kazanmış ve Claudius yasayı, bir avukata on bin *sestertius*'a kadar bir ücret ödenmesine izin verecek şekilde değiştirmiştir.⁶⁴⁰ Bu olaydan sonra Cilicia Eyaleti'ne *legatus* olarak atanmıştır. M.S. 57 yılında Cilicia Eyaleti tarafından gasp suçlamasıyla hakkında dava açılmıştır (T.8).⁶⁴¹ Tacitus, Cossutianus Capito'yu "suça keskin eğilimi olan bir karaktere sahip" olarak tanımlamaktadır.⁶⁴² Capito'yu gasp yapmakla suçlayan Cilicia Eyaleti'nin temsilcilerini desteklemek için çaba sarf eden Thræsa'nın etkisiyle Senato tarafından suçlu bulunmuş ve senatörlük rütbesinden çıkarılmakla cezalandırılmıştır (T.8).⁶⁴³ M.S. 62 yılında kayınpederi Ofonius Tigellinus'un desteğiyle senatörlük rütbesini tekrar kazanmıştır.⁶⁴⁴

Kamu avukatlarına bir örnek de, Prusias ad Hypium kentinden Tiberius Claudius Piso'dur. Prusias ad Hypium kentinde ele geçen ve M.S. 3. yüzyıla tarihlenen bir onurlandırma yazıtından Ti. Claudius Piso'nun eyalet avukatlığı (*proegoros*) (T.15 str. 3-4) yaptığı anlaşılmaktadır.⁶⁴⁵ Söz konusu yazıtta, arkadaşı Titius Ulpius Papianus tarafından onurlandırılan Piso'nun yerel ve bölgesel görevlerle başladığı kariyerini imparatorluk seviyesine yükselttiği detaylıca anlatılmaktadır. Piso yazıtta "kimseyle kıyaslanamaz" ve "eyaletin en önde gelen kişisi (*protos eparkheias*)" (T.15. str. 1-2) olarak anılmaktadır. Ti. Cl. Piso kendi kentinde *dekaprotos*, *poleitographos* (kayıt memuru), kendi kentinin ve eyaletin *arkhon*'luğu ve Prusias ve Nikomedeia'da *agonothetes*'lik gibi kent memuriyetlerini

⁶³⁶ Tac. *Ann.* XIII. 52. Ayrıca bkz. Brunt, 1990: 93.

⁶³⁷ Groag, 1901: 1673.

⁶³⁸ Tac. *Ann.* XI. 6.

⁶³⁹ Tac. *Ann.* XI. 5-6, XIII. 42. Ayrıca bkz. Brundage, 2008: 35.

⁶⁴⁰ Tac. *Ann.* XI. 7: "ut minus decora haec, ita haud frustra dicta princeps ratus, capiendis pecuniis posuit modum usque ad dena sestertia quem egressi repetundarum tenerentur."

⁶⁴¹ Brunt, 1990: 92; Magie, 1950: 563, 1419 nr. 68.

⁶⁴² Tac. *Ann.* XVI. 21.

⁶⁴³ Tac. *Ann.* XVI. 21.

⁶⁴⁴ Tac. *Ann.* XVI. 48, 2.

⁶⁴⁵ Yazıtta *ethnos*'un avukatı olarak nitelendirilmektedir. Muhtemelen *ethnos* burada *koinon* ya da eyalet anlamında kullanılmıştır. Krş. Bekker-Nielsen, 2008: 109.

üstlenmiştir. Bithynia'nın büyük ve ortak (*koinon*) tapınağının *mystreria*'larının *hierophantes*'liği gibi dini görevler de üstlenmiştir. Eyalet düzeyinde ise *Bithyniarkhes* ve *helladarkhes'lik* makamlarına yükselmiştir. Yerel ve eyalet düzeyinde birtakım görevleri üstlendikten sonra Roma'da *dikastes*'lik yapmıştır.⁶⁴⁶ Bundan dolayı adı *iudices* (yargıçlar) listesinde yer almıştır. Kariyerindeki bu ilerleme Antoninuslar Dönemi'nin sonuna tarihlendirilmektedir.⁶⁴⁷ Roma'da *dikastes*'lik yapmak ve *iudices* listesinde yer almak için *ordo equester*'e dahil olmak gerekiyordu. Ti. Cl. Piso yargıç olarak seçilmeden önce *equester*'liğe ait herhangi bir askeri görevi tamamlamamıştır. Bu durumda muhtemelen Piso son iki *decuria*'dan birine dahil edildiği ve kendisinin *equester* (atlı) sınıfına yükseltildiği düşünülmektedir.⁶⁴⁸ Piso'nun eyalet ya da *koinon* avukatlığından doğan hukuki deneyimi, onun Roma'daki *iudices* listesine yazılması için ön basamak niteliği taşımaktadır.⁶⁴⁹ Piso'nun eyalet avukatlığı yaptığını belirten söz konusu yazıtta Bithynia Eyaleti'nin kim ya da kimlerle nasıl bir sorun yaşadığı belirtilmemiştir. Adı *iudices* listesine eklendikten sonra, imparatorluk seviyesinde bir memuriyete atanarak, Nikomedeia kentinin *curatore rei publice*'si olmuştur. Ayrıca kendisi *equites* sınıfına mensup iken, kendisiyle aynı adı taşıyan senatör sınıfına mensup torunu Tiberius Claudius Piso ile övünmektedir (T.15 str. 14).

Kentlere bağlı köylerin de zaman zaman Romalılarla anlaşmazlıklar yaşadıkları ve bu sıkıntılarla ilgili olarak yetkililere başvurdukları bilinmektedir. Örneğin, Philadelphia bölgesindeki bir imparatorluk arazisindeki Ağa Bey Köyü sakinlerinden iki veya daha fazla imparatora yaşadıkları sıkıntıları dile getiren dilekçe verilmiştir.⁶⁵⁰ *Kolletiones* ve *frumentarii*, birkaç kez araziye girip, köylüleri taciz ederek ve hatta zincire vurarak bu şikayete neden olmuşlardır.⁶⁵¹ Son olayda ise askerler, imparatorluk *procurator*'lerine teslim etmek üzere dokuz köylüyü tutuklatmışlardır. İçlerinden birini bin drakhme karşılığında serbest bırakmışlardır.⁶⁵² Köylüler, askerlerin köylüleri tutukladığını ve kaba davranışlarını haklı çıkarmak için bazı suçların işlendiği izlenimini bırakmaya çalıştıklarını ima ediyor gibi görünmektedirler.⁶⁵³ Ana konu, bu koşullar altında dilekçe sahiplerinin artık toprağı işleyemeyecekleri ve imparatorluk vergilerini ödeyemeyecekleridir. Ayrıca köylüler daha iyi

⁶⁴⁶ Caligula'nın İmparatorluğu'ndan beri, Roma'da oturan halk mahkemelerinin jüri heyeti herbiri için bin üyeye sahip beş *decuria* yargıcından seçiliyordu. Teorik olarak sadece ilk üç *decuria* atlı sınıfı olarak kabul ediliyordu, geriye kalan ikisi ise 200.000 *sestersii census* ile birlikte özel bireylerden ve imparator tarafından onursal olarak seçilmiş ailelerden oluşmaktaydı. Ancak ne varki M.S. 2. yüzyılda bu son iki *decuria* yavaş yavaş eyalet atlı saygınlığına yükseltilmeye başlandı. Fernoux, 2004: 430-431.

⁶⁴⁷ Fernoux, 2004: 430.

⁶⁴⁸ Fernoux, 2004: 431.

⁶⁴⁹ Bekker-Nielsen, 2008: 109.

⁶⁵⁰ Keil - Premerstein, *Lydien* I: no 55.

⁶⁵¹ Keil - Premerstein, *Lydien* I: no 55 str. II. 1, 25-27, 35-27, 45-46.

⁶⁵² Keil - Premerstein, *Lydien* I: no 55 str. II. 4-8, 8-11.

⁶⁵³ Hauken, *Petitions*: 43.

korunan özel mülklere taşınmayı düşünmektedirler.⁶⁵⁴ Dilekçenin özeti, imparatorların proconsul ve *procurator*'lere cezayı kesinleştirmeleri ve mülke yönelik düşmanca saldırıları durdurmaları için talimat vermeleri ve yardım istemeleridir.⁶⁵⁵ Ağa Bey Köyü'nden dilekçe sahipleri, söz konusu sıkıntının giderilmesi için akla gelebilecek tüm yetkililere önceden başvurmuş görünüyorlar; imparatorluk arazilerinin *procurator*'ü, eyaletin *equester procurator rationis privatae* 'ına, son olarak da *procurator provinciae agens vice proconsulis* 'e.⁶⁵⁶ Ancak bu başvurulardan bir dönüş alamadıkları için, son olarak sıkıntılarını bir mektupla imparatora anlatmak durumunda kalmışlardır. Olağan prosedür, bu tür şikayetlerin eyalet düzeyinde çözülmesi olduğundan, imparator her halükarda nadiren doğrudan veya ayrıntılı talimatlar verirdi.⁶⁵⁷ Burada yetkililerin görevlerini ihmali söz konusudur. Olması gereken her iki tarafın da mahkemede dinlenerek bu durumun bir sonuca kavuşturulmasıdır. Eğer böyle olsaydı, köylülerin kendilerini savunacak bir avukata ihtiyaçları olacaktı. Bu durumda köylüleri eyalet mahkemesi önünde savunacak kişinin de bir kent avukatı olması beklenirdi.

4.3. Kentlerin Diğer Kentler ve Şahıslarla Aralarındaki Sorunlar

Roma vergilendirmesinin ve Roma yargısının dayatılması, imparatorluğun eyalet sakinlerinin, eyalet valisi ve merkezi olarak atanmış diğer memurların rolleri aracılığıyla uygulanan kamu otoritesine tabi kılınmasının en açık tezahürünü sağlamıştır.⁶⁵⁸ Toprak vergisi Roma'nın eyaletlilerden elde ettiği en temel gelir kaynağıydı. Bu yüzden her *census* döneminde halktan yaşadıkları kent ya da köyü belirttikten sonra kendi vergilendirilebilir mal-mülklerini beyan etmeleri beklenmekteydi. Bu da ancak sabit sınırların var olması yolu ile sağlanabilirdi.⁶⁵⁹ Roma Dönemi'nde vergi toplama işinin kentler arasındaki sınır anlaşmazlıklarının temel nedeni olduğu düşünülse de yazıtlardaki bilgiler ne bunu kanıtlamaya ne de reddetmeye olanak sağlamaktadır.⁶⁶⁰ Kentlerin sınırları Roma için sadece kentlerin ne kadar vergi ödeyeceklerinin bilinmesi açısından önemlidir. Kentlerin büyük ya da küçük olmaları ödeyecekleri verginin miktarını etkilemektedir. Ancak bu Roma için toplamda alınacak vergi miktarını büyük oranda değiştirmeyecektir. Dolayısıyla kentlerin sınırlar açısından birbirlerinden büyük olmaya çalışmaları, ödeyecekleri verginin miktarını arttıracığından, kendilerinin lehine bir durum değildir. Kentlerin sınır kavgalarının altında ekonomik sebepler olsa da bunun büyük oranda vergi toplanmasıyla alakası olmamalıdır.

⁶⁵⁴ Keil - Premerstein, *Lydien* I: no 55 str. II. 28-30, 46-50. Ayrıca bkz. Hauken, *Petitions*: 42.

⁶⁵⁵ Keil - Premerstein, *Lydien* I: no 55 str. II. 30-35.

⁶⁵⁶ Hauken, *Petitions*: 45.

⁶⁵⁷ Hauken, *Petitions*: 45 dn. 13.

⁶⁵⁸ Burton, 2000: 195.

⁶⁵⁹ Akdoğu Arca, 2008: 86.

⁶⁶⁰ Akdoğu Arca, 2008: 86; Burton, 2000: 197, 215.

Ekonomik olarak bir şehrin toprakları, o kent için düzenli gıdaya erişimin karşılanmasında ve kentin genel refahında kilit faktördü.⁶⁶¹

Kentler arasındaki sınır çatışmalarını çözmek, eyaletlerdeki adalet sağlayıcısı konumunda olan eyalet valilerinin göreviydi. Toprak uyuşmazlıklarını çözmeye hakkı, valilerin yetkilerinin doğasında vardı.⁶⁶² Ancak bu, eyalet valisinin bütün sınır çatışmalarını çözümlenemeye yükümlü olduğu anlamına gelmemektedir. Büyük bir ihtimalle yerel mahkemelerin hallemediği sorunlarda vali devreye girmektedir.⁶⁶³ Bazı durumlarda ise vali tarafından görevlendirilen kişiler, tartışmalı taraflar arasında karar vermektedir.⁶⁶⁴ Bazı durumlarda ise, anlaşmazlığa düşen taraflar, mektup veya elçilik yoluyla, imparatora dilekçe vermiş ve o da, anlaşmazlığı halletmek için eyalet valisine yazı yazmış veya özel bir *legatus* veya yargıç atamıştır.⁶⁶⁵ Örneğin, C. Avidius Nigrinus tarafından Delphi'nin sivil ve kutsal sınırlarıyla ilgili olarak alınan bir dizi karar, özel olarak görevlendirilmiş *legatus*'lara ilişkin en ayrıntılı açıklamayı sağlamaktadır. İmparator Traianus, kendisini *iudex datus ab imperatore* olarak tanımlayan Nigrinus'u Delphi ile Ambryssos, Amphissa, Myania ve Antikyra toplulukları arasındaki karmaşık bir anlaşmazlığı yargılaması için görevlendirmiştir.⁶⁶⁶ Verdiği kararlar, halihazırda ima edilen usule ilişkin temaları açıkça göstermektedir. Kendisi, anlaşmazlığın taraflarının hazır bulunmasını gerektiren resmi duruşmalar yürütmüş, önceki belgesel kanıtları incelemiş ve tartışmalı bölgede dikkatli kişisel teftiş yapmıştır. Apollon Tapınağı'nın duvarlarına da kazınmış olan nihai kararları, yeni kararlaştırılan sınırların tam ve ayrıntılı topografik açıklamasını içermektedir.⁶⁶⁷ Bir başka örnek ise Herakleia Salbake ve Apollonia Salbake arasındaki anlaşmazlıktır. Herakleia Salbake ve Apollonia Salbake kentleri arasındaki sınırın yeniden düzenlenmesi bizzat İmparator Traianus'un emriyle yapılmıştır. İki kent arasındaki sınır anlaşmazlığını çözmeye görevi Titus Pomponius Bassus'a verilmiştir. Kendisi imparator tarafından ya *legatus* ya da *iudex dati ab imperatore* olarak bu göreve atanmıştır.⁶⁶⁸ Koroneia ve Thisbe arasında toprak ve otlak haklarıyla ilgili bir anlaşmazlık yaşanmış, ilgili toprakları ölçmek için İmparator Hadrianus tarafından *iudex datus* olarak atanmış olan Mestrius Aristonimos tarafından karara

⁶⁶¹ Burton, 2000: 199.

⁶⁶² Burton, 2000: 213.

⁶⁶³ Akdoğan Arca, 2008: 88.

⁶⁶⁴ Bkz. Bölüm 4.3.3 "Daulis Kenti ve Memmius Antiokhos Arasındaki Arazi Anlaşmazlığı".

⁶⁶⁵ Burton, 2000: 213.

⁶⁶⁶ *F. Delphes* III, 4. 290-295.

⁶⁶⁷ Burton, 2000: 202-203.

⁶⁶⁸ Bkz. Bölüm 4.3.5 "Herakleia Salbake Kentinin Avukatı L. Aburnius Tuscianus".

bağlanmıştır. M.S. 155'te anlaşmazlık tekrarlanmış ve Pius ilgili bölgenin tekrar sınırlarını belirleme görevi İmparator Antoninus tarafından yine Aristonymos'a verilmiştir.⁶⁶⁹

Eyalet valileri ya da imparatorlar tarafından atanan görevlilerin yer aldığı sınır anlaşmazlığı davalarına ait mevcut verilerin çoğu da davanın içeriğiyle ilgili detaylı bilgilere yer vermemektedir. Anlaşmazlıkların valinin ya da imparator tarafından konuyla ilgili olarak görevlendirilen kişilerin huzurunda resmi olarak dinlenmesi, normalde ilgili her bir topluluğun temsilcilerinin (avukatlarının) katılımını gerektirirdi.⁶⁷⁰ Örneğin C. Avidius Nigrinus'un yargıçlık yaptığı Delphi ve komşu kentler arasındaki sınır anlaşmazlığı ya da Mestrius Aristonymos'un yargıçlık yaptığı Koroneia ve Thisbe kentleri arasındaki anlaşmazlığı davalarında mutlaka kentlerin avukatlarının yer almış olmaları gerekirdi. Aynı şekilde Apollonia Salbake ve Herakleia Salbake kentleri arasındaki sınır anlaşmazlığındaki davanın karar metninde kentlerin avukatlarına yer verilmemiştir. Ancak Herakleia Salbake kenti tarafından L. Aburnius Tuscianus'un onurlandırıldığı bir başka yazıttan, Tuscianus'un söz konusu davada Herakleia Salbake kentinin avukatlığını (*ekdikos*) yaptığı anlaşılmaktadır.

Kentler arasındaki sınır anlaşmazlığı davalarında yargıçların genellikle imparatorlardan aldıkları yetkiye göre hareket ettikleri belirtilmektedir. Böyle bir ibare, eyalet valilerinin yetkilerinin nihai olarak imparatorlardan alındığını belirtmekten başka bir şey ifade etmeyebilir veya yine onların yetkilerine gizli bir gönderme olabilir.⁶⁷¹ Öte taraftan “emriyle (κατὰ κέλευσιν) gibi ifadeler Roma'nın gücünü hissettirmesinin bir yolu olarak kabul edilebilir. Bu türden ifadeleri gören halk bunun bir imparatorluk emri ve kesin bir yargı olduğunu biliyor ve gerçekten haklı nedenleri olmadıkça karara itiraz edemiyor olmalıydı.⁶⁷²

Roma Dönemi'ne ait onurlandırma yazıtları incelendiğinde, epigrafik veriler çok detaylı bilgi barındırmazlar da kentlerin avukatlara olan ihtiyacının azalmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin, M.S. 212'den sonraya tarihlenen ve Prusias ad Hypium kentinde bulunmuş altı onurlandırma yazıtı, kentlin önde gelen ve avukatlıklarını yapmış kişiler hakkında bilgiler vermektedir. Aster oğlu Domitius kent adına *ekdikos*'luk ve sık sık *syndikos*'luk yapmıştır (T.10. str 7-8). Titus Flavius Pomponius Domitianus da kenti adına *ekdikos*'luk yapmıştır. Kendisinin avukatlık görevini “kıyaslanamaz bir şekilde (ἀσυνκρίτως)” icra ettiği belirtilmiştir (T.11. str. 7-8). Marcus Domitius Candidus kenti adına pekçok kez güvenilir bir şekilde (πιστῶς) *syndikos*'luk yapmıştır (T.12. str. 12-13). L. Aurelius Diogenianus Kallikles'in ise kenti adına sağ salim bir şekilde *syndikos*'luk yaptığına

⁶⁶⁹ Burton, 2000: 211; Oliver, 1989: no 12-13.

⁶⁷⁰ Burton, 2000: 200.

⁶⁷¹ Burton, 2000: 213

⁶⁷² Akdoğan Arca, 2008: 91.

değnilmiştir (T.13. str. 5; T.14. str. 17-18). M.S. 3. yüzyıl başına tarihlenen bir onurlandırma yazıtında ise Tiberius Claudius Piso isimli bir şahıs birliğin avukatlığını (*proegoros*) yapmıştır (T.15. str. 3-4).

M.S. 218-222 yılları arasına tarihlenen ve Nikaia kentinde bulunmuş bir yazıtta kentin avukatlığını yapmış olan (*syndikos*) Flavius Severianus Asklepiodotos onurlandırılmaktadır (T.16. str. 10-11). Pergamon kentinde bulunan ve M.S. ca. 210 yılına tarihlenen bir onurlandırma yazıtında ise Lucius Flavius Hermokrates isimli bir kişinin kenti adına bütün cömertliği ve iyi niyetiyle *syndikos*'luk yaptığından ve *synagonistes* olarak görev alıp başardığından bahsedilmektedir (T.20. str. 7-11). Ephesos'ta bulunan ve M.S. 217-218 yıllarına tarihlenen bir onurlandırma yazıtında, elçilik için imparatorlara giden adı belirsiz bir kişinin *syndikos*'luk yaptığına ve aynı zamanda Asia Birliği için de *syndikos*'luk yaptığına değnilmektedir (T.30. str. 17-18; 22-23). Yine Ephesos kentinde bulunmuş ve M.S. 2-3. yüzyıla tarihlenen bir onurlandırma yazıtında Aurelius Athenaios isimli bir şahıs kenti adına avukatlık yaparken gösterdiği iyi niyet ve cömertliğinden dolayı (τῆς περὶ τὰς συνηγορίας τῆς πατρίδος ἡμῶν εὐνοίας τε καὶ προθυμίας) onurlandırılmıştır (T.31. 4-7). Stratonikeia kentinde bulunan ve Antnoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen bir onurlandırma yazıtında ise kent avukatlığı yapmış Titus Flavius Aeneas isimli şahıs onurlandırılmaktadır (T.32. str. 24-25).

Kent avukatlarına bir başka örnek ise *rheter* ve *sophist* olan Claudius Aurelius Zelos'tur. Aprodiasias kentinde bulunan ve M.S. 22-31 yılları arasına tarihlenen Zelos için bir onurlandırma yazıtında kendisinin kent avukatlığı yaptından bahsedilmektedir. Zelos'un hatip kimliği avukatlık konusunda kendisine oldukça faydalı olmuş olmalıdır (T.36. str. 7-10). Yine Aphrodisias kentinde bulunan ve imparatorluk dönemine tarihlenen bir yazıtta, kent avukatlığı (*synegoros*) yapan adı belirsiz bir kişi onurlandırılmaktadır (T.37. str. 10-11). Pogla kentinden Publius Caelius Lucanus ise kenti için hem *proegoros*'luk hem de *syndikos*'luk yapmıştır (T.38. str. 9-10). Etenna kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtından ise Bryon isimli bir kişinin kent avukatlığı yaptığı öğrenilmektedir (T.39. str. 11). Perge kentinde ise Geç Antoninus Dönemi'ne tarihlenen bir onurlandırma yazıtından, Vibianus Tertulus isimli bir şahsın kenti adına hem *ekdikos*'luk hem de *prodikos*'luk yapmış olduğu anlaşılmaktadır (T.40. str. 4-5; 7-8). M.S. 138 yılına tarihlenen bi onurlandırma yazıtında, Marcus Gavius Gallicus'un Atteleia kentinin daimi *synegoros* ve *proegoros*'u (συνήγορον καὶ προήγορον τῆς πατρίδος διηλεκτῆ) olduğundan bahsedilmektedir (T.41. str. 12-13). Tyateira kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtından ise *conventum civium Romanum*'un *curator*'luğunu yapan Metrophanes oğlu Titus Flavius Aleksandros'un Attaleia'luların zorlu davalarının *ekdikos*'luğunu yaptığı öğrenilmektedir (T.43. str. 9-11).

Hellenistik Dönem’de olduğu gibi Roma Dönemi’nde de kentler kendilerini savunacakları avukatlara ihtiyaç duymuşlardır. Ancak kent avukatlığı yapan kişilerin onurlandırıldığı epigrafik veriler, kentlerin hangi kentler ya da şahıslarla sorun yaşadığına değinmemiştir. Sadece kent avukatlığı yaptıklarını ve üstlendikleri diğer kamu görevlerini belirtmişlerdir.

Kıta Yunanistan, Ege Adaları ve Asia Minor’da Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen pekçok yazıttan kentler arasında görülen davaların varlığı bilinse de, M.S. 1-2. yüzyıllarda yaşamış olan Dion Khryostomos ve Plutarkhos, kentlerin aralarında gelişen anlaşmazlıklarda, sorunları kendi içlerinde ve yerel mahkemelerde tartışmak yerine derhal Roma valilerine başvurma alışkanlarını eleştirmişlerdir. Çünkü bunun Roma’lı yöneticilerin kentlerin iç işlerine gereğinden fazla müdahale etmelerine fırsat tanıdığını düşünmektedirler. Örneğin, Dion Khryostomos bir söylevinde, Tarsos’lulara, Tarsos ve komşusu Mallos kentleri arasındaki bir anlaşmazlıkta, hemen valinin mahkemesine başvurmamaları tavsiyesinde bulunmuştur.⁶⁷³ Ancak Roma Dönemi’nde yerel mahkemeler tarafından çözüme kavuşturulmuş herhangi bir sınır anlaşmazlığı davası bilinmemektedir. Dion Khryostomos bir şehri güzel yapan şeylerin pazar, tiyatro ya da *gymnasion* olmadığını, aksine daha çok özdenetim, dostluk ve karşılıklı güven olduğunu savunmuştur. Mecliste, hükümetin liderlerinde, usulüne uygun seçilmiş yetkililerde kusur bulunduğu zaman, aslında kendilerinde kusur bulduklarını vurgulamıştır.⁶⁷⁴ Plutarkhos ise *Praecepta gerendae rei publicae* adlı denemesinde her kararda, meclis toplantısında, imtiyaz verilmesinde ya da idari önlemlerde yönetici kararını çağırınlar (getirenler) kendi yöneticilerini, onların arzu ettiğinden daha çok efendileri olmaya zorlarlar diye belirtmiştir.⁶⁷⁵ Plutarkhos, yerel bağımsızlığın zayıflamaması, dahası bağımsızlığın tamamen kaybedilmemesi için, kentlerin iç işleriyle ilgili sıkıntıların Romalı yöneticilere aktarılmamasının ve kent içinde çözülmesinin gerekli olduğunu savunmaktadır. Plutarkhos’a göre Roma’yı kent sorunlarıyla ne kadar meşgul ederlerse, verilen özgürlüğü de yitirmeleri o kadar hızlı olacaktır. Aslında, eskisi gibi özgür olmadıklarının, ellerindeki özgürlüğün onlara verilmiş olduğunun farkındadır.⁶⁷⁶

Aelius Aristides ise (M.S. 117-181), *Eis Rhomen* söylevinde Roma’ya farklı bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Plutarkhos özgür olmadıklarını düşünürken, Aristides ise *Eis Rhomen* söylevinde, sadece Roma’nın özgür insanları yönettiğini, valilerin atama yoluyla değil seçim yoluyla başa geldiklerini söylemektedir. Başa gelen valilerin görevinin halka hükmetmek

⁶⁷³ Dion Chr. *Orat.* 34.11, 43 vd.

⁶⁷⁴ Dion. Chr. *Orat.* 48.9.

⁶⁷⁵ Plut. *Mor.* 815A.

⁶⁷⁶ Saraçoğlu, 2016: 18.

değil, aksine onları korumak olduğunu vurgulamıştır.⁶⁷⁷ Plutarkhos ile Aristides'in görüş ayrılıklarının en önemli nedeni, *Pax Romana* denilen savaşız geçen dönem olmalıdır. Aristides'in söylevini imparatorun huzurunda sunuyor olması da bir neden olarak kabul edilebilir.⁶⁷⁸

4.3.1. Smyrna Kentinin Avukatı Marcus Antonius Polemon

Roma İmparatorluk Dönemi'nde en dikkat çeken şahıslardan biri Philostratos'un *Sophist*'lerin Yaşamı (βίοι σοφιστῶν) adlı eserinde uzunca anlattığı Marcus Antonius Polemon'dur. Marcus Antonius Polemon M.S. 88 yılında Lykos Nehri kıyısındaki Laodikeia'da doğmuştur. Sadece Laodikeia'nın değil, neredeyse bütün Anadolu'nun en önde gelen ailelerinden birine mensuptur. Polemon'un soyu oldukça zengindir ve kökleri Hellenistik Dönem Pontos krallarına kadar gitmektedir. Cumhuriyet Dönemi'nden imparatorluğun yüksek zamanlarına kadar Polemon'un soyu siyasal hayatta aktif bir şekilde yer almıştır. Bu aileden Pontos ve Trakya kralları, elçiler, *rhetor*, *sophist* ve bir de şair çıkmıştır.⁶⁷⁹ Ailenin ilk tespit edilen önde gelen üyesi *rhetor* Zenon, M.Ö. 41 yılında Parthlar Labienus⁶⁸⁰ ile birlikte Küçük Asya seferine çıktıklarında, Roma yanlısı bir tutum sergileyip, vatandaşlarını direnmeleri için ikna etmiştir.⁶⁸¹ Zenon ile birlikte oğlu I. Polemon da denilen Marcus Antonius Polemon da birtakım sorumluluklar üstlemiştir. M.Ö. 39 yılında Marcus Antonius, başkenti İkonium olan Kilikia ve Lykaonia bölgelerini içine alan geniş bir alanın yönetimini bu Polemon'a vermiştir.⁶⁸² Polemon'a, M.Ö. 37-36 yılında Lykaonia ve Kilikia'dan başka Pontus'tan bazı topraklar kendisine bırakıldı ve burada kral unvanı da verildi. Daha sonra ise Polemon'a, Bosphoros'ta çıkan isyanları bastırmada Roma'ya yardım ettiği için Augustus tarafından Bosphoros Krallığı verilmiştir.⁶⁸³ I. Polemon Tralleis'in ünlü ve zengin ailesi Pythodoroslar'ın kızı Pythodoris ile evlenerek Laodikeia'nın ve Tralleis'in önde gelen iki ailesini Pontos'ta birleştirmiştir. Bu aile daha sonra Nysa kentinde yapı faaliyetlerinde bulunmuşlardır. I. Polemon ve Pythodoris'in evliliğinden M. Antonius Polemon (Olba Dynastı), Antonius Zenon (Armenia Kralı) ve Antonia Tryphaina dünyaya gelmiştir. Zenon Armenia bölgesine kral olmuştur, II. Polemon annesine yardımcı olarak

⁶⁷⁷ Ael. Ar. *Orat.* 36.

⁶⁷⁸ Saraçoğlu, 2016: 19.

⁶⁷⁹ Akgün Kaya, 2016a: 233.

⁶⁸⁰ Quintus Labienus, Geç Roma Cumhuriyet Dönemi'nde Roma'lı bir generaldi. Caesar'ın katilleriyle birlikte hareket etmiş, ancak Caesar'ın katillerinin M.Ö. 42 yılında Philippopolis'te yenilmesi sonucunda, Parthlara sığınmıştır. Detaylı bilgi için Bkz. Kroll, 1924: 258-259.

⁶⁸¹ Strab. *Geog.* 14.2.24: “Ζήνων δ' ὁ Λαοδικεὺς”. Krş. Akgün Kaya, 2016a: 233; Birley, 1997: 160; Kaçar, 2014: 199.

⁶⁸² App. *civ.* 5.75; Strab. *Geog.* 7. 578; 14. 660. Krş. Kaçar, 2014: 199.

⁶⁸³ Akgün Kaya, 2016a: 233; Kaçar, 2014: 199.

babasının mirasını sürdürmüştür.⁶⁸⁴ Ailesinde oldukça önemli kişiler olan *sophist* Polemon, son Pontos Kralı II. Polemon'un (M.Ö. 11- M.S. 74) torunudur.⁶⁸⁵

Philostratos M.S. 3. yüzyılda kaleme aldığı *Sophist*'lerin Yaşamı (βίοι σοφιστῶν) adlı eserinde, Polemon'un Smyrna'da doğmadığını, Lykos Nehri kıyısındaki Laodikeia'da doğduğunu belirtmiştir.⁶⁸⁶ Buna rağmen *sophist* Polemon hayatının büyük bir bölümünü Smyrna kentinde geçirmiştir. *Sophist* Polemon'un eğitim ve kariyeri için Smyrna kentini seçmiş olması şaşırtıcı değildir. Erken İmparatorluk Dönemi'nde, özellikle Traianus (M.S. 98-117) ve Hadrianus (M.S. 117-138) dönemlerinde Smyrna, Asia Minor'un batısındaki *sophistik* aktivitelerin ve okulların önemli merkezlerinden biriydi.⁶⁸⁷ Ayrıca Smyrna özgür bir kent ve Asia Eyaleti'nin *conventus* merkezlerinden biri olması açısından da önemliydi.

Polemon pek çok kent, özellikle de Smyrna kenti tarafından çok sevilmiştir. Çünkü Smyrna kentinin Polemon'un çocukluk yaşlarından itibaren onun yüceliğini ve büyüklüğünü gözlemleme fırsatı olmuştur.⁶⁸⁸ II. *Sophistik* olarak adlandırılan dönemde eğitim almak için Smyrna'ya gelen Polemon, daha önce sözü edilen, M.S. 80-115 yılları arasında aktif olan Klazomenailı Skopelianos'tan ders almıştır. Polemon'un eğitim aldığı bir diğer öğretmen ise Herakleialı Timokrates'ti. Philostratos, Polemon'un dört yıl bu öğretmenle çalıştığını kaydetmiştir. Polemon, kendisini bir *sophist*'ten ziyade bir filozof olarak niteleyen Timokrates'ten çok etkilenmiştir, çünkü Polemon, onu hitabetinin atası olarak göstermiştir.⁶⁸⁹

Polemon'un öğretmenlerinden bir diğeri de, Bithynialı Dion Khrysostomos (altın ağızlı)'tur. M.S. ca. 40-115 yılları arasında yaşayan, İkinci *Sophistik* Dönem'in önemli isimlerinden birisi olan Dion Khrysostomos'un söylevlerinin bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Varlıklı bir aileden gelen Dion, oldukça iyi bir eğitim almıştı. Özellikle hitabet sanatına eğilimi olmuştur. Kendi memleketi olan Prusa kentini güzelleştirmek için geniş çaplı bir imar programı hazırlamış; ancak düşmanları tarafından bu çabalarının kendi hırslarından ileri geldiği şeklinde yorumlanmıştır.⁶⁹⁰ M.S. 100 yılında Prusa elçi heyetiyle birlikte Roma'ya

⁶⁸⁴ Strab. *Geog.* 12.3.29: “τοὺς δὲ Τιβαρηνοὺς καὶ Χαλδαίους μέχρι Κολχίδος καὶ Φαρνακίας καὶ Τραπεζοῦντος ἔχει Πυθοδώρις, γυνὴ σὺφρων καὶ δυνατὴ προϊστασθαι πραγμάτων. ἔστι δὲ θυγάτηρ Πυθοδώρου τοῦ Τραλλιανοῦ, γυνὴ δ' ἐγένετο Πολέμωνος καὶ συνεβασίλευσεν ἐκείνῳ χρόνον τινά, εἶτα διεδέξατο τὴν ἀρχήν, τελευτήσαντος ἐν τοῖς Ἀσπουργιανοῖς καλουμένοις τῶν περὶ τὴν Σινδικὴν βαρβάρων: δεῖν δ' ἐκ τοῦ Πολέμωνος ὄντων υἱῶν καὶ θυγατρὸς ἢ μὲν ἐδόθη Κότυϊ τῷ Σαπαίῳ, δολοφονηθέντος δὲ ἐχίρευσε παῖδας ἔχουσα ἐξ αὐτοῦ: δυναστεύει δ' ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν: τῶν δὲ τῆς Πυθοδώριδος υἱῶν ὁ μὲν ιδιότης συνδιᾶκει τῇ μητρὶ τὴν ἀρχήν, ὁ δὲ νεωστὶ καθέσταται τῆς μεγάλης Ἀρμενίας βασιλεὺς”.

⁶⁸⁵ Polemon'un ailesinin erken tarihi için bkz. Bowersock, 1965: 51-53; 143-44.

⁶⁸⁶ Phil. *vit. Soph.* 530: “Πολέμων δὲ ὁ σοφιστῆς οὗθ', ὡς οἱ πολλοὶ δοκοῦσι, Συμρναῖος, οὗθ', ὡς τινες, ἐκ Φρυγῶν, ἀλλὰ ἦνεγκεν αὐτὸν Λαοδίκεια ἢ ἐν Καρία, ποταμῷ πρόσκιος Λύκῳ”.

⁶⁸⁷ Kaçar, 2014: 199.

⁶⁸⁸ Phil. *vit. Soph.* 530: “ἐρασταὶ δὲ αὐτοῦ πολλοὶ μὲν πόλεις, διαφερόντως δὲ ἡ Σμύρνα: οὗτοι γὰρ ἐκ μειρακίου κατιδόντες τι ἐν αὐτῷ μέγα”.

⁶⁸⁹ Phil. *vit. Soph.* 536. Krş. Kaçar, 2014: 200.

⁶⁹⁰ Sönmez Yakut, 2017: 13.

giderek, İmparator Traianus'u hitabet yeteneğiyle etkilemeyi başarmıştır. Dion Khrysostomos Prusa kenti için imparatorun bir takım imtiyazlar elde etmiştir: meclis üye sayısına yüz üyenin daha eklenmesi⁶⁹¹ ve kentin eyaletin *conventus* merkezi olması⁶⁹² gibi.

Polemon'un Smyrna kentine bir hayli faydası dokunmuştur. Her şeyden önce Smyrna kentinde bir okul açarak, kentin olduğundan daha kalabalık olmasını sağlamıştır. Polemon'dan ders alabilmek için gençler pek çok yerden Smyrna kentine seyahat etmişlerdir.⁶⁹³ Philostratos, eğitim almak için kente gelen gençlerin üstün ve seçkin kişiler yani gerçek Yunanlar olduğunu vurgulamaktadır.⁶⁹⁴ Mysia'nın kuzeyinde küçük bir kent olan Hadrianoi'da M.S. 117-118 yılında dünyaya gelen Publius Aelius Aristeides Theodoros *sophist* Polemon'un öğrencileri arasındadır. Aelius Aristeides Polemon'la Smyrna'da *rhetorika* çalışmıştır.⁶⁹⁵ Kentin varlıklı isimlerinden olan babası Eudaimon, Zeus Tapınağı'nın rahibiydi. Aristeides'in ailesine M.S. 123 yılında İmparator Hadrianus tarafın Roma vatandaşlığı hakkı verilmiştir. Aristeides, *sophist* Polemon dışında, Smyrna'da Kotyaionlu Aleksandros, Pergamonlu Claudius Aristokles ve Atinalı Herodes Atticus gibi isimlerden ders almıştır. Asia Eyaleti yüksek meclisi (κοινὸν τῆς Ἀσίας) tarafından başrahipliğe layık görülerek Smyrna'da vergi denetmenliğine atanmıştır. Ayrıca M.S. 177 yılında Smyrna'da meydana gelen deprem sonrasında kent yıkılmış ve Aelius Aristeides kentin yeniden ayağa kaldırılması için Marcus Aurelius'a mektup yazarak kent için büyük bir yardım elde etmeyi başarmıştır. Bu nedenle Smyrna halkı Aristeides'in onuruna bir anıt dikerek onu "Smyrna'nın Kurucusu" olarak anmıştır.⁶⁹⁶

Polemon aynı zamanda ders ücreti çok yüksek ve parayı seven bir *sophist*'ti. Philostratos'un notları, onun söylevlerinin ve derslerinin yanı sıra, Polemon'un paraya düşkünlüğüne de işaret etmektedir. Atinalı Herodes Atticus, bir söylev bedeli olarak Polemon'a 150.000 *drahmi* göndermiş ancak Polemon bu miktarı yetersiz bulmuş olacak ki, parayı kabul etmemiş; bunun üzerine Herodes 100.000 *drakhmi* daha ilave ettiği zaman, Polemon bu parayı hakkı olarak görüp tereddütsüz almıştır.⁶⁹⁷

⁶⁹¹ Dion. Chr. *Orat.* 45.7.

⁶⁹² Dion. Chr. *Orat.* 40.33.

⁶⁹³ Phil. *vit. Soph.* 531-532.

⁶⁹⁴ Phil. *vit. Soph.* 531: "Ἐνσπουδάζων δὲ τῇ Σμύρνῃ τότε αὐτὴν ὤνησεν· πρῶτα μὲν τὴν πόλιν πολυανθρωποτάτην αὐτῆς φαίνεσθαι, νεότητος αὐτῆ ἐπιρρεοῦσης ἐξ ἡπείρων τε καὶ νήσων οὐκ ἀκολάστου καὶ ξυγκλύδος, ἀλλ' ἐξελεγμένης τε καὶ καθαρᾶς Ἑλλάδος". Krş. Akgün Kaya, 2016a: 239.

⁶⁹⁵ Suda Lex. α 3902 bkz. <Ἀριστείδης = Aristeides>: Ἀριστείδης, Ἀδριανεύς, σοφιστής [Ἀδριανοὶ δὲ πόλις Μυσίας, τῆς νῦν Βιθυνίας], Πολέμωνος τοῦ Σμυρναίου ῥήτορος μαθητής. Krş. Akgün Kaya, 2016b: 272; Gleason, 1995: 23; Kaçar, 2014: 196.

⁶⁹⁶ Sönmez Yakut, 2017: 115-116.

⁶⁹⁷ Phil. *vit. Soph.* 538: "φησιν ὁ Ἡρώδης πέμψαι οἱ πεντεκαίδεκα μυριάδας προσειπὼν αὐτὰς μισθὸν τῆς ἀκροάσεως, μὴ προσεμένου δὲ αὐτὸς μὲν ὑπερ ὧφθαι οἶεσθαι, ξυμπίνοντα δὲ αὐτῷ Μουνάτιον τὸν κριτικόν, ὁ δὲ ἀνήρ οὗτος ἐκ Τραλλέων, "ὦ Ἡρώδη," φάναι "δοκεῖ μοι Πολέμων ὄνειροπολήσας πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας

Okulu açtıktan sonra da çeşitli şekillerde Smyrna kentine yararlı olmaya devam etmiştir. Kent yönetiminde de önemli bir rol oynamıştır.⁶⁹⁸ Smyrna kentinde, elçilik ve *agonothetes*'lik gibi görevleri üstlenmiştir. Hitabet sanatındaki üstün başarısı sayesinde, İmparator Hadrianus'a elçi olarak gittiğinde, kenti muazzam bir şekilde savunarak imparatorun ilgisini Ephesos'tan Smyrna kentine çekmeyi başarmıştır. Bu sayede Smyrna için bir günde 10 milyon *drakhmi* harcayabileceği kadar para elde etmiştir. Bu para aracılığıyla, kente bir tahıl pazarı kurulmuş, Asia'da bulunanlar arasında en görkemlisi olan *gymnasion* ve oldukça uzaktan bile görünebilen bir İmparator Kültü Tapınağı inşa edilmiştir.⁶⁹⁹ Bunların sonucu olarak, Smyrna kenti ikinci *neokoria*'sını, yani imparator ve ailesi onuruna tapınak kurma ve tapınak bekçisi (*neokoros*) olarak anılma hakkını elde etmiştir. Kentler rekabet içinde oldukları için *Neokoria*, yani imparatorluk kültürü tapınağına sahip olmak, Asia kentlerinin prestijleri için çok önemliydi. Smyrna *neokoros*'luk elde etme konusunda Ephesos ile yarışlıyordu ve ilk tapınağına sahip olma hakkını Tiberius Dönemi'nde elde eden Smyrna, ikincisini de Polemon'un temsil becerisi sayesinde Hadrianus Dönemi'nde almıştır.⁷⁰⁰ Ephesos'u desteklemeye meyilli olan Hadrianus, Polemon sayesinde Smyrna'ya karşı fikrini değiştirmiş ve onu desteklemiştir.⁷⁰¹ Polemon şüphesiz hitabet konusunda üstün yetenekleri olan bir *sophist* ve avukattı, ancak İmparator Hadrianus'un II. *Sophistik* hareketi destekliyor olması da Polemon'a imparatoru ikna etme çabasında yardımcı olmuştur.

Smyrna kentinde bulunan bir yazıt Philostratos'un aktardıklarını doğrular niteliktedir. Yazıtta, Smyrna kenti için Polemon'un İmparator Hadrianus'tan elde etmiş olduğu hediyeler sıralanmaktadır.⁷⁰² Söz konusu yazıtta göre; Polemon, Smyrna kenti için İmparator Hadrianus'tan ikinci kez *neokoros*'luk, bir atölye, imparator kültürü tapınağı için *theologos*'lar (methiye dizen kimse), *hymnodos*'lar (imparatorluk kültürü için ilahiler söyleyen kimse)⁷⁰³, 1.500.000 *denarii*, 72'si Synnada mermerinden (Afyon mermeri), 20'si Numidia mermerinden (Afrika mermeri), 6'sı somaki taşından olmak üzere *gymnasion* için sütunlar

παρὰ τοῦτ' ἔλαττον ἔχειν ἡγεῖσθαι, παρ' ὃ μὴ τοσαύτας ἔπεμψας." προσθεῖναι φησιν ὁ Ἡρόδης τὰς δέκα καὶ τὸν Πολέμωννα προθύμως λαβεῖν, ὡσπερ ἀπολαμβάνοντα". Ayrıca bkz. Akgün Kaya, 2016a: 239; Kaçar, 2014: 201.

⁶⁹⁸ Phil. vit. Soph. 531; Ayrıca bkz. Birley, 1997: 159-161.

⁶⁹⁹ Phil. vit. Soph. 531: "πλείστου δὲ ἄξιος τῆ πόλει καὶ τὰ πρεσβευτικὰ ἐγένετο φοιτῶν παρὰ τοὺς αὐτοκράτορας καὶ προαγωνιζόμενος τῶν ἡθῶν. Ἀδριανὸν γοῦν προσκειμένον τοῖς Ἐφεσίοις οὕτω τι μετεποίησε τοῖς Σμυρναίοις, ὡς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μυριάδας χιλίας ἐπαντλήσαι αὐτὸν τῆ Σμύρνη, ἀφ' ὧν τὰ τε τοῦ σίτου ἐμπόρια ἐξεποιήθη καὶ γυμνάσιον τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγαλοπρεπέστατον καὶ νεῶς τηλεφανῆς ὁ ἐπὶ τῆς ἄκρας ἀντικεῖσθαι δοκῶν τῷ Μίμαντι". Krş. Akgün Kaya, 2016a: 240; Gleason, 1995: 23.

⁷⁰⁰ Burrell, 2004: 38-42; Kaçar, 2014: 202.

⁷⁰¹ Birley, 1997: 160.

⁷⁰² I.Smyrna II,1 no. 697; Puech, *Orateurs*: 396-397, str. 33-42:" καὶ ὅσα ἐπετύχομεν παρὰ τοῦ κυρίου Καίσαρος | Ἀδριανοῦ διὰ Ἀντωνίου Πολέμωνος· δεύτερον δόγμα συνκλήτου | καθ' ὃ δις νεωκόροι γεγόναμεν | ἀγῶνα ἱερὸν, ἀτέλειαν, θεολόγους | ὑμνωδοὺς, μυριάδας ἑκατὸν | πεντήκοντα, κείονας εἰς τὸ | ἀλειπτήριον Συναδίουσ ὀβ' | Νουμειδικούς κ', πορφυρέτας ζ'".

⁷⁰³ İmparatorluk kültürü memuriyetleri arasındaki bu terimler için bkz. Robert, 1960: 321 dn. 6-7.

elde etmiştir.⁷⁰⁴ *Gymnaion* yapımında kullanılacak olan mermerlerin türlerinden dolayı, mermerlerin Smyrna kentine ulaştırılma süreci de göz önüne alındığında oldukça yüklü bir bağış elde etmiştir.

İmparator Hadrianus'tan “Smyrna'nın kurtarıcısı ve yeni kurucusu” olarak bahseden ve kentteki *Hadrianeia* Bayramı'ndan söz eden yazıtlar ve sikkeler, ikinci *neokoros*'luğun ürünleri olarak kabul edilmektedir.⁷⁰⁵ Hadrianus'un bu hakkı Smyrna'ya vermesindeki en büyük sebep, Hadrianus'un Polemon'un etkisinde kalmasıdır. Polemon, Smyrna kenti için yaptığı bütün bu hizmetlerin karşılığı olarak kent tarafından, ailesi ile birlikte onurlarla donatılmıştır. Smyrna'nın yerlisi olmamasına rağmen, Smyrna'da İmparator Hadrianus tarafından kurulan Olympia Oyunları'na başkanlık etme onuru *sophist* Polemon'a bahşedilmiştir.⁷⁰⁶ Çünkü kente hediyeleri bahşeden İmparator Hadrianus'tur; ancak imparatorun beğenisini kazanan ve kendisinden istekte bulunan kişi olduğu için saygınlık da Polemon'a aittir.⁷⁰⁷ Polemon Olympia Oyunları'nda da *agonothetes* olarak görev almıştır.

Hitabet sanatındaki başarısı ve kelimeleri ustaca kullanması kendisinin avukat olarak aranan bir kimse olmasını sağlamıştır. Oldukça zengin Lydialı bir vatandaş servetini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında savunmasını yapması için Smyrna'dan Polemon'u getirtmiştir.⁷⁰⁸ İmparatorlar huzurunda Smyrna kentini temsilen yaptığı elçilik görevlerinde imparatorları konuşmasıyla etkileyerek, kent için muazzam faydalar sağlamıştır. Avukat olarak aranan isimler arasına girmesi sebebiyle, Smyrna kentinin tapınakları ve haklarını imparatorluk mahkemesi önünde savunmak için kent avukatı (*σύνδικος*) olarak seçilmiştir (T.9). Philostratos, Smyrna kentinin avukatlığını üstlenen Polemon'un hangi kent ya da kentlere karşı savunma yaptığına değinmemiştir. Ancak Smyrna'nın tapınakları ve haklarıyla ilgili davanın sebebi Smyrna'nın Hadrianus Dönemi'nde aldığı ikinci *neokoros*'luk olabilir. Eyaletteki rakip *neokoroi* kentleri arasındaki ilişki sorunu (öncelik, finans, uygun unvan veya bir dizi faktörden herhangi birini içeren) bu savunmayı gerekli hale getirmiş olması muhtemeldir.⁷⁰⁹ M.S. 143 yılında Antoninus Pius'u ziyaret etmek için Roma'ya doğru yola çıkmış, ancak bu ziyareti tamamlayamadan hastalandığı için kent avukatlığı görevi başka bir avukata devredilmiştir. Polemon'un kendisi konuyla alakalı bir savunma metni hazırlamış; fakat hastalığı sebebiyle Roma'ya gidemediği için savunma yapamamıştır. Yeni görevlendirilen avukat ise İmparator Antoninus Pius önünde yaptığı savunmasında başarılı

⁷⁰⁴ Akgün Kaya, 2016a: 240; Gleason, 1995: 22.

⁷⁰⁵ *I.Smyrna* II,1 no. 623, 668; *I.Smyrna* II, 2 no. 927 str. 33-37. Krş. Dmitriev, 2005: 251.

⁷⁰⁶ Gleason, 1995: 21-22.

⁷⁰⁷ Burrell, 2004: 43.

⁷⁰⁸ Phil. vit. *Soph.* 525: “πλουσιώτατος τῶν ἐν Λυδία κινδυνεύων περὶ τῆς οὐσίας ἄγει συνήγορον τὸν Πολέμωνα ἀπὸ τῆς Σμύρνης πείσας διταλάντω μισθῷ, καὶ ἀγωνεῖται τὴν δίκην αὐρίου”.

⁷⁰⁹ Burrell, 2004: 46.

olamamıştır. Bunun üzerine imparator, Polemon'un hazırladığı savunma metnini sunmalarını istemiştir. Polemon'un savunmasını dinledikten sonra ise, Smyrna kentinin lehine karar vermiştir (T.9).⁷¹⁰ Rahatsızlığından dolayı Roma'ya olan seyahatini yarıda kesen Polemon, mahkemede bulunamasa bile Smyrna kentinin hakkını savunup, lehine karar çıkarmayı başarmıştır. Ağrılarının artması üzerine, hastalığından geri dönüşün olmadığını anlayan ve doğduğu kent olan Ladikeia'ya getirilen Polemon, M.S. 144 yılında 56 yaşındayken burada kendisini canlı olarak mezara kapattırarak ölüme terk etti.⁷¹¹

4.3.2. Kibyra Kenti'nin Avukatı Quintus Veranius Philagros

Roma İmparatorluk Dönemi'nde kenti avukatlığı yapmış başka bir kişi de Quintus Veranius Philagros'tur. Kibyra kentinde bulunan ve M.S. 1. yüzyıla tarihlenen bir onurlandırma yazıtı kent eşrafından Troilos oğlu Quintus Veranius Philagros'un Kibyra kenti için yerine getirdiği önemli hizmetlerinden bahsetmektedir (T.42). Philagros Roma vatandaşlığını muhtemelen, adından ve bağlı olduğu *Clustumina tribus*'undan da anlaşıldığı üzere *Clustumina tribus*'undan Lykia Eyaleti'nin ilk valisi ve M.S. 43-48 yılları arasında Lykia'da valilik yapan Quintus Veranius Nepos'tan almıştı (T.42. str. 1-2).⁷¹² Kibyra kenti'nin avukatlığını yapan Philagros, masraflarını kendisi karşılamak suretiyle dört kere elçilik görevi için Roma'ya imparatorlarla görüşmeye gitmiş ve önemli konularda başarılı olmuştur (T.42. str. 2-4).

Yazıttan, Philagros'un birçok kez ve önemli davalarda kent avukatlığı (*ekdikos*) yaptığı anlaşılmaktadır. Ancak Philagros'un kent avukatı olarak nerede hizmet ettiği hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir (T.42. str. 4-6). Eğer Kibyra kentini Roma'da temsil etmiş olsaydı, ἐγδικήσαντα ile başlayan kısım onun Roma'da temsilci olarak faaliyetlerinin ayrıntılarını içerebilirdi. Bu durumda dördüncü satırdaki καί (ve) kentin avukatı olarak imparatorluk mahkemesindeki faaliyetlerinin açıklamasını sunacaktı. Ancak Philagros bunun yerine yerel veya eyalet mahkemesinde kent avukatı olarak hareket etmiş olabilir; bu durumda (T.42) 4-6 satırları onun Roma'ya yaptığı seyahatlerle ilgili olmayan davalara atıfta bulunacaktır.⁷¹³ Bu davalardan kente para, yüz yedi devlet kölesi ve ayrıca Kom.ra isimli bir araziye kazandırmıştır.

⁷¹⁰ Phil. vit. Soph. 539-540.

⁷¹¹ Kaçar, 2014: 203.

⁷¹² *I.Kibyra* 42 A-E. Ayrıca bkz. Akdoğan Arca, 2001: 128; Dönmez Öztürk, 2011: 30; Magie, 1950: 1394, dn. 67. Quintus Veranius Nepos için bkz. *I.Kibyra* 36. Ayrıca bkz. Akdoğan Arca E. N., 2001: 128; Dönmez Öztürk, 2011: 30; Magie, 1950: 1394, dn. 67. Quintus Veranius Nepos'un valiliği süresince bölgede yapmış olduğu idari düzenlemeler için bkz. Syme, 1995: 272.

⁷¹³ Kokkinia, 2008: 150, dn. 21.

Quintus Veranius Philagros Kibyra kenti için önemli bir hayırsever konumundadır. Ücretsiz olarak Roma'ya yaptığı elçiliklerin yanında Caesarea Şöleni için kente para bağışında bulunmuştur (T.42. str. 8). *Demos* tarafında seçilen kişilere faizsiz kredi vermiştir (T.42. str. 9). Yaptığı elçilik faaliyetlerinin yanında Roma ile ilişkisinin bir diğer durum da yine aynı yazıttan öğrenilmektedir. Kentten her yıl zorla üç bin *denaria* alan Tiberius Nikephoros isminde görevi tam olarak belirtilmemiş bir kişiden kentinin kurtulması için İmparator Claudius'a elçi olarak gitmiş ve Kibyra kenti adına ricacı olmuştur (T.42. str. 9-13). Kibyra kentinin bu iş için onu seçmesi kentteki konumunu anlamak açısından önemlidir.⁷¹⁴ Bu göreve Philagros'un seçilmesinde hem kentteki konumu hem de kent için daha önce pekçok kez elçilik ve kent avukatlığı yapması etkili olmalıdır. Tiberius Nikephoros hakkında çeşitli görüşler mevcuttur. Magie, Nikephoros'un imparatorluk fiscus'unda alt düzey bir görevli olduğunu, Rostovtzeff ise imparatorluk azatlısı ya da bir *procurator* olduğunu düşünmektedir.⁷¹⁵ Ancak resmi bir görevlinin azledilmesi anlamında kullanılacak *ἀνακαλέω* ya da *ἐκβάλλω* gibi filler yerine “-den kurtulmak, yerinden etmek” gibi anlamları olan *ἀποσκευάζομαι* fiilinin kullanılmasından ve *πράσσω* fiilinin burada vergi toplamak yerine “zorla almak” anlamında kullanılmış olabileceğinden dolayı,⁷¹⁶ Tiberius Nikephoros'un piyasada manipülasyon yapan ve fahiş fiyat suçu işleyen bir iş adamı olarak görülebileceği düşünülmektedir.⁷¹⁷ Ayrıca *ἀποσκευάζομαι* ifadesinin, anıtsal bir yayın için tasarlanmış resmi bir belgede kullanılması, rüşvetçi bile olsa, bir Romalı görevliye atıfta bulunmak için pek mümkün görünmemektedir. Nikephoros'u, Philagros gibi yerel bir kimseden ziyade gerçek bir Roma'lı olarak tanımlamak için hiçbir neden bulunmamaktadır.⁷¹⁸

4.3.3. Daulis Kenti ve Memmius Antiokhos Arasındaki Arazi Anlaşmazlığı

Kıta Yunanistan'ın Phokis Bölgesi'nde yer alan Daulis kentinde bulunan bir kararname yazıtından, Daulis kenti ve Memmius Antiokhos isimli bir şahıs arasında arazi anlaşmazlığı yaşandığı anlaşılmaktadır. Yazıt, Daulis'in Tronis adlı kırsal bir bölgesinde veya köyünde yerel bir kahraman için bir tapınağın inşasıyla ilgili iki belgeyi içermektedir.⁷¹⁹ İlk belge, Daulis kenti ile Memmius Antiokhos arasındaki davada verilen kararın kayıdır ve adı geçen üçüncü *proconsul* Clodius Granianus'tan⁷²⁰ dolayı M.S. 118 yılına tarihlendirilmektedir. İlkinden sonraya tarihlenen ikinci belge ise, Daulis'in yeni tapınak

⁷¹⁴ Dinç, 2021: 111.

⁷¹⁵ Magie, 1951: 152-154. Krş. Rostovtzeff, 1957: 700 no 21.

⁷¹⁶ Nollé, 1982: 273.

⁷¹⁷ Kokkinia, 2008: 150-154; Dinç, 2021: 111.

⁷¹⁸ Kokkinia, 2008: 151-152.

⁷¹⁹ T.54B. str. 51-58; Paus. 10.4.10; Morris, 2016: 140.

⁷²⁰ Akhaia Eyaleti'nin M.S. 118 yılı *proconsul*'üdür: Groag, 1900: 77.

kompleksine giden bir yolun araştırılmasını emreden ve Memmius Antiokhos'un avukatı Zopyros oğlu Serapis'e, yolun Antiokhos'u önceki anlaşmazlıkta Eubolos tarafından verilen herhangi bir topraktan mahrum bırakması durumunda mali tazminat sözü veren bir karardır (T.54B. str. 48-75).

Daulis kenti ve Memmios Antiokhos arasındaki davada karar, *proconsul* tarafından hakim ve sınır belirleyici (ὁ δοθεὶς κριτῆς καὶ ὀριστῆς) olarak atanan Titus Flavius Eubolos tarafından verilmiştir. Eubolos *proconsul* Casius Maksimus tarafından bu göreve atandığını, *proconsul* Valerius Severus tarafından denetlendiğini ve son olarak da *proconsul* Clodius Granianus'un emriyle bir karar verdiğini ifade etmektedir (T.54A. str. 10-20). Bu dava, vatandaşlık hakkı verilmiş yerel halkın, valiler veya imparatorlar tarafından kendi yerel toplulukları içindeki veya çevresindeki anlaşmazlıkları düzeltmek üzere atanan yargıçlar (*iudices dati*) olarak görev yaptıklarına dair iyi bir örnektir. Eyalet ve imparatorluk hükümeti tarafından bu yargıçların seçimi tesadüfi değildir.⁷²¹ Bunun yerine, Roma makamları tarafından, belki de yerel yasal normlara aşinalık kadar ortak kökenlerine başvurarak, ihtilafli tarafları uzlaştırmaya en yetenekli kişiler olarak algılanmış olmalıdır.⁷²² Ortaya çıkan anlaşmazlığı çözmek için ise, ya Antiokhos ya da Daulis'in avukatları Roma eyalet valisi Cassius Maximus'a başvurmuş ve o da mülkün gerçek sahibinin kim olabileceğine karar vermek için sınır belirleyici Titus Flavius Eubolos'u hakim sıfatıyla atamıştır. Memmius Antiokhos'un kendisinin de bir Roma vatandaşı olması⁷²³ sebebiyle, eyalet valisine başvurmuş olabilirler. Çünkü bir Roma vatandaşının yerel bir mahkeme tarafından yargılanması mümkün değildi.

Tartışmalı araziler hakkındaki kararı içeren yazıtta üç *proconsul*'ün adı geçmektedir. Davadaki karar süresi uzamış ve Maximus'un görev süresinden sonra da devam etmiştir, öyle ki Eubolos, en sonunda bir karar vermesi emredilene kadar sonraki iki vali tarafından görevinde tutulmuştur.⁷²⁴ Ancak Eubolos'un adli görev süresinin uzunluğuna ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Gecikme nedeniyle bir dereceye kadar rahatsızlık duyulması veya bazılarının erken olarak görebileceği bir kararla ilerlemek için yerel halka kendini haklı

⁷²¹ M.S. 110'lu yıllarda İmparator Traianus tarafından Delphi ve komşu topluluklar arasındaki anlaşmazlıkları çözmek için gönderilen G. Avidius Nigrinus, hem babası hem de amcası Akhaia'nın *proconsul*'ü olarak hizmet verdiği için Delphi'ye tamamen yabancı değildi: bkz. *F.Delphes* III, 4. 290-295. Ayrıca bkz. Stadter, 2014: 77-78. Koroneia ve Thisbe arasındaki arazi anlaşmazlığında Boiotia kökenli Mestrius Aristonymos isimli bir şahıs İmparator Hadrianus tarafından yargıç olarak atanmıştır: bkz. *IG*. VII. 2870. M.S. 155 yılında ise aynı kentler arasında söz konusu tartışmanın tekrarlanması nedeniyle İmparator Atoninus Pius tarafından yeniden iki kent arasında yargıç olarak atanmıştır: bkz. *SEG* 32, 468. Ayrıca bkz. Girdvainyte, 2020: 224.

⁷²² Girdvainyte, 2020: 224.

⁷²³ Antiokhos'un ailesi, Memmius *gens* ismine göre, vatandaşlık hakkını büyük olasılıkla M.S. 35-44 yılları arasında bölgede, özellikle Delphi çevresinde çok sayıda vatandaşlığa kabul etmeden sorumlu olan *legatus Augusti pro praetore* P. Memmius Regulus aracılığıyla almıştı: Girdvainyte, 2020: 232.

⁷²⁴ Morris, 2016: 142.

gösterme, üçüncü *proconsul*'ün bir karar verme emrinin açık bir şekilde alıntılanmasına yansımış olabilir.⁷²⁵

Bu arazi anlaşmazlığı davasında Daulis kentinin iki avukatı (οι ἔγδικοι τῆς Δαυλιέων πόλεως, T.54A. str. 7) bulunmaktadır. Daulis kenti ve Memmius Antiokhos'un anlaşmazlık yaşadığı araziler: Dryppios, Euksyleia, Platanos ve Moskhotomeai'dır. İhtilaflı arazinin en az bir parçasının -daha sonraki ihtilaftaki tartışma konusu olan- en az birinin Memmius Antiokhos tarafından "Klea'nın varislerinden" satın alındığı bilinmektedir (T.54A. 20-24). Klea'nın kendisi de Roma vatandaşıdır. Burada, yerel ἔγκτησις haklarına sahip Roma vatandaşları arasındaki özel bir satış işlemi yoluyla elde edilen kendi topraklarındaki mülke (kapsamına) itiraz eden bir Yunan *polis*'i bulunmaktadır.⁷²⁶ Bu yerlerde, arazinin geri kalanının Daulis kentinin kendisine ait olduğu veya Daulis'in söz konusu mülke karşı bir tür hak iddia ettiği anlaşılmaktadır. Satın alınan mülkün açıklamasında sadece yerel adların ve her birinde satın alınan mülkün alan ölçülerinin açıkça yer alması nedeniyle, yeni sahibi ile kent arasında bir anlaşmazlık çıkmıştır.⁷²⁷

Hakim ve sınır belirleyici olan Titus Flavius Eubolos, Daulis kentinin avukatlarını ve Memmius Antiokhos'u diledikleri kadar dinledikten ve arazide fiziki incelemeler yaptıktan sonra karar vermiştir. Eubolos kendisine sunulan belgelere göre şöyle karar vermiştir:

"Memmius Antiokhos'un Klea'nın varislerinden kendisi için satın aldığı Dryppios tarlasıyla ilgili olarak, bana sunulan belgelerden anladığım kadarıyla 435 Phokis *plethra*'sı⁷²⁸ Antiokhos'a aittir. Bundan daha fazla bulunması gereken her ne varsa, Daulis halkının şehrine ait olduğuna karar verdim. Aynı şekilde Euksyleia tarlasının 430 Phokis *plethra*'sının Antiokhos'a, geri kalanının ise kente ait olduğuna karar verdim. Platanos ve Moskhotomeai arazilerinin 230 *plethra*'sının Antiokhos'a, geri kalanının da kente ait olduğuna karar verdim. (T.54A. str. 20-30." Kentin Antiokhos'un mülkünün kapsamına mı yoksa toprak üzerindeki iddiasına mı itiraz ettiği tam olarak belli değil, ancak dava, her bir bölgedeki arazinin belirli kısımlarını Memmius Antiokhos'a tahsis ederek ve kalanı kente vererek çözülmüştür.⁷²⁹ Hakim T. Flavius Eubolos, Memmius Antiokhos'un yasal olarak sahip olduğu topraklar ile kente iade edilenler arasında kesin bir sınır çizmiştir.⁷³⁰

Titus Flavius Eubolos'un verdiği karardan sonra Dryppios tarlası hakkında tekrar karar verilmiştir. Görünüşe göre Antiokhos, Eubolos'un kararıyla dört yerden birinde kendisine

⁷²⁵ Elliott, 2004: 133-134.

⁷²⁶ Girdvainyte, 2020: 232 dn. 141.

⁷²⁷ Elliott, 2004: 134.

⁷²⁸ Πλέθρον: çoğul hali πλέθρα, alan ölçüsüdür: Liddell ve Scott, 1996: 1414, bkz "Πλέθρον". Ayrıca bkz. Hdt.7.199.1.

⁷²⁹ Girdvainyte, 2020: 232.

⁷³⁰ Fournier, 2021: 175-194, para. 21.

öngörülen arazi miktarının tamamını almamış ve varisi kayıp kısmı geri almak için talepte bulunmuştur (T.54B.). Bu kez, hiçbir *proconsul* müdahalesi kaydedilmemiştir. Bunun yerine, beş Daulis vatandaşı, komşu Antikyra ve Tithoreia topluluklarının dört üyesi ve Yunan kökenli üç Roma vatandaşından oluşan on iki kişilik yerel bir komisyon, arazinin kalan kısmının geri kazanılamaması durumunda, Antiokhos'un avukatı Serapias'ın kente karşı dava açmasına izin veren yeni bir karar vermiştir (T.54B. str. 12-28).

Söz konusu davada, Daulis kentinin iki tane avukatı (οἱ ἑγδικοί), Aristion oğlu Zophyros ve Zophyros oğlu Parmenon, bulunmaktadır. Akhaia Eyalet Valisi tarafından atanan bir yargıç önünde kenti temsil etmişlerdir.⁷³¹ Yazıtta kendilerinin diledikleri kadar konuşup kentin haklarını savunduklarından bahsedilmektedir. Ancak kentin bu dört arazi üzerindeki hak iddiasını desteklemek için, nasıl bir yöntem izledikleri ve nasıl bir savunma yaptıkları konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

4.3.4. Maionia Kenti ve Valerius Apollonides Arasındaki Anlaşmazlık

Lydia kentlerinden Maionia'da M.S. 154/155 yıllarına tarihlenen bir yazıtta göre, Valerius Apollonides adlı kişinin *logisteia*'sından⁷³² elde edilen parayla bir *heliokaminos*⁷³³ (ἡλιοκάμεινος) tamir edilmiştir. Muhtemelen Valerius Apollonides göreve başlarken ödemesi gereken *summa honoraria*⁷³⁴ ücretini ödemeyi reddetmiş ve bunun üzerine Maionia kenti de Valerius Apollonides'e Roma makamları önünde dava açmıştır.⁷³⁵ Çünkü bir toplumun yasal temsilcisi, ödenmeyen *summa honoraria* için valinin huzurunda dava açabilirdi.⁷³⁶ Dion Krhysostomos da vadedilen parayı tahsil etmek için Pontus-Bithynia valisine başvurmanın mümkün olduğunu kabul etmektedir.⁷³⁷ *Protos arkhon* olan Kalligenes bu davada *syndikos* olarak tayin edilmiştir. *Arkhon*'lar kent yönetiminin başında olan kişiler, liderleridir. Sayıları kentten kentte değişmekte ve bunlardan biri de kentin baş yöneticisi (*protos arkhon*- πρῶτος ἄρχων) olarak görev yapmaktadır. *Arkhon*'luk yıllık bir memuriyetti ve birkaç kez yapılabilirdi. *Protos arkhon* ise (kendisini de seçen) *boule* ve *ekklesia* meclislerinin toplantılarına başkanlık etmekteydi. Ayrıca kenti Roma'lılara karşı temsil eder ve Roma

⁷³¹ Fournier, 2021: 175-194, para. 21.

⁷³² Bir Roma memuriyeti ve belirli işleri yürütmek üzere kendisine temsilci yetkileri verilmiş kimseyi ifade eden *logistes*, *curator rei publicae*'nin karşılığı olarak kullanılmıştır. Yunan şehirlerinin değil, aynı zamanda kent meclislerinin, *gerousia*'nın ve diğer sosyal kuruluşların maliyesini de denetlemekteydiler. Aytüre, 2017: 92; Dmitriev, 2005: 189. Detaylı bilgi için bkz. Ertekin, 2013: 498-519.

⁷³³ *Heliokaminos*: bir tarafı güneşe maruz kalan oda anlamına gelmektedir; sıcaklığı nedeniyle özellikle kış aylarında kullanılır: Liddell ve Scott, 1996: 769, bkz. "ἡλιοκάμεινος".

⁷³⁴ Garnsey, 1971: 309: "*Summa honoraria*, *Summa legitima* ya da *Honorarium decurionatus*, yerel meclis üyelerinin meclise girmek için yaptıkları ödemelerdir". Zuiderhoek, 2009: 40.

⁷³⁵ Fournier, 2007: 17.

⁷³⁶ Burton, 2004: 332.

⁷³⁷ Dion Chr. *Orat.* 47.19.

yetkililerinin ayrıcalıklı referans kişisiydi.⁷³⁸ Fernoux'a göre Nikaia'daki *arkhon*'lar, *protos arkhon*, iki *arkhon*, bir *grammateus* ve bir de *ekdikos*'tan oluşan bir topluluk oluşturmaktaydılar.⁷³⁹ Bekker-Nielson'a göre ise bu, Nikaia'dan *grammateus* ve *ekdikos* ile birlikte yılın *arkhon*'larını adlandıran tek bir yazıta dayanmaktadır, ancak metinde bu beşinin bir kolektif oluşturduğuna dair doğrudan bir kanıt yoktur.⁷⁴⁰ Ancak eğer kentlerde *protos arkhon*'ların yönetiminde *arkhon*'lar, *grammateus* ve *ekdikos*'tan oluşan bir topluluk varsa, bu *protos arkhon*'ların hukukla iç içe oldukları anlamına gelebilir. Ayrıca *protos arkhon*'ların Romalı yöneticilere karşı temsil etme durumu da göz önüne alındığında, Maionia kentinin *protos arkhon*'luk yapan Kalligenes'i kent avukatı (*syndikos*) olarak seçmeleri tesadüf değildir.

Kentini Roma makamları önünde savunan Kalligenes'in avukatlığını ifade eden “συνδύκῳ” fiili de bu davanın kent sınırları dışına çıktığını desteklemektedir. Görülen davada kent avukatı olarak görev alan Kalligenes sayesinde, Valerius Apollonides davayı kaybetmiştir. Dava sonucunda kendisinden yasal olarak para tahsis edilmiş ve vatanın tanrıları ve İmparator Antoninus Pius için söz konusu *heliokaminos* tamir edilmiştir (T.44). Ancak *logistes* Valerius Apollonides'in ödeme yükümlülüğünü hangi sebeple yerine getirmek istemediği hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.⁷⁴¹

4.3.5. Herakleia Salbake Kentinin Avukatı L. Aburnius Tuscianus

M.S. 2. yüzyılın ilk yarısı, Hadrianus Dönemi'ne, tarihlenen bir yazıtta Lucius Aburnius Tuscianus isimli bir kent avukatı (ἐγδίκος) onurlandırılmaktadır. Söz konusu yazıtın ilk buluntu yeri Alabanda olarak kaydedilmiştir; ancak daha sonra yazıt Herakleia Salbake ile ilişkilendirilmiştir.⁷⁴² Yazıttan edinilen bilgiye göre, L. Aburnius Tuscianus kentin sınırlarının yeniden belirlenmesi (περὶ τῆς τῶν ὄρων ἀποκαταστάσεως (T.33. str. 16-17)) konusunda görülen davada kenti için avukatlık (ἐγδικῶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος (T.33. str. 15-16)) yapmıştır.⁷⁴³ Yazıtta Herakleia Salbake kentinin hangi kent ya da kentlerle sınır anlaşmazlığı yaşadığı belirtilmemiştir. Ancak M.S. 110-111 yılına tarihlenen Latince ve Eski Yunanca olmak üzere çift dilli bir yazıtta göre (T.34) Apollonia Salbake ve Herakleia Salbake arasında kalan Kosa ve Antikosa köyleri Artemis Sibyrallis'e adanmış ve resmen Apollonia Salbake'den alınıp

⁷³⁸ Bekker-Nielsen, 2008: 73; Fernoux, 2004: 323-326; Ruscu, 2015: 5.

⁷³⁹ *I.Mus. Iznik*: no 61 str. 8-13: “ἄρξα[ντ]α | τὴν μεγίστην ἀρχὴν ἐ[π'] ἀρχόντων | Ἀρισταινετιανοῦ Ἀμμιανοῦ | καὶ Παυλενιανοῦ Τρύφωνος, | [γ]ραμματεῦντος Ἀὐρ. Συμφόρου, | [ἐ]κδικούντος διὰ βίου Ἀὐρ. Στεφάνου”. Ayrıca bkz. *I.Mus. Iznik*: no 62-63; Fernoux, 2004: 323.

⁷⁴⁰ Bekker-Nielsen, 2008: 73.

⁷⁴¹ Cramme, 2001: 45.

⁷⁴² Robert, *Carie*: no 78.

⁷⁴³ Ayrıca bkz. Fournier, 2021: 175-194, para. 17.

Herakleia Salbake'ye bağlanmıştır. Söz konusu köyler dini yönden Artemis Sibyrallis, politik yönden ise Herakleia Salbake ile ilişkilendirilmiştir.⁷⁴⁴ Sınırların yeniden düzenlenmesi işi bizzat İmparator Traianus'un emriyle gerçekleşmiştir. Herakleia Salbake'nin sınırlarının yeniden düzenlenmesinde, İmparator Traianus'un babası Marcus Ulpius Traianus'un M.S. 79-80 yılında *Asia proconsul*'lüğü sırasında kendisinin *legatus pro praetore*'si olan Titus Pomponius Bassus⁷⁴⁵ görevlendirilmiştir. Bassus'un Kosa ve Antikosa köylerinin Herakleia Salbake'ye bağlanması kararının ardından, sınır taşlarının dikilmesi işlemi M.S. 110-111 yılında Lucius Baebius Tullus'un *Asia proconsul*'lüğü sırasında kendisinin *legatus pro praetore*'si olan Gaius Valerius Victor aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Ancak Bassus'un bu düzenlemede hangi unvanla yer aldığı belirtilmemiştir. Bassus dışındaki herkes unvanıyla birlikte anılırken, kendisi sadece adıyla anılmıştır. Bassus'un bizzat İmparator Traianus tarafından M.S. 110-111 yılında sınır anlaşmazlığını çözmek üzere *legatus* ya da *iudex datus (ab imperatore)* olarak atanmış olması düşünülmektedir.⁷⁴⁶ Ayrıca Plinius M.S. 105-106 yılında Bassus'a gönderdiği bir mektubunda, Bassus'un devletin en üst düzey makamlarında hizmet ettikten ve askeri makamlarda görev aldıktan sonra emekliliğini de verimli bir şekilde geçirdiğini yazmıştır.⁷⁴⁷ Bassus ise emekli olmasına rağmen kendisini geliştirmek için egzersizler yaptığını ve çok okuduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla İmparator Traianus'un sınır düzenlemesinin yapıldığı tarihte emekli olan Bassus'u özel bir atamayla göreve getirmiş olması muhtemeldir.

İmparator Traianus'un emriyle Herakleia Salbake kentinin sınırlarının yeniden belirlenmesine ilişkin yazıtla, kentin sınırlarının yeniden belirlenmesine ilişkin görülen davada kent avukatı olarak görev yapan Lucius Aburnius Tuscianus'un onurlandırılma yazıtı aynı yıllara tarihlendirilmektedir. Dolayısıyla Aburnius'un görev aldığı davanın Apollonia Salbake ve Herakleia Salbake kentleri arasında yaşanan sınır anlaşmazlığı nedeniyle görüldüğü düşünülebilir. Asia Eyaleti'nin *proconsul*'ü yetki ve sorumluluğunda kolaylıkla karara bağlanabilecek bu düzenlemenin İmparator Traianus ve Pomponius Bassus tarafından belirlenmesi, muhtemelen arazilerin ya da Herakleia Salbake kentinin özel bir statüye sahip olduğuna işaret ediyor olabilir.⁷⁴⁸ İmparator Traianus'un Herakleia Salbake kentiyle bizzat ilgilenmesinin bir nedeni olarak da Statilii ve Aburnii aileleri gösterilebilir. Çünkü Titus

⁷⁴⁴ Akdoğan Arca, 2008: 22; Öztürk ve Yılmaz, 2021: 7.

⁷⁴⁵ PIR² P 705. Pomponius Bassus M.S. 96-99 yılları arasında Kappadokia ve Galatia Eyaletleri'nde görevlerde bulunmuştur. Ayrıca bkz. Rémy, 1989: 197.

⁷⁴⁶ Haensch, 1999: 127; Öztürk ve Yılmaz, 2021: 9.

⁷⁴⁷ Plin. *epist.* 4.23.

⁷⁴⁸ Öztürk ve Yılmaz, 2021: 9.

Statilius Crito, İmparator Traianus'un başhekimisi (ἀρχιατρός) ve *procurator*'u olmuştur.⁷⁴⁹ Kent avukatı olarak görev yapan *equites* (atlı) sınıfına mensup Titus Aburnius Tuscianus da Parthia seferi sırasında *tribunus legionis*'lik görevine atanmıştır (T.33. str. 7-10).

4.3.6. Amisos Kenti ve Iulius Piso Arasındaki Anlaşmazlık

Roma Dönemi'nde kentler ve şahıslar arasındaki anlaşmazlıklara bir örnek ise Amisos kenti ve bir şahıs arasındaki mali bir anlaşmazlıktır. Amisos kentinin Iulius Piso'ya karşı açtığı bu mali dava Plinius'un Bithynia Eyalet valiliği sırasında Plinius'un İmparator Traianus'a yazdığı bir mektubundan öğrenilmektedir. Söz konusu mektup M.S. 113 yılına tarihlendirilmektedir. Amisos kentinin *ekdikos*'u, kentin yirmi yıl önce Iulius Piso'ya kentin kaynaklarından 40.000 *denaria* verildiğini; fakat Iulius Piso'nun bu parayı kente ödemediğini bildirir. *Ekdikos* bu suçlamasını eyaletin valisi Plinius'un huzurunda yapar. Amisos kentinin avukatı (*ekdikos*) bu türden bağışların imparatorluk fermanlarıyla yasaklandığını belirterek, Plinius'un kendilerinin bu iddiasını desteklemesini istemektedir. Iulius Piso buna karşılık kentin kaynaklarına büyük parasal katkılar yaptığını ve neredeyse tüm imkanlarını harcadığını açıklamıştır. Ayrıca hediyein verilmesinden bu yana geçen sürenin uzunluğu konusunda ve yaptığı bir dizi hizmet için yıllar önce aldığı parayı geri ödemek zorunda kalmaması konusunda ısrarcı olmuş, bu durumun saygınlığını kaybetmesi anlamına geldiğini de belirtmiştir.⁷⁵⁰ Amisos kentinin avukatı ve davalı Iulius Piso bu iddialarını Bithynia Eyaleti'nin valisi Plinius huzurunda dile getirmişlerdir. Eyalet kentlerinin, yaşadıkları sorunları öncelikle eyalet valisine bildirmesi yaygın bir durumdur. Ancak Amisos gibi "özgür bir kent" in yetkililerinin valinin müdahalesine başvurmaları ve davayı kendi davalarında hiçbir yasal gücü olmayan imparatorluk düzenlemelerine dayandırmaları dikkat çekicidir.⁷⁵¹ Amisos kenti Gaius Iulius Caesar tarafından *civitas libera* ilan edilmiş⁷⁵², Marcus Antonius'un Doğu Eyaletlerini yönettiği dönemde bu imtiyazını kaybetmiş, ancak Actium Savaşı'ndan (M.Ö. 31) sonra Augustus kentin *civitas libera* unvanını geri vermiştir.⁷⁵³ Plinius'un İmparator Traianus'a gönderdiği başka bir mektupta Amisos kentinin özgür kent statüsünde olduğu ve kendi yasalarının olduğu açıkça belirtilmiştir.⁷⁵⁴ Amisos kentinin

⁷⁴⁹ PIR² S 823.

⁷⁵⁰ Plin. *epist.* 10.110.

⁷⁵¹ Sherwin-White, 1998: 718.

⁷⁵² Dio Cass. 42.48.4: "τούς τε Ἀμισσηνοὺς ἐλευθερίᾳ ἡμείψατο: *Amisos'lulara özgürlüklerini verdi.*"

⁷⁵³ Strab. *Geog.* 12.3.14; Plin. *epist.* 10.93; Doğançıl, 2019: 219; Hirschfeld, 1894, 1839-1840; Jones, 1971: 166; Kaya, 2017: 224; Magie, 1950: 337; Sherwin-White, 1998: 687.

⁷⁵⁴ Plin. *epist.* 10. 92: "*Amisenorum civitas libera et foederata beneficio indulgentiae tuae legibus suis utitur.*" *Civitas foederata*: özerkliği resmi bir anlaşma ile güvence altına alınmış bir şehir anlamına gelmektedir. *Libera et foederata*: esas olarak valinin yerel yönetim ve yargıya müdahalesinden uzak olma özgürlüğünü ifade etmektedir. Sherwin-White, 1998: 687.

conventus merkezi olduğuna dair tek kaynak, Eyalet Valisi Plinius'un İmparator Traianus'a gönderdiği mektuplardır.⁷⁵⁵ Söz konusu dava da Amisos kentinin bir *conventus* merkezi olduğunu göstermektedir. Bazı araştırmacılar Amisos kentinin sahip olduğu *civitas libera* statüsü nedeniyle eyalet valisinin adli faaliyet alanı dışında olduğunu ileri sürmektedirler.⁷⁵⁶ Ancak Plinius'un mektuplarında valinin, Amisos da dahil olmak üzere, eyalet sınırları içerisindeki tüm kentlerde yargılama yetkisinin olduğu açıkça görülmektedir.⁷⁵⁷ Eyalet Valisi Plinius'un Amisos kentinin iç işlerine müdahale ettiği görülmektedir. Bu durum Amisos'un sahip olduğu *civitas libera* statüsünün, kent in eyalet valisinin denetiminden muaf olduğu anlamına gelmediğini göstermektedir.⁷⁵⁸ Özgür bir kentin kendi iç işlerine Roma yetkililerini müdahil etmesi, kent açısından olumsuz bir durum gibi görünmektedir. Plinius'un çağdaşları olan Plutarkhos ve Dion Khrystomos, daha önce değinildiği gibi, kent içindeki ayrılıklardan kaynaklanan anlaşmazlıklarda, özellikle yerel mahkemeler tarafından kolayca çözülebilecek olan davalarda, *proconsul*'e (vali) başvurma alışkanlığını eleştirmişlerdir.⁷⁵⁹ Ancak Amisos kenti ve Iulius Piso isimli şahıs ile arasındaki mali anlaşmazlıkta, Plutarkhos ve Dio Khrystomos'un değindiği gibi kendi aralarında çözmek yerine, kent avukatı (*ekdikos*) aracılığıyla Amisos'taki *conventus* merkezini ziyaretinde Eyalet Valisi Plinius'a başvurmuşlardır.

Bithynia Valisi Plinius, Amisos kenti ve Iulius Piso arasındaki davada karar vermeden önce İmparator Traianus'a danışmıştır. Traianus da bu konuyla ilgili kararını Plinius'a bir mektupla bildirmiştir. İmparator Traianus, Amisos kentinin Iulius Piso hakkındaki suçlamasına istinaden, kamu fonlarından şahıslara para verilmesinin fermanlarıyla yasaklandığını doğrulamaktadır. Ancak bundan yıllar önce yapılan bağışların yeniden soruşturulmasının, iptal edilmesinin ve iptal edilmesi gerektiği sonucunun çıkarılmamasını dile getirmektedir. Sonuç olarak yirmi yıllık olan tüm bağışların görmezden gelinmesi kararına varır.⁷⁶⁰ Amisos kentinin *ekdikos*'u kentinin hakkını savunurken her ne kadar imparator fermanını referans alsa da, imparator tarafından bu savunma reddedilmiştir. Sherwin-White, kentlerin *syndikos* ile *ekdikos*'unu mali bir görevli olarak değil, finansal durumlarda vatandaşlık hakları ile ilgilenen bir avukat olarak nitelendirmektedir.⁷⁶¹ Amisos kenti ve Iulius Piso arasında geçen davada kent avukatının kim olduğu hakkında bilgi verilmemiştir. Ancak bu davadan kent avukatlarının kendi savunmalarını sağlam temellere

⁷⁵⁵ Doğancı, 2019: 219.

⁷⁵⁶ Doğancı, 2019: 219; Millar, 2004: 45; Sherwin-White, 1998: 963.

⁷⁵⁷ Plin. *epist.* 10.92.

⁷⁵⁸ Doğancı, 2019: 219.

⁷⁵⁹ Sherwin-White, 1998: 719.

⁷⁶⁰ Plin. *epist.* 10.111.

⁷⁶¹ Sherwin-White, 1998: 719.

oturtmak için, değişen yönetim sistemiyle alakalı olarak güncel eyalet yasaları ve imparator fermanlarını takip ettikleri anlaşılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KENT AVUKATLARININ KENTLERDEKİ SOSYAL KONUMU VE DİĞER KAMU GÖREVLERİ

Epigrafik belgeler ve edebi metinler, çeşitli isimlerle anılan kent avukatlarının pek çok kamu görevini de üstlendiklerini de belgelemektedir. Avukatlar iyi eğitim almış kimselerdir. İyi bir eğitim alabilmek de oldukça masraflı bir iştir. Avukatların iyi bir eğitim almış olmaları, onların kentlerin elit kesimine mensup olduklarının göstergesidir. Kentler de bu zengin zümreye mensup kişilerden, kent memuriyetlerini ve bu memuriyetlerden doğacak harcamaları üstlenmelerini beklemektedirler. Ayrıca kendilerinden hayır işleri yapmaları da beklenmektedir.

Kent avukatları, kişiler ve kentler arasındaki sorunları çözenin yanında, diğer memuriyetleri de üstlenerek kentlerine faydalı olmaya devam etmişlerdir. Avukatlar özellikle hitabet konusundaki bilgi ve becerileri yüksek, ikna etme kabiliyetleri gelişmiş kişilerdir. Olaylara yaklaşımları ve sahip oldukları hukuki alt yapı ve bilgi birikimi sayesinde sorunları en iyi şekilde çözüme kavuşturmayı bilmişlerdir. Kentlerin yaşadıkları sorunlarda, özellikle etkili konuşma ve ikna kabiliyetlerinden dolayı dönemin yetkili mercilerine elçi (πρεσβευτής) olarak gönderilmektedirler. Bu elçilik görevlerinde kentlerine ayrıcalıklar, para bağışı elde etmeyi başarmışlardır.

Kent avukatlarının, γραμματεὺς gibi kent yönetimiyle ilgili görevleri; ἀρχιερεὺς (*arkhiereus*), ἱερεὺς (*hiereus*) ve νεοποιός (*neopoios*) gibi dini görevleri; ἀγορανόμος (*agoranomos*), λογιστής (*logistes*) ve ταμίαις'lık (*tamias*) gibi epeyce maliyetli olan ticaret ve maliyeyle ilgili olan görevleri; γυμνασίαρχος (*gymnasiarkhos*) gibi gençlerin eğitimiyle ilgili olan görevleri; oldukça masraflı olan bayram kurmayla ilgili olan ἀγωνοθέτης'lik (*agonothetes*) görevini ve *eponym* memuriyet olan πρύτανις'lik (*prytanis*) görevini üstlenmiş oldukları anlaşılmaktadır.

Grammateus (yazman) halka açık toplantıların tutanaklarını tutmaktadır. Kararnameleri, antlaşmaları ve diğer devlet belgelerini kaydedip yayınlar ve bazı yerlerde yeni vatandaşlar kaydetmektedir. Gerekli bildirilerin kamuya ilan edilmesi için geçici kararların tahta ya da uygun bir duvar üzerine, kalıcı olanların ise taş üzerine yazılarak kamuoyuna duyurulması gerekmektedir. Özel bir bilgi ve tecrübe gerektiren bu işler *grammateus*'in en temel görevleridir.⁷⁶²

⁷⁶² Jones, 1998: 238; Magie, 1950: 60.

Asia Minor'da Augustus Dönemi'nden itibaren ilk olarak Asia Eyaleti'nde kurulan imparator kültürünün yürütülmesinden sorumlu makam olan *arkhiereia* (başrahiplik), hem eyalet hem de kent düzeyinde oldukça önemli bir memuriyettir.⁷⁶³ Bir kentin en üst düzey memuru olan *arkhiereus*, dini ritüellerin gerçekleşmesi ve kült adına şenliklerin, bayramların ve gladyatör oyunlarının düzenlenmesinden sorumludur.⁷⁶⁴ Başrahip ve rahipler zaman zaman *agonothetes* gibi hareket etmişlerdir. Tapınak binalarının ve kutsal fonların bakımından sorumlu olan "Tapınak bekçileri" (*Neopoiói*), genellikle tapınakların duvarlarına yazıldıkları için kamuya açık belgelerin kaydedilmesiyle de görevlendirilmektedirler.⁷⁶⁵

Gymnasion özellikle gençler için başlangıçta askeri ve fiziksel sonrasında ise kültürel faaliyetlerin yapıldığı bir yerken, pek çok kentte vatandaşların sadece bedensel gelişimi değil aynı zamanda zihinsel gelişimini de sağlayan bir yerdir. *Gymnasion* binasında genellikle sadece kapalı ve açık alan egzersiz yerleri değil, sıcak ve soğuk hamamlar, aynı zamanda konferans salonları ve hatta bazen bir kütüphane ve genel sohbet odaları da vardı. Böylece çeşitli türden ihtiyaçları karşılayan *gymnasion*, toplumun sosyal yaşamının merkezi haline gelmiştir.⁷⁶⁶ *Gymnasiarkhos* bir *gymnasion*'un yönetiminden sorumlu en yüksek rütbedeki memurudur.⁷⁶⁷ Bina ve ekipmanlarının bakımı, banyoların ısıtılması, özellikle zeytinyağı temini görevleri arasındaydı. *Gymnasiarkhos*'lar *rhetor*'ların ve sunumlarıyla ders programını zenginleştirmek için konferans verecek olan diğer kişilerin getirilmesiyle de ilgilenirlerdi.⁷⁶⁸ Oluşan masrafları *gymnasiarkhos*'lar sık sık kendi bütçelerinden karşılamışlardır.

Pazar yerindeki ürünlerin satışı *agoranomos* denilen memurun gözetimindeydi. *Agoranomos*, ürünlerin satış fiyatlarını ve kullanılan ağırlıkların doğrulunu belirlemekten sorumluydu. Başlıca görevi, özellikle gıda ve yağ olmak üzere satışa sunulan malzemelerin tedariki ve bunların fiyatlarını belirlemektir. Hellenistik Dönem kentlerinde genişleyen alan içindeki pazar düzeninin sağlanması yanında bu pazarın tahıl, ekmek ve diğer mallara olan ihtiyacının uygun fiyata tedarik edilmesi de sorumlulukları arasındadır.⁷⁶⁹ Aynı zamanda pazar yerindeki binaların, görevlerini yürüttükleri agoronomion'nun ve bunların yanı sıra diğer kamu yapılarının bakımı ve onarımı da görevleri arasındadır.⁷⁷⁰ Kentlerde mali işlerden sorumlu diğer memurlar da *logistes* ve *tamias*'lardır. *Tamias*'ların (haznedar) kendi yetkileri yoktur. Alt kademede görev yapan, yani *arkhe*'si olmayan yardımcı pozisyonda olan

⁷⁶³ Peker, 2012: 42.

⁷⁶⁴ Akgün Kaya, 2017: 219.

⁷⁶⁵ Magie, 1950: 60.

⁷⁶⁶ Magie, 1950: 62.

⁷⁶⁷ *Gymnasiarkhos*'un sorumlulukları için bkz. Jones, 1998: 221; Magie, 1950: 61-62, 652-653; Quass, 1993: 286-291, 317-323.

⁷⁶⁸ Quass, 1993: 287.

⁷⁶⁹ Quass, 1993: 248.

⁷⁷⁰ Magie, 1950: 645.

memurlardır.⁷⁷¹ Görevleri; kent gelirlerini almak ve *boule* ya da *demos*'un kararnamesiyle ödemeleri yapmaktır.⁷⁷²

Hem Hellenistik Dönem hem de Roma Dönemi'nde kutlanan bayramlar ve yarışmalar sosyal yaşam için her zaman önemli olmuştur. Bu etkinlikler sırasında gösterimi yapılacak tiyatro oyunlarının ayarlanması, sanatçıların davet edilmesi, yarışmalara katılacak olan atletlerin kaydedilmesi, kurbanlık hayvanların tedarik edilmesi gibi bayramlar sırasında gerçekleştirilecek her türlü organizasyondan *agonothetes* sorumluydu.⁷⁷³ *Agonothesia*, idari ve organizasyonla ilgili beceri isteyen memuriyettir. Çünkü bir atletizm festivali birkaç günü kapsayan ve etkinliklerin kendileri, seyirci ve sporcuların tedarikinde yer alan lojistik ve en azından festival sırasında önemli misafirlerin kabulü için önceden planlama gerektiren büyük bir etkinlikti.⁷⁷⁴ Festivallerin finansmanı kamu fonlarından ya da özel vakıflar tarafından karşılanmaktaydı. Oinoandalı Demosthenes bir vakıf kurarak, Demostheneia Bayramı'nı kurmuştur. Vakıf sayesinde bayramın finansmanı sağlanmıştır. Bu bayramın *agonothetes*'inin görevi bayramı organize etmektir.⁷⁷⁵ Ancak finansman yetersiz olduğunda, *agonothetes*'ten bayramın giderlerini karşılaması beklenmekteydi.

Hellenistik ve Roma Dönem'lerine ait yazıtlar, kentleri adına avukatlık yapan kişilerin, kentlerinde diğer memuriyetlerde de aktif bir rol aldıklarını ortaya koymaktadır. Avukatlar bilhassa Roma Dönemi'nde pek çok memuriyeti üstlenmişlerdir. Sahip oldukları servetleri sayesinde, kentlerine farklı konularda da yardımcı olmuşlardır. Memuriyetler üstlenmek, üstlenilen kişiler tarafından statü göstergesi olarak kabul edilmiştir. Halk da bu görevleri üstlenen kişileri onurlandırarak, bu görevlerin devamlılığını sağlamışlardır. Ayrıca üstlenilen üst düzey memuriyetler, bu kişilerin Roma tarafından tanınmalarına olanak sağlamıştır.

Stratonikeia kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtında, Titus Flavius Aeneas'ın Roma'da imparatorların önünde elçilik yaptığına değinilmiştir. Başrahiplik yapmış ve başrahipliği sırasında teke tek dövüşler ve hayvan dövüşleri düzenlemiştir. Zeus Panamaros'un rahipliğini yapmış ve *gymnasiarkhos*'luk yapmıştır. *Gymnasiarkhos*'luğu sırasında masraflarını kendisi karşılamak suretiyle oyunlar düzenlemiştir (T.32). Etenna kentinde bulunan bir mezar onurlandırmasından, Bryon isimli bir kişinin hem avukatlık hem de elçilik görevlerini üstlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Bryon, *gymnasiarkhos*'luk,

⁷⁷¹ Jones, 1998: 241; Peker, 2012: 54.

⁷⁷² Magie, 1950: 61.

⁷⁷³ Jones, 1998: 234; Magie, 1950: 653; Peker, 2012: 62; Wörrle, 1988: 183-209.

⁷⁷⁴ Bekker-Nielsen, 2008: 74.

⁷⁷⁵ SEG 38, 1462.

agoranomos'luk ve imparator kültü başrahipliği görevlerini de üstlenmiştir. Kentin geriye kalan ihtiyaçlarında da faydalı biri olarak anılmaktadır (T.39).

M.Ö. 243/242 yıllarına tarihlenen bir onurlandırma yazıtında, Samos kenti Boulagoras isimli bir kent avukatını onurlandırmaktadır. Boulagoras, Kral Antiokhos'a elçi olarak gitmiştir. Tahıl kıtlığında kente kredi vermiştir ve *gymnasiarkhos* olarak görev almıştır (T.48). Priene kentinde bulunan ve M.Ö. 196-192 yıllarına tarihlenen bir yazıtta (T10), Samos ve Priene kentleri arasındaki anlaşmazlıkta Priene kenti adına avukatlık yapan Apollonios oğlu Kallikrates ve Aristodemos oğlu Metrodoros'un başka kentlerde görülen davalarda yabancı hakim olarak görev yaptığı bilinmektedir. Apollonios oğlu Kallikrates Iasos kentinde, Aristodemos oğlu Metrodoros ise Bargylia kentinde yabancı hakim olarak görev almıştır.⁷⁷⁶ Hypata kentinde bulunan ve M.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen bir başka yazıtta ise, kent avukatlığı ve elçilik yapmış olan Hermolaos oğlu Lykos onurlandırılmaktadır. Lykos ayrıca iki kez altı yıllık dönem için imparator kültü ve Zeus Karaios'un rahipliğini ve iki kez de imparator kültü, Zeus Soter ve Athena'nın rahipliğini yapmıştır. Aynı zamanda *strategos*'luk görevini de üstlenmiştir (T.50). Priene kentinde bulunan ve M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenen onurlandırma yazıtında, birçok kez kent avukatlığı yapmış olan Krates onurlandırılmaktadır. Krates kent avukatlığının yanında, kenti adına elçilik görevini de üstlenmiştir. Krates diplomatik görevler dışında dini ve finansal görevler de üstlenmiştir. *Agonothetes* olarak görev yapmış ve birlikte *agonothetes*'lik yaptığı kişilerle tüm vatandaşlara, yabancılara, aynı şekilde diğer kentlerden gelen *theoros*'lara, *tekhmites*'lere, doktorlara, öğretmenlere ve antrenman maçı yapanlara (*progymnastes*) ve de eğitimi için burada kalan *ephebos*'lara et dağıtımını yapmıştır. Bu görevden doğan masrafları diğer *agonothetes*'lerle birlikte ödemiştir. Ayrıca kutsal fonların idaresini de üstlenmiştir (T.26).

Pergamon kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtında, Kharinos oğlu filanca kişinin – ismin yazılı olduğu alan okunamamaktadır- vatanı için üstlendiği *ekdikos*'luk görevinin yanında elçilik görevini üstlendiği de görülmektedir (T.19).

Kibyra kenti eşrafından Quintus Veranius Philagros'un onurlandırıldığı M.S. 1. yüzyıla tarihlenen bir onurlandırma yazıtından, kendisinin birçok kez ve önemli davalarda Kibyra kentinin avukatlığını yaptığı öğrenilmektedir (T.40. 4-6). Q. Veranius Philagros, Kibyra kentinin önemli bir *euergetes*'i konumundadır. Masraflarını kendisi karşılayarak kent adına dört kez imparatorlar huzurunda elçilik yapmak için Roma'ya gitmiştir (T.40. 2-4). Avukatlık ve elçilik görevlerinin dışında, Arete'nin yaşam boyu rahibi olmuştur (T.40. 2).

⁷⁷⁶ *I.Priene B - M 109*, str. 35-70: “ἐπαι[νοῦσι δὲ καὶ τὸν ἀποσταλέν]τα δ[ι]καστὴν Καλλικράτην Ἀπολλω[νίου] ἄρετῆς ἕνεκεν”; *I.Priene B - M 110*: “ἀπέστειλεν ἄνδρας καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Μητρόδωρον Ἀριστοδήμου..., ἐδίκασαν...”

Ayrıca kente para bağışında da bulunmuştur. Muhtemelen ilk yazıttan (T.40) 20-30 yıl sonraya tarihlenen Kibyra kentinden altı yazıt daha Philagros hakkında bilgi vermektedir.⁷⁷⁷ Bu altı yazıttan beşi neredeyse birbirinin aynısıdır. Söz konusu yazıtlardan, *demos* ve *phyle*'ler tarafından onurlandırılan Philagros'un on iki yıl *gymnasiarkhos*'luk yaptığı öğrenilmektedir. On iki yıl bu görevi üstlendikten sonra ise, kendisi henüz hayattayken, *gymnasiarkhos*'luğun sonsuza dek sürdürülmesi için bir vakıf kurmuştur. Philagros bu vakıf için kente dört yüz bin Rhodos *drahmi*'si bağışlamıştır.⁷⁷⁸ Ayrıca yazıtlarda daimi *gymnasiarkhia*'nın, kentin kuruluşunun kırk dokuzuncu yılında (Tiberius'un Kibyra'ya geldiği yıl) Philagros henüz hayattayken başladığı belirtilmiştir. Kibyra'nın yeni *era*'sı olan, bir deprem ile yıkıldığı ve yeniden inşa edilmeye başlandığı M.S. 23 yılından hesaplandığında vakfın M.S. 72-73 yılında kurulmuş olduğu anlaşılmaktadır.⁷⁷⁹ Altıncı yazıt ise lanetleme ve yemin kısmıyla başlamaktadır. Lanetleme kısmında; daimi *gymnasiarkhia*'yı sona erdirmek ve parasını azaltmak isteyenler ve onların soylarından gelenlerin imparatorlara, *senatus*'a, Kibyra'nın kutsal değerlerine ve tanrılara karşı lanetli ve günahkar olacakları bildirilmektedir. Lanetleme kısmında imparatorlar ve *senatus*'un yer alması vakfın önemi açısından dikkat çekicidir.⁷⁸⁰

Prusias ad Hypium'da ele geçirilen beş onurlandırma yazıtında kent avukatlığı görevini üstlenen kişilerin aynı zamanda kentte çeşitli memuriyetleri de üstlendikleri görülmektedir. Yazıtlar M.S. 3. yüzyıl başına tarihlenmektedir. Aster oğlu Domitius *ekdikos*'luk ve *syndikos*'luk memuriyetinin yanında, iki kere *arkhon*, *protos arkhon*, rahip, Zeus Olympios'un *agonothetes*'i, *agoranomos* ve *grammateus* olarak görev almıştır (T.10). Titus Fl. Pomponius Domitianus vatanı için *ekdikos*'luk görevinin yanında, *dekaprotos*, beş yılda bir kutlanan Büyük *Augusteia* Bayramları'nın *agonothetes*'i, *grammateus*, Bithynia'daki Helen Birliği'nin *arkhon*'u, vatanının *protos arkhon*'u, *agoranomos* ve Zeus Olympios'un rahibi ve *agonothetes*'i olarak görev almıştır (T.11). Marcus Domitius Candidus, vatanı için pek çok kez *syndikos*'luk yapmıştır. Onun yanında birçok memuriyeti de üstlenmiştir. Zeus Olympios'un rahibi ve iki kere *agonothetes*'i, *agoranomos*, Büyük *Asklepia* Oyunları'nın *agonothetes*'i, *boule* ve *demos*'un *grammateus*'u ve *paidonomos* olarak görev almıştır. Ayrıca Halk Meclisi'nin de *ekdikos*'luğunu yapmıştır (T.12). Lucius Aurelius Diogenianos Kallikles *proegoros* ve *syndikos*'luk görevleri dışında, *dekaprotos*, *agoranomos*, *grammateus*, Bithynia'daki Helen Birliği'nin *arkhon*'u, kutsal *gerousia* meclisinin *logistes*'i ve Zeus

⁷⁷⁷ I.Kibyra 42 A-E; 43.

⁷⁷⁸ I.Kibyra 42 A-E. 4-8.

⁷⁷⁹ Dinç, 2021: 113.

⁷⁸⁰ I.Kibyra 43 str. 1-2. Krş. Dinç, 2021: 113.

Olympios'un rahibi ve *agonothetes*'i olarak görev almıştır. Ayrıca *protos arkhon*'luk ve iki kere *arkhon*'luk ve de beş yılda bir kutlanan Büyük Augusteia ve Severeia Bayramları'nın *agonothetes*'liğini yapmıştır (T.13- T.14).

M.S. 218-222 yılları arasına tarihlenen, Nikaia kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtında Fl. Severianus Asklepiodotos'un vatani için *syndikos*'luk yaptığından bahsedilmektedir. Kendisi *agoranomos* ve *argurotamias*'lik yapmıştır. Ayrıca M(arcus) Aur(elius) Antoninus Pius Augustus tarafından Tanrıça Roma'nın rahipliği ve daimi porfura (erguvan renkli kumaş) ile onurlandırılmıştır (T.16). Herakleia Salbake kentinde bulunan bir yazıtta, Lucius Aburnius Tuscianus'un vatani için sınırların yeniden oluşturulması konusunda *ekdikos*'luk yaptığı belirtilmiştir. Aynı zamanda III Augusta Lejyonu'nun *khiliarkhos*'luğu gibi askeri görevler üstlenmiştir (T.33).

Aphrodisias'ta bulunan bir onurlandırma yazıtında, hatip ve *sophist* Tiberius Claudius Aurelius Zelos kentin kurucusu olarak anılmaktadır. Kentin avukatlığını yapmış olan Zelos, imparator kültü başrahipliği yapmıştır. İmparator kültü rahipliği dışında, *tamias* ve *neopoiios* gibi kent memuriyetlerini de yerine getirmiştir (T.36). Thyateira kentinde bulunan bir yazıtta, Titus Flavius Aleksandros'un üç kere imparatorlara elçi olarak gittiğine değinilmektedir. Ayrıca kendisi *agoranomos*'luk ve Artemis'in rahipliği görevini yerine getirmiştir (T.43). Pergamon kentinde bulunan bir yazıtta, tüm cömertliği ve iyi niyetiyle şehrin avukatlığını yapan L(ucius) Flavius Hermokrates filozof olarak zikredilmektedir. Hermokrates, Pergamon'daki Asia tapınaklarının başrahipliğini yapmıştır (T.20). Pogle kentinde bulunan bir onurlandırma yazıtında ise, Publius Caelius Lucanus'un kenti için avukatlık yapmasının yanında, *agonothetes*'lik yaptığı ve tüm vatandaşlara dağıtımlar yaparak ve yerel mahkemeleri düzenlediği anlaşılmaktadır (T.38).

SONUÇ

Hellenistik ve Roma Dönemleri'ne ait olan epigrafik ve edebi kaynaklar ışığında kent avukatlarının, *syndikos*, *ekdikos*, *synegoros*, *proegoros* ve *prodikos* gibi çeşitli isimlerle anıldıkları bilgisine ulaşılmıştır. Şahıs avukatlığı ve kent avukatlığının temeldeki görevi birini diğer taraflara karşı savunmaktır. Ancak kent avukatlığını şahıs avukatlığından ayıran nokta, kent avukatlarının dahil oldukları davaların kamu davası boyutunda olması ve tüm kenti ilgilendirmesidir.

Çalışılan konuyla ilgili yazıtlar incelendiğinde bazı kişilerin hem *ekdikos* hem de *syndikos* oldukları ya da hem *synegoros* hem de *proegoros* oldukları anlaşılmıştır. Kişilerin kentleri adına üstlendikleri çeşitli isimlerle anılan avukatlık görevi bir kent memuriyetidir. Bir şahsın aynı kentte hem *syndikia* hem de *ekdikia* memuriyetini üstlenmiş olmasından dolayı, söz konusu memuriyetlerin temelde görevleri aynı olsa da aralarında küçük farklar olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer deyişle, bu durum aynı görev için verilmiş farklı unvanlar değildir. Epigrafik belgelerde *syndikia* memuriyetine hem Hellenistik Dönem hem de Roma Dönemi'nde rastlanılmaktadır. *Syndikos*'lar Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde kent sınırları dışında görülen davalarda yer almaktadır. Belirli bir dönemde devamlı surette göreve gelen bir memur değil, sadece bir sefere mahsus özel davalarda görevlendirilmektedir. Özellikle Roma Dönemi'nde İmparator ve vali huzurunda sadece tek bir davayı yürütmek için atanan bir memurdur. *Ekdikos* ise Hellenistik Dönem'de hem kent sınırları içinde hem dışında görev alan bir memurdur. Roma Dönemi'nde ise valinin resmi temsilcisi ve vali ile kent arasında tüm işlere aracılık eden düzenli bir memur haline gelmektedir.

Genel olarak avukat olabilmek için birtakım eğitimler almak şarttır. Hellenistik Dönem'de kentlerde özellikle hukuk eğitimi veren herhangi bir okul bulunmamaktadır. Bu dönemde *rhetorika* dersleri kapsamında hukuk eğitimi de verilmiştir. Bir söylev türü olan adli hitabet (*Genos dikanikon*), hukuk eğitiminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu adli hitabet derslerinde, avukat olmak isteyen kişilere bir davada suçlama ya da savunma yapmayı öğretmişlerdir. Ayrıca derslerde *rhetorika* öğretmenleri tarafından kurgulanmış davalarla, öğrencilere gerçek bir davaya çıkmadan önce pratik yapma şansı verilmiştir. Roma Dönemi'ne gelindiğinde ise sadece hukuk eğitimi veren okullar açılmaya başlanmış ve avukat olmak isteyen kişiler bu okulların bulunduğu kentlere seyahat ederek hukuk eğitimi aldıkları anlaşılmaktadır. Roma Dönemi'nde doğuda kurulmuş, en bilinen hukuk okulu Berytos Hukuk Okulu'dur. Ancak *rhetorika* ve dil bilgisi eğitimi veren okullar bu dönemde de faaliyetlerine devam etmişlerdir. Çünkü hukuk okullarında ders alabilmenin kriteri, öncelikle

rhetorika ve dil bilgisi eğitimi almış olmaktadır. Hellenistik ve Roma dönemlerinde avukat olan kişilerin aldıkları eğitimler, bu kişilerin ekonomik durumları hakkında da bilgiler vermektedir. Çünkü kişilerin eğitim merkezlerine seyahat edebilmeleri, *rhetorika* öğretmenlerinden dersler alabilmeleri ve Roma Dönemi için hukuk okullarında eğitim alabilmeleri belli bir maddi birikime işaret etmektedir.

Hellenistik ve Roma dönemlerindeki davalar incelendiğinde kent avukatlarının, davalarını savunmak için çeşitli verilerden yararlandıkları tespit edilmiştir. Özellikle arazi anlaşmazlıklarında, tartışmalı arazilerin kendilerine ait olduğunu kanıtlamak için mitolojik hikayelerden yararlanmışlardır. Buradaki amaç söz konusu topraklardaki sahipliklerinin tarihini çok daha geriye götürebilmektir. Ayrıca avukatların arşiv bilgilerinin de iyi olduğu anlaşılmıştır. Çünkü kendi iddialarını desteklemek için kralların, diğer kentlerin ve Roma'luların kendilerine gönderdikleri mektupları da kullanmışlardır. Ayrıca, hitabet konusundaki başarılarının yanında, tarih ve coğrafya bilgilerinin de gelişmiş olduğu tespit edilmiştir. Davalarda zaman zaman tarih yazarlarının eserlerinden de faydalanmışlardır.

Hellenistik ve Roma dönemlerine ait olan onurlandırma yazıtları incelenerek kent avukatlarının kent içindeki sosyal konumları ve üstlendikleri diğer memuriyetler hakkında da bilgi edinilmiştir. Buna göre kent avukatlığı yapan kişilerin, kentlerde *γραμματεία* (*grammateia*) gibi kent yönetimiyle ilgili görevleri; *ἀρχιέρεια* (*arkhiereia*), *ἱέρεια* (*hiereia*) ve *νεοποία* (*neopoia*) gibi dini görevleri; *ἀγορανομία* (*agoranomia*), *λογιστεία* (*logisteia*) ve *ταμεία* (*tamieia*) gibi epeyce maliyetli olan ticaret ve maliyeyle ilgili olan görevleri; *γυμνασίαρχία* (*gymnasiarkhia*) gibi gençlerin eğitimiyle ilgili olan görevleri; oldukça masraflı olan bayram kurmayla ilgili olan *ἀγωνοθεσία* (*agonothesia*) görevini ve *eponym* memuriyet olan *πρύτανεία* (*prytania*) görevini üstlenmiş oldukları anlaşılmaktadır. Böylece kent avukatlarının üstlendikleri diğer memuriyetlerden yola çıkarak, kentlerin elit kesimine ait oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü bu memuriyetleri üstlenmek varlıklı kişiler olduklarını göstermektedir. Ayrıca Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde avukat olmak isteyen kişilerin alması gereken eğitim de düşünüldüğünde, mutlaka varlıklı kişiler olmaları gerektiği fikrine ulaşılmaktadır. Çünkü *sophist*'lerden *rhetorika* dersleri almak, ders almak için seyahat etmek oldukça masraflı bir iştir.

Hellenistik Dönem ve Roma Dönemleri'ndeki davalar incelendiğinde, tahkim davalarının prosedürlerinde birtakım değişiklikler olduğu anlaşılmaktadır. Kentlerin içinde bulunduğu siyasi durumlar, dava prosedürünü de etkilemiştir. Örneğin, anlaşmazlık yaşayan kentler Hellenistik Dönem'de diğer kentler, şahıslar, Hellenistik krallar ve Roma'nın doğuda etkili olmaya başlamasıyla birlikte Roma'dan tahkim davalarında yargıçlık yapmalarını

istemmişlerdir. Ancak Roma'nın doğuda eyaletleşme süreciyle birlikte kentlerin yaşadıkları sorunları öncelikle eyalet valisine bildirmeleri zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca bu dönemde kentlerin anlaşmazlık yaşadıkları başka taraflar da eklenmiştir. Eyaletleşme süreciyle birlikte kentler *publicanus*'lar, eyalet valileri ve Romalı diğer memurlarla da sorunlar yaşamaya başlamışlardır. Kentlerin Romalı memurlarla olan anlaşmazlıklarında, kentleri yine kent avukatları temsil etmişlerdir. Kentler Hellenistik Dönem'de çoğunlukla komşu kentlerle arazi-sınır sorunları yaşarken, Roma Dönemi'nde ise özellikle valileri gasp ve zimmetine para geçirme suçlamasıyla dava etmişlerdir. *Publicanus*'ları ise kentin kendi kaynaklarına el koymak ve kente ait olan arzilerden kira almakla suçlamıştır.

Kent avukatlarının kendi kentlerini savunmalarının yanında, profesyonelce davranıp başka kentleri de savundukları anlaşılmaktadır. Ayrıca yazıtlar ve edebi kaynaklar kent avukatlarının imparatorlar ve diğer Romalı memurlarla olan bireysel ilişkilerinin de kentlere avantajlar sağladığını ortaya koymaktadır.

TESTIMONIA

Edebi Kaynaklar

1. Bithynia *proconsul*'ü Gaius Cadius Rufus ve Bithynia Eyaleti arasındaki dava (M.S. 49)

A) Tac. Ann. XII. 22, 6

[6] Damnatus et lege repetundarum Cadius Rufus accusantibus Bithynis.

Çeviri: Bir başka mahkumiyet, Cadius Rufus'un gasp yasası kapsamındaki suçlamasıydı, iddianame Bithynialılar tarafından getirildi.

B) Tac. hist. I. 77

“...redditus Cadio Rufo, Pedio Blaeso, Saevino P... senatorius locus. repetundarum criminibus sub Claudio ac Nerone ceciderant: placuit ignoscentibus verso nomine, quod avaritia fuerat, videri maiestatem, cuius tum odio etiam bonae leges peribant.”

Çeviri: Cadius Rufus, Pedius Blaesus ve Saevinus P... kendilerine yöneltilen rüşvet suçlamaları nedeniyle Claudius ve Nero yönetimi altında kaybettikleri senato rütbesine geri getirildiler; onları bağışlayanlar, aslında açgözlülük olan şeyin vatan hainliği gibi görünmesi için bu adı değiştirmeye karar verdiler, bu artık o kadar iğrençti ki, iyi yasaları bile geçersiz ve işe yaramaz hale getiriyordu.

2. Bithynia *procurator*'u Iunius Cilo ve Bithynia Eyaleti arasındaki dava (M.S. ca 52)

Dio. Cass. LX. 33, 6

[6] ὁ δὲ δὴ Νάρκισσος οὕτως ἐνετράφα τῷ Κλαυδίῳ ὥστε λέγεται, ἐπειδὴ ποτε οἱ Βιθυνοί, δικάζοντος τοῦ Κλαυδίου, Ἰουνίου Κίλωνος τοῦ ἄρξαντός σφωον πολλὰ κατεβόησαν ὡς οὐ μετρίως δωροδοκῆσαντος, καὶ ἤρετο ἐκεῖνος τοὺς παρεστηκότας ὅ τι καὶ λέγουσιν ὅτι γὰρ συνίει διὰ τὸν θόρυβον αὐτῶν, εἶπέ τε ὁ Νάρκισσος ψευσάμενος ὅτι χάριν τῷ Ἰουνίῳ γιγνώσκουσι, πιστεῦσαί τε αὐτῷ καὶ εἰπεῖν ‘οὐκοῦν ἐπὶ διετὲς ἔτι ἐπιτροπεύσει.

Çeviri: Narkissos, gerçekten de, söylenenlere göre Claudius mahkemedeysen Bithynialılar bir zamanlar yöneticileri olan Iunius Cilo'nun çok büyük rüşvetler aldığını iddia ederek büyük bir isyan çıkardıklarında, çıkardıkları gürültünün nedenini anlamayarak çevredekilere ne

söylediklerini sorduğunda, Narcissus ona gerçeği söylemek yerine Iunius'a minnettarlıklarını ifade ettiklerini söyleyerek açıkça Claudius'la eğlendi. (Claudius) ona güvenerek, “Öyleyse iki yıl daha *procurator* olmalı.” dedi.

3. Bithynia *proconsul*'ü M. Tarquitus Priscus ile Bithynia Eyaleti arasındaki dava (M.S. 61)

A) Tac. Ann. XII. 59

At Claudius saevissima quaeque promere adigebatur eiusdem Agrippinae artibus, quae Statilium Taurum opibus inlustrem hortis eius inhians pervertit accusante Tarquutio Prisco. legatus is Tauri Africam imperio proconsulari regentis, postquam reverent, pauca repetundarum crimina, ceterum magicas superstitiones obiectabat. nec ille diutius falsum accusatorem, indignas sordis perpressus vim vitae suae attulit ante sententiam senatus. Tarquitius tamen curia exactus est; quod patres odio delatoris contra ambitum Agrippinae pervicere.

Çeviri: Claudius ise tam tersine, hala Agrippina'nın entrikalarıyla katıksız bir gaddarlık sergilemeye zorlanıyordu. Zenginliği meşhur olan ve bahçeleri açgözlülük uyandıran Statilius Taurus, Tarquitius Priscus'un getirdiği bir suçlamayla mahvoldu. Afrika'yı *proconsul*'lük yetkileriyle yönetirken Taurus'un *legatus*'uydu ve şimdi geri döndüklerinde onu birkaç yanlış yönlendirme eylemiyle, ama daha ciddi olarak büyülu hurafelere bağımlılıkla suçladı. Taurus, yalancı bir suçlayıcıya ve değersiz bir aşağılanmaya daha fazla tahammül edemedi, senatonun kararından önce kendi canına kıydı. Yine de Tarquitius, Agrippina'nın nefret çemberine karşı üstün gelen, muhbirden nefret eden *pater*'ler tarafından mahkemeden atıldı.

B) Tac. Ann. XIV. 46

Damnatus isdem consulibus Tarquitius Priscus repetundarum Bithynis interrogantibus, magno patrum gaudio quia accusatum ab eo Statilium Taurum pro consule ipsius meminerant.

Çeviri: Aynı *consul*'lük bünyesinde, Tarquitius Priscus'un, Bithynialıların soruşturmasında, gasptan suçlu bulunması, onun tarafından kendi *proconsul*'ü Statilius Taurus'un suçlanmasını hatırlayan senatoyu çok sevindirdi.

4. Bithynia *proconsul*'ü (M.S. 101-102) Gaius Iulius Bassus ve Bithynia Eyaleti arasındaki dava

A) Plin. *epist.* IV. 9 (Ursus'a)

Causam per hos dies dixit Iulius Bassus, homo laboriosus et adversis suis clarus. Accusatus est sub Vespasiano a privatis duobus; ad senatum remissus diu pependit, tandem absolutus vindicatusque. [2] Titum timuit ut Domitiani amicus, a Domitiano relegatus est; revocatus a Nerva sortitusque Bithyniam rediit reus, accusatus non minus acriter quam fideliter defensus. Varias sententias habuit, plures tamen quasi mitiores. [3] Egit contra eum Pomponius Rufus, vir paratus et vehemens; Rufo successit Theophanes, unus ex legatis, fax accusationis et origo. [9] In hac difficultate placuit medium quiddam tenere: videor tenuisse. Actionem meam, ut proelia solet, nox diremit. Egeram horis tribus et dimidia, supererat sesquihora. Nam cum e lege accusator sex horas, novem reus accepisset, ita diviserat tempora reus inter me et eum qui dicturus post erat, ut ego quinque horis ille reliquis uteretur. [13] Successit mihi Luceius Albinus, tam apte ut orationes nostrae varietatem duarum, contextum unius habuisse credantur. [14] Respondit Herennius Pollio instanter et graviter, deinde Theophanes rursus. Fecit enim hoc quoque ut cetera impudentissime, quod post duos et consulares et disertos tempus sibi et quidem laxius vindicavit. Dixit in noctem atque etiam nocte illatis lucernis. [15] Postero die egerunt pro Basso Homullus et Fronto mirifice; quartum diem probationes occuparunt.

Çeviri: [1] Birkaç gündür Iulius Bassus yargılanıyor. Başına gelen talihsizlikler onu ünlü kılmış, çok sıkıntı çekmiş bir adamdır. Vespasianus Dönemi'nde iki özel kişi tarafından kendisine karşı bir suçlamada bulunuldu; dava senatoya havale edildi ve uzun süre diken üstünde kaldı, ama sonunda beraat etti ve karakteri temizlendi. [2] Domitianus'un dostu olduğu için Titus'tan korkuyordu, ancak Domitianus tarafından sürgüne gönderilmiş, Nerva tarafından geri çağırılmış ve kurayla Bitinya valiliğine atandıktan sonra yargılanmak üzere eyaletten geri dönmüştü. Aleyhindeki dava şiddetle bastırıldı, ama o da daha az sadakatle savunulmadı. [3] Pomponius Rufus, hazır ve aceleci bir konuşmacı olarak ona karşı söz aldı ve onu, eyalet temsilcilerinden biri olan ve davanın canı ve ruhu olan, hatta davanın yaratıcısı olan Theophanes izledi. [9] Bu zor durumda orta yolu bulmaya karar verdim ve sanırım bunda da başarılı oldum. Gece, savaşları sık sık yarıda kestiği gibi, savunmamı da yarıda kesti. Üç buçuk saattir konuşuyordum ve bir buçuk saatim daha vardı. Yasalar suçlayana altı, sanığa dokuz saat süre tanıyordu ve Bassus elindeki süreyi bana beş saat, geri kalanını da benden sonra konuşacak olan avukata vererek ayarlamıştı. [13] Luceius Albinus beni takip etti ve o

kadar çok konuştu ki, konuşmalarımızın iki konuşmanın tüm çeşitliliğine sahip olduğu ancak bir konuşmanın bütünlüğüne sahip olduğu düşünülür. [14] Herennius Pollio güçlü ve asil bir şekilde cevap verdi ve ardından Theophanes tekrar ayağa kalktı. Her zamanki küstahlığını göstererek, yetenekli ve *consul* rütbesine sahip iki avukat sözlerini bitirdikten sonra bile, normalde tanınandan daha geniş bir süre talep etti ve akşam karanlığına kadar konuşmaya devam etti ve aslında ışıklar mahkemeye getirildikten sonra da devam etti. [15] Ertesi gün Titius Homullus ve Fronto, Bassus adına büyük bir çaba gösterdiler ve kanıtların dinlenmesi dördüncü günü buldu.

B) Plin. *epist.* VI. 29, 10 (Quadratus'a)

[10] Tuitus sum Iulium Bassum, ut incustoditum nimis et incautum, ita minime malum; iudicibus acceptis in senatu remansit...

Çeviri: Iulius Bassus'u, kasti bir kötülük düşünmeden, büyük ölçüde dikkatsiz ve hazırlıksız davranan biri olarak savundum; yargıçlar tarafından kabul edildiği için senatodaki yerini korudu.

C) Plin. *epist.* V. 20, 1 (Ursus'a)

[1] Iterum Bithyni: breve tempus a Iulio Basso, et Rufum Varenum proconsulem detulerunt, Varenum quem nuper adversus Bassum advocatum et postularant et acceperant. Inducti in senatum inquisitionem postulaverunt.

Çeviri: Bithynialılar, Julius Bassus'a dava açmalarından kısa bir süre sonra ikinci bir dava açtılar, bu sefer kendi *proconsul*'leri, Bassus'a karşı davalarında kendi istekleri üzerine kendilerine avukat olarak tutmak için izin aldıkları adama, Rufus Varenus'a karşı dava açtılar.

D) Plin. *epist.* X. 56, 4 (Traianus'a)

[4] Est enim adductus ad me in perpetuum relegatus Iulio Basso proconsule. Ego, quia sciebam acta Bassi rescissa datumque a senatu ius omnibus, de quibus ille aliquid constituisset, ex integro agendi, dumtaxat per biennium, interrogavi hunc, quem relegaverat, an adisset docuissetque proconsulem.

Çeviri: Bana *proconsul* Iulius Bassus tarafından sonsuza dek sürgüne gönderilmiş bir adam getirildi. Bassus'un kararnamelerinin iptal edildiğini ve senatonun, kendisi tarafından mahkum edilen herkese, iki yıl içinde temyize gitmeleri halinde davalarının yeniden görülmesine izin verdiğini bildiğim için, *proconsul* Bassus tarafından sürgüne gönderilen bu adama yaklaşım hikayesini anlatmasını istedim.

E) Plin. *epist.* X. 57, 2 (Traianus'tan Plinius'a)

[2] Qui a Iulio Basso in perpetuum relegatus est, cum per biennium agendi facultatem habuerit, si existimat se iniuria relegatum, neque id fecerit atque in provincia morari perseverarit, vinctus mitti ad praefectos praetorii mei debet. Neque enim sufficit eum poenae suae restitui, quam contumacia elusit.

Çeviri: Iulius Bassus tarafından sonsuza dek sürgüne gönderilen adama gelince, haksız yere sürgün edildiğini düşünürse itiraz etmesi için iki yıl süre tanınmıştı ve bunu yapmadığı ve eyalette oyalanmaya devam ettiği için, *praefectus praetorii*'ye zincirlenmiş olarak gönderilmelidir. Çünkü başkaldırarak kurtulduğu cezasının geri verilmesi onun için yeterli değildir.

5. Bithynia *Pronconsul*'ü Rufius Varenus ve Bithynia Eyaleti arasındaki dava

A) Plin. *epist.* V. 20 (Ursus'a)

Iterum Bithyni: breve tempus a Iulio Basso, et Rufum Varenum proconsulem detulerunt, Varenum quem nuper adversus Bassum advocatum et postularant et acceperant. Inducti in senatum inquisitionem postulaverunt. [2] Varenus petit ut sibi quoque defensionis causa evocare testes liceret; recusantibus Bithynis cognitio suscepta est. Egi pro Vareno non sine eventu; nam bene an male liber indicabit. [3] In actionibus enim utramque in partem fortuna dominatur: multum commendationis et detrahit et affert memoria vox gestus tempus ipsum, postremo vel amor vel odium rei; liber offensis, liber gratia, liber et secundis casibus et adversis caret. [4] Respondit mihi Fonteius Magnus, unus ex Bithynis, plurimis verbis paucissimis rebus. Est plerisque Graecorum, ut illi, pro copia volubilitas: tam longas tamque frigidas perihodos uno spiritu quasi torrente contorquent. [5] Itaque Iulius Candidus non invenuste solet dicere, aliud esse eloquentiam aliud loquentiam. Nam eloquentia vix uni aut alteri, immo - si M. Antonio credimus - nemini, haec vero, quam Candidus loquentiam appellat, multis atque etiam impudentissimo cuique maxime contigit. [6] Postero die dixit pro Vareno Homullus callide acriter culte, contra Nigrinus presse graviter orate. Censuit Acilius

Rufus consul designatus inquisitionem Bithynis dandam, postulationem Varenii silentio praeteriit. [7] Haec forma negandi fuit. Cornelius Priscus consularis et accusatoribus quae petebant et reo tribuit, vicitque numero. Impetravimus rem nec lege comprehensam nec satis usitatam, iustam tamen. [8] Quare iustam, non sum epistula exsecuturus, ut desideres actionem. Nam si verum est Homericum illud: “τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικείουσ’ ἄνθρωποι, ἢ τις ἀκούοντεςσι νεωτάτη ἀμφιπέληται,” providendum est mihi, ne gratiam novitatis et florem, quae oratiunculam illam vel maxime commendat, epistulae loquacitate praeceram. Vale.

Çeviri: Bithynialılar, Iulius Bassus’u suçlamalarından kısa bir süre sonra, bu kez Bassus’a karşı açtıkları davada kendi istekleriyle avukatları olarak tutma izni aldıkları *proconsul*’leri Rufus Varenus’a karşı ikinci bir dava açtılar. Senatoya getirildiklerinde, suçlamalarını soruşturmak üzere bir komisyon atanması için başvurdular ve Varenus savunması için eyaletten tanık getirmesine izin verilmesini istedi. Bithynia’lılar buna itiraz ettiler ve konu tartışmaya açıldı. Varenus adına hareket ettim ve ricalarım sonuçsuz kalmadı. Bunu söylemekte haklıyım, çünkü yazılı konuşmam iyi ya da kötü konuştuğumu gösterecek. Çünkü bir konuşma yaparken şansın başarı ya da başarısızlık üzerinde kontrol edici bir etkisi vardır. Bir konuşma, konuşmacının hafızasına, sesine ve mimiklerine, hatta konuşmanın yapıldığı süreye ve suçlanan kişinin popüler olup olmamasına göre ya çok şey kazanır ya da kaybeder; oysa yazılı bir konuşma bu avantajlardan hiçbir şey kazanmaz, bu dezavantajlardan hiçbir şey kaybetmez ve ne şanslı ne de şanssız kazalara maruz kalır. Bithynialılardan Fonteius Magnus bana uzun uzun cevap verdi, ama çok az noktaya değindi. Yunanlıların çoğu gibi, o da coşkunu dolgunlukla karıştırıyor ve tek bir solukta uzun soluklu ve soğuk devirlerden oluşan mükemmel bir sel döküyorlar. Iulius Candidus bu konuda oldukça nükteli bir şekilde hitabetin başka, gevezeliğin başka bir şey olduğunu söyler. Çünkü hitabet sahibi olarak tanımlanabilecek yalnızca bir ya da iki kişi vardır - Marcus Antonius’a inanılacak olursa bir kişi bile yoktur - ama Candidus’un gevezelik olarak adlandırdığı şeye sahip çok sayıda insan vardır ve gevezelik ile küstahlık genellikle birlikte gider. Ertesi gün Homullus, Varenus adına konuştu ve ustaca, güçlü ve gösterişli bir konuşma yaptı; Nigrinus ise sert, ağırbaşlı ve zarif bir şekilde cevap verdi. *Consul* adayı Acilius Rufus, Bithynialılar tarafından talep edilen Soruşturma Komisyonu’na izin verilmesini önerdi ve Varenus’un talebi hakkında tek kelime etmedi, bu da reddedilmesini önermekle eşdeğerdi. *Consul* Cornelius Priscus, hem suçlayanların hem de suçlananların taleplerinin kabul edilmesini önerdi ve çoğunluk da onunla birlikte hareket etti. İstedığımız husus yasanın dört köşesi içinde değildi ve içtihatlarla

tam olarak kapsanmamıştı, ancak yine de tamamen makuldü, ancak neden makul olduğunu, savunmamın bir kopyasını istemenizi sağlamak için bu mektupta size söylemeyeceğim. Çünkü Homeros'un dediği gibi, "insanlar kulaklarında en yeni çınlayan şarkıya her zaman en çok değer verirler" doğruysa, bu mektupta gevezelik etmeme izin vererek, bu küçük konuşmamdaki tüm yenilik cazibesini yok etmemek için dikkatli olmalıyım, ki bu da kendisini size övmek için sahip olduğu ana şeydir. Hoşça kal.

B) Plin. *epist.* VI. 5 (Ursus'a)

[1] Scripseram tenuisse Varenum, ut sibi evocare testes liceret; quod pluribus aequum, quibusdam iniquum et quidem pertinaciter visum, maxime Licinio Nepoti, qui sequenti senatu, cum de rebus aliis referretur, de proximo senatus consulto disseruit finitamque causam retractavit. [2] Addidit etiam petendum a consulibus ut referrent sub exemplo legis ambitus de lege repetundarum, an placeret in futurum ad eam legem adici, ut sicut accusatoribus inquirendi testibusque denunciandi potestas ex ea lege esset, ita reis quoque fieret. [3] Fuerunt quibus haec eius oratio ut sera et intempestiva et praepostera displiceret, quae omisso contra dicendi tempore castigaret peractum, cui potuisset occurrere. [4] Iuventius quidem Celsus praetor tamquam emendatorem senatus et multis et vehementer increpuit. Respondit Nepos rursusque Celsus; neuter contumeliis temperavit. [5] Nolo referre quae dici ab ipsis moleste tuli. Quo magis quosdam e numero nostro improbavi, qui modo ad Celsum modo ad Nepotem, prout hic vel ille diceret, cupiditate audiendi cursitabant, et nunc quasi stimularent et accenderent, nunc quasi reconciliarent ac recomponerent, frequentius singulis, ambobus interdum propitium Caesarem ut in ludicro aliquo precabantur. [6] Mihi quidem illud etiam peracerbum fuit, quod sunt alter alteri quid pararent indicati. Nam et Celsus Nepoti ex libello respondit et Celso Nepos ex pugillaribus. [7] Tanta loquacitas amicorum, ut homines iurgaturi id ipsum invicem scierint, tamquam convenisset. Vale.

Çeviri: Varenus'a kendi eyaletinden onun adına tanık getirme izni verildiğini daha önce anlatmıştım. Bu, senatonun çoğunluğuna adil, ama bazılarına adaletsiz göründü ve sonuncular görüşlerine inatla sarıldılar, özellikle de Licinius Nepos, senatonun bir sonraki toplantısında, tamamen farklı bir konuyla ilgili bir tartışmada, önceki oturumun kararını tartışmaya başladı ve zaten kapanmış olan bir konuyu yeniden açtı. Hatta *consul*'lerden, rüşvetle mücadele yasası başlığı altında, gaspla mücadele yasasına ilişkin bir önerge getirmelerinin istenmesi ve suçla itham edilenlere, suçlayanlara ve tanıklara tanınan soruşturma yapma ve suçluları ihbar etme yetkilerinin aynısını tanıyan bir ekleme yapılmasını doğru bulup bulmadıklarının

sorulması gerektiğini söyledi. Birçokları Nepos'un bu konuşmasının geç, zamansız ve yersiz olduğunu düşünüyordu, çünkü öneriye karşı çıkmak için uygun zamanın geçmesine izin vermişti ve bunu daha önce yapabilecekken, şimdi kabul edildikten sonra ona karşı haykırdı. *Praetor* Iuventius Celsus, senatoda reform yapmaya çalışmakla alay ettiği uzun bir konuşmasında onu şiddetle azarladı. Nepos cevap verdi; Celsus da ona karşılık verdi ve ikisi de sitem ve hakaretlerini esirgemedi. Söylendiklerini duyduğumda bana acı veren sözleri tekrarlamak istemiyorum ama her kelimeyi duyma arzusuyla, biri ya da diğeri konuşurken önce Celsus'a sonra Nepos'a koşan bazılarımızı daha da fazla suçluyorum. Bir an öfkelerini körüklüyor ve alevlendiriyor gibi göründüler, bir başka an onları uzlaştırmaya ve meseleleri yumuşatmaya çalışıyorlardı ve sonra Caesar'a, tıpkı bir komedide aktörlerin yaptığı gibi, her birinin, hatta her ikisinin tarafını tutması için yalvarıp durdular. Beni en çok rahatsız eden şey, her birinin rakibinin ne söyleyeceğini bilmesiydi; çünkü Celsus Nepos'a not defterinden, Nepos da Celsus'a tabletlerinden cevap veriyordu. Her birinin arkadaşları o kadar çok konuşuyordu ki, sanki her şey önceden ayarlanmış gibi, iki tartışmacı da her birinin ne söyleyeceğini tam olarak biliyordu. Hoşça kal.

C) *Plin. epist. VI. 13 (Ursus'a)*

[1] Umquamne vidisti quemquam tam laboriosum et exercitum quam Varenum meum? cui quod summa contentione impetraverat defendendum et quasi rursus petendum fuit. [2] Bithyni senatus consultum apud consules carpere ac labefactare sunt ausi, atque etiam absenti principi criminari; ab illo ad senatum remissi non destiterunt. Egit Claudius Capito irreverenter magis quam constanter, ut qui senatus consultum apud senatum accusaret. [3] Respondit Catus Fronto graviter et firme. Senatus ipse mirificus; nam illi quoque qui prius negarant Vareno quae petebat, eadem danda postquam erant data censuerunt; [4] singulos enim integra re dissentire fas esse, peracta quod pluribus placuisset cunctis tuendum. [5] Acilius tantum Rufus et cum eo septem an octo, septem immo, in priore sententia perseverarunt. Erant in hac paucitate non nulli, quorum temporaria gravitas vel potius gravitatis imitatio ridebatur. [6] Tu tamen aestima, quantum nos in ipsa pugna certaminis maneat, cuius quasi praelusio atque praecursio has contentiones excitavit. Vale.

Çeviri: Dostum Varenus kadar telaşlı ve endişeli birini gördünüz mü hiç? Kendisine verilen imtiyazı elde tutmak için çok mücadele etmek zorunda kaldı ve neredeyse yeniden dava açmak zorunda kaldı. Bithynialılar *consul*'lerin huzuruna çıkıp senatonun kararından şikayet etme ve onu iptal ettirmeye çalışma cüretini gösterdiler ve hatta Roma'da olmayan

İmparator'a bile başvurdular. Onları senatoya geri gönderdi ama onlar yine de çabalarına son vermediler. Claudius Capito'nun konuşması inatçı bir kararlılıktan ziyade bir küstahlık olarak tanımlanabilir, çünkü senatoyu kendi kararından dolayı suçlamıştır. Catius Fronto ona vakur ve kararlı bir şekilde cevap verdi ve senato inanılmaz derecede iyi davrandı, çünkü Varenus'un dilekçesinin kabul edilmesine karşı çıkan üyeler bile, bir karara varılmadan önce herhangi bir üyenin muhalefetini ifade etmesine açık olsa da, karara varıldığında herkesin çoğunluğun isteklerine uyması gerektiği gerekçesiyle, bir kez yapıldıktan sonra hibenin onaylanması lehinde konuştular. Yalnızca Acilius Rufus ve yedi ya da sekiz kişi -yedi kişi demeliyim- önceki görüşlerinin arkasında durmaya devam etti ve bu bir avuç insanın bazı üyeleri geçici ciddiyetleri ya da daha doğrusu ciddiyet varsayımları nedeniyle çok alay konusu oldular. Bununla birlikte, eğer başlangıç ve açılış konuşmaları böyle bir ağız dalaşına neden olduysa, gerçek mücadele başladığında bizi nasıl bir kavganın beklediğine kendiniz karar verebilirsiniz. Hoşça kal.

D) Plin. *epist.* VI. 29, 11 (Quadratus'a)

Dixi proxime pro Vareno postulante, ut sibi invicem evocare testes liceret; impetratum est. In posterum opto ut ea potissimum iubeam, quae me deceat vel sponte fecisse. Vale.

Çeviri: Son olarak, kendi eyaletinden tanık getirmesine izin verilmesini isteyen Varenus adına konuştum; izin verildi. Gelecekte, umarım bir davayı ele almam emredildiğinde, her zaman kendi inisiyatifimle üstlendiğim bir dava olur. Hoşça kal.

E) Plin. *epist.* VII. 6, 1-6 (Macrinus'a)

[1] Rara et notabilis res Vareno contigit, sit licet adhuc dubia. Bithyni accusationem eius ut temere inchoatam omisisset narrantur. Narrantur dico? Adest provinciae legatus, attulit decretum concilii ad Caesarem, attulit ad multos principes viros, attulit etiam ad nos Vareni advocatos. [2] Perstat tamen idem ille Magnus; quin etiam Nigrinum optimum virum pertinacissime exercet. Per hunc a consulibus postulabat, ut Varenus exhibere rationes cogeretur. [3] Assistebam Vareno iam tantum ut amicus et tacere decreveram. Nihil enim tam contrarium quam si advocatus a senatu datus defenderem ut reum, cui opus esset ne reus videretur. [4] Cum tamen finita postulatione Nigrini consules ad me oculos rettulissent, 'Scietis' inquam 'constare nobis silentii nostri rationem, cum veros legatos provinciae audieritis.' Contra Nigrinus: 'Ad quem missi sunt?' Ego: 'Ad me quoque: habeo decretum provinciae.' [5] Rursus ille: 'Potest tibi liquere.' Ad hoc ego: 'Si tibi ex diverso liquet, potest et

mihi quod est melius liquere. [6] Tum legatus Polyaenus causas abolitae accusationis exposuit, postulavitque ne cognitioni Caesaris praeiudicium fieret. Respondit Magnus iterumque Polyaenus. Ipse raro et breviter interlocutus multum me intra silentium tenui.

Çeviri: Varenus'a karşı açılan dava alışılmadık ve dikkat çekici bir sonuca ulaştı ve konu şu anda bile şüpheye açıktır. İnsanlar Bithynia'lıların ona karşı suçlamalarını, yeterli kanıtları olmadığı gerekçesiyle geri çektiklerini söylüyorlar. Tekrar ediyorum, insanlar bunu söylüyor. Ancak eyaletin *legatus*'u Roma'da ve *consul*'ün kararını Caesar'ın, buradaki önde gelen birçok kişinin ve hatta Varenus adına hareket eden bizlerin önüne koydu. Yine de dostumuz Magnus her zamanki gibi muhalefetini sürdürür ve o değerli adam Nigrinus'u endişelendirmeye devam eder. Nigrinus aracılığıyla *consul*'lere Varenus'u resmi hesaplarını sunmaya zorlamaları için baskı yaptı. Dostça bir tavırla Varenus'un yanında duruyordum ve hiçbir şey söylememeye karar vermiştim, çünkü senato tarafından onun adına hareket etmekle görevlendirilmiş olan benim, sanki yargılanıyormuş gibi onu savunmaya başlamam kadar hiçbir şey onun umutlarına zarar veremezdi, oysa asıl önemli olan onun yargılanmasını önlemektir. Ancak Nigrinus talebini tamamladığında ve *consul*'ler bir şey söylemek için bana doğru baktıklarında şunu söyledim: "Eyaletin gerçek elçilerini dinledikten sonra hiçbir şey söylememek için haklı gerekçelerim olduğunu göreceksiniz." "Kime gönderildiler?" diye söze girdi Nigrinus. "Başkalarına olduğu gibi bana da" diye cevap verdim; "Eyaletin fermanı elimde." "Öyle düşünebilirsiniz" dedi. "Evet" diye karşılık verdim, "ve eğer siz aksini düşünüyorsanız, elbette ben de uygun gördüğüm görüşü benimseyebilirim." Bunun üzerine *legatus* Polyaenus suçlamadan neden vazgeçildiğini açıkladı ve Caesar soruşturmaya başlamadan önce davaya önyargılı yaklaşılmasını istedi. Magnus cevap verdi ve Polyaenus tekrar konuştu, ben de birkaç kısa açıklama yaptım.

F) Plin. *epist.* VII. 10 (Macrinus'a)

Quia ipse, cum prima cognovi, iungere extrema quas avulsa cupio, te quoque existimo velle de Vareno et Bithynis reliqua cognoscere. Acta causa hinc a Polyaeno, inde a Magno. [2] Finitis actionibus Caesar 'Neutra' inquit 'pars de mora queretur; erit mihi curae explorare provinciae voluntatem.' [3] Multum interim Varenus tulit. Etenim quam dubium est an merito accusetur, qui an omnino accusetur incertum est! Superest ne rursus provinciae quod damnasse dicitur placeat, agatque paenitentiam paenitentiae suae. Vale.

Çeviri: Bir vakanın başlangıcını öğrenir öğrenmez, sanki parçalanmış gibi görünen sonuca eklemeler yapabilmek isterim. Senin de Varenus ve Bithynialılar davasının devamını duymak isteyeceğini düşünüyorum. Polyaeus bir yanda, Magnus diğer yanda konuştu. Savunmalar bittiğinde Caesar: “Her iki taraf da gecikme nedeniyle şikayette bulunamaz; eyaletin isteklerini öğrenmeyi kendime görev edineceğim.” dedi. Bu arada Varenus pekçok şey elde etti. Çünkü suçlandığınan hiçbir şekilde kesin olarak emin olunmadığı halde, insanlar onun haklı olarak suçlanıp suçlanmadığından şüphe duymayı nasıl önleyebilirler? Ancak, eyaletin bir daha kınadığı söylenen yönde karar vermemesini ve eski pişmanlıklarının pişmanlığını duymamasını umabiliriz. Hoşça kal.

Asia Eyaleti

6. Asia Eyaleti ve *proconsul* Gaius Iunius Silanus arasındaki dava

A) Tac. Ann. III. 66

Paulatim dehinc ab indecoris ad infesta transgrediebantur. C. Silanum pro consule Asiae repetundarum a sociis postulatam Mamercus Scaurus e consularibus, Iunius Otho praetor, Brutedius Niger aedilis simul corripunt obiectantque violatum Augusti numen, spretam Tiberii maiestatem, Mamercus antiqua exempla iaciens, L. Cottam a Scipione Africano, Servium Galbam a Catone censorio, P. Rutilium a M. Scauro accusatos. videlicet Scipio et Cato talia ulciscabantur aut ille Scaurus, quem proavum suum obprobrium maiorum Mamercus infami opera dehonestabat. Iunio Othoni litterarium ludum exercere vetus ars fuit: mox Seiani potentia senator obscura initia impudentibus ausis propolluebat. Brutedium artibus honestis copiosum et, si rectum iter pergeret, ad clarissima quaeque iturum festinatio extimulabat, dum aequalis, dein superiores, postremo suasmet ipse spes antire parat: quod multos etiam bonos pessum dedit, qui spretis quae tarda cum securitate praematura vel cum exitio properant.

Çeviri: Sonra, adım adım, aşağılayıcı olandan acımasız olana geçtiler. Taşralılar tarafından haraç almakla suçlanan Asia *proconsul*'ü Gaius Silanus, aynı anda eski *consul* Mamercus Scaurus, *praetor* Junius Otho ve *aediles* Brutedius Niger tarafından saldırıya uğradı, Mamercus, Lucius Cotta'nın Scipio Africanus, Servius Galba'nın *censor* Cato, Publius Rutilius'un Marcus Scaurus tarafından suçlanması gibi, eski zamanların emsallerinden bahsederken, Augustus'un tanrısallığını ihlal etmek ve Tiberius'un görkemini reddetmekle suçladı. Herkesin bildiği gibi, Scipio ve Cato'nun ya da Mamercus'un büyük torunu olan ünlü

Scaurus'un intikamını aldığı suçlar böyleydi; Mamercus'un ataları, rezil faaliyetleriyle onurlarını lekelemişlerdi! Iunius Otho'nun eski mesleği bir okul işletmekti; daha sonra Seianus'un etkisiyle senatör oldu, küstahlığı ve cüretkarlığıyla, hatta başlangıcındaki alçaklığın üzerine daha fazla rezillik getirdi. Brutedius, bol bol yeteneklerle donatılmıştı ve doğru yolu izlerse tüm ayrıcalıklara ulaşacaktı, onu önce eşitlerini, sonra üstlerini ve en sonunda da kendi hırslarını geride bırakmaya iten aceleci bir ruh tarafından yönlendirildi: Emin ve yavaş olanı küçümseyerek, ödüle yıkım eşlik etse de, erken bir başarıyı zorlayan iyilerin bile çoğu için ölümcül bir zayıflık.

B) Tac. Ann. III. 67

Auxere numerum accusatorum Gellius Publicola et M. Paconius, ille quaestor Silani, hic legatus. nec dubium habebatur saevitiae captarumque pecuniarum teneri reum: sed multa adgerebantur etiam insontibus periculosa, cum super tot senatores adversos facundissimis totius Asiae eoque ad accusandum delectis responderet solus et orandi nescius, proprio in metu qui exercitum quoque eloquentiam debilitat, non temperante Tiberio quin premeret voce vultu, eo quod ipse creberrime interrogabat, neque refellere aut eludere dabatur, ac saepe etiam confitendum erat ne frustra quaesivisset. servos quoque Silani ut tormentis interrogarentur actor publicus mancipio acceperat. et ne quis necessariorum iuaret periclitantem maiestatis crimina subdebantur, vinculum et necessitas silendi. igitur petito paucorum dierum interiectu defensionem sui deseruit, ausis ad Caesarem codicillis quibus invidiam et preces miscuerat.

Çeviri: Suçlayanların sayısı, ilki Silanus'un *quaestor*'u, ikincisi de *legatus*'u olan Gellius Publicola ve Marcus Paconius tarafından artırıldı. Davalının zalimlik ve görevi kötüye kullanma suçlarından suçlu olduğuna şüphe yoktu; ancak masum olanı bile tehlikeye atacak pek çok ek durum vardı. Düşman senatörlerin yanı sıra, tüm Asia'nın en akıcı avukatları da bu suçlamayı bastırmak için seçilmişti ve bunlara, adli bilgiden yoksun ve profesyonel belagati bile zayıflatan kişisel korkuyla kuşatılmış yalnız bir adam cevap veriyordu: Çünkü Tiberius sözle, bakışla, bizzat kendisinin sorduğu sorularda çok titiz olmasıyla davasına zarar vermekten çekinmiyordu; bu soruları ne yalanlamak ne de geçiştirmek mümkündü, imparator boşuna sormuş olmasın diye çoğu zaman bir itirafta bulunmak gerekiyordu. Dahası, kölelerinin işkence altında incelenmesine izin vermek için, resmen hazine temsilcisine satılmışlardı; ve tehlike anında tek bir dostunun bile yardımına gelmemesi için, ihanet suçlamaları eklenmişti - sessizlik için bağlayıcı ve kaçınılmaz bir argüman. Bu nedenle birkaç

günlük bir süre istedi ve Casesar'a suçlamalarla dilekçeleri birbirine karıştırdığı bir not göndererek savunmasını yaptı.

C) Tac. Ann. III. 68. 3

Eadem ceteri, nisi quod Cn. Lentulus separanda Silani materna bona, quippe Atia parente geniti, reddendaque filio dixit, adnuente Tiberio.

Çeviri: Diğerleri de öyle; Gnaeus Lentulus hariç, Silanus'un mülkü annesinden geldiğinden dolayı, o Atius ailesinden geldiği için, diğerlerinden farklı muamele görmesi ve oğluna geri verilmesi gerektiğini ileri sürdü. Tiberius onayladı.

7. Asia Eyaleti ve procurator Gnaeus Lucilius Capito arasındaki dava

A) Tac. Ann. IV. 15

Idem annus alio quoque luctu Caesarem adficit alterum ex geminis Drusi liberis extinguendo, neque minus morte amici. is fuit Lucilius Longus, omnium illi tristium laetorumque socius unusque e senatoribus Rhodii secessus comes. ita quamquam novo homini censorium funus, effigiem apud forum Augusti publica pecunia patres decrevere, apud quos etiam tum cuncta tractabantur, adeo ut procurator Asiae Lucilius Capito accusante provincia causam dixerit, magna cum adseveratione principis non se ius nisi in servitia et pecunias familiares dedisse: quod si vim praetoris usurpasset manibusque militum usus foret, spreta in eo mandata sua: audirent socios. ita reus cognito negotio damnatur. ob quam ultionem et quia priore anno in C. Silanum vindicatum erat, decrevere Asiae urbes templum Tiberio matrique eius ac senatui.

Çeviri: Aynı yıl, Drusus'un ikiz çocuklarından birini alarak imparatora bir başka yas daha ve bir arkadaşının ölümüyle eşit bir ızdırap getirdi. Bu, kötü günde ve iyi günde yoldaşı olan ve Rhodos'taki izolasyonunu paylaşan senatonun tek üyesi olan Lucilius Longus'du. Bu nedenle, mütevazı geçmişine rağmen, Augustus Forumu'nda kamu gelirlerinden *ensor*'lara özgü bir cenaze töreni ve bir heykel dikilmesi, pater'ler tarafından kendisine emredildi; o kadar ki, Asia'nın *procurator*'u Lucilius Capito, eyaletin iddianamesi üzerine, imparator zorla kendisine vermiş olduğu tüm yetkilerin yalnızca imparatorluk alanlarının kölelerini ve gelirlerini kapsadığını, eğer valinin yetkisini gasp etmiş ve askeri güç kullanmışsa, onun emirleri hiçe saydığını ve eyalet sakinlerinin dinlenmesi gerektiğini iddia ettiği için davasını onların önünde savunmak zorunda kaldı. Buna göre yargılandı ve suçlu bulundu. Bu ceza

eyleminin yanı sıra bir yıl önce Gaius Silanus'a verilen cezaya karşılık, Asia şehirleri Tiberius, annesi ve senato için bir tapınak ilan ettiler.

B) Cass. Dio 57. 23. 4-5

[4] αὐτὸν τῶν φρενῶν ὑπώπτευσαν. οὐ μέντοι καὶ ὄντως παραφρονεῖν ἐκ τούτου ἐπιστεύετο: τὰ γὰρ ἄλλα καὶ πάνυ πάντα δεόντως διώκει. τοῦτο μὲν γὰρ βουλευτῆ τινὶ ἀσελγῶς ζῶντι ἐπίτροπον ὡσπερ τινὶ ὀρφανῷ προσέταξε: τοῦτο δὲ τὸν Καπίωνα τὸν τὴν Ἀσίαν ἐπιτροπεύσαντα ἐς τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι καὶ στρατιώταις ἐχρήσατο καὶ ἄλλα τινὰ ὡς καὶ ἀρχὴν ἔχων. [5] ἔπραξεν, ἐφυγάδευσεν. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλεον οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἐν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ιδιώταις δικάζεσθαι. τοσοῦτον μὲν δὴ τὸ διαλλάττον ἐν ταῖς Τιβερίου.

Çeviri: Yine de, diğer tüm meseleleri tamamen yetkin bir şekilde ele aldığından, bu davranışından dolayı gerçekten deli olduğuna inanılmadı. Örneğin, bir yetimin durumunda yapacağı gibi, ahlaksız yaşayan bir senatörün üzerine bir vasi atadı. Yine Asia'nın *procurator*'u olan Capito'yu senato huzuruna çıkardı ve onu asker toplamak ve en yüksek komutanmış gibi başka şekillerde hareket etmekle suçladıktan sonra sürgüne gönderdi. Çünkü o günlerde imparatorluk fonlarını idare eden yetkililerin, alışlagelmiş gelirleri toplamaktan başka bir şey yapmalarına izin verilmedi ve anlaşmazlıklar durumunda, Forum'da ve yasalara göre, sıradan vatandaşlarla eşit koşullarda yargılanmaları gerekiyordu.

8. Asia Eyaleti ve *procurator* Publius Celer arasındaki dava

Tac. Ann. XIII. 33

Idem annus pluris reos habuit, quorum P. Celerem accusante Asia, quia absolvere nequibat Caesar, traxit, senecta donec mortem obiret; nam Celer interfecto, ut memoravi, Silano pro consule magnitudine sceleris cetera flagitia obtegebat. Cossutianum Capitonem Cilices detulerant maculosum foedumque et idem ius audaciae in provincia ratum quod in urbe exercuerat; sed pervicaci accusatione conflictatus postremo defensionem omisit ac lege repetundarum damnatus est. pro Eprio Marcello, a quo Lycii res repetebant, eo usque ambitus praevaluit ut quidam accusatorum eius exilio multarentur, tamquam insonti periculum fecissent.

Çeviri: Aynı yıl pekçok kişi yargılandı. Caesar, Asia Eyaleti tarafından suçlanan kişilerden biri olan Publius Celer'i aklayamayınca, davalı yaşlılıktan ölene kadar davayı askıya aldı; çünkü proconsul Silanus'u öldürmekle, Celer geri kalan suçlarını örtmeye yetecek büyüklükte bir suçu kabul etmesi gerekiyordu. Kilikalılar, sorgulanabilir ve itici bir karakter olan ve başkentte sergilediği küstahlığın aynısına bir eyalette de izin verileceğini varsayan Cossutianus Capito'ya karşı bir suçlamada bulunmuştu. Ancak, iddia makamının azmine yenik düşerek, sonunda savunmasından vazgeçti ve şantaj yasasına göre mahkum edildi. Lykia'lıların tazminat talep ettikleri Eprius Marcellus adına entrika o kadar etkiliydi ki, onu suçlayanlardan bazıları masum bir adamı tehlikeye attıkları gerekçesiyle sürgünle cezalandırıldı.

9. Smyrna kentinin avukatı Marcus Antonius Polemon

Phil. vit. Soph. 539-540.

[539] ...Φησὶν ὁ Πολέμων ἠκροῦσθαι καὶ Δίωνα ἀποδημίαν ὑπὲρ τούτου στείλας ἐς τὸ τῶν Βιθυνῶν ἔθνος. ἔλεγε δὲ ὁ Πολέμων τὰ μὲν τῶν καταλογάδην ὅμοις δεῖν ἐκφέρειν, τὰ δὲ τῶν ποιητῶν ἀμάξαις. κάκεινα τῶν Πολέμωνι τιμὴν ἐχόντων ἤριζεν ἡ Σμύρνα ὑπὲρ τῶν ναῶν καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς δικαίων, ξύνδικον πεποιημένη τὸν Πολέμονα ἐς τέρμα ἤδη τοῦ βίου ἤκοντα. ἐπεὶ δὲ ἐν ὁρμῇ τῆς ὑπὲρ τῶν δικαίων ἀποδημίας ἐτελεύτησεν, ἐγένετο μὲν ἐπ' ἄλλοις ξυνδίκοις ἡ πόλις, πονηρῶς [540] δὲ αὐτῶν ἐν τῷ βασιλείῳ δικαστηρίῳ διατιθεμένων τὸν λόγον βλέψας ὁ αὐτοκράτωρ ἐς τοὺς τῶν Σμυρναίων ξυνηγόρους “οὐ Πολέμων” εἶπεν τουτουὶ τοῦ ἀγῶνος ξύνδικος ὑμῖν ἀπεδέδεικτο; ναί,” ἔφασαν “εἴ γε τὸν σοφιστὴν λέγεις.” καὶ ὁ αὐτοκράτωρ “ἴσως οὖν ” ἔφη “ καὶ λόγον τινὰ ξυνέγραψεν ὑπὲρ τῶν δικαίων, οἷα δὴ ἐπ' ἐμοῦ τε ἀγωνιούμενος καὶ ὑπὲρ τηλικούτων.” “ἴσως,” ἔφασαν, “ ὃ βασιλεῦ, οὐ μὴν ἡμῖν γε εἰδέναι.” καὶ ἔδωκεν ἀναβολὰς ὁ αὐτοκράτωρ τῇ δίκῃ, ἔστ' ἂν διακομισθῇ ὁ λόγος, ἀναγνωσθέντος δὲ ἐν τῷ δικαστηρίῳ κατ' αὐτὸν ἐψηφίσατο ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπῆλθεν ἡ Σμύρνα τὰ πρωτεῖα νικῶσα καὶ τὸν Πολέμονα αὐτοῖς ἀναβεβιωκέναι φάσκοντες...

Çeviri: Polemon, Dion ile de çalıştığını ve bunu yapmak için Bithynia sakinlerini ziyaret ettiğini söyler. Polemon, düzyazı yazarlarının eserlerinin kucak dolusu, şairlerin eserlerinin ise at arabası dolusu getirilmesi gerektiğini söylerdi. Aldığı onurlar arasında şunlar da vardı: Smyrna tapınakları ve onların hakları için mücadele ediyordu ve hayatının son aşamasına geldiğinde Polemon'yu avukatlarından biri olarak atadı. Ama en başında öldüğü için bu hakları savunmak için çıktıkları yolculukta, şehir diğer avukatlara emanet edilmiştir. İmparatorluk mahkemesi önünde davalarını çok kötü bir şekilde sundular, bunun üzerine

İmparator Smyrna'dan gelen avukat heyetine baktı ve şöyle dedi: "Polemon bu davada sizin avukatınız olarak atanmamış mıydı?" "Evet, eğer *sophist*'i kastediyorsanız." diye cevap verdiler. Sonra muhtemelen imparator, "Benim huzurumda ve böylesine büyük meseleler adına savunma konuşması yapacağı için, haklarınızı savunan bir konuşma kaleme aldı." dedi. "Muhtemelen, Ey İmparator, ama bildiğimiz kadarıyla yok." diye cevap verdiler. Bunun üzerine İmparator, konuşmanın getirilmesine kadar davayı erteledi ve konuşma mahkemede yüksek sesle okunduktan sonra İmparator buna uygun olarak kararını verdi; böylece Smyrna zafer kazandı ve vatandaşlar Polemon'nun kendilerine yardım etmek için hayata geldiğini ilan ederek ayrıldılar.

Epigrafik Kaynaklar

10. Aster oğlu Domitius için onurlandırma

Buluntu yeri: Prusias ad Hypium (Üskübü)

Tarihi: M.S. 212

Edisyon: *I.Prusias 2.*

	1	[τύχ]η ἀγαθῆι· τὸν δις ἄρχοντα καὶ πρῶτον ἄρχοντα, ἱερέα, ἀγωνοθέτην Διὸς Ὀλυμπίου, δεκάπρωτον, 5 κοινόβουλον διὰ βίου, τιμητεύσαντα, ἀγορανομήσαντα, ἐκδικήσαντα, γραμματεύσαντα, συνδικήσαντα πολλάκις, ἐν πᾶσιν εὐνοίαν διαδειξάμενον 10 περὶ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, Δομίτιον Ἀστέρος οἱ ἡρημένοι εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ φύλαρχοι		
I.14	φυλῆς Σεβαστηνῆς		II.	
15	Θεόδοτος Θεοδώρου τοῦ Ἀστέρος Καλλικλῆς Τιμοκράτους φυλῆς Θηβαίδος Ἰούλιος Σανκτιανὸς		15	Ἀρτέμων Χρήστου Ἀσκληπιάδης Ἀφουτιανοῦ φυλῆς Προυσιάδος Πρεισκιανὸς

	Πολιτικός		Τελέσφορος
20	Σεραπίων Ἐράστου φυλῆς Γερμανικῆς Σερτωριανὸς Δόκιμος Ἀγαθόπους Ἀντιοχιανοῦ φυλῆς Σαβεινιανῆς	20	Θεόφιλος Δημητρίου φυλῆς Ἀδριανῆς Θεόφραστος Ἰουλιανοῦ Πείσων Πείσονος φυλῆς Μεγαρίδος
25	Μακρεῖνος Φιλίππου Δίον Ἴω[ν]ος [φυλῆς] Φαυστεινιανῆς [— — — — —] [— — — — —]	25	Φίλιππος Βαρβάρου Παπιανὸς Τειμοθέου φυλῆς Ἰουλιανῆς ραιος ΟΜΟ<X>άρους ...μουσος .α.ιεννυλου
30	[φυλῆς] Διονυ[σιάδος] [— — — — —] σπ.ια[νὸς] Μα[— — —]	30	φυλῆς Ἀντωνιανῆς Ἐπαφρόδειτος Συμφόρου Γάιος Φίλωνος τοῦ Γαίου.

Çeviri: Hayırlı uğurlu olsun.

İki kere *arkhon* ve *protos arkhon* olan, rahip, Zeus Olympios'un *agonothetes*'i, *dekaprotos*, yaşam boyu *koinoboulos*, *timetes* (*censor*), *agoranomos*'luk yapan, *ekdikos*'luk ve *grammateus*'luk yapan, sık sık *syndikos*'luk yapan, her koşulda kendi vatani için iyilikseverliğini gösteren, Aster oğlu Domitius'u, onun önderliğinde birliğe *phylarkhos* seçilenler;

I.14 Sebastene *phyle*'sinden Aster olarak da bilinen Theodoros oğlu Theodotos, Timokrates oğlu Kallikles; Thebai *phyle*'sinden Iulius Sanctianus Politikos, Erastos oğlu Serapion; Germanike *phyle*'sinden Philippos oğlu Makreinos, Ion oğlu Dion; Faustiane *phyle*'sinden [— — — — —], [— — — — —]; Dionysias *phyle*'sinden [— — — — —], [— — — — —].

II.14 Tiberiane *phyle*'sinden Khrestos oğlu Artemon, Apphoutianos oğlu Asklepiades; Prousias *phyle*'sinden Preiskianos Telesphoros, Demetrios oğlu Theophilos; Hadriane *phyle*'sinden Iulianus oğlu Theophrastos, Peison oğlu Peison; Megaris *phyle*'sinden Barbaros oğlu Philippos, Timotheos oğlu Papianos; Iuliane *phyle*'sinden filanca, ...μουσος .α.ιεννυλου, Antoniane *phyle*'sinden Symphoros oğlu Epaphrodeitos, Gaius olarak da bilinen Philon oğlu Gaius (diktiler).

11. Titus Fl. Pomponius Domitianus için onurlandırma

Buluntu yeri: Prusias ad Hyrium.

Tarihi: M.S. 211.

Edisyon: *I.Prusias 3.*

1	[τ]ὸν ἐκ [πρ]ογόνων Βειθυνιαρχῶν κα[ῖ]	
	[ἀ]πὸ γένους ἀσύνκριτον καὶ Ὀλύμπιον	
	[κα]ῖ δημοσώστην καὶ πολειογράφο[ν] κα[ῖ]	
	[δ]εκάπρωτον καὶ κοινόβουλον διὰ βίο[υ, ἀ]-	
5	γωνοθέτην τῶν μεγάλων Αὐγουστε[ῖων]	
	πενταετηρικῶν ἀγώνων, γραμματε[ύ]σα[ντα ἐκ]-	
	[τ]ενῶς, ἐκδικήσαν[τα] ὑπὲρ τῆς πατρίδος	
	[ἀ]συνκρίτως, ἀγορανομήσ[αν]τα ἐνδόξ[ως],	
	[ἄ]ρξαντα τοῦ κοινοῦ τῶν ἐν Βειθυν[ίᾳ]	
10	[Ἑ]λλήνων καὶ πρῶτον ἄρ[χο]ντα τῆς πατρίδος[ς]	
	καὶ ἱερέα καὶ ἀγωνοθέτην Δι[ὸς Ὀλυμπίου, ἐ]-	
	πιδόντα καὶ διαδόσεις πολλὰς πολλάκι[ς],	
	[τ]ὸν ἀληθῶς ἀγαθὸν κ[αὶ ἄνδρα ἐν πᾶσι]	
	[τ]έλειον, Τίτον Φλ. Πομπόνιον Δομιτιανὸν	
15	Τιμοκράτη	
	οἱ ἡρημένοι τῆς ὁμονοίας εἰς τὴν	
	ἀρχὴν αὐτοῦ φύλαρχοι	
I.18	φυλῆς Σεβαστηνῆς	II.18
	Φλάβιος Θαλῆς	φυλῆς Τιβερ[ιανῆς]
		Λόγγος Μεν[— — —]
20	Λ. Δέκμος Εὐκλείδης	20
	[φ]υλῆς Θηβαίδος	Ζωλῖος [— — —]
	[Σ]ανκτιανὸς Ἀσκληπιόδοτος	φυλῆς [Προυσιάδος]
	Φίλιππος Χρησίμου	Ῥοῦφο[ς — — —]
	[φ]υλῆς Γερμανικῆς	Ἀσκλη[πιο — — —]
25	Λ. Ἰουλιανὸς Ἀριστοτέλης	25
	Αὐρήλιος Ἡδύλος	— — —
	τοῦ [— — — — —]	
	[φ]υλῆς [Σαβει]νια[νῆς]	
	Πα[— —]ο[— — —]	

Çeviri: *Bithyniarkhes* atalardan ve eşsiz soydan gelen, Olymposlu, halkın kurtarıcısı, *politographos*, *dekaprotos*, yaşam boyu birlik meclisi üyesi, Büyük Augusteia *pentaterik* oyunlarının *agonothetes*'i, hevesle *grammateus*'luk yapan, vatani için kıyaslanamaz bir şekilde *ekdikos*'luk yapan, Bithynia'daki Hellen Birliği'nin başkanı, vatani için *protos arkhon*'luk yapan, Zeus Olmypos rahibi ve *agonothetes*'i, aynı zamanda sık sık pekçok şey dağıtımını yapan, açıkça iyi ve her şeyde mükemmel bir adam olan Titus Flavius Pomponius Domitianus Timokrates'i, onun önderliğinde birliğe *phylarkhos* seçilenler;

I.18 Sebastene *phyle*'sinden Flavius Thales, L. Dekmos Euklides; Thebai *phyle*'sinden Sanktianos Asklepiodotos, Khresimos oğlu Philippos; Germanike *phyle*'sinden L.Iulianus Aristoteles, Aurelius Hedulos; Sabiniane *phyle*'sinden Pa[— —]o[— — —], — — —

II.18 Tiberiane *phyle*'sinden Longus Men[— — —], Zolius [— — —] Prusias *phyle*'sinden Rufus — — —, Asklepion — — — — Hadriane *phyle*'sinden — — — (onurlandırdılar).

12. M(arcus) Domitius Candidus için onurlandırma

Buluntu yeri: Prusias ad Hypium

Tarihi: İ.S. 212'den sonra

Edisyon: *I. Prusias 6*

- 1 [ἀγαθῆ τύχῃ]·
τὸν ἀγαθὸν καὶ εὐγενῆ καὶ φιλόπατριν,
πρῶτον ἄρχοντα ἀποδεδειγμένον
εἰς τοῦπιόν καὶ ἱερέα Διὸς Ὀλυμπίου
5 καὶ δις ἀγωνοθέτην, ἀγορανομήσαντα
ἐν ὑπερβαλλούσῃ σειτοδείᾳ καὶ προτειμή-
σαντα τὴν σωτηρίαν τῶν πολιτῶν δαπάνης
χρημάτων, ἔκδικον δήμου, γραμματέα βουλῆς
καὶ δήμου, ἀγωνοθέτην τῶν μεγάλων
10 Ἀσκληπειῶν ἀγώνων, ἱκανὰς νομ<ᾶ>ς ἐκ τῶν
ιδίων δόντα, παιδονομήσαντα σεμνῶς,
πολλὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος συνδικίας πιστῶς
πληρώσαντα, ἀεὶ λέγοντα καὶ πράσσοντα
τὰ ἄριστα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, πολλάκις παρα-

15 πέμπαντα ἐν ταῖς ἱεραῖς διόδοις, Μ. Δομίτιον

Κάνδιδον

οἱ εἰς τοῦπιόν ἔτος ἡρημένοι εἰς τὴν

ἀρχὴν αὐτοῦ φύλαρχοι

I.19	φυλῆς Σεβαστηνῆς	II.19	φυλῆς Τιβεριανῆς
20	Μ. Αὐρήλιος Εὐτύχης	20	Αὐρ. Αὐγιανὸς Χρυσιανοῦ
	Κλαύδιος Βωβᾶς		Αὐρ. Ἀπφουτιανὸς Θεοδότου
	φυλῆς Θηβαίδος		φυλῆς Προυσιάδος
	Αὐρ. Κρατεινιανὸς Πέων		Αὐρ. Χρυσιανὸς Χρυσιανοῦ
	Αὐρηλ. Κομμοδιανὸς		τοῦ Ἀριστομένους
25	Κάλανδος	25	Αὐρ. Παπιανὸς Τειμοκράτους
	φυλῆς Γερμανικῆς		φυλῆς Ἀδριανῆς
	Αὐρηλ. Εὐπατοριανὸς		Τ. Φλάβιος Ἀγρίππας
	Ἀλέξανδρος		Αὐρηλ. Τρυφωνιανὸς
	ΑΛΕ[— — — — —]		Ἀφροδεΐσιος
30	φυλῆς Σαβεινιανῆς	30	φυλῆς Μεγαρίδος
	Κλ. Φλ. Στρατόνεικος νε(ώτερος)		Αὐρηλ. Νεικωνιανὸς
	<φυλῆς Φαυστινιανῆς>		Θεόδωρος
			Αὐρ. Κλαδιανὸς Ἴωνικός
35	Αὐρ. Τροφιμιανὸς Ἀρτεμίδωρος	35	φυλῆς Ἰουλιανῆς
	φυλῆς Διονυσιάδος		Παπεΐριος Κατυλλεῖνος
	Αὐρηλι. Αὐρηλιανὸς		Αὐρηλ. Νεστοριανὸς
			Θεόδοτος
			φυλῆς Ἀντωνιανῆς
40	Αὐρηλ. Φιλαδελφιανὸς	40	Αὐρήλιος Κρατιανὸς
	Σατορνεῖνος		Κράτης
			Αὐρηλ. Τειμοκρατιανὸς[ς]
			Κλαυδιανός.

Çeviri: İyi, soylu ve vatansever biri, *protos arkhon* ilan edilen, Zeus Olympios'un rahibi ve iki kere *agonothetes*'i olan, ortaya çıkan buğday ihtiyacında *agoranomos*'luk yapan, vatandaşların giderlerinden çok bilgeliği önemseyen, halk meclisinin *ekdikos*'u, *boule* ve *demos*'un *grammateus*'u, Büyük Asklepia Oyunları'nın *agonothetes*'i, elverişli otlakları kendi cebinden ödeyerek veren, saygın bir şekilde *paidonomos*'luk yapan, vatani için pek çok

syndikos'luğu güvenilir bir şekilde tamamlayan, her zaman konuşan ve vatani uğruna en iyi şeyleri gerçekleştiren, sık sık kutsal yerlerdeki geçiş izinleriyle eşlik eden Marcus Domitius Candidus'u, gelecek yıl için onun *phylarkhos*'ları olarak göreve seçilenler;

I.19 Sebastene *phyle*'sinden M. Aurelius Eutykhes, Boba oğlu Claudius; Thebai *phyle*'sinden Aurelius Kratinianos Peon, Aurelianus commodianus Calandus; Germanike *phyle*'sinden Aurelianus Eupatorianos, Aleksandros Ale[- - - - -]; Sabiniane *phyle*'sinden Genç Claudius Flavius Stratonikos; Faustiane *phyle*'sinden [- - - - -], Aurelius Trofimianus Artemidoros; Dionysias *phyle*'sinden Aureli. Aurelianus, Aurelianus Philadelphianos Saturninus,

II.19 Tiberiane *phyle*'sinden Khryisianos oğlu Aur. Augianos, Theodotos oğlu Aur. Apphoutianos; Prouusias *phyle*'sinden Aristomenes olarak da bilinen Khryisianos oğlu Aur. Khryisianos, Timokrates oğlu Aur. Papianos; Hadriane *phyle*'sinden Agrippa oğlu T. Flavius, Aurelianus Trufonianus Aphrodisios; Megaris *phyle*'sinden Aurelianus Nikonianos Theodoros, Ionia'lı Aurelius Claudius; Iuliane *phyle*'sinden Papeirius Catullinus, Aurelianus Nestorianos Theodotos; Antoniane *phyle*'sinden Aurelius Kratianos Krates, Aurelianus Timokratianos Claudianus (diktiler).

13. L. Aurelius Diogenianos Kallikles için onurlandırma

Bulutnu yeri: Prusias ad Hypium (Üskübü)

Tarihi: İ. S. 212

Edisyon: *I.Prusias* 10.

1 τὸ[ν ἐκ πρ]ο[γόν]ων φιλότειμον καὶ [φι]-
λόπ[ο]λιν καὶ προήγορον, δεκάπρωτο[ν]
καὶ κοινόβουλον καὶ πολειτογράφον
διὰ βίου, ἀγορανομήσαντα ἐπιφα-
5 νῶς, συνδικήσαντα πιστῶς, γραμ-
ματεύσαντα ἐννόμως, ἐν πά-
σαις πολειτείαις ἐξητασμένον,
ἄρξαντα τοῦ κοινοῦ τῶν ἐν Βειθυνία
Ἑλλήνων καὶ λογιστὴν τῆς ἱερᾶς
10 γερουσίας, ἀποδεδειγμένον εὐτυ-
χῶς πρῶτον ἄρχοντα καὶ ἱερέα καὶ
ἀγωνοθέτην Διὸς Ὀλυμπίου Λ.
Αὐρήλιον Διογενιανὸν

Καλλικλέα

15 οί τῆς ὁμονοίας ἡρημένοι εἰς
τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ φύλαρχοι

I.17	φυλῆς Σεβαστηνῆς Πωλλιανὸς Ἦδους Ἀγαθόπους Θεοφίλου	II.17	φυλῆς Τιβεριανῆς Τιμοκράτης Ἰουλιανοῦ Ἰάσων Ἰάσονος
20	φυλῆς Θεβαίδος Μᾶρκος Ἀσκληπιοδότου ὁ καὶ Καλλίστρατος Αὐρ. Χρῦσος Χρυσιανοῦ φυλῆς Γερμανικῆς	20	φυλῆς Προυσιάδος Διογενιανὸς Καλλικλε- ανὸς Μαρκιανός Φιλάδελφος Χρυσιανοῦ φυλῆς Ἀδριανῆς
25	Τειμοκρατιανὸς Δο- μιτιανός Αὐρ. Ἀσκληπιόδοτος φυλῆς Σαβεινιανῆς Αὐ. Πωλλιανὸς Πωλλίων	25	Μ. Αὐρ. Κορνουτιανὸς Εὐκράτης Αὐρ. Βαρβαριανὸς Βάρβαρος φυλῆς Μεγαρίδος Νεικωνιανὸς Μᾶρκος,
30	Αὐ. Παπιανὸς Παπιανοῦ φυλ(ῆς) Φαυστεινιανῆς Οὐνιουλ<ήι>ος Ἰουλι- ανός Κλ. Λουκιλλιανός	30	Αὐρήλιος Ῥουφεῖνος φυλῆς Ἰουλιανῆς Οὐαλέριος Ἀλέξανδρος Αὐρ. Εὐκράτης Εὐκρά- τους τοῦ Ἰουλιανοῦ
35	φυλ(ῆς) Διονυσιάδος Κα[λπ]ουρνιανὸς Χρυσιανός Α[ὐρ.] Χρυσιανὸς Πρόκλου	35	φυλῆς Ἄντωνιανῆς Αὐ. Ὀλύμπιος Τειμοκράτους Αὐ. Κόρινθος Τειμοκράτου[ς].

Çeviri: Atalarından beri onursever, *dekaprotos*, *koinoboulos*, yaşam boyu *politographos*, görünür bir şekilde *agoranomos*'luk yapan, güvenilir bir şekilde *syndikos*'luk yapan, adil bir şekilde *grammateus*'luk yapan, bütün yönetimlerde sayılan, Bithynia'daki Hellen Birliği'nin başkanlığını yapan, kutsal *gerousia* meclisinin *logistes*'i olan, başarılı bir şekilde *protos arkhon* ilan edilen, Zeus Olympios'un rahibi ve *agonothetes*'i olan L. Aurelius Diogenianus Kallikles'i, onun önderliğinde birliğe *phylarkhos* seçilenler;

I.17 Sebastene *phyle*'sinden Pollianos Hedus, Theophilos oğlu Agathopous; Thebai *phyle*'inden Asklepiodotos oğlu Kallistratos olarak da bilinen Marcus, Khryisianos oğlu Aurelius Khrysos; Germanike *phyle*'sinden timokratianos Domitianus, Aurelius

Asklepiodotos; Sabiniane *phyle*'sinden Au. Pollianus Pollion, Papianos oğlu Au. Papianos; Faustianiane *phyle*'sinden Οὐίνουλ<ή>ος Iulianus, Claudius Lucillianus; Dionysia *phyle*'sinden Calpournianus Khryssianos, Proklos oğlu Ayrelius Krysianos;

II.17 Tiberiane *phyle*'sinden Iulianus Timokrates, Iason oğlu Iason; Prouusias *phyle*'sinden Diogenianos Kallikleanos Marcianus, Krysianos oğlu Philadelphos; Hadriane *phyle*'sinden M. Aur. Cornutianus Eukrates, Aur. Barbarianos Barbaros; Megaris *phyle*'sinden Niconianus Marcus, Aurelius Rufinus; Iuliane *phyle*'sinden Valerius Aleksandros, Iulianus olarak da bilinen Eukrates oğlu Aurelius Eukrates; Antoniane *phyle*'sinden Timokrates oğlu Au. Olympios, Timokrates oğlu Au. Korinthos (onurlandırdılar).

14. L. Aurelius Diogenianos Kallikles için onurlandırma

Buluntu yeri: Prusias ad Hypium (Üskübü)

Tarihi:

Edisyon: *I.Prusias* 48.

1 [ἀγαθῆ τύχη]·
τὸν ἀληθῆ καὶ ἀ[γαθ]ὸν
ἄνδρα καὶ φιλ[ό]πα[τρην] καὶ
φιλότειμον, [δι]ς ἄρχοντα
5 καὶ πρῶτον ἄρχοντα καὶ
ἱερέα καὶ ἀγωνοθέτην
Διὸς Ὀλυμπίου καὶ ἀγω-
νοθέτην τῶν μεγάλων
Αὐγουστείων Σεουηρείων
10 πενταετηρικῶν ἀγῶνων,
παραπέμψαντα τοὺς
μεγίστους καὶ θειοτάτους
Αὐτοκράτορας καὶ τὰ ἱερὰ
αὐτῶν στρατεύματα
15 πολλάκις, ἀγορανομήσαντα
ἐπιφανῶς ἐν ἐπείγοντι
καιρῷ, συνδικήσαντα τῇ
πατρίδι ἐν πᾶσιν ὑγιῶς,
ἐπιδόντα καὶ διαδόσεις

- 20 πολλὰς πολλὰκις, δεκά-
 πρωτον καὶ κοινόβουλον
 διὰ βίου καὶ τὰς λοιπὰς
 ἀρχὰς καὶ λειτουργίας
 πάσας ἐκτελέσαντα τῆ
 25 πατρίδι, ἐνδόξως πολειτευ-
 σάμενον καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν
 Λούκιον Αὐρήλιον Διογενιανὸν
 Καλλικλέα
 Μαρκιανὴ Αὐρηλίου Μάρκου
 30 τὸν φιλοστοργότατον ἄνδρα.

Çeviri: Hayırlı uğurlu olsun.

Aurelius Marcus kızı Markiane pek sevgi dolu kocası, gerçek ve iyi bir adam, vatansever ve onursever, iki kere *arkhon*'luk ve *protos arkhon*'luk ve rahiplik yapan, Zeus Olympios'un *agonothetes*'i ve beş yılda bir kutlanan Büyük Augusteia ve Severeia Bayramları'nın *agonothetes*'liğini yapan, pek büyük ve pek tanrısal imparatorlara ve onların kutsal sefer birliklerine sık sık eşlik eden, sıkışık zamanda görünür bir şekilde *agoranomos*'luk yapan, her zaman vatani için sağ salim bir şekilde *syndikos*'luk yapan, sık sık bağış yapan, *dekaprotos*'luk yapan, yaşam boyu *koinoboulos*?, geriye kalan tüm memuriyetleri ve *leitourgia*'ları vatani için yerine getiren, ünlü bir şekilde vatandaşlık yapan ve agoraya (gelen) Lucius Aurelius Diogenianos Kallikles'i onurlandırdı (dikti).

15. Tiberius Claudius Piso onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Prusias ad Hypium

Tarihi: M.S. ca. 2. yüzyıl.

Edisyon: I. Prusias 47.

- [τὸν ἀσύγκρι]τον καὶ Ὀλύμπιον [καὶ]
 [πρῶτο]ν ἐπαρχείας δόγματι
 [κοιν]οβουλίου καὶ προή[γο]ρ[ον]
 4 [τοῦ ἔ]θνους καὶ δεκάπρωτον
 [καὶ π]ολειτογράφον καὶ ἄρχοντα
 τ[ῆς] πατρίδος καὶ τῆς ἐπαρχεί[ας]

- [καὶ δι]καστὴν ἐν Ῥώμῃ [καὶ]
 8 [ἀ]γ[ω]νοθέτην καὶ ἐπὶ τ[ῆς πα]-
 [τρίδος] καὶ ἐπὶ τῆς μητροπόλ[εως]
 [κ]αὶ Βειθυ[ν]ί[α]ρχην καὶ Ἑλλαδάρ[χην]
 [κ]αὶ σ[ε]βαστοφάντην
 12 [καὶ] τοῦ μεγάλου καὶ κοινοῦ τῆς Βειθυ[νίας]
 [νά]ου τῶν μυστηρίων ἱεροφάντ[ην],
 [συ]νκλητικοῦ πάππον,
 [λ]ογιστὴν τῆς λαμπροτάτης
 16 [μη]τροπόλεως Νεικομηδείας
 [Τ]ιβ. Κλ. Πείσωνα
 τὸ μέγα ὄνομα τοῦ γένους
 [Τίτιος Οὔλ]πιος Παπιανὸς
 τὸν φίλον.

Çeviri: (Kimseyle) kıyaslanamaz bir kişi olan ve Olymposlu ve *koinoboulion* kararıyla eyaletin en önde gelen kişisi olan, birliğin avukatı (*proegoros*), *dekaprotos* ve kayıt memuru, vatanının ve eyaletin *arkhon*'u, Roma'da *dikastes*'lik yapmış, vatanında ve başkentte *agonothetes*'lik görevini üstlenmiş, *bithyniarkhes* ve *helladarkhes* ve *sebastophantes* ve Bithynia'nın büyük ve ortak (*koinon*) tapınağının *Mystreria*'larının *hierophantes*'i, *ordo synkletikos*'a ulaşmış bir kimsenin dedesi, son derece parlak başkent Nikomedeia'nın *logistes*'i Tiberius Claudius Piso'yu, soyunun büyük ismi olan arkadaşını Titius Ulpius Papianus (onurlandırdı).

16. Fl. Severianus Asklepiodotos için onurlandırma

Buluntu yeri: Nikaia (İzник)

Tarihi: M.S. 218-222.

Edisyon: *I.Mus. Iznik* I, 60.

- 1 ἀγαθῆ τύχη·
 Φλ. Σεουηριανὸν Ἀσκλ[η]πιόδοτον
 υἱὸν Τ. Φλ. Σεουηριαν[οῦ] Δημητρίου
 τετιμημέ[ν]ον ὑπὸ τοῦ [δικ]αίου
 5 καὶ θειοτάτου Αὐτοκράτ[ο]ρ[ος] Μ. Αὐρ.

[Ἀντωνεῖνου] εὐσεβοῦς [Σ]ε[βασ]τοῦ τῆ
 ἱερωσύνη θεᾶς Ῥώμης καὶ δ[ι]ηνε]κεῖ πορφύρα
 καὶ ἀγορανομήσαντα δῖς, ἀργυροταμίαν
 τῶν σιτωνικ[ῶ]ν χρημάτων, ἀργυροταμίαν
 10 τῶν τῆς βουλῆς χρημάτων, συνδικήσαντα
 τῆ πατρίδι πιστῶς, παραπέμψαντα θεὸν
 Ἄντωνεῖνον, ἐπιτελέσαντα θέας μονο-
 μαχιῶν καὶ κυνηγεσίων μεγαλοπρεπῶς,
 παραπέμψαντα τὸν κύριον ἡμῶν Αὐτοκρά-
 15 τορα [Ἄντωνεῖνον] Σεβαστὸν καὶ ἄρξαντα τὴν
 μεγίστην ἀρχὴν κατ' ἀξίαν τοῦ μεγέθους
 καὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς πατρίδος ἐν τῆ παρα-
 πομπῇ καὶ παραχειμασίᾳ τῇ ἐν τῇ ἐπαρχείῳ
 τοῦ θειοτάτου Αὐτοκράτορος Ἄντωνίνου
 20 καὶ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ στρατευμάτων
 Τιμητιανὸς Πωλίων ἄρξας τῆς γερο[υσίας]
 τὸν ἑαυτὸν φίλον.

Çeviri: Hayırlı uğurlu olsun.

Timetianos Polion *gerousia* başkanlığı yaparken kendi arkadaşı, adil ve pek tanrısal İmparator M(arcus) Aur(elius) Antoninus Pius Augustus tarafından Tanrıça Roma'nın rahipliği ve daimi porfura (erguvan renkli kumaş) ile onurlandırılan, iki kere *agoranomos*'luk, *sitonikon* (buğday kazananların) kasasının *argurotamias*'liğini, *boule*'nin kasasının *argurotaias*'liğini yapmış, vatani için güvenilir bir biçimde *syndikos*'luk yapmış, Tanrı Antoninus'a eşlik etmiş, düellolar ve köpekle avlanmaların izlenmesini cömertçe yerine getirmiş, bizim efendimiz İmparator Antoninus Augustus'a eşlik etmiş ve bu eşlik sırasında ve tanrısal Antoninus Pius'un yönetimindeki sefer birliklerinin kışı geçirdikleri yerdeki en büyük görevini vatanın büyüklüğüne ve değerine layık bir şekilde yerine getirmiş olan, T. Fl. Severianus Demetrios oğlu Fl(avius) Severianus Asklepidotos'u (dikti?).

17. Adı belirsiz bir kişinin mezar yazıtı

Buluntu yeri: Klaudioupolis (Bolu)

Tarihi:

Edisyon: I. Klaudioupolis 75.

- 1 Ἐπικράτης [— — —]..θεος συνόμεμοι
βωμὸν ἀνέστησαν [φιλίῳ] πατρὶ δακρύσαντες·
τοῦνομα Ἐπικράτης, ἐπεὶ φίλος ἐγενήθη,
πολὰ κοπωθέντι κὲ πᾶσι φίλοις ἀρέσαντι
- 5 τὴνδε γεωπονίην ὡς Ἡσίοδος κατέδειξεν.
Πάσι δ' ἐπ' ἀνφιβόλοισι δικασπόλος ἦεν ..δ.κος·
ἄρξας δις ἐν πατρίδι Βειθυνέων Ἀδριανῆ
συνδικίην τελ[έσας] ὑπὲρ πατρίδος ἀνυβρίστως
τόσα ἔτη ζήσας θέλησεν Ε..ΜΕΜΑΙ.ΡΕΚΕΙ..,
- 10 νῦν ἀμεριμνήσας εὔδει τὸν ἐώνιον ὕπνον
λυπήσας ἄλοχον Δομετιανήν, ἣ ἔτεκεν ἡμᾶς
μνήμην δ' εἰς γένος ..σον ἐτεύξαμεν οἱ φιλάδελ[φ]οι
λύπη κὲ δακρύοις ὡς ἔφερεν γέναισις.
χέραιτε.

Çeviri: Epikrates ve - - - - kardeşler bu sunağı sevgili babaları için ağlayarak diktiler. Bir dost olduğu için adı Epikrates'ti. Çok çalıştı ve bütün arkadaşlarını memnun etti. Hesiodos'un gösterdiği gibi tarım işlerinde (çalıştı). Bütün anlaşmazlıklarda [adil?] bir hakemdi. Bithynia'daki memleketi Hadriane'de iki kez görev yaptı ve vatani için hak yemeden *syndikos*'luk yaptı. Uzun yıllar yaşadıktan sonra ... Şimdi tasasız bir şekilde ebedi uykusunu uyuyor. Bizi doğuran karısı Domitiane'ye üzülererek... Kardeşler yaradılışın getirdiği acı ve gözyaşlarıyla (bu mezarı) yaptırdık. Selamlar.

Mysia Bölgesi

18. Pergamon kenti Mytilene ve Pitane kentleri arasında hakemlik yapıyor

Buluntu yeri: Pergamon

Tarihi: M.Ö. ca. 150-133.

Edisyon: OGIS no. 335.

[Πι]ταναίων.

Στρατηγοὶ εἶπαν· ἐπειδὴ [Περγ]αμηνοί, συγγενεῖς ὄντ[ες καὶ]] φίλοι καὶ εὐνόω[ς]
διακείμενοι πρὸς τῆ[ν πόλιν ἡ]μῶν ἀπ' ἀρχῆς, ψήφισμ[ά τε καὶ] πρεσβευτὰς ἀπε[σ]-
τάλκασιν πρὸς ἡμᾶ[ς περὶ τῶν ἐ]νεστηκότων πρὸς Μυ[τιληναίου]ς, Βάκχιον Εὐδήμου,

- 5 Ἀπολλόδωρον Ἀθ[ηνοδῶρου, Διογ]ένην Ἀσκληπιάδου, Με[γίστερον] Ἀττάλου,
Σκάμωνα
Ἀσκλάπωνος, τοὺς [ἐκπονήσον]τας ἐν ἑαυτοῖς ὑπεξ[αίρεσιν τῶν τε ἀ]ντιλεγομ[έ]-
νων, καὶ μὴ π(ο)ρρωτ[έρω σπουδῆι κα]ὶ φιλονικίαι ἐμφαν[-----] ἠγοῦντα[ι]
Περγαμηνοὶ τ[----- ἀγ]αθά, οἳ τε πρεσβε[υταὶ τούτῳ τῷ ἐπαγγέλ]ματι πολ-
λοὺς καὶ συμφ[όρους ἀμφοτέραι]ς ταῖς πόλεσιν [ἀνεδέξαντο π]όν[ους, καὶ σ]πουδῆι
10 καὶ [π]ροθυμ[ίαι ἄξιοι τῆς ἀπεσταλ]κυίας πατρίδος ε. πλη[. . . . δι' ἃ] δὴ καὶ
δεδόχ[θαι τῷ δήμῳ, ψηφίσασ]θαι Περγαμηνοῖς, [γεγονό]σι καὶ φίλοις [καὶ σ]υν[γ]-
ενέσι τῆς πολέως ἡμῶν, χάριν,] ὅτι οὐ[κ ἐ]ν τῷ παρόν[τι κα]ιρῷ μόνον οὐδὲ . . 10 . .]
- - - - αὐτῶν, [ἀλλὰ] ἐκ παλαιῶ[ν χρ]όνων π[α]ρηκο[λούθησαν ἦ]ι
[- - - εἰς τὸν ἡμέτερον δ]ῆμον ἔχ[ο]υσι προθυμ[ίαι [κα]ὶ - - - -
15 [- - - - πασῶν πε]ριστάσ[ε]ων κοινωνοῦντες τῶν - - - - -
[- - - - τεκμήρ]ιο[ν] ἀλ[η]θινῆς ἐστὶν εὐνοίας δ- - - - -
[- - - - πρ]ῶ[ς] ἀλλήλας φιλόανθρωπα πολλάκις - - - - -
- - - - το γὰρ μὴ παραπέμπ[ειν . . .]ων- - - - -
[- - - - ἀλ]λ' ἴδιον ἀγαθὸν ἠγ[ουμέν]ην θ- - - - -
20 - - - - - καὶ φιλοίκειον σ της- - - - -
- - - - τη- - - - - τά τε τῆς συ[γ]γενεί[ας - - - -]
[- - - - τ]ῆν τῶν [. . . . κοιν]ωνίαν μέγα τι κα- - - - -
[- - - - - ἀνή]κειν πρὸ[ς τοὺς συ]γγενεστάτους - - - - -
[- - - - - διοικ]ουμένοις ὑπὸ Πε[ργ]αμηνῶν ἐ[τ]οί[μω]ς - - - -
25 [- - - - - συντ]όμως καὶ μὴ φιλέχθρως ὑπε[ξ- - - - -]
- - - - - α αἰρούμεθα κριτὰς αὐτοὺς τοὺς - - - - -
[- - - - - περ]ὶ τῶν ἀντιλεγομένων, ἐπεὶ καὶ Μυτιληναῖο[ι ὠμολόγη]
[σαν κριτὰς αὐτοὺς ἐλέσθαι], οἵτινες ἐπὶ τὴν χώραν παραγενόμενοι τοῦ ἐ[ν Πιτάνη]ι
[μηνὸς - - - - , - - - - δὲ] ὡς Περγαμηνοὶ ἄγουσιν, ἄρξονται διακούειν κα[ὶ καθ' ἕ]-
30 [καστον σκοποῦντες ποιή]σονται τὴν κρίσιν μεθ' ὄρκου καὶ τῶν
γνωσθέντ[ων ἀπόφασιν]
[ἔγγραφον ἑκατέραι τ]ῶν πόλεων ἀποδώσουσιν· τὰ δὲ κριθέντα εἶ[ναι κύρια καὶ]
[ἀμετάθετα. ὡσαύτω]ς δὲ καὶ τὰ συνλυθέντα, ἐὰν ἀμφοτέροι ἀνα[δέξωνται, γρά]-
[ψουσιν ἐν στήλῃ. Στηλ]ώσουσιν δὲ καὶ τοὺς προσδεομένου[ς ἐκεῖ ὑπογραφῆς ἄλ]-
[λους ὄρους, μηδὲν ἀ]διέξακτον ἀπολείποντες, οὐδ' ἐὰν μη- - - -
35 - - - , οὐδὲν πρ[ὸ]ς ἑαυτοὺς ἠγούμενοι, ἀ[λλὰ] κρίν[οντες ὁμοίως πάντα - - - ,]
[ὥστε παντελῶς δι]εξαχθῆναι τὰ νείκη, καὶ μ[ηδὲν ἔτι μήτε ἔγκλημα μήτε νεῖκος]

- [διαφορᾶς ἐχόμεν]ον ἀπολειφθῆναι το[υ- - - - - - - - - - -]
- [- - - - - - - - - - δ]ιὰ πρ[ογόνων - - - - - - - - - -]
- - - - - - - - - - ο - - - - - - - - - - -
- 40 [- - - - - - - - - - τ] ἄ συσταθ[έντα - - - - - - - - - -]
- [- - - - - ἐπη]νῆσθαι δὲ κ[αὶ τὸν δῆμον τὸν Περγαμηνῶν - - - - -]
- - - - - - - - - - ν αὐτοῖς, ἔτι δὲ - - - - - - - - - - -
- [- - - - - - - - - - τῆ]ς συνλύσεως ἢ ε[- - - - - - - - - - - πά]-
- [ση ἔσπε]υσαν ἐπιμελείαι, [ἐπαινέσαι δὲ καὶ τοὺς πρεσβευτὰς καὶ καλέσαι ἐπὶ]
- 45 [τὴν κοιν]ῆν ἐστίαν, φρο[ντίσαι δὲ περὶ αὐτῶν τοὺς στρατηγούς.]
- [Μυτιληναίων.]
- [Ἐγνώ ἀ β]όλλα καὶ ὁ δᾶμος π[ερὶ τῷ ψαφίσματος τῷ γενομένῳ ὑπὸ τῷ δάμῳ τῷ]
- [Περγα]μήνων, ὃ ἀνέδωκ[αν ἄμμι οἱ αἰρέθεντες πρεσβεῦται Βάκχιος
- Εὐδάμω, Ἀπολλόδωρος]
- [Ἀθαν]οδώρω, Διογένη[ς Ἀσκλαπιάδα, Μεγίστερος Ἀτάλω, Σκάμων Ἀσκλάπωνος,]
- 50 [ὅ δι]ασάφηνται - - - - - - - - - - -
- [. . . κ]αὶ πόλλ[α - - - - - - - - - - -]
- . . . οἱς τὰς προ- - - - - - - - - - -
- . . . νος ἀμφισβ[ατ- - - - - - - - - - -]
- .ν ἂν λάβηται σ[- - - - - - - - - - - ἀμ]-
- 55 [φ]οτέραις ταῖς [πόλιας - - - - - - - - - - - ἀνη]-
- κόντεσσι τοῖ[ς - - - - - - - - - - -]
- [ο]μένοις ὑ[π- - - - - - - - - - -]
- ον καὶ τὰν - - - - - - - - - - -
- [τ]ᾶς συλ[λύσιος - - - - - - - - - - - οὐδε]-
- 60 μίας πε[- - - - - - - - - - - ἐόντες]-
- σι συγγ[ενεστάτοισι - - - - - - - - - - -]
- - - - - - - - - - -
- []
- []
- []
- 65 [] πρὸς Πιταναίοις []
- [] διὸ καὶ τοῖς []
- [] συντόμως ὑπεξ[]
- [] ἄγρηται κρίταις αὐτοῖς τοῖς []

- [] τῶν ἀντιλεγομένων, ἐπεὶ καὶ Πιτάναιοι ὠμολόγησαν
 70 αὐτοῖς ἔλθεσθαι, οἵτινες ἐπὶ τὰν χώραν παραγενόμενοι τῷ ἐν Μυτιλήναι μηννοσ
 [] δὲ ὡς Περγάμηνοι ἄγοισι, ἄρξονται διακούην καὶ κατ' ἕκαστον σκόπεντες
 ποιήσονται τὰν κρίσιν μετ' ὄρκου καὶ τῶν γνωσθέντων ἀπόφασιν ἔγγραφον ἑκατέραι
 τῶν πολίων ἀποδώσοισι· τὰ δὲ κρίθεντα ὑπάρξοισι κύρια καὶ ἀμετάθετα. ὡσαύτως
 δὲ καὶ γράψοισι ἐν στάλα, εἴ κε ἀμφοτέρω ἀναδέξωνται τὰ ἐς σύλλυσιν. Σταλώσοισι
 δὲ
 75 καὶ τοῖς προσδεομένοις ἐκεῖ ὑπογράφας ἄλλοις ὄροις, μῆδεν ἀδιέξακτον ἀπολείποντες
 []
 [] παρέοντας [] τάχιστα μῆδεν ἔτι ἀπολειφθῆναι
 μήτε ἔγκλημα μήτε νεῖκος ἀλλάλαν διαφόραν ἐχόμενον []
 [] ας τῶν πολίων [] συμβόλαια []
 80 [] δικάσασθαι ἐν μήνεσσι τρίσσι []
 [] προθεσμίας τοῖς [] αὐτας []
 [] δωσιδικίαν καὶ [] ἐπαίνησαι δὲ τοῖς πρεσβεύταις ἐπὶ τῷ
 τὰν ἐπιδαμίαν ποιήσασθαι τὰν ἐν Μυτιλήναι μετὰ φιλοπονίας καὶ ἀξίως τῶν
 ἀποστελλάντων.
 Τοῖς δε στροτάγοις τοῖς περὶ Τα[], ὅτι μετὰ πλείστας εὐνοίας καὶ φιλανθρωπίας
 85 [] ὡς ἕκαστα [] ἐπρέσβευσαν, οἱ βασιλεῖς
 [] καλεσσάτωσαν δὲ αὐτοῖς ἐπὶ ξένια εἰς τὸ πρυτανήιον ἐπὶ τὰν
 κοίναν ἐστίαν. ὅπως δὲ πρόξενοι καὶ πολῖται γένωνται τᾶς πόλιος, εἰσαγήσασθαι
 καὶ περὶ αὐτῶν τοῖς στροτάγοις ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς ἐκ τῶν νόμων.
 [Περγαμηνῶν].
 90 [] τοῦ βασιλέως []
 []
 []
 [] μηνια [] Πιτάνην καὶ Μυτιλήνην []
 πρὸς ἀλλήλας θέντες ὑπ' αὐτῶν τὰ
 95 ἀποσταλέντα ὑπ' αὐτῶν ἀποκρίματα Βάκχιος Εὐδήμου, Ἀπολλόδωρος Ἀθηνοδώρου,
 Διογένης
 Ἀσκληπιάδου, Μεγίστερος Ἀττάλου, Σκάμων Ἀσκλάπωνος, []
 πᾶσαν σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν ἔνεκα τοῦ μὴ φιλέχθως, ἀλλ' ὡς μάλιστα οἷόν τε
 γένοιτο αὐτοῖς συγγενικῶς ἐπιλῦσαι τὰ νεῖκη[]
 [] σιν αὐτοὶ ἐπιδεξάμενοι τὴν κρίσιν []

- 100 [] ἐφεῖναι τὰ κρίματα ἑαυτοῖς, ἵνα φιλικῶς []
 [] γένηται σύλλυσις οὐδ' ὑ[]
 [] Πιταναῖοι τὴν ἐξουσίαν []
 [] ἐχόντων λοιπῶν ἀν[]
 [] ἐχόμενοι []
- 105 [] τα τὴν Ἀτταϊτῶν []
 [] μεν τε αὐτῶν λ[]
 συνθέντες ἐκ τῶν εἰρημένων [] ταῖς
 πόλεσιν εὖσημον καθεστάναι []
 [] τας ἐκ τῶν παρατεθέντων ἡμῖν []
- 110 ἐκατέρων ἐγδικούντων ἐξεθέμεθα []
 [] τῆς ἐπὶ τῆς ῥάχεως κάτω εἰς τὸν ῥύακα καὶ ὡς ἡ ὁδὸς ἄγει καὶ αἱ στήλαι
 κεῖνται
 εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ὀρίζουσιν τὴν τε Πιταναίαν καὶ τὴν [], καὶ ὡς ἡ ὁδὸς
 ἄγει καὶ αἱ στήλαι κεῖνται ἕως τῶν πετρῶν τῶν δύο τῶν []
 ἐποιήσαμεν, ἀπὸ δὲ τούτων εἰς τὸν λειμῶνα, ὡς ἡ στήλη κεῖται καὶ ὡς ἡ ὁδὸς ἄγει
 115 εἰς τὴν Ἀστυρηνὴν, ὡς αἱ στήλαι κεῖνται εἰς τὴν ὁδὸν καὶ ὡς ἡ ὁδὸς ἄγει καὶ ὡς αἱ
 στήλαι
 κεῖνται παρὰ τὴν Ἀστυρηνὴν ἕως τοῦ τάφου τοῦ πρὸς τῇ ὁδῷ τοῦ ἐπικαλουμένου
 Ἐπικράτου, ἀπὸ δὲ τούτου ἐπὶ τὰ ὄρια τὰ πρὸς Ἀταρνίτας. ὑπεξηγμένων δὲ
 []
 πάντων, καθότι καὶ αὐτοὶ διὰ τῶν ἀποκριμάτων ἐνεφάνισαν,
 120 ἐμφανιζόντων δὲ ὁμοίως Μυτιληναίων Πιταναίοις καὶ ὅτι ἐγ Καΐκου πεδίῳ χώραν
 [] ἐσχέκασιν αὐτῶν, ἀναχωρήσαντες εἰς Πέργαμον κατὰ τὴν τοῦ δήμου ἐπιταγὴν
 καὶ τὴν βασιλέως εὐδόκησιν, ὁμόσαντες ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Διοσκόρων []
 [] κεκρίκαμεν καὶ τῶν μὲν Μυτιληναίων παρεχομένων []
 [Πιταναίοις καὶ ἑαυτοῖς καὶ παρεχομένων]
- 125 [] τῶν δὲ Πιταναίων ὁμοίως ἐκ τῶν ἱστ[οριογράφων]
 [] τὴν χώραν ταύτην κατεσχηκότας ἑαυτοὺς []
 [] πολλὰς γενεὰς παρ' αὐτοῖς τετηρημένον ἢ με[]
 [] ἐπρίατο ταῖς μεταπτώσεσιν []
 [] ας ἐληλυθέναι κυρεία []
- 130 [] ἐν πολλαῖς γενεαῖς τῶν τόπων []
 [] καὶ τεσσάρων ταλάντων καὶ μετὰ ταῦτα

- Σελεύκου τῆι πρὸς Λυσίμαχον μάχη ἐπικρατήσαντος ὁ υἱὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος
 τὴν βασιλείαν Ἀντίοχος τὴν πεδιάδα χώραν αὐτοῖς ἐπώλησεν τάλαντων τριακοσίων
 τριάκοντα καὶ προσεῖσέπραξεν ἄλλα τάλαντα πενήκοντα, καὶ περὶ τούτων τὰς πίστεις
 135 ἐγγράφους παρατιθέασιν, δόντος εἰς ταῦτα Πιταναίοις καὶ Φιλεταίρου τάλαντα
 [] κοντα, καθότι ἐκ τῆς ἀναγεγραμμένης παρ' ἡμῖν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς
 ἐπιστώσαντο στήλης,
 καὶ ὡς ἡ παγκτητική τῆς χώρας κυρεία καὶ διὰ τῶν ἐγγράφων ἐπὶ τῆς διανομῆς αὐτοῖς
 ὑπὸ τῶν κρατούντων παρεκεχώρητο, ἀναντιρῆτως δεικνύντες ἐκ τῶν καθιερωμένων
 στηλῶν ἐν τε Ἰλίῳ καὶ Δήλῳ καὶ Ἐφέσῳ, ἐν αἷς ἡ γεγραμμένη ὑπὸ Ἀντιόχου
 140 ἐπιστολὴ περὶ τῆς κατὰ τὴν χώραν ταύτην κυρείας κατετέτακτο, παρασχομένων τε
 καὶ ὡς Εὐμένης παραλαβὼν τὰ πράγματα τὴν Σελεύκου ἐκύρωσεν ἐπιστολὴν πρὸς
 Πιταναίους, ἐν ἣ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐγγέγραπτο κατὰ λέξιν ὧδε· συγχωροῦμεν δὲ καὶ τῆς
 χώρας
 εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον τὴν ἀναμφισβήτητον καὶ ὁμολογουμένην κυρείαν τὴν παγκτητικὴν.
 ἀντιρρήσεως
 δὲ ἐπενεχθείσης [] κατὰ τὴν κρίσιν τὴν τοῖς Ἐλαίταις γενομένην ὑπὸ Ἀντιόχου ἡμῖν
 145 [] βασιλικὴν· οὐ μὴν ἄλλ' οὔτε λυσιτελ[]
 [] οὐδὲν οὐδ' ἂν ἤ πάνυ μέγα τὴν []
 [] περὶ πάντων τὸ δίκαιον θεωροῦντες []
 [] Πιταναίοις ἀποκαθίσταμεν αὐτὴν []
 κατὰ τὴν γνώμην τὴν ἡμετέραν τὴν νῦν ἀσφαλ[]
 150 [] τὴν ὠνήν τῆς χώρας γεγενη[]
 [] οἰς ἐστηλογράφηται []
 [] Πιταναίῳ πρὸς δὲ τούτοις []
 [] οἰς ὅμοσαντ[]
 [] Πιταναίων []
 155 [] ἐστὶ αὐτοῖς []
 [] αὐτοὶ δια[]
 [] καλεσ[]
 [] πρεσβευταὶ []
 [] τοὺς ἀρμόζοντας λόγους []
 160 [] σπουδαίως []

Çeviri: Pitane'lilerin kararı. *Strategos*'lar tarafından önerildiği gibi: Akrabalarımız [ve] dostlarımız olan ve eski zamanlardan beri [kentimize] karşı iyi niyetli olan Pergamon'lular, Mytilene ile olan [anlaşmazlık] hakkında, anlaşmazlık konularını kendi başlarına [çözmeleri] ve çekişme ve [rekabetin] sona ermesi için, bize bir ferman ve elçiler, Eudemos oğlu Bakchios, Athenodoros oğlu Apollodoros, Asklepiades oğlu Diogenes, Attalos oğlu Megistermos ve Asklapon oğlu Skamon, gönderdiler. Pergamonlular ... iyi düşündüler ve [bu] karara uygun olarak elçiler [her iki] şehir için büyük çaba gösterdiler, gayret ve istekleriyle onları gönderen vatana [yakışır] bir şekilde hareket ettiler... Bu nedenle, [kentimizin] dostları [ve] akrabaları olan Pergamonlulara [halk tarafından teşekkür oyu verilmesi] kararlaştırılmıştır, çünkü yalnızca bu vesileyle değil...bilakis eski zamanlardan beri tutarlı bir şekilde... .. [her] krizi paylaşmaları ... gerçek iyi niyetlerinin bir [kanıtıdır] ... birbirlerine karşı sık sık gösterdikleri iyilikler... en yakın akrabalarını ilgilendiren ... Pergamonlular tarafından kolayca idare edilen . . düşmanca bir tavırla değil, kısa ve öz bir şekilde ... onları ihtilafli konularla ilgili yargıçlar olarak atıyoruz, Mytileneliler de onları yargıç olarak seçmeyi kabul ettiklerinden, [ayının]... bölgeye vardıklarında... [Pergamonluların beyanına göre ...] ayında Pitane'de davayı dinlemeye başlayacaklar ve [her noktayı inceledikten sonra] yemin ederek bir karar verecekler ve kararlarını [yazılı bir bildiriyle] şehirlerin her birine teslim edeceklerdir: kararları [bağlayıcı ve değişmez] olacaktır. Aynı şekilde] her iki halk da kabul ederse, anlaşmayı [bir taşa] yazacaklar; [karar verilmesi gereken] diğer sınırları da taşa kaydedecekler ve ilan edilmemiş [hiçbir şey] bırakmayacaklardır. ... kendileriyle [hiçbir ilgisi olmadığını] düşünerek değil, ama her şeyi [aynı şekilde] yargılayacaklar. ... [böylece] tartışma tamamen çözüme kavuşsun ve [ne bir suçlama ne de bir tartışma konusu olan] hiçbir anlaşmazlık kalmasin ... ve [Pergamon halkını] övmek için . . elçileri övmek ve onları *prytaneion*'a davet etmek için [her türlü] özenle çabaladılar, [ve *strategos*'lar onlara] saygı gösterebilirsin.

Mytilenelilerin kararı: *boule* ve *demos*, Pergamon halkı tarafından kabul edilen ve atanmış elçileri; Eudemos oğlu Bakchios, Athenodoros oğlu Apollodoros, Asklepiades oğlu Diogenes, Attalos oğlu Megistermos ve Asklapon oğlu Skamon tarafından [bize] iletilen kararnameyle ilgili olarak [karar verdi]. Pitaneliler de [onları seçtiğinden, onlar] Pergamon beyanına göre ... ayında [Mytilene'ye] vardıklarında, davayı dinlemeye başlayacaklar ve her noktayı [inceledikten sonra] yemin ederek bir karar verecekler ve kararlarını yazılı olarak [kentlerin her birine] bildireceklerdir; kararları] bağlayıcı ve değişmez olacaktır. Aynı şekilde, [her iki halk da kabul ederse] anlaşmayı bir stele yazacaklar; [karara bağlanması gereken diğer sınırları, hiçbir şeyi] eksik bırakmadan ... mümkün olduğunca çabuk bir şekilde stele

kaydedecekler, [ne bir suçlama ne de] bir tartışma konusu bırakmayacaklar. . . davayı üç [ay] içinde savunmak ... ve [elçileri, Mytile'deki] ikamet süreleri boyunca [kendilerini gönderenlere] layık bir şekilde vicdanlı davrandıklarında dolayı övmek için; [çünkü] büyük bir [iyi niyet] ve nezaketle ... [onları] *prytaneion*'da konukseverliğe davet edeceklerdir. *Proxenoî* [ve kentin yurttaşları] olabilmeleri için, *strategos*'lar [onlar hakkında] yasanın [öngördüğü] zamanda bir önerge sunacaklardır.

Pergamonluların kararı: ...kralın... Mytilene ve Pitane'yi... birbirlerine karşı... kendileri tarafından gönderilen yanıtlar.. [Eudemos oğlu Bakkhios, Athenodoros oğlu Apollodoros, Asklepiades oğlu Diogenes, Attalos oğlu Megistermos ve [Asklapon oğlu] Skamon]... [Anlaşmazlığı düşmanca bir şekilde değil, mümkün olduğunca işbirliği içinde çözmek için [tüm] isteklilik ve onurlu davranış... kararı kabul ediyorlar... kararları kendileri için uygulayabilmeleri, böylece dostane bir şekilde... şehirler için iyi bir işaret olarak... çitin üzerinden dereye inen ve [patikanın götürdüğü ve taşların işaretlediği] Pitane ve Mytilene arasındaki... ve yol] ilerledikçe ve taşlar iki kayayı işaretleyerek... ve bu kayalardan çayıra, taşların işaret ettiği gibi Artemis Astyrene tapınağına [ve patıkaya], taşların patıkaya işaret ettiği gibi ve patikanın [ve taşların] işaret ettiği gibi Artemis Astyrene tapınağının yanında Epikrates'in mezarı denilen yol kenarındaki mezara ve bu mezardan Atarneus sınırına (?) kadar yaptık. Hepsini kaldırdıktan sonra. . . yanıtlarında [açıkladıkları] ve Mytilenelilerin [açıkladıkları], Pitaneliler [açıkladıkları] gibi, aralarında hiçbir anlaşmazlık konusu [ne] bir suçlama ne de bir tartışma bırakılmaması gerektiği konusunda birbirleriyle hemfikirlerdi. Halkın [talimatları] ve [kralın] rızası doğrultusunda Pergamon'a dönerek Dioskouroi tapınağında yemin ettik. Mytilene ve Pitaneliler gibi, aynı şekilde tarihçilerin kanıtlarından yola çıkarak karar verdik. dört talant karşılığında ve bundan sonra Seleukos Lysimakhos'a karşı [savaşta] galip geldiğinde, onun yerine kral olan oğlu Antiokhos ovadaki toprakları onlara üç yüz otuz talant karşılığında sattı ve bunun yanı sıra elli talant daha aldı ve bu konularla ilgili olarak yazılı kanıtlar sundular ve Philetairos onlara ... talant verdi, [bunu] şehrimizdeki Athena Tapınağı'ndaki yazılı stelden kanıtladılar. ve toprağın tam mülkiyet hakkının, yöneticiler tarafından arazi bölüşümüne [kaydedilerek] kendilerine [verildiğini]; ve bunu, Antiokhos'un bu bölgedeki mülkiyet haklarına ilişkin yazdığı mektubun kaydedildiği Iliion, Delos ve Ephesos'ta ithaf edilen yazıtlardan çürütülemez bir şekilde [kanıtladılar]; ve Eumenes'in iktidarı devraldığında, Seleukos'un Pitanelilere yazdığı ve diğer şeylerin yanı sıra [aşağıdakilerin] kelimesi kelimesine yazıldığı mektubu [onayladığını] gösterdiler: "[Tüm] zamanlar için tartışılmaz ve kabul edilmiş [toprakların tam mülkiyet hakkını] veriyoruz." 145-160 arasındaki satırlar eksiktir.

19. Kharinos oğlu filanca için onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon.

Tarihi: M.Ö. 100-50.

Edisyon: IGR IV, 471.

1Χαρίνου
 [ἄνδρα περὶ τῆ]ν πολιτείαν ἀγαθόν,
 [πολλοὺς ὑ]πὲρ τῆς πόλεως
 [κινδύνους ἐ]πὶ τῆς ξένης ὑποστάντα,
 5 [ἐν τε ταῖς ἀ]ρχαῖς καὶ πρεσβείαις
 [καὶ ἐκδικί]αις συμφυλάζαντα
 [τὴν πίστ]ιν ἀξίως τῆς πατρίδος.

Çeviri: Vatandaşlık ilişkilerinde iyi bir adam olan, vatani için yabancı (yerlerde) pekçok tehlikeleri üstlenen, hem görevlerde hem elçiliklerde hem de *ekdikos*'luk görevlerinde vatanın güvenliğini layıkıyla koruyan Kharinos oğlu filancayı (onurlandırdı).

20. L(ucius) Flavius Hermokrates için onurlandırma

Buluntu yeri: Pergamon: Asklepieion.

Tarihi: M.S. ca. 210.

Yayın yeri: *I.Pergamon Asklepieion no 34.*

A.1 ἡ βουλὴ κ[αὶ ὁ δῆμος τῆς]
 μητροπόλεως [τ]ῆς Ἀσ[ίας καὶ]
 δὶς νεωκόρου πρώτης Πε[ργα]-
 μηνῶν πόλεως ν ἐτίμησ[εν]
 5 Λ. Φλάουιον Ἑρμοκράτη φι[λό]-
 σοφον, ἀρχιερέα Ἀσίας να[ῶν]
 τῶν ἐν Περγάμωι, μετὰ π[άσης]
 προθυμίας καὶ εὐνοίας [συνδι]-
 [κῆ]σαντα καὶ προαγωνισάμ[ε]-
 10 [νον — — — — —] τῶν πρω-
 [τείων καὶ νεικήσαντα(?)], ἀρχιε-
 [— — — — —]

τὴν τιμὴν [κατα]σ[κευ]ασαμένου
 [.....]ΦΡΟΣ[— — — — —]ΙΟΥ
 15 ΡΟΥ.Ο.
 B.16 χρῆσις εἰς Ἑρμοκράτην
 [θε]οῦ μεγάλου Ἀσκληπιοῦ·
 [οὐ]κ ἦν ἀθάνατος θνητὸς
 [φώ(?)]ς, ἀλλὰ πολὺ πρὶν |
 20 [ἀν]δρῶν ἡρώων μοῦν[ο]ς
 ἄριστος εἶν. |

Çeviri: A. Asia'nın *metropolis*'i ve iki kere *neokoros*'luk alan Pergamonluların önde gelen kentinin *boule* ve *demos*'u, - - - - - başrahip - - - - -, kendisini onurla donatmış birinin [yakını?], filozof, Pergamon'daki Asia tapınaklarının başrahibi, tüm cömertliği ve iyi niyetiyle *syndikos*'luk yapmış ve - - - - - kent için verdiği mücadeleyle öne çıkmış olan L(ucius) Flavius Hermokrates'i onurlandırdı. (14. ve 15. satır kırık.)

B. Yüce Tanrı Asklepios'un Hermokrates'e kehaneti; ölümsüz değildi, ölümlü bir adamdı fakat kahramanlardan çok önde, tek ve en soyluydu.

İonia Bölgesi

21. Rhodos Kenti, Samos ve Priene kentleri arasında hakemlik yapıyor

Buluntu yeri: Priene.

Tarihi: 196-192.

Edisyon: *I.Priene 37; I.Priene B - M 132.*

I.1 Πριηνέω[ν καὶ Σ]αμίων.
 Εὐφανίσκος Καλλιξείνου καθ' ὕοθ[ε]-
 σίαν δὲ Νικασιδάμου, Ἀγήσανδρο[ς]
 Εὐδάμου, Τιμαγόρας Πολεμακλεῦς, [Νι]-
 5 κόστρατος Τεισύ[λου, ... α]νδρος Ἐ[κα]-
 τώνουμου αἰρεθέν[τες ὑπὸ το]ῦ δά[μου]
 τοῦ Ῥοδίων[ν ἀποφαίνεσθαι? περὶ τᾶ]ς χώρας ὑπὲρ
 ἅς ἀμ[φισβατοῦντι Σάμι]οι ποτὶ Πριανε[ῖς κα]ὶ Πρι-
 [ανε.....]οις καὶ τοῦ φρουρίου ὃ καλεῖ[τ]αι Κ[ά]-
 10 ριον ὑπὲρ οὗ ἀμφισβατοῦντι Σάμιοι καὶ Πριανεῖς,

- παρὰ Ῥοδίων ὑπὲρ τοῦ καταφυγε[ῖν το]ὺς περὶ [τὸν τ]ύραννον, καὶ ἄλ-
 λο ὑπὲρ ὄπλων δόσιος καὶ ποτὶ Ῥοδίους ὑπὲρ δανεισμοῦ
- 80 χρημάτων· ἔφασαν δὲ καταλυθείσας τὰς τυραν-
 νίδος, ἃ ἐ[γ]έ[νετο ἐπ’ ἔτ]η τ[ρ]ία, κατελθόντες ἐκ τοῦ Καρίου ἐς τὰμ
 πόλιν ἐπὶ στ[εφα]ναφόρου Λύκου, καὶ τὸ φρούριον ἔχειν καθὰ
 καὶ πρότερο[ν, κ]αὶ τ[ὰν χ]ώραν νέμεσθαι· καὶ μετ’ ἐνιαυτὸν
 ἐπὶ στεφανα[φόρου Καλ]λιστράτου τὰς ἀπολειπομένας
- 85 [ἐν] τῷ τόπῳ δ[αμοσίας χ]ώρας ἀπ[οδ]όσθ[αι] μέρη τινὰ διελόν-
 [τες εἰς κλά]ρους τριάκοντα ἑπτὰ, καὶ παρεδείκ[νυον]
 [καὶ δύο? ἄ]λλα ψαφίσματα ὑπάρχοντα ἐν τῷ ἱερ[ῶι περὶ]
 [τοῦ] λάχο[υς] τριάκοντα καὶ ἑπτὰ κλάρων, καὶ [ἐπὶ στεφανα]-
 φόρου [... ὅς ἐσ]τι ἀπὸ Καλλιστράτου πέμπτος, [ἀποδόσθαι]
- 90 [μέρη τινὰ, διελόντες εἰς] ἄλλους κλάρους πέντε. ἔφα[σαν δὲ Σάμιοι]
 [... ὑπὸ Πριανέων τὸ φρού]ριον αὐτῶν παραιρῆσθαι καὶ [— — —
 [...]] ἀποστέλλοντες ποτὶ Λυσίμαχον —]
 [...]] τὸ φρούριον αὐτῶν παραιρ[ῆσθαι]
 [...]] τ]οῦ τυράννου κατ[— — —
 [...]]ρον ἀποστεῖλαι ποτ[ὶ — — —]
 [...]] πο]τὶ Λυσίμαχο[ν — — —]
 Σάμου, παρε.[...]ΑἼον δὲ καὶ καθ’ ὄν καιρὸν [— — — — — — — —
 ἐπιστολὰς ὑπὸ Ἀγησάρχου ἐν αἷς ὑπὲρ μὲν ἰδιω[τικῶν ἀμφισβασιῶν ἐλέγετο, ὑπὲρ δὲ
 τοῦ Καρίου]
- καὶ τὰς περὶ τὸ Κάριον χώρας οὐθεὶς ἀμφεσβάτει· [νῦν δὲ τοὺς Σαμίους ἀποστεῖλαι
 ποτὶ τὸν δᾶμον]
- 100 τὸν Ῥοδίων ἐγκαλοῦντας ὅτι χώρας τε πληθ[ο]ς νέμοιντο Πριανεῖς παρὰ τὸ δίκαιον
 [καὶ μάλιστα τὸ]
 Κάριον, ὑπὲρ οὗ νῦν διακρίνεσθαι· οἱ δὲ Σάμιοι τὰ τε [τῶν ἰστ]ο[ρι]ο[γράφω]ν
 [μαρτύρια ὑφαγ]ήσαντο
 καθὰ καὶ ἐπὶ τὰς κρίσιος τὰς ὑπὲρ τοῦ Βατινήτου, ἀπὸ [τούτων π]ειρού[μενοι]
 δεικνύειν διότι
 τὸ Κάριον καὶ ἅ περὶ τοῦτο χώρα αὐτοῖς ἐπικλα[ρωθεῖη, καὶ καθ’ ὄν καιρ]ὸν
 διαιροῦντο τὰν τῶν Μελιέων
 χώραν, λαχεῖν αὐτοῖ Κάριον καὶ Δρυοῦσαν κατὰ τὰ [ἐν ταῖς ἐπ]ιγραφομέναις
 Μαιανδρίου τοῦ Μι-

- 105 λησίου ιστορίαις κατακεχωρισμένα, διότι λάχο[ιεν Κάριον καὶ Δρ]υοῦσαν· μετὰ δὲ τὰν παράταξιν τὰν γενομένων αὐτοῖς ποτὶ Πριανεῖς ἐπὶ Δρυῖ καὶ νίκας κρίσιν ἔχειν, [καὶ] ταύταν τὰν χώραν ἐν ταῖς συνθήκαις αὐτῶν γενέσθαι· ὀρίζασθαι γὰρ ποτὶ αὐτοὺς ὡς ὑδάτων ῥοαί· καὶ παρ[εῖχ]οντο ἱστοριογράφους τοὺς μαρτυροῦντας ἀπ[ο] τοῖς,] ὅτι μὲν τὸ Κάριον ἔλαχον μετὰ τὸν Μελιακὸν πόλ[εμον, ὅτε] διωρίζαντο ποτὶ τοὺς Πριανει[τ]ῖς ὡς ὑδάτ]ων ῥοαί, Εὐάγωνά τε καὶ Ολύμπιχον κ[αὶ] Δοῦριν, [τὸ] δὲ Κάριον ἔφασαν αὐτῶν κατα-
- 110 λαβέσθαι Πριανει[τ]ῖς τ]ο[ὺς ἐκπ]εσόντας ὑπ[ὸ] τ[οῦ] Ἰέρωνος τοῦ προσποιησαμένου τὰν τυραννίδα καὶ τῶν περὶ αὐτόν,] ἐξ οὗ ὀρμουμένους κατατρέχειν καὶ κακοποιεῖν τὸν τε Ἰέ[ρωνα καὶ τοὺς τὰ αὐ]τὰ τῶι Ἰέρωνι αἰρε[υ]μένους, καὶ κα]- τασχόντας ἔτη τρία κατελθεῖν εἰς τὰμ πόλιν ἐκπολιορκηθέντος τοῦ τυράννου τοῦ ἐν τῷ [πόλει· καὶ] μηκέτι προέσθαι Πριανεῖς, ἀλλ' [ἔχ]ειν ἔστε καὶ τὸν νῦν χρόνον [τοὺς ἐκγόν]ους αὐτῶν· τὰς δὲ χώ[ρας τὰς περὶ αὐ]- τὸ ἄρξασθαι αὐτοὺς ἐπιβαίνειν καθ' ὃν καιρὸν κατελθόντες [ἐς Πριάναν ἐπύθοντ]ο δοκιμασίαν πεποι[ῆ]σ]-
- 115 θαι πάντας Σαμίους καὶ ἀπογραφὰν τὰς τε ἐν τῷ νάσῳ καὶ τὰς [ἐ]ν [τῷ] π[ε]ρ[α]ίαι γᾶς, καὶ μὴ ἄν] γενέ[σθαι ποτὶ αὐ]- τοὺς ἀμφισβασίας διὰ τὸ ἐκ πλείονος χρόνου τὰν ἀπογραφὰν ποεῖσθαι· λαβομ[ένους δὲ Πρια]νεῖς ἐπεμβαί- νειν τὰς χώρας αὐτῶν, ὅθεν ὄιοντο δεῖν ἀποδοθήμειν τὸν ἐξ ἀρχᾶς μὲν ἴδι[ον αὐτῶν γενόμεν]ον κλᾶρο[ν,] ὕστερον δὲ παραιρεθέντα ὑπὸ Πριανέων. ἀμὲς δὲ θεωροῦντες τοὺς γράψαντας τὸμ [πόλεμον τὸμ] Μελια- κὸν καὶ τὰν διαίρεσιν τὰς χώρας τοὺς μὲν ἄλλους πάντας φαμένους ἐκ τὰς διαιρέσιος λ[αχ]ό[ν]τας Σαμίους]
- 120 Φύγελα, καίπερ ὄντας τέσσερας μὲν Σαμίους· Οὐλιάδην καὶ Ὀλύμπιχον καὶ Δοῦριν καὶ Εὐάγωνα, δύο δὲ Ἐφεσίους· Κρεώφυλον καὶ Εὐάλκη, Χῖον δὲ Θεύπομπον, οὓς πάντας ἐν ταῖς <i>στορίαις εὐρίσκομεν κατακεχωρικότας διότι ἔλαχον

ὀρίζει ἔστε τὸν ὄρον ὃν ἐθήκαμεν παρὰ τὰν φάραγγα· ἀπὸ δὲ τούτου ἀναβαίνουνσι ποτὶ
 τὸν πετρῶνα ἄλλον ὄρον
 ἐπεκολάψαμεν εἰς τὸν πέτρον· ἀπὸ δὲ τούτου ἐν τῷ πετρῶνι ἄλλον ὄρον
 ἐπεκολάψαμεν· ἀπὸ δὲ τούτου ὡς
 παραφέρει παρὰ τὸν βουνὸν εἰς τὸ ἀπολήγον αὐτοῦ ὄρους ἐπεκολάψαμεν <δύο>· ἀπὸ
 δὲ τῶν ἐγκολαπτῶν ὄρων εἰς τὸν ἀπέ-
 ναντι βουνὸν τὸν λεπρὸν ἐθήκαμεν ὄρον, καὶ ἀπὸ τούτου παρὰ τὸν βουνὸν ἔστε καὶ
 τὰν φάραγγα ἐθήκαμεν ἄλλον ὄρον· ἀπὸ
 170 δὲ τούτου [καὶ παρὰ ταύ]ταν κατέναντι τοῦ ὄρου διαβάντων τὸν ποταμὸν ἄλλον
 ἐθήκαμεν ὄρον· ἀπὸ δὲ τούτου ἐπιστρέψαν-
 [τες —]

Çeviri: I. Priene ve Samosluların.

Nikasidamos'un evlatlığı, Kallikseinos oğlu Euphraniskos, Eudamos oğlu Agesandros, Polemakleus oğlu Timagoras, Teisylos oğlu Nikostratos, Hekatonymos oğlu ...andros, Samos ve Prienelilerin anlaşmazlık yaşadıkları bölgeler ve Samoslular ve Prienelilerin anlaşmazlık yaşadıkları Karion diye anılan kale hakkında karar vermek için Rhodos'un *demos*'u tarafından seçildiler. Samoslular ve Prieneliler tarafından, *demos*'tan hakemlik yapacak ve sınırları belirleyecek ve de karar verecek ya da uzlaştıracak adamların atanması istendi. Samoslular tarafından kendilerini savunmaları için (şu) adamlar atanırken (seçilirken): . . . thionos, (Prieneliler tarafından ise) öz babası Artemiodoros olan, Poseidonios oğlu Apollodoros, Apollonios oğlu Kallikrates, Parrhasios oğlu Parrhasios, Aristodemos oğlu Metrodoros, Anytos oğlu Alkisthenes, (20) Rhodos'taki Dionysos tapınağında, her birinin bizi götürdükleri tartışmalı yerlerde, Karion diye anılan kalede ve Ephesos'taki Artemis tapınağında (anlaşmazlık yaşayan tarafları) dinledikten sonra bizim tarafımızdan gözlemlenen şeylere dayanarak (gözlemlerimize dayanarak) karar verdik. (25) Karion diye anılan kalenin ve onun etrafındaki bölgenin Prienelilere ait olmasına karar verdik. Bunlar hakkında hükmümüzü verdikten sonra ise onun iki kopyasını yaparak; birini Rodos'luların hüküm sürdüğü yerdeki Protophanes'in rahipliğinin (filanca) ayında, Samosluların ise (filancanın) *demiourgos*'luğunun (filanca) ayında Samoslu *Prytanis*'ler; Triton oğlu Protomakhos, Euphranor oğlu Simalion, Isokrates oğlu Theomnestos, Antipappos oğlu Hegopolis, Dionysios oğlu Lysimakhos ve *boule*'nin *grammateus*'u Kleon oğlu Menippos'a verdik. (36) Diğerini ise Rhodos'luların hüküm sürdüğü yerdeki Pamenos ayının 19'unda, Prienelilerin hüküm sürdüğü yerdeki Thargelion ayının (filanca) gününde, Prienelilerin (yöneticileri);

Philotimos oğlu ..ou, Antiokhos oğlu Lykippos, Apollodoros oğlu ..., Artemiodoros oğlu Euphanes, Poseidonios oğulları Diokles ve Apollodoros, Sot..., Pamenos oğlu Philotas'a verdik. (44) Samoslular, çatışma çıktığında Prienelilerin Meloslularla birlikte... Batinetis bölgesinin ... söylediler... (50)... Karion ve Drysoussa'yı, Miletos'lu Maiandros'un hikayelerinde kayda geçirdiğini gösterdiler. Çünkü Melia bölgesinin geri kalanı Meliakos savaşından sonra Ionia birliği tarafından onlara verildi. (65) Prieneliler ise (şunları) söylediler: Athenagoras'tan sonra Makareos'un stephanephoros'luğu sırasında, vatandaşlardan birinin garnizon komutanlığı yaptığı Karion'a kaçtılar. *Tyran*'ın her şeyini desteklemeyi seçtikleri için garnizon komutanını ve gözcüleri yok ettiler ve bunlarla ilgili olarak *tyran*'ın çevresindekiler tarafından kendilerine gönderilen kararnameyi ve *tyran*'ın destekçileri tarafından şehirden gitmeye zorlandıkları ve birlikte Karion'a kaçtıkları sırada pek çok kent tarafından kendilerine gönderilmiş olan kararnameleri gösterdiler. (75) Onlar Karion'dayken, Rhodos'luların *demos*'una onları kente geri vermeleri için yazdıkları kararnameyi de gösterdiler. Kral Demetrios ve de Lysimakhos'a onlarla ilgili Prienelilerin iki kararnamesini, *tyran*'ın destekçilerinin kaçmalarıyla ilgili Rhodos'luların diğer bir kararnamesini ve silah bağıışı ve para ödünç alınmasıyla ilgili Rhodos'lulara (gönderilen) bir diğerini gösterdiler. (80) *Tyran*'lık yerle bir edildikten üç yıl sonra ise Lykos'un *stephanephoros*'luğu sırasında Karion'dan kente geri geldiklerini, daha önceden olduğu gibi kaleye sahip olduklarını ve toprağın yönetildiğini söylediler. Bir yıl sonra, Kallistratos'un *stephanephoros*'luğu sırasında, bölgede bırakılan kamu arazisinin bazı kısımlarının otuz yedi parsel bölünerek satışa sunulduğunu ve otuz yediye bölünen yerler hakkında tapınakta tutulan iki kararname daha ve Kallistratos'tan sonraki beşinci olan (filanca kişinin) *stephanephoros*'luğu sırasında, bazı alanların diğer beş parçaya bölünerek satışa çıkarıldığını gösterdiler. (90) Samoslular ise onların kalesinin Prieneliler tarafından alındığını ve ... Lysimakhos'a gönderilen.... onların kalesinin alındığını,*tyran*'ın....Lysimakhos'a...(96) Samos'un, Hagesarkhos tarafından, özel (şahsi) anlaşmazlıkları anlattığı mektupları ... zamanında, Karion ve Karion çevresindeki topraklar hakkında hiçbir anlaşmazlık yoktu. Şimdi ise Samosluların Rhodos halkına, Prienelilerin adalete aykırı olarak daha fazla toprağa sahip olduklarından ve bilhassa şimdiki anlaşmazlık konusu olan Karion'a sahip olduklarından şikayet etmek için (elçi) göndermelerinden (bahseder): (101) Samoslular, Batinetis hakkındaki kararında olduğu gibi tarihçilerin şahitliklerini sundular ve bu (tarihçilerden) Melosluların toprağı bölündüğü zaman Karion ve çevresindeki toprağın kendilerine tahsis edildiğini ve Miletoslu Maiandros'un yazılı tarihlerinde (kaynaklarında) onların Karion ve Dryoussa'yı kurayla elde ettiklerinin kaydedildiği gibi Karion ve Dryoussa'yı da elde ettiklerini göstermeye çalıştılar. (105)

Onlarla Prieneliler arasında Drys'te meydana gelen anlaşmazlıktan sonra, zafer kararıyla sonuca bağlandı ve antlaşmalarda bu bölgenin onların kontrolüne geçtiği (belirtildi); çünkü onlarla nehirlerin aktığı şekilde sınır belirlendi. Prienelilerle nehirlerin aktığı şekilde sınırları belirledikleri zaman, Meliakos savaşından sonra Karion'u elde ettikleri (konusunda) onlara şahitlik eden tarihçileri - Euagon, Olympichos and Douris- temin ederlerken, (onlar) ise *tyran*'lığı üstlendiğinde Hieron ve destekçileri tarafından sürgüne zorlanan Prienelilerin Karion'u onlardan ele geçirdiklerini, oradan harekete geçerek aşağı indiklerini ve Hieron ve Hieron'un yanında olmayı seçenlere zarar verdiklerini ve üç yıl (Karion'u) ellerinde tuttuktan sonra kentteki *tyran*'ın ele geçirilmesinden sonra kente (Priene kentine) geldiklerini söylediler. (113) Prieneliler bundan böyle (Karion'u) terk etmediler (bırakmadılar), bilakis onların soyundan gelenler şimdiki zamana kadar sahip oldular (ellerinde tuttular). Priene'ye giderlerken, tüm Samosluların adadaki ve anakaradaki topraklarını araştırdıklarını ve kayıt altına aldıklarını öğrendikleri sırada onların (Karion) çevresindeki topraklara yürümeye başladıklarını (söylediler). Ama bu onlarla aralarında tartışma konusu olamazdı çünkü kayıt uzun zaman önce yapılmıştı. Prieneliler ise onların bölgesini ele geçirip (oraya) girdiler, bundan dolayı başlangıçta onların kendine verilen, daha sonra ise Prieneliler tarafından zapt edilen payın geri verilmesi gerektiğini düşündüler. Biz Meliakos Savaşı'nı yazanları ve toprak paylaşımını incelediğimizde, diğer bütün herkesin Samosluların bu paylaşımından Phylega'yı aldıklarını söylediğini (görüyoruz), onların dördünün Samoslu olmalarına rağmen: Ouliades, Olympichos, Douris and Euagon, ikisi Ephesoslu: Kreophylos and Eualkes, Khioslu Theopompos, hepsinin Pygela'yı aldıklarını yazdığını bulduk. Sadece Miletoslu Maiandros'a atfedilen hikayelerde Samosluların Karion ve Dryssa'yı aldıklarının yazıldığını (bulduk). Ancak bunlar, güvenilir olmayan hikayeler olduğunu söyleyen tarihçilerin pek çoğu ile çelişir. (125) Makareos *Stephanephoros* iken, ... Karion'dan ayrılmaya zorlandı ... ve Makareos'tan sonraki dördüncü olan Lykos *stephanephoros* iken, geri geldiler. Lykos'tan sonraki on beşinci *stephanephoros* olan Nikandros'tan sonra tanrının *stephanephoros*'luğu sırasında, Batinetis bölgesi için Lysimakhos'a (elçi) gönderdiler. O zamandan itibaren kale ve kalenin etrafındaki topraklara sahip oldukları için kırk iki araziye satışa sundular; fakat Samoslular ne şikayet ettiler ne de toprağa yerleştikleri için suçlayarak onlara elçi gönderdiler, bilakis onlarla şahsi anlaşmazlıklar meydana geldiğinde, Samoslular Karionlu kişilerle tartışmadı. (130) Ama aksine Lysimakhos'a gönderilen kararnamede Prienelilerin onların topraklarına sahip oldukları yazılmıştır. Antiokhos oğlu Antiokhos kral olduğunda, onlar zor zamanlar geçiriyorken, Samoslular onların sınırları aşmakla suçladıklarını söylemek için onlara elçiler gönderdiler, ama Karion hakkında hiçbir şey söylemediler. (135) ... onlar hakkında Laodikeia

savaşı, (savaşta) Simon kendilerine *epistates* olarak gönderildiğinde, o zamanda.. kente mülklerini (mallarını) geri getirmesi ... krallığın halefi olan Philippos'a ... onların elinde tuttuğu toprağı geri almak için, fakat ... tarafından terk etmeye zorlandılar. Kente geri dönerken ise, toprağı hakim oldular. (140) Sınır toprakları boyunca ilerlerken, ki onlar... Antigonos'un krallığında... sınırı aştıkları için Prienelilerle sorun yaşadıklarından şikayet ettiler ve Antigonos'a elçi gönderdiler.... Onlara kararını yazdı. (145) Aleksandros Asia'ya geçtiğinde ... Samos'tan gelen elçiler bu toprağı sahip oldular... ve Antigonos'un (hükümdarlığında) ... kraliyet mektuplarında bulundu. (150) Kral Antiokhos kararla ilgili... Hatırlatarak ve tekrar Antiokhos kralken... arazilerin sınır aşımıyla ilgili, kaleyle ilgili hiçbir şey söylemediler, ve kral Ptolemaios tarafından atanan Antiokhos'a... kale hakkında hiçbir şey söylemediler, ve kaydedilen diğer sebeplerden dolayı ... (155) şehirde yaşadıkları andan itibaren kale ve kalenin çevresindeki toprağı belirterek, Prieneliler tarafından söylenen her şey doğrudur ve kaydedilen şeyler... Biz kale ve kalenin çevresindeki toprağın Prienelilere ait olmasına karar verdik. Samosluların söyledikleri gibi Sanideia bölgesinden ve Prienelilerin söyledikleri gibi Thinikhos semtinden başlayarak, üzerine sınır taşı koyduğumuz ekilebilir alanın üzerinde yükselen ilk kayalık tepe ile Samoslular ve Prienelilerin topraklarının sınırlarını belirledik (ilan ettik). (160) geçit ve yukarıda belirtilen tepenin arasına kayanın üzerine başka bir sınır taşı koyduk, böylece tepenin, dağ geçidinin ve oyulmuş sınırların altında kalan yerler Samosluların ve tepenin, dağ geçidinin ve oyulmuş sınırların üstünde kalan yerler de Prienelilerin olsun. En yüksek olan belirtilen ilk tepeden ... tepenin sonuna da başka bir sınır işareti oyduk. Buradan dümdüz başka bir sınır işareti yerleştirdik. Yine oradan doğruca başka bir sınır işareti yerleştirdik. (165) oradan kayalık yere yükselirken, kayaya başka bir sınır işareti oyduk. Buradan kayaya başka bir sınır işareti koyduk. Buradan da tümsekten sonuna doğru ilerlerken iki tane daha sınır işareti koyduk. Oyulmuş olan sınır işaretlerinden engebeli tümseğin karşısına sınır işareti koyduk ve (170) oradan tümseğin yanından dağ geçidine kadar başka bir sınır işareti koyduk ve dağın karşısındaki (dağ geçidi) vadi boyunca, nehri geçtikten sonra başka bir sınır işareti yerleştirdik. Buradan geriye dönerek...

22. Abdera kenti, Teos kentinin *demos*'unu onurlandırıyor

Buluntu yeri: Teos

Tarihi: M.Ö. ca. 165.

Edisyon: Adak ve Thonemann, 2022: 11-15.

A

ὁ δῆμος
ὁ Ἀβδηριτῶν
τὸν δῆμον.

- ἐπειδὴ Τήϊοι, πατέρες ὄντες τῆς πόλεως ἡμῶν, τὴν προγονικὴν εὐνοίαν οὐ
5 λόγους, ἔργους] δὲ τηρεῖν προαιρούμενοι, πειρῶνται πρὸς ὑπέρθεσιν ἀεὶ τῶν εἰς ἡ- ν.
μᾶς εὐεργεσιῶν ἀμιλλώμενοι τὴν ἑαυτῶν σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν ἀκατά-
παυστον πρὸς τὸν δῆμον ἡμῶν διαφυλάξειν, ἀθάνατον παρασκευάζον]-
τες, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, τὴν ἐκ τῆς ὁμοιοῦσας ἐκατέραις ταῖς πόλεσιν π[εριγε]νομένην
εὐδοξίαν, ὑπερβολὴν εὐεργεσιῶν οὐθενὶ βεβουλημένοι ἀπ[ολιπεῖ]ν
10 τῶν [ἐ]πι τὰ παραπλήσια δεδοκότων ἑαυτοὺς δήμων, ΩΙΓΑΝ[- - c.7 - -]
[- - c.7 - -]ΘΕΙ φιλοφιλίας ἀπαραστόχαστον τὴν Τηϊωνεῖ[ς] ἡμᾶςE[- - c.7 - -]
[- c.5 - τῆ]ν ἀδρότητα (?) τε καὶ [- - - - - ?τοῖς ἀνθρώ]-
ποις καὶ κοινῆ ταῖς πόλεσιν ἐκ τεθεικότων αὐτῶν τὴν πρὸς τοὺς σ[υγ]-
γενεῖς ἑαυτῶν ἀπροφάσιστον σπουδὴν· καὶ [.] ΑΔ[- - - c.11 - - -]
15 οἱ τῆς πόλεως καιροὶ τῆς παρ' ἐκείνων ἐνεδεήθησαν [βοηθεί]-
ας καὶ ἡ τύχη τοῖς τοῦ δήμου πράγμασιν ἀγνωμόνως [?διέ]-
κει το καὶ περιβόλος μόνον τειχῶν ἢ πόλις ἀπ[- - c.7 - - , τῶν]
δὲ ἐνοικούντων οἱ μὲν εἰς τὸν πόλεμον ἀνήλωσαν [- c.6 -],
οἱ δὲ αἰχμάλωτοι γενόμενοι ΑΙΣΣΗΝΣΑΝΕΙΧ[- - c.10 - -]
20 [.]ΤΛΗ[.]ΑΝ ἀποβεβληκότες, τότε ἐπὶ ταῖς κοι[ναῖς] χρείαις? - c.4 -]
[- c.3 -]ΠΑΣΑΝ[. .]ΣΥΝ διακούσαντες ΕΚΛΕΠ[- - c.17-19 - -]
[τ]ῆν ἀγορὰν καὶ [τοὺς] ναοὺς τῶν θεῶν καὶ[- - - c.17-19 - - -]
[- c.4 -]Α προσκρίνοντες τοῖς ΕΙΣ[- - - - c.24-6 - - - -]
[- c.3 -]ΤΩΝΒΙΟ[- c.3 -] συνπενθεῖν καὶ[- - - - c.24-6 - - - -]
25 [- c.5 -]ΙΣΛΛ[.] καὶ ἐν ταῖς δυστυ[χίαις]? - - - - c.21-3 - - - -]
[- - c.10-12 - -]ΑΙ τὴν πόλιν ἡμ[ῶν] - - - - c.26-8 - - - -]
[- - - c.17-19 - - -]ΣΤ[- - - - - c.31-3 - - - - -]
ca. 14-16 satir kayır

B

- - - - - c.40-2 - - - - - ἡ]μῖν ἐν τῷ
[- - - - - c.33-5 - - - - -]Ι[.]άμενοι τὴν χάριν ΠΕ- ν.
[- - - - - c.30-2 - - - - -] παρ' αὐτοῖς καὶ κατορθώσαν-
[τες - - - - - c.23-5 - - - - -]ΕΝ ἄνευ λύτρων ἐποίησαν ΑΦΕ-

- 5 [- - - - - c.21-3 - - - - - ἐφ'] ὅσον ισχύοσαν, πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχαί
 [αν - - - - - c.15 - - - κατ]άστασιν, συλλέγοντες ἐκ παντὸς τόπου
 [- - - - - c.16 - - - - -]Σ καὶ ἀναπέμποντες ἐπὶ τὰς πατρώιους ἐ(σ)τίας
 [καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς] πολιτείαν· οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἢ φιλαγαθία τὴν
 [ἀπὸ τῆς συ]γγενείας εὐνοίαν προσφερομένη τὴν κοινὴν πρὸς τὸν
- 10 [δ]ῆμ[ον] ἡμῶν φιλοστοργίαν ἐπὶ τῆς κατ' ἰδίαν ἐκάστωι βοηθείας ν.
 τῶν ἐπταικότων ἀπεδείκνυτο, ἀλλ' ἐπειδὴ τινα μὲν ὁ χρόνος ν.
 καθείρηκει τῶν τειχῶν, ἃ δ' ἢ τοῦ πολέμου περίστασις διέφθαρκε[ε],
 παραπλησίως δὲ καὶ ναοὶ θεῶν ἐπανορθώσεως προσδεόμεν[οι]
 οὐθέναι τῶν πολιτῶν εἰς τὴν ἐπισκευὴν εἶχον τὸν χρήσοντα
- 15 τοῖς πολίταις, διαλο(γ)ισάμενος ὁ τῶν Τητίων δῆμος διότι προγονι-
 κῶν θεῶν πρόνοιαν ποιήσεται καὶ κοινὴν πᾶσιν Ἀβδηρίταις βοήθει-
 αν ἔσται προσενηνεγμένος ἐπιδοῦς εἰς τὴν τῶν τειχῶν ἐπα-
 νόρθωσιν τὴν ἑαυτοῦ φιλαγαθίαν, προήκατο χρημάτων ἀναποδότην πλη-
 θος, ὅσο[ν] ισχύειν αὐτῶι τότε ἐδίδοσαν οἱ καιροί, δεικνὺς ὡς οὐ τῆ[ι]
- 20 πολυπληθία τῶν ὑπαρχόντων τὴν ἐτοιμότητα τῆς χορηγία[ς]
 ὑπομένειν, τῆι δὲ εὐνοίαι πρὸς πᾶν τὸ παρακαλούμενον ἀνέλλει- ν.
 πτον τὴν φιλο[τι]μίαν παρέχεται· τοῦ χρόνου δὲ προκόψαντος καὶ τῆ[ς]
 πόλεως ἡμῶν ἤδη πρὸς βελτίονα κατάστασιν ἐρχομένης διὰ τὸ κα[ὶ]
 πλῆθος ἤδη μέτριον ἠθροῖσθαι πολιτῶν, πολλῆς τε δαπάνης γινομέ-
- 25 νης εἰς τὴν τῆς χώρας ἐξεργασίαν καὶ διὰ τοῦτο θλιβομένων τοῖς
 βίωσι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπροσόδων γινομένων, πέμψαντος πάλ-
 λιν πρὸς Τητίους τοῦ δήμου καὶ παρακαλοῦντος εἰς βοῶν καταγορασ-
 μὸν ἑαυτῶι προχορηγῆσαι διάφορα, Τητίοι τῶι μὲν πλουτεῖν λειπόμε-
 νοι, τῶι δὲ εὐνοεῖν πάντας ἀνθρώπους ὑπεράγοντες, προέχρησαν ἄτο-
- 30 κα τάλαντα πέντε εἰς ἔτη πέντε, βουλόμενοι κατὰ μῆθὲν ἐλλιπῆ τῶν
 συμφερόντων τὸν δῆμον ἡμῶν γενέσθαι· ἐπιβάντων δὲ καὶ Μαρωνιτῶν
 ἐπὶ τὴν πάτριον ἡμῶν χώραν οὐκ ἐπιβαλλόντως καὶ παραγενομένων ν.
 εἰς ἀμφισβήτησιν ὑπὲρ αὐτῆς, ληφθέντος κατὰ δόγμα τῆς συνκλήτου
 κριτοῦ τοῦ Ἐρυθραίων δήμου, αἰσθόμενοι Τητίοι καταφρονουμένους ἡ-
- 35 μᾶς διὰ τὴν στενοχωρίαν τῶν βίων οὐ προήκαντο, ἀλλ' ἰδία νομίσαντες
 ἑαυτῶν εἶναι τὰ διὰ τῶν ἰδίων προγόνων κρατηθέντα καὶ κατοικισθέν- ν.
 τα, ἀξίως καὶ μεγαλομερῶς ἐπέδωκαν ἑαυτούς, πάση προθυμίαι καὶ φιλαγα-
 [θ]ίαι χρησάμενοι, πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν ὑπὲρ ταύτης τῆς χώρας, ἐπέλεξαν

- τε γὰρ ἐξ ἑαυτῶν συνέδρους χάριν τῆς τῶν δικαίων ἐρεύνης τοὺς νοεῖν
 40 τε καὶ προσκαρτερῆσαι δυναμένους ἀπερισπάστως τοῖς πρὸς τὸν ν.
 ἐξετασμὸν παρατεθησομένοις δικαίοις, εἴλοντό τε καὶ τὸν ἐροῦν-
 τα ἐπὶ τῆς κρίσεως τὰ δίκαια καὶ πᾶσαν ὄλως τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἀ-
 νελάβοσαν φροντίδα, διαλαβόντες δὲ καὶ μὴ ἰκανὴν ἐνὸς ἀνδρὸς ὑπάρχειν
 δύναμιν διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀγῶνος καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀποδείξεων, ἔ- ν.
 45 πεμψαν εἰς Μίλητον τὸ ἐλλεῖπον δοκοῦν τῆι καθ' ἑαυτοὺς σπουδῆι καὶ ν.
 φιλοτιμίαι προσαναπληροῦντες ἀπὸ ξένης καὶ τὸν συναντιληψόμενον ν.
 ἐν τῷ ἀγῶνι μετεπέμψαντο καὶ χάριν ἰδίαν αἰτησάμενοι καὶ μισθὸν πα- ν.
 ρ' ἑαυτῶν ὅσον ἤτησεν ἐκτείναντες, καὶ τὸ συνέχον, τῆς τῶν θεῶν καὶ Τητί-
 ων εὐνοίας ἅμα τοῖς δικαίοις προσγενομένης, κατώρθωσεν ὁ δῆμος ἡμῶν ἐν τῆι
 50 πρὸς Μαρωνίτας κρίσει, ἀθάνατον ὑπόμνημα τῆς πρὸς τοὺς συγγενεῖς εὐ-
 νοίας διὰ τῶν ἔργων πᾶσιν ἐ(κ)θέντων ἀνθρώποις Τητίων καὶ πρὸς ὑπερβο- ν.
 [λή]ν εὐεργεσιῶν οὐθενὶ τόπον ἀπολειπόντων· ν. ἵνα οὖν καὶ ὁ παρ' ἡμῶν δῆ-

Çeviri: A. Abderalıların *demos*'u (Teos'luların) *demos*'unu (onurlandırdı). Mademki bizim kentimizin ataları olan Teoslular eskiden beri olan iyi niyeti sözlerle değil, işlerle korumayı tercih ederek, bizim için hayırseverliklerde her zaman ötesine geçmeye çalıştılar...

B. ... (31-52) Maroneialılar, kendilerine ait olmamasına rağmen atalarımızın topraklarına tecavüz ettiklerinde ve bu konuda bir anlaşmazlığa girdiklerinde ve Erythrai *demos*'u senato kararıyla yargıç olarak atandığında, Teoslular, geçim kaynaklarımızın yoksulluğu nedeniyle hor görüldüğümüzü anladılar, bizi terk etmediler, bilakis kendi ataları tarafından fethedilen ve yerleşilen toprakları kendi mülkleri olarak görerek, tüm coşkularını ve mükemmel karakterlerini kullanarak kendilerini bu topraklar üzerindeki davaya layık ve görkemli bir şekilde adadılar. Çünkü onlar da hukuki iddiaları araştırmak üzere kendi aralarından, soruşturmada ileri sürülecek hukuki iddiaları hem anlayabilecek hem de bu iddialar karşısında dikkatleri dağılmadan direnebilecek komisyonerleri seçtiler ve ayrıca duruşmada iddiaları sunacak bir kişi tayin ettiler ve davanın bakımını her bakımdan tamamen üstlendiler; davanın büyüklüğü ve sorgulamaların hacmi göz önüne alındığında tek bir adamın yeteneğinin yetersiz olduğunu algıladıklarında, Miletos'a kendi heves ve hırslarına göre eksik görünen bir şeyi yabancı bir kentten tamamlamak için gönderdiler ve davayı üstlenecek birini istediler, (Miletos'tan) özel bir iyilik talep ettiler ve talep ettiği ücreti kendi kaynaklarından sağladılar - ve en önemlisi, hem tanrıların hem de Teosluların iyi niyetinin yasal taleplerimize eklenmesiyle, *demos*'umuz yargıda Maroneia'ya karşı başarılı oldu, Teoslular eylemleriyle

tüm insanlar için akrabalarına karşı iyi niyetlerinin ebedi bir anısını oluşturdular ve hayırseverlikte onları geçecek başka kimseye yer bırakmadılar.

23. Mylasa kenti, Priene ve Magnesia kentleri arasında hakemlik yapıyor

Buluntu yeri: Magnesia

Tarihi: M.Ö. ca. 175-160.

Edisyon: *I. Magnesia* 93.

a. Magnesiyalıların kararı

1 [.....]ν δῆμοςε..οσ[.....]
 ..κατεσχηκῶς τὴν χώραν, ὅπως οἱ δικασταὶ προκ[ρ]ίν[ω]σι τοῖς Μυλ[ασέων νόμοις καὶ]
 [ῥο]ρα στήσωσιν, γράψαντος δὲ καὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ῥωμαίων [Μαάρχου Αἰμυλίου πρὸς]
 [τ]ὴν ἡμετέραν πόλιν, ἵνα κριθῶμεν, καὶ πρὸς τὴν Μυλασέων πόλιν, [ἵνα ἀποστείλωσι δικασ]-
 5 τήριον, καὶ τοῦ δήμου ἐξαποστείλαντος πρὸς Μυλασεῖς ἄνδρας καλ[οὺς καὶ ἀγαθοὺς
 ἐπὶ]
 [τ]ὴν αἴτησιν τοῦ δικαστηρίου, Μυλασεῖς ἀκόλουθα πράσσοντε[ς] τῆ [ὑπαρχούση περι]
 ἑαυτοὺς καλοκάγαθιοὶ καὶ βουλόμενοι κατακολουθεῖν τοῖς τε ὑπὸ [τῆς συγκλήτου]
 δεδογματισμένοι καὶ τῆ ἀπεσταλμένη πρὸς αὐτοὺς ἐπι[σ]τολ[ῆ] ὑπὸ Μαάρχου]
 ἐχειροτόνησαν δικαστὰς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, οἱ καὶ ἐπελθόντες [ἐπὶ τὴν χώραν ἢ]-
 10 μέρας καὶ πλείονας διήκουσαν παραχρημά τε ἐπὶ τῶν τόπων [καὶ μετὰ ταῦτα ἐν]
 τῷ ἱερῷ τοῦ Απόλλωνος τοῦ ἐμ Μυοῦντι· τῶν δὲ θεῶν μετὰ τῆς τοῦ σ[τρατηγοῦ δικαι]-
 οσύνης ἐπιτεθεικῶτων τέλος τῆ κρίσει καὶ νενικηκῶτος πάλιν τοῦ δή[μου ἡμῶν τὸν δῆμον
 τῶν]
 Πριηνέων, καθῆκόν ἐστιν τοῖς τε ἐπιγινόμενοις τὰ περὶ τούτων ὑπο[δ]ε[δηλωμένα φανερά]
 ὑπάρχειν καὶ τὸ πλῆθος εὐχάριστον φαίνεσθαι πρὸς τοὺς καλοὺς καὶ [ἀ]γαθ[οὺς τῶν ἀνδρῶν,]
 15 δεδόχθαι τῆ βουλῆ καὶ τῷ δήμῳ· ἐπηνῆσθαι τοὺς τε ἐγδίκους καὶ τοὺς .ε[—]
 ἐπὶ τῷ προθύμῳ προ[σ]στῆναι ὑπὲρ τῶν τῆς πατρίδος δικαίων, [χειροτονηθῆναι δὲ]
 ἄνδρα, ὃς μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Κρατίνου ἐγδώσει κα[τ]ασκευάσα[ι στήλην λευ]-
 κοῦ λίθου, ἣν καὶ στησάτω πλησίον τῆς προὑπαρχούση[ς] π[ε]ρὶ τούτ[ο]υ τοῦ πράγματος,]
 καὶ ἀναγραφάτω τό τε ψήφισμα τόδε καὶ τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου καὶ τὴν [ἐ]πι[ισ]το[λ]ήν]
 20 [τ]ὴν γραφεῖσαν ὑπὸ Μαάρχου πρὸς Μυλασεῖς καὶ τὸ ψήφισμα καθ' ὃ [ἠ]ρέθη] Μ[υ]-
 λασέων τὸ δικαστήριον καὶ τὴν Μυλασέων ἀπόκρισιν καὶ τὴν ἀπό[φασιν τῶν δικασ]-
 τῶν καὶ τὰ ὀνόματα πατρόθεν τῶν τε δικαιολο[γ]ηθέντων [π]ε[ρὶ τῆς χώρας δι]κα[σ]τῶν
 καὶ τῶν ἐγδίκων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν δικαστοφυλακησάντων ἀνδρῶν ἐπειδὴ πάντες τὴν

[καθ'] αὐτοὺς χρεῖαν παρέσχοντο μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ προθυμίας [τῆι πόλει καὶ φιλί]-
 25 λην κατασκευα[σάτω] χ<αλ>κῆν, ἦν καὶ στησάτω ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς νοτίας
 με<τ'> ἐπιγραφ[ῆς]
 τῆσδε· "ὁ δῆμος νικήσας τὸ δεύτερον Πριηνεῖς τῆι ὑπὲρ τῆς χώρας κρί[σει ἐπὶ Μυλα-
 [σέ]ων δικαστηρίου, ἐγδικησάντων τῶν ὑπογεγραμμένων [ἐγδίκ]ων καὶ ε[.....τῆι]
 π[ατρί]-
 δι καὶ Ἀρτέμιδι Λευκοφρυηνῆι" καταχρησάσθω [δὲ ὁ] χειροτονηθισόμεν[ος ἀνὴρ χρυσοῖς ἦ]-
 λους εἰς τὴν παραστάδα, ὅθεν ἂν ὁ ἀρχιτέκ[ω]ν πα[ρα]δη[λώσει· τὸ δὲ ἀνάλωμα τὸ εἰς]
 30 ταῦτα προχορηγησάτω Πausανίας ὁ νεωκόρος τῆς Ἀ[ρ]τέμιδος τῆς Λευκο[φρυηνῆς]
 παρ' ἑαυτοῦ, κομι]-
 σάσθω δὲ ἐκ τῶν ἐσομένων προσόδων ἐ[κ] τῆς ἱερᾶς χώρ[ας] πάσης τῆς [Ἀρτέμιδος ἕως]
 [τ]οῦ ἀποκατασταθῆναι αὐτῶι πάντα τὰ π[ροχορηγηθ]ησόμε<ε>να [—]
ροσ.ετοι.....

Çeviri: ...Halk meclisi...

(2) toprağı işgal ederken, yargıçların Mylasalıların yasalarına (göre) yargılayabilmeleri ve sınırları belirleyebilmeleri için, Romalıların *praetor*'u Marcus Aemilius bizim kentimize karar verelim diye, Mylasalıların kentine de hakem heyeti göndersinler diye yazdı. *Demos* Mylasalılarına hakem heyeti talebi için iyi ve güzel (seçkin) adamları gönderdiği zaman, Mylasalılar kendi asil yönetimlerine göre hareket ederek, senatonun kararına ve Marcus tarafından gönderilen mektuba uymayı istedikleri için, ülkeye geldikten sonra hemen o (anlaşmazlıklar olan) yerlerde bunlardan sonra da Myous'taki Apollon tapınağında birçok gün (tanıkları) dinleyen seçkin yargıçları (hakemleri) seçtiler. (11) Şimdi *praetor*'un adaletiyle birlikte tanrılar nihai kararı verdikten sonra bizim *demos*'umuz Prienelilerin *demos*'unu tekrar yenilgiye uğratmış oldu. Bunlar hakkında ortaya çıkan şeylerin gelecek nesiller için görünür olması uygundur ve halkın teşekkürünün iyi ve güzel (seçkin) adamlara görünür olması için, boule ve demos; anavatanlarının haklarını gayretle savundukları için kent avukatlarının onurlandırılmasına ve mimar Kratinos'la birlikte, beyaz mermerden stelin dikilmesini sağlayacak olan kişinin seçilmesine karar verdi. Bu konu hakkında önceden var olanın yanına koysun, üzerine bu kararnameyi, senato'nun kararını ve (20) Marcus'un Mylasalılarına yazdığı mektubunu ve Mylasalıların seçilen hakem heyetinin kararını, Mylasalıların cevabını ve yargıçların kararını ve kentin hakkını koruyan yargıçların ve *ekdikos*'ların baba adlarıyla birlikte isimlerini, aynı şekilde hakemleri koruyan adamların da (isimlerini) yazsın; çünkü onların her biri tüm çabası ve coşkusuyla kente hizmet etti. [Seçilen kişi] bronzdan bir kase

yapsın ve üzerindeki şu yazıyla [tapınağın] güney kapısına koysun: “ Halk, kentin sınırları sorununda Prienelileri Mylasalıların hakemliğinde aşağıda yazılmış olan onların adına konuşan *ekdikos*’larla birlikte ikinci kez yendikten sonra bunu vatanına ve Artemis Leukophryene’ye adadı.” Seçilmiş olan adam, mimarın gösterdiği yerden [çakmak için] altın çiviler kullansın. (30) Artemis Leukophryene’nin *neokoros*’u Pausanias bunların masrafını kendisi karşılasın. Sağladığı her şey geri verilene kadar Artemis’in bütün kutsal topraklarından gelecek olan gelirlerinden ise [para] alsın.

b. M. Aemilius’un mektubu ve *senatus consultum*

- δόγμα τὸ κομισθὲν παρ[ὰ] τῆς συγκλήτου {υ} Ῥω[μαίων - - - -]
- Μάαρκος Αἰμύλιος Μαάρκου [υἱὸς στρατηγὸς Μυλασέων]
[βουλῆι καὶ δήμωι χαί]ρειν. Πρεσβευταὶ Μάγνητες κα[ὶ] Πριηνεῖς - - - -]
- [. σύγκλ]ητον δῶ {ι}, τούτοις ἐγὼ σύγκλητον ἔδ[ωκα -]
- 5 [.]βρίων ἐγ κομετίωι γραφομένου παρῆσ[αν - - - -]
- [. Φο?]ντήιος Κοίγκτου Παπειρία Τίτος Μάλλιος Φα[βία? Λέρνα?]
[.....] περὶ ὧν Μάγνη<τε>ς πρεσβευταὶ Πυθόδωρος Ἡράκλ[ειτος - - ἄν]-
[δρες καλοὶ κάγαθ]οὶ παρὰ δήμου καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ καὶ φίλου συμ[μάχου τε ἡμετέ]-
[ρου κατὰ πρόσω]πον λόγους ἐποιήσαντο καὶ περὶ ὧν Πριηνεῖς πρε[σβευταὶ]
- 10 [.]νης ἄνδρες καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ καὶ φίλοι παρὰ δήμου καλοῦ κα[ὶ] ἀγαθοῦ καὶ φί]-
[λου σ[υ]μμάχου τε ἡμετέρου κατὰ πρόσωπον λόγους ἐποιήσαντο περὶ ἧς
χώρας ἐξεχώρησαν Μάγνητες καὶ τὴν κατοχὴν ταύτης τῆς χώρας ἐξεχώ[ρησαν]
δήμωι Πριηνέων κατὰ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα ὅπως κριτήριον δοθῆι· περὶ το[ύτου τοῦ]
πράγματος οὕτως ἔδοξεν· ὅπως Μάαρκος Αἰμύλιος Μαάρκου υἱὸς στρατηγὸς δ[ῆμον ἐ]-
- 15 λε<ύ>θερον κριτὴν δῶι ὅς ἂν ἐν αὐτοῖς ὁμόλογος γενηθῆι· ἐὰν δὲ ἐν αὐτοῖς ὁμόλογος
[μὴ γίνη]-
ται, ὅπως Μάαρκος Α<ι>μύλιος Μαάρκου υἱὸς στρατηγὸς δῆμον ἐλεύθερον κριτῆ[ν δῶι]
εἰς τούτους τοὺς λόγους οὕτως καθὼς ἂν αὐτῶι ἐκ τῶν δημοσίων πραγμάτων [ν πίστε]-
ὼς τε τῆς ἰδίας φαίνεται· ἔδοξεν· ὅς κρινεῖ Μάγνησιν καὶ Πριηνεῦσιν περὶ ταύ[της τῆς]
χώρας τῆς παρὰ Πριηνέων ἀποκεκριμένης οὔσης, ἐξ ἧς χώρας Μάγνητ[ες ἑαυ]-
- 20 τὸς ἔφασαν ἐκκεχωρηκένας, ὁπότερον ἂν τούτων δῆμων εὐρίσκηται ταύτην
χώραν εἰσχηκένας, ὅτε εἰς τὴν φιλίαν τοῦ δήμου τοῦ Ῥωμαίων παρεγένετο, ταύτη[ν]
τὴν χώραν ὅπως αὐτῶι προσκρίνη ὀριά τε στήση· ἔδοξεν· ὡσαύτως περὶ ὧν οἱ αὐτοὶ Πρι-
ηνεῖς πρεσβευταὶ κατὰ πρόσωπον πρὸς Μάγνητας πρεσβευτὰς λόγους ἐποιήσαν-
το περὶ ἀδικημάτων ἃ αὐτοῖς Μάγνητες πεποιήκεισαν, περὶ τούτου πράγματος οὔ-
- 25 τως ἔδοξεν, ὅπως Μάαρκος Αἰμύλιος Μαάρκου υἱὸς στρατηγὸς τὸν αὐτὸν δῆμον

[κρῖν]αι κελεύσ[η] ὅς ἂν περὶ χώρας κριτῆς δεδομένος ᾗ, ὅς κρινεῖ ταῦτα ἀδικήματα·
εἰ γεγο-

[νότ]α εἰσὶν ὑπὸ Μαγνήτων, ὅσον ἂν καλὸν καὶ δίκαιον φαίνεται, διατιμησάσθω, καὶ
ὅπως

[εἰς] τὸν αὐτὸν δῆμον κριτὴν Μάαρκος Αἰμύλιος Μαάρκου υἱὸς στρατηγὸς περὶ
τούτων τῶν

[πραγ]μάτων γράμματα δῶι πρὸς ἣν ἂν ἡμέραν ἐκάτεροι παραγίνωνται πρὸς ἐκάτερα
τὰ κρί-

30 [ματ]α ἡμέραν κρινῶσι[. . . ὅ]πως καὶ - - - - -

Çeviri: [Prianelilerle olan anlaşmazlıklar nedeniyle] gönderilen elçiler tarafından Roma Senatosu'ndan alınan karar: *Praetor* Marcus oğlu Marcus Aemilius Mylasalıların boule ve demos'unu selamlar. Magnesia ve Prianelilerin elçileri, onlara senato (görüşünü, kararını) vermem için bana geldiler; ben de bunlara senato kararını verdim. Papiria *tribusu*'ndan Quintus oğlu Fonteius, ... oğlu Titus Mallius gün bitiminden önce senato kararının yazılmasına yardım ettiler. Saygın, bizim dost ve müttefikimiz olan devletin, saygın Magnesialı elçileri Pythodoros ve Herakleitos şahsen sözlerini söylediler, buna karşılık saygın, bizim dost ve müttefikimiz olan devletin, saygın Prieneli elçileri de şahsen, senato kararı uyarınca Magnesialıların topraklardan vazgeçmeleri ve bu alıkonulan toprakları Priene halkına devretmeleri konusunda sözlerini söylediler. Bu durum hakkında şu şekilde karar verdi; Marcus oğlu *praetor* Marcus Aemilius, iki taraf için de kabul edilebilir olan, özgür bir kenti hakem olarak seçecektir. Eğer iki taraf için de kabul edilebilir değilse, o zaman Marcus oğlu *praetor* Marcus Aemilius kamu yararına ve kendi güvenine uygun gibi görünen özgür bir kenti hakem olarak seçecektir. Priene'den ayrılmış olan ve Magnesialıların da çekildiklerini iddia ettikleri bu toprak hakkında Magnesia ve Prianeliler için karar verecek kişinin (kentin), Roma devletinin dostluğuna kabul edildiğinde, bu devletlerin hangisinin bu toprakları elinde tuttuğunu belirleyebilmesine ve kendi kararına göre bu toprakların sınırlarını tespit edebilmesine karar verildi. Aynı şekilde, aynı Prieneli elçilerin şahsen, Magnesialıların onlara yaptıkları haksızlıklar konusundaki, Magnesialı elçilerin karşısında yaptıkları suçlamalar hakkında (aynı Prieneli elçilerin şahsen Magnesialı elçilerin karşısında, Magnesialıların kendilerine haksızlık yaptıkları iddiaları hakkında). Marcus oğlu *praetor* Marcus Aemilius'un toprak hakkında hakemlik yapması için seçtiği aynı kentin, bu haksızlıkların da hakemliğini yapmasına karar verildi. Eğer Magnesialılar tarafından (haksızlık) yapılmışsa, tespit edilmesi o kadar iyi ve adil görünür. Marcus oğlu *praetor* Marcus Aemilius hakem olarak seçilen

devlete, her bir duruşma için her bir tarafın ne zaman mevcut olacağını ve ne zaman yargılanacaklarını yazacaktır.

c. Mylasa'lıların kararı

- [- - - - - τ]ε καὶ γραφῆ- - - - -
 [- - - - - χ]ρηματισμῶν ὁμορος - - - - -
 - - - - - ἡμῖν τοῦτο ἡδυνήθησα[ν - - - - -]
 - - - - - ποιούμενοι μηδὲ οἷς . ε- - - - -
 5 [- - - - - ἐ]κθέσθαι διὰ τῶν ἀποφάσεων . .
 - - - - - α τῶν ἐπιδεικνυμένων τόπων ἐν
 [- - - - - π]ρησθέντων στεγνῶν ἐν τῇ καταδρομῇ[ι]
 - - - - - ον καὶ Διονύσιον οὐ μόνον διὰ τῶν προγεγραμ-
 [μένων τε]τευχένα[ι] ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐχομένων πολλῶι μᾶλλον
 10 [ἀδύνατον ἦν] κατανοεῖν [τὰ ἐμπ]ρη[σθέν]τα ἐν τῇ Πριηνίδι, διὰ τίνα αἰτίαν οὔτε ἐφυ-
 [λάττετο οὔ]τε διακατείχεται ὑπ' οὐ[δ]ενὸς Πριηνέως, εἴτε καὶ, ὡς ἐλέγοςαν οἱ Πριη-
 [νέων ἔγδι]κοι, Λύσανδρον τίνα Πριηνῆ πεπιστευῖσθαι ταῦτα πρότερον ὑπὸ τῶν
 [περὶ τὸν Ζ]ηνόδοτον καὶ γενέσθαι κατάδικον Λύσανδρον ὑπὲρ παρορίας, ὅπερ
 [πρὸ τῆς ἐγ]δίκης λόγος ἦν πολὺς καὶ ἰκνούμενος τοῖς Μάγνησιν, τὰ γὰρ ὀφειλόμ[ε]-
 15 να κατὰ τ]ῆν καταδίκην τῆς καθηκούσης τετευχένα ἐξαγωγῆς ἦτοι εἰς[πρα]-
 [χθείσης τ]ῆς καταδίκης ἢ ἀφέσεως γενομένης ἢ κατ' ἄλλον τίνα τρόπον λοι-
 [. . 8 . .]σιν οὐδαμῶς οἱ τῶν Πριηνέων ἔγδικοι ἀπέδειξαν, ἐπίμονα δὲ εὐρέ-
 [θη . . κ]αὶ μέχρι τοῦ νῦν χρόνου ὄντα· ἐν οἷς τε καιροῖς ἐλέγεται ἢ καταδίκη
 . . . ἔναι, ὁ Διονύσιος, ὃν ἔφασαν πεπιστευκέναι τῶι Λυσάνδρῳ ἐπεδείκνυτο
 20 ἐκ χρηματισμῶν οὐχ ὑπάρχων ἐν τοῖς τόποις τούτοις, ἄλλοτε μὲν πρεσβέων εἰς Ῥώ-
 μην ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὅτε δὲ φυγαδεύων· ὧν εἴπερ ἠβουλόμεθα μηδὲ μνημονεύειν,
 ἰκανὸς ἦν λόγος ὁ κατὰ τὸν ἐμπρησμὸν καὶ ἡ τῶν κτηνῶν ἀρπαγὴ
 γεγενημένη ἐκ τῶν τό-
 πων τούτων καὶ ὑπὸ Πριηνέων ἀναμφ[ίλεκ]τος γεγενημένη συστήσαι, ὅτι Μάγνητες
 καὶ ταῦτα διακατείχουσάν τε καὶ ἐνέμοντο· τό γε μὴν λεγόμενον ὑπὸ Πριηνέων πρ[ό]-
 25 τερον, εἰ ἦν Σκυλλίων πεπιστευμένος κτήσεις ἐν τοῖς τόποις τούτοις ὑπὸ τε
 Αἰτωλοῦ καὶ Θεοδότου Μάγνητος καὶ ἡ παραναγιγνωσκομένη ἐ[πι]στολή οὐθαμῶς
 ἡμῖν συνίσ[τη ἃ ἐπ]οίησαν οἱ Πρ[ι]ηνεῖς ην- - - - -

Çeviri: (10-) Dionysios'un sadece daha önce yazılmış olanlar sayesinde elde ettikleriyle değil..., bilakis sahip olunanlardan, Prieneli avukatların dedikleri gibi, Zenodotos ve çevresindekiler tarafından Prieneli Lysandros diye biri bunlarla görevlendirilmiş ve Lysandros'un sınır belirlemedeki başarısızlığı yüzünden yargılanmış olsa da, Priene'de yakılan şeylerin, hangi sebeple hiçbir Prieneli tarafından savunulmadığını ya da korunmadığını, anlaması daha zordu. Bu yargılama hakkında çok söz vardı ve Magnesialıların lehine oldu. Prieneli kent avukatları hiçbir şekilde kanıtlamadılar, şimdiye dek gecikme görülmüştür. (20) Lysandros'a güvendiği söylenen Dionysios'un, kararın (yargılamanın) uygulandığı söylenen zamanlarda bu bölgelerde bulunmadığı, bilakis Roma'ya vatanı için elçilikte; diğer bir zamanda ise sürgünde olduğu, belgelerden kanıtlandı. Her ne kadar söylemek istemesek de, yakılan şeyler ve bu bölgelerden sürülerin çalınmasına ilişkin tartışma, Prieneliler tarafından anlaşmazlık olmaksızın, Magnesialıların buraları elde ettikleri ve yaşadıkları sonucuna varmak için yeterlidir. Gerçekten de Prieneliler tarafından söylenen şey gibi, eğer bu bölgelerde Aitolos ve Magnesialı Theotos tarafından edinimler Skyllion'a emanet edilmiş olsaydı ve okunmuş mektup hiçbir şekilde Prienelilerin ne yaptıklarını sonuçlandırmamızı sağlamazdı. . .

d. Magnesia tarafından seçilen *ekdikos*'ların listesi

- δικαι Ἀρτέμιδ[ι]
 [Λευκοφρυην]ῆι
 ἠρέθησαν ἔγδικοι·
 Διονύσιος vacat Διονυσίου
 5 τοῦ Σωσικράτου
 Πυθόδωρος vacat Δημοκράτου
 Πausανίας vacat Εὐφήμου
 Πρωτίων vacat Ἀνδροτίμου
 Πυρωνίδης vacat Πρυτάνιδος
 10 Ἐπίκουρος vacat Ἀλκίνου
 Ἀρτεμίδωρος vacat Αἴσχρωνος
 Ἀλέξανδρος vacat Ἀριστοκράτου
 Ἀπολλόδωρος vacat Λεοντέως
 Ἀριστοκράτης vacat Ἄνδρωνος
 15 Διονύσιος vacat Ἐπικράτου
 Βα[κ]χύλος vacat Θεοφί[λου.]

25. Priene ve Samos kentleri arasındaki anlaşmazlığa ilişkin Roma Senato'su kararı

Buluntu yeri: Priene

Tarihi: M.Ö. 135.

Edisyon: *I.Priene B – M 134.*

- 1 δόγμα τὸ κοιμισθὲν παρὰ τῆς συ[γκλήτου Ῥωμαίων ὑπὸ τ]ῶν ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ὑπὲρ τῶν πρὸς Σαμίους·
Σέρουιος Φόλυιος Κοίντου υἱὸς στ[ρατηγὸς ὕ]πατος, τῆι συκλήτῳ συνεβουλευσατο ἐγ κομετίῳι πρὸ ἡμε-
ρῶν πέντε εἰδυῶν Φεβροαρίων. Γραφομ[ένῳι παρ]ῆσαν Λεύκιος Τρεμήλιος Γναίου Καμελλία, Γάιος Ἄννιος Γαίου Καμελλία, vac(1) Λεύκιος Ἄννιος Λευκίου Πο[λλία. Π]ερὶ ὧν Σάμιοι πρεσβευταὶ Τηλέμαχος Μάτρωνος, Λέων Λέοντος,
- 5 ἄνδρες κα[λοὶ κ]αὶ ἀγαθοὶ καὶ φίλοι παρὰ δῆμο[υ καλοῦ] καὶ ἀγαθοῦ καὶ φίλου συμμάχου τε ἡμετέρου v1 λόγους ἐποίησαντο
κατὰ πρό[σ]ωπον πρὸς Πριην[ε]ῖς π[ε]ρὶ χ[ώ]ρας [καὶ ὀρίων, ὅπως ᾧσιν,] καθὼς Γναῖο {ι}ς Μάνλιος καὶ οἱ δέκα πρεσβευταὶ διέταξαν
[μετὰ τὸν πρὸς Ἀντίοχον πόλεμον· καὶ περὶ ὧν Πριηνεῖς πρεσβευταὶ —]ρους, Ἀναξι[]ς Ζηνόδοτος Ἄρ[τέμωρος, ἄ]νδρες καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ καὶ φίλοι π[α]ρὰ δήμου κα]λοῦ καὶ ἀγ[αθοῦ] συμμάχου τε ἡ[μετέρου],
λόγους ἐποίησα[ν]το κατ[ὰ] πρόσωπ[ον] πρ[ὸς] Σαμίου[ς] περὶ χώρας καὶ περὶ ὀρίων, ὅπως οὕτω[ς] ᾧ[σιν], καθὼς ὁ δῆμος ὁ Ῥοδίων
- 15 ἑκατέρων θελόν[τ]ων ἔκρινεν· περὶ τούτου τοῦ πράγματο[ς] ἀποκρι[θῆ]ναι οὕτως ἔδοξεν· ἡμῖν οὐκ εὐχ[ερ]ές {εἶναι} ἐστὶν μετα-
θεῖναι ἃ ὁ δῆμος ὁ Ῥοδίων ἑκατέρων θελόντων κέκρι[κε κ]αὶ ὄρ[ια ἃ] πεποιήται, τοῦ μ[ὴ] τούτῳι τῷ κρίματι καὶ τού[τοις τοῖς ὀρίοις]
ἐμμείνωσιν· τούτῳι τε τῷ κρίματι καὶ τούτοις τοῖς ὀρ[ίοις ἐμμένει]ν ἔδοξεν· τούτοις τε ξένιον εἰς ἐκάστην πρεσβείαν ἕως
ἀπὸ σηστερτίων νόμων ἑκατὸν εἴκοσι [Σερούιος Φ]όλυιος Κοίντου ὕπατος τὸν ταμίαν ἀποστεῖλαι κε[λεύση],
καθὼς ἂν αὐτῶι ἐκ τῶν δημοσίων πραγμάτων πίστ[εως] τε [τῆς ἰδίας φαίνεται]· ἔδοξεν.

Çeviri: Şu konularda, Romalıların senatörünce gönderilen elçiler tarafından Samoslulara gönderilen dekret: Quintus oğlu Servius Fulvius, *praetor consul, comitium*'da şubat *id'*inin 5. gününden önce senatöre bildirdi. Gnaeus oğlu Lucius Tremelius Kamellia'ya, Gaius oğlu

Gaius Annius Kamellia'ya, Lucius oğlu Lucius Annius Pollia'ya yazman olarak yer verdiler. Güzel ve iyi yetişmiş ve dost ve müttefikimiz olan demos tarafından bu konularla ilgili olarak (gönderilen) Samoslu elçiler Matron oğlu Telemakhos, Leon oğlu Leon, güzel ve iyi yetişmiş ve dost insanlar olarak, arazi ve sınırlar konusunda Antiokhos'a karşı yapılan savaştan sonra Gnaeus Manlius ile 10 komisyonerinin yaptığı düzenlemeye göre Prienelilere karşı öne çıkarak olduğu gibi (olanları) konuştular (anlattılar). Ve bu konularda Prieneli elçiler falanca oğlu falanca, falanca oğlu Anaksi....., Artemor oğlu Zenodotos güzel ve iyi yetişmiş ve müttefikimiz olan demos tarafından gönderilen güzel ve iyi yetişmiş ve dost insanlar olarak arazi ve sınırlar hakkında Samosluların önüne çıkarak her iki taraf da talepte bulunduğu Rhodosluların verdiği karara göre olanları anlattılar. Bu konu hakkında cevap olarak şu şekilde karar alındı: Bizim, Rhodosluların *demos*'unun her iki taraf da talepte bulunduğu verdiği kararları ve yaptığı sınır belirlemelerini değiştirmemiz kolay değildir. Öyle ki bu Rhodosluların *demos*'unun bu kararına ve yapmış olduğu bu sınır belirlemelerine sadık kalmak üzere karar alındı: *Consul Servius Fulvius Quintus tamius*'a, devlet işleri ve kendi şahsi işleri gereği kendisine güvenli bir şekilde görüldüğü biçimde, yasa gereği her bir elçilik için 120 *sesters*'lik kurtulmalığı bunlara göndermesi için emretti ve işi sonuçlandırdı.

26. Prieneli Krates için onurlandırma

Bulutuntu yeri: Priene

Tarihi: M.Ö. 1. Yüzyıl.

Edisyon: *I. Priene* 111; *I. Priene B – M* 67.

XV.

1 [.....]ι ἀπῆσαν [.]ω[.....].ωρων
 [..... ἀποδ]οχῆς δυσελπίστως τε παν-
 [.....]. τόποις ἐπ' αἰτίαι τῆς ἐργασίας
 [..... πα]ρὰ Ῥωμαίοις μέγα τι τὴν νο-
 5 [.....]νον ἀπὸ τῆς ἐξουσίας ὑφο-
 [ρᾶσθαι?]τά τε παγέντα σημεῖα ἤρην
 [.....]σουσαν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ
 [..... τοῦ περὶ αὐτὸν φρονήματος οὔτε
 [.....ο]ὐδὲ ἐν οἷς ἐθεώρει τὸν κίνδυ-
 10 [νον] καὶ εἰ δέοι τι πάσχειν δεινὸν
 [..... τῆς κατὰ τῶν τ]όπων κυριείας, ἐξ ὧν τὸ μὲν

- [..... π]ρεσβείας ὡς ἐναντία πέπρακ-
 [ται ἡ]γησαμένων ἀδίκους μεθ' ὃ
 [..... χειροτονηθεὶς πρεσβευτῆς] πρὸς Γάιον Ἰούλιον Γαίου υἱὸν καὶ-
 15 [σαρα ἀποδ]ημήσας εἰς Πέργαμον ἐποιήσατο
 [.....] ὥστε τὸν ἀνθύπατον ἐπιτάξαι
 [.....] ἐπόνησαν· ἐπὶ δὲ στεφανηφό-
 [ρου]ν συντελεσθέντων ὑπ' αὐτῶν
 [..... ἐπὶ δὲ στε]φανηφόρου μηνὸς Ληλαιῶνος
 20 [..... διδόναι τ]ὸ ἱκανὸν περὶ τῆς οἰκοδομίας
 [..... στρα]τηγοῦ Γαίου Ἰουλίου Γαίου υἱοῦ
 [Καίσαρος..... καὶ ταύτην τὴν π]ρεσβείαν ἐτέλεσεν δωρεὰν
 [..... χειροτονη]θεὶς καὶ αὐτὸς πρεσβευτῆς
 [..... δ]ικαστῶν καὶ τῆς ἐπὶ τοὺς τό-
 25 [πους ἐτέλεσε καὶ ταύτην] τὴν πρεσβείαν δωρεάν, τῆς τε
 [..... ἀποδ]ειχθεὶς καὶ αὐτὸς ἔγδικος εἰς
 [..... ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ὃ δῆ]μος εἰς τὴν δευτέραν ἐξάμη-
 [νον] πεφροντισμένως τό τε τῆς
 [..... κ]αὶ δίκαιον προστάντων ἑαυ-
 30 [..... ἐν τ]ῷ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνῳ
 [.....]αντας παρεμισθώσατο τὴν ἐπι
 [..... εἰς Λαοδίκειαν? τὴν ἐπὶ τ]ῷ Λύκῳ, οὗ διὰ τὴν περιουσαν
 [..... θεωρὸς γε]νόμ[ε]νος [δ]απάνην [πρ]ὸ[ς]

XVI.

- 112 [ἀλέας τὰς βασιλικὰς ἄς π]ρότερο[ν] εἰργάζετο βασιλεὺς Ἄτταλος, οὔτε διακατέχει ὁ
 δῆμος ἡμῶν οὔτε
 [ἡ σύγκλητος ἐξουσίαν οὐ]δεμίαν εἰς τοὺς δημοσιώνας πεποιήται· τὰς δὲ
 κατασκευασθείσας ὑφ' ἑαυ-
 [τοῦ καὶ τὰς ἀνακειμέ]νας ἐκ πλείονος χρόνου τῆι Ἀθηναί τῆι Πολιάδι, ἃς κατέχει καὶ καρπίζεται
 115 [ἡ θεά, ἀνέσφωσεν, π]αρακαλῶν τὸν ἀνθύπατον τοῖς μὲν ὑπὸ τῶν ἀλωνῶν λεγομένοις μὴ προσ-
 [έχειν, ἀκέραια δὲ ἑᾶσ]αι τῷ δήμῳ τὰ πράγματα, μέχρι ἂν ἐπιγνώμεν τὸ κριθησόμενον ὑπὲρ
 [αὐτῶν ὑπὸ τῆς συγκ]λήτου, ἔπεισέν τε τὸν ἀνθύπατον καὶ αὐτὸς ἀποφίνασθαι, ὅτι
 οἶεται δεῖν δια-
 [κατέχεσθαι τοὺς τόπ]ους ὑφ' ἡμῶν· πάλιν τε τῶν δημοσιωνῶν βιασαμένων κα<ῖ> προσαγαγόν-
 [των καθ' ἡμῶν κατηγορί]αν τῷ στρατηγῷ καὶ οἰομένων δεῖν διδόν[αι] τὸ ἱκανὸν ἕως
 οὗ γένηται τι ἀ[πό]-

- 120 [κριμα τῆς συγκλήτου], αὐτὸς ὑπὲρ τῆς πατρίδος δι[αθ]έμενος [λόγους] καὶ τῆι προσεδ[ρ]εῖαι ΙΛ[...]
 []αισας[]
 [δι]ὰ [τῆ]ς ἰδίας κρίσεως πᾶσαν ἀναδεξάμενος καὶ αὐ[τὸς]
 [.. πρ]άγματα· ἐπὶ δὲ στεφανηφόρου Σωσικράτου [σ]υν[.....]λη[.]
 σ[.]ε, περὶ ὧν ἔδογμάτισεν ἡ σύγκλητος τῶν τε πάγ[των?] χρόνον, ἀ[πο]-
 125 [δεδειγμένος καὶ αὐτὸς ἔκδικος, καὶ συνεσκεύα[σεν]ἀποδημ]ήσας εἰς
 Ἐρυθρὰς εἰσηνέγκατο τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν κα[ὶ]δικαιο]λο-
 γήσας ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν τῷ θεάτρῳ τῷ Ἐρυθραίων κ.[.]σ[.....]ν [ἀ]νδρῶν, [συ]νπα-
 ρόντος καὶ ἄλλου πλήθους ἱκανοῦ καὶ τὸ μάλιστα νη[.....τὸ ἀμφισβήτημ]α τὸ κατὰ [τὸ]ν
 εἴσπλουν συνκατ[ώ]ρθωσεν μετὰ τῶν συνεκδίκων [.....συ]νη[σ]θέν[τες τοῖς]
 130 γεγονόσιν εὐημερήμασιν ἑαυτοῖς ἐκ τῆς κρίσεω[ς]]εἰα[....τ]ὰ ὄ[λα ἐτή]-
 ρησεν τῆς πόλεως δίκαια· κομισάμενος δὲ καὶ αὐτὸς [τῆι π]ατρ[ίδι τ]ὰ κρίμ[ατα.....]αν
 εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν συναποδεδειγμένων ἐ[κδίκων]κ]α[ταστήσας] δὲ καὶ τὴν
 πόλιν ἀδάπανον καὶ τῶν εἰς τὰς ἰδίας παρασκευὰς [ἀναλωμάτων, δαπανήσ]ας καὶ εἰς ταῦτα παρ'
 αὐτοῦ· διὰ παντὸς δὲ τῶν δημοσιωνῶν [.....]μ[α]σιν? τῶν [....]ανε[....]
 135 ἡμῶν καὶ καταπειραζόντων ἀεὶ ποτε τοῦ[ς] εἰς Ἀσίαν ἐ[στ]α[λ]μένους στ[ρα]τ[η]γούς,
 ἐντυ[χ]όντων δὲ καὶ
 τῷ στρατηγῷ Λευκίῳ Λευ[κ]ιλίῳ Λευκίου [υἱ]ῶ[ι.....]ου[ς] τοὺς [.....]ου[.]ο[....] αὐ-
 τὸς τοῖς πρεσβέουσιν πα[ρ'] ἡμῶν] πρὸς αὐτὸν.....] αὐτὸν π[ρ]οσε[....]σε φ[....] περὶ τῶν
 ἀλεῶν, ὧν ἐνεκάλουγ κ[.....]ῆς πρὸς τὴν πατρίδα,
 καὶ ἀποδημήσας εἰς Ἐφεσον [.....]σ[.....]μ]ηδὲν ἐπιβαλλόντων ἑαυ-
 140 τοῖς τόπ[ω]ν οἱ δημοσιῶναι [.....πρεσβ]εῖαν τοῦ δήμου [πρὸς τ]ὴν σύγκλητον ἀπεσταλ[κ]ό-
 τος περὶ τῶν ἀλεῶν, αἱ καὶ ἕκαστο[.....]αι τῷ[ι δήμω]ι τὰ π[ρά]γ[μ]ατα, μέχρι ἂν ἡ σύγκλητος
 [π]ερὶ αὐτῶν διαλάβῃ, οἷς καὶ πεισθέντος το[ῦ] στ[ρ]ατηγοῦ [..]ν[...η[...η[.]θῆναι τῷ
 δήμωι τὰ πρά[?]-
 [...]τα ἀκέραια, τὴν δὲ γεγ[.....]τε[.]ν [.....]αν· ἐπὶ δὲ στεφανη[φ]όρ[ο]υ Ἀκρισίου τῆς πρὸς
 Μιλησίου[ς]

XVII.

- 144 ἡμῖν κρίσεως ἐνστάσης τῆς ἐπὶ [το]ῦ [.....]ρου, ἀποδε[ι]χθεῖς καὶ [αὐτὸς ἔκδικος
 ἀπεδ]ήμησεν [μ]ε[τὰ τῶν συν]-
 145 [κ]εχειροτονημένων, καὶ τῆς μὲν ἡμετέρας πόλεως βουλο[μένης κρίνεσθ]α<ι> περ[ὶ] ὧν
 ἦν [ἡ διαφορά,]
 περὶ δὲ ὧν ἤμεν προκεκριμένο[ι ὑπ'] Ἐρυθραίων καὶ γε[ν]ικῆ[κ]αμ]ε[ν] τὸ ζήτημα τὸ
 κατ]ὰ τὸν εἴσπλουν [.....]-

[τ]οις ἐπικοινωνούντων, καὶ περὶ ὧν ὁ στρατηγὸς Λεύκιος Λε[υκίλιος ἔγραψεν] καὶ
ἀνέπεμψεν [πρὸς τὴν]
[σ]ύγκλητον, καθότι καὶ τὸ ψήφισμα περιέχει καὶ τῶν τωιτωῖς? [.....]ν, ἀκέραια
[ταῦτα πάντα ἀ]-
[φεθῆ]ναι [τ]ὰ πράγματα, καθότι ἦν δίκαιον· Μιλησίων δὲ καθ[όλου ἀξιούντ]ων κριθῆναι [.....]
150 [.....δίκη]ν δὲ κενὴν θελόντων ἀποφέρεσθαι καὶ φαμ[ένωνκρ]ιθῆναι περὶ πάν[των ...]
[.....]ον ἢ ἄλλως μὴ κ[ρι]θήσεσθαι, καὶ παρακαλοῦ[ντων.....]μη.ἰσου[.....]
167 [.....] χειροτονηθεῖς [δ]ὲ καὶ ἀγ[ωνοθέτηςἐπὶ στεφ]α-
νηφόρου Ἀκρισίου διὰ τὴν πεν[τετηρίδα]
[.μ]ετῆν[αι] καὶ []
170 []
δ[]
α[.....]κ[]
[.]α[.....] οἵ[κ]ον [κ]αὶ παρ[] ἐποιήσατο δὲ καὶ
κρεαδοσίαν μετὰ τῶν συναγωγ[νοθετῶν τοῖς τε πολίταις πᾶσιν καὶ τοῖς παροίκους καὶ τοῖς ξένοις],

XVIII.

175 ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς παρεπιδημοῦσιν ἐκ τῶν πόλεω[ν θεω]ροῖς καὶ τεχνίταις] καὶ
[ἰ]ατρ[ο]ῖς καὶ ἀλε[ῖπ]ταις καὶ
προσγυμνασταῖς καὶ τοῖς παρεπιδημοῦσιν πρὸς [παιδείαν ἐκ γειτόν]ω[ν ἐφ]ή[β]οις·
ἐδαπάνησεν δὲ
παρ' ἑαυτοῦ μετὰ τῶν συναγωνοθετῶν καὶ εἰς [.....μ]αχίαν? καὶ [....]εραῖ, δις
τὴν ἐν τούτοις ποιούμενος χορηγίαν· ἐδαπάνη[σεν δὲ καὶ [.....ἀγ]ω[νοθέτης τὰ [κ]ρέα ὑ[....]
καὶ τὰ εἰς τὰς στεφανώσεις τοῖς νικῶσιν· πομπ[εύσ]ας δὲ [μ]ετὰ
[.]σ[....]α[.]νον[...η][.....]ρις[.]ΤΙΛΙΣ
180 μὲν τῆς σεμνοτάτης θε[ᾶς] δὲ τῆς [.....]τεμενι [.]περ[.....]υ[.]αι καὶ παραστήσας
τῆι θεᾷ τὰς θυσίας καὶ κ[ατευξάμε]νος μὲν [κάλλι]στα τῶι δήμῳ καὶ καλλιερήσας ὑπὲρ
τε τῆς τῶν πο-
[λιτῶν σωτ]ηρίας καὶ ε[ὐξάμενος ὑπὲρ τε τῶν πο]λι[τῶν καὶ τ]ῶν κατοικούντων τὴν τε
πόλιν καὶ τὴν χώραν
[]
184 [.....]πρα[.....]νας τὰς κ[.....]
[.....] θεῶν δὲ τὰς συν[...η][.....]
[..... τοὺς ἐπιδεδ]ημηκότας ξένους τοὺς τῶν [.....]νη[...]αρε[.....]
[.....μ]ετ[ὰ] τῶν [συναγ]ων[οθετῶν πρὸς] τὴν κοινὴν τῆς πόλεως ἐ[στί]αν τρο[ύς]

- [παρεπιδημοῦντας θεωρ]οῦ[ς] ἀπὸ τῶν πόλεων καὶ τοὺς τούτων θεωροδόχους, τὸν [δὲ] δῆμο[ν] παρα-
 [... δαπάνης παρέλ]υσε[ν] οὐ μετρίως, αὐτὸς δὲ τὴν νε[νομισμένην παρὰ πᾶσιν ἐστί]αν κοινήν τ[ῆς]
- 190 [πόλεως κοσμήσας δόξης ἔτυχε]ν καὶ ἐπαίνων προσηκόντων[·] το[ὺς δὲ διετησί]ους ἄ[ρχοντας] εἰς τὴν α[ὐτοῦ]
 [οἰκίαν ἐκάλεσε πάντας καὶ] τοὺς ἐπιμη[νίους] τῶν [στ]ρατη[γῶν] καὶ τὸν γυμ[ν]ασί[α]ρχον τῶν νέων [κ]αὶ τὸ[ν]
 [νεωποῖν καὶ τὸν γραμμ]ατέα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ [δ]ή[μ]ου καὶ τὸν ἀντιγραφέα καὶ τὸν γυμνασίαρχο[ν] τῶ[ν]
 [γερόντων καὶ τοὺς παι]δονόμους καὶ τὸν ἀναγνώστην καὶ τὸν κήρυκα τῆς πόλεως· ἔνεκα δὲ τοῦ μ[έν] ἐπα[ι]-
 [...]νουσα[τ]ων? αὐ[.]ητ[.]η[...].ιωτους? τῆς δι' ἑαυ-
 195 [τοῦ] ἐπὶ [δ]ὲ ἕκα[.....]το[.]αρμο[.]διαφ[όρου] μετὰ τῶν συναγωνοθετῶν· τοῦ [δὲ] κη-
 [ρύματος τὸ μὲν διάφορον τὸ] π[ε]σ[ὸν] εἰς [τ]αῦτ[α] μ[ε]τὰ τῶν συναγωνοθετῶν ἐκ τῶν ἰδίων δαψιλῶς κα[ὶ]
 [...ἐτέλ]εσεν [...α]ταο[.]ν[.] ἐ[ν]ια[ν]τ[ῶ]ι, καὶ καθ' ὃ τῆς Ὀμονοίας ἦν ἱερεὺς [κ]αὶ τ[.]
 198[.....]δαψ[ι]λῆ καὶ [...]ν[...].τε[.]αυ[.]α [..]ων. ὀλίγον καὶ τῆς ἰδίας μεγα-
 [λοψυχίας.....]ν. [κ]αὶ ξενικὰ συ[ναλ]λά[γμ]ατα τόκων μειζόνων καὶ διὰ ταῦτα βα[ρου]-
 200 [μένης τῆς πόλεως καὶ ἐνοχλουμένης ὑπὸ τ]ῶν [σ]υμ[βαλ]όντων ἐπενόησεν τὸν τρόπον, δι' οὗ τὸν μὲν δῆ[μον]
 [...α[.]το[.]α καταστήσει· ψηφίσματά τε γράψας ἐπὶ Ἀκρισίου κρο[...]
 [...]ΛΛΟ [...] τῆς πόλεως καὶ τῶι νεωποίηι δανεισαμένοις παρὰ τῆς Ἀθην[ᾶς ..]
 [...] δὲ δεῖ[ν] μέ[ν]ειν ἐπὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων ἀπὸ τῶν δηλουμένων [συν]-
 [...τῶ]ν τόκων ὧν τὰ ψηφίσματα περιέχει ἀποδοῦναι, τὰ συναλλάγματ[α ..]
 205 [...χρημ]άτων, τῆς τε τῶν διαφόρων ἀποκα[ταστάσ]εως τῆι θεαῖ προενόησεν, ἐπ[ὶ] τὸ
 XIX.
 206 [τ]έλος ὑποτάξας ὑποθήκας ῥητὰς πρὸς τὴν ἀπόδο[σιν] τῶν χρημάτων, [οὐ μ]ό[ν]ο[ν] πᾶσαν τὴν περι[
 τούτων ἐπιμελῆ πεποιήται πρόνοιαν, προιστάμε[νος] κατὰ τὸν κ[ά]λλιστ[ον] τρόπον τῶν συναλλα]-
 γμάτων, ἀλλὰ καὶ καθόλου περὶ τῆς τῶν ἱερῶν χρ[ημ]άτων [διοικήσεως..... δια]-
 τελεῖ διὰ παντὸς καὶ λέγων καὶ πράσσειν τὸ [τῆι πόλει σ]υν[φέρων.....]-
 210 τητος ἀεὶ ποτε προίσταται, σπεύδων ἀ[π]οσ[?.....]τὴν ἀ[...].ασ[.....]-
 νων χρυσῶν ἀναθεμάτων σύντομον [κατάλογον συνέ]γραψεν [...]της [...]

ἐπὶ Μεγαρίστου Ταυρεῶνος ΑΣμοποι?[..]ν[.....τῆι πρὸς τ]ὸ θε[ῖον]
 ὀσιότητι. ἄξιον δὲ τῆς καὶ κατὰ κοινὸν καὶ κ[αθ' ἰδίαν μεγαλοψυχί]ας [.....]ον[...νεις []

XX.

238 [.....]ας· ἀναλαβὼν [δὲ τ]ὸν στέφανον γλυκισμὸν τε ἐπετέλεσεν ἐν τῆι ἑαυτοῦ
 [οἰκίαι] ο[.]ω[..... ω]ν καὶ δούλων, ἔτ[ι δὲ τῶν] παρεπιδημούντων ξένων

240[.....π]αροίκους [.....] τ[ῶν θεῶ]ν [παραστήσας] τὰς θυσίας καὶ καλλιερήσας
 [τῶι Διὶ τῶν Ὀλυμπίωι καὶ] τῆι θ[εῶι]λο[.ὑπὲρ τῆς σωτηρία]ς τῆς τῶν πολιτῶν καὶ
 [τῶν ἄλλων τῶν κατοικού]ν [τ]ων τη[ν τε πόλιν καὶ τὴν χώρανόμο]νοίας τῆς τε ἐν
 ἅπασιν

[.....εν τὰς πόλ[]ς δὲ μὴ μόνον
 [.....]σμένως ἐν τοῖς]την αὐτοῖς κα-

245 [θῶς ἔδοξεν ἐ]ν νο[μαί]αι [ἐκκ]λησίαι [τῆι] βου[λῆι καὶ τῶι δήμωι· κατακλίνας δὲ καὶ ἐν
 τῶι Β]ιαντεῖωι εὐ-

[]ο[.....]ιπ[.....τοὺς πολίτας πάντα]ς] κατὰ φυ-
 [λάς]

XXI.

305 τ[ιμ]ῶν τοὺς στ[εφανηφόρους τ]οὺς καθ' ἑ[κ]αστο[ν] ἔτος ἀ[ῖρεθησομένους· τὸν δὲ
 γραμματέα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ]

δήμου ἐν τοῖς Διονυσίοις τῶι ἀγῶνι τῶι παιδικῶι [τὴν τοῦ στεφάνου ἀναγγελίαν
 ποιήσασθαι ἐν τῶι θεάτρωι,]

ὅταν τε μεταλλάξῃ τὸν β[ίον,] στεφ[ανῶσαι] αὐτὸν [ἐπὶ τῆς ἐκφορᾶς στεφάνωι χρυσέωι·
 ποιήσασθαι δὲ]

τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ ἐσομ[έ]νο[υ] τούτους γραμμα[τεῖ]ς τῆς [βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἐν τῆι
 ἀγορᾷ· εἰς δὲ τὸν]

στέφανον χορηγήσαι τὸν νεωποῖν τῆς πόλεως [τὸ] ἀν[άλωμα, ἐξεῖναι δὲ καὶ ἐπὶ τῆι
 ἐκφορᾷ τῶν]

310 λοιπ[ῶν τὸν β]ουλόμενον στεφανοῦν Κράτητα [..]α[]

ταυ[..... συ]νακολουθῆσαι δὲ τ[ῆ]ι ἐκφορᾷ [τόν τε] παι[δονόμον μετὰ τῶν παίδων καὶ
 τὸν γυμνασίαρχον]

τῶν νέ[ων ἔχ]οντα τοὺς ἐφήβους καὶ τοὺς νέους κα[ὶ τοὺς στρατηγούς μετὰ τῶν ἄλλων
 πολιτῶν· εἶναι δὲ]

[αὐ]τῶ[ι σίτησι]ν μὲν [ἐν πρυτανεί]ωι [καὶ ἐν Πανιωνίωι καὶ μετουσίαν τῶν
 συντελουμένων ἱερῶν καὶ θυ]-

σιῶν ἐν [τῆι β]ουλιῆι· ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα [εἰς τοῖχον τῆς ἱερᾶς στοᾶς· ἵνα δὲ τὸ ἀνάλωμα τὸ εἰς]

315 τὴν ἀνα[γραφ]ὴν χορηγήσῃ ὁ νεω[ποίη]ς [προνοῆσαι, ἵνα διὰ τῆς ἐσομένης ἀναγραφῆς ἢ τε]

Κράτητος [κα]λοκά(γα)θία μνηύεται καὶ [ῆ] τῆς [πα]τρίδ[ος εἰς αὐτὸν ἀμοιβῆ φανερά γίνηται τῶν]

πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ.

Çeviri: ... (10)... o yerlerdeki mülkiyet haklarının, ... Gaius oğlu Gaius Iulius'a ... (15) o Pergamon'a giderek yaptı... böylece *proconsul*'e empoze etti... onlar zahmet çektiler; (filanca kişinin) *stephanephoros*'luğu sırasında, onlar tarafından yerine getirildiler. .. (filanca kişinin) *stephanephoros*'luğu sırasında, Lenaion ayında... (20) binalar için güvence bedeli... Gaius oğlu *strategos* Gaius Iulius'un kendisi de elçi olarak seçilerek ... yargıçların ve ... -den sorumlu ... o bu elçiliği hediye olarak yaptı ve kendisi kent avukatı (*ekdikos*) olarak seçildiğinde..., *demos* onu altı aylık ikinci periyot için seçti. ... (112) ... daha önceden (tuzlaları) Kral Attalos çalıştırdı, ne bizim kentimiz (halkımız) onları alıkoymuştu ne de senato vergi mültezimlerine (*publicanus*) herhangi bir kiralama yaptı. Onun tarafından donatılmış ve uzun zamandır Athena Polias'a sunulmuş olan ve halkımızın elinde tuttuğu ve kar ettiği (tuzlaları), (115) *proconcul*'un tuz işletmesi yüklenicilerinin sözlerini dikkate almamasını, fakat senato tarafından onlar için verilen kararı öğrenene kadar işleri dokunulmamış olarak kente bırakmasını rica ederek muhafaza etti. *Proconsul*'u bizim tarafımızdan işgal edilen yerlerin (aslında) muhafaza edildiğini düşündüğünü bildirmeye ikna etti ve tekrar *publicanus*'lar güç kullandıklarında ve bize karşı yöneticiye dilekçe getirdiklerinde ve senatodan bir cevap gelene kadar bizim güvence bedeli vermemiz gerektiğini öne sürdüklerinde, o (Krates) dikkatlice [konuşma] hazırladı... (120)... kendi kararıyla (yargılamasıyla) her şeyi kabul ederek ve o ... işleri...; Sosikrates'in *stephanephoros*'luğu sırasında... senato bu konulara ilişkin bir kararname yayınladı... (125) o kent avukatı (*ekdikos*) olarak atandığında, hazırlık yaptı ... Erytrai'a gittiğinde her türlü özeni sağladı ve ... Erytralıların tiyatrosunda kenti adına savunma yaptı... erkeklerin, diğer önemli bir çoğunluk geldiğinde de, özellikle ... denizcilik hakkı ile ilgili anlaşmazlığı beraberindeki avukatlarla birlikte çözdü... ve yargılamadan doğan iyi şanslarından dolayı onlarla birlikte sevindiler... (130) kentin tüm haklarını elinde tuttu; atanmış olan diğer avukatlarla birlikte kente yargılama ve cezasız kalma haberlerini getirdiği zaman, kişisel hazırlıklarının masrafını kendi cebinden ödeyerek kenti masraftan kurtardı; hepsi sayesinde *publicanus*'ların... bizim ve yöneticilerin Asia'ya gönderildikleri her zaman bir girişimde bulundular ve Lucius oğlu

praetor Lucius Lucilius ile görüştüler... bizim tarafımızdan kendisine gönderilen elçilere [cevap verdi]: kendisinin... suçladıkları tuzlalar hakkında... vatani için... Ephesos'a gittiğinde ... *publicanus*'lar kendilerine düşen yerlerden hiçbirini...(140) *demos* tuzlalarla ilgili senatoya elçi gönderdiklerinde,... kent için işleri, *praetor*'un işleri kent için dokunulamamış bir şekilde bırakmaya ikna edildiği konular hakkında bir karara varana kadar... Akrisios'un *stephanephoros*'luğu sırasında, Miletoslulara karşı yaklaşan bir mahkememiz olduğu için, bizim kentimiz hakkında anlaşmazlık bulunan konularda ve daha önce Erytrailılar tarafından karar verilmiş olan ve bizim de denize açılma hakkı soruşturmasında muzaffer olduğumuz konularda karar verilmesini istediği için kent avukatı olarak atanan (Krates) seçilmiş olan diğer avukatlarla birlikte şehir dışına gitti. *Praetor* Lucius Lucilius bu konulara ilişkin bir mektup yazdı ve senatoya gönderdi, kararnamenin içerdiği gibi, doğrusu olduğu gibi bu işlerin dokunulmadan bırakılmasını; ... Miletoslular genel olarak bir yargılama yapılmasını talep ettiklerinde,... (150) adaletten yoksun bir karar almayı istediklerinde, tüm bu konularda bir yargılama yapılmasını ya da başka türlü bir karar verilmemesini söylediler. İstediler.... (167) ... Akrisios hala *stephanephoros* iken beş yıllığına *agonothetes* olarak seçildiğinde, ... (170) ... birlikte *agonothetes*'lik yaptığı kişilerle birlikte tüm vatandaşlara, yabancı uyruklulara, yabancılara (175) aynı şekilde diğer kentlerden gelen *theoros*'lara, *tekhmites*'lere, doktorlara, eğitmenlere ve antrenman maçı yapanlara (*progymnastes*) ve de eğitimi için burada kalan *ephebos*'lara et dağıtımını yaptı. Masrafları diğer *agonothetes*'lerle birlikte kendi cebinden ödedi... iki kere bu konularda görev yaptı. ... *agonothetes* olarak etlerin... galip gelenleri taçlandırmanın da ücretini ödedi; ... (180) tanrıça için kurbanlar sundu, halk için en güzel şekilde ciddiyetle dua etti ve vatandaşların güvenliği adına uygun bir kurban töreni yaptı ve vatandaşlar, kent sakinleri ve de toprak... adına dua etti... diğer *agonothetes*'lerle birlikte diğer kentlerden gelen ve burada kalan *theoros*'ları ve *theodokhos*'ları kentin halka açık ocağına [davet etti] ve halkı (190) ölçülemeyecek (hatırı sayılır) bir masraftan kurtardı. Kentin halka açık ocağını donatarak, ün ve uygun övgüler elde etti; kendi evine yıllık görev yapan *arkhon*'ları, *strategos*'ların aylık görev yapanlarını, gençlerin *gymnasiarkhos*'unu, *neopoieus*'leri, danışma ve halk meclisinin *grammateus*'unu, *antigraphus*'u (kopya eden memur), *ephebos*'ların *gymnasiarkhos*'unu, *paidonomos*'ları, halkın okuyucusu ve tellalını çağırdı; yüzünden... (195) ... diğer *agonothetes*'lerle birlikte masrafların... ilan edildiği gibi? Diğer *agonothetes*'lerle birlikte masrafı kendi ceplerinden cömertçe ödedi... yılda... Homonoia'nın başrahibiyken, (200) ... daha yüksek faiz oranı için dış sözleşmeleri, bundan dolayı alacaklıları tarafından kente yüklenildiği ve taciz edildiği için bir yol düşündü... Akrisios kentin...kararnameler yazarak, Athena için *neopoies*'e ödünç

verilenler için ... Krates, kutsal fonlar söz konusu olduğunda (205) [sözleşmeler]'de belirtilen şartlara uygun olarak kalmanın gerekli olduğunu düşünüyor... τὰ συναλλάγματ[α .c.2.] [.....c.16..... χρημ]άτων, τῆς τε τῶν διαφόρων ἀποκα[ταστάσ]εως τῆι θεᾷ προενόησεν, tamamlanıncaya kadar paraların geri ödenmesi için sözlü sözleşmeler düzenleyerek; sadece tüm özeni ve öngörülerini yerine getirmekle kalmadı, bu sözleşmeleri en şerefli şekilde denetleyerek aynı zamanda kutsal fonların tamamının idaresini üstlendi... (210) kent için avantajlı olan şeyi söyleyip ve de yapmaya devam etti... altından sunuların kısa bir kataloğunu hazırladı... Taureon oğlu Megaristos ...iken,... tanrısallığa olan dindarlığında. hem kamusal hem de özel olarak onun büyüklüğüne layık... (230) ... tacı aldığında kendi evinde tatlı dağıttı... kölelerin ve burada kalan yabancıların... (240) tanrıçaya uygun bir şekilde kurbanlar sunarak... vatandaşların güvenliği adına ve... Halk ve Danışma meclisi tarafından yasama meclisinde karar verildiği gibi; *Bianteion*'da yemek yiyip uzanmaya çağırıldı... *phyle*'deki tüm vatandaşları... (290) ... hayırseverliği, bunlardan dolayı Danışma ve Halk meclisi karar verdi: ... (300) ... bronz bir heykelle... (305) her yıl seçilen *stephanephoros*'ların onurlara özen göstermelerine; Danışma ve Halk meclisinin *grammateus*'u Dionysia'daki çocukların yarışmasında çelenk [ödülünün] anonsunu yapmasına; o hayattan ayrıldığında ise cenaze töreninde altından bir taç ile taçlandırılmasına; halihazırda görevde bulunan Danışma ve Halk meclisinin *grammateus*'unun agorada anons yapmasına; kentin *neopoies*'inin tacın ücreti için para sağlamasına; cenaze alayı sırasında Krates'i taçlandırmak isteyen herkesin, (310) ... cenaze alayında çocuklarla birlikte *paidonomos*'un, *ephebos*'ların da eşlik ettiği gençlerin *gymnasiarkhos*'unun, gençlerin ve diğer vatandaşlarla birlikte *strategos*'ların takip etmelerine; kendisi için prytaneion ve *panionion*'da yemek yeme hakkının olmasına ve Danışma meclisinde gerçekleşen kutsal sunulara ve kurbanlara katılma hakkının olmasına; bu kararnamenin kutsal stoanın duvarına yazılmasına ve yazıt yoluyla Krates'in asil davranışının ortaya çıkabilmesi için ve eylemlerinden dolayı vatanının ona verdiği ödülün açıkça görülebilmesi için *neopoies*'in yazıtın ücreti için paranın sağlanmasıyla ilgilenmesine (karar verildi).

27. Pergamon kenti ve Romalı *Publicanus*'lar arasındaki anlaşmazlık

Buluntu yeri: Smyrna

Tarihi: M.Ö. 101.

Edisyon: *I.Smyrna* 589.

[

]ΚΑΠΠΕΡ[

]

	[	περὶ τούτου τ]οῦ πράγματ[ος οὕτως ἔδοξεν·] Περ-	
	[	γαμηνοὺς πρεσβευτὰς ἀνδρας καλοὺς κἀγαθ]οὺς καὶ φίλο[υς παρὰ δήμου καλοῦ]	
	[	κἀγαθοῦ καὶ φίλου συμμάχου τε ἡμετέρου προσ]αγορευῆσαι, χάρι[τα, φιλίαν	
			συμμαχίαν]
5	τε ἀνανεώσασθαι. Περὶ δὲ τῆς χώρας, ἥτις]	ἐν ἀντιλογίᾳ ἐστίν, καὶ περὶ	]
	[	ὅπως περὶ τούτων] τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν λόγους ἐπ[οιήσαντο]	
	[	ἐ]πιγνῶ, τίνες ὄρο[ι] Περγαμηνῶν εἰσιν, [	]
	[	]σμα ὑπεξειρημέ[νο]ν πεφυλαγ[μένον	]
	[	]νιος ὑπατοὶ ἀνὰ μέ[σ]ον αὐτ[	]
10	[	στρατη]γὸς κατὰ δημο[	]
	[	] ἐπιγνῶ περὶ τούτων τῶ[ν πραγμάτων	]
	[	τῆ]ν σύγκλητον θέλειν κα[ὶ δίκαιον ἡγεῖσθαι	]
	[	] πραγμάτων διαλαμβάνειν [	]
	[	περὶ τούτων τῶν πραγμάτων [	]
15	[	] τῆς Ἀσίας τὰς προσόδους μισ[θ]	
	[	ἐκ τῶν δημοσίων π]ραγμάτων πιστεῶς τε τῆς ἰδία[ς	]
	[	ὅπως τε Μάνιος Ἀκ]ύλλιος ὑπατος, ἐὰν αὐτῷ φαίνεται, ΘΗ[]	
	[	] ξενία τε κατὰ τὸ διάταγμα, ἐὰν αὐτῷ φαίν[ηται, τὸν ταμίαν δοῦναι]	
	[	κελεύ]ση οὕτως, καθὼς ἂν αὐτῷ ἐκ τῶν δημοσίων [πραγμάτων πιστεῶς τε]	
20	[	τῆς ἰδίας φαίνεται. ἔδο]ξεν. Κρίμα περὶ τῆς χώρας. Δέλτος β. Κ[ήρωμα · πρὸ]	
	[	ἡμερῶν τριῶν καλανδῶ]ν Κοινκτειλίων ἐγ κομετίῳ μετὰ συμβουλ[ίου ἐπέγνω]	
	[	δόγματι συγκλήτου] περὶ χώρας, ἥτις ἐν ἀντιλογίᾳ ἐστὶν δημοσ[ιώναις πρὸς]	
	[	Περ]γαμηνοῦς. ἐν τῷ συμ]βουλίῳ παρῆσαν·	
47			ἀπὸ
	[	συμβουλίου γνώμης γν]ώμην ἀπεφῆνατο ταύ[την	]
	δο[κεῖ	]ωι, ὃς καλεῖται [	]
			ἀ]ὐτῷ τῷ
50	ποτα[μῷ	ἐ]στὶν ἐκ τούτου τ[οῦ ποταμοῦ	]
	[	]σ[...]υμβην[	]
	[	] ἀπὸ δὲ [	]
	[	]PION T[	]
	[	]ια[	]

Çeviri: Bu mesele hakkında şu şekilde karar alındı: Güzel ve iyi yetişmiş ve dost müttefik olan *demos* (tarafından gönderilen) Pergamonlu elçilerin güzel ve iyi yetişmiş ve dost insanlar

olarak bizim yanımıza gelip (olanları) anlatmalarına ve minnettarlıklarını ve yüce müttelikliği tazelemelerine (karar verildi). Tartışmalı olan arazi hakkında ve hakkında ise (elçilerin) anlattığı konularla ilgili olarak *strategos*'un *demos*'a, hangi sınırların Pergamonluların olduğuna dair tanıklık etmesine (karar verildi). Yıkılan sınır taşının çıkar için kullanılmaması için koruma altına alınmasına ve Manius Aquillius, Gaius Sempronius'un iç bölge *consul*'leri olarak onlarla (elçilerle) ilgilenmelerine karar (verildi). Falanca *strategos*'un *demos*'a bu meselelerle ilgili olarak tanıklık ettiği şeyi ya onların (*consul*'lerin) ya da falanca *strategos*'un kendilerine aşikar olduğu şekliyle senatöre haber vermelerine (karar verildi). Senatörün aynı tarzda hükümde bulunmasına ve adaletli bir şekilde önderlik yapmasına ve bizim devlet işlerimiz gereği, bu meselelerle ilgili olarak falanca *strategos*'a uygun gelen şekilde yönetmesine (karar verildi). Asia için vergileri toplayan ya da Asia'nın vergilerini düzenleyen *arkhon*'larımız devlet işleri ve kendi özel işleri gereğince kendilerine güvenli geldiği şekilde bu işleri yapmaya çalışıyorlar (çalışsınlar?), Manius Aquillius *consul* olarak, eğer kendisine uygun gelirse kurtulmalık olarak temin edilmiş olan yeri emirnameye göre düzenlemesi için, kendisine devlet işleri ve kendi özel işlerine uygun olarak güvenli geldiği şekilde bir *tamias* göndermeyi emretti. Karar alındı. Arazi hakkındaki *krima* (karar): Yazılı tablet... , balmumu tableti..... falanca *strategos comitium*'da meclisle birlikte, Temmuz ayının 30'unda, halka (*demos*) Pergamonluların *publicani* ile tartışmalı olduğu arazi konusunda tanıklık etsin. Mecliste (şu kişiler) hazır bulundular: (uzunca bir isim listesi yer almaktadır.)

28. Prieneli Theon için onurlandırma kararı

Buluntu yeri: Priene.

Tarihi: M.Ö. 1. yy.

Edisyon: *I. Priene B – M 73.*

I.1	[		] ἀποδόν-
	[		]άσατο πάντα
	[		] ἐπιλαβέσθαι τοῦ
	[		τῆς κ]ρίσεως τὰ ὅλα καὶ
5	[		]ντως· ἀποδειχθεὶς δὲ καὶ
	[	ἔκδικος καὶ	δικάσα]ς ὑπὲρ τῆς πόλεως δίκην
	[		τὸ τῶν δαπανη]μάτων πλῆθος οὐκ ὀλίον τῆι
	[	πόλει ἀποκατέστησεν	κ]αὶ καθόλου τε οὐ μόνον ἐν ταῖς
	[	κρίσεσιν	μεγίστου τέ]τευχεν ἐπαίνου καὶ δόξης ἀτα-

- 10 [ράκτου χάριν τοῦ ἐνδόξως ἐν αὐταῖς ἀναστραφῆναι
 [] ἀλλὰ καὶ ἐπιστάτης ἐπὶ πολ<λ>ὰ
 [] ἀποταγεῖς πάντα καλῶς καὶ ὁσί-
 [ως αἰρεθεῖς δ' ἀντιγρα]φεὺς ἤρξεν ἐπιεικῶς, ὥστε μηθὲ[ν]
 [τ]ῆς πόλεως ὀρθῶς καὶ δικαίως,
 15 [καὶ πομπεύσας τῇ προστάτιδι τ]ῆς πόλεως Ἀθηνᾶι τῆς θεᾶς ἀξί-
 [ως] καὶ πάσαις ταῖς συναρχίαις τοῦ
 [ἐπ]αγγελίαν τοὺς πολίτας ἢ χάριν τῶν
 [] τοῖς τρα[]
 [δαπ]ανημάτων []
 Π.20 [ὅ]πως ἐπ[ιφανοῦς] γενομέ-
 νης τῆς [ἐκφορᾶς καὶ οἱ λοιποὶ διὰ] τὴν εὐχα[ριστίαν τ]οῦ δήμου
 πολλῶι μᾶλλ[ον ἐκτενεῖς γένω]νται πρὸς εὐ[εργ]εσίαν τοῦ δήμου
 καὶ πρὸς τὸ συμφέρον [αὐτῶ· τὸν δὲ] μέλλοντα οἰκονομεῖν Μεγάριστον
 ποιήσασθαι τὴν ἔγδοσιν, [ὅ]πως ἀναγραφῇ τόδε τὸ ψήφισμα τῆς ἀγο-
 25 ρᾶς ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ τόπῳ, ὃν ἂν συνκρίνη ὁ ἀρχιτέκτων, ἵνα
 διὰ τῆς ἐσομένης ἀναγραφῆς ἢ τε Θεῶνος καλοκάγαθία μηνύη-
 ται καὶ ἡ τῆς πατρίδος εἰς αὐτὸν ἀμοιβὴ γεγενημένη τῶν πραγμ[άτων]
 ἀξίως.

Çeviri: I. (5) *ekdikos* olarak da atandıktan sonra... kenti için yargıya giden, ... kenti için hiç de az olmayan masrafların çoğunluğunu üstlendi. (15) ricacıyla birlikte yakışır bir şekilde tanrıçanın kenti Atina'ya giderek, ... ve tüm ortak görevlerle...vatandaşlara söz veren ya da ...

II. diğerleri de halkın hayırseverliğe ve kendisine yapılan yardıma karşı şükranı sebebiyle çok daha özenli olsun; bu kararnamenin, Theon'un *kalokagathia*'sı yazılacak olan (kararnameyle) ilan edilsin ve de vatanın kendisine karşılığı yakışır işlerle olsun diye, agoranın mimarın karar verdiği en görünen yerinde yazılması için *oikonomos*'luk yapacak olanların çok iyi bir bağış yapmasına (karar verildi).

29. Gaius Iulius Eukrates için onurlandırma

Buluntu yeri: Miletos

Tarih: M.Ö. I. yüzyıl.

Edisyon: *I.Milet I,2. 7.*

- a.1 ...τει.....σ.....υ το....η
 υιοῦ Εὐκρά[τους]
 ἔδοξε τοῖς συνέδρο[ις]· γνώμη ἐπιστα[τ]ῶν·
 ἐπεὶ ὁ ἀρχιερεὺς Γά[ϊος Ἴο]ύλιος [Ἰ]ουλίου Ἀπολ-
 5 λωνίου ἥρωος υἱὸς Ε[ὐ]κράτης [φιλ]όπατρ[ις]
 ἀνὴρ καὶ τᾶλλα καλὸς καὶ ἀγαθ[ὸς] ὑπάρχων,
 εὐγενῆα τε καὶ λαμπρότητ[ι] καὶ δό[ξ]η κεκοσ-
 μημένος, διὰ πᾶσάν τε ἀρε[τὴν] τίμιος, οὐ
 μόνον ἐπὶ τῆς πα[τρ]ίδος ἀλλ[ὰ] καὶ ἐπ[ὶ] τῆς
 10 συνπάσης Ἀσίας πρωτεύω[ν], ἅμα δὲ? δι[ά]
 [τ]ε τὸν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡ[λικίας] γενόμε[ν]-
 [νον] ζῆλον καὶ παρεσκε[υασμένος]
 [...]τος αἰρούμε[νος]
- b.1 [......]IN..[.....] δι' ὧν [...]
 [......]ων ἐκ π.[.....]ν δικα[.....]
 [......]σια τῆς πο[.....]ας τὸ πα[.....]
 [......]ο τὰς συνπ[.....]ανοις κα[.....]
 5 [χρ]ημάτων ποιούμ[ενος]]υ τοιουτ[.....]
 [ἐ]πιτίμους πεφυλ[α]]. οὐδὲ οἱ[...]
 [τ]ῆς κοινῆς ὑποστά[σεως], ἃ μὲν τούτ[ων] παρ' αὐτοῦ προ[δα]-
 [νε]ίζων ἄτοκα, ἃ δὲ χαρ[ιζόμενος] ἀν[απόδοτα]· ἔτι δὲ
 [τ]ῆν ἰδίαν ἐπιχρῶν ἐν [ταῖς] διεγγυήσ[εσιν] πίστιν, δι' ὧν
 10 [π]ολλὰ καὶ μεγάλα συμβαίνει καὶ κοινῆ καὶ κατ' ἰδίαν ἔκα[σ]-
 [τ]ον συναίσθησιν λαμβάνειν τῶν ἐξ αὐτοῦ γεινομένω[ν]
 [ε]ὐεργεσιῶν, ταῖς τε τῶν ἡγουμένων φιλίαις τε καὶ ξενία[ις]
 [κα]ταχρῶμενος εἰς τὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα, καθότι
 [ἐ]ν ἕκαστον τῶν πρασ<σ>ομένων ἐπ' εὐποΐᾳ ὑπ' αὐτοῦ συμβαί-
 15 νει ἑκάστοτε τῶι δήμῳ φανερὰ καθίστασθαι, δι' ὧν τε τε-
 λεῖ ἀδιαλείπτως πρεσβειῶν τε καὶ ἐγδικιῶν, ἐξ ὧν συμβαί-
 νει εὐξῆσθαι μὲν τὰς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ δήμου προσό-
 δους ὑπ' αὐτοῦ καὶ κεκοσμησθαι ἀναθήμασι τόν τε ν[ε]-
 ῶ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Διδυμέως καθὼς τοῦ Σεβαστοῦ κ[αὶ]
 20 τὴν πόλιν, δι' ὧν τε πεποιήται ἐκ τῶ[ν] ἐκ τοῦ] βίου ἀναθη[μά]-

- των κεκοσμημένης ε[.....]υτου και τοῦ ν[εὼ]
 τοῦ ἐν Διδύμοις ἄτινα [.....].ΟΥ ΑΡΙΠ.[...]
 πων τῶν τε τῆς πόλ[εως]ΙΝΑ[....]
 ἀνέθεσαν φιλο[—]
 25 νων και ὀφιλον[τ—]
 φος ἐλθεῖν ἰ μή[— πο]-
 λυδαπάνου [—]
 νας τας[—]
 [..]ον ἐπ[—]
 30 [...]σεβα[στ—]

Çeviri:

a. *Synedros*'lar karar verdi: *epistates*'lerin kararı: mademki rahmetli Iulius Apollonios'un oğlu, vatansever bir adam, diğer yandan da iyi ve güzel bir vali, kendini asillik ve ışıltı ve de ünle donatan, tüm ermediyle saygıdeğer, sadece vatanında değil aynı zamanda tüm Asia'da önde gelen biri olan, aynı zamanda ilk gençliğinden itibaren şerefli olan başrahip Gaius Iulius Eukrates...

b. 1-6. satırlar çok eksiktir. Bundan başka teminatlarda güvence olarak kendini kullanarak, ki bunlar aracılığıyla pekçok ve büyük şeyler oldu ve onun tarafından *euergesia*'lar yapılırken hem toplum hem de kendisine karşı bilinç sahibi olan, hegemonların dostluğu ve iyi ilişkilerini sonuna kadar kullanarak vatanına yararlı olan, çünkü her defasında hayırseverlik yoluyla kendisi tarafından gerçekleştirilen şeylerin her birinde halk için görünür şeyler tesis edildi, aralıksız bir şekilde hem elçilik hem de *ekdikos*'luk görevlerini yerine getirdi. Bunlar sayesinde tanrı ve halkın gelirlerini arttırmayı başardı. Apollon Didymaion Tapınağı'nı, İmparator kültü tapınağını ve de kenti masrafları kendisi karşılayarak adaklarla süsledi. 21-30. satırlar çok eksiktir.

30. Adı belirsiz bir kişi için onurlandırma

Buluntu yeri: Ephesos

Tarihi: İ. S. 217/218

Edisyon: *I.Ephesos* III, 802.

— — — —
 ἐπὶ τὸν [κύ]ριον [ῆ]μῶ[ν]
 Αὐτοκράτορα

Μ(ἄρκον) [Ἄπελλιον] Σεουήρο[ν]
 [. Μακρεῖνον] Εὐσεβῆ Σεβαστὸ[ν]
 5 καὶ τὸν ἱερώτατον Καίσαρα
 [Διαδομενιανόν,] ὑὸν το[ῦ]
 Σεβαστοῦ,
 περὶ τῶν πρωτείων καὶ τῶν λο[ι-]
 πῶν δικαίων καὶ νεικήσαντα, πρεσ[βεύ-]
 10 σαντα δὲ καὶ συνδικήσαντα ἐπὶ θεοῦς [Σε-]
 ουήρον καὶ Ἀντωνῖνον εἰς τε τὴν βασιλ[ίδα]
 Ῥώμην πλεονάκις καὶ εἰς Βρετανίαν κα[ὶ Γερ-]
 μανίαν τὴν ἄνω, καὶ γενόμενον καὶ μέχ[ρι]
 τοῦ Γρανίου Ἀπόλλωνος διὰ τὴν πατρ[ίδα]
 15 [κα]ὶ ἐν Σιρμίῳ καὶ ἐν Νεικομηδεῖα
 [κ]αὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ, γενόμενον δ[ὲ]
 [κ]αὶ μέχρις Μεσοποταμίας πλεον[ά-]
 κισ διὰ συνδικίας, καὶ πάντα κατο[ρ-]
 θώσαντα, στρατηγόν, παραφύ[λα-]
 20 κα, δεκάπρωτον, λιμενάρχ[ην],
 εἰρήναρχον μόνον γενόμεν[ον]
 [τ]ῆς χώρας, συνδικήσαντα δὲ καὶ ὑπ[ὲρ]
 [το]ῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἔθνους κ[αὶ]

Çeviri: Bizim efendimiz İmparator Marcus Opellius Severus Macrinus Pius Augustus ve pek kutsal Augustus oğlu Caesar Diadumenianus'a ilk sırada gelen ve kanuna uygun şeyler hakkında (görüşmek için giden) ve zafer kazanan, elçilik yapan ve Tanrı Severus ve Tanrı Antoninus'un yanında sık sık Roma Krallığına, Britania'ya ve Yukarı Germania'ya (giderek) *syndikos*'luk yapan, vatani için Apollon Granios'a kadar gelen ve Sirmium, Nikomedeia ve Antiokheia'da bulunan ve sık sık avukatlık sebebiyle Mezopotamia'ya kadar giden, her şeyi ayağa kaldıran, *strategos*, *paraphylaks*, *dekaprotos*, *limenarkhes*, ülkenin *eirenarkhos*'u olan tek kişisi, Asia Birliği'nin de *syndikos*'luğunu yapan (filanca kişi onurlandırıldı).

31. Aurelius Athenaios için onurlandırma

Buluntu yeri: Ephesos.

Tarihi: M.S. 2. yüzyıl sonu- 3. yüzyıl.

Edisyon: *I.Ephesos* VII, 1. 3057.

1 Ἀὐρ(ήλιον) Ἀθήναιον ἀρχιερέα
 Ἀσίας καὶ νεωκόρον τοῦ
 Σεβαστοῦ τὸν ῥήτορα, ἀ-
 ρετῆς ἕνεκα καὶ τῆς περὶ
 5 τὰς συνηγορίας τῆς πατρί-
 δος ἡμῶν εὐνοίας τε καὶ
 προθυμίας.
 ἡ τεიმὴ κατεσκευάσθη
 ἀπὸ τῶν τῆς βουλῆς
 10 χρημάτων, ἐκ πόρων
 βουλάρχιας Πο(πλίου) Κορ(νηλίου) Ἴταλοῦ
 νεωτέρου, υἱοῦ Πο(πλίου) Κορ(νηλίου) Ἴτα-
 λοῦ φιλοσεβάστου γραμ-
 ματέως τοῦ δήμου τῶ

Çeviri: (Meclis ve halk ?), Asia'nın başrahibi ve imparator kültürüne ait tapınağın kurucusu, hatip Aurelius Athenaios'u, erdemi ve ülkemizin savunuculuğunu yaparken gösterdiği iyi niyeti ve cömertliğinden dolayı (onurlandırdı). Bu anıt, meclisin parasıyla ve imparatorun dostu, aynı yıl halk meclisinin yazmanı (olan) Publius Cornelius Italus'un oğlu, meclis başkanı, genç Publius Cornelius Italus'un gelirinden (karşılanarak) diktirildi.

Karia Bölgesi

32. Titus Flavius Aeneas için onurlandırma

Buluntu yeri: Stratonikeia.

Tarihi: Antoninus Pius Dönemi.

Edisyon: *I.Stratonikeia* 1025.

1 Τίτου Φλαβίου, Λέοντος υἱ-
 οῦ, Κυρείνα, Αἰνείου, φιλορω-

μαίου καὶ φιλοσεβάστου
 καὶ φιλοπάτριδος, υἱοῦ τῆ[ς]
 5 πόλεως, πρεσβεύσαντος
 πρὸς τοὺς Σεβαστοὺς ἰς Ῥώ-
 μην καὶ μετὰ τῶν ἄλλων
 καὶ τὰς διανομὰς τῆ πατρ[ί]-
 δι ἐπιτυχόντος, ἀρχιερα-
 10 τεύσαντος μεγαλοπρε-
 πῶς, ἐν ἧ ἀρχιερωσύνη κ[αὶ]
 μονομαχίας καὶ κυνήγια σ[υ]-
 νετέλεσεν, ἱερατεύσαντος
 τοῦ Διὸς τοῦ Παναμάρου ἐ[ν]
 15 Ἡραίοις, κάκει μὲν τὰς γυναῖ-
 κας κηρύγματι ὑποδεξα-
 μένου πάσας, ἐν δὲ τῷ γυ-
 μνασίῳ πάντας τοὺς πο-
 λείτας μιᾷ ἡμέρᾳ δειπνε[ί]-
 20 [σ]αντος, γυμνασιαρχήσα[ν]-
 τός τε ἐλκυστῶ ἐλαίῳ, ἐν γυ-
 μνασιαρχίᾳ καὶ ἀγῶνα ἐκ τῶν
 [ἰ]δίων ἐποίησεν, πολλὰς πρεσ-
 βείας καὶ ἐκδικίας τῆ πατρί-
 25 δι παρασχομένου, ζήσαν-
 τός τε ἐπιφανῶς καὶ κοσμ[ί]-
 ως· ἀνέστησεν Τίτος Φλά(ουιος), [Λέ]-
 οντος υἱός, Κυρεῖνα, Ἀριστό-
 [λαος.]

Çeviri: Quirina *tribus*'una mensup, *philorhomaïos* ve *philosebastos* ve vatansever olan, kentin oğlu, Roma'ya giderek imparatorlar huzurunda elçilik yapan, diğer şeylerle birlikte vatanın yararına dağıtımlar yapan, Leon oğlu Titus Flavius Aeneas cömert bir başrahip olarak, başrahipliği sırasında teke tek dönüş ve av gösterileri düzenledi. Heraia'daki Zeus Panamaros'un rahipliğini yaparken, orada bütün kadınları bir haberciyle kabul ettiğini ilan ederken, bir gün de bütün vatandaşları ise gymnasion'da yemek yemeye (davet etti).

Gymnasiarkhos'luk yaparken, gymnasiarkhia ve oyunlar için kendi cebinden çekilmiş zeytinyağı imal etti. Yaşarken hem tanınmış hem de bilge olan, (üstlendiği) elçilikler ve *ekdikia*'larla vatan için pekçok şey elde etti. Quirina tribus'una bağlı Leon oğlu Titus Flavius Aristolaos dikti.

33. Lucius Aburnius Tuscianus için onurlandırma

Buluntu yeri: Herakleia Salbake

Tarihi: M.S. 2. yüzyıl.

Edisyon: Robert, *Carie*: no 78.

- 1 [Λ(ουκίω) Ἀ]βουρν[ίω —]α, [ἐπάρ]-
[χ]ω τῶν ἐπὶ Ῥώμης τ[εχ]νιτῶν, χειλ[ιάρ]-
χωι λεγιῶνος τρίτης [Σ]εβαστῆς, ἐπ[άρ]-
χω σπίρης τρίτης Σεβαστῆς Θρακῶ[v]
- 5 ἰπικῆς, ἐπάρχω σπίρης τρίτης Θρακῶ[v]
Συριακῆς ἰπικῆς, ἐπιμελητῆ σπῆρη[ς]
πρώτης Οὐλπίας Πετραίων, ἐπιμελ[η]-
τῆ εὐθηνίας ἐν τῷ πολέμῳ τῷ Παρθικ[ῶ]
τῆς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, χιλίαρχω λε-
10 γιῶνος ἕκτης σιδηρᾶς, καὶ δεδωρημ[έ]-
νω ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Καίσαρος θ[ε]-
οῦ Νέρουα Τραϊανοῦ Σεβ(αστοῦ) Γερμανικ(οῦ) Δακ(ικοῦ)
Παρθικ(οῦ) σημαφόρω, δόρατι, στεφάνω χρυσ[ῶ]
[τ]ιχικῶ, ἐπάρχω εἴλης πρώτης Οὐλπίας σι[γ]-
15 [γ]λαρίων, γενομένω δὲ καὶ ἐγδίκω ὑπὲρ
τῆς πατρίδος περὶ τῆς τῶν ὄρων ἀποκα-
ταστάσεως, ἔχοντ[ι] δὲ καὶ ψηφίσματα
μαρτυρητικὰ καὶ τε[ι]μητικὰ παρὰ πολλῶ[v]
ἐπαρχειῶν, Λ(ούκιος) Ἀβούρνιος, Ἀβουρνίου Τουσ-
20 κIANOῦ υἱός, Τορκουᾶτος ἑπαρχος σπεί-
ρης δευτέρας Ἴσπα[v]ῆς ἰπικῆς πολε[ιτῶν]
[Ρ]ωμαίων, χιλίαρχος σ[π]είρης τρίτης Ο[ὐλ]-
πίας Πετρα[ίω]ν, [ἑ]παρχος εἴλης π[ολειτῶν]
[Ρωμ]α[ίω]ν —]

Çeviri: Roma vatandaşlarının II. Hispania atlı birliğinin *praefectus*'u, Petralıların III. Ulpia birliğinin *tribunus militum*'u ve Roma vatandaşlarının *ala*'sının *praefectus*'u olan, Aburnius Tuscianus'un oğlu Lucius Aburnius Torquatos, Roma'daki zanaatkarların *praefectus*'u, III. Augusta Lejyonu'nun *tribunus militum*'u, Thrakialıların III. Augusta atlı birliğinin *praefectus*'u, Thrakialıların III. Syria yarı-atlı birliğinin *praefectus*'u, Petralıların I. Ulpia birliğinden sorumlu olan, Parthia Seferi sırasındaki Euphrates kıyılarındaki tahıl tedarikinden sorumlu olan, VI. Ferrata Lejyonu'nun *tribunus militum*'u, İmparator Caesar Tanrısal Nerva Traianus Augustus Germanicus Dacicus Parthicus tarafından bayrak, mızrak ve altından bir siperlikle donatılan, I. Ulpia singularion *ala*'sının *praefectus*'u, kentin sınırlarının yeniden tanzimine ilişkin görülen davada vatani için avukatlık yapan, pekçok eyaletten de tebrik ve onur kararnameleleri alan Lucius Aburnius'a adadı.

34. Herakleia Salbake kentinin sınırlarının yeniden belirlenmesi

Buluntu yeri: Herakleia Salbake

Tarihi: M.S. 110-111

Edisyon: Haensch, 1999: 125-139.

[?Iussu Imper(atoris) Ca]esaris Nerva[e Traiani] | [Aug(usti) Germ(anici) Dac]ici vici Cosa et Anticosa | [dedicati? Di]anae Sbruallidi et ad[iudic]ati [Heracl[eo]tis a [P]omponio [B]a[ss]o]? || [te[rm[i]nati s[u]nt a B[aebi]o Tullo proco(n)s(ule) | Asiae per C(aium) Valerium Victorem | [p]raetorem designatum legatum | [pr]o pr(aetore)? | Ἐξ ἐπιταγῆς Αὐτοκράτορος Νέρβα Τραϊανοῦ Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ | Δακικοῦ κομῶν Κοσῶν καὶ Ἀντικοσῶν, || καθιερωμένων Ἀρτέμιδι Σβρυαλλιδι, | προσκριθεισῶν Ἡρακλεώταις ὑπὸ Πομπωνίου Βάσσου, ὅροι ἐτέθησαν ὑπὸ Βαβίου Τούλλου ἀνθυπάτου Ἀσίας, διὰ Γαίου Βαλερίου Βίκτορος [στ]ρατηγοῦ ἀποδεδεγμένου πρεσβευτοῦ καὶ || ἀντιστρατήγου vac.

Çeviri: İmparator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus Dacicus'un buyruğu uyarınca Kosa ve Antikosa köylerinin Artemis Sibyrallis'e adanmalarının ve Pomponius Bassus tarafından Herakleialılara verilmesine hükmedilmesinin ardından, sınır taşları *praetor designatus* ve *legatus pro praetore* Gaius Valerius aracılığı ile Asia *proconsul*'ü Baebius Tullus tarafından dikildi.

35. Adrastos oğlu Peritas için onurlandırma

Buluntu yeri: Aphrodisias

Tarihi: M.S. 98-117.

Ediyon: *I.Aphrodisias 2007*, 11.508.

II. 20 Περείταν Ἀδράστου τοῦ Διονυσ[ί]ου τοῦ
 Περίτου τοῦ φύσει Ἀδράστου τοῦ Μόλω-
 νος Μύωνα ἄνδρα γένους λαμπροῦ καὶ ἐν-
 δόξου καὶ γεγ[ο]νότος ἐν τε γυμνασιαρχίαις
 καὶ στεφανοφορίαις καὶ πρεσβείαις καὶ κατασκευ-
 25 αῖς ἔργων καὶ ἀρχαῖς καὶ λειτουργίαις πάσαις καὶ
 αὐτον ἀπὸ πρώτης ἡλικίας κατακολουθο[ῦ]ντα
 τῷ τοῦ γένους ἀξιώματι ζῶντα φιλοτίμως
 πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰς ἐνχειρισθείσας αὐτῷ
 ἀρχὰς καὶ πρεσβείας καὶ ἐγδικίας τετελεκοτα ἴ-
 30 σως καὶ δικαίως καὶ ἀξίως τῶν προγόνων τελο[υ]μ-
 [έ]νης τε γυμνασιαρχίας καὶ στεφανηφορίας ἐν-
 δεκάτης καὶ αὐτῆς κα[θα]πε[ρ] Μύων ὁ προπαπ-
 πος αὐτοῦ λαμπρῶς καὶ ἐκτενῶς καὶ ἀξίως τῶν
 προγόνων τὰ καθήκοντα αὐτῷ τῆς γυμνασιαρχίας
 35 καὶ στεφανηφορίας ἐκ τῶν ἰδίων τετελεκότα ἱερα-
 τεύσαντα δὲ καὶ θεοῦ Τίτου.

Çeviri: *Gymnasiarkhia*'larda, *stephanephoría*'da, elçiliklerde, yapı işlerinde ve tüm memuriyet ve *leitourgia*'larda yer almış seçkin ve saygın bir aileden gelen bir adam, gençliğinden itibaren ailesinin ününü takip eden, vatanına karşı cömertlikle yaşayan, kendisine emanet edilen hem elçilik hem de avukatlık görevlerini eşit ve adil ve atalarına layık bir şekilde yerine getiren, *gymnasiarkhos*'luk ve on birinci *stephanephoros*'luğunu yürütürken, büyük dedesi Myon gibi, görkemli ve cömertçe ve atalarına layık bir şekilde, *gymnasiarkhia* ve *stephanephoría* için uygun olanı kendi kaynaklarından tamamlayan; ayrıca Tanrı Titus'un rahibi olarak hizmet eden Dionysios oğlu Adrastos'un oğlu Peritas Myon'u, Molon oğlu Adrastos'un oğlu Peritas'ın (evlatlık) oğlu (onurlandırdı).

36. [Tiberius Claudius Aurelius Zelos] için onurlandırma

Buluntu yeri: Aphrodisias.

Tarihi: M.S. 2-3. yüzyıl.

Edisyon: *I.Aphrodisias 2007*, 14.18.

0 [ῥή πόλις Τιβ(έριον) Κλ(αύδιον) Αὐρ(ήλιον) Ζήλον]
 τὸν ῥήτορα
 καὶ σοφιστήν,
 ἀρχιερέα, τα-
 μίαν, νεωποι-
 5 ὄν, κτίστην,
 πολλὰ καὶ
 διὰ συνηγο-
 ριῶν κατορ-
 θώσαντα τῇ
 10 πατρίδι,
 υἰὸν Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου)
 Ζήλου, ἀρχι-
 ερέως καὶ ἱε-
 ρέως τῆς
 15 Ἀφροδίτης,
 τοῦ πολλοῖς
 καὶ μεγάλους
 ἔργοις
 ἐκ τῶν ἰδίων
 20 κοσμήσαντος
 τὴν πόλιν.

Çeviri: Kent?, başrahip ve Aphrodite'nin rahibi, masrafları kendisi karşılayarak pekçok ve büyük işlerle kenti süsleyen Tiberius Claudius Zelos'un oğlu, *rhetor* ve *sophist*, başrahip, *tamias*, *neopoiος*, kurucu, *synegoros*'luklar aracılığıyla vatana pek çok şey kazandıran [Tiberius Clausius Aurelius Zelos'u] onurlandırdı.

37. Adı belirsiz bir kişi için onurlandırma

Buluntu yeri: Aphrodisias.

Tarihi: İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: *I.Aphrodisias 2007*, 15.332.

- 1 ταμίαν, ἀρχινεο-
ποιόν, πατρός
[καὶ] πάππου καὶ
[πρ]ογόνων ἀρχι-
5 ερέων καὶ στεφα-
[ν]ηφόρων, πάσας
[ἀ]ρχὰς καὶ λειτουρ-
[γ]ίας πληρώσαν-
[τ]α, πολλὰ κατορ-
10 [θ]ώσαντα τῆ πατρί-
δι ἐν συνηγορίαις,
[μ]ά{ι}λιστα θαυμασ-
[θ]έντα ἐπὶ παιδείᾳ
[κα]ὶ χρηστότητι
15 [κα]ὶ ἐπεικείᾳ βίου.

Çeviri: *Tamias*, *arkhineopios*, babası, dedesi ve soyunda *arkhiereus*'ler ve de *stephanephoros*'lar olan, bütün görevleri ve *leitourgia*'ları tamamlayan, *synegoria*'larda vatani için pekçok şey elde eden, özellikle kültürü ve yaşam terbiyesiyle hayranlık uyandıran yaşamının uyandıran (filanca kişi onurlandırıldı).

Pisidia Bölgesi

38. Publius Caelius Lucanus için onurlandırma

Buluntu yeri: Pogle (Çomaklı-Fığla)

Tarihi:

Edisyon: SEG 19, 835; IGR III, 409.

- 1 [Π]ό[πλι]ο[ν](?) Καί[λ]ιον(?) Λουκα[νόν](?) ἀγῶ]-
[ν]οθετήσαντα ἀγῶνα πεντα[ετηρικὸν ἐ]-

[πι] ἀνδριᾶσιν καὶ βραβείοις καὶ τειμή[μα]σ[ιν, ἐ]-
 [πιδ]εδωκότα διανομάς ἔτεσιν πολ[ειτείας]
 5 βουλευταῖς τε καὶ ἐκκλησιασταῖς κ[αὶ πᾶ]-
 σι πολεΐταις, κτίζοντα ἔργα τῆ πόλει, κρε[ί]-
 νοντα τοπικὰ δικαστήρια ἔτεσιν κοιν[ω]-
 νί[α]ς, πέμψαντα ἄνωναν εἰς τὸ Ἀλε[ξαν]-
 δρέων ἔθνος, προηγορήσ[αν]τα καὶ
 10 [σ]υν[δικήσ]αντα ὑπὲρ τῆς πό]λεως,
 γέγ[ους] τοῦ προφ[τεύοντ]ος ἐν
 τῆ πατρίδι.

Çeviri: Heykeller, dövüş ödülleri ve onurlandırmalar için beş yılda bir düzenlenen bayramların *agonothetes*'liğini yapan, bunun yanında yönetim yıllarında *bouleutes*'lere, *ekklesia* üyelerine ve bütün vatandaşlara dağıtım yapan, kent için işleri tesis eden, yerel mahkemeleri düzenleyen, Aleksandreialıların birliğine hububat gönderen, kent için *proegoros*'luk ve *syndikos*'luk yapan, vatanında önde gelen bir kişinin soyundan olan Publius Caelius Lucanos'u (onurlandırdı).

39. Bryon için mezar onurlandırması

Buluntu yeri: Etenna (Delikli Ören'deki *nekropolis* alanı)

Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Edisyon: *SEG* 42, 1215.

— — —
 1 ἐτείμησεν Βρύονα Ιανγβει
 νέον, ἄνδρα γένει καὶ ἀξία ἐν
 τοῖς πρώτοις καταριθμηθέν-
 τα καὶ ἐν τῆ ἐπαρχείᾳ διάση-
 5 μον γεγονότα, ἀγορανομή-
 σαντα πιστῶς καὶ ἀρχιερασά-
 μενον τοῖς Σεβαστοῖς εὐσε-
 βῶς καὶ γυμνασιαρχήσαντα
 ἀφειδῶς καὶ ἄρξαντα ἐνδό-
 10 ξως καὶ εἰρηναρχήσαντα ἀ-

γνώσ ἔν τε ἐγδικίαις καὶ πρεσ-
βείαις καὶ ἐν ταῖς λουπαῖς τῆς
πόλεως χρείαις εὐχρηστον
γεγονότα· τὸν δὲ ἀνδριάντα
15 ἀνέστησεν Ουως Βρύωνος
ἢ μήτηρ μνήμης καὶ φιλο-
στοργίας χάριν.

Çeviri: Genç bir adam olan ve önde gelenler arasında sayılmaya layık olan, yönetimde göze çarpan biri haline gelmiş, güvenilir bir şekilde *agoranomos*'luk yapan, imparatorlar için dindar bir şekilde başrahiplik yapan, cömertçe *gymnasiarkhos*'luk yapan, ünlü bir şekilde *arkhon*'luk yapan, hem *ekdikos*'luklarda hem de elçiliklerde namuslu bir şekilde görev alan, kentin geriye kalan ihtiyaçlarında da faydalı biri olan Bryon Iangbeis'i (- - -) onurlandırdı. Bryon'un heykelini ise annesi Ouos hatırası ve sevgisi vesilesiyle dikti.

Pamhulia Bölgesi

40. Vibianus Tertulus için onurlandırma

Buluntu yeri: Perge.

Tarihi: Geç Antoninus Dönemi.

Edisyon: *I.Perge* 193.

.....
[..... Οὐειβιανὸν Τέρτυλλον(?)]
.....
1 .ΩΝ.[
.ΙΟΝ ΜΟΝΟ[
.εἰσιν αὐτῶ ὑπὸ τῶ[ν Σεβαστῶν(?) καὶ ἱερέα τῆς Ἀρ]-
τέμιδος καὶ δημιουργ[ὸν ἐκδική(?)σαν]-
5 τα ὑπὲρ τῆς πατρίδος τὰς περὶ.[δίκας(?)]
καὶ κατορθώσαντα καὶ ἐν μηδενὶ ἀπρ[όσδεκτον(?) τὸ]
δαπάνημα λογισάμενον· τῇ πόλει προ[δικήσαντα(?)]
πολλάκις ἐνδόξως καὶ ἐπωφελῶς ἐπ[ιμεληθέντα(?)]
καὶ δωρεᾶς λίθων Φρυγίων τῶν χαρισθέν[των ὑπὸ]
10 θεοῦ Ἀντωνείνου καὶ κατασκευῆς πάντ[ων τῶν]

περὶ τὸ γυμνάσιον καινουργηθέντων, ἐπιμ[εληθέν]-
 τα καὶ στοᾶς διπλῆς μακέλλου τοῦ πρὸς τῇ μ[εγάλη πύ]-
 λη, κατασκευάσαντα καὶ σφαιριστήριον ἐν τ[ῷ γυμνα]-
 σίῳ, ἐξ ᾧ παρεχώρησεν τῇ πατρίδι πόρω[ν . . . ?]

- 15 υἰὸν Τερτύλλου καὶ Οὐειβίας δημιουργῶν εἰ[ερασάμε]-
 γον καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ Μουσείου.
 οἱ ἐπ' αὐτοῦ ἀρχιερωμένου μαστειγοφ[όροι]

Çeviri: [Filanca kişi Tiberius Claudius Vibianus Tertullus'u, İmparator Kültü başrahibi ve büyük on yıllık İmparator Oyunlarının *agonothetes*'ini ve---- onurlandırdı] [İmparator?] tarafından ona, ve Artemis'in rahibi ve vatanın davalarının *ekdikos*'u, *demiourgos*, aynı zamanda *consul*'lük da yaptı ve kent için ünlü ve yararlı işlerde ödevlerini [- - - -] kar amacı gütmeyen karşıladı ve tanrılaştırılmış imparator Antoninus tarafından gönderilen çok miktardaki Phrygia mermerini *gymnasion*'un çevresindeki yenileştirme çalışmaları için kullandı. Aynı zamanda, büyük kapının karşısındaki macellumun çifte stoasının yapımı ile ilgilendi; ayrıca, *gymnasion*'daki *sphairisterion*⁷⁸¹ yapısı ki onun geliri vatanının emrindeydi, yaptırdı. *Demiourgos*'luk yapmış Tertullus ve Vibia'nın oğlunu (onurlandırdı); O ayrıca mouseionun üyelerine rahiplik görevi yaptı. Kamçı taşıyanların yaptırdığı heykel (onun) başrahipliği sırasında dikildi.

41. M(arcus) Gavius Eirenaeus, Marcus Gavius Gallicus'u onurlandırıyor

Buluntu yeri: Attaleia.

Tarihi: M.S. 138.

Edisyon: *IGR* III, 778.

- 1 Μ(ἄρκου) · Γάουσιον Λ(ουκίου) · υ(ιὸν) · Γαλλικόγ,
 ιερέα διὰ βίου Σεβασ-
 τῆς Νείκης, ἀρχιερέα
 τῶν τριῶν πενταετηρ[ι]-
 5 κῶν ἀγώνων καὶ ἀγωνα-
 θέτην τῶν πενταετηρι-
 κῶν ἐκ τῶν ἰδίων, τετει-
 μημένον ὑπὸ τοῦ Σεβασ-

⁷⁸¹ *Sphairisterion*: top sahası. Liddell ve Scott, 1996: bkz. “σφαιριστήριον”.

τοῦ ἵππῳ δημοσίῳ ἐν Ῥώ-
 10 μη, ἐπίλεκτον κριτὴν ἐκ
 τῶν ἐν Ῥώμῃ δεκουριῶν,
 συνήγορον καὶ προήγορον
 τῆς πατρίδος διηγεκῆ,
 τετειμημένον πολειτεί-
 15 αῖς καὶ ἀνδριᾶσιν καὶ προ-
 εδρίαῖς ὑπὸ τε τῶν ἐν
 Παμφυλία πόλεων καὶ τῶν
 ἐν Λυκία καὶ τῶν ἐν Ἀσία
 ἐπὶ τε συνηγορίαῖς καὶ σε-
 20 μνότητι, ὑπὸ τε κολωνε[ι]-
 ῶν καὶ δήμων ἐλευθέρων,
 πολλοὺς ὑπὲρ τῆς πατρί-
 δος καὶ πόλεων πλείστων
 ἀγῶνας εἰρηκότα ἐπὶ τε
 25 τῶν Σεβαστῶν καὶ τῶν ἡγε-
 [μ]όνων, ἔπαρχον τεχνει-
 τῶν, ν Μ(ἄρκος) Γάουιος Εἰρη-
 ναῖος τὸν ἑαυτοῦ πάτρω-
 να καὶ εὐεργέτην.

Çeviri: M(arcus) Gavius Eirenaeus, patronu ve *euergetes*'i olan, L(ucius) oğlu, Sebaste Nike'nin yaşam boyu rahibi, beş yıldı bir kutlanan bayramın üç kez kendi kesesinden imparator kùltü başrahibi olan, imparator tarafından Roma'da devlet atıyla onurlandırılan, Roma'daki decurion'lardan seçilen hakim, vatanın daimi *synegoros*'u ve *proegoros*'u, Pamphylia, Lykia ve Asia kentleri tarafından vatandaşlıkla, heykellerle, ön sıra imtiyazlarıyla onurlandırılan, *synegoria*'lar ve seçkinlik konusunda koloniler ve özgür kentler tarafından onurlandırılan, imparatorlar ve *hegemon*'lar için vatani ve bir çok kent adına bayramlar söz veren, *praefectus fabrum* M(arcus) Gavius Gallicus'u (onurlandırdı).

Lykia Bölgesi**42. Quintus Veranius Philagros için bir onurlandırma****Buluntu yeri:** Kibyra**Tarihi:** M.S. 1. yüzyıl.**Edisyon:** *I.Kibyra* 41.

- 1 [ὁ δῆμος ἐτείμησεν] Κοίντον Οὐηράνιον Τρωΐλου υἱὸν Κλουστουμείν[α]
[Φίλαγρ]ον ἱερέα Ἀρετῆς διὰ βίου, ἡ πρεσβεύσαντα δωρεὰν τετρ[ά]-
[κις] πρὸς τοὺς Σεβαστοὺς [εἰς Ῥώ]μην καὶ περὶ μεγάλων πραγμάτων
ἐπιτυχόντα, ἡ καὶ ἐγδικήσαντα δημοσίας ὑποθέσεις πολλὰς καὶ μεγάλα[ς],
- 5 ἐξ ὧν ἱκανὸν ἀργύριον ἐχώρησεν εἰς τὸν κτισμὸν τῆς πόλεως, ἡ καὶ δημοσίους
δούλους
ἐγνεικήσαντα ἑκατὸν ἑπτὰ καὶ κτῆσιν Κομ[.]ρα, vac. καὶ ἱερέα γενόμενον Καί-
σαρος Σεβαστοῦ καὶ ἐπιδόντα τῇ πόλει ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη διαδόματος εἰς εὐωχίαν
Καισαρείων δραχμὰς Ῥοδίας πεντάκις μυρίας τετράκις χειλίας, ἡ καὶ δανείου δέκα
μυριάδας Ῥοδίας χαρισάμενον, οἷς ὁ δῆμος ἠθέλησεν, ἡ καὶ καταλύσαν-
- 10 τα συνωμοσίαν μεγάλην τὰ μέγιστα λυποῦσαν τὴν πόλιν· ἡ ἃ δὲ ἦν ἀνανκαι-
ότατα τῶν ἐν ταῖς πρεσβείαις ἐπιτευχθέντων, ἡττημένον ἀπὸ Τιβερίου Κλαυ-
δίου Καίσαρος ἀπεσκευάσθαι Τιβέριον Νεικηφόρον πράσσοντα τὴν πόλιν
καθ' ἕκαστον ἔτος δηνάρια τρισχειλία καὶ λαμβάνοντα, vac. καὶ τὴν τοῦ σείτου
πρᾶσιν γείνεσθαι ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ ζεύγος μοδίων ἑβδομήκοντα πέντε
- 15 ἐκ πάσης τῆς χώρας, ἐφ' οἷς ἡ πόλις ἔδωκεν αὐτῷ τὰς ἀριστεύουσαις τειμάς.

Çeviri: Halk Meclisi, yaşam boyu Arete rahibi olan, vatanı için hediye olarak dört kere Roma'ya imparatorların huzurunda elçilik için giden, büyük devlet işlerinde başarılı olan, birçok önemli kamu davasında kent avukatı olarak görev yapan, bunun sonucunda şehirdeki inşaat işlerine önemli miktarda para aktaran ve (bir davada) yüz yedi devlet kölesi ve Kom..ra arazini tekrar kente kazandıran, Caesar Augustus rahibi olan, uzun yıllar boyunca Caesaria şöleni için şehre elli dört bin Rhodos *drakhme*'si bağışlayan ve kent tarafından seçilen kişilere yüz bin Rhodos *drakhme*'sini hibe eden, kente çok büyük acılar veren büyük bir komployu çözerek kentten zorla her yıl üç bin *denaria* alıp cebine atan Ti. Nikephoros'un görevden alınmasını sağlayan ve ülkenin tümünden toplanan yetmiş beş *modii*'lik çifte buğday vergisinin agorada toplanmasını Ti. Claudius'tan talep eden- ki bunlar imparatorlardan elçi olarak elde ettiği en önemli başarılarıdır-, Troilos oğlu *Clustumina tribus*'undan Quintus

Veranius Philagros'u onurlandırdı ve bu yaptıklarından dolayı kent ona soylu (bir kişiye yakışır) onurlar verdi.

Lydia Bölgesi

43. Metrophanes oğlu Titus Flavius Aleksandros için onurlandırma

Buluntu yeri: Thyateira (Akhisar)

Tarihi:

Edisyon: TAM V,2. 1002.

1 οἱ σκυτοτόμοι ἐτείμησαν
 Τ. Φλάβιον Μητροφάνους υ-
 ἰὸν Κυρεῖνα Ἀλέξανδρον
 ἀγορανομήσαντα ἐξάμη-
 5 νον εὐτόνως καὶ πολυδα-
 πάνως, κουρατορεύσαντα
 τοῦ τῶν Ῥωμαίων κονβέντου,
 πρεσβεύσαντα πρὸς τὸν Σε-
 [β]αστὸν εἰς Ῥώμην γ' καὶ ἐκ-
 10 [δ]ικήσαντα τὰ ἀχθέντα ὑπὲρ
 [Ἀτταλ]εατῶν πράγματα δαπά-
 [ναις] ἰδίαις, ἱερασάμενον τῆς Ἀρ-
 [τέμ]ιδος εὐσεβῶς καὶ φιλοτείμως
 [ὑπὲρ] Φλαβίας Ἀλεξάνδρας καὶ
 15 [Φλα]βίας Γλυκίννης τῶν θυγατέ-
 [ρων] ἀναθέντα.

Çeviri: Deri işçileri, gayretli ve aktif bir şekilde altı ay boyunca *agoranomos*'luk yapan, Roma'lıların *conventus*'unun (*conventus civium Romanum*) *curator*'luğunu yapan, Roma'ya üç kere imparatora elçi olarak giden, kendi masraflarıyla birlikte Attaleia'lıların zorlu davalarının avukatlığını yapan (*ekdikos*), dindar ve onursever bir şekilde Artemis'in rahipliğini yapan, Metrophanes oğlu Quirina *tribusu*'na mensup T. Flavius Aleksandros'u onurlandırdı. (Bu) kızları Flavia Aleksandra ve Flavia Glykinna namına dikildi.

44. Kalligenes, syndikos'luk yapıyor.

Buluntu yeri: Maionia

Tarihi: M.S. 154/155

Edisyon: TAM V,1. 517.

1 ἔτους σλθ'. τοῖς πατρίοις θεοῖς καὶ
 Αὐτοκράτορι Καίσαρι Ἀντωνεῖνω
 τὴν ἡλιοκάμεινον ἀποκα-
 θέστησεν Καλλιγένης β' ὁ πρῶτος
 5 ἄρχων ἐκ χρημάτων λογιστείας
 Οὐ<α>λερίου Ἀπολλωνίδου ὧν ὁ
 Καλλιγένης συνεδίκησεν καὶ ἔπρα-
 ξεν, δι' ἐργεπιστατῶν Ἑρμο-
 γένους τοῦ Ἀπολλωνίου
 10 καὶ Διονυσιοδώρου καὶ Ἑρ-
 μογένους τῶν Διονυσίου.

Çeviri: 239. yılda, Kalligenes oğlu *protos arkhon* Kalligenes, denetçiler Apollonios oğlu Hermogenes ve Dionysios oğulları Dionysiodoros ve Hermogenes ile birlikte, savunup kazandığı Valerius Apollonides'in *logisteia*'sının paralarından bu *heliokamios*'u vatanın tanrılarına ve İmparator Caesar Antoninus'a ithafen tamir ettirdi.

EGE ADALARI

45. Knidos Kenti, Kos ve Kalymna kentleri arasında hakemlik yapıyor.

Buluntu yeri: Kalymna- Apollon tapınağı.

Tarihi: M.Ö. 300-286.

Edisyon: *Tit. Calymnii* 79.

A.

1 [ἔδοξε τᾷ βουλᾷ καὶ τῷ δάμωι, γνώμα στρ]αταγῶν Λευντιάδα το-
 [ῦ δεῖνος, τοῦ δεῖνος — — — — — — — — —].λωνος, Πειθαράτου το-
 [ῦ δεῖνος, τοῦ δεῖνος — — — — — — — — —] τοῦ Ἀκροτέλεως, Ἑρασικλ-
 [εῦς τοῦ δεῖνος, τοῦ δεῖνος τοῦ δεῖνος π]ερὶ τᾶς δίκας ἄς ἐδικάζε-
 5 [το τὰ παιδία τὰ Διαγόρα τοῦ Παυσιμάχ]ου μετὰ ἐπιτρόπων Φιλί-
 [νου τοῦ Διοκλεῦς, Ἀριστοδάμου, Ἀγλάου], Τεισία, Ἀριστεῶς τᾷ πό-

40 τᾶς δίκας ὁ μὲν πρῶτος λόγος ἑκατέροις ποτὶ χάας δεκαοκτώ, ὁ δὲ
 δεύτερος ποτὶ χάας δέκα. συναγόρους δὲ ἐξέστω ἑκατέροις
 παρέχεσθαι τέτορας, ἐξέστω δὲ καὶ μαρτυρὲν τοῖς συναγόροις.
 τὰ δὲ ψαφίσματα καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τὰν γραφὰν τᾶς δίκας καὶ εἴ τί κ-
 α ἄλλο ἐγ δαμοσίου φέρηται ἀναγινωσκέτω ὁ γραμματεὺς ὃν κα ἐ-
 45 κάτεροι παρέχωνται, καὶ τὰς μαρτυρίας ἄνευ ὕδατος· ὁ δὲ μάρτ-
 υρ ὁ μὲν δυνατὸς ἐὼν παρεῖμεν, μαρτυρεῖτω παρεὼν ἐπὶ τοῦ δικα-
 στηρίου, τοὶ δὲ ἀδύν[α]τοι τῶν μαρτύρων παραγενέσθαι ἐπὶ τὸ δικ-
 αστήριον ἐγμάρτυρησάντω ἐπὶ τῶν προστατᾶν ἐν ἑκατέρα[ι]
 ταῖ πόλι τετάρται ἐξ ἰκάδος μηνὸς Βατρομίου ὃν Καλύμνιοι ἄγοντ[ι],
 50 Κῶιοι δὲ Καφίσιον, παρεύντων τῶν ἀντιδίκων, εἴ κα χρείζωντι παρῆ-
 μεν, τοὶ δὲ μάρτυρες π[ο]τομύντω τὸν νόμιμον ὄρκον ἐπὶ τὰμ μ-
 αρτυρίαν ἀλαθέα μαρτυρεῖν καὶ μὴ δυνατοὶ ἦμεν παραγενέσθαι ἐπὶ [τ]-
 ὀ δικαστήριον· τοὶ δὲ προστάται τὰς μαρτυρ[ία]ς τὰς ἐγμάρτυρηθείσα-
 ς ἐπ' αὐτῶν ἐπισαμαινέσθω ταῖ δαμοσί[αι σφρα]γίδι, παρασάμαινέσθω δὲ
 55 καὶ τῶν ἀντιδίκων ὁ χρείζων, ἀντίγραφα [δ]ὲ διδόντω τοὶ προστάται τ-
 αὐτᾶν τᾶν μαρτυριᾶν παραχρῆμα τοῖς ἀντιδίκους. ἀποστειλάντω δὲ
 τοὶ προστάται τὰμ [μ]ὲν ἐν Κῶι μαρτυρηθεισᾶν μαρτυριᾶν πασᾶν ἀν-
 [τί]γραφα, τὰ μὲν ἐσ[φρ]αγισμένα ταῖ δαμοσίαι σφραγίδι, τὰ δὲ ἀσφράγισ-
 [τα] ἐπὶ τοὺς προσ[τ]άτας τοὺς ἐν Καλύμναι ἐν ἀμέραις ἵκατι ἀφ' οὗ κα ἐγμάρ-
 60 [τυρ]ηθῆι· ἀποστ<ει>λάντω δὲ καὶ τοὶ προστάται τοὶ ἐν Καλύμναι τᾶν μ-
 [αρτ]υριᾶν τᾶν ἐγμάρτυρηθε[ι]σᾶν ἐφ' αὐτοῖς ἀντίγραφα πασᾶν, τὰ μὲν ἐσφρ-
 αγισμένα ταῖ δαμοσίαι σφραγίδι, τὰ δὲ ἀσφ<ρ>άγιστα ποτὶ τοὺς προστά[τ]-
 ας τοὺς ἐγ Κῶι ἐν ἀμέραις ἵκατι ἀφ' οὗ κα ἐγμάρτυρηθῆι καὶ τὰ ἄλλα
 ποιοῦντω τοὶ προστάται περὶ τᾶν ἐγμάρτυριᾶν καθάπερ καὶ τοὺς ἐ-
 65 γ Κῶι προστάτας γέγραπται ποιεῖν· τοῖς δὲ παραγενομένοις Καλυμ-
 νίων εἰς Κῶν ἐπὶ τὰν ἐπάκουσιν τᾶν μαρτυριᾶν ἀσφ[άλειαν παρεχ]έτ-
 ω ἐν Κῶι Φιλῖνος. διδόντω δὲ καὶ ἀνάκρισιν τοὶ σ[τραταγοὶ τῶν μαρ]-
 τύρων ἑκατέροις καθ' ἓνα μετὰ τοὺς πρῶτους [λόγους τᾶς δίκας]·
 ἀνακρινάντω δὲ καὶ τοὺς μάρτυρας ἑκάτεροι ὄ[σα μὲν τᾶς δίκας ἰ]-
 70 κνεῖται, ἄλλο δὲ μηδέν, καὶ τὸ ἐρωταθὲν ὑπὸ τ[οῦ μάρτυρος ἀνα]-
 γκαζόντω τοὺς ἀντιδίκους τοὶ στραταγ[οὶ εἰπεῖν, εἴ κα μὴ συνῆι τὸ ἐ]-
 ρωτώμενον, ἐπερωτῆι δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τ[οὺς ἀντιδίκους· εἰ δέ κα τοὶ]
 λόγοι μὴ συντελέωνται παρ' ἀμφοτέρ[ων ποτὶ τὰν τήρησιν τοῦ ὕδατος],

- [λ]εγόντω ἐς ὃ κα τὸ ὕδωρ ἐ[γ]ρυαῖ· συντελε[σθέντων δὲ τῶν λόγ]-
 75 ων διδόντω τοὶ στρατα[γο]ὶ τὰς ψάφου[ς αὐτίκα μάλα].
- B
 [— — καὶ ἐπεὶ ὁ δᾶμος ὁ Καλυμνίων Ἀρατίδαν, Ἐπίγονον, προδίκους]
 1 [ἐς Κνίδον ἀπέστειλε ἀντωμοσίαν τοῦ ἐγκλήμ]ατος ποιη[σ]-
 [ομένους ποτὶ τε Φιλῖνον τὸν Διοκλεῦς], Ἀριστόδαμον, Ἄγ-
 [λαον, Τεισίαν, Ἀριστῆ, τὰ Διαγόρα π]αιδία ποτὶ τοὺς γεγ[ρ]-
 [αμμένους τὰν γραφὰν τάνδε ἔθ]εγτο παρὰ τοὺς Κνιδίων στρ[ατ]-
 5 [αγοὺς τοὺς ἐν ἀρχᾷ] ἐπὶ δαμιοργοῦ Ἀλκιμάχου. ἀργυρί[ο]-
 [υ τοῦ ἀποδοθέντος] ἀμῖν ἀφαιρέθεις ἀπὸ χρέως τοῦ Πausi-
 [μάχου καὶ] Ἴπποκράτους, τᾶς τε ἀφέσιος τοῦ ταλάντου ὃ φαν-
 [τι] ἀφεῖσθαι Καλύμνιοι ὑπὸ Πausimάχου καὶ Κλευμήδους, καὶ τ-
 ᾶν φιαλᾶν καὶ τῶν ἀλσέων, καὶ τᾶν πεμπτᾶν ἀφαιρεθισᾶ-
 10 ν τᾶν ἀποδοσίων ἅς φαντι ἀποδεδώκεν Καλύμνιοι Πausi-
 μάχου καὶ Κλευμήδει καθ' ὁμολογίαν ἅμ φαντι ποιήσασθαι
 Καλύμνιοι ποτὶ Πausimάχον καὶ Κλευμήδη, περὶ ὧν πάντων
 ἀμφισβатеῦντι αὐτοῖς τοὶ Κλευμήδους κλαρονόμοι· τού-
 των πάντων ἀφαιρέθεις τοῦ μέρους ὃ εὐρίσκομες ἐ-
 15 πιπίπτον ἐ<π>ὶ τὸ χρέος τὸ Ἴπποκράτει ὀφειλόμενον, ἀφα[ι]-
 ρεθέντος δὲ καὶ τούτου π<λ>έονος ἀργυρίου ὃ φαντι Κα<λ>ύμ-
 νιοι ἀποδεδώκεν Κλευμήδῃ, καὶ τᾶν ἄλλαν ἀποδοσίων ἀφ-
 αιρεθισᾶν <π>ασᾶν, ἅς ἐν ταῖ ἀποκρίσει, ἂν ἔδωκε ὁ δᾶμ-
 ος ὁ Κώϊων τῶι Καλυμνίων δάμωι, ἂν ἔλαβον ἄγγελοι παρ-
 20 αγενόμενοι ἐς Κῶν Ἐξάκεστος, Χαρικλείδας, Ἀρατό-
 φαντος, Ἀρατίδας, Εὐξίφαντος, γράψαντες ἀνηνικά-
 μες ἔχοντας τὸς Ἴπποκράτους κλαρονόμους ἐς τ-
 ὃ χρέος ὃ ὀφειλον Καλύμνιοι Ἴπποκράτει, ὧι ἄρχει Καφίς-
 [ι]ος ἐπὶ Ἐρμώνακτος· ἀπαιτεῦντων δὲ ἀμῶν τὰ ὑ-
 25 πόλοιπα τῶν χρημάτων τούτων, ἃ γίνεται σὺν τό-
 κωι, τὰ μέρη τὰ ἀμά, οὐκ ἀποδίδοντι Καλύμνιοι, φά-
 μενοι ἀποδεδώκεν αὐτὰ καὶ τοὺς τόκους τοὺς
 γινομένους Κλευμήδῃ τῶι Ἴπποκράτους καὶ Κλε-
 υφάντῳ τῶι Κλευμήδους. τίμαμα τῶν χρημά-
 30 των ὧν δικαζόμεθα τάλαντα τριάκοντα.

vac.

- 31 ἀπεδικάσθη παρόντων· τᾶν ψάφων ται καταδικά-
ζουσαι ἐβδομήκοντα ὀκτώ, ται δὲ ἀποδικάζου-
σαι ἑκατὸν ἵκατι ἕξ· Ἐλαφρίου ἐβδόμαι ἐπὶ δέκα, ἐ-
πι δαμιοργοῦ Ἀλκιμάχου· συναγόρησε τοῖς πα-
35 [ι]δίοις τοῖς Δια<γ>όρα Φιλῖνος Διοκλεῦς Κῶιος, τᾶι
[δ]ὲ Καλυμνίων πόλι Ἐκατόνυμος Πρυτάνι-
ρος Μιλήσιος, Ἐξάκηστος Ἀλκίνου Καλύμνιος,
Ἄρατόφαντος Ἀριστόλα Καλύμνιος.

vac.

Çeviri:

A. (Knidos kentinin) danışma ve halk meclisi, *strategos*'lar filanca oğlu Leontiadas, filancanın oğlu, filancanın oğlu Peitharatos,, Akroteles oğlu..., filancanın oğlu Erasikles, filancanın oğlu filancanın, Pausimakhos oğlu Diagoras'ın çocuklarının muhafızları- Diokles oğlu Philinos, Aristodamos, Aglaos, Teisias ve Aristeus ile birlikte Kalymnalıların kentine karşı açtıkları dava hakkındaki tavsiyelerine göre karar verdi. Madem Diagoras'ın çocukları ve çocuklarının muhafızları- Diokles oğlu Philinos, Aristodamos, Aglaos, Teisias ve Aristeus halka karşı suçlamada bulundu ve şimdi de Kalymna'lıların kenti, Kral Demetrios tarafından Kalymna ve Kos Halklarına gönderilen talimata ve kendi aralarında gelişen ortak tartışmalara göre karşı suçlama yapmaları için kent avukatları (*prodikos*) Aratidas, Epigonos,, ...sthenes ve Thebadas'ı gönderdi. (14) *Strategos*'ların Diagoras'ın çocuklarıyla Kalymna kenti arasındaki davanın gününü belirlemelerine karar verildi. Onların her biri belgeleri sağlamış olduklarında, sorumlu (görevdeki) *strategos*'lar, Diagoras'ın çocuklarının Pausimakhos'un borcu hakkında yaptıkları suçlamanın kopyasını, Diagoras'ın çocukları ve muhafızlarından beş gün içinde alacaklardır. (20) Eğer yazılmış olanlara (talimatlara) göre suçlamayı *strategos*'lara teslim etmezlerse, *strategos*'lar davayı mahkemeye taşımayacaklardır (taşımazlar). Ayrıca onlar beş gün içinde Kalymnalıların avukatları tarafından verilen karşı suçlamanın da bir kopyasını alsınlar, eğer Kalymna'lılar vermezlerse, Diagoras'ın çocuklarının kazandığını belirlesinler (kazandığına karar versinler), (25) Kurban sunuları yakılırken, dava görülmeden önce yargılamayı yapacak hakimler mahkemenin önünde yemin ettirsinler. Yemin ise şu şekilde olacaktır: "Zeus, Apollon Lykios ve Gaia (şahidimdir ki) muhaliflerin yeminli ifadelerini mümkün olan en adil görüşle yargılayacağım ve eğer gerçekleri söylemiyormuş gibi görünüyorsa, (sadece o) tanığa göre

yargılamayacağım. (30) Ne ben ne de benimle birlikte olan başka bir erkek veya kadın bu davalardan ötürü hiç kimseden parayla veya herhangi bir alet (şey) aracılığıyla hediye almadık. Eğer yeminime uyersam benim için iyi olurken, yemini tutamazsam ise zıt şeyler olacaktır.” Kararnameler, yasal meydan okumalar ve gerekli olursa başka (evrak) kamu arşivinden getirilsin, mahkemede her bir muhalif (taraf) [onları] her şehrin kararnamesine uygun olarak, her şehrin devlet mührüyle mühürlenmiş olarak getirsin, *strategos*’lara teslim etsinler. *Strategos*’lar ise [onları] açarak her iki taraf için mahkemeye teslim etsinler. Dava görülmeden önce, her iki taraf da kanıtları getirsinler. (40) Her iki taraf için davanın ilk konuşması on sekiz su saati içinde konuşulurken, ikincisi ise on su saati içinde (konuşulsun). Her iki taraf için dört (συναγόρους) avukat bulundurmak mümkün olsun, avukatlar için de şahitlik yapmak mümkün olsun. Her iki tarafın temin ettiği *grammateus* ise kararnameleri, yasal meydan okumaları, dava beyanını ve kamu arşivinden getirilen diğer bir belgeyi kanıtlarla birlikte zaman tutmaksızın yüksek sesle okusun. (45) Orada bulunması mümkün olan bir tanık ise, mahkeme önünde bulunarak tanıklık yapsın. Tanıkların mahkeme önünde bulunmaları mümkün olmayanları ise, Kalymna takvimine göre Batromios, Kosluların ise Kaphisios ayının yirmi dördüncü gününde her iki kentteki yöneticilerin (*prostates*) önünde, (50) eğer gerekirse, bulunan muhaliflerin önünde, ifade versinler. Ve şahitler ise gerçekleri anlatacakları şahitlikleri ve mahkemede bulunmalarının mümkün olmadığı üzerine geleneksel yemini etmelidirler. *Prostates*’ler ise kendilerine sunulan kanıtları (kendilerine verilen ifadeleri) halk mührüyle mühürlesin, karşıtlar arasında isteyen biri de mühürlesin (mühürleyebilir). (55) *Prostates*’ler ifadelerin kopyasını karşı taraflara acilen versinler. *Prostates*’ler Kos’ta sunulan bütün ifadelerin kopyalarını, halk mührüyle mühürlenmiş olanları ve de mühürsüzleri, ifadelerin sunulduğu tarihten sonraki yirmi gün içinde Kalymna’daki *prostates*’lere göndereceklerdir. (60) Kalymna’daki *prostates*’ler de kendilerine sunulmuş olan bütün ifadelerin kopyalarını, halk mührüyle mühürlenmiş olanları ve de mühürsüzleri, sunuldukları tarihten sonraki yirmi gün içinde Kos’taki *prostates*’lere göndereceklerdir. *Prostates*’ler ifadeler hakkında diğer şeyleri de yapsınlar, tıpkı Kos’taki *prostates*’lerin yapmaları için yazılanlar gibi. (65) Philinos, ifadeleri dinlemek üzere Kos’a gelen Kalymnalılar için güvenliği sağlasın. *Strategos*’lar tanıkların her birine davanın ilk konuşmacılarından sonra tek tek inceleme (fırsatı) versin. Her iki taraf da tanıkların (dava dışındaki) başka hiçbir şeyi değil, ama ne kadar davayla ilgili olduklarını incelesinler; (70) *Strategos*’lar karşı tarafları tanık tarafından sorulan bir şeye cevap vermeye zorlasınlar; eğer sorulan şeyi anlamazsa, karşı taraftan onunla ilgili açıklama isteyebilir. İki tarafın

konuşmaları ayrılan su saati süresi içinde bitmezse, su akana kadar konuşsunlar. Konuşmalar tamamlandığında, (75) *strategos*'lar çok kısa bir süre içinde çakıl taşlarını (oy) versinler.

B. Klymnalıların *demos*'u kent avukatı (*prodikos*) olarak Aratidas, Epigonos'u suçlamanın yeminli ifadesini vermek üzere gönderdiğinde, Alkhimakhos'un demiourgos'luğu sırasında, Diokles oğlu Philinos, Aristodamos, Aglaos, Teisias, Aristeus ve Diagoras'ın söz konusu çocuklarına karşı Knidos'luların görevdeki *strategos*'larının yanında bu belgeyi verdiler. (5) Pausimakhos ve Hippokrates'in borcundan düşülen para bize teslim edildiğinde, Kalymnalıların iddia ettiği talent'in (paranın) düşürülmesinden sonra Pausimakhos ve Kleomedes tarafından ortadan kaldırılması, aynı şekilde kaselerin ve kutsal koruların, Kalymnalıların iddia ettikleri Pausimakhos ve Kleomedes ile yapılan anlaşmaya göre, Kalymnalıların Pausimakhos ve Kleomedes'e ödediklerini iddia ettikleri ödemelerin beşincisi kesildiğinde, bütün bu konularda Kleomedes'in mirasçıları onlarla uyuşmadılar. Bütün bunların dışında Kos'a gelen habercilerin- Eksakestos, Kharikleidas, Aratophantos, Aratidas ve Euksiphantos- aldıkları, Kos Halkının Kalymna halkına verdikleri yanıtta, diğer bütün ödemelerin düşürüldüğünü, (25) bu paranın geri kalan kısmındaki payımızı faiziyle istediğimizde, Kalymnalılar ise parayı ve faizleri Hippokrates oğlu Kleomedes ve Kleomedes oğlu Kleophantes'e ödediklerini söyleyerek vermediler. (30) Dava ettiğimiz paranın değeri otuz talent'dir. (31) Sanıkların beraat kararı: suçlama için 78 oy, beraat için 126 oy: Alkhimakhos'un demiourgos'luğu sırasında, Elaphrios ayının on yedinci gününde, Diokles oğlu Koslu Philinos Diagoras'ın çocukları adına konuştu, Kalymna'luların şehrinin (avukatları) ise Prytanis oğlu Miletoslu Hekatonymos, Alkinos oğlu Kalymna'lı Eksakestos ve Aristolas oğlu Kalymnalı Aratophantos'tu.

46. Kalymna Halkı Miletoslu avukat Hekatonymos'u onurlandırıyor.

Buluntu yeri: Kalymna.

Tarihi: M.Ö. 3. Yüzyıl.

Edisyon: *Tit. Calymnii* 7.

- 1 γνώμα προστατᾶν· ἐπειδὴ Ἑκατόνυμος
 Πρυτάνιος Μιλήσιος ἔκ τε τῶν ἔμπροσθεν
 χρόνων εὔνοος ὧν διατελεῖ τῷ δάμωι τῷ
 Καλυμνίων, καὶ νῦν φευγόντων ἀμῶν δί-
 5 καν ὑπὸ τῶν Διαγόρα παίδων καὶ Φιλίνου,
 κινδυνευόντων περὶ τᾶς πατρίδος, πα-

ραγενόμενος μετάπεμπος τάν τε λο[ι]-
 πάν εϋνοϊαν π[αρεῖχε πρό]ς τόν δᾶ-
 μον, συ[ν]άγο[ρος δὲ τῶι δάμω]ι κα-
 10 τασταθεῖς ἐπὶ [τὸ δ]ικαστήριον [τὸ ἄ]-
 ποδειχθέν [ἄ]μῖν ὑπὸ Κν[ιδ]ίω[ν καὶ κα]-
 τὰ τὸ βασιλέως [διάτ]αγμα Δαματρί[ου],
 ὑπέρ τε τῶν δικ[αίω]ν διελέγετο τὰ
 ἐνκλήματα λύ[ων] τὰ ἐπιφερόμενα,
 15 καὶ ἐκώλυσε συ[κοφα]ντ[ίσ]αι τὰμ π[ό]-
 λιν, συμπεῖσα[ς τὸ Κ]νιδίων δικαστή-
 ριον τὰ δίκαια [π]άγ[τα, συν]σταθεῖς με-
 τ' ἰμέων ἐπὶ τ[οῦ]ς τᾶς πατρίδος ἔναν-
 τίους, δεδόχ[θ]αι τῶι δάμωι, ὅπως πάν-
 20 τες εἰδῶντι διότι Καλύμνιοι ἐπίσ-
 τανται τὰς χάρι[τ]ας ἀποδιδόμεν
 τοῖς εὐεργέταις, ἤμεν δὲ πολίτ-
 [α]ν Ἐκατόνυμ[ον] Πρυ[τά]νιο[ς] Μιλ[ή]σιον
 25 [τοῦ] δάμου τοῦ Καλυ[μνίω]ν ἔγ[κτησ]-
 [ιν δὲ κ]αὶ προε[δρίαν καὶ πάν]των [ἀτέ]-
 [λειαν ἤμεν αὐτῶι — — — — — — — —]

Çeviri: (1) *Prostates*'lerin kararı: mademki Prytanis oğlu Miletoslu Hekatonymos önceki zamanlardan beri Kalymna halkına iyi yürekli olmayı sürdürdü ve şimdi davada Diagoras'ın oğulları ve Philinos tarafından suçlanırken ve (biz) vatanımız konusunda tehlikedeysen, çağrımıza cevap olarak yanımızda durup halka karşı iyi yürekliliğini diğer şekillerde de gösterdi. (10) Kral Demetrios'un talimatına göre Knidoslular tarafından kurulan mahkemede halkın avukatı (*synegoros*) olarak bulunup (yer alıp), adalet hakkında konuşarak bize karşı suçlamaları reddetti ve kenti yanlış suçlamadan korudu. (15) Bizimle düşmanlarımıza karşı birleşerek Knidos'luların mahkemesini doğru şeylere ikna ederek kazandı. Halk tarafından karar verildi: Kalymnos'luların hayırseverlerine teşekkürlerini sunduklarını herkes bilsin diye, Prytanis oğlu Miletoslu Hekatonymos'un Kalymna halkının vatandaşı olmasına ve mülkiyet hakkı ve proedria (ön sırada oturma hakkı) hakkına sahip olmasına ve de bütün vergilerden muaf olmasına (karar verdi).

47. Lysimakhos'un Samos kentine yazdığı mektup

Buluntu yeri: Samos.

Tarihi: M.Ö. 283-282.

Edisyon: IG XII,6. 1: 155.

- 1 βασιλεὺς Λυσίμαχος Σαμίων τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳι χαίρει[ν· κα]-
 τέστησαν ἐφ' ἡμᾶς οἱ τε πρέσβεις οἱ παρ' ὑμῶν καὶ οἱ παρὰ τῶν Πρ[ιη]-
 νέων ἀποσταλέντες ὑπὲρ τῆς χώρας, ἧς ἐτύγχανον ἡμφ[ισ]-
 βητηκότες πρότερον ἐφ' ἡμῶν· εἰ μὲν οὖν προεΐδειμεν ἡ[μ]εῖς τ[ήν]-
 5 δε τῆν χώραν ὑμᾶς ἐκ τοσούτων ἐτῶν ἔχειν καὶ νέμε[ι]ν, κ[αθ']
 ὄλον οὐκ ἂν ἐπεσπασάμεθα τῆν κρίσιν· νῦν δὲ ὑπελαμβάνομεν
 ὑπογύου τινὸς χρόνου παντελῶς γεγονέναι τὴν ἐπέμβασι[ν]·
 οὕτω γὰρ ἡμῖν ἐποιοῦντο τὴν μνείαν ἐν τοῖς πρότερον λό[γοις οἱ]
 τῶν Πριηνέων πρέσβεις· οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ παρήσαν οἱ τε παρ' ὑμῶ[ν]
 10 [κ]αὶ οἱ παρὰ τῶν Πριηνέων ἀναγκαῖον ἦν διακούειν τὰ ἀ[ρχ]αῖα τῶ[ν δι]-
 [αφό]ρων· οἱ μὲν οὖν Πριηνεῖς τὴν μὲν ἐξ ἀρχῆς γεγενημένην αὐτ[οῖς]
 [κτι]σι[ν] τῆς Βατινήτιδος χώρας ἐπεδείκνυον ἔκ τε τῶν ἱστοριῶν κ[αὶ ἐκ]
 [τῶν ἄ]λλων μαρτυρίων καὶ δικαιωμάτων μ[ε]τὰ τῶν ἐξετῶν σ[πον]δῶ[ν]·
 ὕστερον δὲ συνωμολόγουν Λυγδάμεως ἐπελθόντος ἐπὶ τὴν Ἰω[νί]-
 15 [αν μετὰ] δυνάμεως τοὺς τε λοιποὺς ἐγλιπεῖν τῆν χώραν καὶ Σαμί[ους]
 [εἰς τὴν ν]ῆσον ἀποχωρῆσαι· τὸν δὲ Λύγδαμιν κατασχόντα ...α
 [ἔτη αὐτοῖς] πάλιν ἀποδιδόναι τὰς αὐτὰς κτήσεις, τοὺς δὲ Πριη-
 [νέας παρειληφέ]ναι, Σαμίων δὲ οὐθένα παραγενέσθαι παράπα[ν τό]-
 [τε πλὴν εἴ τις ἐ]τύγχανεν παρ' αὐτοῖς κατοικῶν· τοῦτον δὲ τ[.]ν
 20 [— — — — —]ενον προσενέγκασθαι Πριηνεῦσιν· ὕστερον δ[ὲ ὑπο]-
 [στρέψαντας μετὰ β]ίας Σαμίους παρελέσθαι τῆν χώραν αὐτῶν· ἀπ[ο]-
 [πεμφθῆναι οὖν παρὰ] Πριηνέων Βίαντα περὶ διαλύσεων τοῖς Σα[μίοις]
 [πρεσβευτήν, τοῦτον δ]ὲ διαλύσαι τε τὰς πόλεις καὶ τοὺς οἰκοῦντας
 [ἀποχωρῆσαι τῆς Βα]τινήτιδος χώρας· πρότερον μὲν οὖν ἔ[φασαν]
 25 [— — — — —] μένειν ἐν τούτοις καὶ μέχρι τοῦ ἐσχάτου χρό-
 [νου — — — — —]ας, νῦν δὲ ἠξίουσιν ἡμᾶς κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς κ[τι]-
 [σιν ἀποδιδόναι αὐτοῖς] τῆν χώραν· οἱ δὲ παρ' ὑμῶν ἀποσταλέντες
 [πρέσβεις τὴν κτι]σιν τῆ]ν γεγενημένην αὐτοῖς τῆς Βατινήτιδος
 [χώρας ἔφασαν ἐκ προγόνων] παρειληφέναι· μετὰ δὲ τὴν Λυγδάμε-

προεγράψατο Ἴπποδάμας Παντωνακτίδου, ὅπως Βουλαγόρας Ἀλέξεω
 πολλὰς χρείας παρεισχημένος κοινῇ τε τῷ δήμῳ καὶ ἰδίᾳ πλείοσιν
 τῶν πολιτῶν, ἐπαινεθῆ καὶ στεφανωθῆ καθότι ἂν τῆ βουλῆ καὶ τῷ
 5 δήμῳ δόξῃ· ἐπειδὴ Βουλαγόρας ἔν τε τοῖς πρότερον χρόνοις γενομέ-
 νων αἰτησίμων κτημάτων ἐν τῇ Ἀναίτιδι χώρῃ τῆ τασσομένῃ τότε
 ὑπ' Ἀντίοχον τὸν βασιλέα καὶ τῶν ἀφαιρεθέντων πολιτῶν τὰ κτήματα
 καταφυγόντων ἐπὶ τὸν δῆμον καὶ πρεσβείαν αἰτησαμένων πρὸς Ἀντί-
 10 οχον, ὅπως κομίσωνται τὰ αὐτῶν, ἀποδειχθεὶς πρεσβευτῆς καὶ ἀπο-
 δημήσας τὴν μὲν ἀρχὴν εἰς Ἔφεσον, ἀναζεύξαντος δὲ Ἀντιόχου
 συνακολουθήσας ἕως Σάρδεων τῆμ πᾶσαν ἐποιήσατο σπουδὴν καὶ
 φιλοτιμίαν, ἀντικαταστάς ἐν τῇ πρεσβείᾳ τοῖς ἐνδοξοτάτοις τῶν Ἀν[τι]-
 15 οχου φίλων οἱ ἐτύγχανον ἔχοντες τὰ αἰτήσιμα, ὅπως ἀνακομισάμ[ε]-
 νος ὁ δῆμος τὰς κτήσεις τὰς αἰτηθείσας ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἀποκα-
 ταστήσῃ τοῖς ἀδίκως ἀφαιρεθεῖσι, καὶ περὶ τούτων ἐκόμισεν ἐπιστολὰς
 [π]αρ' Ἀντιόχου πρὸς τε τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ πρὸς τὸν ἐν Ἀναίῳ ὑπ' αὐτοῦ
 20 τεταγμένον φρούραρχον καὶ πρὸς τὸν διοικητὴν, δι' ὧν οἱ τε τότε ἀφαι-
 [ρ]εθέντες ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τῶν ἰδίων, καὶ εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον
 οὐθεὶς ἐνεχείρησεν οὐκέτι τῶν παρ' Ἀντιόχῳ τασσομένων αἰτεῖσθαι τὰ
 25 τῶν πολιτῶν ὑπάρχοντα· προχειρισθεὶς τε πλειονάκις ὑπὸ τοῦ δήμου προή-
 γορος ταῖς δημοσίαις δίκαις ἐκτενῆ καὶ πρόθυμον ἑαυτὸν παρεχόμενο[ς]
 διετέλεσεν καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων καὶ συμφερόντων περιεποίησεν
 ἐκ τῶν κρίσεων τῆ πόλει· τοῦ τε γυμνασίου χειροτονηθεὶς κατὰ τὸν νόμον
 30 ἐπιστάτης ὑπὸ τοῦ δήμου διὰ τὸ ἐγλιπεῖν τὸν γυμνασιάρχοντα ἴσως κ[αὶ]
 25 καλῶς προέστη τῆς τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νέων εὐκοσμίας· ἐν τε τῷ ἐνεστη-
 κότι ἐνιαυτῷ καθηκούσης τῆς τῶν θεωρῶν ἀποστολῆς εἰς Ἀλεξάνδρειαν
 εἰδὼς ὅτι ὁ δῆμος περὶ πλείστου ποεῖται τὰς τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου τι-
 μὰς καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Βασιλίσσης Βερενίκης, ἐπειδὴ εἰς μὲν τοὺς
 στεφάνους αὐτῶν καὶ τὰς θυσίας, ἃς ἔδει συντελέσαι τοὺς θεωροὺς ἐν Ἀλε-
 30 ξανδρείᾳ, περιορισμένα ὑπῆρχεν χρήματα, εἰς δὲ τὰ ἐφόδια τῷ ἀρχιθεώρῳ καὶ
 τοῖς θεωροῖς, ὑφ' ὧν ἔδει τοὺς στεφάνους ἀποκομισθῆναι καὶ συντελεσθῆναι
 τὰς θυσίας, οὐχ ὑπῆρχεν οὐδ' ἦν, ὅθεν ἐπὶ τοῦ παρόντος πορισθήσεται, βουλό-
 35 μενος μὴθὲν ὑπολειφθῆναι τῶν προεψηφισμένων τιμῶν τῷ βασιλεῖ καὶ
 τῇ βασιλίσσει καὶ τοῖς γονεῦσιν καὶ προγόνοις αὐτῶν, ὑπέσχετο τὸ εἰς ταῦτα
 ἀργύριον αὐτὸς προχρήσειν ἐκ τοῦ ἰδίου οὐ πολλῷ ἔλασσον ὄν δραχμῶν ἑξ[α]-

κισχιλίων· κατασχούσης τε τὸν δῆμον σιτοδείας καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τὸ
 ἀναγκαῖον τῆς χρείας τρεῖς προχειρισμένων σιτωνίας ἐν πάσαις αὐταῖς
 οὐθὲν ἐνέλιπεν σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας, ἀλλὰ τῆς μὲν πρώτης σιτωνίας πᾶ[ν]
 τὸ εἰς τὴν ὑποθήκην ἀργύριον προέχρησεν, καθότι ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, εἰς δὲ
 40 τὴν δευτέραν ἴσον ἐπηγγείλατο τοῖς τὸ πλεῖστον εἰσευπορήσασιν, τῆς δὲ
 τρίτης οὐ μόνον τὰ εἰς τὴν ὑποθήκην χρήματα εἰσήνεγκεν πάντα ἐκ τοῦ
 ἰδίου, ἀλλὰ καὶ καταχθέντος τοῦ σίτου εἰς τὴν πόλιν καὶ τοῦ σιτώνου δάνειο[ν]
 ἔχοντος ἐπ’ αὐτῷ, παρελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπηγγείλατο, ἐπεὶ οὐκ ἦν, ὅθεν ἀπο-
 δοθήσεται τὰ χρήματα, αὐτὸς καὶ τὸ δάνειον ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τοὺς τό-
 45 κους καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλώματα πάντα ἐπιλύσειν, καὶ τοῦτο ἔπραξεν κατὰ τά-
 χος καὶ ἀπέλυσεν τὸν δανειστὴν οὔτε συγγραφὴν οὐδεμίαν θέμενος πρὸς τὴν
 πόλιν ὑπὲρ τούτων τῶν χρημάτων οὔτε προεγγύους ἀξιώσας ἑαυτῷ καταστ[α]-
 θῆναι, ἀλλὰ περὶ πλείστου ποιησάμενος τὸ κοινῇ συμφέρον καὶ ἵνα ὁ δῆμος
 ἐν εὐβοσίαι διαγένηται· ἐν τε τοῖς λοιποῖς διατελεῖ πρόθυμον καὶ εὖνουν ἑα[υ]-
 50 τὸν παρεχόμενος καὶ [κο]ινῇ τῷ δήμῳ καὶ ἰδίαι ἐκάστωι τῶν πολιτῶν [συμβου]-
 λεύων τε τὰ ἄριστα καὶ διαλύων τοὺς διαφορομένους καὶ πολλοῖς τῶ[ν πο]-
 νούντων ἐρανίζων ἐκ τῶν ἰδίων· ὅπως οὖν καὶ ἡμεῖς φαινώμεθα τιμῶντ[ες]
 τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἐπὶ τὴν ὁμοίαν προ[καλούμε]-
 νοι προαίρεσιν, δεδόχθαι τῷ δήμῳ· ἐπληνῆσθαι Βουλαγόραν Ἀλέξεω ἀρ[ετῆς]
 55 ἔνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς τοὺς πολίτας καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν χρυσῶ[ι στεφά]-
 νωι Διονυσίων τραγωιδῶν, τῆς δὲ ἀναγγελίας ἐπιμεληθῆναι τὸν ἀγωνο[θέτην]·
 ἀναγράψαι δὲ καὶ τὸ ψήφισμα τόδε τοὺς ἐξεταστὰς εἰς στήλην λιθίνην κ[αὶ ἀνα]-
 θεῖναι εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας, εἰς δὲ τὸ ἀνάλωμα τὸν ταμίαν τῶν ὀσίων ὑ[πηρετῆ]-
 σαι ἀπὸ τοῦ ὑπ[άρ]χοντος ἀργυρίου παρ’ αὐτῷ ἀπὸ τῶν προστίμων· πα[ρῆσαν]
 60 Ὑβλήσιος, Ἡρόδοτος, Μόνιμος, Δημήτριος.

Çeviri: *Boule* ve *demos prytanis*’lerin teklifini, başlangıçta Pantonaktides’in oğlu Hippodamas’ın ortaya attığı, Aleksis’in oğlu Boulagoras’ın *demos*’a bir bütün olarak ve bireysel olarak vatandaşların çoğuna birçok hizmet vermiş olması nedeniyle, onun *boule* ve *demos* tarafından övülebileceği ve taçlandırılabilceği [konularına] ilişkin önerisini, karara bağladı. Mademki Boulagoras, eski zamanlarda, Kral Antiokhos’a bağlı Anaiitis topraklarında mülklerine el konulduğu zaman, mülkleri ellerinden alınan vatandaşlar *demos*’a başvurarak kendilerine ait olanı geri almak için Antiokhos’a elçi gönderilmesini talep ettiklerinde, elçi olarak atanmıştı ve önce Ephesos’a gitti ve Antiokhos ona Sardeis’e kadar eşlik ederek yola

çıkıldığında, elçiliği sırasında, el konulan (mülkleri) elinde bulunduran Antiokhos'un en ünlü dostlarına karşı durarak, o sırada el konulan mülkleri geri alan *demos*'un, bunları ellerinden alınanlara geri verebilmesi için tüm gayret ve çabayı gösterdi; Antiokhos'tan kentimize ve kendi kentine bu konularla ilgili mektuplar getirdi. Anaia'daki garnizon komutanına ve *dioiketes*'e bu konularla ilgili mektuplar götürdü, bu sayede o zaman mahrum bırakılanlar kendi mülklerine yeniden sahip oldular ve Antiokhos'un hizmetindeki hiç kimse daha sonra vatandaşların mülklerine el koymaya kalkışmadı; *Demos* tarafından sık sık kamu davalarında *proegoros* olarak seçildi, sürekli dinç ve gayretliydi ve şehir için birçok yararlı ve faydalı şey getirdi; ve *gymnasiarkhos*'un yetersizliği nedeniyle yasaya göre halk tarafından *gymnasion*'un yöneticisi seçildi, *ephebos*'ların ve gençlerin iyi davranışlarını adil ve asil bir şekilde denetledi; Ve içinde bulunduğumuz yıl, *theoroi*'larının Aleksandreia'ya gönderilme zamanı geldiğinde, *demos*'un Kral Ptolemaios ve kız kardeşi Kraliçe Berenike'nin onurlandırılmasına büyük önem verdiğini, çünkü onların taçları ve *theoroi*'ların Aleksandreia'da yerine getirmesi gereken kurbanlar için ve *arkhiheoros* ile *theoroi*'ların seyahat masrafları için sınırlı miktarda para bulunduğunu biliyordu, tacın teslim edilmesi ve kurbanların kesilmesi gereken yerde ne para vardı ne de o sırada bu parayı bulabilecek bir yer, kral ve kraliçe ile onların ebeveynleri ve ataları için daha önce kararlaştırılan onurlandırmalardan hiçbir şeyin eksik olmamasını dileyerek, bunlar için gerekli olan parayı kendi kaynaklarından karşılamaya söz verdi, (bu miktar) 6000 *drahmi*'den az değildi; Kentte tahıl sıkıntısı baş gösterdiğinde ve yurttaşlar ihtiyacın aciliyeti nedeniyle tahıl satın almak için üç komisyon atadığında, gayret ve onur sevgisinden hiçbir eksiklik göstermedi, ancak ilk komisyonda *demos*'un kararına göre faizle ödenecek tüm parayı avans olarak verdi, ikincisinde en çok katkıda bulunanlara aynı miktarı vaat etti ve üçüncüsünde sadece kendi kaynaklarından ödünç verilecek tüm parayı sağlamakla kalmadı, aynı zamanda, tahıl şehre getirildiğinde ve tahıl alıcısı tahıl için borç sözleşmesi yaptığında, meclisin önüne geldi ve paranın geri ödeneceği bir kaynak olmadığından, şehir için borcu, faizi ve diğer tüm masrafları ödeyeceğine söz verdi ve bunu hızla yaptı ve bu para için şehirle herhangi bir sözleşme yapmadan ya da kendisine kefil atanmasını istemeden, ancak ortak yararı ve *demos*'un refah içinde yaşamasını daha önemli görerek borç verene geri ödeme yaptı; ve diğer tüm konularda hem genel olarak *demos*'a hem de tek tek yurttaşlara karşı gayretli ve nazik olduğunu göstermeye devam ediyor, en iyi [öğüdü] veriyor ve anlaşmazlıkları olanları uzlaştırıyor ve zor durumda olanların çoğuna kendi kaynaklarından faizsiz borç veriyor; öyleyse, iyi insanları onurlandırmada ve birçok yurttaş aynı tutuma teşvik etmede açık olabilmemiz için, *demos* tarafından kararlaştırılmıştır: Aleksis oğlu Boulagoras'ın erdemi ve yurttaşlara karşı iyi niyeti nedeniyle övülmesine ve Dionysia'daki

tragedyalarda altın bir taçla taçlandırılmasına, *agonothetes*'in duyuruyla ilgilenmesine; *eksetastai*'in bu kararı bir taş stele yazdırmasına ve Hera'nın kutsal alanına dikmesine; kutsal fonların haznedarının masrafları elindeki para cezalarından karşılmasına karar verildi. Hyblesios, Herodotos, Monimos, Demetrios hazır bulundular.

49. Magnesia kenti, Itanos ve Hierapytna kentleri arasında hakemlik yapıyor

A. Magnesia'nın iki kent arasındaki anlaşmazlıkla ilgili kararı

Bölge: Girit

Buluntu yeri: Itanos

Tarihi: M.Ö. 112/111

Edisyon: *I.Cret.* III, iv. 9.

- 1 θεò[ς] ἀ[γ]αθό[ς].
 [ἐ]πι Ὀλυμπικοῦ vac. Σ[μισιῶν]ος vac. ε' vac. ἵσταμένου vac. ἀπόφασις Εὐφήμου τοῦ
 [Παυσανίου],
 γεωκόρου τῆς Ἀρτέμιδ[ο]ς τῆς Λευκοφρυηνῆς vac., Κίλλου τοῦ Δημητρίου,
 <A>ρισταγόρου τοῦ Δημο[— —],
 Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀλέξανδρος, Λυκομήδου τοῦ Εὐπολέμου, Δημητρίου τοῦ Δημητρίου τοῦ
 Ἡροπύθου,
- 5 Δημητρίου τοῦ Δημητρίου τοῦ Ἀναξαγόρου, Αἰδούχου τοῦ Ἀπολλοδώρου, Μιννίωνος τοῦ Διονυ-
 σίου τοῦ Μιννίωνος, Ἐπικούρου τοῦ Ἀρτεμιδώρου τοῦ Μοσχίωνος, Παυσσικράτου τοῦ
 Ἡροπύθου, Ἀπολ-
 λωνί[ο]υ [τ]οῦ Ἀπολλωνίου, Εὐβούλου τοῦ Ἀλεξίωνος, Βοήθου τοῦ
 Ἄνδρομάχου, Ἀρτεμιδώρου τοῦ Δη-
 μητρίου, Ἀπολλωνίου τοῦ Διονυσοδώρου, Ἐπικράτου τοῦ Διοκλέους τοῦ Διονυσοκλέους,
 Εὐβούλου
 τοῦ Μάνδρωνος, κεχειροτονημένων καὶ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ δήμου δικάσαι Κρησὶν Ἴτ[ανίους τε
 κα]ὶ Ἴ[ερ]απυ-
- 10 τνί[οις κατὰ τὸ γεγο]νὸς ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγμα καὶ κατ<ὰ> τὴν ἀποσταλεῖσα[ν
 ἐπιστολὴν ὑπὸ] Λευ-
 κίου Καλοπορνίου Λευκίου υἱοῦ Πείσωνος στρατηγοῦ ὑπάτου· εὐκτὸν μὲν ἦν [— — —]
 ι[— — — — — — — — —] ἡμῶν εἰς μηδεμίαν φιλονικίαν καὶ πλεοναζο[— — — — — — — — —]
 δ[— — — — — — — — —]ιεσθαι μετ' εἰρήνης δὲ καὶ τῆς πάσης ὁμονοίας [καὶ οἰκειότητος]
 τ[ὴν πρὸς ἀλλήλο]υς διαφυλάσσειν εὖνοιαν· ἐπειδὴ <δὲ> οἱ καιροὶ πολλ[άκις — — —]ς
- 15 σ[— — — — —] τοὺς συγγενεστάτους εἰς διάστασιν τὴν πρ<ὸ>ς ἀ[λλήλους ἐξάγουσι]ν
 α[— — — — —] πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν φιλίαι διαλύειν ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς [τὰς ἐκ παλαιῶν] χρο-

- νω[ν αὐτοῖς ...]ελη<λ>υθυίας ἔκθρας vac., ὅθεν καὶ τὰ νῦν εἰς τὴν μὲν [— — — — —].ε
 λ[.... Ἰτανί]ων καὶ Ἱεραρυτινῶν vac. τῆς δὲ συνκλήτου στοιχομ[ένης τῆι παρ' ἑαυ]τῆ
 πρ[ὸς πάντας ἀνθρώ]πους ὑπαρχούση δικαιοσύνη δούσης κριτὴν αὐτ[οῖς τὸν ἡμέτερ]ον
 20 δῆ[μον, γράψαντος] δὲ περὶ τούτων καὶ τοῦ στρατηγοῦ Λευκίου Καλοπορ[νίου Λευκίου υ]ιοῦ
 Πείσωνος, [καθ]ότι τὰ ἀποδοθέντα ἡμῖν ὑπ' ἑκατέρων γράμματα περιέχει, ὁ δῆμος ἡμῶν
 τοῖς τε ὑπὸ Ῥωμαίων τῶν κοινῶν εὐεργετῶν διὰ παντὸς γραφομένοις πείθεσθαι προαιρούμε-
 νος, μεμνημένος τε τῶν διὰ προγόνων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς γεγενημένων ὑφ' ἑαυτοῦ πρὸς πάντας Κρητα-
 εῖς καλῶν καὶ ἐνδόξων, ἃ καὶ θεοῦ χρησιμοῖς καὶ τῆι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εἰδήσει
 κα[τ]εἴληπται, καὶ νῦν
 25 μετὰ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας ἐποιήσατο τὴν αἴρεσιν τοῦ δικαστηρίου ἐν τῆι ὑφ' ἑκατέρων
 γενηθεί[σῃ]
 ὁμολόγῳ ἡμέραι. ἀποδειχθέντες οὖν καὶ αὐτοὶ κριταὶ παραχρῆμα ἀναβάντες ἐπὶ τὸν
 βωμὸν τῆς Ἀρτέμι-
 δος τῆς Λευκοφρυνηῆς σφασιασθέντος ἱερείου ὠμόσαμεν καθ' ἱερῶν, παρόντων τῶν τε διαδικα-
 ζομένων ἀφ' ἑκατέρας πόλεως καὶ τῶν συνπαρόντων αὐτοῖς, καὶ καθίσαντες ἐν τῷ ἱερῷ τῆς
 Ἀρτέμιδος τῆς Λευκοφρυνηῆς διηκούσαμεν τῶν διαφορομένων οὐ μόνον τὸν τῆς ἡμέ[ρ]ας αὐ-
 30 τοῖς δόντες χρόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖον τῆς νυκτός, πᾶσαν ἀναδεχόμενοι κακοπαθίαν χά[ρ]ιν τοῦ
 μηθενὸς ὑστερήσαι δικαίου μηθένα τῶν κρινομένων. vac. τέλος δὲ λαβούσης τῆς δικαιολογίας
 ἐγγράφους θέμενοι τὰς γνώμας, τῷ μὲν ἀκριβεῖ τῆς ψήφου βραβευθῆναι τὴν κρίσιν οὐκ ἠβουλό-
 μεθα, συναγαγεῖν δὲ σπεύδοντες αὐτοὺς καὶ αὐτοὶ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκαταστήσαι
 φιλίαν ὡς ἦν ἡμῖν πάτριον καὶ προσῆκον ἠγούμεθα ἑκατέρους, τὰ πράγματα ἐφ' ἱκανὸν προσκεί-
 35 μενοι εἰς τὸ συλλύσεως καὶ φιλίας αὐτοῖς παραίτιοι γενηθῆναι. τῆς δὲ προθέσεως ἡμῶν μὴ
 τελειουμέ-
 νης διὰ τὸ ὑπερβαλλόντως αὐτοὺς τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονικίαν ἐνεστάσθαι, συνέβη τῆι ψήφῳ
 τὴν κρίσιν βραβευθῆναι περὶ ἧς καὶ τὴν καθήκουσαν ἔχθεσιν πεποιήμεθα. vac. Ἰτανιοὶ
 πόλιν οἰκοῦν-
 τες ἐπιθαλάσσιον καὶ χώραν ἔχοντες προγονικὴν γειτονοῦσαν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Δικταίου
 ἱερῷ, ἔχον-
 τες δὲ καὶ νήσους καὶ νεμόμενοι, ἐν αἷς καὶ τὴν καλουμένην Λεύκην, θλιβόμενοι κατὰ
 τινὰς καιροὺς
 40 ὑπὸ τῶν παρορόντων Πραισιῶν ἐπεσπάσαντο χάριν βοήθειας καὶ φυλακῆς τῆς τε πόλεως
 καὶ τῆς χώρας,
 ἔτι δὲ καὶ τῶν νήσων, τὸν Αἰγύπτου βασιλεύσαντα Πτολεμαῖον, ὡς τὰ παρατεθέντα ἡμῖν περὶ τού-
 των γράμματα περιεῖχεν, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διακατεῖχον τοὺς προειρημένους τόπους.
 vac. τελευτή-

σαντος δὲ τοῦ Φιλομήτορος βασιλέως Πτολεμαίου καὶ τῶν ἀποσταλέντων ὑπ' αὐτοῦ χάριν
 τοῦ συντη-
 ρεῖν Ἰτανίοις τὴν τε χώραν καὶ τὰς νήσους ἀπαλλαγέντων, οὕτως Ἰτάνιοι καὶ τῆι ἀπὸ τῶν
 φίλων εὐνοί-
 45 αι συνχρῶμενοι διεφύλασσον τὰ καθ' ἑαυτούς. ἐνστάντος δὲ κατὰ τὴν Κρήτην πολέμου
 καὶ μείζονος,
 ἀνειρημένης δὲ ἤδη καὶ τῆς Πραισίων πόλεος τῆς κειμένης ἀνὰ μέσον Ἰτανίων τε καὶ Ἰεραπυ-
 τνίων, οὕτως Ἰεραπύτνιοι τῆς τε νήσου καὶ τῆς χώρας ἀμφισβητεῖν Ἰτανίοις ἐπεβάλαντο, φάμε-
 νοι τὴν μὲν χώραν εἶναι ἱερὰν τοῦ Ζηνὸς τοῦ Δικταίου, τὴν δὲ νῆσον προγονικὴν ἑαυτῶν ὑπάρ-
 χειν. τῶν δὲ παρὰ Ῥωμαίων πρεσβευτῶν τῶν περὶ Σερούϊον Σολπίκιον παραγενομένων εἰς Κρήτην
 50 καὶ τοῦ πολέμου λύσιν λαβόντος κατήντησαν καὶ Ἰτάνιοι ἐπὶ τὴν σύνκλητον. δοθείσης δὲ
 τῆς ἡμετέ-
 ρας πόλεως πρότερόν τε καὶ νῦν καὶ τοῦ δόγματος περιέχοντος "ὄν τρόπον ἐκάτεροι ταύτην τὴν
 χώραν καὶ τὴν νῆσον, περὶ οὗ ἡ πρᾶξις ἐνέστηκε, κατεσχηκότες εἶησαν τῆι πρὸ τοῦ ἡμέραι
 ἢ ὁ πόλε-
 μος ἐν αὐτοῖς ἤρξατο, οὗ πολέμου ἔνεκεν Σερούϊος Σολπίκιος κἀκείνη ἢ πρεσβεία εἰς
 Κρήτην ἀπεστά-
 λησαν, ὅπως οὕτως κρίνωσιν αὐτοὺς ἔχειν κατέχειν τε καρπίζεσθαι τε ἐξεῖναι", ἔγνωμεν·
 ἐκ τῆς ὑφ' ἑκα-
 55 τέρων γενηθείσης δικαιολογίας, τὴν χώραν [τὴν] ὑπὸ τὴν διαμφισβήτησιν ἡγμένην
 διακατεσχημένην
 τε ὑπὸ Ἰτανίων καθότι προεκτεθείμεθα ἕω[ς] τοῦ τὸν προδιασεσαφημένον πόλεμον
 γενηθῆναι, οὕσαν
 δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Ἰτανίων καθ[ό]τι καὶ [οἱ ἐπιδειχ]θέντες ἡμῖν ὑφ' ἑκατέρων
 περιορισμοὶ τῆς χώ-
 ρας ἐμήνυον, vac. ὃ τε πρὸς τοὺς πρότερον [παροροῦντας αὐτ]οῖς Δραγμίους γενηθεῖς {ης}
 περιέχων
 οὕτως vac. "ὄροι δὲ ὄντων αὐτοῖς τὰς χώρας τοί[δε]· ὡς ὁ Σέδαμνος] ἐς Καρύμας καὶ
 πέραν ἐς τὰν στεφά-
 60 ναν καὶ ἅ στεφάνα περιάμπαξ ἐς ὀρθὸν ἐς Δο[ρθάννας ἐπὶ τὸν] λάκκον καὶ ἐς τὰν ὁδὸν
 καὶ πέραν ἐς
 τὸν Μόλλον", καὶ πάλιν ὁ γενηθεῖς Ἰτανίοις [καὶ Πραισίοις κα]θότι ὑπογέγραπται. vac.
 ἔδοξε τοῖς Ἰτανί-
 οῖς καὶ τοῖς Πραισίοις θέσθαι εἰρήναν ἐς πάντ[α τὸ]ν χ[ρόνον ἐπὶ] τᾶι χώραι ἂν νῦν
 ἐκάτεροι ἔχοντι ἅς ὅρια τάδε·

ὡς ὁ Σέδαμνος ἐς Καρύμας ἐς τὰν δηράδα καὶ πέ[ραν ἐς] τὰν στεφάναν καὶ περιαμπέτις ὡς
 ἂ στεφάνα καὶ εὐθυ-
 ωρία ἐς Δορθάννας ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ ὡς ἂ ὁ[δὸς] ποτὶ μεσαμβρίαν τᾶς ὁδῶ τᾶς ἀγώσας
 δι' Ἀτρῶνα καὶ ἐς

65 Μόλλον καὶ ἀπὸ τῷ Μόλλω εὐθυωρίαὶ ἐπὶ θάλασσαν", ὃ τε αὖ τοῖς Ἱεραπυτνίοις καὶ
 Πραισίοις γενηθεῖς περι-
 [ο]ρισμὸς γεγραμμένος οὕτως. vac. "οἱ δὲ ὄροι τᾶς χώρας ὡς ὁ Σέδαμνος ἐς Καρύμας ἐς
 τὰν δηράδα καὶ πέραν
 ἐς τὰν στεφάναν καὶ περιαμπέτις ὡς ἂ στεφάνα καὶ εὐθυωρίαὶ ἐς Δορθάννας ἐπὶ τὸν
 λάκκον". τῶν δὲ προ-
 ειρημένων ὀρίων σαφῶς διειργόντων τὴν τε Ἰτανίων χώραν καὶ τὴν πρότερον μὲν οὔσαν
 Δραγμίων καὶ τὴν
 Πραισίων, κατεχομένην δὲ νῦν ὑπὸ Ἱεραπυτνίων, τοῦ δὲ ἱεροῦ τοῦ Διὸς ἐκτὸς τῆς
 διαμφισβητουμένης

70 χώρας ὄντος καὶ περιοικοδομήμασιν καὶ ἐτέροις πλείοσι[ν ἀ]ποδεικτικοῖς καὶ σημείοις
 περιλα[μ]βανο-
 μένου καθότι καὶ διὰ τῶν ἐπιδεικνυμένων ἡμῖν χωρογραφῶν εὐσύνοπτον ἦν, πρ[ὸ]ς
 τούτοις ἀπεδείκνυον
 Ἰτάνιοι καὶ δι' ἐτέρων πλειόνων γραμμάτων ὑπάρχουσιν τὴν διαμφισβητουμένην χώραν
 ἐνεργὸν καὶ οὐ-
 χ, ὡς ἔφασαν Ἱεραπύτνιοι, ἱερὰν καὶ ἀγεώργητον, φανερόν δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐκ τοῦ
 δόγματος καθ' ὃ ἐκρίνα-
 μεν, τοῦ γραφέντος καὶ ὑπὸ τῶν ἐλληλοθότων εἰς Κρήτην π[ρ]εσβευτῶν τῶν περὶ Κόϊντον
 Φάβιον, οἵτινες ἐω-

75 ρακότες τό τε ἱερὸν καὶ τὸν περίβολον αὐτοῦ ἰδίους σημε[ί]οις καὶ περιοικοδομήμασιν
 περιεχόμενον, ἑώρα-
 κότες δὲ καὶ τὴν χώραν τὴν ὄμορον τῷ ἱερῷ, ὑπὲρ μὲν ἱερᾶς χώρας οὐκ ἔγραψαν οὐθέν,
 καίτοιγε Ἱεραπυ-
 τνίων ῥητῶς ὑπὲρ ἱερᾶς χώρας ἠξιοκότων τὴν σύγκλητον, Ἰτανίων δὲ περὶ χώρας τῆς
 ἑαυτῶν τῆς καλουμέ-
 νης Ἐλείας καὶ νήσου ἰδίας Λεύκης, γνόντες δὲ ὅτι ἡ παροροῦσα χώρα τῷ ἱερῷ οὐκ ἦν
 ἱερὰ οὐδὲ ἀγεώργητος, ὑ-
 π[ὲ]ρ χώρας μόνον ἐφαίνοντο μνεῖαν πεποιημένοι, γράψαντες "ἵνα ἔχωσιν κατέχωσιν τε
 καρπίζωνται τε, τοῦ

- 80 [κ]αρπίζεσθαι γραφομένου κατὰ χώρας γεγεωργημένης τε καὶ γεωργηθησομένης, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς χώρας οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον· vac. νόμοις γὰρ ἱεροῖς καὶ ἀραῖς καὶ ἐπιτίμοις ἄνωθεν ἵνα μηθεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς τοῦ Δικταίου μήτε ἐννέμημι μήτε ἐναυλοστατῆι μήτε σπείρηι μήτε ξυλεύηι, καίτοιγε Ῥωμαίων, ὅταν περὶ ἱερᾶς τινος χώρας διαφέρωνται, γραφόντων ῥητῶς, καθότι καὶ τὰ παρατεθέντα ἡμῖν ἐφ' ἐτέρων δόγματα περιεῖχεν. τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον τεκμήριον τοῦ ἐγνωσμένων τῶν καθόλου πρα-
- 85 γμάτων ὑπὸ Ῥωμαίων ἐφ' ὁμολογουμένοις ἡμᾶς καὶ κεκριμένοις τὴν ψῆφον ἐπενηνοχέαι· Ἰτανίων γὰρ ἀξίωσάν-, των τὴν σύνκλητον ἵνα τὸ ἐνφοδομημένον ὑπὸ Ἱεραπυτνίων χωρίον ἐν τῇ κρινομένῃ χώρῃ καθαιρεθῆι ἢ σύν- κλητος ἐπέταξεν Λευκίῳ Καλοπ[ορνίῳ Λευκίου υἱῷ Πείσωνι στρατηγῷ ὅπως] [καθαιρ]εθῆι εἴ τι ἐνφοδομήται, φανερώς καὶ διὰ τοῦ τοιούτου [— — — — —] [.....]ετων κρατούντων. ἀκολούθως δὲ τούτοις οἱ μὲν αὐτοῦς [— — — — —]
- 90 [.....]ντες Ἰτανίοις παρήσαν. οἱ δὲ κατὰ πό<λε>ις ἐγγράφους [.....]σ....π[— —] ἀποδεικνύντες ἄνωθεν τὰ διαμφισβητούμενα Ἰτα[νίων] γεγονότ[α — —]των μέχρι τοῦ δηλουμένου διὰ τοῦ δόγματος γεγονέν[αι — — — — —] [ποιη]τῶν καὶ ἱστοριαγράφων ἀποδείξεις, ἃς καὶ αὐτοὶ ἡμ[ῖ]ν π[.....]εσ[— —] [.....]τους δικαιολογία· τά γε μὴν περὶ τῆς νήσου τῆς καλουμέ[νης Λεύκης — —]
- 95 [... τῶ]ν Ἱεραπυτνίων ἐξωμολογημένας εἶχεν τὰς ἀποδείξει[ις — — — — —] [.....]τε τὴν νῆσον οὕσαν καὶ διὰ τὰ γεγενημένα περὶ αὐτοῦ [— — — — —] [τὴν Πτ]ολεμαϊκὴν οἰκίαν εἰς προστασίαν καὶ φυλακὴν ἑαυτοῖς κ[.....]κα[— —] [ἰσχυρ]ίζεσθαι τὰς ἀποδείξεις ἐπιστολαῖς βασιλικαῖς, ἀντιγραφ[αῖς δὲ α]ὐτῶν [— —] [... τῆ]ν νῆσον πολλάκις στρατιωτῶν γραμμάτων τε ἀποστολαῖς [...]το δοξ[— —]
- 100 [... τ]ὴν νῆσον φρουρίου, πρὸς δὲ τούτοις λογείαις τε σιτικαῖς ἃς ὁ λ[.....] καὶ ἐνε[—] [ὑπ]ὲρ τῆς νήσου κατὰ τινων ὑπὸ Ἰτανίων γεγραμμέναις ὡς ἀπεδείκν[υον] διὰ τε πλειόν[ων ἐτέρων χρηματισ]- [μῶν κ]αὶ διὰ λευκωμάτων ἅτινα τὰς ἐνιαυσίους εἶχεν τῶν τε[ταγμέν]ων διοι[κ]ήσεις. [πρὸς δὲ τοῖς] [προειρ]ημένοις καὶ δι' αὐτῶν ὧν αἱ τε λοιπαὶ πόλεις καὶ αὐτοὶ δὲ Ἱε[ραπ]ύτνιοι γεγράφ[ασι περὶ τῆς]

- [προδε]δηλωμένης νήσου εὐσύνοπτον ἡμεῖν ὑπῆρχεν τὸ καὶ τὴν [προ]δεδηλωμένην νῆσ[ον προγονικὴν]
- 105 [εἶναι] Ἰτανίων καὶ διακατεισχῆσθαι ὑπ' αὐτῶν καὶ διὰ τῆς τῶν φίλων αὐτῶν κα[λ]ῆς προνο[οίας μέχρι τῆς — —]
- [.....]σίας καὶ μέχρι τοῦ συστάντος ἐν Κρήτη πολέμου ὧν ἀνα[.....]ριν ἐπιμνησθ[— — — — —]
- [ἔγνω]μεν γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου προστασίαν καὶ [κεκυρωμένη]ν παρὰ τοῦ κοιν[οῦ τῶν Κρηταίων]
- [παρ' ὧν] ἔλαβον εὐδόκησιν καθότι τὸ παρατεθὲν ἡμῖν διάγραμμα[μα περι]εῖχεν, Ἰταν[ί]ο[ις Γορτύνιοι ἀπο]-
- [στεί]λαντες <ἐ>πιστολὴν διεσάφησαν ὅτι ἐπὶ τὴν νῆσον αὐτῶν τὴν [καλου]μ[έ]νην Λεύκ[ην Πραῖσιοι μέλλουσιν]
- 110 [ἐπέρχου]σθαι, φανερόν ποιοῦντ<ε>ς καὶ διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου [.....]εχον ἄλλας τὰ[ς — — — —]
- [.. Γο]ρτυνίων δὲ συνπαρόντων ἐπὶ τῆς κρίσεως Ἱεραρυτ[ν]ίοις, [παρετίθεν]το ἡμῖν Ἰτά[νιοι ἀποστα]-
- [λεῖσαν] πρὸς ἑαυ[τ]οὺς πρότερον ὑπὸ Γορτυνίων ἐπιστολὴν, δι' ἧ[ς] ἔ[κδη]λ[ο]ν ἄ[πασιν ἐ]γένετο ὅτι]
- [ἐπιμελῶς] προνοούμενοι Γορτύνιοι τοῦ κατὰ Ἰτανίους συμφέροντος ἐ[μὴν]υρον αὐτοῖς περὶ Πρα[ισ]ί[ων ὅτι]
- [περὶ τὴν] νῆσον αὐτῶν τὴν Λεύκην γίνονται ὡς κυριεύσοντες. [.....] τε ἡ ἐπιστολ[ὴ] καὶ ἀνεγράφη, γε]-
- 115 [νομένης] ὑπ' οὐδενὸς ἀντιλογίας, ἐκρίναμεν δὲ καὶ αὐτῆς ἀ[ντίγραφον] καταχωρίσαι [τὸ ὑπογεγραμμένον].
- [Γ]ορτυνίων οἱ κόρμοι καὶ ἡ πόλις Ἰτανίων τοῖς κόρμοις καὶ [τ]ῆ πόλ[ι] χαιρέν· πεπεισμέ[νοι ὑπ' ἀνδρός τινος]
- [ὁς δεδ]ήλωκεν ὅτι οἱ Πραῖσιοι οἰκονομόνται περὶ τῆς Λεύκας ὡς [ἐπιστ]ρατίας γενομ[ένας, κρατῆσαι αὐ]-
- [τῆς, τὰδε] ἐκρίναμεν ὑμῖν ἐπιμελίως ἀποστεῖλαι· ὑμὲν ἄν καλῶς ποιή[σατε τ.]ς ἐν τῷ χωρίῳ [— — — —]
- [..]επ[.]σην θέμ<ε>νοι παρορῶντέ<ς τε> εἰ χρεῖαν ἔχετε ἐν τῷ χωρίῳ[ν] ἐ[πιταδεῖω]ν· γεγράφ[αμεν οὖν ὑμῖν, οὐκ ὄν]-
- 120 των τούτων φίλων τῷ τε βασιλεῖ καὶ αὐτοῖς ὑμῖν, [δι]ὰ [πα]ντὸς ἐ[πιμε]λούμενοι κ[α]ὶ βω[λό]μενοι ἀεὶ — —]

- [.ε[.]αι τῷ καὶ τοῖς τῷ βασιλέως φίλοις". Ἱεραπύτνιοι δ[ὲ ἔτι τῆ]ς ἀμφισβη[τ]ήσ[εως ἀντε]-
 [χόμεν]οι καὶ φάσκοντες τὴν νῆσον ἑαυτῶν εἶναι προγονικὴν ἀκλή[.....]ιτης τῶν [— —]
 [.]ς τε ἀρχούσης καὶ τῆς τῶν Σηλιτῶν φήσαντες πλοῖον εὐ[.....]υ τὸμ πολεμ[— — —]
 [.]υκραι καταχθῆναι καὶ παρακαλοῦντες τὸς Ἱτανίους περὶ τούτων [... μν]είαν τιν[ᾶ — —]
 125 [.] αὐτοὶ Ἱτανίοις τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολὴν· "Ἱεραπυτνίων οἱ [κόσμοι κ]αὶ ἅ πόλις
 Ἱταν[ίων τοῖς]
 [κόσ]μοις καὶ ταῖ πόλει χαίρεν· βέλτιον ὑπελάβομεν γράψαι ὑμῖν ὅπως εἰ διὰ [τὸ
 σ]υμβεβηκὸς υ[— — —]
 ... καὶ Πραισίων καταᾶκται τὸ πλοῖον τὸ Κυδάνο<ρ>ος ἐκ τᾶς ὑμᾶς νάσω Λεύ[κας ...]ν
 ἀδικοῦν.Ι[— — —]
 [...]σαίτε ἐπιστροφάν τινα ποιησάμενοι περὶ τούτων ὅπως μῆθ' ἐν [...] ἀδικήσητ [— —]
 [...] ὁμοίως δὲ καὶ ἀμέσ, εἴ τί κα συμβαίῃη τινὶ ὑμῶν τοιοῦτο ἐν τᾷ ἀμ[ᾶ μῆθεν]ὶ
 ἐπιτρέψομεν. [ἔρ]-
 130 [ρῶσθ]ε". τίς οὖν ἂν ἔτι προσδέξαιτο τὴν ὑπὸ Ἱεραπυτνίων κατὰ Σηλιτῶν καιρὸν [— —]
 [... τῶ]ν προγονικὴν τὴν νῆσον ἑαυτῶν λεγόντων· ὅτε δὲ Πραισίων κατα[.....] πο[.]υμεν[— —]
 [... π]ροειρημένων ἀποδείξεων ἰσχυροτέραν πίστιν τῆς τούτων α[.....]εχη ..εν δι[— — — —]
 [... ἄν]θρωποι τὰς κατὰ τῶν τόπων ἔχουσι κυριείας ἢ παρὰ προγόνων π[αραλαβόν]τες
 αὐτοὶ [ἢ πριάμενοι]
 [κατ'] ἀργυρίου δόσιν ἢ δόρατι κρατήσαντες ἢ παρὰ τινος τῶν κρεισσόν[ων σχόντες· ὧν]
 οὐθὲν [φανερὸν]
 135 [ἔστι συμβεβ]ηκὸς Ἱεραπυτνίοις· οὔτε γὰρ παρὰ προγόνων παρειληφότες οὐ[τε]ητ[— —]
 [.....] ἄς ο<ῦ>τε διὰ τοῦ ἀξιώματος ὑπογ[ρ]άψαντες οὔτε ὡς αὐτοὶ ἐκ τῆς [νήσου
]ονσανη[— —]
 [.. κατ' οὐ]δένα τῶν τρόπων, οὐδὲ μὴν κατὰ πολεμικὴν περίστασιν εσ[.....]τωταμ[—
 — — — —]
 [.....]η μ<η>δὲ γὰρ πεπολεμηκέναι τ[οῖς] Ἱτανίοις ἔφασαν οὔτε μὴν μ[.....] ἡμεῖς [— —]
 [.....] τούτων εὐρίσκοντο οὐδὲ ὑπ' αὐ[τῶν Ἱ]τανίων ἦν τι αὐτοῖς δεδο[.....]νου δι[— —]
 140 [.....] ὑπὸ πάντα τὸν τόπον· εἰ δὲ τῶν ἐναντίωμ μήτε γέγο[νε]ν μήτε [— — — — —]

Çeviri: İyi tanrı.

Olympikos (Magnesia'nın) *stephanephoros*'u iken Smision Ayı'nın 5. Gününde; senato kararı ve Lucius oğlu *consul* Lucius Calpurnius Piso tarafından gönderilen mektup uyarınca, *demos* tarafından Girit'teki İtanoslular ve Hierapytnalılar arasında hakemlik yapmaları için, Artemis Leukophryene'nin *neokoros*'u Pausanias oğlu Euphemos, Demetrios oğlu Killos, Demo... oğlu Aristagoras, Alekson oğlu Apollonios, Eupolemos oğlu Lykomedes, Heropythes oğlu

Demetrios'un oğlu Demetrios, Anaksagoras oğlu Demetrios'un oğlu Demetrios, Apollodoros oğlu Aidoukhos, Minnion oğlu Dionysios'un oğlu Minnion, Moskhion oğlu Artemidoros'un oğlu Epikouros, Heropythes oğlu Pausikrates, Apollonios oğlu Apollonios, Aleksion oğlu Eubolos, Andromakhos oğlu Boethos, Demetrios oğlu Artemidoros, Dionysodoros oğlu Apollonios, Dionysokles oğlu Diokles'in oğlu Epikrates ve Mandron oğlu Eubolos'un seçilmelerinin kararı. (11) Umulurdu... bizim hiçbir rekabete ve aşırılığa... barışla ve tüm uzlaşıyla ve samimiyetle birbirlerine karşı iyi yürekliliği sürdürmeleri... Mademki koşullar sık sık ... (15) en yakın ilişkidekileri (akrabaları) birbirlerine karşı fikir anlaşmazlığına sürüklüyor. Dostluk içinde olanların hepsiyle, eski zamanlardan onlara kalan düşmanlıkları olabildiğince dostluk içinde olan herkesin kendileri aracılığıyla çözmek... şimdiler de nereden... Itanosluların ve Hierapytnalıların. Senato, tüm insanlara karşı kendisinde var olan adaletiyle, bizim *demos*'umuza onlar için yargılama (görevi) verdiğiğinde, (20) Lucius oğlu *consul* Lucius Calpurnius Piso da, her biri bize gönderilen yazılarda teyit edildiği gibi, bu konular hakkında (onlara) yazdı. Bizim *demos*'umuz, her konuda ortak hayırseverlerimiz olan Roma'lılar tarafından yazılan talimatlara uymayı isteyerek ve eski zamanlardan beri kendi ataları tarafından tüm Girit'lilere karşı meydana getirilen tanrının kehanetleriyle ve insanlar arasındaki bilgiyle doğrulanan iyi ve görkemli eylemlerini hatırladıktan sonra, (25) şimdi de çabası ve onurseverliği ile her bir kişinin kabul ettiği gün mahkeme heyeti seçimini yaptı. Onlar yargıç olarak seçildikten sonra derhal Artemis Leukophryene'nin sunağına gelerek kurban kesildikten sonra hem her iki kentin savunma yapacak kişilerinin (yasal savunucularının) hem de onlarla birlikte olan kişilerin huzurunda kutsal olan şeyler üzerine yemin ettik. Artemis Leukophryene'nin tapınağında yerimizi aldık ve onlara sadece gündüz zamanını vererek değil, bilakis gecenin büyük bir bölümünü de vererek çatışan tarafları dinledik. (30) $\pi\alpha\sigma\alpha\nu \acute{\alpha}\nu\alpha\delta\epsilon\chi\acute{o}\mu\epsilon\nu\omicron\iota \kappa\alpha\kappa\omicron\pi\alpha\theta\iota\alpha\nu \chi\acute{\alpha}[\rho] \iota\nu \tau\omicron\upsilon \mu\eta\theta\epsilon\nu\omicron\varsigma \acute{\upsilon}\sigma\tau\epsilon\rho\eta\sigma\alpha\iota \delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\upsilon \mu\eta\theta\acute{\epsilon}\nu\alpha \tau\omicron\upsilon\nu \kappa\rho\iota\nu\omicron\mu\acute{\epsilon}\nu\omega\nu$. Alınan savunmanın sonunda ise görüşlerimizi yazılı hale getirdik. $\tau\omicron\iota \mu\acute{\epsilon}\nu \acute{\alpha}\kappa\rho\iota\beta\epsilon\acute{\iota} \tau\eta\varsigma \psi\eta\phi\omicron\upsilon \beta\rho\alpha\beta\epsilon\upsilon\theta\eta\nu\alpha\iota \tau\eta\nu \kappa\rho\iota\sigma\iota\nu$ istemiyorken, onları ise tekrar bir araya getirmeye ve bizim için geleneksel olan ve her iki taraf için uygun olduğunu düşündüğümüz şekilde başlangıçtan beri olan dostluğu yeniden kurmaya, meselelerin gelişmesine hakim olarak çözüm ve dostluk üzerine anlaşmalarına çabaladık. (35) onların birbirlerine karşı anlaşmazlığı son derece sürdürmesinden dolayı, amacımızda başarılı olamayınca, davaya ilişkin kararın oyla belirlenmesini kararlaştırdık ve bununla ilgili olan bir rapor hazırladık. Itanoslular deniz kenarında bir kentte yaşarlar ve Zeus Diktaios'un kutsal alanına bitişik atalarından kalma bir araziye sahiplerdir. Onlar adalara da sahipler ve bu adalar arasında Leuke diye anılan adayı yönetirler. (40) Komşuları olan Praisoslular tarafından çeşitli

zamanlarda taciz edildiklerinde, kentlerinin, arazilerinin ve dahası adalarının imdadı ve savunması için, Mısır Kralı Ptolemaios'u çağırdılar; bu konuda bize sunulan belgelerin de içerdikleri gibi (kanıtladığı gibi) bu şekilde daha önce adı geçen yerleri ellerinde tuttular. Kral Ptolemaios Philometor öldükten sonra, onun tarafından Itanoslular için hem topraklarını hem de adalarını korumak için gönderilenler geri çekilmesine rağmen, Itanoslular dostlarının iyi niyetinden faydalanarak kendilerinin olanları korumayı sürdürdüler. (45) Ancak Girit'te daha büyük bir savaş patlak verince, Itanos ve Hierapytnalıların arasında uzanan Praisos kentinin tahrip edilmesinden (yıkımından) sonra, arazinin Zeus Diktaios'un kutsal alanı olduğunu, adanın atalarının zamanından beri kendilerine ait olduğunu iddia ederek hem ada hem de toprak konusunda Itanoslularla anlaşmazlık yaşadılar. Servius Sulpicius komutasındaki Romalı elçilerin Girit'e gelmeleri üzerine (50) savaş çözüme kavuşunca Itanoslular da senato önünde bulundular. Öncekinde de şimdiki olayda da bizim kentimiz (hakem olarak) tayin edildi, Kararımız (şunları) içermektedir: Servius Sulpicius'un ve elçinin Girit'e gönderilmesine neden olan savaşın aralarında patlak vermesinden önceki gün, taraflardan herhangi biri, hakkında dava açılan bu toprakları ve adayı ne şekilde elinde tutuyorsa, hakemler de aynı şekilde, bu topraklara sahip olma, onları zapt etme ve işleme hakkına sahip olduklarına karar vereceklerdir. (55) Her iki grup tarafından yapılan savunmadan sonra, tartışma konusu olan arazinin, daha önce de belirttiğimiz gibi, tarif edilen savaşın başlangıcına kadar Itanoslular tarafından elde tutulduğunu, her iki grup tarafından bize (gösterilen) arazinin sınırlarının açıklandığı gibi başlangıçtan beri Itanoslulara ait olduğunu bildirdik. Onlarla Dragmoslular arasındaki önceden yapılan sınırlandırma şu şekildedir; “Onlar arasındaki arazinin sınırları aşağıdaki gibi olsun: Sedamnos boyunca Karyma'ya ve tepenin (στεφάβη) ötesine ve tepeden yuvarlak çizip doğruca Dorthanna'ya gölet üzerinde ve yola doğru ve Mollos'un ötesine.” Itanoslular ve Praisoslular arasında olan (sınır) aşağıda yazıldığı gibidir: iki tarafın da sahip olduğu sınırları aşağıdaki gibi olan topraklar üzerinde Itanoslular ve Praisoslular arasında her daim barışın olmasına karar verdiler; sınırları şu şekildedir: Sedamnos boyunca Karymna sırtına, karşıdaki tepeye ve tepe boyunca çukurdaki dönerek Dorthanna'ya ve Atron'dan geçerek Mollos'a giden yolun güneyindeki yol boyunca ve Mollos'tan düz bir hatla denize. (65) Hierapytna ve Praisoslular arasında olan sınır şu şekilde yazıldığı gibidir: bu arazinin sınırları ise Sedamnos boyunca Karymna sırtına ve tepeye doğru ve tepe boyunca düz bir çizgide Dorthanna'ya doğru. Adı geçen sınırlar Itanosluların arazisini, önceden Dragmos ve Praisoslulara ait olan şimdi ise Hierapytnalıların tarafından işgal edilen (araziden) açıkça ayırmaktadır, Zeus'un kutsal alanı ise anlaşmazlık olan yerin dışındadır ve (70) bize sunulan plan sayesinde kolayca görülebildiği gibi

muhafazalarla ve daha farklı sınır taşları ve işaretlerle çevrelenmiştir. Bunların yanında Itanoslular, daha farklı belgeler sayesinde anlaşmazlık çıkan arazinin, Hierapytnalıların söylediği gibi kutsal ve işlenmemiş değil, verimli (bir arazi) olduğunu (ekilip biçildiğini) gösterdiler; bu ise yargıladığımız hususa göre Quintus Fabius yönetiminde Girit'e gelen elçiler tarafından yazılan karardan açıkça anlaşılır. (75) Ki bu kişiler kutsal alanı ve kendi sınır taşlarıyla ve işaretleriyle kuşatılan çevresini de gördüler ve de kutsal alana sınır olan araziye de gördüler. Her ne kadar Hierapytnalıların kutsal alan hakkında senatoya açıkça iddiada bulunmuş olmaları, Itanosluların ise Eleias denilen kendi arazisi ve kendi adası Leuke hakkında iddiada bulunmuş olmalarına rağmen, kutsal alan hakkında hiçbir şey yazmadılar; kutsal alana bitişik olan toprağın ne kutsal ne de işlenmemiş olduğunu fark ettiler, “sahip olabildikleri, hakim olabildikleri ve de verimli hale getirebildiklerini” yazdıkları için sadece sıradan bir araziden bahsettikleri ortaya çıkmıştır; (80) “verimli hale getirmek ya da faydalanmak” ifadesi hem ekilmiş hem de ekilecek toprak için uygundur; bu (ifade) kutsal alan için mümkün değildir. Çünkü eski zamanlardan beri kutsal yasalarla, lanetlerle ve de cezalarla Zeus Diktaios'un kutsal alanında hiç kimsenin ne sürülerini otlatmasına ne geceyi orada geçirmesine ne tohum ekmesine ne de ağaç kesmesine izin verilmiştir. Yine de herhangi bir kutsal toprak parçası hakkında bir anlaşmazlık yaşandığında, diğer durumlarda bize sunulan kararnamelerin içerdiği gibi, Romalıların kesin bir dille yazmaları gelenektir. Bizim herkes tarafından kabul edilmiş ve Romalıların tarafından genel olarak karar verilmiş olan hususlara göre oyla karar verdiğimizizin en büyük ve en güçlü kanıtıdır. (85) Itanoslular senatoya Hierapytnalıların tarafından inşa edilmiş olan kalenin yıkılmasını talep ettiklerinde, senato Lucius oğlu *consul* Lucius Calpurnius Piso'ya, eğer orada herhangi bir bina inşa edilmişse yıkılması şeklinde talimat verdi, belli ki böyle... Buna göre onlar (90) Itanoslularla birlikteydiler. Onlar ise yazılmış (belgeleri) kentler vasıtasıyla (gönderdiler). Tartışmalı bölgenin eski zamanlardan beri Itanoslulara ait olduğunu göstererek ... kararnamede bulunan (belirtilen) zamana kadar olması ... onların bize savunmada (sundukları) şairlerin ve tarihçilerin kanıtlarını. (95) Leuke diye anılan ada ile ilgili olarak Hierapytna halkı (Itanosluların) adanın kendilerine ait olduğu yönündeki iddialarını onunla ilgili şeylerden dolayı kabul etmişti. Kendileriyle birlikte Ptolemaik evin korunmasına ve savunmasına ... kendilerinin cevaplarını (göstererek) kraliyet mektuplarıyla kanıtların desteklenmesini (sağladılar). Sık sık adaya asker ve mektup gönderilmesi... (100) Adanın kalesi, Itanoslular tarafından yazılan şeyler uyarınca ada hakkında.. çünkü diğer pek çok belge ve yıllık harcamaları içeren tabletler aracılığı ile beyan ettiler. Daha önce bahsedilen şeylere ek olarak, geride kalan kentler ve Hierapytnalıların kendilerinin bahsi geçen ada hakkında yazıklarından

hem bahsi geçen adanın (Leuke) atalarından beri Itanosluların olduğunu hem de her zaman onlar tarafından yönetildiğini anlamak bizim için kolay oldu. (105) Onların dostlarının güzel dikkatleri sayesinde, ... kadar, Girit'te bir savaş ortaya çıkana kadar,... çünkü Kral Ptolemaios tarafından verilen savunmanın, bize gönderilen kararın teyit ettiği gibi [Itanosluların] onay aldığı Girit Birliği tarafından onaylandığını fark ettik. Gortynalılar Itanoslulara mektup göndererek Praisosluların onların Leuke diye anılan adasına saldırmak üzere olduklarını (110) bu yolla ortaya çıkararak ifşa ettiler... Gortynalıların bu davada Hierapytnalılarının yanında yer almalarına rağmen, Itanoslular Gortynalılarının daha önceden kendilerine gönderdikleri mektubu bize sundular. Buradan (mektuptan) Gortynalılarının, Praisosluların onların Leuke diye anılan adasını ele geçirmek üzere olduklarını önceden hissederek dikkatli bir şekilde onlara haber verdikleri herkes için çok açıktır. (115) Mektup hiç kimsenin bir itirazı olmadan kaydedildiği için, aşağıya onun bir kopyasını koymaya karar verdik.

“Gortynalılarının *kormos*'ları (Girit'te üst düzey bir magistrat) ve kenti Itanoslularının *kormos*'larını ve kentini selamlar. Praisosluların Leuke adası hakkında sanki bir keşif yapmak ya da fethetmek gibi düzenlemeler yaptıklarını gösteren bir adam tarafından ikna edildiğimiz için size bu bilgiyi özenle göndermeye karar verdik. Bu nedenle size yazdık; (120) çünkü bunlar kral için de sizin kendiniz için de dost değiller. Her şekilde ilgileniyoruz ve her zaman diliyoruz ...krala ve kralın dostlarına.” Hierapytnalılar ise hala adanın kendi atalarının mülkiyeti olduğunu söyleyerek anlaşmazlığa devam ediyorlar, ... Stelaelıların başlangıçta, bir geminin karaya çıkarıldığını söyleyerek... Itanosluları bu konularda yardıma çağırarak, onlar Itanoslulara altta yazılı olan mektubu (göndermişlerdir). (125) “Hierapytnalılarının *kosmos*'ları ve kenti Itanoslularının *kosmos*'ları ve kentini selamlar. Gelişen (şeyler) ve Praisosluların teknesi Kydanor'un sizin adanız Leuke'den getirilmesinden dolayı size yazmanın daha iyi olacağını düşündük... herhangi bir yanlış yapmayasınız diye bu konulara biraz dikkat ederek, ... aynı şekilde biz de topraklarımızda sizin hiçbirinize böyle bir şey yapılmasına izin vermeyeceğiz. Sağlıcakla kalın.” (130) Bu nedenle Hierapytnalılarının Stelaelılara karşı... hala kim kabul edebilir... adanın atalarının mülkü olduğunu söyleyerek. Praisoslular... yukarıda belirtilen kanıtlardan, daha güçlü bir inancın..., ya atalarından (miras olarak) alarak ya da para ödemesi ile satın alarak ya da mızraklarla ele geçirerek ya da daha üstün bir güçten onları alarak, erkekler bu yerlerin mülkiyet haklarına sahip olurlar. Hierapytnalılara bunlardan herhangi birinin olduğu açık değildir. (135) Çünkü ne atalarından aldılar ne de bir dilekçe imzalayarak ne de adadan olanlar gibi... bu yolların hiçbirinde ne de bir savaş eylemi ile. Çünkü Itanoslulara karşı savaşıklarını söylemediler ne de ... bunları buldular ne de

Itanosluların kendileri tarafından onlara bir şey verildi, ... (140) tüm yerin altında; eğer zıt şeylerin hiçbirisi olmamışsa ya da ...

B. Davayı destekleyici Dört Belge

Bölge: Girit

Buluntu yeri: Itanos

Tarihi: M.Ö. 112/111.

Edisyon: *I.Cret.* III, iv. 10.

- 1 καταστάσιος πρεσβευταὶ Κρητῆς Ἱεραπύτνιοι Φείδων Ἐτεάνορος υἱός, Κώμων [.....]ρος [ύ]ός, Μνάσιππος Δίωνος υἱός, Εὐβέτης Βειδύλω υἱός, λόγον ἐποίησαντο χ[άριτα φιλ]ίαν συμμαχίαν τε ἀνενεώσαντο καὶ συνησθῆναι τῇ συνκλήτῳ ἐπὶ τῶ [— — — — — — — — — — εἶπ]ασαν καὶ καθ' ἰδίαν ἐπὶ τὸ βέλτερον προχωρεῖν περὶ τε τῆς γεγενημ[έ]-
- 5 νης [— — — — — — — — — — φιλοτ]ιμίας εὐχαρίστησα[ν] καὶ περὶ τῶν ἀδικημάτων τῶν ἡμῶν γεγενημένων [— — — — — — — — — —] Ἰτάνιοι γὰρ ἀδικημάτων μὴ γινομένων ὑ[φ'] ἡμῶν αὐτοῖς, ὑπὸ δὲ [τῆς τῶν] Κνωσίων [πό]λεως ποτέ, πόλεμον ἀπαράγγελτον ἡμῶν ἐποίησαν παρὰ τὰ +τῆς συνκλήτου δόγματα καὶ ἀδικήματα [ἡμῶν] ἐξετελέσαντο, περὶ ὧν καὶ πρότερον πρεσβείας ἀπεστείλαμεν [ἐπὶ τὴν σύνκλητον] μ[αρτυροῦ]σας τὰ γεγενημένα ἀδικήματα εἰς ἡμᾶς. ἡ δὲ
- 10 [σύνκλ]ητος κατα[— — — — — — — — — —]μεν ἐπὶ Μάρκου Αἰμυλίου καὶ ἐπὶ Μανίου Ἀκιλίου ὑπάτων καὶ [ο]ὔτε συμμαχοῦς αὐτοῦς προσηγόρευσε οὔτε Κνωσίουσ οὔτε τοὺς ἐπ[.....] Δραγμίους οὔτε [— — — — —] ὅπως ἀνεκρίθη καὶ ἐδογματίσει πόλεμον καὶ ἀδικήματα ἡμῶν αν[— — — — — — — — — —] παραγενόμενοι ὑπὲρ τε τοῦ πολέμου καὶ [— — — — — — — — — —]της ἡμέρας [.....]ν ἠν ἀπεδείξαμεν ἡμετέραν οὗ-
- 15 σαν [— — — — — — — — — —] διὰ γένους καὶ ἀνάβατ[ο]ν ὑπὸ μηθενὸ[ς] γεωργηθεῖσαν, τὴν δὲ νῆσον τὴν καλουμένην Λεύκην ἡμετέραν οὗσαν ἐκ προγόνων. Ἰτάνιοι δὲ μὴ δυνάμενοι περὶ τῶν [— — — — — — — — — —]των εἰς ἡμᾶς ἀδικημάτ[ω]ν ἀπολογήσασθαι μήτε πρότερον μήτε νῦν [— — — — — — — — — —]των πρεσβευτῶν ἀντεγκαλοῦσιν ἡμῶν [— — — — — — — — — —] τὴν χώραν περισσὰν οὗσαν ἔτεσι εἴκοσι ὀκτώ, λόγους ἐ-
- 20 ποιησα[— — — — — — — — — —] πρὸς τῇ συνκλήτῳ, ἡ δὲ σύνκλητος ἐδογματίσει [ὅπως τὴν χώραν καὶ τὴν νῆσον πολ]έ[μου ἀρ]χὴν ἐλομένου διακατέσχομεν, ἵνα οὕτως κα-

τέ[χω]μεν· πρᾶξιν στρατηγοῦ εἶναι, καὶ ὅπως Λαίλιος δῆμον δῶ τὸν ἐν ἡμῖν κρινούντα. δοθέν-
 τος δὲ ἡμῖν τοῦ Μαγνήτων δήμου καὶ Γαίου Λαίλιου ὑπάτου γράψαντος [πρ]ὸς τὸν δῆμον τὸν Μα-
 γνήτων [— — — — —] καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν ὑπ' αὐ[τ]οῦ [γ]ραφεῖσαν ἐμ μη-
 25 [— — — — —] δὲ ὡς ὑφ' ἡμῶν τε κάκεινων ὁμόλογον ἐγενήθη. vac.
 [— — — — —] ἴσαντι τὴν νῆσον τὴν καλουμένην Λεύκην καὶ τὴν χώ-
 ραν [— — — — —]ος ὁ δῆμος ὁ Μαγνήτων ἔκρινε κατὰ τὸ δό-
 [γμα τῆς συνκλήτου ὑπ'] Ἰτανίων [προγο]νικὰς οὔσας καρπίζεσθαι κυρίως. οὐ συνανη-
 σαμέν[ων δὲ ἡμῶν — — — — —] ἡμῶν αἰτίαν ἐπιφέρουσι
 30 .ε.σον[— — — — — τε]λευτα[ί]ας ὑπ' αὐτῶν ἀνει-
 [— — — — —]αντες ἐπὶ τὴν σύνκλητον ἐν
 [— — — — —]ν εἰς Κρήτην τε παραγεγονότων
 καὶ τὰς [— — — — —]πρ]εσ[β]είας οὐδέποτε περὶ τούτων φω-
 νὴν προῆκαν [— — — — —] πρεσβεύοντες περὶ τῶν ἐν[ε]-
 35 [— — — — —]ν μνήμην ἐποίησαντο
 [— — — — — ἐν τῷ] μεταξὺ χρόνῳ συνβόλων γεγε-
 νημένων ὑπε[— — — — —]χότων ὑπὲρ τε ἀνδρῶν ε
 [— — — — —]ν ἀντιποιοῦ[ν]ται καὶ νενικηκό-
 των [— — — — —]νημα κα[θ]ὼς συνεθέμε-
 40 θα [— — — — —]αυ[.]ν καὶ δεδωκότων καὶ εἰ-
 ληφότων [— — — — — οὔ]τε λόγον ἐποίησαντο οὔ-
 τε σα[— — — — —]τουμ[έ]νους ὑπ' αὐτῶν
 [— — — — —]του καθὼς ἡμεῖς ο
 [— — — — —] ἐν Μ[α]γνησίᾳ γενομε-
 45 ν[— — — — —]σης διὰ τοῦ πρὸς αὐ-
 τ[— — — — —]ιω[.] δ' ἐνκαλέσαι καὶ
 [— — — — —]πε]ρὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ περὶ τῶν οἰ-
 κετῶν οὐς ἐπι[— — — — — ἀδ]ικήματά τε κ[α]ὶ πρότερον καὶ νῦν
ιοι οὔσιν [— — — — —] τῶν πα[ρα]γεγονότων εἰς
 50 Ῥώμην πρεσβευτῶν ὑμῶν, ἐπέμψαμεν δὲ ἐπὶ τὴν σύνκλητον, ἀξιοῦμεν οὖν τὴν
 σύνκλητον [— — — — —] ἐμ παντὶ καιρῷ τὴν εὐνοίαν πρὸς
 ἡμᾶς [— — — — — τοῖ]ς ὑμετέροις δόγμασι βοηθῆσαι ἡ-
 μῖν ὅπως ἴσαντι [— — — — —] ψηφίσματος δι' ὑμῶν ἀναγκασθῶσιν ἡμῖν τὸ δίκαι-
 ον [— — — — —]τες πρὸς τὴν ὑμετέραν φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς ἡ-
 55 [μᾶς — — — — —] πρεσβ]ευταῖς. περὶ τούτου τοῦ πράγματος
 [οὔ]τως ἔδοξεν· ὃν τρόπον ἑκάτεροι [τὴν χώραν καὶ τὴν νῆσ]ον νενωμημένοι εἶψαν τῇ πρὸ

τοῦ ἡμέραι[ι ἢ ὁ πόλεμος ἐν αὐτοῖς ἤρξατο οὗ πο]λέμου ἔνεκεν Σερούιος Σο<λ>πίκιος κάκεῖνη ἢ
 πρεσβεία εἰς Κρήτην ἀπεστάλησαν ὅπως οὕτως [νωμ]ῶνται ἔχωσιν καρπίζονται τε
 τοῦτο το[—————]σθαι πρὸς Λεύκιον Καλοπόρνιον
 60 στρατηγὸν ὑπάτον [—————] τινες τούτου τοῦ κριτη-
 [ρίου ————— οὗ]τ[ε] ἐπὶ τὸ κριτήρι[ον] παρετύχοσαν οὔτε
 [————— Λεύκιος Καλοπ]όρ[νιος σ]τρατηγὸς ὑπά-
 τος [—————]ην [ὄ]πως ἑαυτοῖς κρί-
 νηι ὄν τρόπον ἐκάτεροι ταύτην [τὴν χώραν καὶ] τὴν νῆσον περὶ οὗ ἢ πρᾶξις [ἐνέ]στηκε νενωμη-
 65 μένοι εἶψαν τῆι πρὸ τοῦ ἡμέραι ἢ ὁ πόλεμος ἐν αὐτοῖς ἤρξατο οὗ πολέμου] ἔνεκεν Σερούιος
 Σολπίκιος κάκεῖνη ἢ πρεσβεία εἰς Κρήτην ἀπεστάλησαν ὅπως ο[ὔ]τω κρίνωσιν αὐτοῦ[ς]
 [ἔχειν] κατέχειν καρπίζεσθαι τε ἐξεῖναι καὶ θύματα τελῆ ἡμέραν τε ὀρίση πρὸ ἧς ἡμέ-
 ρας κρίνωσιν ε[—————]τας Κόϊντος Φάβιος κα
 [—————]ν ὅπως Λεύκιος Καλο-
 70 πόρνιος στρατηγὸς ὑπάτος ὑπὸ τῆς αὐτοῦ πρεσβείας ἐπιγνῶ ἐὰν ἐν ταύτη τ[ῆ]
 χώρα ὠικοδομημένον ἔνεσ[τιν] ὅπως αὐτοὺς καθελεῖν κελεύ[σ]η. περὶ δὲ τῶν λο[ι]-
 [π]ῶν πραγμάτων ὧν λόγους ἐποιήσασθε ὅταν ἢ ἐσχάτη Κρητῶν πρεσβεία εἰς
 τὴν σύνκλητον εἰσεπρέσ[βευ]σαν οὗτ[ω]ς ἀποκρίναι καθὼς ἂν αὐτῶ ἐκ τῶν δημοσί-
 ων πραγμάτων πιστεῶς τε τῆς ἰδίας φαίνηται, ἔδοξε. vac.
 75 [τοῦ]το τὸ πρᾶγμα δέλτου ὀγδόης κηρώματι [—————]καιδεκάτῳ μετὰ συμ-
 βουλίου ἐπέγνων πρὸ ἡμερῶν δέκα ἐπτὰ Καλ. Κοινκτειλίων ἐν τῇ βασιλι-
 κῇ τῇ Πορκία ταισι[.]ραισ[————— ἡ]μέρας τυχούσ[ης] ἰε]ρᾶς κατὰ συνκλήτου
 [δόγμα ————— ἀπὸ συμβουλίου] γνώμης γνώμην
 [ἀπεφηνάμην ————— ο]ὔτω[ς] καθὼς πρότερον
 80 [—————]σι ἡμέραν ὀρ[ιῶ] πρὸ ἧς ἡμέρας κρίνωσι
 ε[—————] καὶ ε[ἴ] τι ἐνω]κοδόμηται μετὰ τὸ
 τοὺς πρεσβευτὰς [—————]νιοι στήσω? ἐν αὐτοῖς τὸν δη-
 μον τὸν ὑμέτερον κατα[—————] φροντίσαι ὅπως ἐκ τοῦ
 πολιτεύματος [—————] δικα]στὰς καλοὺς κάγαθοὺς τριάκον-
 85 τα ἓνα οἱ το[—————] κατὰ τὸ τῆς συνκλήτου δόγμα κρίνωσι Κοινκτειλί-
 ων τῶν ἐ[πι] Λευκίου Καλο]πορνίου καὶ Μάρκου Λειβίου ὑπάτων ἐν ἡμέραις τριακο-
 σίαις ἐξήκοντα, ἐὰν δὲ πρὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας μὴ κρίνωσι, τότε ὅπως
 ἐν τῇ ἐξηκοστῇ καὶ τριακοσιοστῇ ἡμέρᾳ κρίνωσ[ι]. vac.
 Λεύκιος Καλοπόρνιος Λευκίου ὑὸς Πείσων ὑπάτος Ἴεραπυ-
 90 τνίων τοῖς ἄρχουσι καὶ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν· [ιό]ντες
 Ἴτάνιοι πρεσβευταὶ καὶ ὑμέτεροι προσήλθοσαν μ[οι] ὅπ]ως

αὐτοῖς σύνκλητον δῶ. ἐγὼ αὐτοῖς σύνκλητ[ο]ν ἔδωκα.
 συνκλήτου δόγμα τοῦτο γεγονός ἐστι· ὑμᾶς θέλ[ω] φροντί-
 σαι εἴ τι ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ τῇ ἐν ἀνφιλ[ογ]εῖα οὔσῃ ἐνω-
 95 κοδομημένον ἐστί, ὅπως ἐκ ταύτης τ[ῆς χώ]ρας καθέ-
 λητε οὔτως καθὼς ἡ σύνκλητος ἐδογμάτισε καὶ κα
 [...].]Ἰωσε. ἀπὸ συμβουλίου γνώμης γνώ[μην ἀ]πεφηνάμην.

Çeviri: Girit'teki Hierapytna elçileri Eteanor oğlu Pheidon, ... oğlu Komon, Dion oğlu Mnasippos, Beidylos oğlu Eubetes'in tanıtılmasının ..., konuşma yaptılar; minnettarlığı, dostluğu ve müttefikliği de yinelediler, senato ile birlikte eğlendiler?... ayrıca daha iyiye doğru ilerlediklerini söylediler, ile ilgili olarak ...(5) şerefli bir şekilde teşekkür ettiler ve bize karşı olan yanlışlarla ilgili... çünkü Itanoslular, bizim tarafımızdan onlara karşı haksızlık olmamasına rağmen, bir zamanlar Knossos'luların kenti tarafından olmuştu, senato kararını hiçe sayıp hiçbir uyarı olmaksızın bize savaş açtılar ve hataları bize yüklediler. Bu konuda bize karşı olan haksızlıkları kanıtlamak için daha önce senatoya elçilerini göndermiştik. (10) Senato ise ... Marcus Aemilius ve Manlius Aquilius *consul*'ken, ne onları müttefik olarak nitelendirdiler ne Knossos'luları ne Dragmos'luları ne de ..., ancak incelediği zaman, savaşın ve bize karşı haksızlıkların olduğuna karar verdi. Savaşa ilişkin gelenler... , doğum yoluyla bizim olduğunu (15) ve erişilebilir olmasına rağmen hiç kimse tarafından ekilmediğini ve Leuke denilen adanın ise atalarımızdan beri bizim olduğunu duyurdular. Itanoslar, bize karşı yapılan haksızlıklara ilişkin ne daha önce ne de şimdi bir savunma yapmaya muktedirdiler. Elçileri bize karşı suçlama yaparak..., yirmi sekiz yıldır arazinin kullanışsız olduğu (konusunda), (20) senato önünde konuştular. Senato ise tıpkı savaş başladığında toprağa ve adaya sahip olduğumuz gibi, bu şekilde elimizde tutmamıza; *consul*'ün [bu konuda] bir girişiminin olmasına ve Laelius'un bir *demos*'u aramızda hakemlik yapması için atamasına karar verdi. Magnesia *demos*'u bizim için [hakem olarak] seçildikten sonra, *consul* Gaius Laelius Magnesia *demos*'una mektup yazdı... onun tarafından yazılan mektubu... (25) biz ve onlar tarafından kabul edildiği gibi... Leuke denilen adanın ve arazinin... Magnesia *demos*'u senato'nun kararnamesi uyarınca [adanın ve arazinin] atalarından beri Itanoslulara ait olduğuna ve onların yasal olarak meyvelerinin tadını çıkarmasına karar verdi. Biz karşılaştığımızda, ... (20 satır kayıp)... sizin elçileriniz Roma'ya geldiklerinde, (50) biz de senatoya gönderdik, senatodan rica ettik. ... her fırsatta bize karşı olan iyi yürekliliği... sizin kararlarınızla bizim yardımımıza gelmeniz... sizin sayenizde bir kararname ile bize adaleti [vermeye] zorlanabilirler... sizin bize karşı dostluğunuza ve müttefikliğinize...(55) elçilere.

Bu konu ile ilgili olarak şöyle karar verildi: taraflardan her biri aralarında, Servius Sulpicius ve elçi heyetinin Girit'e gönderilmesine ilişkin savaşın başlamadan bir gün önce adayı ve araziye işgal ediyorlardı, bu şekilde işgal edebilecekler, ellerinde tutabilecekler ve meyvelerinden faydalanabileceklerdi. *Consul* Lucius Calpurnius'a ... (60) bu kriterin bazıları... ne mahkemeye gittiler ne de ... *consul* Lucius Calpurnius... herhangi bir şekilde her iki taraf da, Servius Sulpicius ve elçi heyetinin Girit'e gönderilmesine ilişkin savaşın başlamasından bir gün önce araziye ve tartışmalı adayı işgal ediyorlardı; böylece mahkeme onların sahip olmalarına ve meyvelerinden faydalanmalarına izin verilmesine ve kurbanları yerine getirmesine ve karar verecekleri günden önce bir gün belirlemesine karar verdi. Quintus Fabius... (70) *consul* Lucius Calpurnius'un bu elçiliğinden, bu arazide yok edilmesini emretmesi gereken herhangi bir bina olup olmadığını öğrendiği gibi. Sözü edilen geriye kalan şeylerle ilgili olarak, Giritlilerin son elçiliği senato önünde görüldüğünde, kamu yararına ve kendi iyi niyetine uygun olarak karar verdi. (75) Quintilis *Calenda*'sından önceki 17. günde Porkia Bazilikasında... senato kararnamesine göre kutsal bir gün olan... kararımı kurul kararının doğrultusunda ilan ettim. (80) Karar vermeden önceki gün günü belirledim. ... eğer elçilerden sonra herhangi bir şey inşa edilmişse, ... onların arasına sizin *demos*'unuzu koyacağım... düşünmek için... iyi ve güzel otuz yargıcı... senatonun kararı uyarınca, Lucius Calpurnius ve Marcus Livius'un *consul* oldukları Quintilis ayından 360 gün içinde karar versinler, eğer bu günden önce karar vermezlerse, 360. günde karar versinler. Lucius oğlu *consul* Lucius Calpurnius Piso Hierapytnalıların (90) yöneticilerini, *boule* ve *demos*'unu selamlar. Itanoslu elçiler ve sizinkiler bana geldiklerinde, onlara resmi bir görüşme verebilirdim. Ben onlara resmi bir görüşme verdim. Senatonun kararı böyle oldu: bunu sağlamanızı isterim: eğer tartışmalı bölgede herhangi (95) bir şey inşa edilmişse, senatonun karar verdiği ve emrettiği gibi yıkacaksınız (bu bölgeden çıkaracaksınız). Kararımı kurul kararının doğrultusunda ilan ettim.

KITA YUNANİSTAN

50. Hermolaos oğlu Lykos için onurlandırma

Bölge: Thessalia.

Buluntu yeri: Hypata.

Tarihi: M.Ö. 2. yüzyıl.

Edisyon: SEG 54, 556.

Σεβαστήων Θεσσαλ[ῶν]
 οἱ σύεδροι καὶ πατρις Ὑπά[τα]
 Λύκον Ἑρμολάου Σεβαστήου
 5 .ιερέα ἑπταετηρικὸν δις τῶν
 Σεβαστῶν καὶ Διὸς Καραιο[ῦ]
 γενόμενον καὶ ἱερέα τῶν
 Σεβαστῶν καὶ Διὸς Σωτη-
 ρος καὶ Ἀθηνᾶς δις, *vac.*
 10 στρατηγήσαντα καὶ πολει-
 τευσάμενον ἄριστα [τὸ δι]-
 ηνεκές, συνηγορήσα[ν]τα
 καὶ πρεσβεύσαντα, τῆς πε-
 ρὶ πάντα ἀρετῆς [καὶ] χ[ρηστό]-
 15 τητος ἔνεκεν Διὶ [Καραιοῦ(?)]
 [χορ]ηγήσαντος τὰ δα[πανήματα]
 [ἐκ] τῶν ἰδίων Ἀπολλο[δώρου(?)]
 [τοῦ] υἱοῦ αὐτοῦ. *vac.*

Çeviri: Amphiktyones kararıyla Thessalia Birliği'nin *synedros*'ları ve vatanı Hypata, iki kez altı yıllık dönem için imparator kültü ve Zeus Karaios'un rahibi olan, iki kez imparator kültü, Zeus Soter ve Athena'nın rahibi olan, *strategos*'luk yapan ve daima en iyi vatandaşı olan, *synegoros*'luk ve elçilik yapan Hermolaos oğlu Lykos'u tüm erdeminden ve dürüstlüğünden dolayı onurlandırdı. Kendi oğlu Apollodoros masrafları kendi cebinden karşılayarak Zeus Karaios'a (adadı).

51. Delphi, Atina'lı Apollodoros'u onurlandırıyor

Bölge: Phokis.

Buluntu yeri: Delphi.

Tarihi: M.Ö. 180.

Edisyon: *F.Delphes* III, 2: 89.

1 ἀγαθᾶ τύχαι.

ἔδοξε ταῖ πόλει, ἐν ἀγορᾷ τελείῳ σὺμ ψάφοις ταῖς ἐννόμοις· ἐπειδὴ Ἀπολλόδωρος Ὀλυμπιοδώρου Ἀθηναῖος,

- [π]αρακληθεῖς ἀπὸ τῶν ἐξαποσταλέντων ὑπὸ τᾶς πόλιος, ἐπέδωκεν ἑαυτὸν ἀπροφασίστως ἐν τὸ συναγωνί-
- [ξ]ασθαι τᾷ πόλει τὰν κρίσιν τὰν περὶ τῶν τεμενέων καὶ τᾶς ἀμφιλλόγου χώρας, περὶ πλείστου τιθέμενος
- 5 τὰν τε ποτὶ τὸν θεὸν εὐσέβειαν καὶ τὰν εὐνοίαν τὰν πόλιν, καὶ, παραγενόμενος. τὰ τε ποτὶ τὰν κρίσιν
- [σ]υνέταξε δεόντως, σπουδᾶς καὶ φιλοτιμίας οὐθὲν ἐν[λ]είπων, καὶ τὰν ἐπιδαμίαν ἐποιήσατο εὐσχήμονα,
- [κα]ί, ὅσον χρόνον ἀξίωσαν αὐτὸν τοὶ κα<θ>εσταμένοι ὑπὸ τᾶς πόλιος, ἐπὶ ταῦτα ποτέμεινε, συμφανῆ ποιῶν
- [τὰν α]ὐτοῦ αἴρεσιν ἃν ἔχει ποτὶ τὰν πόλιν· τύχαι ἀγαθαῖ· δ[ε]δόχθαι τᾷ πόλει ἐπαινέσαι Ἀπολλόδωρον Ὀλυμπι-
- [οδώρο]ν Ἀθηναῖον εὐνοίας ἕνεκεν καὶ φιλοτιμίας τᾶς ἐν [τὰ]ν πόλιν, παρακαλεῖν δὲ αὐτὸν καὶ ἐν τὸ [λ]οιπὸν διαφυ-
- 10 [λάξ]ειν τὰν αὐτὰν προαίρεσιν, εἰδότα ὅτι ἅ πόλις τοῖς φίλοις καὶ εὐνόις καταξίας ἀποδίδωσι τὰς χάριτας διὰ πα-
- [ντός, δ]εδόσθαι δὲ αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκγόνοις προξενίαν, προμαντείαν, ἀσυλίαν, προδικίαν, ἀτέλειαν, προεδρίαν ἐν πᾶσι
- [τοῖς] ἀγώνοις οἷς ἅ πόλις τίθητι, καὶ γὰς καὶ οἰκίας ἔγ[κ]τησιν, καὶ ἄλλα πάντα ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐε-
- [ργέτα]ις τᾶς πόλιος, εἴμεν δὲ αὐτὸν καὶ θεωροδόκον τῶν τε Πυθίων καὶ Σωτηρίων, πέμψαι δὲ αὐτῷ καὶ ξένια ἐπιμελ-
- [εἶσθ]αι δὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ περὶ τᾶς ἀνακομιδᾶς [αὐ]τοῦ, ἵνα παραπεμφθῆ ὡς ἀσφαλέστατα, [ἀνα]γράψαι δὲ καὶ τὸ[ν]
- 15 [γραμμ]ατέα τὰν μὲν προξενίαν ἐν τῷ βουλευίῳ κα[τ] τὸν νόμ[ον], τὸ [δὲ ψάφισμ]α ἐν τὸν τοῖχον τοῦ οἴκ[ου τοῦ] Ἀθηναίων.

Çeviri: Hayırlı uğurlu olsun. Kent tarafından tam toplantıda, kanunda öngörülen oylamalarla karara bağlandı. Mademki, Olympiodoros'un oğlu Atinalı Apollodoros, şehir tarafından gönderilenler tarafından çağrıldığında, tanrıya karşı dindarlığa kente karşı da iyi niyete en büyük önemi atfederek, kendini tereddütsüz bir şekilde, bölge ve tartışmalı topraklar hakkında bir karar alma mücadelesinde şehre yardım etmeye adadı. Geldiğinde, şevkinden ve onurlu davranışlarından hiçbir şey eksik olmadan, karar için her şeyi gerektiği gibi ayarladı. Ve burada ikamet ettiği süre boyunca kendisine yakışır bir tavır sergiledi ve şehir tarafından

atananların ondan kalmasını istediği sürece orada kaldı ve şehre karşı sahip olduğu iyi tavrı ortaya koydu. Olympiodoros'un oğlu Atinalı Apollodoros'u şehre karşı iyi niyeti ve onurlu davranışından dolayı şehir tarafından övülmesine karar verildi ve şehrin dostlarına ve iyilik dileyenlere her zaman değerli ödüller verdiğini bilerek, onu gelecek için aynı iyi tavrı sürdürmeye teşvik etmek için, onun ve soyundan gelenlerin *proksenia*, kehanete erişimde öncelik, dokunulmazlık, adaleti sağlamada öncelik, vergiden muafiyet, şehrin sahip olduğu tüm oyunlarda ayrıcalıklı oturma, arazi ve binalara sahip olma hakkı ve tüm şehrin diğer *proksenoi* ve hayırseverlerine tanınan diğer haklara sahip olmasına ve kendisinin Pythia ve Soteria Oyunları'nda *theorodokos* olmasına, mümkün olan her türlü güvenlikle birlikte refakat edilmesi için, memurların onun dönüşüyle ilgilenmesine ve de *grammateus*'un *proksenia* kararını yasaya göre *boule*'ye ve Atinalıların evinin duvarına yazmasına (karar verildi).

52. Zenon, oğulları Angeles ve Theodoros'u onurlandırıyor

Buluntu yeri: Epidauros Limera.

Tarihi: M.Ö. 146'dan sonra.

Edisyon: *IG V,1. 931.*

- 1 [ἐπειδὴ Ἀγγέλης καὶ Θε]όδωρος οἱ Ζή-
[νωνος τ]ᾶς πόλεος τῶν
[Ζαραχίων ἄ]μῖν ἀμφισβήτη-
[σιν περὶ — — — — —]ιας χώρας ἀπὸ
5 [— — — — — καὶ τᾶς σκ]οπιᾶς τᾶς ἐπὶ τῷ
[— — — — —] καὶ τῶν ὑδάτων κα[ι]
[— — — — —] ταῦται καὶ τοῦ λι-
[μένος(?), — — — βοηθ]ῆσαι τᾶι πόλει παρε-
[γέροντο καὶ παρακελε]υσάμενοι χαρίζε-
10 [σθαι τᾶ πόλει ἀμῶν καὶ] δικαιολογηθέν-
[τες ἐνίκασαν ταύτ]αν τὰ γ κρίσιν, Ζαραχίων
[δὲ ἐπὶ τῶν δικαστᾶν τ]ῶν ἐκ Τήνου τῶμ περὶ
[— — — — — ὑπ]ὲρ τᾶς χώρας λαβόντων
[παλινδικίαν καὶ κιν]δυνεύόντων ἀμῶν τὰν
15 [χώραν, ᾶς ἐκρατήσαμ]εν, ταύταν ἀποβαλεῖν,
[εἰς δὲ ζαμίαν μεγίσ]ταν ἐμπεσεῖν, ὁμοίως Ἀ[γ]-

[γέλης καὶ Θεόδωρος τοῖς] δικασταῖς παραγενόμε-
 [νοι καὶ δικαιολογ]ηθέντες ἐνίκασαν τὰ γ κρι-
 [σιν καὶ τοὺς πολίτα]ς ἠλευθέρωσαν τὰς αἰτί-
 20 [ας, τ]ὰ κατ..... χώρας ..[— —]ΛΠ[— —]
 [δ]ὲ κατέστ[ησαν τὰς] δίκ[ας, ὅπως οὖν φανερόν]
 εἶ̃ πᾶσι τοῖς θ[έλου]σι εὐ[εργετεῖν τὴν πόλιν, ὅ]-
 τι τὰς καταξίας χάρι[τας ἀποδίδωτι τοῖς ἑαυτᾶς]
 εὐεργέταις, δεδόχθαι τ[ᾶ] πόλει τῶν Ἐπιδαυρί]-
 25 ων· ἐπαινέσαι Ἀγγέλη κα[ὶ Θεόδωρον τοὺς Ζή]-
 νωνος ἀρετᾶς ἕνεκεν κ[αὶ εὐνοίας, ᾗς ἔχον]-
 τες διατελοῦσιν εἰς τὰ[ν πόλιν, δόμεν δὲ αὐ]-
 τοῖς καὶ εἰς ἀνδριάντα ἢ εἰκόνα γραπτὰν καθ' ἡμί]-
 σειαν ἔτη δύο τὸ θαλάσσιον — — — — — — — — —]
 30 ποτιγραψαμένων ποτὶ τὰ [— — — — — — — — —]
 ἔν τε τῷ ἐπὶ Εὐδαμίδα ἐν[αυτῶι καὶ ἐν τῶι μετ']
 Εὐδαμίδαν· εἶμεν δ[ὲ] αὐτο[ῖς καὶ σίτησιν ἐν τῷ]
 ἀρχαίῳ· καλεῖσθαι δὲ α [.] ὑτοῦ[ς εἰς προεδρίαν]
 ἐν τοῖς ἀγῶσιν, οἷς τίθητι ἅ π[όλις· ἀναγράψαι δὲ]
 35 καὶ τὸ ψάφισμα τόδε εἰς στ[άλαν λιθίναν τοὺς]
 ἐφόρους τοὺς ἐνάρχου[ς] κ[αὶ ἀναθέμεν εἰς τὸ]
 [ἱ]ερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος το[ῦ Ὑπερτελεάτα· Καρ]-
 νείου δεκάται. *vac.*

Çeviri: Mademki Zenon oğlu Angeles ve Theodoros ilk önce tartışmalı topraklar ve gözetleme kulesi... su kaynakları ... ve liman hakkında bizi Zarakslıların kentine götürerek kente yardım etmek için yanımızda oldular ve bizim kentimizin lehine konuşmayı teşvik ettiler ve avukatlık yaparak bu mahkemeyi kazandılar. Tenoslu hakimlerin huzurunda ise Zarakslıların (avukatları) alınan topraklar hakkındaki ikinci bir duruşma hakkını kazandılar. Bizim hakim olduğumuz toprağımızı kaybetme ve en büyük zarara düşme tehlikesiyle karşı karşıya kaldık. Aynı şekilde Angeles ve Theodoros hakimlerin yanına gelerek, avukatlık yapıp mahkemeyi kazandılar ve vatandaşları bu suçtan beraat ettirdiler ve davayı kazandılar. Böylece kente hayırseverlik yapmaya gönüllü olan herkese görünür olsun diye, çünkü kendi hayırseverlerine layık olan teşekkürleri sunar, Epidaurus'luların kenti, Zenon oğlu Angeles ve Theodoros'un kente karşı sahip olmayı sürdürdükleri erdem ve iyi niyetlerinden dolayı

onurlandırılmalarına, kendilerine heykel ya da ikona, iki yarım yıllık dönem boyunca denizde bulunma (hakki) verilmesine, kendilerinin kent tarafından düzenlenen oyunlarda ilk sıraya çağrılmalarına, bu kararnamenin görevdeki *ephoros*'lar tarafından taştan bir stele yazılmasına ve Apollon Hyperteleas'ın kutsal alanına dikilmesine karar verdi.

53. Makon, Halos ve Phitiotis Thebai arasında hakemlik yapıyor

Bölge: Phokis.

Buluntu yeri: Delphi.

Tarihi: M.Ö. 145-137.

Edisyon: *F.Delphes* III, 4. 355.

- 1 [...]είλο[υ], Ζώϊλος Τιμασιθέου, Ἀ[φ]θόνητος Ἀγήτορος καὶ τῶ[μ] πολιτᾶν
 [... Τιμ?]ασιθέου, Μνασίθεος Ἴσχομάχου, Φιλόμβροτος Αἴθωνος, Σιμά[δας ...]
 [...] Δεινία, Φιλόμβροτος Δεινομάχου, Νικομένης Ἐπαρμόστου, Ἐ[.....]
 [... Τι]μασίθεος Βίωνος, Φίλιππος Λυσιμάχου, Τιμοκράτης Κατασ[.....]
- 5 [...]εριναιος Ἀντιγόνου, Θεόμναστος Παρμενίωνος, Κρατησίμαχο[ς ...]
 [.....]νικος Ἄρμοξένου, Ἄσανδρος Λυσικλέα, Καλλίστρατος Ἀψεύδων[ος ...]
 [...]ν καὶ οἱ ἀποταγέντες Δαμάρετος Ἀριστοβούλου, καὶ οἱ ταγοὶ Δα[...]
 [... Δ]αμοτίωνος, Ξενόφιλος Βίωνος, καὶ τῶμ πολιτᾶν Μελάνθιος Ὀπλωνος, Ε[...]
 [...]ανδρου, Σωσιγένης Δαμαρέτου, Κύναγος Δαμοτίωνος, Βίων Δαμοτίωνος, [.....]
- 10 [...] Δαμοτίωνος, Φιλόμηλος Δαμοτίωνος, ἐκόντες αὐτοὶ ποθ' ἑαυτοὺς ὥστε περὶ τᾶς]
 [ἀμφιλ]εγομένας χώρας αὐταῖς πόθ' ἑαυτὰς ταῖς πόλεσι κριθῆμεν ἐν διαιτῶ Μ[άκωνι Ὀμ]-
 [φαλίω]νος Λαρισαῖοι καὶ τὰ κριθέντα ὑπὸ τούτου κύρια εἶμεν· κριθῆμεν δ' ἐμ μ[ηνὶ]
 [ἐνάτω]ι, ὡς Θεσσαλοὶ ἄγοντι Θύωι, στρ[α]τ[η]γοῦντος τοῦ αὐτοῦ· τὰν δὲ συν[θήκαν]
 [κατὰ] τὰν ἀποδοθεῖσαν κρίσιν ὑπὸ Μ[άκωνος] ἀναγραφεῖσαν ἐγ κίονας δύο, ἀ[ναθέ]-
- 15 [μεν τὰμ] μὲν μίαν ἐν Δελφοῖς, τὰν δὲ [ἄλ]λαν ἐν Λαρίσαι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλ[λωνος]
 [τοῦ Κερδ]ώιου ἐν τῷ καταλειπομέν[φ] χρόνῳ τοῦ ἐνιαυτοῦ· τὰς δὲ γινομέν[ας δαπά]-
 [νας εἰς τα]ῦτα δόμεν ἐκατέραν τὰ[ν π]όλιν κατὰ τὸ ἥμισυ· ὁπότεροι δὲ κα μὴ [ἀποδέχων]-
 [ται τὰν] κρίσιν ἢ τοῖς κριθέντοις [ὑπ]ὸ Μάκωνος μὴ ἐμμείνωντι, ἀποτεισάτω[σαν ταῖ]
 [τε ἐτέραι π]όλει ἀργυρίου τάλαντα πέντε, καὶ χωρὶς τὰ κριθέντα ὑπὸ Μάκ[ωνος]
- 20 [— — — — — — — —] ταῦτα ἀναγράψαντες εἰς κίονας δύο ἀναθέτωσαν ἐκ[άτεραι]
 [αὶ πόλεις τὰμ μὲ]ν ἐν Θήβαις ἐν τῷ ἱερῷ τᾶς Ἀθανᾶς τᾶς Πολιάδος, τὰν [δὲ ἐν Ἄλωι]
 [ταῖ Ἀχα]ικᾶι ἐ[ν τῷ ἱερῷ]ι τᾶς Ἀρτέμιδος τᾶς Παναχαΐας· Ξενοδόκοι Κεφαλ[ίω]ν ...]
 [..... Μ]ελινν[αι.....]ς, Νικ[ό]βουλος Περδίκκα, Πολυσάων Πολίτα, Μ[ελιταιεῖς].

[στρατ]αγέοντος Δι[οτίμου τοῦ Ἐρ]μία Λαρισαίου, μηνὸς ἐμβολίμου εἰκάδι, σ[— — —]
 25 [δαιτητ]ῆς ὑπὸ τε τῆ[ς Θηβαίων π]όλεως καὶ ὑπὸ τῆς Ἀλέων, Μάκων Ὀμφαλ[ίωνος Λαρι]-
 [σαῖος] περὶ τῆς χώρας ἧς [ἀμφελέγοντ]ο πρὸς αὐτοὺς οἳ τε Θηβαῖοι καὶ Ἀλεῖς, [περιοδεύσας]
 [πᾶσαν τὴν χ]ώραν μετὰ τῶν ἀ[πεσταλμ]ένων ὑφ' ἑκατέρας τῆς πόλεως κ[αὶ διακού]-
 [σας τοῦ ὑπ'] ἀμφοτέρων ῥηθέν[τος μαρτυρ]ίου ᾧ ἔκρινεν, ἑκατέρων εὐδοκε[όντων]
 [περὶ τᾶς] μὲν ἱερᾶς χώρας ἀ[— — — —]ιοις προσοροῦσιν Λιγυναίοις· [ὄρια δ' εἶναι ὡς]
 30 [— — — —] ἀνέχουσιν ἐπὶ τ[— — — —] παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀκρ[— — — —]
 ——————ων κατω[— — — —] ὥσπερ οἱ τέρ]μονες [ἔχ]ουσιν ἐ[πι — — — —]
 ——————δρωι Α————— ——————]
 ——————οντο[————— ——————]ο τούτου ἐπὶ[————— ——————]
 —————— μ[————— ——————]ων κεῖται καὶ ἀπο[————— ——————]
 35 —————— θ[————— ——————]ας καὶ ταύτην τὴν [————— ——————]
 [————— —————— τῆ]ς χώρας ὑπάρχει ὄριο[ν ——————]
 ——————ο[————— ——————] ὥσπερ οἱ τέρμ]ονες οἱ πρῶτοι καὶ ἀπὸ το[ῦ]
 ——————ε[————— ——————]στ]ρεφον δι' ἀνταίαν ἕως τῆς ὀ[δοῦ ——————]
 [————— —————— κ]αὶ ἀπὸ τῶν τερμόνων τῶι ορ[————— ——————]
 40 [————— —————— —————— θάλ]ασσαν· ἐξεῖναι δὲ ἑκατέροι[ς ——————]
 [————— ——————]ραν καὶ εἰ[————— ——————] μισθοῦ αὐτοῖς, ἑτέροις δὲ ἐγδιδ[όναί καὶ]
 [οὐ κατ'] ἰδίαν ἀλλὰ κοινῆι [————— ——————] π]ωλεῖν ἐν ᾧ καιρῷ τάξω[σιν αὐταῖ]
 [καὶ] ἀπὸ τῶν προσόδων σ[υντελεῖν τ]ὰς θυσίας τοῖς θεοῖς, ἐάν τε κο[ινῆι ἔχωσιν]
 [ἀμφοτ]εραὶ αἱ πόλεις, ἐάν τε διελόμενοι [τὰ π]ροσόδια καθ' ἰδίαν ἑκάτερ[οι ἔχωσι, τὰς δὲ]
 45 [—————] τὰς ἐκ τούτων κειμένας ὑφ' ἑκατέρων ν[έ]μεν [έξ]εῖναι· τὸ δὲ κρῖμα τ[οῦτο ἑκάτε]-
 [ροι] ἀναγραψάτωσαν εἰς κίονας λιθίνας τέσσαρας καὶ ἀ[να]θέτωσαν μ[ίαν μὲν ἐν]
 [Δελφ]οῖς, μίαν δὲ ἐν Λαρίσῃ ἐν τῶι ἱερῶι τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Κερδώϊου, μ[ίαν δὲ ἐν Θή]-
 [βαις ἐν] τῶι ἱερῶι τῆς Ἀθανᾶς τῆς Πολιάδος, μίαν δὲ ἐν Ἀλῶι ἐν τῶι ἱε[ρῶι τῆς Ἀρτέ]-
 [μιδο]ς τῆς Παναχαΐας καὶ τοῦτο ποιησάτωσαν ἐν τῶι ἔτει τῶι μ[ετὰ στρατη]-
 50 [γὸν Διό]τιμον· τὸ δὲ ἀνάλωμα εἰς ταῦτα δότωσαν ἑκάτεραι αἱ π[όλεις].

vac.

Çeviri: Timasitheos oğlu Zoilos, Hagetor oğlu Aphthonetos ve vatandaşlardan: Timasitheos oğlu ..., Iskhomakhos oğlu Mnasiatheos, Aithon oğlu Philombrotos, ... Simidas, Deinias oğlu ..., Deinomkhos oğlu Philombrotos, Eparmostos oğlu Nikomenes, ..., Bion oğlu Timasitheos, Lysimakhos oğlu Philippos, Katas... oğlu Timokrates, Antigonos oğlu ...erinaios, Parmenion oğlu Theomnastos, ... Kratesimakhos, Harmoksenos oğlu ...nikos, Lysikles oğlu Asandros, Apseudon oğlu Kallistratos, ... ve atananlar: Aristoboulos oğlu Damaretos ve tagos'lar

Damotion oğlu Da..., Bion oğlu Ksenophilos ve vatandaşlardan: Hoplon oğlu Melanthios, ...andros oğlu ..., Damaretos oğlu Sosigenes, Damotion oğlu Kynagos, Damotion oğlu Bion, Damotion oğlu ..., Damotion oğlu Philomelos, (10) Kendi kentleri arasında tartışılan yerler hakkında hakem olarak kararları bağlayıcı olacak olan Omphalion oğlu Larisalı Makon ile birlikte karar verebilmek için, onla gönüllü olarak kendi aralarında.... Kararlar, aynı kişi *strategos* iken, Thessalia takvimine göre Thyos olan dokuzuncu ayda verilmiştir. Anlaşma ve Makon tarafından verilen karar iki sütun üzerine yazılacaktır: (15) aynı yılın geri kalan kısmında bir tanesi Delphoi'a, diğeri ise Larisa'daki Apollon Kerdaios tapınağına yerleştirilmesi gerekir. Her iki kent bunun için oluşan masrafları eşit şekilde ödeyecektir. Hangi taraf kararı kabul etmez ya da Makon tarafından verilen kararlara uymazsa, diğer kente beş gümüş talent ödesin ve ayrı olarak Makon tarafından kararlaştırılanları.... (20) her iki kent de bunları iki sütuna yazarak; biri Thebai'daki Athena Polias tapınağına, diğeri ise Akhaia'daki Halos'da Artemis Panakhaia tapınağına yerleştirecekler. Şahitler (Ξενοδόκοι): ... Kephalinos, Perdikkas oğlu Meliteialı Nikoboulos, Politas oğlu Meliteialı Polyason. Hermias oğlu Larisalı Diotimos *strategos* iken, takvime eklenen ayın yirminci gününde, (25) Thebailılar ve Haloslular arasında anlaşmazlık yaşanan araziye ilişkin Thebai'luların kenti ve Halos kenti tarafından hakem olarak [seçilen] Omphalion oğlu Larisalı Makon, her iki kent tarafından gönderilen [avukatlar] ile tüm araziye gezip, her iki taraf tarafından anlatılan delilleri dinledikten sonra kararını verdi. Her iki tarafın da kutsal topraklar konusunda anlaşmasıyla ..., Ligynailılarla sınırda, sınırlar şöyle olacaktır: ... (40) denizi..., her iki taraf için de mümkündür... onlara kira versin, bireysel olarak değil fakat ortak olarak diğer tarafa kiraya vermesi, ... kendilerinin belirledikleri zamanda satması (mümkündür) ve eğer her geliri ortak tutuyorlarsa, her iki kent de gelirlerden tanrılar için kurban kessinler; eğer gelirleri bölüyorlarsa, her iki kent de ayrı ayrı kurban kessin; (45) bu konulardan kaynaklanan cezaların her iki tarafça iptal edilmesi mümkündür. Her iki taraf bu kararı dört taştan sütuna yazsınlar ve birini Delphoi'a, birini Larisa'daki Apollon Kerdoios tapınağına, birini Thebai'daki Athena Polias tapınağına, diğerini ise Halos'taki Artemis Panakhaia tapınağına koysunlar ve bunu Diotimos'un *strategos*'luğundan sonraki yıl yapsınlar. (50) Kentlerin her biri bunların masrafı için para versinler.

54. T. Flavius Eubulus, Daulis kenti ve Memmios Antiokhos arasındaki anlaşmazlıkta hakemlik yapıyor

Bölge: Phokis

Buluntu yeri: Daulis

Tarihi: M.S. 118.

Edisyon: IG IX,1. 61.

- A.1 ἀγαθῇ τύχῃ.
 Αὐτοκράτορι Τραϊανῷ Ἀδριανῷ Καί-
 σαρι Σεβαστῷ τὸ β΄, Γναίῳ Πεδανίῳ Φού-
 σκῳ Σαλεινάτορι ὑπάτοις, πρὸ θ΄
 5 κ(αλανδῶν) Νουεμβρίων ἐκ Χαιρωνείας·
 Ζώπυρος Ἀριστίωνος καὶ Παρμένων
 Ζωπύρου οἱ ἔγδικοι τῆς Δαυλιέων πό-
 λεως ἐμαρτυροποιήσαντο ἀπόφασιν
 ἀντιγεγράφθαι τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ Τ(ίτου) Φλαου-
 10 ίου Εὐβούλου τὴν ὑπογεγραμμένην.
 Τ(ίτος) Φλάουιος Εὐβουλος, ὁ δοθεὶς κριτῆς καὶ ὀρι-
 στῆς ὑπὸ Κασίου Μαξίμου ἀνθυπάτου καὶ τηρη-
 θεὶς ὑπὸ Οὐαλερίου Σεουήρου ἀνθυπάτου μετα-
 ξὺ Ζωπύρου τοῦ Ἀριστίωνος καὶ Παρμένωνος
 15 τοῦ Ζωπύρου καὶ Μεμμίου Ἀντιόχου περὶ χώρας
 ἀμφισβητουμένης, ἀκούσ<ας> ἑκατέρου μέρους
 ἐφ' ὅσον ἐβούλοντο καὶ ἐπὶ τὴν αὐτοψίαν ἐλθῶν,
 κελεύσαντός με ἀποφίνασθαι Κλωδίου Γρα-
 νιανοῦ τοῦ κρατίστου ἀνθυπάτου, κρείνω καθὼς
 20 ὑπογέγραπται· ἀγροῦ δρυππίου, ὃν ἠγόρασε
 παρὰ τῶν Κλέας κληρονόμων Μέμμιος Ἀντίο-
 χος, καταλαβόμενος ἐκ τῶν ἐπὶ με κοιμισθέν-
 των γραμμάτων προσήκειν Ἀντιόχῳ πλέθρα ρ
 Φωκικὰ υλε΄, ὅσα ἂν εὐρεθῆ πλείω τούτων,
 25 κρείνω εἶναι τῆς Δαυλιέων πόλεως. ὁμο-
 ίως ἀγροῦ εὐξυλείας πλέθρα υλ΄ κρείνω
 εἶναι Ἀντιόχου, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς πόλεως εἶ-
 ναι. χωρίων πλατάνου καὶ μοσχοτομεῶν
 πλέθρα σλ΄ κρείνω εἶναι Ἀντιόχου, τὰ δὲ λοι-
 30 πὰ τῆς πόλεως. τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς μετρήσεως
 κρείνω γενέσθαι τῆς χώρας, ὅθεν ἂν βού-

- ληται Ἀντίοχος ἐν ἑκατέρῳ {ν} τῶν ἀγρῶν,
 δρυπίῳ καὶ εὐξυλείᾳ, ἐν δὲ πλατάνῳ ρ
 καὶ μοσχοτομέαις μία ἐπ' ἀμφοτέροις ἀρ-
 35 χὴ τῆς μετρήσεως ἔσται, μετρομένων
 ἀπὸ τῆς δοθείσης ἀρχῆς τῶν ἐφεξῆς, μὴ
 ἔλλογουμένων ταῖς μετρήσεσιν ἀπάσαις
 μήτε ρείθρων μήτε ὅσα τραχέα ὄντα καὶ
 μὴ δυνάμενα γεωργεῖσθαι ὑπὲρ δέκα σφύ-
 40 ρας ἔστιν. παρήσαν· Τ(ίτος) Φλαούιος Εὐβου-
 λος ἀπεφηνάμην καὶ ἐσφράγισμαι, Λ(ούκιος) Μέσ-
 τριος Σώκλαρος, Κλεομένης Κλεομένους,
 Νείκων Συμφόρου, Λαμπρίας Νείκωνος,
 Ζώπυρος Ἀντιπάτρου, Σωσίβιος Δράκω-
 45 νος, Νείκων Ἀλεξάνδρου, Λέων Θεοδό-
 του, Κάλλων Φύλακος, Κάσσιος Μαρτιανός.
 47 ψηφίσματι τῆς πόλεος.
- B.48 ὁδὸς δὲ ἢ ἐπὶ τὸν ρ
 ἀρχαγέτην ἔξει πλά-
 50 τος καλάμους δύο.
 τὰ δὲ σημεῖα καὶ τοῦ[ς]
 ὄρους τῆς μετρήσε-
 ως ἐνχαράξουσι κο[ι]-
 νῆ ἐντὸς τῆς εἰκάδος
 55 τοῦ δωδεκάτου μη-
 νός, ἡμῶν ὅταν ἐν-
 χαραχθῶσιν ἐπελευ-
 σομένων αὐτούς.
 ἐρὶ ἀγροῦ δρυπίου
 60 κατὰ τὴν προκομισθ[εῖ]-
 σαν χεῖρα ὑπὸ Σεραπι-
 άδος Ζωπύρου τοῦ
 ἐγδίκου καὶ τῶν περὶ
 Φίλωνα Σωσικράτους
 65 καὶ Δάμωνα Ζωπύ-

ρου ἀρχόντων κρεῖν[ο]-
 μεν, εἴ τι λείπει τῷ ἀ-
 ριθμῷ ἐκ τῆς ἀποφά-
 σεως τῆς Εὐβούλου
 70 τετρακοσίων τριάκο[v]-
 τα πέντε πλέθρων,
 τούτου ἔχειν ἀπαίτη-
 σιν Σεραπιάδα ἀπὸ
 τῆς Δαυλιέων πόλε-
 75 ως. παρήσαν·
 Κούρριος Αὐτόβου-
 λος κέκρικα καὶ {τῆ[v]}
 τὴν πρώτην ἐσφρά-
 γισ<α>, Νεικειφόρος Λυ-
 80 κομήδους κέκρικα,
 Ἀγασίας Τείμωνος
 κέκρικα, Π(όπλιος) Αἴλιος
 Δαμόξενος ἐσφρά-
 γισα τετάρτην, Εἰσίδ(ωρος)
 85 πέμπτην, Μητρόδω-
 ρος Ἀπολλοδότου Ἀν-
 τικυρεὺς, Νεικάρε-
 τος Πίστου Τιθορεὺς,
 Τύραννος Τυράννου
 90 ἐσφράγισμαι, Ἀκίνδυ-
 νος Καλλικράτους Τι-
 θορεὺς, Σέξ(τος) Κορνήλι-
 ος Ἀξίοχος, Εὐνους
 Ἐπαφρᾶ, Καλλιγένης
 95 Κλεονείκου ἐσφράγικα
 Τιθορεὺς.

Çeviri: A. Daulislilerin kentinin avukatları Aristion oğlu Zophyros ve Zophyros oğlu Parmenon, T. Flavius Eubolos tarafından verilen kararın (doğru bir şekilde) kopyalandığını

onayladılar. Ben, *proconsul* Casius Maksimus tarafından yargıç ve sınır belirleyici olarak atanan, Aristion oğlu Zopyros ile Zopyros oğlu Parmenon ve Antiokhos oğlu Memmius arasındaki ihtilafı arazilerle ilgili olarak *proconsul* Valerius Severus tarafından denetlenen (ya da para ile tutulan) T. Flavius Eubolos, her iki tarafı da diledikleri kadar dinledikten ve (arazide) bir inceleme yaptıktan ve en mükemmel *proconsul* olan Clodius Granianus tarafından bir karar vermem emredildikten sonra, şu şekilde karar verdim. Memmius Antiokhos'un Klea'nın varislerinden kendisi için satın aldığı Dryppios tarlasıyla ilgili olarak, bana sunulan belgelerden anladığım kadarıyla, 435 Phokis *plethra*'sı Antiokhos'a aittir. Bundan daha fazla bulunması gereken her ne varsa, Daulis halkının şehrine ait olduğuna karar verdim. Aynı şekilde Euksyleia tarlasının 430 Phokis *plethra*'sının Antiokhos'a, geri kalanının ise kente ait olduğuna karar verdim. Platanos ve Moskhotomeai arazilerinin 230 *plethra*'sının Antiokhos'a, geri kalanının da kente ait olduğuna karar verdim. Dryppios ve Euksyleia tarlalarının her birinde Antiokhos'un istediği yerin, arazilerin ölçümlerinin başlangıcı olmasına karar verdim; fakat Platanos ve Moskhotomeai'de her iki arazi için bir ölçüm başlangıcı olacaktır. Ölçüm, ölçüm yapılan alan içindeki akarsular, engebeli alanlar veya ondan *sphyrá*'dan fazla olan işlenemeyen alanlar dışında, belirlenen başlangıç noktasından sürekli olarak ilerleyecektir. T. Flavius Eubolos kararını verdi ve mührünü vurdu: L. Mestrios Soklaros, Kleomenes oğlu Kleomenes, Symphoros oğlu Neikon, Neikon oğlu Lamprias, Antipatros oğlu Zophyros, Drakon oğlu Sosibios, Aleksandros oğlu Neikon, Theodotos oğlu Leon, Phylaks oğlu Kallon, Martianus oğlu Cassius.

B. Kentin kararıyla. Kurucunun (tapınağına) giden yol iki *kalamos* genişliğinde olacaktır. On ikinci ayın yirminci gününe kadar ölçümlerin sınır işaretlerini ve sınırlarını kazıyacaklar ve kazındıklarında onları gözden geçireceğiz. (Antiokhos'un) avukatı Zopyros oğlu Serapis ile (Daulis?) *arkhon*'ları Sosikrates oğlu Philon ve Zopyros oğlu Damon tarafından sunulan belgeye göre Dryppios adlı alanla ilgili olarak şu yargıya varıyoruz: Eubolos'un kararında dört yüz otuz beş *plethra* ölçülerinden eksik olan bir şey olursa, Serapis Daulis kentinin vatandaşlarından bunu talep etsin. Ben, Kourrios Autoboulos karar verdim ve ilk mührü vurdum. Ben, Lykomedes oğlu Neikeiphoros karar verdim, ben Teimon oğlu Agasias karar verdim, ben P. Aelius Damoksenos dördüncü mührü vurdum, ben Eisidoros beşinciye, ben Antikyra'lı Apollodoros oğlu Metrodoros. Ben Pistos oğlu Tithorea'lı Neikaretos, ben Tyrannos oğlu Tyrannos mührü vurdum, ben Kallikrates oğlu Tithorea'lı Akindynos. Sextus Cornelius Aksiokhos, Epaphras oğlu Eunous, ben Kleoneikos oğlu Tithorea'lı Kalligenes mührü vurdum.

KISALTMALAR

- Ager, *Arbitrations* S.L. Ager, *Interstate Arbitrations in the Greek World, 337-90 B.C.* (Berkeley 1996).
- ANRW Aufstieg und Niedergang der römischen Welt.
- BCH *Bulletin de Correspondance Hellénique*, Paris 1877 vdd.
- Bean – Mitford, *Rough Cilicia II* G.E. Bean, T.B. Mitford, *Journeys in Rough Cilicia, 1964-1968* (Denkschriften Akad. Wien, Phil.-Hist. Kl. Band 102; ETAM 3; Wien 1970).
- CIG *Corpus Inscriptionum Graecarum* (Berlin 1828-1877).
- DNP H. Cancik, H. Schneider (ed.), *Der neue Pauly: Enzyklopädie der Antike* (Stuttgart 1996-2003).
- EA *Epigraphica anatolica* (Bonn).
- FGH C. Müller, *Fragmenta Historicum Graecorum*, 5 vol. 1841-1870.
- F.Delphes III *Fouilles de Delphes III. Épigraphie* (Paris 1909-1985).
- Hauken, *Petitions* T. Hauken, *Petition and Response. An Epigraphic Study of Petitions to Roman Emperors 181-249* (Bergen 1998).
- Heberdey - Kalinka, *Südwestlichen Kleinasien* R. Heberdey, E. Kalinka, *Bericht über zwei Reisen im südwestlichen Kleinasien* (Denkschriften Akad. Wien, Phil.-Hist. Kl. Band 45; Wien 1897).
- IGSK *Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien*. (Bonn 1972 vdd).
- I.Aphrodisias 2007 J. Reynolds, Ch. Roueché, G. Bodard (ed.), *Inscriptions of Aphrodisias* (2007): <http://insaph.kcl.ac.uk/iaph2007>.
- I.Cos Segre M. Segre, *Iscrizioni di Cos, I-III* (Roma 1993).
- I.Cret. M. Guarducci, *Inscriptiones Creticae I-IV* (Roma 1935-1950).
- I.Didyma A. Rehm, *Didyma, II. Die Inschriften*, hrsg. von R. Harder (Berlin 1958).
- I.Ephesos H. Wankel, R. Merkelbach *et al.*, *Die Inschriften von Ephesos, I-VII* (IGSK 11-17; Bonn 1979-1984).
- I.Kibyra Th. Corsten, *Die Inschriften von Kibyra. Teil I: Die Inschriften der Stadt und ihrer näheren Umgebung* (IGSK 60; Bonn 2002).

- I.Klaudiupolis* F. Becker-Bertau, *Die Inschriften von Klaudiu polis*. (IGSK 31; Bonn 1986).
- I.Kyme* H. Engelmann, *Die Inschriften von Kyme* (IGSK 5; Bonn 1976).
- I.Magnesia* O. Kern, *Die Inschriften von Magnesia am Maeander* (Berlin 1900).
- I.Mus. Iznik* S. Şahin, *Katalog der antiken Inschriften des Museums von Iznik (Nikaia)*, I-II 1-3 (IGSK 9-10 1-3; Bonn 1979-1987).
- I.Mylasa* W. Blümel, *Die Inschriften von Mylasa*, I. *Inschriften der Stadt* (IGSK 34, Bonn 1987); II. *Inschriften aus der Umgebung der Stadt* (IGSK 35; Bonn 1988).
- I.Milet* Milet VI. *Inschriften von Milet*, 1-3 (Berlin 1997–2006).
- I.Pergamon Asklepieion* Chr. Habicht, *Altertümer von Pergamon*. VIII 3. *Die Inschriften des Asklepieions* (Berlin 1969).
- I.Perge* S. Şahin, *Die Inschriften von Perge* (IGSK 54, Bonn 1999; IGSK 61, Bonn 2004).
- I.Priene* F. Hiller von Gaertringen, *Inschriften von Priene*. (Berlin 1906).
- I.Priene B – M* W. Blümel, R. Merkelbach †, *Die Inschriften von Priene I-II* (IGSK 69; Bonn 2014).
- I.Prusias* W. Ameling, *Die Inschriften Prusias ad Hypium* (IGSK 27; Bonn 1985).
- I.Smyrna* G. Petzl, *Die Inschriften von Smyrna*, I-II 1/2 (IGSK 23-24 1/2; Bonn 1982-1990).
- I.Stratonikeia* M.Ç. Şahin, *Die Inschriften von Stratonikeia*, I-II 1/2 (IGSK 21-22 1/2, 68; Bonn 1981-2010).
- IG* *Inscriptiones Graecae* (Berlin 1877 -).
- IGR* *Inscriptiones graecae ad res romanas pertinentes* (Paris 1906-1927).
- Keil - Premerstein,
Lydien I, II, III J. Keil, A. von Premerstein, *Bericht über eine Reise in Lydien und der südlichen Aiolis; Bericht über eine zweite Reise in Lydien; Bericht über eine dritte Reise in Lydien und den angrenzenden Gebieten Ioniens* (Denkschriften Akad. Wien, Phil.-Hist. Kl. Band 53, 1908; Band 54, 1911; Band 57, 19).
- MMR* T. R. S. Broughton, *The Magistrates of the Roman Republic*, I-II, New York, 1951-1952; Suppl. 1986.

- OGIS* W. Dittenberger, *Orientalis Graeci Inscriptiones Selectae* I- II, Leipzig 1903–1905.
- PIR*² E. Groag, E. Stein, und L. Petersen, eds., *Prosopographia Imperii Romani*, saec. I-III. (Berlin, 1952 vd.).
- Puech, *Orateurs* B. Puech, *Orateurs et sophistes grecs dans les inscriptions d'époque impériale* (Paris 2002).
- RA* Revue archéologique (Paris).
- RE* G. Wissowa, *Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, neue Bearbeitung* (Stuttgart, 1893-1980).
- REA* Revue des études anciennes (Bordeaux).
- REG* Revue des études grecques (Paris).
- Robert, *Amyzon* J. Robert, L. Robert, *Fouilles d'Amyzon en Carie I. Exploration, histoire, monnaies et inscriptions* (Paris 1983).
- Robert, *Carie* J. Robert, L. Robert, *La Carie. Histoire et géographie historique avec le recueil des inscriptions antiques. II. Le plateau de Tabai et ses environs* (Paris 1954).
- SEG* *Supplementum Epigraphicum Graecum* (Leiden 1923 –).
- Sherk, *RDGE* R.K. Sherk, *Roman Documents from the Greek East. Senatus Consulta and Epistulae to the Age of Augustus* (Baltimore 1969).
- Steinepigramme* R. Merkelbach, J. Stauber, *Steinepigramme aus dem griechischen Osten* I-V (München 1998-2004).
- Syll.*³ W. Dittenberger, *Sylloge inscriptionum graecarum*, 3^a ed. (Leipzig 1915-1924).
- TAM* Tituli Asiae Minoris I-V. Wien 1901-1981.
- Tit. Calymnii* M. Segre, *Tituli Calymnii*, ASAA 22/23, 1944/1945 [1952].
- Welles, *RC* C.B. Welles, *Royal Correspondence in the Hellenistic Period* (New Haven 1934).
- ZPE* *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

- Ael. Ar. *Orat.* (= Aelius Aristeides, *Orationes*)
 Kullanılan Metin: Aristides. Ed. W. Dindorf. Leipzig 1829.
- Aiskhin. *Fals. Leg.* (= Aiskhines, *De Falsa Legatione*)
Ktes. (= *In Ctesiphontem*)
Tim. (= *In Timarchum*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Speeches of Aeschines*. With an English translation by C. D. Adams, Ph.D. Cambridge, Mass.-London 1919 (The Loeb Classical Library).
- App. (=Appianus, *Rhomaika*)
civ. (= *Bella Civilia*)
Mith. (= *Mithridateios*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Appian's Roman History*. With an English translation by H. White I-IV. Cambridge, Mass.- London 1912-1913 (The Loeb Classical Library).
- Aristot. *Eud. Eth.* (= Aristoteles, *Eudemia Ethica*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Aristotle: Eudemian Ethics*. With an English translation by H. Rackham, XX. Cambridge, Mass.-London 1981 (The Loeb Classical Library).
- Rhet.* (= *Tekhnes Rhetorikes*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Art of Rhetoric*. With an English translation by J. H. Freese. London 1939 (The Loeb Classical Library).
- soph. el.* (= *Peri Sophistikon Elenkhon*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Aristotle: On Sophistical Refutations*. With an English translation by E. S. Forster. Cambridge, Mass.-London 1955 (The Loeb Classical Library).
- Aristoph. *Nub.* (= Aristophanes, *Nubes* (νεφέλαι))
Vesp. (= Aristophanes, *Vespaes* (σπῆκες))
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Aristophanes: The Acharnians, the Clouds, the Knights, the Wasps*. With an English translation by B. B. Rogers. London 1930 (The Loeb Classical Library).
- Cic. *Att.* (= Cicero, *Epistulae ad Atticum*)

- Kullanılan Metin ve Çeviri: *Letters to Atticus*. With an English translation by E. O. Winstedt I-III. London, New York 1919 (The Loeb Classical Library).
- Brut.* (= Cicero, *Brutus*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Brutus*. With an English translation by G. L. Handrickson. London, New York 1958 (The Loeb Classical Library).
- de Or.* (= *De Oratore*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *De Oratore*. With an English translation by H. Rackham. London, New York 1960 (The Loeb Classical Library).
- de Leg.* (=de *Legibus*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Laws*. With an English translation by C. W. Keyes. Cambridge, Mass.-London 1966 (The Loeb Classical Library).
- Fam.* (= *Epistulae ad Familiares*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Letters to his Friends*. With an English translation by W. G. Williams. London, New York 1927 (The Loeb Classical Library).
- Off.* (= *De Officiis*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *On Duties*. With an English translation by W. Miller. London, New York 1928 (The Loeb Classical Library).
- Rhet. ad Her.* (= *Rhetorica ad Herennium*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: [*Cicero*]: *Rhetorica ad Herennium*. With an English translation by H. Caplan. Cambridge, Mass.-London 1954 (The Loeb Classical Library).
- Tusc.* (= *Tusculanarum Disputationum*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Tusculan Disputations*. With an English translation by J. E. King. Cambridge, Mass.- London 1971 (The Loeb Classical Library).
- Vat.* (= *In Vatinius*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Speeches: pro Sestio and in Vatinius*. With an English translation by R. Gardner. London, New York 1958 (The Loeb Classical Library).
- Verr.* (= *In Verrem*)

- Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Verrine Orations*. With an English translation by L. H. G. Greenwood I-II. London, New York 1959-1960 (The Loeb Classical Library).
- Cod. Iust.* (= *Codex Iustinianus*) *Corpus Iuris Civilis: Codex Iustinianus*, vol. II. Ed. P. Krueger. Weidmann 1959.
- Dio Cass. (= Cassius Dio, Rhomaika)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Roman History*. With an English translation by E. Carry, London, 1955 (The Loeb Classical Library).
- Dem. Phil.* (= Demosthenes, *Philippica* I)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Demosthenes: Orations. Philippics, Olynthiacs, Minor Public Orations*. With an English translation by J. H. Vince, I-XVII, XX. Cambridge, Mass.-London 1930 (The Loeb Classical Library).
- Diog. Laert. (= Diogenes Laertios)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Lives of Eminent Philosophers*. With an English translation by R. D. Hicks, I-II. London, New York 1925 (The Loeb Classical Library).
- Dion. Chr. *Orat.* (= Dionysos Chrysostomos, *Orationes*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Dio Chrysostom*. With an English translation by W. Cohoon-H. Crosby. London, New York 1932-1953 (The Loeb Classical Library).
- Hdt. (= Herodotos, *Historiae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Histories*. With an English translation by A. D. Godley. Cambridge 1920-1938 I-IX (The Loeb Classical Library).
- Iustin. *Dig.* (= Iustinianus, *Corpus Iuris Civilis, Digesta*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Digesta Iustiniani Augusti*. Eds.: T. Mommsen– P. Krüger, vol. I. Berlin 1872.
- Iuv. *Sat.* (= Iunius D. Iuvenalis, *Saturae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Juvenal and Persius*. With an English translation by G. G. Ramsay. London, New York 1928 (The Loeb Classical Library).
- Ksen. *Cyn.* (= Ksenophon, *Cynegeticus*)

- Kullanılan Metin ve Çeviri: *Xenophon: Scripta Minora: On Hunting*. With an English translation by E.C. Marchant. Cambridge, Mass.-London 1946 (The Loeb Classical Library).
- Liv. (= *Ab Urbe Condita*)
perioch. (= *Ab urbe condita librorum periochae*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Livy, From the founding of the city*. With an English translation by A. C. Schlesinger I-XIV. London-New York 1967 (The Loeb Classical Library).
- Paus. (= Pausanias, *Periegesis tes Hellados*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Pausanian Description of Greece*. With an English translation by W. H. Jones, I-V. London, New York 1918-1935 (The Loeb Classical Library).
- Phil. vit. Soph. (=Philostratos, *vitae sophistarum/βίοι σοφιστῶν*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Lives of the Sophists. Eunapius, Lives of the Philosophers and Sophists*. With an English translation by W. C. Wright, Cambridge, 1922 (The Loeb Classical Library).
- Plat. Apo. (= Platon, *Apologia*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plato: Euthyphro. Apology. Crito. Phaedo. Phaedrus*. With an English translation by H. N. Fowler, I. Cambridge, Mass.-London 2005 (The Loeb Classical Library).
- Gorg.* (= *Gorgias*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plato: Lysis, Symposium, Gorgias*. With an English translation by W. R. M. Lamb, V. London 1960 (The Loeb Classical Library).
- Men.* (= *Menon*)
Prot. (= *Protagoras*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plato: Laches, Protagoras, Meno, Euthydemus*. With an English translation by W.R.M. Lamb, IV. Cambridge, Mass.-London 1952 (The Loeb Classical Library).
- Nom.* (= *Nomoi*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plato: Laws*. With an English translation by R. G. Bury, IX-X. Cambridge, Mass.-London 1926,1961 (The Loeb Classical Library).
- Polit.* (= *politeia*)

- Platon, *Devlet*. Çev. S. Eyüboğlu-M. A. Cimcoz, İstanbul 2021.
- Soph.* (= *Sophista*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plato: Cratylus, Theaetetus, Sophist, Statesman*. With an English translation by H. N. Fowler, XII. Cambridge, Mass.-London 1921 (The Loeb Classical Library).
- Plin. nat.* (= G. Plinius Secundus “Yaşlı”, *Naturalis Historiae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Pliny Natural History*. With an English translation by H. R. Rackham, W. H. S. Jones, D. E. Eichholz, I-X. Cambridge, Mass.-London 1938-1971 (The Loeb Classical Library).
- Plin. epist.* (= G. Plinius Caecilius Secundus “Genç”, *Epistulae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Pliny, Letters*. With an English translation by W. Melmoth, rev. W. H. L. Hutchinson. London 1927 (The Loeb Classical Library).
Plinius, *Genç Plinius’un Anadolu Mektupları*. Çev. Ç. Dürüşken- E. Özbayoğlu, İstanbul 2001.
- Plut.* (= Plutarkhos, *Bioi Paralleloi*)
- Caes.* (= *Caesar*)
- Cic.* (= *Cicero*)
- Dem.* (= *Demosthenes*)
- Demet.* (= *Demetrius*)
- Per.* (= *Perikles*)
- Sol.* (= *Solon*)
- Them.* (= *Themistokles*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Plutarch’s Lives*. With an English translation B. Perrin vol. I, II, VII, Cambridge, London 1967-1968 (The Loeb Classical Library).
- Plut. mor.* (= Plutarkhos, *Moralia*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarch’s Moralia*. With an English translation by F.C. Babbitt-W. C. Hembold (vol. 5), Cambridge, London 1962 (The Loeb Classical Library).
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarch’s Moralia*. With an English translation by H. N. Fowler (vol. 10), Cambridge, London 1960 (The Loeb Classical Library)
- Polyb. Hist.* (= *Polybios, Historiai*)

- Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Histories*. With an English translation by W. R. Paton I-VI. Cambridge, London 1922 vd. (The Loeb Classical Library).
- Quin. *Inst. Or.* (= Quintilianus, *Institutio Oratoria*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Institutio Oratoria of Quintilian*. With an English translation by E. H. Butler, I-XII. London 1963 (The Loeb Classical Library).
- Sen. *de Ira* (= Seneca Minor (Genç), *Ad Novatum de Ira*)
 Kullanılan metin ve çeviri: *On Moral Essays, I: To Novatus on Anger*. With an English translation by J. W. Basore. London-New York 1928 (The Loeb Classical Library).
- Strab. (= Strabon, *Geographika*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Geography of Strabo*. With an English translation by H. L. Jones I-VIII. London, New York 1917-1932 (The Loeb Classical Library).
- Suda (= Suda-Suidas, *Suidae Lexicon*)
 Kullanılan Metin: *Suidae Lexicon*. Ed. A. Adler I-V. Leipzig-Treibner 1928-1971.
- Suet. *de gramm.* (= Suetonius, *De Grammaticis*)
de rhet. (= *De Rhetoribus*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Lives of Illustrious Men: Grammarians and Rhetoricians*. With an English translation by J. C. Rolfe vol. II. Cambridge, London 1959 (The Loeb Classical Library).
- Tac. *Ann.* (= Tacitus, *Annales*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Annals*. With an English translation by J. Jackson. Cambridge, Mass.-London 1969 (The Loeb Classil Library).
- hist.* (= *Historia*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Histories*. With an English translation by C. H. Moore I-II. Cambridge, Mass.-London 1968 (The Loeb Classical Library).
- Vitr. (= Vitruvius, *De Architectura*)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *De architectura [On Architecture]*, from Vitruvius: *On Architecture*. With an English translation by F. Granger,

I-II. Volumes I-II. Cambridge, Mass., 1931-1934 (The Loeb Classical Library).

Modern Kaynaklar

- Adak, M. ve Thonemann, P. (2022). *Teos and Abdera: Two Cities in Peace and War*. Oxford University Press, Oxford.
- Adak, M. (2013). "Claudia Iasonis, eine Asiarchin aus Lykien". *Hermes*, 141(4): 459-475.
- Adak, M. ve Wilson, M. (2012). "Das Vespasiansmonument von Döşeme und die Gründung der Doppelprovinz Lycia et Pamphylia". *Gephyra*, 9: 1-40.
- Adcock, F. ve Mosley, D. J. (1975). *Diplomacy in Ancient Greece*. Thames and Hudson, London.
- Adivar, A. A. (1953). "Bizans'ta Yüksek Mektepler". *Tarih Dergisi*, 5(8): 1-54.
- Ager, S. L. (1991). "A Royal Arbitration between Klazomenai and Teos?" *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 85: 87-97.
- Akdoğan Arca, E. N. (2001). *Lykia ve Pamphylia Kentlerinde Euergesia*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Akdoğan Arca, E. N. (2008). *Küçük Asya'nın Sınır Yazıtları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Akgün Kaya, E. (2015). "II. Sofistik Dönem: Lykia, Pisidia, Pamphylia ve Kilikia – Isauria Bölgesi Filozofları, Sofistleri ve Retorları". *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması II: Anadolu Akdenizi Sempozyumu*. 4-7 Kasım, Antalya, 35-50.
- Akgün Kaya, E. (2016a). "Roma İmparatorluk Dönemi'nde Doğu Kökenli Sophistler: Marcus Antonius Polemon ve L. Vibullius Hipparkhos Tiberius Claudius Attikos Herodes". *Eskiçağ Yazıları 9 / Akron 12*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları İstanbul, 231-265.
- Akgün Kaya, E. (2016b). Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'daki Sofistlerin-Retorların Sınıfsal Özellikleri ve Toplumsal Yaşamdaki Etkileri. *Cedrus*, 4, 261-285.
- Akgün Kaya, E. (2017). "İkinci Sofistik Dönem: Sofist, Retor ve Filozofların Dini Görevleri". *Cedrus*, 5: 217-239.
- Akgün Kaya, E. (2022). "II. Sofistik Dönem Philostratos, Bioi Sophistōn (Sofistlerin Yaşamı): Klazomenailı Sofist Skopelianos". *Sofist*, 4: 113-133.
- Akgün, E. (2013). "II. Sofistik Dönem: Yunan Kültürünün Yeniden Canlanması". A. V. Çelgin, ve N. E. Akyürek-Şahin (Ed.), *Eskiçağ Yazıları 5, Akron 7*. İstanbul, 49-73.

- Aktan, C. C. ve Yay, S. (2021). "Kleroterion Antik Yunan'da Kayırmacılık ve Kollamacılığı Önlemeye Yönelik Bir Sortisyon- Rotasyon Uygulaması". *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(1): 1-19.
- Akyürek Şahin, N. E. (2012). "Unter der Statthalterschaft des Rufius Varenus in Bithynien ehren die Trikkeanoi ihren Wohltäter Achaikos". *Gephyra*, 9: 92-100.
- Allen, R. E. (1983). *The Attalid Kingdom: A Constitutional History*. Clarendon Press, Oxford.
- Anderson, J. G. (1927). "Augustan Edicts from Cyrene". *The Journal of Roman Studies*, 17: 33-48.
- Andriolo, N. (2002). "Syndikoi". *Dialogues d'histoire ancienne*, 28(2): 11-18.
- Arslan, M. (2000). "Sulla'nın Küçükasya Politikası". *Arkeoloji ve Sanat*, 22(94): 32-42.
- Arslan, M. (2007). *Mithradates VI Eupator: Roma'nın Büyük Düşmanı*. Odin Yayıncılık, İstanbul.
- Arslan, M. (2019). *Anadolu'da Hellenistik Dönem'de Resmi Yazışmalar*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Atlan, S. (1970). *Roma Tarihinin Ana Hatları-Kısım I Cumhuriyet Devri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Austin, M. (2006). *The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest: A Selection of Ancient Sources in Translation*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Aydın Tavukçu, Z. (2015). "Alabanda: Tarihi Coğrafya, Topoğrafya, Araştırma ve Kazılar". *Journal of the Fine Arts Institute*, 35: 223-256.
- Aytüre, S. (2017). *Roma İmparatorluk Dönemi'nde Smyrna'nın Yönetim Düzeni ve Memuriyetleri*.Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baldwin, C. S. (1924). *Ancient Rhetoric And Poetic*. The Macmillan Company, New York.
- Barrett, A. A., Fantham, E. ve Yardley J. C. (ed.) (2016). "Britain and Germany". *The Emperor Nero: A Guide to the Ancient Sources*. Princeton University Press, 118-148.
- Bauman, R. A. (1983). *Lawyers in Roman Republican Politics*. C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München.
- Baz, F. (2013). "Considerations for the Administration of the Province Pontus et Bithynia during the Imperial Period". *Cedrus*, 1(1): 261-284.
- Baz, F. (2014). "İmparator Hadrianus'un Son Yıllarında Anadolu'daki Bazı Eyaletlerin Yönetimlerinde Dikkat Çekici Noktalar". *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2): 51-59.

- Baz, F. (2019). "Bir Augustus Mirası: Konsolidasyon Döneminde Tiberius'un İmparator Kültüne Yaklaşımı ve Kendisi için Uygulamalar". *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*: 170-186.
- Bekker-Nielsen, T. (2008). *Urban Life and Local Politics in Bithynia: the Small World of Dion Chrysostomos*. Aarhus University Press, Aarhus N.
- Benzinger, I. (1905). "Ekdikos". *RE*, 5(2), 2160-2162.
- Berger, A. (1953). *Encyclopedic Dictionary of Roman Law* (Cilt 43). TAPhS.
- Bilgiç, E. (2014). "Epigrafik Veriler Işığında Antikçağ Anadolu'sunda Eğitim". *Cedrus*, 2: 323-338.
- Birley, A. R. (1997). *Hadrian: The Restless Emperor*. Routledge, New York.
- Bonner, S. F. (2012). *Education in Ancient Rome. From the elder Cato to the younger Pliny*. Routledge, New York.
- Bons, J. A. (2007). "Gorgias the Sophist and Early Rhetoric". I. Worthington (ed.), *A Companion to Greek Rhetoric*. Blackwell Publishing, Singapore, 37-47.
- Bosanquet, R. C. (1939/1940). "Dicte and the Temples of Dictaeon Zeus". *The Annual of the British School at Athens*, 40: 60-77.
- Bosch, C. (1935). *Die kleinasiatischen Münzen der Römischen Kaiserzeit*. Verlag von W. Kohlhammer, Stuttgart.
- Bourguet, É. (1911). "Monuments et inscriptions de Delphes". *BCH*, 35: 456-491.
- Bowersock, G. W. (1965). *Augustus and the Greek World*. Clarendon Press, Oxford.
- Bowersock, G. W. (1969). *Greek Sophists in the Roman Empire*. Clarendon Press, Oxford.
- Bowie, E. L. (1970). "Greeks and Their Past in the Second Sophistic". *Past and Present* (46): 3-41.
- Broughton, T. (ed.). (1951-1986). *The Magistrates of the Roman Republic* (Cilt II). New York.
- Brundage, J. A. (2008). *The Medieval Origins of the Legal Profession: Canonists, Civilians, and Courts*. The University of Chicago Press, Chicago-London.
- Brunt, P. A. (1961). "Charges of provincial maladministration under the early Principate". *Historia*, 10: 189-223.
- Brunt, P. A. (1990). *Roman Imperial Themes*. Clarendon Press, Oxford.
- Buckland, W. (1921). *A Text-book of Roman Law from Augustus to Justinian*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Burrell, B. (2004). *Neokoroi: Greek Cities and Roman Emperors*. Brill, Leiden- Boston.

- Burton, G. P. (1975). "Proconsuls, Assizes and the Administration of Justice under the Empire". *The Journal of Roman Studies*, 65: 92-106.
- Burton, G. P. (2000). "The Resolution of Territorial Disputes in the Provinces of the Roman Empire". *Chiron*, 30: 195-216.
- Burton, G. P. (2004). "The Roman Imperial State, Provincial Governors and the Public Finances of Provincial Cities, 27 B.C.-A.D. 235". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 53(3): 311-342.
- Calp, H. (1955). "Dion Khrysostomos'un XL ve XLI'inci Nutku Üzerine Notlar". *DTCF Dergisi*, 13(1-2): 137-147.
- Carey, C. (2010). "Epideictic Oratory". I. Worthington (ed.), *A Companion to Greek Rhetoric*. Blackwell Publishing Ltd, Singapore, 236-251.
- Carlsson, S. (2010). *Hellenistic Democracies: Freedom, Independence and Political Procedure in Some East Greek City-States*. Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- Chanotis, A. (2004a). "Justifying Territorial Claims in Classical and Hellenistic Greece: The Beginning of International Law". E. M. Harris ve J. S. Rubenstein (ed.), *The Law and the Courts in Ancient Greece*. Bloomsbury, London, 185-213.
- Chanotis, A. (2004b). "New Inscriptions from Aphrodisias (1995-2001)". *American Journal of Archaeology*, 108(3): 377-416.
- Chanotis, A. (2005). "Victory' Verdict: The Violent Occupation of Territory in Hellenistic Interstate Relations". J. Bertrand (ed.), *La violence dans les mondes grec et romain*. Paris, 455-464.
- Chapot, V. (1904). *La province romaine proconsulaire d'Asie depuis ses origines jusqu'à la fin du Haut-Empire*. É. Bouillon, Paris.
- Christoph, P. (1997). "Centumviri". *DNP*, 2, 1064-1065.
- Chroust, A. H. (1954). "Legal Profession in Ancient Republican Rome". *Notre Dame Law Review*, 30(1): 97-148.
- Chroust, A. H. (1955). "Legal Education in Ancient Rome". *Journal of Legal Education*, 7(4): 509-529.
- Cooper, C. (2010). "Forensic Oratory". I. Worthington (ed.), *A Companion to Greek Rhetoric*. Blackwell Publishing Ltd, Singapore, 203-219.
- Corey, D. (2002). "The Case Against Teaching Virtue for Pay: Socrates and the Sophists". *History of Political Thought*, 23(2): 189-210.

- Cortés-Copete, J. M. (2019). *Koinoi Nomoi: Hadrian and the Harmonization of Local Laws. The Impact of Justice on the Roman Empire: Proceedings of the Thirteenth Workshop of the International Network Impact of Empire*. June 21-24 2017, Gent, 105-121.
- Coşkun, S. (2011). *Eski Yunan'da Çocukların ve Gençlerin Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Cousin, G. ve Diehl, C. (1886). *Inscriptions d'Alabanda en Carie*. *BCH*, 10: 299–314.
- Cramme, S. (2001). *Die Bedeutung des Euergetismus für die Finanzierung städtischer Aufgaben in der Provinz Asia*. Univ. Diss, Köln.
- Crook, J. A. (1995). *Legal Advocacy in the Roman World*. Cornell University Press, New York.
- Çağ, Ç. (2017). "Bir Kent Memuriyeti Olarak Strategia: Anadolu Kentlerinde Hellenistik Dönem Strategos'ları". *Phaselis*, 3: 281-295.
- Çığır Akyol, D. (2021). "Antik Roma'da Bir Statü Göstergesi Olarak Eğitim". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3): 1025-1051.
- Çokbankır Şengül, N. (2016). "Bithynia'dan Yeni Mezar Yazıtları". *Philia*, Suppl. (1): 259-262.
- Demir, M. (2018). Demetrios'un Rhodos Kuşatması (MÖ 305). M. Arslan ve F. Baz (ed.), *Arkeoloji, Tarih ve Epigrafi'nin Arasında: Prof. Dr. A. Vedat Çelgin'in 68. Doğum Günü Onuruna Makaleler*. İstanbul, 213-234.
- Dinç, S. (2021). *Hellenistik ve Roma Çağı Anadolu Okul Vakıfları*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Dmitriev, S. (2005). *City Government in Hellenistic and Asia Minor*. Oxford University Press, Oxford.
- Dmitriev, S. (2010). "The Rhodian Loss of Caunus and Stratociea in the 160s". *Harvard Studies in Classical Philology*, 105: 157-176.
- Doğancı, K. (2007). *Roma Principatus Dönemi (M.Ö. 27-M.S. 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik Bir İnceleme)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğancı, K. (2019). "Roma Eyelerinde Adli Uygulamalar: Bithynia et Pontus Örneği". *The Journal of Social Research*, 12(64): 212-223.
- Dönmez Öztürk, F. (2011). *Lykia Bölgesi'nde Roma Vatandaşlık Hakkı Verme Politikası*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Dürüşken, Ç. (2001). *Antikçağ'da Doğan Bir Eğitim Sistemi: Roma'da Rhetorica Eğitimi*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Eck, W. (1983). "Jahres- und Provinzialfasten der senatorischen Statthalter von 69/70 bis 138/139". *Chiron*, 13: 281-362.
- Eck, W. (2000). "Provincial Administration and Finance". A. K. Bowman, P. Garnsey ve D. Rathbone (ed.), *The Cambridge Ancient History* (Cilt XI). Cambridge University Press, Cambridge, 266-292.
- Eck, W. (2007). "Die politisch-administrative Struktur der kleinasiatischen Provinzen während der hohen Kaiserzeit". *Tra oriente e occidente: Indigeni, Greci e Romani in Asia Minore Atti del Convegno Internazionale Cividale del Friuli*. 28-30 settembre 2006, Pisa, 189-207.
- Edmondson, J. (2006). "Cities and Urban Life in the Western Provinces of the Roman Empire 30 BCE-250 CE". D. S. Potter (ed.), *A Companion to the Roman Empire*. Blackwell Publishing Ltd, 250-280.
- Eilers, C. (2010). "Local Government, Roman". M. Gagarin (ed.), *The Oxford Encyclopedia of Ancient Greece and Rome*, II. Oxford University Press, 273-275.
- Elliott, T. (2004). *Epigraphic evidence for boundary disputes in the Roman Empire*. Thesis of Ph.D. University of North Carolina at Chapel Hill.
- Ergin, Y. G. (2009). *Anadolu'da Roma Hakimiyeti: İsyandar, Tepkiler ve Huzursuzluklar. Asia Eyaleti'nin Kuruluşundan (MÖ 129) İustianus Döneminin Sonuna Kadar (MS 565)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ertekin, E. (2008). "Roma Çağında Cilicia'dan Yolsuzluk Örnekleri". *OLBA*: 361-383.
- Ertekin, E. (2013). "Principatus Döneminde Lycia et Pamphylia Eyaleti'nde Görev Yapmış Olan Curatores Rei Publicae ve Correctores". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6): 498-519.
- Fernoux, H. (2004). *Notables et elites des cités de Bithynie aux époques hellénistique et romaine (IIIe siècle av. J.C. – IIIe siècle ap. J.-C.)*. Essai d'histoire sociale. Maison de l'Orient méditerranéen, Lyon.
- Finley, M. I. (1999). *The Ancient Economy*. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London.
- Fournier, J. (2007). "Les Syndikoi, Representans Juridiques Des Cites Grecques Sous Le Hautempire Romain". *Cahiers du Centre Gustave Glotz*, 18: 7-36.

- Fournier, J. (2021). "Representing the Rights of a City". K. Berthelot, N. B. Dohrmann ve C. Nemo-Pekelman (ed.), *Legal engagement : The reception of Roman law and tribunals by Jews and other inhabitants of the Empire*. l'École française de Rome, Rome, 175-194. <<http://books.openedition.org/efr/9627>> Erişim tarihi: 30.12.2022.
- Frakes, R. (1994). "Late Roman Social Justice and the Origin of the Defensor Civitatis". *The Classical Journal*, 89(4): 337-348.
- Frakes, R. (2018). "The Defensor Civitatis and Late Roman City". *Antiquité Tardive*, 26: 127-147.
- Gagarin, M. (2001). "Did the Sophists Aim to Persuade?". *Rhetorica: A Journal of the History of Rhetoric*, 19(3): 275-291.
- Garnsey, P. (1971). "Honorarium decurionatus". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 20(2/3): 309-325.
- Giannakopoulos, N. (2008). *Ο θεσμός τής Γερουσίας τών έλληνικών πόλεων κατά τούς Ρωμαϊκούς χρόνους*. Βάνιας, Θεσσαλονίκη.
- Gibbon, E. (1987). *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi* (Cilt II). (Çev. A. Baltacıgil), Bilim/Felsefe/Sanat Yayınları, İstanbul.
- Gilliam, J. (1974). "A Student at Berytus in an Inscription from Pamphylia". *ZPE*, 13: 147-150.
- Girdvainyte, L. (2020). "Law and Citizenship in Roman Achaia: Continuity and Change". K. Czajowski ve B. Eckhardt (ed.), *Law in the Roman Provinces*. Oxford University Press, Oxford, 210-242.
- Gizewski, C. (1997). "Defensor". *DNP*, 3, 362.
- Gleason, M. W. (1995). *Making Men Sophists and Self-Presentation in Ancient Rome*. Princeton University Press, Princeton- New Jersey.
- Gleason, M. W. (2006). "Greek Cities Under Roman Rule". D. S. Potter (ed.), *A Companion to the Roman Empire*. Blackwell Publishing Ltd, 228-249.
- Gökalp Özdil, N. (2018). *Philanthropia, Hellenistik Dönem Karia Kentlerinde İnsan Sevgisi ve Yardımseverlik*. Kabalcı Yayıncılık, İstanbul.
- Gökberk, M. (2007). *Felsefe Tarihi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Grainger, J. D. (2002). *The Roman War of Antiochos the Great*. E. J. Brill, Leiden-Boston.
- Groag, E. (1900). "Clodius, 32". *RE*, 4(1), 77.
- Groag, E. (1901). "Cossutianus". *RE*, 4 (8), 1673.
- Güler, T. B. (2022). "Hellenistik Dönemde Politik ve Hukuksal Bağlamda Geçmişin Kullanımı". *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 41(71): 40-58.

- Gwynn, A. (1926). *Roman education from Cicero to Quintilian*. Clarendon Press, Oxford.
- Haensch, R. (1999). "Heraclea ad Salbacum, die heiligen Dörfer der Artemis Sbrayallis und der Kaiser". W. Eck (ed.), *Lokale Autonomie und Ordnungsmacht in den kaiserzeitlichen Provinzen vom 1. bis 3. Jahrhundert*. De Gruyter, 115-139.
- Hansen, M. H. (2006). *Polis: An Introduction to the Ancient Greek City-State*. Oxford University Press, Oxford.
- Hanslik, R. (1955). "Varenus 7". *RE*, 7(15), 375-376.
- Harris, B. F. ve Ryde, N. (1980). "Bithynia: Roman Sovereignty and Survival of Hellenism". H. Temporini (ed.), *ANRW II* (Cilt 7.2). De Gruyter, New York, 857-901.
- Heichelheim, F. M. (1944). "Attius Laco, the Proconsul and Iunius Cilo, the Procurator, in Bithynia." *AJA*, 48(2): 176-177.
- Jacoby, F. (1961-69). *Die Fragmente der griechischen Historiker*. Brill, Leiden.
- Jarratt, S. C. (1987). The First Sophists and the Uses of History. *Rhetoric Review*, 6(1): 67-78.
- Jarrett, J. L. (1973). *The Humanities and Humanistic Education*. Addison-Wesley Pub. Co., Berkeley.
- Jones, A. H. M. (1971). *The Cities of the Eastern Roman Provinces*. Clarendon Press, Oxford.
- Jones, A. H. M. (1998). *The Greek City from Alexander to Justinian*. Oxford University Press.
- Jones, C. P. (1978). *The Roman world of Dio Chrysostom*. Harvard University Press, Cambridge-Mass., London.
- Kaçar, T. (2014). "Kentlerden Yüce, İmparatorlara Eşit: Sofist ve Politikacı Olarak Laodikeia'lı Polemon". C. Şimşek (ed.), *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları)*. Ege Yayınları, İstanbul, 195-206.
- Kahrstedt, U. (1932). "Σύνδικος". *RE*, 4(2), 1331-1332.
- Kantor, G. (2015). "Greek Law under the Romans". E. M. Harris ve M. Canevaro (ed.), *The Oxford Handbook of Ancient Greek Law*. Oxford University Press, Oxford.
- Karakocalı, A. (2016). "Changes in Roman Legal Education". *The Online Journal of New Horizons in Education*, 6(1), 42-45.
- Kassir, S. (2010). *Beirut*. University of California Press, Berkeley.
- Kaya, M. A. (2002). "Roma Eyaleti Asia'nın Aşağı Büyük Menderes Havzasındaki Mahkeme Bölgeleri". *Birinci Uluslararası Aşağı Büyük Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat tarihi Sempozyumu (Söke 2001)*, İzmir, 1-8.
- Kaya, M. A. (2005). Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24(38), 11-30.
- Kaya, M. A. (2017). "Anadolu'da Roma Egemenliği (İÖ 205-25)". *Doğu-Batı* (49): 195-233.

- Kennedy, G. A. (1963). *The art of persuasion in Greece*. Princeton University Press, New Jersey.
- Kennedy, G. A. (1994). *A New History of Classical Rhetoric*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- Kennedy, G. A. (2001). Historical Survey of Rhetoric. E. P. Stanley (ed.), *The Handbook of Classical Rhetoric in the Hellenistic Period (330 BC.- AD. 400)*. Brill Academic Publishers, Inc., Boston-Leiden, 3-41.
- Kılıç, M. (2012). "The Roman Imperial Cult in Smyrna". *Bellesten*, 76(276): 385-402.
- Kınacı, M. ve Ekici, K. (2019). "Antigonos ve Demetrios'un Mısır ve Rhodos'taki Mücadeleleri". *Cedrus*, 7: 415-439.
- Kokkinia, C. (2008). "Grain for Cibyra. Veranius Philagros and the 'great conspiracy'". R. Alston ve O. v. Niff (ed.), *Feeding the Ancient Greek City*. Peeters Press, MA, 143-158.
- Kornemann, E. (1900). "Conventus". *RE*, 4(1), 1173-1200.
- Kremmydas, C. ve Tempest, K. (2013). "Introduction: Exploring Hellenistic Oratory". C. Kremmydas ve K. Tempest (ed.), *Hellenistic Oratory: Continuity and Change*. Oxford University Press, Oxford, 1-17.
- Kroll, W. (1924). "Labienus". *RE*, 11(23), 257-271.
- Kubitschek, W. (1899). "Centumviri". *RE*, 3(2), 1935-1952.
- Kundakçı, D. (2018). "Atina Demokrasisi'nin Zayıf Karnı: Leitourgia, Sykopantes ve Ostrakismos Uygulamaları". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* (26): 241-266.
- Levy, I. (1899). *Études sur la vie municipale de l'Asie Mineure sous les Antonins*. Seconde série. *REG*: 255-289.
- Lewis, N. (1960). "Leitourgia and related terms". *Greek, Roman and Byzantine Studies*, 3: 175-184.
- Liddell, H. G. ve Scott, R. (1996). *A Greek-English Lexicon*. Clarendon Press, Oxford.
- Liebenam, W. (1900). *Städteverwaltung im römischen Kaiserreiche*. L'Erma di Bretschneider, Leipzig.
- Lintott, A. W. (2008). *Cicero as Evidence: A Historian's Companion*. Oxford University Press, Oxford.
- Lund, H. S. (1992). *Lysimachus. A Study in Early Hellenistic Kingship*. Routledge, London.
- Lynch, J. P. (1972). *Aristotele's School: a Study of a Greek Educational Institution*. University of California Press, Berkeley-Los Angeles-London.

- Ma, J. (2013). *Statues and Cities: Honorific Portraits and Civic Identity in the Hellenistic World*. Oxford University Press, Oxford.
- MacDougall, B. (2016). Gregory Taumaturgus: A Platonic Lawgiver. *Dumbarton Oaks Papers* (Cilt 70). Harvard University Press, Washington, 25-42.
- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor to the End of The Third Century After Christ* (I-II). Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- Magie, D. (1951). "A reform in the exaction of grain at Cibyra under Claudius". P. R. Coleman-Norton (ed.), *Studies in Roman Economics and Social History in Honor of A. C. Johnson*. Princeton University Press, Princeton, 152-154.
- Magnetto, A. (2016). *Interstate Arbitration and Foreign Judges*. E. Harris ve M. Canevaro, (ed.). Oxford University Press, Oxford.
- Magnetto, A. (2018). "Interstate arbitration as a feature of the Hellenistic polis: between ideology, international law and civic memory". H. Borm ve N. Luraghi (ed.), *The Polis in the Hellenistic World*. Franz Steiner Verlag Wiesbaden GmbH, Stuttgart, 85-107.
- Malay, H. (1992). *Hellenistik Devirde Pergamon ve Aristonikos Ayaklanması*. Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- Mansel, A. M. (1984). *Ege ve Yunan Tarihi*. Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Marek, C. (2003). *Pontus et Bithynia. Die römischen Provinzen im Norden Kleinasiens*. Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.
- Marquardt, K. J. (1873). *Römische Staatsverwaltung* (Cilt 1.). Verlag von S. Hirzel, Leipzig.
- Marrou, H. I. (1956). *A History of Education in Antiquity*. (Çev. G. Lamb), The University of Wisconsin Press, London.
- Marshall, A. J. (1980). "The survival and development of international jurisdiction in the Greek world under Roman rule", *ANRW II* (13): 626–661.
- Marzano, A. (2013). *Harvesting the Sea: The Exploitation of Marine Resources in the Roman Mediterranean*. Oxford University Press, Oxford.
- Mason, H. J. (1974). *Greek Terms for Roman Institutions: A lexicon and analysis*. Cloth, Toronto, Hakkert.
- Millar, F. (1966). "The Emperor, the Senate and the Provinces". *The Journal of Roman Studies*, 56: 156-166.
- Mitchell, S. (1999). "The Administration of Roman Asia from 133 BC to AD 250". W. Eck (ed.), *Lokale Autonomie und Ordnungsmacht in den kaiserzeitlichen Provinzen vom 1. bis 3. Jahrhundert*. Oldenbourg Wissenschaftsverlag, Berlin-Boston, 17-46.

- Mitchell, S. (2014). "Trajan and the Cities of the East". *Trajan und Seine Stadte*. 29. September – 3. Oktober 2013, Cluj-Napoca, 225-232.
- Mommsen, T. (1899). *Römisches Strafrecht*. Duncker & Humblot, Leipzig.
- Mommsen, T. (1901). "Die Heimath des Gregorianus". *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Romanistische Abteilung*, 22(1): 139-144.
- Mommsen, T. (1906). *Gesammelte Schriften* (Cilt 4). Weidmann, Berlin.
- Monceaux, P. (1883). Inscriptions de Thessalie. *BCH*, 7: 41-61.
- Morrell, K. (2022). "Petitioning for Change in the Republican Empire". R. M. Frolov ve C. Burden-Strevens (ed.), *Leadership and Initiative in Late Republican and Early Imperial Rome* (Cilt 453). Brill, Leiden-Boston, 433-453.
- Morris, J. (2016). *Shaping the Empire: Agrimensores, Emperors and the Creation of the Roman Provincial Identities*. Thesis of Ph.D, University of Leicester.
- Mousourakis, G. (2003). *The Historical Institutional Context of Roman Law*. Ashgate Publishing, Burlington.
- Murphy J. J. (2022). "Demosthenes". Encyclopedia Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Demosthenes-Greek-statesman-and-orator>
(erişim tarihi: 07.05.2022)
- Münzer, F. (1914). Rutilius. *RE*, 2(1), 1269-1280.
- Nollé, J. (1982). "Epigraphica varia". *ZPE*, 48: 267-282.
- Oktan, M. (2008). "Roma Cumhuriyet Dönemi'nde Pontos'da Yapılan Düzenlemeler". *Anatolia* (34): 47-75.
- Oliver, J. H. (1989). *Greek Constitutions of Early Roman Emperors from Inscriptions and Papyri*. American Philosophical Society.
- Orhun, M. (2018). "Pergamon Kralı III. Attalos'un Bağışı ve Roma'nın Asya Eyaleti'nin Kuruluşu". *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5(14): 275-324.
- Ozan Karahan, Ü. (2019). "Hellenistik ve Roma Dönemi'nde Hellen Kentlerinde Tahkim: Samos Priene Örneği". *History Studies*, 11(2): 963-981.
- Öztürk, V. ve Yılmaz, F. (2021). "Denizli İli, Tavas İlçesi, Yaka Mahallesi'ndeki Kilise Kurtarma Kazısı Raporu ve Artemis Sibyrallis'e Ait Yeni Bir Yazıtın Değerlendirilmesi". *ARMA*, 1: 1-22.
- Peker, G. (2012). *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Pamphylia'da Kent Memuriyetleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- Perrot, G., Guillaume, E. ve Delbet, J. (1872). *Exploration archéologique de la Galatie et de la Bithynie, d'une partie de la Mysie, de la Phrygie, de la Cappadoce et du Pont*. Du Ministère de L'Instruction Publique, Paris.
- Petzl, G. (1985). "Reste Eines Ephesischen Exemplars des Senatusconsultum de Agro Pergameno". *EA*, 6: 70-71.
- Piegdón, M. (2018). "Roman Arbitration in the Greek Oikumene in the Third–Second Century BCE: Some Observations". *Electrum*, 25: 27-46.
- Premierstein, A. v. (1934). *C. Iulius Quadratus Bassus: Klient des jüngeren Plinius und General Trajans* (Cilt 3). Bayer. Akad. d. Wissenschaften, München.
- Reed, J. T. (2001). "The Epistle". S. E. Porter (ed.), *Handbook of classical rhetoric in the Hellenistic period, 330 B.C.-A.D. 400*. Brill Academic Publishers, Inc., Boston-Leiden, 171-194.
- Reid, H. L. (2017). "Performing Virtue: Athletic Mimēsis in Platonic Education". H. L. Reid, D. Tanasi ve S. Kimbell (ed.), *Politics and Performance in Western Greece: Essays on the Hellenic Heritage of Sicily and Southern Italy*. Parnassos Press, Fonte Aretusa, 260-271.
- Reid, H. L. (2022). "A Gentleman or a Philosopher? Xenophon vs. Aristotle on Kalokagathia". D. Konstan ve D. Sider (ed.), *Philodorema: Essays in Greek and Roman Philosophy in Honor of Phillip Mitsis*. Parnassos Press, Fonte Aretusa, 121-134.
- Rémy, B. (1989). *Les Carrières sénatoriales dans les provinces romaines d'Anatolie au haut-empire (31 avant J.C.–284 après J.C.) Pont-Bithynie, Galatie, Cappadoce, Lycie-Pamphylie et Cilicie*. İstanbul- Paris.
- RG Waddington, W. H., Babelon, E. ve Reinach, Th. (1908 vd). *Recueil général des monnaies grecques d'Asie Mineure: Bithynie*, Paris.
- Rhodes, P. J. (1992). The Athenian revolution. D. M. Lewis, J. Boardman, K. J. Davies ve M. Ostwald (ed.), *The Cambridge Ancient History*. Cambridge University Press, Cambridge, 62-95.
- Rhodes, P. J. (2007). *The Greek City States: A Source Book*. Cambridge University Press, New York.
- Richard, B. (2007). "Rebirth of a Region: Ionia in the Early Hellenistic Period". H. Elton ve G. Reger (ed.), *Regionalism in Hellenistic and Roma Asia Minor*. Ausonius, Berkeley, 33-43.

- Richardson, J. S. (1978). "The Purpose of the Lex Calpurnia de Repetundis". *The Journal of Roman Studies*, 77: 1-12.
- Riggsby, A. M. (2015). "Roman Legal Education". W. M. Bloomer (ed.), *A Companion to Ancient Education*. John Wiley & Sons, Inc., Oxford, 444-451.
- Rigsby, K. J. (1979). "The Era of the Province of Asia". *Phoenix*, 3(1): 39-47.
- Robert, L. (1960). "Recherches Epigraphiques 6 Incriptions d'Athenes". *REA*, 62: 316-324.
- Rosillo-López, C. (2017). "Communication Between Sanctuaries and Rulers: An Analysis of Religious Resistance to Roman Abuses in the Greek East During the Roman Republic". E. Muñiz Grijalvo, J. M. Cortés Copete ve F. Lozano Gómez (ed.), *Empire and Religion: Religious Change in Greek Cities under Roman Rule*. Brill, Leiden-Boston, 67-83.
- Rostovtzeff, M. I. (1957). *The Social and Economic History of the Roman Empire II*. Oxford University Press, Oxford.
- Ruscu, L. (2015). "The Office of Protos Archon in Bithynia and Thrace". *Journal of Ancient History and Archeology*, 2(4): 5-9.
- Ryder, T. (1965). *Koine Eirene; General Peace and Local Independence in Ancient Greece*. Oxford University Press, London.
- Salmeri, G. (2002). "Dio, Rome, and the Civic Life of Asia Minor". S. Swain (ed.), *Dio Chrysostom (Politics, Letters, and Philosophy)*. Oxford University Press, Oxford, 53-92.
- Saraçoğlu, N. (2016). *Plutarkhos'un Politika Parangelmata Adlı Eserinde Devlet Adamları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Saraçoğlu, N. (2021). "Hellenistik Dönem'de Kent Avukatlığı: Kos-Kalymna Örneği". *Cedrus*, 9: 273-282.
- Sartre, M. (2005). *The Middle East Under Rome*. Harvard University Press, Cambridge.
- Sciarrino, E. (2015). "Schools, Teachers, and Patrons in Mid-Republican Rome". W. M. Bloomer (ed.), *A Companion to Ancient Education*. John Wiley & Sons, Inc., Oxford, 226-239.
- Seeck, O. (1901). "Defensor Civitatis". *RE*, 4, 2365-2371.
- Segal, C. P. (1962). "Gorgias and the Psychology of the Logos". *Harvard Studies in Classical Philology*, 66: 99-155.
- Sheppard, S. (1999). *The History of Legal Education in the United States: Commentaries and Primary Sources*. The Lawbook Exchange, Pasadena.

- Sherk, R. K. (1984). *Rome and Greek East to the Death of Augustus*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Sherman, C. P. (1908). "The Study of Law in Roman Law Schools". *The Yale Law Journal*, 17(7): 499-512.
- Sherwin-White, A. N. (1976). "Rome, Pamphylia and Cilicia". *JRS*, 66: 1-14.
- Sherwin-White, A. N. (1982). "The Lex Repetundarum and the Political Ideas of C. Gracchus". *The Journal of Roman Studies*, 72: 18-32.
- Sherwin-White, A. N. (1998). *The Letters of Pliny (A Historical and Social Commentary)*. Clarendon Press, Oxford.
- Sherwin-White, S. M. (1985). "Ancient Archives: The Edict of Alexander to Priene, a Reappraisal". *The Journal of Hellenic Studies*, 105: 69-89.
- Shipley, G. (1987). *A History of Samos, 800-188 BC*. Oxford University Press, Oxford.
- Shipley, G. (2000). *The Greek World After Alexander 323–30 BC*. Routledge, London.
- Sina, A. (2016). "Eski Yunan Yargı Sistemi: MÖ IV. Yüzyılda Atina'da Yargıçlar ve Mahkemeler". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* (123): 419-450.
- Smith, R. W., Arnott, P. D., Holtsmark, E. B. ve Rowe, G. O. (1968). *Ancient Greek and Roma Rhetoricians: A Biographical Dictionary*. D. C. Bryant (ed.). The Artcraft Press, Colombia, Missouri.
- Smith, W. (ed.). (1872). *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology* (Cilt 3). John Murray, London.
- Smith, W. (ed.). (1875). *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*. John Murray, London.
- Smith, W. ve Anthon, C. (ed.). (1843). *A Dictionary Greek and Latin Antiquities*. Harper & Brothers, New York.
- Sönmez Yakut, A. (2017). *Principatus Devri Hellen Entellektüellerinin Gözüyle Roma Devleti (M.S. I. ve II. Yüzyıllar)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Stadter, P. A. (2014). *Plutarch and His Roman Readers*. Oxford University Press, Oxford.
- Storay, S. J. (1998). *Bithynia: History and Administration to the Time of Pliny the Younger*. Master of Arts. University of Alberta, Edmonton.
- Strothmann, M. (2003). "Conventus". H. Cancik, H. Schneider, C. Salazar ve D. E. Orton, (ed.). *Brill's New Pauly Antiquity*, 3, col. 759-760.
- Susanne, C. (2010). *Hellenistic Democracies: Freedom, Independence and Political Procedure in Some East Greek City-States*. Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- Syme, R. (1978). *History in Ovid*. Clarendon Press, Oxford.

- Syme, R. (1995). *Anatolica. Studies in Strabo*. A. Birley, (ed.). Clarendon Press, Oxford.
- Şenel, A. (1971). *Eski Yunan'da Eşitlik ve Eşitsizlik Üzerine*. Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara.
- Tibiletti, G. (1957). "Rome and the Ager Pergamenus: The Acta of 129 B.C.". *The Journal of Roman Studies*, 47(1/2): 136-138.
- Tod, M. N. (1913). *International Arbitration Amongst the Greek*. Clarendon Press, Oxford.
- Tozan, M. (2016). Cicero'nun Cilicia Valiliği. *Cedrus*, 4: 105-126.
- Usher, S. (2010). Symbouleutic Oratory. I. Worthington (ed.), *A Companion to Greek Rhetoric*. Blackwell Publishing Ltd, Singapore, 220-235.
- Uzunaslan, A. (2017). "A New Inscription Honouring C. Antius A. Iulius Quadratus". *Anatolia*, 43: 37-63.
- Van Dam, R. (1982). "Hagiography and History: The Life of Gregory Thaumaturgus". *Classical Antiquity*, 1(2): 272-308.
- Vanderspoel, J. (2010). Hellenistic Rhetoric in Theory and Practice. I. Worthington (ed.), *A Companion to Greek Rhetoric*. Singapore: Blackwell Publishing Ltd, Singapore, 124-138.
- Walker, J. (2000). *Rhetoric and Poetics in Antiquity*. Oxford University Press, Oxford.
- Wallace, C. (2014). "Ager Publicus in the Greek East: I. Priene 111 and Other Examples of Resistance to". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 63(1): 38-73.
- Wheatly, P. (2016). "A Floruit of Poliorcetics: The Siege of Rhodes, 305/04 BC". *Anabasis: Studia Classica et Orientalia*, 7: 43-70.
- Wilding, A. (2022). *Reinventing the Amphiareion at Oropos*. Brill, Leiden-Boston.
- Wilkins, A. S. (1914). *Roman Education*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Wörrle, M. (1988). Stadt und Fest im kaiserzeitlichen Kleinasien: Studien zu einer agonistischen Stiftung aus Oinoanda. *Vestigia 39*, München.
- Yazgı, A. (2017). "Flavius Hanedanı'nın (MS. 69-96) Anadolu Eyalet Yönetimi ve Ekonomi Politikası". *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ* (23): 165-181.
- Yıldız, N. (2010). "Eskiçağ'da Yunan-Roma Döneminde Hukuk Eğitim ve Öğretimi". *Anadolu Araştırmaları*, 0(12): 119-144.
- Yılmaz Hanedar, B. (2007). *Roma İmparatoru Antoninus Pius'un Küçükasya Politikası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yonezawa, S. (2016). "Socrates on Educational Success". *History of Philosophy Quarterly*, 33(1): 1-20.

Zuiderhoek, A. (2009). *The Politics of Munificence in the Roman Empire: citizens, elites and benefactors in Asia Minor*. Cambridge University Press, Cambridge.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Nurgül SARAÇOĞLU
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Bayraklı Lisesi- İzmir (2008)
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi- Eski Yunan Dili ve Edebiyatı (2013)
Tezli Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri (2016)
Yüksek Lisans Tez Konusu	Plutarkhos'un Politika Parangelmata Adlı Eserinde Devlet Adamları
Yabancı Dil / Diller	İngilizce, Almanca
BİLİMSEL FAALİYETLER	
N. Saraçoğlu, "Benefaction and Rewards in the Ancient Greek City: The Origins of Euergetism". Yazar: M. D. Gyax, <i>Libri IV</i> (2018): 335-337. N. Saraçoğlu, "Plutarkhos'un Politika Parangelmata Eseri." Eskiçağ Yazıları 14- Akron 18 (2020), 43-56. N. Saraçoğlu, "Hellenistik Dönem'de Kent Avukatlığı: Kos-Kalymna Örneği." <i>Cedrus</i> 9 (2021): 273-282. N. Saraçoğlu, "Neue agonistische Inschriften aus Syedra." <i>Philia</i> 7 (2021): 109-123. Plutarkhos, <i>Çok Arkadaşa Sahip Olmak Hakkında</i>. Çev. N. Saraçoğlu, <i>Libri VIII</i> (2022): 53-63.	
İŞ DENEYİMİ	
Katıldığı Araştırmalar	Pamphylia, Güneydoğu Pisidia Yüzey Araştırması, Epigraf (öğrenci) 23 Temmuz-17 Ağustos 2018. Pamphylia, Güneydoğu Pisidia ve Batı Dağlık Kilikya Yüzey Araştırması, Epigraf (öğrenci) 22 Temmuz-24 Ağustos 2019.
Çalıştığı Kurumlar	Rhodiapolis Antik Kenti Kazısı, öğrenci, 20.07.2012-14.08.2012. Teos Antik Kenti Kazısı, Epigraf, 12.09.2019-21.09.2019.